

BISMILLÂHÎRRAHMÂNIRRAHÎM

Hamd üdürûd-ı bî-aded lâ-min-haysü'l-aded ferd-i vâhid olan Cenâb-ı hâlikü'l-ümem ve Bâriü'n-nesem hazretlerine olsun ki, ahvâl-i mülük-i mâzîyeyi mutazammin nasâyih ü iber ve mikyâs-ı atvâr u siyer edüp adl ü dâdları sebebiyle zîr-destân-ı cihânu gunûde-i pister-i emn ü emân ve kuvvet-i batş u be'sleriyle zaleme-i adîmetü'l-insâf ve cebâbire-i rediyetü'l-evsâfi gîrîve-gerd-i beyâbân-ı hızı ü hizlân etmiştir.

ولولا دفع الله الناس بعض بعض لفسدت الأرض ولكن الله ذو فضل عظيم

Ve salavât-ı bî-hadd ü bisyâr ve selâm-ı bî-hasr ü şumâr ol teşrif-yâfte-i levlâk ve serâser-pûş-ı ve mâ ersalnâke olan ser-hayl-i enbiyâ ve yeke-suvar-ı arsa-i istifâya cedîr ve ahrâdir ki şîmşîr-i sûreyyâ-cevher-i cihâd ile ikrâr-ı vahdâniyyet-i Hak'dan gerden-pîç-ı tavk-ı istislâm olan abede-i cibt ü tâgutî istîsâl ve tedmîr ve kabûl-i cizyeden rû-pûş-ı imtinâ olan mu'takîdân-ı asnâm ve ezlâmi kantara-i seyfden imrâr ile reh-neverd-i vâdi-i Cehennem ve bi'se'l-masîr etmiştir.

Ve dahi hizebrân-ı ecme-i celâdet ve şîrân-ı gâbe-i şecâ'at olan âlî-âlî (2-a)-tebâr ve ashâb-ı pûr-sekîne ve vakârları üzerlerine olsun ki bârikâ-i esinne ve rimâhları harmen-sûz-ı ehl-i küfr ü fesâd ve talî'atü'l-hutûf olan eşi'a-i süyûfları âteş-efrûz-ı neyistân-ı eshâb-ı bagy ü inâd olup her biri اصحابی الله الله في اصحابي nevâziş ve iltifâtından hissemend-i hüsn-i i'tibâr ve اصحابی كالنجوم باهم اقتدتم اهتم lûtf u teveccühünden nâil-i aksa'l-gâye-i şeref ü iftihâr olmuşlardır.

Emmâ-ba'dü merâyâ-yi ukûl-i mücerredât ve âyînehâ-yi nukûş-i mugayebât olan kulûb-i erbâb-ı elbâba haffî değildir ki ma'rifet-i eşyâ beni-âdeme min-tarîki'l-akl ve'l-hiss müyesser olup cümle-i mahsûsatîn ba'zısı mubsarât ve ba'zısı mesmû'ât olduğu ecilden ahvâl-i âleme kemâ-yenbagî ittilâ' dâhil-i hadd-i imtinâ' ve vâki'ât ü hâlât-ı âlem ve âlemiyâni bi'n-nefs müşâhede ve hayr ü şerrine bi-tarîki'l-mu'âyene vâkif olmak efrâd-ı beşerîyyeden şâhs-ı vâhide mümkün olmamağla lâ-cerem ahvâl-i kâinâta ittilâ' ve usûr ve etvâr-ı ümeme vukûf-ı bî-kusûr evzâ' ü etvârlarımı mutazammin tedvîn olunan kütüb-ı tevârihe tevaggul ve inkibâb ile hâsil olacağı ve anasın ihbâr ve istihbâr cibiliyyet-i beşerîyyede merkûz ve tibâ'-ı beni-âdem

bu keyfiyyet üzere mecbûl olduğuna binâen bu fende te'lîf olunan kütüb-i vekâyi' mütâla'asına müştagil olanların merâyâ-yi hâtırları jeng-i se'âmet ve melâlden mücellâ ve zidûde ve bu vesile ile mâlik oldukları melekât kendülerini sâhib-i siyer-i sütûde eyleyeceği bedîhî ve hâsseteyn-i sem' ü basar havassın eşref ü a'lâsi olup hiss-i basar mülâhaza-i hüsn-i suverden mahzûz (2-b) ve münbasit olduğu misillû hiss-i sem' dahi ahbâr-i mülük ü selâtin ve âsâr-ı padişahân ve havâkîn mutâla'asiyle münserih ve mübtehic olacağrı zâhirdir.

لَا تُشَبِّهُ الْبَنَى مَنْ نَظَرَ وَلَا السَّمَعَ مِنْ مَطْرٍ

Alelhusûs masâlih-i külliyye-i âlem ve mehâmm-i muhtelifetü's-su'un-i ümem re'y ve reviyetlerine müfevez ve müsellem olan kâr-fermâyân-ı süttûde-şiyemin bu ilme eşedd-i ihtiyâc ile muhtâc oldukları kenârin alâ-alemdir. Zîrâ vakitlerinde vukû'-yâfte olan hayr u şerr ve nef' ü zarrın temşiyet ve def'ine mükellefdirler ve bu fen bâ-vücûd-i kesret-i fevâid-i sehlü'l-me'haz ve istihsâlinde kûlfet ü meşakkat ber-taraf olup sermâyesi hifz u zabtdır.

Ve ukalâ demişlerdir ki umûrda tecrübe fazâil-i benî-âdemden ma'dûd ve ârâ-yi nâs bi-vâsitâtü't-tecrûbe kemâl bulmak muhakkak ve meşhûddur. Ve akl için hûkemâ merâtib isbât edüp her birini birer ism ile tesmiye etmişlerdir, cümleden biri akl-i tecârübîdir, sâir uķûlü tahrîr her ne kadar hâric ez-bahs ise dahi teksîren li'n-nef' ve ri'âyeten li'l-istitrâd îrâd olundu. Hafi olmaya ki akl için merâtib-i erba'a vardır.

Evvelkisi : Akl-i heyûlânîdir ki idârk-i ma'kûlât için isti'dâd-i mahzûr. Ve bu bir kuvve-i mahzûr ki fi'lden hâlidir, ukûl-i etfâl gibi nefs bu mertebede heyûlâ-yi ulâya müşâbihdir. Öyle heyûlâ ki suverin küllîsinden fi-hadd-i zâtihi hâliyedir.

Ikincisi : Akl bi'l-melekedir ki zarûriyyât bununla ma'lûm olur. Ve iktisâb-ı nazariyyât için nefsin isti'dâdına itlâk olunur.

Üçüncüsü : Akl-i müstefâddir ki müdrîk olduğu nazariyyât indinde (3-a) hâzır olup bir haysiyet ile ki kendüden gâib olmaya, ve kuvve-i kudsiyye akl bi'l-melekenin nihâyet mertebesine derler.

Dördüncüsü : Akl-i tecârübîdir ki tetebbu'-i ahbâr-i nev ü kûhen ve mutâla'a-i surûf-i devr ü zemen ile hâsildir.

Ve hûkemâ demişlerdir ki ilm-i târih bir ilm-i celîldir ki tahtında nice fevâid muzmer ve müdrec olup müteahhirü'l-ahd olanlara mûcîb-i ibret ve basiret ve bâ'is-i teşhîs-i hüsn ü su'-i sîret olduğundan fazla insâni vekâyi'-i dûhûra vukûf ile mücerrib-i umûr ve müdebbir-i masâlih-i cumhûr eder. Ve min-haysî'l-luga târih ta'rîf-i evkât ma'nâsına olup وَالْمَاضِي لِمَنْ يَقُولُ اعْتَبَار ارخت الكتاب يوم كَذَا أُولَئِكَ عَيْنَتْ وَقْتَهُ demekdir. Ve târihin aslı tevrîhdır.

Tef'îl bâbindan **وَرْخ**, fi'linin masdarıdır. Ve her bir ilmin ibtidâ-yi emirde ta'rîf¹ ve mevzû'u ve garaz ve fâidesi ma'lûm olmak kavâid-i mer'iyyeden olup emme't-ta'rîf ilm-i târîh bir ilimdir ki ma'rifetîyle ahvâl-i tavâif ve en-sâb-i mevâlîd ve sanâyi-i eşhâs ve vekâyi² ve hâletleri ma'lûm olur. Ve mevzû'u enbiyâ ve mülük ve hükümdâr ve gayrileri ahvâl-i eşhâs-ı mâziyeleri id-râkdir. Ve'l-garaz minhu zîkr olunan ahvâlin keyfiyyâtına vukûfdur. Ve fâidesi ibret ve tenassuhdur. Ve ulemâdan ba'zları ilm-i târîhi ta'lîm ve ta'al-lûm derece-i vucûba mütekârib olduğun tasrîh edüp şu sebebden ki hifz-ı nizâm-ı düvel ve zabt-ı vekâyi-i milel bununla hâsil olup âyîn-i mülük-i sâlife ve kavânîn-i selâtin-i mâziye ve ânife min gayr-i habtin ve halel mahfûz olduğu takdîrde ma'e'l-kiyâs ahkâmı düstûr'ı'l-amel ve vakt ü zamâna tat-bîk-i hâl-i eslâf müntic-i fevâid-i kesîre (3-b) olduğu berâhîn-i akliye ile müstedeldir.

Nakl olunur ki, hulefâ-yi Abbasiyeden Kâim bi-emri'l-lah vaktinde ehl-i Hayber'den birkaç nefer müte'ayyinân-ı yehûd Dârülhilâfe'ye vürûd ve cizyeden mu'âfiyetlerini müş'ir bâ-hatt-ı Hazret-i Ali sened sûretinde bir varak-pâre ibrâz ve te'yîden li'l-müdde'â ashâb-ı kirâmdan birkaç zâtin şehadetlerini tahrîr ve zu'mlarmca taraf-ı hazret-i risâlet-penâhîden yedlerine i'tâ olunduğunu iddi'â ve takrîr eylediklerinde senedleri nezd-i halifede kârîn-i kabûl ve cizyeden mu'aff ve müsellem olmaları bâbında ısdâr-ı menşûr sadedinde iken re'isü'l-rüesâsı olan Ebu'l-Kasım bin Mesleme'ye şekk ve şüphe âriz olup işbu sened mevzû ve masnû' olmak desâis-i Yahudiyyeye nazaran her ne kadar zâhir ise dahi def'an li'-ş-şübhe müverrih-i ahd olan Hatîb-i Bağdadî'ye bir kerre arz olunmak enseb idügün ifâde ile halifeyi ter-gîb ve işbu re'y-i sedîdi halife der-akab tasvîb edüp müşârûn-ileyi ihzâr ve hakîkat-i hâli istihbâr eylediklerinde bâdi-i nazarda sened-i mezkûr müze-ver ve masnû' olduğun takrîr ve müdde'âları bâtil ve senedleri ihticâcdan âtil olduğunu beyân ile senedini şöyle tenvîr eyledi ki sened-i merkûmda mu-harrer olan suhûddan Hazret-i Muâviye Hicret-i nebeviyyenin dokuzuncu se-nesi yevm-i fetihde şeref-i islâm ile benâm ve Hayber'in fethi Hicretin ye-dinci sâlinde vukû' bulduğu mesbût-ı mecelle-i vekâyi'-nûvisân-ı enâmdir. Kezâlik Sad ibni Maâz hazretleri dahi mâ-beyne'-ş-şuhûd muharrer ve mev-cûd olup müşârûn-ileyh ise Hicret'in (4-a) beşinci senesi yevm-i Hendek'de cisr-i âlem-i fânîden güzer ve cânib-i illiyyîne sefer edüp tevârih-i muhteli-feden hâsil olan tefâvüt hasebiyle senedin mevzû'iyyet ve butlâni zâhir ve müdde'iler vechen-mine'l-vücûh cevâba kâdir olamadıklarından sened-i mevzû'lari şakk-kerde-i enâmil-i redd ve dervâze-i iddi'âları yed-i sadd ve iğrâz ile sedd olunup ahz-i cizye içün müceddeden ta'yîn-i ricâl ve fâzil-i mezkû-

run işbu adâlet ve ittilâ'i mûcib-i füzûnî-i Beytü'l-mâl olduğu ve fenn-i târihin şeref ve lüzumu bundan ma'lûm olacağı muhtâc-ı delîl ve nazar değildir. Lâ-cerem şems-i tâbân-ı Devlet-i aliye mefârik-i ibâda zill-efken-i adl ü dâd olaldan beru fenn-i târîhe ri'âyet ve rağbetleri nûmâyân ve zâhir ve hasret-keş-i mülük-i âfâk olan siyer ü âsâr ü gazavât ve ahbârları fi küll-i yevmin zapt olunmayla aktâr-ı kâsiye ve dâniyede şöhret ü şânları resîde-i rütbe-i tevâtür olup binâberîn bu hizmet-i seniyeye her asırda bir münsi-i yegâne me'mûr ve herkes kendüye mahsûs olan reftâr ü edâ ile izhâr-ı hüner-i mevfîr edüp ale'l-husûs hâlen zîb-ârâ-yi evreng-i saltanat ve bahtiyârı ve ârâyış-dih-i tâc-ı vehhâc-ı mülk-dâri fermân-fermâ-yi akâlîm ü aktâr intizâm-dehende-i hutûb u şu'ûn-i düşvâr nigehbân-ı eyvân-saray-i vücûd râbîta-i sûret ve madde-i mürûvvet ü cûd revnak-şiken-i ünvân-ı mülük-i pîşn-i kader-tuvân ve İskender-temkîn hârisü'l-mülk ve Nâsır li-dîn halifetu'l-lah fi'l-âlemîn mâlikü'l-berreyn ve'l-bahreyn hâdimü'l-haremeynüş-şerîfeyn es-sultân ibnî' (4-b) s-sultan ibnî's-sultânî's-sultan Abdülhamîd Hân ibnî's-sultan Ahmed Hân halled-Allâhü mülkehü ve sultanehu ve ce'ale'l-melâikete'l-kirâme ensârehu ve a'vânehu hazretlerinin bu fenn-i celile i'tibâr ve teveccüh-i hümâyûnları bâliğ-i nisâb-ı kemâl ve asr-i bâhirü'n-nasr-ı şehrîyârîlerinde hizmet-i mezkûreye nâil olanlar melhûz-ı lihâza-i birr ü nevâl olmayla lâ-cerem bin yüz seksen iki târîhinden beru zapt-ı vekâyi'-i Devlet-i aliye'ye me'mûr olan Enverî Sadullah Efendi'nin ma'rifet ve kemâli ma'lûm ve me'mûr olduğu hizmetlerde sadâkat ve istikâmeti meczûm olduğuna binâen bu esnâda mazhar-ı eltaf-ı hazret-i âsaf-ı bende-nevâz ve müddet-i medîdeden beru ma'a vücûdü'l-kâbiliyye ve'l-isti'dâd neyl ü vusûlüne çeşm-güsâ-yi intizâr olduğu tezkere-i evvel hizmetiyle serefrâz buyurulup iki hizmetin ictimâ'i ahadî-hümânnın taksîrini îcâb eyleyeceği mevrid-i ilhâmât-ı Rabbâniyye ve matrah-ı envâr-ı füyûzât-ı sübâniyye olan kalb-i levh-âşinâ-yi hazret-i âsafiye lâyih ve bu hizmetin bir gayriye ihâle olunmak lüzumu vâzih oldunda müddet-i medîdeden beru rîzehân-ı kerem-i evliyâ-yi na'mâ ile mütenâ'im ve ez-kâdîm mazhariyyet-i nigâh-ı lûtûf u mekremet ile akrânına mütekaddim olan Ahmed Vâsif her ne kadar kalîlü'l-bidâ'a ve adîmü'l-istitâ'a ise dahi bu hizmet-i celîleye me'mûr ve ta'yîn ve ser-i iftihârî ısâl-i künküre-i heftümân buyurulup doksan altı senesi vekâyi'inden olup pesmânde-i ukde-i te'hîr olan havâdisât-ı mukteziyeden bed' etmek üzere irâde-i aliye cereyân ve hasbe'l-me'mûriyye maksûda şurû' ile tahrîk-i benân-ı beyân (5-a) kilindi. **وَ اسْتَلَ التَّوْفِيقَ مِنْ اللَّهِ فِي كُلِّ حَالٍ وَاعْوَذُهُ مِنَ الشُّطَطِ وَالْجَازِرَاتِ فِي الْأَهَالِي** Cenâb-ı tertîb-dehende-i ahvâl-i yevmî'l-arz semere-i şecere-i **وَ جَعَلَنَا كَمْ خَلَافَ فِي الْأَرْضِ** olan padişâh-ı rû-yi zemîn ve zillü'l-lahi fi'l-âlemîn hazretlerini mede'l-eyyâm se-

rîr-i şevket-masîr-i sultanatda ber-devâm ve ber-karâr ve ezhâr-i hadîka-i şevket olan şehzâdeğân hazerâtını tül-i ömr ile pâydar edüp kezâlik tanzîm ve tensîk-i umûr-i Devlet-i aliyyelerinde leyî ü nehâr terk-i âsâyîş ü râhat ve emniyyet-i ibâdu'l-laha sarf-i cehd ü tâkat eden sadriazam-ı müşteri-tedbîr ve vekîl-i mutlak-ı mekârim semîrini mesned-i vekâlet-i mutlakada müsta-karr edüp bu ana dek meşhûd-i hass u âmm olduğu misillû bundan böyle dahi dîn ü devlete nâfi' hidemât-ı mebrûre ve mesâ'i-i meşkûreye masdar eyleye, âmîn.

**Tetimme-i vekâyi'-i ìn sâl zikr-i ba'zi
mehâsin-i hazret-i sadrü's-südûr**

Cenâb-ı nesak-sâzende-i şuûnât-ı enâm ve tertîb-dehende-i eştât-ı hâss u âmm te'âlâ şanuhu ani'z-zünûn-i ve'l-evhâm hazretleri işbu devlet-i ebed-müddeti hîn-i zuhûrundan beru nazar-ı kilâet-i Rabbaniyyesiyle manzûr ve melhûz ve mülük-i pür-adl ü dâd ve selâtin-i mekârim-i tiyadalarını dahi isâbetü'l-ayn-i a'dâ-yi dînden mahfûz ve ednâ rütbe-i nazar-ı ihânet ilé nâzır olan bed-hâhların gayâbetü'l-cübb-i demâr ü helâke matrûh ve melfûz edüp te'yîd-i dîn-i mübîn ve ihyâ-yi sünén-i kâidü'l-gubrü'l-muhacelînde terk-i esbâb-ı râhat ve huzûr ve i'lâ-i kelimetü'l-lah niyyet-i hâlisesiyle (5-b) seyf-i gazâ vü cihâdların mefârik-ı a'dâda meslûl ü meşhûr eyleyüp اَلٰهُ كُلُّ مَظْلومِ hadîs-i hakîkat-mefhûmuna mâ-sadak olmak bâbin-da birbirine müsâbakat ve her biri birer vechile bu medîha ve teşrifinden hisse-mend-i bürgâ-i şeref ü sa'âdet olmağla vedî'a-i hâlikü'l-berâyâ olan zîr-destân ve re'âyâ sâye-i adalet-vâyelerinde mazalle-nişîn-i âsâyîş ü ferâg ve mütteki-i vesâyid ragad-i aş u rifâg olup umûr-i külliyye ve cüziyyeleri şer'-i şerîfe mutâbık ve bi-hasbe'l-kânûn levha-tirâz-ı sünûh olan a'mâllerî dahi rizâ-yi Hüdâ'ya muvâfîk olduğundan gayri icrâ-yi ahkâm ve siyâset-i ilâhiyyede şerîf ü vazî' ve nezîl ü refî' indlerinde müsâvî ve ilel-i nevâib-i dehr-i dûn ile dil-hasta olanlara şerbet-i bür'ü'sâ'a-i şefkatleri bâis-i tedâvi olup a'zam-ı hasâis-i düvel-i islâmiyyeden olan ba'zı ıztirâb-ı mülkiyyeye dûçar² olsalar dahi der-akab nizâm-ı esbâb-ı hâle muvaffak belki sâbıkmdan evfer ü akvâ kudret ü mikneta mâlik ola-geldikleri müteşebbi'-i tevârih olanlara muhakkakdır. Binâen-alâ-zâlik bundan akdem ber-muktezâ-yi tekâlib-i du-hûr u a'sâr bürûzende-i mekmen-i takdîr olan esfâr takribîyle mühimmât ve levâzîmât-ı seferiyeyeye kusûr ve noksân tareyân ve ahvâl-i serhaddât ve su-gûr-ı mütezelzili'l-erkân olup seksen sekiz târîhinden doksan altı senesine gelince sadr-ı vâlâyâ teşrif eden vüzerâ-yi izâm hazerâtına bir devirde misli

mesbük olmadığı vech üzere istiklāl-i tâm verilüp (6-a) umûr-i mühimme-i dîniyye ve mülkiyyeye ihtimâmları gâh şifâhen tenbîh ve gâh mufassalan isdâr buyurulan hutüt-i hümâyûn ile ifâdede taksît olunmayup kimi betâet ve rehâveti hasebiyle tevfîkât-ı Hak'dan mahrûm ve âyis ve kimi mağlûbiyet-i hevâ vü heves ile te'yîdât-ı ilâhiyyeden müteahhir ve mütekâ'id ve kimi memkûr-ı hîrs-ı pîrî ve tehyî'e-i esbâb-ı aşş tedbîriyle imrâr-ı ezmân ve kimi şiddet-i gabâvet ve belâdet ile kulûb-i nâsa dağdaşa-resân ve ba'zisinden umûr-i devlete muvaffakiyet melhûz iken adem-i müsâ'ade-i zaman ile reh-rev-i vâdi-i adem ve ba'zısı dahi teksîr-i îrâd ve icrâ-yi ağrâz i'tiyâdiyle perestîkâr-ı dînâr ü dirhem olup zîkr olunan mevsimlerde hâlâ sadriazam ve bedr-i efham ve vekîl-i mutlak-ı ma'âlî-şiyem hazretleri riyaset ve sadâret-i uzmâ kethüdâlılığı hizmetlerinde bulunmak takrîbiyle ber-muktezâ-yi sadâkat ve gayret-i fitriye bu derece herc ü merce adem-i tahammûl ve her ne kadar hatar u zararı der-kâr ise dahi cenâb-ı Hakk'a tevekkül birle mesned-i sadâretde bulunan zevât-ı kirâma te'dîye-i mehâmm-ı devlet zîmnâsında takdîm-i mukaddemât-ı hayr-hâhî ve sadâkat ve cem'i eşfât-ı sugûr u serhad-dât ve imsâk-i beytûlmâl ve kat'-ı isrâfât ve ocaklar nizâmî ve ibadullahdan padişah-ı âlem-penâh hazretlerine celb-i du'âyi mutazammın olan esâr intizâmî ve sâir muhavvel-i uhde-i kifâyetleri olan husûsların te'dîye ve temsiyyetinde her ne kadar tahrîk-i silsile-i hamîyyet buyurdular ise

Beyt :

دَعُ الْرَّوَاجِفَ تَحصِيلَ بَيْتَنَا وَانَا نَحْنُ فِي شَفَلِ وَفِي عَلَى

medlûlüyle cümlesi âmil ve mahzâ hayr-hâhîk sûretinde ırz ve nâmûsların tekîl zîmnâsında zebân-güzâr-ı beyân oldukları cevâmi'ü'l-kelim pend ü na-sîhat sem'i kabûllerine dâhil olmadığından gayri kimi azline şitâb ve kimi (6-b) tekdir sûretinde haylice izhâr-ı esbâb etmişler idi. Çünkü bu Devlet-i aliyye an-asıl te'yîdât-ı Hakkla müeyyed ve hizmet ü sadâkatleri mücerreb olanlar bu devlet sâyesinde masûn-ı ağrâz-ı ehl-i haseddir. Padişah-ı hakîkat-bîn ve şehinşâh-ı kûh-temkîn دَامَ فِي عَرْبِ الْمَلِكِ الْمَيْنَ hazretleri müşârûn-ileyh hakkında bast olunan vücûh-ı si'âyete adem-i i'tibâr ve kâbiliyyet-i zâtiyyesi müşârûn-ileyhim hazerâtının ma'lûmları olduğundan istirkâb ve ba'zi adâvetleri ve hevâlarına adem-i ittibâ'dan neş'et eylediği meczûm-ı hümâyûnları olduğundan gayri bir vakitde istihdâm ve devletine nizâm vermek üzere dürr-i yekta'-yi vücûdunu mahfûz-ı sadefce-i istîtâr buyurmuş idi. Vaktâ ki Yeğen Mehmed Paşa hazretlerine rütbe-i vâlâ-yi sadâret teveccûh edüp müşârûn-ileyh hazretleri dahi sadâret-i uzmâ kethüdâlılığı makâmında bulun-

du. Hasîsa-i zât-i ma'âlî-simâtları olan sadâkat ve istikâmeti ke'l-evvel kuvvetden fi'le îsâl ve vâcibât-ı dîniyye ve mülkiyyeden olan umûr-ı sügûr ve nizâm-ı ahvâl-i cumhûra iştigâl buyurmalarını delâletde sa'y-i bî-hümâl buyurdular. *لَدَ أَسْمَتْ لُونَادِيْتْ حِبَا* fehvâsı üzere kat'â müteessir ve kâr-ger olmayup ma'lûm-ı âlemiyân olan evzâ' ile güzârende-i evkât ve tarafı zâhirü's-şeref-i hazret-i şehriyârîden birkaç def'a tenbîh ve te'kîd sûretlerinde muâheze ve itâb olundukda mütenassih ve pend-pezîr olup telâfi-i mâ-fât etmediği ve bu takrîb ile yevmen fe-yevmen esbâb-ı redâet-i umûr te'ayyün ve zuhûr eylediği ma'lûm-ı hûdâvend-i kâmilü's-şu'ûr oldunda hifzan li-nizâm-ı devletihi müşârûn-ileyh Yeğen Mehmed Paşa'yı azl ü ib'âd ve müşârûn-ileyh hazretlerini makâm-ı sadârete iş'âd ile is'âd buyurduklarında der-akab nizâm-ı umûra kıyâm ve zât-ı (7-a) hamîdü'l-hisâllerinde vedî'a-i dest-i kudret olan cevher-i kâr-azmüdegi ve fetâneti izhâra sa'y-i mâ-lâ-kelâm eylediler. Cümleden biri Rusyalunun Kırım'a istîlâ sûretinde duhûllerinde hecme-i nâgeh-zuhûrları mülâhazasiyle Donanma-yi hümâyûn'a her seneden ziyâde takayyûd ve ihtiyâm ve otuz mikdârı tüccâr sefâîni inzimâ-miyle lâzım gelen zehâir ve mühimmât-ı sâiresini teşhîn ve kifâyet mikdârı guzât ve mücâhidîn tertîb ve ta'yîn ile şân-ı devleti itmâm ve Donanma-yi hümâyûn'dan altı kit'a kalyon ifrâz ve erâcîf-i nâsa bâis olmamak için Bahr-i Siyâh ve Tuna sevâhilinden ba'zı zehâir ve mühimmât nakli ve limanlar tathîri için i'dâd olundugunu halka ismâ' eleyerek Bahr-i Siyâh'a tesyîr ve birkaç kit'ası Sinob üzerinde câygır ve sâiri Varna ve sâir sevâhilde lenger-endâz-ı istikrâr ve etrâf ve eknâfdan celb-i ahbâr-ı düşmen-i mekkâr etmeleri tenbîh ve bu husûsda leyl ü nehâr terk-i hâb u râhat ve emr-i muhâfazada icrâ-yı levâzîm-ı merdânegî ve gayret eylemeleri te'kîd ve sâir Donanma-yi hümâyûn gemileri dahi lede'l-iktizâ hâzır ve âmâde bulunmak üzere mersâ-yi Tersâne-i âmire'de tevkîf ve bu hareket-i düşmen-sûzda nice fevâid der-kâr olduğu muhtâc-ı ta'rîf değildir. Ba'dehu serhaddât-ı İslâmiyyede mevcud olan mühimmât ve top ve levâzîmât-ı sâire mu'temedün-aleyh kimesneler vâsitâsiyle mahallerinde defter olundukdan sonra kâffe-i mühimmât ve edevât ve zehâirleri tekâîl ve tetmîm ve bâ-husûs Bender ve Hotin ve Özi kal'aları himmet-i âsafâneleriyle asker ve zehâir ve cemî' mâlezem ile meşhûn kılındığı ve an-asıl bir madde-i cesîme vukû'unda müzâkeresiyle yâ Bâbiâl'de veyahud şeyhüislâm hazretleri kapusunda tarh-ı encümen-i meşveret kâide ve âdet gibi olup ancak (7-b) müte'âkiben ve alenen meşveretler zâhir-bî-nâ-n-avâm beynimde bî-ma'nâ hudûs-ı erâcîfe sebeb olacağından gayri ketmi vücûb derecesinde olan serâir-i Devlet-i aliye müntesir olacağı nezd-i ferd-i düstûrîlerinde muhakkak ve mukarrer olmakdan

nâşî bu makûle müzâkeresi iktizâ eden mevad fi-mâ-ba'd a'yân-ı devlet ve erkân-ı sultanat ile ba'de'l-mağrib Neşât-âbâd'da hey'et-i mütenekkire ile hâzır oldukları hâlde müzâkere olunmak ve bu sûretde zikr³ olunan mehâzîr ber-taraf olacağı ve emvâl-i mîriyye tahsîli zîmnînda me'mûrların takayyûdüne kanâ'at buyurmayup küll-i yevmin tenbîh ve te'kîd buyurarak taraf-ı mîriyye olan sa'y ü himmeti eslâfından birine müyesser olmayup bâ-husûs ocaklara olan ihtimâmî ve mahlûlat talebinde olan ikdâmî ve her devlet has-minin edevâtına mukâbil edevât tedârük etmek esbâb-ı zâhiriyeye-i zafer ve galebeden olduğuna binâen mukâbeleten li'l-hasm nev-îcâd toplar ve iki bin neferden ibâret Sür'atyciyân Ocağı'nın ihdâsi ve bi-avnihi te'âlâ halel-pezîr olmayacağı sûretde şurût-ı kavyiyeye rabti ve iktizâ eden mevâcibleri masârifât-ı mîriyye zamm olunmayarak ânifen zikr olunduğu üzere hâricden tasarrufât-ı akliyye ile tedârükü ve birkaç seneden beru kâr-fermâlarin iğmâz ve müsâmahalarına binâen ahvâl-i es'âr bî-karâr ve herkes insâfina göre bey' ederek zu'afâ ve fukarâ bî-zâr olup eslâf-ı kirâmlarından her kangisi nizâmina sa'y eyledi ise muvaffak olamayup bi-hamdihi sübhane ve te'âlâ vakt-i sadâretlerinde her şey erzân-bahâ ile fîruht ve ehl-i sükun ta'dîl-i mîzân ve dirhemleri ayar ve damgalanmağla mu'âmelât-ı nâs dürüst olup taraf-ı hümâyûna isticlâb-ı du'â-yı azîm buyurduklarından gayri **الرشوة دعاء
الاعاجة** mefhûmu üzere ekser âfât ve mehâlik kabûl-i (8-a) rüşvetden tâ-haddüs eylediği bedîhî olduğuna binâen zamân-ı sadâretlerinde bâb-ı rüşvet mesdûd ve havf-i savlet-i siyâsetlerinden nâşî hediyyeye bile dest-i kâr-fermâyân memdûd olmadığı ve **وَمِنْ سَادَةِ جَدِّكُوكَ وَقَوْفَاتِ عَنْدِ جَدِّكَ** me'âlinden gâfil ba'zi eşhâs ve erâzil ve hademe ve etbâ ve ücerâ ve sunna' elbise-i Hindîyyeye mâil ve semmur ve kakum ve sâir zî-kîymet kürkler ve zertâr akmiş istî'mâliyle mütebahtır ve mütemâî olarak fark-ı şerîf ve hâmil-i nâ-kâbil olduğundan gayri yekdiğere iddi'a-yı taklîd takrîbiyle ba'zları tedârükde zahmet-keş ve tahsîli zîmnînda bisât-ı hiyel ü hud'ayı ferş edüp kimi sârik ve kimi târik hülâsa katı çok mekârih izhârını sâik ve havâic-i zaruriyye tedârüküne âik olmağla def'i bâbında ednâ himmet ve ricâl-i Devlet-i aliyye istisnâ olunarak fi-mâ-ba'd o makûle elbise istî'mâl olunmamak bâbmada emr-i âlli-leri sudûrunda herkes münzecir ve mürtedi' ve hal'-i libâs-ı mezkûre ile her birinin esbâb-ı refâhiyeti müctemi' olduğundan gayri Devlet-i aliyye-i ebediyü'l-karâr dâimâ cihâd u gazâ ile me'lûf olup hasbe'l-iktizâ miyânedede fâsila-i cüziyye vukû' bulursa dahi esbâb-ı hazâreti terk sûretinde mâlzemeleri bedâveti ihmâz ve ta'lîm-i fûnûn-ı harb ü peykâr etmek şîme-i hasenelerinden iken bir müddetden beru bu kâide mensî vü metrûk ve herkes levâzîm-i ihtişâmi tedârük ile nâm-ı merdânegî ve recûliyyeti sahîfe-i âlemden mahkûk etmişler

idi. Binâberin bundan böyle herkes sine-i gafletden müteyakkız olup ta'lîm ve te'allüm-i fûnûn-ı gazâ vü cihâda verzîş ve sa'y etmeleri bâbında müdelîl ve müberhen mukaddemât ile emr-i âlîleri sudûr ve min tarafi'l-Hakk zât-ı mevâhib-simât-ı âsafânelerinde olan nûfûz-ı tâm takrîbiyle herkes terk-i esbâb-î ihtişâm ve huzûr ve telâfi-i mâ-fât (8-b) dâiyesiyle i'dâd-ı levâzîmât-ı seferde sa'y-i bî-kusûr etmişlerdir; ve bâ-husûs ortalığın hâline nazaran şâ-yed hâdise-i sefer tahakkuk eder mülâhazasiyle mecâmi‘-i asâkir olan ser-haddât ve mevâzi‘de cünûd-ı muvahhidîne bir sene vefâ edecek zehair i'dâd ve iddihâr ve Edirne ve Varna'ya ihtiyâten seraskerler mühimmâtını tisyâr eylediler. Ve *Câmi'iüssagîr*'de *ان اَنْ تَمَالِي بَعْثَ لِهَذِهِ الْأُمَّةِ عَلَى رَاسِ كُلِّ مَا تَرَى مِنْ سَنَةٍ مِنْ يَجْدُدُ لَهَا دِينُهُ* hadîs-i şerîfi musarrah olduğuna nazaran sâhib-i hadîs-î şerîfi musarrah olduğuna nazaran sâhib-i mie olduklarında şübhе olmayup bir sene zarfında kâffe-i umûr-ı devleti tesviye ve tanzîm ile kudret ve miknet Devlet-i aliyye'yi izhârda sa'y-i azîm edüp hakkında olan hüsn-i zann-ı hazret-i tâcdâriyi tasdîk ve elhak bu bâbda seyf-i himmet ve sadâkatini künküre-i arş-ı a'lâya ta'lîk etmişdir⁴. Hakk celle ve alâ hazretleri kâffe-i a'mâl-i zâhire ve bâtmaların rizâ-yi hazret-i Bârî ve irâde-i hazret-i şehrîyâriye muvâfik edüp bundan böyle dahi zât-ı âlîlerini dîn ü devlete ve âm-me-i ibadullahâ nâfi‘ hidemât-ı meşküreye masdar ede âmîn.

**Firâr-kerden-i Şâhin Giray ez Kefe ve Hân-şüden-i
birâdereş Bahâdir Giray Sultan ve ittihâd-kerden-i
Rusya ve Nemçe ve takrîr-dâden-i elçiyân ve hücûm-ı
asker-i menhûs-ı Rus ve istilâ-yi işân be-Kırım ve
vukû‘-ı mükâleme ve meşveretihâ**

An-asıl serbestiyet-i Tatarda ukalânın tevakkuf ve adem-i tecvîzi bundan akdem serbest olan Lehlü'ye târî olan istilâya kiyâsen refte refte Rusya-lu şûriş ü fiten ikâ‘ eyleyerek Kırım'a dahi istilâ etmek mülâhazasına mebnî idi; hattâ Bükreş mükâlemesinde ma'a'l-kiyâs maddede külli hiffet ve iddiâyi hasmda suhûlet der-kâr olduğundan gayri Kılburun'un hedmiyle iktifâ ve belki (9-a) Devlet-i aliyye'ye terk ve ibkâ olunmak ve serbestiyet-i Tatara nezâret için Yeni-kal'a karşısında vâki‘ adada mukabeleten bir kal'a yapılım ve adem-i tazmîn ve emr-i ticâretde olan sûret-i tehvîn bedîdâr olmuşiken mücerred serbestiyet maddesinden velev ba'de hîn tekevvün eyleyecek fesâd ve zarar mülâhaza olunup akd-i sulha adem-i i'tibâr ve muhârâbe tercîh ve ihtiyar olunmuş idi⁵. Bundan sonra ber-muktezâ-yi takdîr mümteni‘üt-taġyîr Şumnu'da mütehaşşid ve müteharrib olan asâkir-i islâmiyye-

nin ihtilâf ve şikâk ve yek-diğer ile adem-i vifâkları ve inhisâr sûretinde olan inzi'âcları Kaynarca musâlâhası gibi bir mekrûh musâlâhayı îcâb ve mükâle-meye me'mûr olanlar dahi resm-i te'ennî ve tesebbüte adem-i ri'âyet ve ber-vech-i ta'cîl akd-i sulha mübâderet eylediklerinden nâşî bâri bir işdir oldu, bir zaman mütâreke sûretinde Devlet-i aliyye askeri istirâhat ve fi-mâ-ba'd terk-i hâb-ı gaflet ve nizâm-ı şu'ûn-ı askeriyye ve mühimmât u levâzîmât-ı seferiyye te'dîye ve tanzîm olunup fi'l-cümle kesb-i isti'dâd hâsil oldunda ahz-i sâr u intikâma mübâşeret ve bi-avnihi te'âlâ râbita-i⁶ serbestiyet ta-bî'atiyle inhilâl-kerde-i dest-i devlet-i ebed-müddet olur ümniyyeleri medâr-ı tesliyet idi. Hattâ hüdâvend-i dindâr ve şehriyâr-ı gayret-medâr dâme mah-fûfen bi-avârifi's-settâr hazretleri seksen sekiz târîhinden doksan altı târîhine gelinceye dek sadra teşrif eden vüzerâ-yi izâm hazerâtını bu dakîkadan ha-bîr ve âgâh buyurup hidemât-ı dîn ü devlete alâ-mâ-hüve'l-matlûb dikkat ve ihtimâm ve cem'-i zehâir ve tensîk-i mehâmm ve tekmîl-i levâzîm-ı serhaddât ve sugûra ikdâm etmeleri bâbında isdâr buyurdukları hutüt-i hümâyûn (9-b) mahallerinde mahfûzdur. Binâberin müşârûn-ileyhim hazerâtından birisi bu umûr-ı mütehattimetü'l-i'tinaya bakmayup herkes vaktimiz hoş geçsün dâ'iye-lerine düşüp hevâ vü hevesleri icrâsiyle ifâte-i evkat ve bu harekât-ı nâ-marziyyeleri mûcib-i teşcî'i hasm ve vesîle-i tekevvün-i âfât olmuşudi. ﴿اللّٰهُ أَكْبَرُ﴾ Devlet-i aliyye-i ebed-müddetin kudret ve mikneti bâliğ-i derece-i kemâl ve asker-i zafer-peykeri mütefâvit-i a'dâd-ı rimâl olduğundan fazla an-asıl müneyyed min-indî'l-lah olduklarına binâen bendelerinden biri bi-hulû-sî'l-kalb bu husûslara sarf-ı himmet buyurduğu takdîrde umûr-ı gazâ vü ci-hâd olduğuçün tevfîk-i Hakk rehberi olup az zamânda cebr-i noksan ve mühimmât ve zehâir ve sâir levâzîm tanzîmi ile kesb-i tâb u tuvân eyleyeceği mücerreb-i erbâb-ı ikândır. Hâlâ sadâzam ve bedr-i efham ve vekil-i mut-lak-ı sadâkat-şiyem hazretleri sadr-ı vâlâya teşrif edeli henüz bir seneye varup rûz-i firûz-ı nasblarından şimdiye dek cenâb-ı hazret-i Hakk'a tevekkül ve du'â-yi icâbet der-kafa-yi hazret-i padişâhiye tevessûl buyurup ânifen zîr ü beyân olunduğu üzere ve sırren ve alenen tertîbât-ı Devlet-i aliyye'nin tan-zîmine mübâderet ve bir seneye kâfi serhadlerde zehâir-i mütenevvi'a id-dihârina himmet ve mühimmât ve sâir levâzîmât i'dâdiyle emr-i takviyet ve tedârukde yed-i beyzâ irâet ve hîn-i iktizâda der-akab isbât-ı vûcûd etmek üzere iki serasker-i zafer-peyker dahi hâzır ve âmâde buyurup seraskerlere lâzım olacak mühimmâtı bi-cümletihâ semtleri olan mahallere ba's u tesrîb ve şitâ tertîbini dahi itmâm ve bir kimseye ser-rişte vermeyerek endek müddetde bu kadar gayret ve ihtimâm mahzâ (10-a) teyîd-i cenâb-ı Bâri ve eser-i hulûs-i hazret-i şehriyârî olduğu zâhir olduğundan başka devlet-i kavi-şev-

ketin vü's'at ve iktidârı bundan ma'lûm olacağı bedîhîdir. Seferlerden sonra böyle bir vezîr-i mütedeyyin ve kâmil umûr-ı Devlet-i aliye'yi kâfil olaydı vü's'at-i zamân takrîbi ile şîmdiye dek izhâr eyleyeceği hidemât-ı mebrûrenin muhassenâtı bu vakitlerde ma'lûm olur idi deyu bu bâbda kâffe-i nâs sebbâbe-gezî-i tahassür ü telehhüf ve güzerân eden evkata teessüf eyleyerek be-kâ-yi ömr ü câhları bâbında dest-ber-dâşte-i dergâh-ı⁷ bî-enbâzzırlar. Biz yine sadede gelelim : Aynalıkavak tenkîh-nâmesi'nde Kırım'ın min-külli'l-vücûh serbestiyeti ile Şâhin Giray'ın müebbeden hân olmasında Rusyalu'nun ru'ûnet ve ısrârı mücerred rekîz-i zamîr-i habâset-tahmîrleri olan ağrâz ve mefâsidin vaktiyle icrâsına mukaddime olmak hikmetine mebnî idiği zâhir olup farzâ Şâhin Giray nasb-kerdeleri olmak takrifîyle her hâlde mağlûb ve makhûrları ve memleket-i Kırım'ı zabit ve ahâlisini Kazan tatarı gibi re'âyâ etmek zîmnâda nev-be-nev ihdâs ve ihtirâ' edecekleri hîle ve deşiselerine mümâşât ve teba'iyyet edüp bir vechile harf-endâz-ı i'tirâz olmayacağı inde'l-ukalâ hüveydâ olduğundan müebbed ta'bîri bir tûrlü Devlet-i aliye tarafından kabûl olunmayup tahakkuk-ı sefer emârâtı dahi görülp bi'l-âhire muhtemelü't-tarafeyn olan mahlûliyyet-i hakîkiyye ta'bîrine zarûriyyü'l-ihtiyâr olarak ittifâk-ı cümle ile sûret verilüp teşrifât-ı hümâyûn gönüldenmişidi. Bir müddetden sonra hevâdâr-ı mağlûbları olan Şâhin Giray mugâyir-i şeri'at-i garrâ Kırım'da olan evkafı külliyen kat' ve şe'âir-i (10-b) İslâmîyyeyi mahv u ref' etmek kasdiyle naklen ve aklen câiz olmayan rüsüm ve tekâlif-i şâkka tahmîline ikdâm ve fukarâ ve zu'afâdan mebâliğ-i külliyye tâhsîl ve sekbân nâmiyle kerhen yazdığı ehl-i İslâma efrencî libâs ve kisvet teklîf ve teşebbüh şâibesinden ber-çîde-dâmen-i i'râz olanları i'dâm ve tenkil ve kezâlik Taman ve Kuban etrâfmâda mütemekkin olan Nogay ve sâir şu'ûb ve kabâili mugâyir-i diyânet olur tazyikât ve teklîfât ile⁸ iz'âc eylediğinden gayri şe'âir-i İslâmîyyeye muhâlif harekât-ı garîbesi cümlesini müteneffir ve mütezeccir etmekle şurût-ı serbesiyetleri üzere Şâhin Giray'ı hal' ve müntehab ve muhtarlarını yerine vaz' vâdisinde ictima' ve ittifak ve Kefe'ye karîb mahalde yekdiğere iltihâk eylediklerinde *el-hâinü hâif* medlûlü üzere Şâhin Giray olduğu mahalden firâr ve Yeni-kal'a ve Kerş taraflarına bahren güzâr ve Babadır Giray'ı mesned-i hânîye bi'l-intihâb ik'âd ve vâki' olan keyfiyyâti arz ve mahzarları ile dergâh-ı merhamet-iktinâh-ı hüsrevâneye takdîm ve ifâde ve teşrifât-ı hümâyûn⁹ ırsâlini irâde eylediklerinden gayri bu keyfiyyeti ri'âyeten li'ş-şurût dostâne Rusyalu'ya dahi tahrîr ve iş'âr etdiklerinde Devlet-i aliye an-asıl vikâye-i şurût ve uhûdunda sâbit-kadem olduğuna binâen teşrifât-ı hümâyûn ırsâlinde acele etmeyüp serbestiyetleri mâ-beyne'd-devleteyn nizâm-gîr-i karâr olduğunu husûs-ı mezkûr Rusya

elçisiyle müzâkere olunup Devlet-i aliye tarafından bu husûs devletime tahrîr olunsun deyu ibrâm eylediğine binâen cümle ile istimzâc iktizâ edüp ulêmâ-yi a'lâm ve ricâl-i ebed-devâm Bâb-ı âlî'ye da'vet ve tarh-ı encümen-i müşveret (11-a) olunup hülâsa-i ârâ olarak Rusyalu'nun Şâhin Giray'ı istishâb etmeleri münâfi-i şurût-ı serbestiyet olduğunu beyân siyâkında reisül-küttâb Esseyiid Mehmed Hayri Efendi tarafından bir kit'a takrîr tahrîr ve devletine tesyîr etmek üzere Rusya elçisine verilmek tasvîb olunmayla zikr olunan takrîr minvâl-i muharrer¹⁰ üzere re'is efendi tarafından tahrîr ve elçi-i mesfûra teslîm olundu. Rusyalu ise kabâil-i tatar ve ahâli-i Kîrim ve hânlarının dâimâ hilâf ü şikâk üzere olmalarına i'mâl-i fîkr ve tedâruk-i mu-kaddemât-ı bâtilada dakîka fevt etmeyüp ale'l-husûs bu esnâda hitta-i Kîrim'da tahaddüs eden hâlât dahi kendü sevkleriyle olan tebdîl-i ziyy ü hey'et ve tahsîl-i rûsûmât-ı gayr-i şer'iyyeden neş'et etmekle me'mûl ve garazları kuvve-i istîdrâciyyeleri takrîbiyle karîn-i husûl ve İslâh-ı zâtü'l-beyn ve def-i şikâk-ı câníbeyn sûretinde Kîrim'a duhûl eyledikleri esnâda Nemçelü ile dahi ittifâk ve ittihâd ve Devlet-i aliye aleyhinde olmak üzere yekdiğere i'tizâd ve istinâd eylediklerinden gayri Asitâne-i sa'âdet'de mukîm elçileri devletleri tarafından me'mûr olarak başka başka iki kit'a takrîr Bâbiâlî'ye ref' ü tak-dîm etmeleriyle takrîrlarının tercümesi bu mahalle aynîyle tahrîr olundu.

Tercüme-i mevâdd-ı selâse-i Rusya

Evvelâ : Me'kûlât ve mühimmât-ı sefâin ve hâsilât-ı sâirenin Devlet-i aliye memâlikinden mürûr ve nakl olunmalarına ba'd-ezin mevâni' îrâs olunmaya ve ticâret sefâinin serbestiyet üzere seyr etmelerine dâir îki devlet-i imparatoriyeden ve ekser Avrupa milelinden i'tirâf ve tasdîk olunan bî-taraflığım nizâmî usûlüne muvâfik nizâmât tanzîm oluna ve işbu madde Rusya (11-b) devlet-i imparatoriyenin muvâfakat etmiş olduğu ri'âyât-ı hâtira nazaran mevâdd-ı elzemeden olmaıyla değme hâl ile ferâgat olunamaz ve işbu madde alâ-eyy-i-hâlin onsuz olmaz kabîlinden bir şart edecekdir.

Sâniyen : Devlet-i aliye min-ba'd hufyeten ve alâniyeten umûr-ı Tatat'a müdâhale etmeye ve hâni gayri gûne görmeyüp ancak bir melik-i müstakîl ve serbest olduğuna nazaran¹¹ bir türlü mahkûmu olmadığını ve bir gûne kendüye verecek hesâbi olmadığını bilüp binâberin aleyhine bir türlü şikâyâtı ve bâ-husûs elhâletü-hâzihi mâ-nahnü-fîh olanlar külliyyen kizbe mebnî olup kurb-i civâriyyetine dahi min-külli'l-vücûh râci' olmadıklarından kabûl etmeye.

Sâlisen : Eflâk ve Boğdan memleketleri hakkında bin yedyüz yetmiş dört

senesi musâlâhası muktezâsı üzere mu'âmele olunup bu bâbda her türlü mü-himmâti ber-taraf etmek için ba'd-ezîn verecekleri cizyeye ve hilâf-i kâide cebren ihdâs olunan ahmâlin ref'ine dâir müzâkere oluna.

Tercüme-i takrir ve mevâdd-i selâse-i elçi-i Nemçे

Kırım cânibinde Rusyalu serhadlerini mazhar-ı mazarrat edebilür ihti-jâlât-ı lâ-yenkatî'in vukû'uна bâdî ve masârif-i kesîreyi müstetbi' olan asâ-kirin harekât-ı met'ûbesini mûris ve bilâ-fâsila râhatın bî'l-iktizâ insilâbını müeddî olup doğrudan doğruya uhûd u şurûtuna mugâyir ve dostluğa münâ-fi olan Devlet-i aliye'nin vaz' u hareketine dâir Rusya devlet-i imparatoriy-yenin ale'l-itlâk şikâyâtmî vech-i meşrûh üzere ba'de'l-beyân zîrde mumzî arz eder ki bi'l-cümle Rusiyyelerin padişahı olan imparatorîcesi mülâhazât-ı munisfânesinin ve musâlahaya meyl ü rağbetinin hidâyetiyle (12-a) Devlet-i aliye ile olan umûrunun kat'î vech üzere tanzîmine kendüye bâki kalan vâhid-i müntehâsı olan vesîleyi i'mâle karâr verüp vesile-i mezbûre dost-ı ehab-bî ve müttefik-i vefâdârı olup serhaddâtm kurb-i civâriyyetine ve iki devlet-i imparatoriyenin beynde müstahkem ve pây-dâr olan ittihâd-ı kâmileye nazaran işlerin bu hâletini ayn-i bî-taraf ile müşâhede etmeyeceği meczûm olan Roma İmparatoru ile muvâfakat edüp mumzînin ve imparator-ı müşârûn-ileyh elçisinin bi'l-ittifâk vesâtetleriyle pâdişâh-ı müşârûn-ileyhânın bâlâda mezkûr şikâyât üzerine ri'âyât-ı hâtır ve tenezzülünüñ derecât-ı müntehâsını hâvî olan irâdesini¹² vech-i mü'essire ile Devlet-i aliye'ye arz etmekdir. Ya'ni

Evvelâ : Me'kûlât ve mühimmât-ı sefâin ve hâsilât-ı sâirenin Devlet-i aliye memâlikinden mûrûr ve nakl olunmalarına ba'd-ezîn mevâni' îrâs olun-maya ve ticâret sefâinin serbestiyet üzere seyr etmelerine dâir Devlet-i aliye'nin ma'lûmu olduğu üzere iki devlet-i imparatoriyeden ve ekser¹³ Avrupa milelinden i'tirâf ve tasdîk olunan bî-taraflığın nizâmi usûlüne muvâfik ni-zâmât tanzîm oluna, ve işbu madde mukâvele-i ticâret için tertîb olunup vaktinde taraf-ı muhlisiñen Devlet-i Osmaniyye¹⁴ vükelâsına arz olunacak sûretden müstebân olan Rusiye devlet-i imparatoriye[si]nin muvâfakate meyl edeceğî ri'âyât-ı hâtira nazaran mevâdd-ı elzemeden olmağla Devlet-i imparatoriye müşârûn-ileyhânın fâriğ olmayacağı bir madde olup işbu madde alâ-eyy-i hâlin onsuz olmaz kabîlinden bir şart edecekdir.

Sâniyen : Devlet-i aliye min-ba'd hufyeten ve alâniyeten umûr-ı Tatara müdâhale eylemeye ve hâni gayr-i gûne görmeyüp (12-b) ancak bir melik-i

müstakil ve serbest olduğunu nazar ve bir tiirlü mahkûmu olmadığını ve bir gûne kendîye verecek hesâbı olmadığını bilüp binâberin aleyhine bir türlü şikâyâtı ve bâ-husûs el-hâletü-hâzîhi mâ nahnu fîh olanları külliyyen kizbe mebnî olup kurb-i cîvâriyetine dahi min-külli'l-vücûh râci olmadıklarından kabûl eylemeye.

Sâlisen : Eflâk ve Boğdan memleketleri hakkında bin yediyüz yetmişdört senesi musâlâhası muktezâsî üzere¹⁵ mu'âmele olunup bu bâbda her türlü mübhêmâti ber-taraf etmek için ba'd-ezîn verecekleri cizyeye ve hilâf-ı kâide ve cebren ihdâs olunan ahmâlin ref'ine dâir müzâkere oluna. Devlet-i imparatoriyye Rusya'dan Devlet-i Osmaniyye'ye arz olunan işbu îrâdâtın kabûlü ve adem-i kabûlü müstetbi' olabilir vukû'ât-ı gayr-i matbû'anın indifâ'na vesîle-i vâhidedir. Ve bu bâbda vükelâ-yi Devlet-i aliye'den bilâ-te'hîr bir cevâb-ı katî' ve rızâ verileceği zîrde mumzînin müterakkabidir. Devleteyn-i mesfûretyeyin müddet-i medîdeden beru sîren nizâmina mübâşeret eyledikleri madde-i ittifâk ve ittihâd Devlet-i aliye hakkında olduğu¹⁶ elçilerinin takdîm eyledikleri takrîrlерinden münfehim ve taleb-i cevâbda olan isrârları Devlet-i aliye tarafından me'mûllerinin hilâfi ednâ vaz' müşâhede eyledikleri gibi esâs ahdi sarâhaten münhedim eyleyecekleri ma'lûm olduğuna binâen mesfûrların takrîrlерine vech-i münâsibi üzere cevâb verilmek eâzîm-ı ricâl-i Devlet-i aliye ile meşverete tevakkuf eylediğinden işbu doksan yedi senesi Muharremîni sekizinci cum'a günü mün'akid olan meclis-i meşveretde takrîrlер maddesi der-meyân ve Nemçelü ile Rusyalu'nun Devlet-i aliye aleyhinde olan (13-a) ittifâkları ve sâir irâde-i fâsidelerine dâir etrâfdan alınan havâdis evrâkı yegân yegân kirâat ve beyân olunup ba'de't-te'emmûl cümlesi ale'l-ittifâk kelâma ağâz edüp Rusyalu'nun Nemçelü ile olan ittihâdi tahakkuk ve bu takrîrlere nazaran Devlet-i aliye Rusyalu'nun iddi'âlarına muvâfakat etmediği sûretde devleteyn-i mesfûretyey müttefikan muhârebeye kiyâm eyleyecekleri tasrîh derecesinde olan îmâlârından zâhir ve şîmdîye dek vâki' olan mükâlemelerde îrâd olunan delâil-i mülzimenin adem-i te'sîri ma'lûm-ı asâgîr ve ekâbir olup kâfirler galebe-i istidrâciyyelerine iğtîrâr ve müsâ'ade-i vakti kendülere mâye-i utûv ü istikbâr eylediklerinden gayri dâimâ kelâm-ı bî-nizâmlarını tervîc ile takayyûd ve hak Devlet-i aliye'nin yedinde iken kabûlde izhâr-ı te'annûd eyledikleri ve elyevm ecvibede tereddîd mu'âmelesi mertebeleri olmak lâzım gelür ise hudûd-ı memâlik-i mahrûseye tâifeteyn-i menhûseteyn itâle-i pâyi tecâvûz eyleyecekleri meczûm ve a'dâ-yi dîn hûcûma müheyŷâ ve esbâb-ı ceng ü peykârları âmâde olup henüz bizim bir tedârükümüz olmayup ser-haddât askerden hâli olduğu ma'lûm olduğundan kat'ı nazar nakz-i ahdi da-

hi Devlet-i aliye üzerine tahmîl edecekleri vâreste-i delîldir. Bu takdîrde takrîrlere i'tâ olunacak cevâbda ahidnâmelerde mastûr ve mazbût olan şurûta muvâfik olan maddelerde Devlet-i aliye'nin mümâna'atı olmayacağı ve şikâyet olunan husûsları şerâit-i uhûde tevfîk ve tatbîk ile tanzîmde tereddüd etmeyeceğini tahrîrden gayri ilâc olmayup bu vechile elçilere takrîr i'tâ olundukdan sonra bir yandan akd-i meclis-i mükâlemeye surû' ve ibtidâr (13-b) ve bir câníbden dahi dakîka-i vâhîdeyi tefvît ve imrâr etmeyerek ber-ren ve bahren tedârüke sarf-ı iktidâr ve donanma ve asâkir ve zehâir ve levâzîmimiz tekâmline bezl-i mechûd ve bu dâhiye ber-taraf olup sûret-i maksûd rû-nümûd oldu ne a'lâ olmadığı sûretde mükâlemeler esnâsında ihtiâtlâs olunan eyyâmda tahsîl olunan istî'dâd ile mütevekkilen alâ'llah müdâfa'aşa kiyâm olunur deyu hatm-i kelâm eyledikleri ve hülâsa-i ârâ-yi ricâl-i devlet hâk-i pây-i hüsrevânneye arz ve ol vechile takrîr verilmesi bâbında izn-i hümâyûn erzânî kılındıkda câníb-i saltanat-ı seniyyeden bu vechile takrîr verildi.

Cevâb-ı takrîr-i elçiyân-ı Moskov ve Nemçe ez-câníb-i Saltanat-ı seniyye

Elçi beyler dostlarımızın devletleri câníblerinden me'mûren¹⁷ takdîm eyledikleri iki kît'a takrîrleri Devlet-i aliye'nin manzûru olmuşdur ve dostluk ve İslâha sa'y ü ihtiyâmlarmadan Devlet-i aliye'nin memnûn olduğunda iştibâh olunmaya. Kaldı ki Rusya Devleti'nin iştikâ eylediği maddeleri iki câníbden alınup verilen ahid-nâmeler şerâitine tatbîk ve tevfîk ederek hall ü tanzîm husûslarında Devlet-i seniyye'nin bir türlü tereddüd ve muhâlefeti olmadığı ve safvet-i kâmile ile vikâye-i şurût-ı silm ü musâfât emrinde daâkîka fevt etmedi ve etmeyeceği elçi beyler dostlarımızın ma'lûmları olmak için taraf-ı Saltanat-ı seniyye'den işbu takrîr-i dostâne verilmiştir.

Berât-ı umûm-dâden be-konsolos-ı Rusya ve ikâmetes der-cezîre-i Miknoz

Kaynarca'da vâki olan musâlâha-i mekrûhede Moskovlu'ya verilen ahid-nâme-i hümâyûnda hîrâset-i nizâm maddesi cümle keyfiyyâtda mevâdd-ı lâzımeden olmağla Rusya Devleti tarafından lâzım görülecek âmme-i mevâkide konsolosları (14-a) ve konsolos vekillerinin ta'yînine Devlet-i aliye'miz câníbinden ruhsat verilüp dosta olan sâir düvelin konsolosları i'tibâr olundukları gibi mu'teber tutulalar deyu tasrîh olunduğunun eseri olarak Rusya el-

cisi bu esnâda bir kît'a memhûr arz-i hâl takdîm edüp müfâdmâda devleti tarafından Akdeniz adalarına âmed-şüd eden Rusya tüccâr gemilerinin umûrlarını rü'yet zîmnâda Cuvani (جوان) nâm Rusyalı umûm konsolos nasb olunduğunu ve mesfûr Miknoz cezîresinde ikâmet ve istediği sâir adalara dahi varmak şartıyla Eflâk ve Boğdan ve Bucak konsolosuna verildiği gibi bir kît'a konsolosluk berât-i şerîfi i'tâ olunmak iltimâs etmiş «Miknoz cezîresi, hükkâm ve zâbitândan hâliye bir adadır, düvel-i sâirenin konsolosları mevcûd ve derûnlarında zâbit ve hâkim mukîm sâir ma'mûr ve cesîm adalar variken konsolosunuz anların birinde karâr eylesün», kelâmi Re'isülküttâb Esseyiid Mehmed Hayri Efendi tarafından Rusya tercümânî vâsîtasıyla elçiye iblâg olundukda bir vechile râzi olmayup «benim devletim şurût-ı ahid-nâme mûcibince Miknoz'u münâsib görmüş ya bu vechile berât verilür ve yahud konsolosu devletime i'âde ederim» makâlini îrâd ve bu kâfirlerin bu esnâda Miknoz misillû ehl-i islâmdan hâlî cezîreye konsolos ta'yîn eylemeleri ne irâdeye mebnî olduğu âşikâr olup müsâ'adesi müşkil ve reddi dahi münâfi-i ahd olmağıla vezîr-i mükerrem kapudan paşa hazretlerine taraf-i vâzihü's-şeref-i hazret-i âsafîden tenbîh ve konsolos ikâmetinin mehâzîri bedîdâr ve müdâfa'ası mugâyir-i ahid olduğundan müşkil ve düshâvâr olup melhûz olan (14-b) mahzûrâtın indifâ'-i ilâcını mülâhaza ve iş'âr etmesi te'kîd olundukda vezîr-i müşârûn-ileyh lede'l-mülâhaza gönderdiği takrîrinde Miknoz adası ikiyüz re'âyâ hânesinden ibâret kal'a ve zâbitsiz ve hâkim-siz bir cezîre olup re'âyâsı gemicilik ve ticâretle meşgûl oldukları ecilden içinde aceze-i nisvândan gayri kimesne yokdur ve bunda Moskovlu'nun konsolosları ikâmetinde der-kâr olan türlü türlü mehâzîrden fazla garb ocakları Moskovlu'nun düşmanları olmalarıyla bir-iki sefîne donadup bir gece ale'l-gaffle konsolosu ahz ü istirkâk ederler, sonra Moskovlu bunu Devlet-i aliyye'ye azv eder, bu özr elçiye beyân olunsun, özr-i mezkûru dinlemediği takdirde gayet-i kârde ocaklıdan böyle bir vaz' sudûrunda Devlet-i ebed-müddete tahmîl olunmamasını müş'ir yedinden bir sened alınsun, mazmûnunu tasrîh eylemiş tekrâr re'is efendi tarafından Moskovlu tercümânı ihzâr ve bu mahzûru elçiye ihbâr ve makbûl tutmadığı hâlde Devlet-i kavi-şevkete bahâne bulunmamak üzere bir sened vermesi matlûb idiğünü «etrâfiyle if-hâm eyle» deyu ircâ olunmağıla tercümân-ı mersûm avdet¹⁸ edüp «biz cezîre-i mezbûrede konsolosumuz ikâmetini şart-ı ahid-nâme üzere isteriz konsolos ve tüccârimızın memâlik-i mahrûsede himâyeleri Devlet-i aliyye'nin¹⁹ vâcibe-i zimme-i adâletidir, mülk-i mahrûs-ı padişahîde bu kadar düvelin konsolosları vardır, ocaklıdan zarar isâbet eder ise mâni' değildir, mefhûmunda kangı devlet sened vermişdir ki biz dahi verelim, ve ahid-nâmelerde

böyle sadeç yokdur. Yarınveyahud ferdâsı Akdeniz'e gidecek sefinemiz vardır, konsolos anınlâ gidecekdir matlubumuz olan (15-a) berât verildi ne a'lâ, verilmediği sûretde kat'ice olmaz cevâbi verülsün» kelimâtını elçi tarafından beyân eyledi, Nemçe elçisi ile bi'l-ittifak verdiği takrîrde Eflâk ve Boğdan konsolosu kazîyyesinde cereyân eden ebbâsi hilâf-i ahd olarak Devlet-i aliyye hakkında bir madde-i mahsûsa şeklinde derc etmiş olmalarıyla şimdî bu konsolos husûsunda tereddüd gösterildiği hâlde tamâmca bunu nakz-i ahde delil-i kavî add edeceğî ve Kaynarca musâlâhasına nazaran müdâfa'ası ahde muhâlif olduğu bedîhî ve belki konsolos-ı mezbûru bu vechile nasb ve ırsâlleri Devlet-i ebed-müddet buna mümâşât eylemez, ve i'lân-ı harbe vesile add olunacak bundan münâsib sebeb-i nakz-i ahd olamaz fikrine mübtenî olmak ihtimâliyle bu bâbda meşveret mukteziyât-ı vakt ü hâlden olduğuna binâen mevâdd-ı selâsenin kabûl ve adem-i kabûliyünün akd olunan meclis-i meşveretde bu dahi müzâkere olunup Moskovlu'nun Miknoz cezîresinde ikâmet şartıyla Akdeniz adalarına nasbım teklîf eylediği umûm konsolosu nizâ'ına müte'allik der-dest olan kâğıdlar ve kapudan paşa hazretlerinin takrîri ve ahid-nâme-i hümâhûnda münderic olan şurût kırâat olundukda Kaynarca ahid-nâmesi iktizâsiyle matlûbları olan berât-ı şerîf verilmese ahde muhâlif olmağla bunu tamâm nakz-i ahde vesile ittihâz ederler ve bu aralıkda konsolosluk-ı mezkûru mutâlebeleri dahi bu merâma mebnîdir. Hemen bunda dahi muhâlefet olunmayup Akdeniz cezîrelerine kudât u nüvvâb ve ehl-i islâmdan mu'temed voyvodalar ve zâbitler ve neferât ta'yîni ile muhâfazalarının ilâcîna bakılmak vâcîbatdır. Her hâlde (15-b) nakz-i ahdi Devlet-i aliyye'ye azv etdirmemeğe sa'y eylemek elzemdir, deyu bi'l-ittifak cevâb etmeleriyle madde-i mezkûre bundan akdem huzur-ı mevâhib-mahsûr-ı hazret-i cihân-dârîde ruhsat-yâfte-i müsûl oldukları hâlde semâhatlî şeyhîlislâm efendi hazretlerinin ve kapudan paşa ve sudûr-ı kirâm hazerâtının tasvîb-kerdeleri olduğuna binâen ricâl-i şûrânın dahi hulâsa-i re'y ü ittifakları atebe-i ulyây-i cihân-bâniye taraf-ı hazret-i âsafîden bâ-takrîr arz olunmağla şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn mûcibince zîr olunan konsolosluk berâtı i'tâ olundu.

Hulâsa-i ahvâl-i Kırım ve vukû'-ı mükâleme bâ-elçi-i Rusya

Re'isülküttâb-ı meni'ü'l-cenâb Esseyiid Mehmed Hayri Efendi mükâlemeye me'mûr olmakdan nâşî Beylerbeyi'nde vâki' sâhil-hânesine Rusya elçisi celb ve merâsim icrâsı akabîne elçi-i merkûm kelâma ağâz ve Kal'a-i

Cedîd kumandanından geldiğini beyân ile bir kâğıt ibrâz edüp hülâsa-i me'âli Mehmed Giray nâmında bir kimesne sekiz-dokuz ay mukaddem Devlet-i aliye'den Soğucağ'a ve Anapa'ya varmış ve yanında beş kît'a tüccâr gemileri ve bir nefer sadriazam çukadârı var imiş ve bu gemileri Nogay ve sâireden Akkiran ve Bucak'a mûrûr irâde edenleri nakl için Devlet-i aliye ta'yîn ve cümle kabâile ben başbuğ oldum ve Kabartay'ı dahi berülere celb etsem gerek kelimâtını sû be-sû işâ'e ve yanındaki çukadârı Kabartay içine göndermek isteyüp ve «Soğucak muhâfizi Ali paşa bu taraflara gelüp yine avdet edecekdir, ve bu havâliler bana tefvîz olundu» diyerek fitne ihdâs edüp «murâdım bu maddeyi (16-a) dostâne sizden su'aldır» dedikde re'is efendi tarafından cevâba ibtidâr²⁰ olunup Devlet-i aliye ahdin hilâfi hareket etmeyüp kâffe-i hareketleri ahde mebnîdir. Kuban nehrinin beru keçe-sinde Anadolu tarafında vaki' Abaza ve Çerkes kabâili ve Soğucak ve Anapa'nın arazi ve cibâli Devlet-i aliye'nin mülkü ve sükkânı kendü tevâbi'i ve halkı olmalarıyla Mehmed Giray dediğiniz ümerâ-yi Çerâkiseden Zane (ۋىچ) kabilesi beyidir. Dokuz ay mukaddem mîr-i merkûm ve Abaza beylерinden Elhac Hasan Bey ve kabâil ihtiyârlarından birkaç kimseler Dersâ-'âdet'e gelüp kal'a-i padışahînin mevâcib-i askeriyyesini ve ba'zi nizâm-i vilâyete dâir işlerinin temşiyetini ricâ ve mahzar ve arzlar ibrâziyle destbâz-ı niyâz ve istidâ' olduklarında Devlet-i ebed-müddet fîkr ü mülâhaza edüp başsız bügsuz birkaç yüz bin nüfûsdan ibâret kabâil şayed hilâf-ı mu'âhede bir hareket ederler taraf-ı şâhâneden bir a'kal ve müte'ayyîn paşanın Soğucak'a muhâfiz nasbî lâzım gelmekle hâlâ Ankara mutasarrîfi Ali Paşa'yı muhâfaza-i mezkûreye me'mûr ve ibtidâ-yi baharda sefîne ile gitmek üzere yedine i'tâ-yi menşûr ve paşa-yi mûmâ-ileyh mansibinden gelüp tedârükün görünçeye dek Soğucak'ın muhâfizdan hulüvvi câiz olmadığından başka olsunâda Nogaylı miyânelerinde ba'zi ihtilâl vukû'u mesmû' olduğundan bi'l-cümle Abaza ve Çerâkise kabilelerine iki kît'a emr-i âlî ısdâr ve mefhûmunda «Tatar halkı serbest ve sizler Devlet-i aliye'ye tâbi' ve ber-mantûk-ı ahid-nâme Devlet-i ebed-müddetin halkı olmanız mülâbesesiyle zinhâr hilâf-ı ahd Nogaylu'nun ve Tatar'ın umûruna müdâhale etmeyüp Soğucak muhâfizi varincaya dek edebiniz ile yerlerinizde karâr edesiz» (16-b) tenbîhâtını derc ve Mehmed Giray Bey dahi paşanın vusûlüne deðin muhâfiz-ı kâimimakâmî nasb olunup bir kît'a çamlıca kayığına irkâb ve Soğucak'a ibâs olunduğu vâkidir. «Bundan gayri tarafınıza tahrîr olunan maddelerin aslı yokdur» diyerek meclise hitâm ve diğer meclisde yine re'is efendi tarafından feth-i kelâm olunup Devlet-i aliye ahdinde pâ-bercâ-yi merkez-i istikrâr olduğu ve Kırım'da vâki' olan ihtilâle dâir her ne ki mesmû'u oldu ise

vikâyeten li'l-ahd bilâ-ketm taraflarına ihbâr ve Şâhin Giray cânibinden hilâf-i şer'i şerif ve mugâyir-i ahd zuhûr eden ahvâl ve etvâri müştemil bu esnâda Kefe kadisının ve sâîrlerinin vürûd eden tahrîrâtları me'âli dahi mu-fassalan ifâde olundukda elçi-i mersûm Devlet-i aliye ahdinde sâbit-kadem olduğun ikrâr ve bu maddede şurût kemâ-yenbagî mûrâ'ât olunduğunu devleti tarafına iş'âr eylediğini ihbâr edüp madde-i Şâhin Giray ahid-nâmelere mûrâca'at ile tanzîm olunacağına telmîh ve diğer meclisde yine efendi-i müşârûn-ileyh tarafından kelâma ibtidâr olunup «geçen meclisde Soğucak muhâfizi kâimimakâmi olan Zane-oğlu Mehmed Bey'in Nogaylu beynine ilkâ-yi ihtilâl eylediğini Yeni kal'a kumandanı size tahrîr etmeğin dostâne bize ifâde ve biz dahi bu keyfiyyet Devlet-i aliye'nin hilâf-i irâdesi olduğunu ifhâm ve edâda taksîr etmemiş idik. Devlet-i aliye Rusyalı ile akd-i sulh eylediği günden beru ahd ü peymânında cebel-i râsîh gibi pây-dâr ve hilâf-i ahd ve şart ednâ hareketi tecvîz etmediği gün gibi âşikâr ve cemî-i umûrda safveti ber-karâr ve mu'âhedeye ri'âyet eylediğini isbâta medâr olmak üzere bu def'a Taman ve Kuban'a müte'allik muttali' olduğu ahvâli devletce (17-a) sana ifâdeye beni me'mûr etmişlerdir. Nass-i ahid-nâmede mezkûr olduğu üzere şevketlû kerâmetlû padişâhimiz e'azze'llâhu ensârehu hazretleri halifetü'l-müminîn ve imâmü'l-müslimîn olmaları mülâbesesiyle umûmen akvâm-ı Tatar'ın masâlih-i dîniyye ve mezhebiyyelerine nezâret-i şâmi-le-i şer'iyyeleri olup bu evânda Taman ve Kuban etrâfinda mutavattin kabâil-i Nogay ve sâîr şu'ûb-i Tatar ve Şâhin Giray'ın birâderleri tarafından atabe-i aliye-i dâverâneye tahrîrât gelüp me'âlinde diyânet ve şerî'at-i gar-râya münâffi hân-ı müşârûn-ileyhden gûnâ-gûn tazyîkât ve dînlerine el-vermeyecek muâmelât ve hân olduğu esnâda beynlerinde râbîta-gîr-i karâr olan uhûdu adem-i ffâ ile harâbî-i âhiretlerini müstelzim te'addiyâta bir tür-lü tâkatleri kalmadığını dergâh-ı hilâfet-penâhîye arz u iş'âr eylemişler, tâvâif-i merkûmeye²¹ şer'an ve ahden mebsût olan nezâret-i hakîkiyyesi muktezâsına üzerinden hilâf-i şer' te'addiyâtın ref'ine ikdâm saltanat-ı seniyeyenin hakk-ı sarîhi iken içlerine asâkir idhâli ve mu'âvenet sûretinde me'mûrular göndermek misillû mûcib-i şikâk ve tenâfür olur tavra cevâz verilmeyüp şerî'at-i mutahharaya münâffi vaz' u hareketin indifâ'ı mukademâtının temhîdi Devlet-i aliye'nin murâdıdır, ve hîfz-ı şurût tarafeyinden mer'i olup mukademelerde vukû' bulduğu gibi i'ânet yahud âhar vâdide Rusyalı bilâ-haber²² bunların nizâ'larına müdâhale eyler ise ahdini şikest etmiş olur, ve bu nizâ'in zuhûru ve cumhûrun hûcûmu Mehmed Giray Bey'in Soğucâga' vusûlünden evvel vukû' bulmayla Yeni-kal'a kumandanının[ın] size olan târîri bî-mâ'nâdir. Elçi-i mersûm bu kelimâti lede'l-istimâ' (17-b) teşekküre

başlayup «hîfz-i ahd ancak bu kadar olur ve devletim dahi hilâf-ı ahd bir vaz' ihtiyâr etmez, eğerci bu mevâdda dâir devletimden tahrîrâtım yokdur. Lâkin evvâhdan işittiğime göre Şâhin Giray birâderlerine ba'zı vâridât ta'yîn ve ol-tarafda olan kumandanlarımıza tarafeyne nushdan gayri amelleri olmayup ve Tatar beynde endîşe îrâs eder nizâ'-ı külli olsa lâ-muhâle devletim tarafından bana yazılır idi» diyerek sözü encâm bulup birkaç günden sonra elçi-i mersûm tekrâr mülâkat için birkaç def'a ırsâl-i ahbâr etmekle yine efendi-i müşârûn-ileyh ile bir mahalle gelüp elçi kelâma ibtidâr ve Şâhin Giray ile Kerş'e râhî olan kumandanımızdan bir kâğıt gelüp mefhûmunda Zan[e]-oðlu Mehmed Bey Asitâne-i sa'âdet'den avdetinde Tatar beynine ilkâ-yi erâcîf eylediğine binâen Şâhin Giray'ın birâderleri ve Tamam ahâlisi Şâhin Giray'm kâimimakâm ve sekbânlarını tard u ihrâc ve Devlet-i aliye'ye ba'dehu arz ve mahzar ırsâl eyledikleri hânın ma'lûmu oldunda ahâli-i Kırım'i cem' ve kazîyyeyi ba'de's-su'âl âgâh ve haberdâr olmadıkları bâbında yemin etmeleriyle der-akab hân ve konsolos ahâli ve sultanlara nasihat-nâme tahrîr ve bir nefer Rusyalu ile tesyîr eylediklerinde sultanlar tahrîrâtı hâmil olan şahsı halk ile mülâkatdan men' ve «bizim devleteyn musâlahasına zararımız olmayup hânın âdemlerinin zulm ü ta'addilerine adem-i tahammü'lümüzdén nâşî memleketeden def' ve Devlet-i aliye'ye hâlimizi mübeyyin arz ve mahzar ref' ve cevâbına muntazırız» dedikleri ve sultanlar yanında bir mikdâr Abaza ve Çerkes askeri olup Zane-oðlu kendi karyesinde sâkin olduğunu mersûm Rusyalu ihbâr ve Kerş kazâsında sâkin Halim Giray (18-a) sultan olduğu mahal ahâlisine «Devlet-i aliye Yeni kal'a ve Kerş'i Rusyalu'dan istirdâd edecekdir» kelimâtını işâ'e ve Şâhin Giray'm ba'zı hasımlarıyle muhâbere ve Kefe'ye hücüm ve hânın yanında bulunan murahhas mirzâlar ve küberâ-yi Kırım «indîfâ'-ı fitne ancak bir mahalle azîmetiniz ile mümkün olabilir» dediklerinde hân ve konsolos bir sefineye ve memleket murahhasları diğer bir sefîneye duhûl ve Kerş limanına vusûl ve Şâhin Giray bu ahvâli Dersa'âdet'e ve Rusyalu'ya tahrîr ve «memâlik-i Rusya'da kendüye ikâmet için bir mahal ta'yînini iltimâs eylediği ve Kırımlı Bahâdîr Giray'i hânlığa kabûl ve mahzar gönderecekleri ve bu hareketleri ancak Devlet-i aliye'den ümîd-vâr olduklarına mebnîdir» deyu tahrîr olunmuş dedikde re'is efendi tarafından mukâbele ve şimdiye dek Devlet-i aliye'nin ahdi ni vikâyede metâneti ve Kırım'da mütekevvin olan hâlâta min-gayr-i müdâhale sebâti kirâren ifâde olundu. Zan[e]-oðlu ve Abaza ve Çerâkise halkı bunların münâza'alarına karışmadıkları ve Zan[e]-oðlu vakâ-i Taman'dan üç gün sonra vürûd eylediğini Soğucak muhâfizi Ali Paşa tahrîr ve «bir sene den beru Şâhin Giray ile Nogaylu beynde olan münâferet Devlet-i aliye'

ye'nin ma'lûmu olduukda tâbi'i olan Çerâkise ve Abaza kabilelerine ısdâr-i evâmir-i aliye ve mugâyir-i sulu umûr-ı Tatar'a müdâhale etmemeleri tenbîh olunduğu zâhir iken bâlâda bast eylediginiz mukademât-ı gayr-i müsellemle ile tervîc-i da'vâya ikdâmmiz mahall-i ta'accübdür» dediklerinde elçi-i merkûm Devlet-i aliye'nin bu maddede sun'u olmadığını i'tirâf ve ikrâr ve devleti tarafına bu minvâl üzere tahrîr eyleyeceğini ihbâr ve bu meclis dahi böylece hitâm buldukdan sonra mâh-i Zilka'de'nin ondördüncü (18-b) is-neyn günü yine ictimâ' vuku'unda re'is efendi tarafından bed'-i kelâm ve Devlet-i aliye'nin ahd ü şartında olan metânetinden bahs ve konsoloslardan «nasihat-nâme yazdı» deyu iddiâ eyledikleri kâğıdın şurûta muhâlefeti ve bu aralîkda Rusyalu'nun hilâf-ı uhûd Devlet-i aliye'nin tüccâr sefinelerine ta'arruz ve hasâretleri ve keyfiyyet-i Kırım'a dâir vâsita siyle devletine gönderilen takrîrin te'ehhür-i cevâbî ve hân-ı mahlû'a Rusyalu'nun i'âneti ne garaza mebnî idüğü elçiden su'âl olundukda mersûm cevâba âğâz edüp «takrîr-i mezâkûr devletime ırsâl etdim, ancak haberi gelecek kadar olmadı, birkaç gün zarfında haberi gelmek me'mûldür. Ancak bu esnâda devletim tarafından bir kâğıt zuhûr ve tercüme olundukdan sonra tercümânimiz ile Bâb-ı âlî'ye ref' olunmuş idi, kâğıd-ı merkûm takrîrin her maddesine cevâb olacağı meczûmdur. Şâhin Giray devleteynin nasb-gerdesi olup bu esnâda zuhûr eden ihtilâl ancak usât makülesinden neş'et etmekle tarafeyden bu misillülere adem-i i'tibâr iktizâ eder. Şâhin Giray'dan hilâf-ı şart bir hâlet sâdir olmayup hâkim-i müstakil olmakdan nâşî mülküne nizâm vermek irâdesiyle topcu ve asker tanzîmi ve levâzîm-ı harbiyye tedârüküne iştigâli töhmetden add olunarak hal'ini îcâb eder mi?» dedikde re'is efendi tarafından mukâbele olunup «gerek asker ve gerek sâir esbâbda eslâfi gibi hareket etse mâni' değil idi. Lâkin eslâfi isrine adem-i iktifâ ve hilâf-ı cinsi olan tâ'ifeyi takrîb ve istihdâm ve ehl-i islâmdan yazdığı askere Rusya soltâti kiyâfetini teklîf ve ibrâm mugâyir-i şîâr-ı islâm olmağla bu hareket-i gayr-i marziyyesi (19-a) hal'ini îcâb ve vesîle-i madde-i intihâb olmuşdur» dedikde «istihdâm-ı ecânib düvel-i sâirede âdet ve hattâ bu devletde dahi Tott Bey-zâde ve elyevm Tersâne-i âmire'de bu kadar hilâf-ı cins istihdâm olunmakdadır» dedikde re'is efendi tarafından cevâb verilüp «Tott Bey-zâde ne hizmetde kullanıldığı mechûl ve tersânedeki istihdâm olunanlar kimi esîr ve kimi ecîr ve Şâhin Giray'ın Rusyalu ile olan mu'âmelesi güneş gibi zâhir iken mi'raz-ı istidlâlde tefevvûh olunan akvâl-i bî-esâs muhayyir-i ukûldür». Mersûm yine kelâma ibtidâr edüp «Devletimin ahde ri'âyeti Şâhin Giray'ın hânlıkda devâmına mevkûf olup ehl-i isyân ifsâdiyle bu kezîyyeye dûçâr ve devletime ilticâsını inkâr etmem, mültecileri redd şân-ı dûvele mûcîb-i nakîsadır, ve

o makûle âsilerin müntehabları olan hân üzerine bu hareketlerini devletim tecvîz etmeyüp men' irâde eder» dedikde «Allahu te'âlâdan gayri umûrlarına kimse müdâhale etmesin» kaydiyle mukayyed olan maddeye bu kadar ta'arruz mugâyir-i şart değil midir?» denildikde elçi-i mersûm âhar sadede munsarif olup «Bahâdir Giray'ın intihâbindan sonra devletimden bir tahrîrât geldi intihâb kazîyesi devletimin mesmû'u olucak Kırım usâtını def" ü ib'âd ve Şâhin Giray'ı kemâkân ik'âd eleyecekdir. Zirâ Aynalı-kavak musâlehâsının mebnâ-aleyhi Şâhin Giray'ın hân olmasıdır. Müşârun-ileyhi hânlıkdan azl ü hal'i sulh-i merkûmun infisâhını mûcib olur. Hülâsa Şâhin Giray'ın hânlıkda sebâti devletim indinde şerâit-i ahdden asıl olarak bir şart-ı kavî gibidir, infisâhını tecvîz etmeyiz». Yine re'is efendi tarafından cevâb-ı müsâkit ile mukâbele olunup (19-b) «hem Şâhin Giray'ı ik'âd dâ'iyesinden fâriğ olmazsız ve hem²³ ahdımızde sâbit-kademiz dersiz. Kelâmeyn beyninde tebâyun der-kâr olduğundan gayri Şâhin Giray'ın ik'âdî dâ'iyesi giderek sulhün nakzını mûcib olur ise Rusya devleti anı dahi kabûl edecek mi?» deyu irâd eylediklerinde «işi Hakk te'âlâ o derecelere îsâl etmesin» diyerek Şâhin Giray'ı ik'âddan fâriğ olmayacaklarını ve iktizâ ederse sulhden dahi geçüp muhârebe ihtiyâr edeceklerini elçi-i mersûm iş'âr ve ol-vechile meclis hitâm buldu.

Vukû'-ı meşveret bâ-erkân-ı Devlet-i aliyye berâ-yi Kırım

İşbu mâh-ı Zilka'de'nin yirmi dördüncü hamîs günü ricâl-i Devlet-i aliyye ve erkân-ı sultanat-ı seniyye bir yere gelip Moskov elçisi ile olan mükâlemenin netîce-i hülâsası ve etrâfdan alınan havâdis evrâkî kırâat ve Moskov elçisine verilen takrif mukâbelesinde gelecek cevâb ne olduğu ya'ni Rusyalı Şâhin Giray'ı alenen tesahhub ve ma'iyyetine asker ta'yîn ve cebren ve kerhen hânlığa ik'âd edecekleri bu evrâk ve ahbârdan nûmâyân oldu. Bu süredde Moskovlu yalnız Şâhin Giray'ı Kırım'a idhâl ile kana'at eylemeyüp şîrâze-i ahdi bi'l-külliyye kat' ve hudûdlara tecâvüz etmeleri ihtimâli der-kâr olmağla Devlet-i aliyye'ye ne gûne hareket lâzımdır. Donanma-yı hümmâyûn kalyonlarından iki kit'a techîz ve iki kit'a çamlica kayıkları ile müheyâ olup diğer iki kit'ası başka iki kit'a çamlica kayıkları ile hâzırlanmakda olmağla bunlar kereste nakli ve liman tathîri bahânesiyle Sinob'a îsâl ve Sinob limanında kışlamaları fermân olunsun mu (20-a) denildikde zîkr olunan kalyonlar Karadeniz'e gönderildiği hâlde beher hâl Kırım imdâdına gitdiler denileceği zâhir ise dahi herkes kendi mülkünü muhâfaza lâzım ve

Moskovlu'nun Sevâhil-i Kırım'da bu kadar gemileri geş ü güzâr üzere olduğuna binâen bu makûle ahbâra havâle-i sem'i ısgâ olunmayarak gemilerin Sinob'a ırsâli rûsûm-i ihtiyâta mürâ'ât kabiliindendir. Lâkin derûnlarına vaz' olunacak neferât Sinob'a vûrûdlarında içlerinde durmayup ve bu tarafdan takımları dahi şimdiye dek görüldüğü²⁴ üzere nâkîs olur ise ma'âz-Allahu te'âlâ Sinob gibi yıldız rüzgârina karşı açık limanda gemilere bir mazarrat isâbet eylemek mülâhazası vâridât-ı hâtirdan olmağın neferâtının bir an içlerinden münfekk olmamaları ve neferât ve takımları tamâm olup gece ve gündüz muhâfazalarına ikdâm eylemeleri vesâilinin istihsâli ne vechile iktizâ eder ise tanzîmine i'tinâ vâcibâtdandır. Ba'dehu huzzâr miyânelerinde kelâm i'âde olunup Moskovlu ve in sahh ve in kizb bir Rum devleti ihtiyâr'ile şimdi Kırım üzerine gönderdikleri askerlerine başbuğ nasb etdikleri Potemkin nâm cenerali Rum kralı nasb etmek irâdesinde oldukları mukademâ istimâ' olunmuşidi, ceneral-i mersûmun bu def'a asker ile Kırım'a ırsâli bu haberi tasdîk eder gibidir ve Moskovlunun başka krallık i'tibâr edecek mahalleri olmamağın bu hâlet vâki' olduğu sûrete lâ-mehâle Kırım'ı istilâ ve mesfûru mahall-i mezâkûra kral nasb eylemeleri alâim ve âsârdan istidlâl olunur. Farazâ asâkir-i mahzûleleri Kırım'ı ba'de'z-zabt Şâhin Giray'ı dahi izâle ve Kırım'ı bi'l-külliyye tasarruf (20-b) eyledikleri takdirde Özi kal'ası ve Bucak taraflarına karadan ve sevâhil-i Bahr-i siyâh'a deryadan yürüüp sû-be-sû fesâdlarını ikâ' etmeleri ihtimâlden ba'îd değildir. İmdi Devlet-i aliyye için emniyyet bir türlü câiz olmamağın «şimdiden seraskerliği idâreye muktedir bir vezîrin intihâbı ve Tuna cânîblerine takribi muktezî değilmidir» denildikde bu kâfirlerin tavr u hareketlerine nazaran mefseted-i mezbûreyi ikâ' etmeleri melhûz olmağın hemen techîzlerine mübâdelet olunan on yedi kit'a kalyonlar seri'an ve âcilen teknil ve min-külli'l-vücûh müheyŷâ bulunsun ve bir tarafdan dahi techîzi ve mükemmeli sefâin âmâde etdirilmesi tedbîrine dikkat olunsun ve²⁵ Anadolu ve âhar mahallerden vüzerânın biri Tuna'yı karşuya imrâr olunsa kâl u kîl tekevvüniyle serhadlerde tahaddüs-i vahşet mukarrer ve bu def'a Özi eyâleti tevcîh olunan Seyyid Mehmed Paşa oldukça harb ü darb ve rûşd ü reviyyet erbâbindan fehm olunup Özi dahi kendü mansıbı olmağla «bu kişi Silistre'de ikâmet ve bahardan bir ay evvel Özi muhafazasına azîmet eylemesi tenbîh buyurulsun ol-vakte dek düşmandan mu'âmele-i husûmet zuhûr eder ise hemen kendisine seraskerlik emri ırsâl ve ma'iyyetine tertîb-i leşker ile mukâbele-i hasma ib'âs olunur ve ağızda bulunan Özi kal'asının asker ve cihât-ı sâire ile istihkâmina himmet buyurulsun» dediklerinde zîmâm-ı makâl semt-i âhara atf olunup Rusya elçisi mecâlis-i mükâlemede «Şâhin Giray'ı Tatar kavmi is-

terler, ve ana mu'âdât eden husamâ biraz mirzâlardır» makâlini bi'd-defa'ât (21-a) îrâd etmiş idi. Elçi-i mezbûr bu sûreti her ne kadar kabûl etmeyeceği zâhir ise dahi nakz-i ahd eyledikleri hâlde «biz size bu dereceye dek mümâşât eyledik râzî olmadınız» denilmek için elçi-i mesfûr ile mülâkât ve senin devletin Şâhin Giray'ı akvâm-i Tatar taleb ederler ve anı istemeyenler fakat birkaç mirzâdır, iddi'âsında olduğunu beyân eyledik, keyfiyyet böyle olduğu bizim mechûlümüzdür, ve bizim yedimizde bu iddi'âya muhâlif mahzar vardır, halbuki sizde sened yokdur, bâri müte'ayyin bir kimesne bizim tarafından ve bir mümâşâtlı âdem sizin tarafdan ba'de'l-ihtiyâr Kırım'a tisyâr ve hânlığa muhtârları kim olduğunu istihbâr etsünler, ahad-i hümânnın kanğısını isterler ise ibkâ ve ikisini dahi istemedikleri hâlde bir âharını intihâb etsinler. İki devletin re'yi ile hânlık maddesi tanzîm ve uhûd u şurûtumuz halelden vikâye kılın�ın makâlı îrad olunsun mu? ve elçi-i mesfûr buna mümâşât gösterdiği sûretde âdem ırsâlinde be's ve mümâşât etmediği takdirde «Devlet-i aliyye'ye bir şeyn var mıdır?» denildikde «ne mâni' bu söz dahi denilmiş olsun hiç olmadıysse hîn-i hâcetde Devlet-i aliyye muhâfaza-i uhûd için her türlü harekâti ihtiyâr etdiği bilinmiş olur» demeleriyle meclise hîtâm verildi. Binâen-alâ-zâlik bu îrâdât için tekrâr Rusya elçisiyle mülâkât olunup mübâhasât-ı kesîreden sonra Rusya elçisi «münâsib gördüğünüz âdem ta'yîni husûsunun vakti mürûr eyledi. Zirâ Bahâdîr Giray Sultan Kırım'a girdikden sonra beher hâl müşârûn-ileyhi isterler diyerek bilâ-delîl da'vâlara düşüp mevtden kinâye olan mahlûliyyet-i hakîkiyye ta'bîri Aynalıkavak tenkîh-nâmesinde musarrah iken Şâhin Giray'm hal'i nice câiz olabilir» dedikde (21-b) re'is efendi cevâbında «mahîlîliyyet-i hakîkiyyenin ma'nâsı farz-i muhâl ile mevte masrûf olsa dahi cünûn getirmek veyahud ta'tîl-i umûra mü'edî olur bir illete düçâr olmak nev'i beserin şânından değilmidir, bunların biri zuhûr etse intihâb maddesi der-meyân olunmayacak mı idi?» diyerek müşârûn-ileyh re'is efendi hak budur ki hasm insâf edecek derecelerde îrâdât ve ilzâmâta muvaffak olup an-asıl garaz başka olduğuna binâen kâfirlerin ru'ûneti ve mülzem oldukları vakitde semere-i galebe ta'bîriyle mugâlâta ve nahvetleri bu kadar îrâdât-ı ma'küle te'sîrine hâciz olup bu meclis dahi bu vechile tamâm oldu.

Vürûd-ı Gâzi Giray Sultan ve hurûces ez-Kırım

Bu esnâda İsmail seraskeri vezîr-i mükerrem Abdi Paşa hazretlerinden ve Akkerman ve Yanık-kal'a muhâfizi İsmail Paşa'dan tahrîrât vûrûd ve

me'allerinden Kırım'da kalan sultanlardan müteveffâ Arslan Giray Hân'ın oğlu Gazi Giray Kırım'dan hurûc ve sefîne ile Bucağ'a vülûc edüp mahall-i mezbûrda vâki' Baht Giray Sultan'ın çiftliğine misâfereten nüzûl eylediği ve Şâhin Giray el-an Moskovlu ile müttehid ve Abaza ve Çerakise üzerine hü-cüm için Rusya tarafından gelen askere müterakkib ve müterassid olduğu-nu sultan-ı mûmâ-ileyhin hazînedârı takrîr etdiği iş'âr olunmaçla sultân-ı mûmâ-ileyhi olduğu mahalden serî'an kaldırıp Rumeli tarafında olan ebnâ-yi cinsi yanlarına isâl etmesi bâbında Abdi Paşa hazretlerine hitâben fermân-ı âlî isdâr olundu. Mukaddemâ Soğucak ve Abaza ve Çerakise taraflarına tak-viyet verilüp top ve cebehâne ve mühimmât-ı sâire ve asâkir irsâlinde vâki' olan himmet-i evlîyâ-yi devlet (22-a) tamâmca dûr-endişlik ve âkîbet-bînlik rûsûmunu icrâ kabilinden olup ri'âyet-i lâzîme-i hazm ü ihtiyât ancak bu ka-dar olabilir. Cenâb-ı Hakk her hâlde Devlet-i aliye'yi te'yîdât-ı rabbâniy-yesiyle mansûr ve a'dâ-yi dîn ü devleti eyne-mâ kânû müdemmer ve makhûr eyleye, âmîn.

İstilâ-yi Moskov²⁶ be-Kırım ve neşr-i Beyân-nâme be-etrâf

Moskovlu'nun Nemçe ile olan ittihâd ve yek-diğer ile olan mu'âzadatı ve dâimâ Kırımlı ve Tatar beynine mu'âdât ilkâsında netîce-pezîr olan mekr ü keydi bir takrîb Kırım'a müstevlî olmak kasd-ı fâsidine mebnî olduğu ev-vel ve âhir ezhâna mütebâdir olan keyfiyyâtdan olduğuna binâen bu def'a ağrâz-ı kâminelerin i'lân ve izhâr ve istâde-i kemingâh-ı intizâr olan leşker-i nûhûset-eserlerin hitta-i Kırım'a idhâl ve nâire-i cevr ü zulmü iş'âl ve hân-ı cedîd ve birâderlerini habs ü tazyîk ve Kırım ahâlisinden olup salâbet-i dî-niyye iktizâsiyle hevâlarına tâbi' olmayanları katl ü i'dâm edildikleri dahi vâsil-ı rütbe-i tâhkîk olup bî-esâs u mesâs özür îrâdiyle Devlet-i aliye'ye nakz-ı ahdi isnâd ve külliyen bu def'a Kırım'a müstevlî olduklarını mutazam-mın Divân-ı hümâyûn'da mukayyed olan beyân-nâmelerini neşr-i bilâd ey-lediler.

Tercüme-i Beyân-nâme-i Moskov

Muahhareni Devlet-i aliye ile vâki' olan seferimizin netâyîci ziyâde ni-şanlu ve ma'lûm olmaçın zabt eylediğimiz Kırım cezîresini memâlik-i sâi-remize ilhâk etmeğe bilâ-şek hakkımız der-kâr iken âsâyış-ı âmmenin istih-sâli ve bizim ile Devlet-i aliye beyninde hüsni muvâfakat ve muhabbetin

teşdîdi için sâir kabza-i tasarrufumuza giren nice yerler ile kuvvet-i silâhîmiz ile kendimize tâbi' kıldığımız tavâif-i (22-b) Tatarın serbestiyetini akd eylemeğe biz râğıb olup Tatar'ın bundan evvel olan tavrı hükümeti nice kerre bu mahzûrlara illet olmuştu. Bu ümniyyelerin ikâ'i zımnında her ne kadar fedâ eylediğimiz şeyler cesîm ve mesâ'îmiz azîm olmuş ise de sa'yımız az vakit içinde kemâl-i tahassürümüz ile tağyîrât-ı külliyyeye dûçâr oldu. Tavâif-i Tatarın tabî'i adem-i sükûn ve sebâtları bize hâfi olmayan menba'in tahrîkiyle tecessüm bularak beynlerinde fitne ve ihtilâli ilkâ eden eyâdi-i ecânibin kurduğu dâmına sehlen bir derecede düşdüler ki bizim mesâ'î-i nîk-girdârimiz tavâif-i mezkûreyi kendü müntehabları bir hâkimin hükümetinde serbestiyete inâle edüp refâh-ı hâlleriyçün terfî' eylediğimiz binânın za'fma ve belki bi'l-külliyye hedmine ikdâm eylediler. Bu hey'et-i cedîde ile hânları henüz istikrâr buldukda tavâif-i mezkûreyi lütfen tahlîs eylediğimiz hükümetin rakabesine müceddeden tâbi' kılmak niyyetinde olan bir sâhib-hurûcun zuhûru ile hân-ı mezkûrun her türlü hükümetten mahrûm ve vatanını terk etmeye mecbûr olduğundan kat'-ı nazar-ı tatarlardan niyyet-i hâlide ile olup bu cedîd hükümetin lezâizi kıymetini bilür ve kânun üzere olan hânlarını tard eden sâhib-hurûcun rakabesine tâbi' olmak mecbûriyetinden te'essûf ve te'evvûh edenlerini biz zîr-i himâyetimize almak iktizâ etmese tatarların ekseri nâdân ve câhil olmağla bu sâhib-hurûca itâ'at ve ba'zları mukâvemete kemâl-i âciz olduğunu bilerek bilâ-şübhe rakabeyi kabûl ile galebemizin semeresi ve hîn-i musâlahada eylediğimiz fedâların asl-i tazmîni az kaldı zâyi' olunacak idi. Bu vechile mü'essiren mezkûrunu himâyet eyleyerek (23-a) Sâhib Giray'm yerinde bir-iki hân intihâbı ve işlerin keyfiyyetine kıyâsen birâderinin istihzârı için iktizâ eden iktidâr ve esbâbı mezkûruna îsâl eylemişiz. İmdî bu maksadın husûliyçün tavâif-i askeriyyemiz hareket ve şiddet-i mevsim der-kâr iken Kırım'a duhûl etmeleri tenbih olunup ol-tarafda bizim masârifimiz ile ta'ayyûse ve müdde'â-yi hayriyyenin devâmi ve fesâdiyle tegayyür bulan tatarların İslâhi zımnında silâhimizin kuvvetini i'mâle asâkirimiz mecbûr olup ol-esnâda Rusya ile Devlet-i aliye beyinde fesh-i musâlahâ husûsu kuvvet-i karîbeye geldiği âmmenin ma'lûmudur, lâkin biz işleri bir vechile idâre etmişiz ki Devlet-i aliye müceddeden Kırım'ın serbestiyetini ve kânûn üzere olan hânlarının istihkâk-ı intihâbını kabûl ve i'tirâf eylemişdir. Bâlâda mezkûr mahzûrlar der-kâr iken bu cümle ile Devlet-i aliye ile hüsn-i civâriyyetin maslahat-ı muhâfazasına iktizâ eden âsâyışın husûlü bizim me'mûl ve melhûz olduğu zamânına dek biz cezîre-i Kırım'ı lafz ve mazmûn-ı şurût üzere serbest memleket bilüp ihtimâmımız ancak def" ü ref"-i ihtilâle münhasır olmağla hareketimiz her

ne kadar masârif-i külliyyeyi müstelzim olmuş ise dahi musâlahaya olan meyl ü muhabbetimize medâr olmak ma'nâsı indimizde tazmîn-i kâfi bilindi. Yine evvelki menba'in tahrîkâtiyle geçen sene Kırım'da müceddededen zuhûr eden fitne bu mülâhazada vâki' olan hatâmîzdan âgâh olmamıza sebeb olmağla tekrâr tedârükât-1 cesîmenin zarûrî hâceti zuhûr ve hem-hudûd mâhallerin hifz-1 âsâyîsi için asâkirin huzûr u kiyâmî lâbüd olmak cihetile cêzîre-i Kırım ve Kuban'a askerin duhûlü iktizâ eyledi. Devlet-i aliye'nin Kırım'da hükümeti iki devletin beyninde dâîmî sebeb-i şikâk (23-b) olmuş ise tatarların serbestiyeti maddesi evvelkinden ziyâde ve dahi ehemm-i mübâhesâta illet olduğu yevmen fe-yevmen âşikâra bir kederlü tecrübeümüz olmuşdur. Zîrâ tevâif-i mezkûrenin me'lûf oldukları tûl ü dirâz rîkkîyyetleri kendülere inâle eylediğimiz serbestiyet hasebiyle vâki' olan hükümet-i cedîdenin lütfiyatını ikândan ekserisini kâsîrû'l-fehm kılmağla bu keyfiyyetler dâîmâ tedârükde olmamızı îcâb ederek yalnız masârif-i külliyyeyi müstelzim olmayup bilâ-fâsila asâkirimizi meşâkk-1 zarûriyyeye dûçâr eyledi. Tatarlar dan niyyet-i hayriyyede olanları i'anet birle âteş-i fitnenin itfâsi zimmînda asâkirimiz eyledikleri zahmetler cihetile âsî ve bedhânların hedef-i darbî olup bu cümle ile nizâm ve râhatın iâdesi ve bu vechile devletimizin masâlih-i asliyesine zarar terettüb eylememek ümîdlerin tahayyülü nev'an-mâ der-kâr olduğu zamanına dek bizden hükümet şâibesi ve sâyesi dahi zuhûrundan ictinâben bunların te'dîbini dahi terk eylemişiz. Ve lâkin muhabbet nev'-i insân muktezâsına bizden vâki' olan cümle harekât kemâl-i tahassürümiz ile masârif ve hasârdan mâ'adâ bir maslahati müntic olmayup işbu mazârr re'âyâmîza isâbet etmeğin kalbimize ziyâde te'sîr edüp efrâd-1 beşer cihetile vâki' olan hasârin kıymeti takdîr olunamadığmdan hesâba gelmez, kaldı ki mebâliğin masârifi kemâl-i insâf ile hesâb olunarak on iki milyon ruble ki otuz altı bin kise akçeden ziyâdeye bâlığ olup bu keyfiyyâta te'âkuben gerek maksadında ve gerek netâyicinde ziyâde ehemm bir madde zuhûr eyledi. Devlet-i aliye tarafından Taman cezîresine bir bölgük asker ile bir zâbit ırsâl olunup Tatar eyâletlerinin hükümetini Devlet-i aliye kendü (24-a) tarafına tahsîse mübâşereti ve Şâhin Giray Hân zâbit-i mezkûre yalnız isti'lâm-1 esbâb-1 mecî'eti me'mûriyetiyle bir zâbitini ırsâl eyledikde alâ-melei'n-nâs katl eylediği bize ihbâr olunduğundan başka zâbit-i mezkûr ahâli-i Taman'ı Devlet-i aliye re'âyâsı gibi nazar eylediğini alenen beyân etmekle ırsâli ne ma'nâya mebnî idüğü zâhiren ve bâhiren müstedelldir. Bu kararlı ve gayr-i me'mûl vâki' olan hareket hîn-i musâlâhada eylediğimiz fedâlardan menfa'at olmadığını bize isbât eylediğinden mâ'adâ bu sûretde tatarların serbestiyetini muhkem istikrâr içün bu bâbda akd eylediğimiz şurût dahi hebâ

olmağla galebemiz ile bi'l-istihkak bize âid olan hukuka müceddeden neyl ü icrâya biz murahhas olup husûsâ ki devleteyn beyninde metin ve müstahkem vechile musâlâhanın istikrârına fi-mâ-bâ'd kalan vesile ancak budur. İmdî ahvâl-i Kırım îcâb eylediği mübâhasât-ı dâimeyi ref' ile Devlet-i aliye ile mün'âkid musâlâhanın vikâyet ve tesdîidine hâlisâne şevk ve garâmımız der-kâr olmağla gerek bize âid olan vâzifemize nazaran ve gerek devletimizin emniyyeti zîmnâda min-ba'd Kırım'ın ihtilâlini bir def'a dahi kat' ü feysâl vermeğe karâr-ı meczûmânemiz iktizâ edüp cezîre-i Kırım ve cezîre-i Taman ve bi'l-cümle Kuban'ı eyâlât-ı mezkûrenin hifz-ı nizâmi ve musâlâhanın devâmiyçün mecbûren vâki' olan masârif ve mazârrımıza tazmîn olarak bizim devletimize ilhâk ve zamîme kilmışız. İşbu beyânnâmemiz ile etrâf-ı mezkûre ahâlisine merâmımız bu olduğu ifâde olunup tarafımızdan ve ahlâfımızdan mezkûruna va'd olunur ki bizim re'âyâ-yi kadîmemiz misillû haklarında mu'âmele olunacağı ve bizim himâyet-i celîlemizde olmalarıyla kendüleri ve emvâilleri ve ma'âbidleri (24-b) ve dînleri siyânet olunacağı ve rüsûm-ı dîniyye ve alenen icrâ-yi âyîn husûslarında ednâ siklet olunmayarak mezhebe müte'allik serbestiyet-i mutlakaları der-kâr olacağı ve yalnız cümle millet değil her biri bizim re'âyâ-yi kadîmemizin nâ'il olduğu fevâidde müşterek olacağı emr-i mukarrerdir. Lâkin biz dahi işbu cedîd re'âyâmîz şûkrân-ı hâlinden me'mûl ederiz ki biz mezkûrunu hâlet-i ıztirâb-ı ihtilâl ve şikâkdan emniyyet-i kâmile ve râhat-ı tâmme ile ısâl edüp taht-ı ahkâm-ı himâyete dâhil olmalarıyla bu meymenelî tagayyür cihetyle haklarında zuhûra gelen ni'metlerimizi hiss ve kıymetini bilüp bizim taht-ı hükümetimizde bunca zamândan beru imrâr-ı ömr ile bahtiyâr olan re'âyâmîzin itâ'at ve gayret ve sadâkatine iktifâ ederek bizim lûtûf u kerem ve himâyetimize müstahak olalar.

Tezyîl : Moskovlu'nun işbu beyân-nâmesi Fransa kralına vardıkda Devlet-i aliye'ye olan safvet ve ihlâsı iktizâsına madde-i istîlâ-yi Kırım'dan mütteneffir olup mu'âmele-i mezkûreyi adem-i kabûl ve hilâf-ı uhûd u şurût olduğunu beyân ile madde-i Kırım Aynalı-kavak musâlâhasma tatbîkan ke-mâkân tavassutiyle nizâm-pezîr olması zîmnâda mahsûs takrîr yazup Rusyalu'ya mersûl eylediği haberleri vusûlünden başka Devlet-i aliye dahi bi'l-mukâbele beyân-nâme neşr etmek münâsib midir? değil midir? deyu erkân-ı saltanat-ı seniyye ile meşveret olunup neşr-i beyân-nâme der-akab muhârebe-beyi müstelzim olup henüz tedârukât-ı Devlet-i aliye kemâle resîde olmak-sızın neşr-i beyân-nâme ile husamâyi da'vet münâsib-i hâl u vakt olmamağ-la şimdilik te'hîri enseb ve mukaddemâ Nemçeli ile Rusyalu'ya verilen takrîr mûcibince mevâdd-ı selâse ber-vefk-i (25-a) şurût Devlet-i aliye'nin makbûlü olduğunu beyân ve hufyeten tahsîl-i vakt u zamân ve tekâmil-i ede-

vât-ı seferiyeye sarf-ı tâb u tuvân ve a'dâya ser-rişte verilmemek üzere ahd [ü] peymân olundu. Neşr-i beyân-nâme akabinde İngiltere tüccârmdan biri Rusyalı tüccârmdan birine bir kâğıd yazıp mefhûmu ta'rifât-ı garîbe ve terdîdât-ı acîbeyi şâmil ve Rusyalu'yu kendü akvâl-i bâtila ve a'zâr-ı âtilâları ile ilzâma kâfil olduğuna nazaran ba'zı düvel tarafından terfîb ve ibdâ'ı ve mesfûrların bu rütbe fuzûlî ve hilâf-ı ahd hareketlerine rizâ-dâde olmayan-ların ihtirâ'ı olduğu vâridât-ı hâtırdan olmağla beyân-nâmelerine tezyîl olundu.

Tercüme-i Kâğıd-ı mezkûr

Beyân-nâme-i mezkûre cümlemize îrâs-ı ihtilâl edüp şîmdiye dek tarâfiniza vâsil olduğu melhûzum olmağla ve bâ-husûs İngiltere Devleti'nin i'âneti olmadıkça Rusyalı bahren icrasını tahayyül eylediği hutûb-ı cesîmeden birisinin husûlü mümkün olmadığını ve İngiltere Devleti'nin infî'âli ne derecede Rusyalu'ya hatar-nâk olduğunu imparatoriçe ra'nâ bildiğinden beyân-nâme-i meşrûhanın devletimize ırsâline müsâra'atı vâki' olmağın sizin dahi manzûrunuz olmak i'tikâdî ile sûreti bu def'a tarafınıza ırsâl olunmadı. Sâlifi'ül-beyân beyân-nâmenin mukaddeme ve matâvisini âdem kirâat eyledikçe tahayyür ve istib'âd-i istî'âb eder. Milâd-1 İsâ'nın bin üç yüz târihine dek Bahr-i siyâh'm cümle limanları Ceneviz Cumhûru'nun taht-ı hükümetinde olup vaktâkî Timur Hân Kıpçak Devleti'ni istîsâl eyledikde elli sene sonra Moğol Tatarlarının ba'zı tavâifi gâzi-i mezkûrun silsilesinden bir hâkim it-tihâzına tâlib olup [Hacı Giray] nâm hân intihâb (25-b) ve mezkûr Kırım'ın evvel hâni olmuştu. Ba'dehu üç yüz seneye karib Devlet-i aliye'ye tâbi' olup eczâ-yi memâlik-i Osmaniyyeden ma'dûd idi. Tavâif-i Tatar Kaynarca musâlâhası ile serbestiyet-i mutlaka nâil olmayup belki vücûdundan münkati' bir cüz'-i munfasıl hiçden alâkası olmaz şey'in şekline dâhil olup Milâd-1 İsâ'nın bin yedi yüz otuzbeş senesinde Rusyalı Kırım'ı ancak bilmeğe başlayup yetmişdörtde Kerş ve Yeni-kal'a'nın zabti ile cezîre-i Kırım'a bir ayak koyup seksenuç senesinde tavâif-i Tatar'ı hân intihâbından mahrûm edüp Kırım'ı devletlerine ilhâk eylediler. Bâri imparatoriçe bu misillû mütegallibâne harekâtına medâr-ı özr olur oldukça bir zerîaya sâlik olmayup serbestiyet-i zâhire-i gayr-i vâki'anın müddet-i kalîlesi zarfında âhir-i kâr Kırım'ı zabt içün sarf eylediği akçeyi binâ eyledi. Tavâif-i Tatar Rusya hûdûduna hücûm eyler mi ki, Rusya askeri harekete mecbûr olup bu kadar akeşeden çıktılar. Zihî şurût-ı musâlâhayı mübârek ve mer'i bilirler. Devlet-i aliye'nin Kırım'da hükümeti iki devlet beyninde mâye-i şîkâk oldiyse ser-

bestiyet dahi iki devlet meyânında dâimî mübâhasât-ı kesîreyi bâdî olduğu mücerrebimiz oldu deyu beyân-nâmede mastürdur. Bu sûretde ecnebî memleketin umûr-ı derûnîsine müdâhale eder ve vâki' olan ihtilâli kıymetli bilür. Rusya Devleti fırsat (26-a) buldukça bir memleketi zabt eyledikden sonra sadmesinden kangı devlet ve kangı memleket emîn olabilir. Hukûk-ı devlete mûrâ'ât etmekszin ve mücerred musâlâhaya meyl olunmayarak ve bir iki devletler ile ittifak ederek bundan akdem sefk-i dimâdan mücerred ictinâba mebnî Kîrîm'da olan hakk-ı sarîhinden keff-i yed eden devletin aleyhinde olmak hukûk-ı milele mutâbık mıdır? Bu def'a Amerika ahâlisî serbest olup evâil-i hükümetde âdî olan ihtilâli Fran e Devleti bahâne edüp zabt kaydına düşerse Ingiltere ve İspanya'ya el verir mi? İmdî ey Rusyalı şî'âr-ı riyâyi terk et ve Bahr-i siyâh'da ve Akdeniz'de hükümet eylemek hırsı ile bu hareketi icrâ eylediğinizi ikrâr et ve sizin efâliniz âmmenin insilâb-ı emniyyetine bâdî idügünu mülâhaza edüp avâkib-ı muhtemeleden hîrâs et. Fransa kralı Amerika ahâlisine hasbî serbestiyeti inâle edüp tavr-ı pesendîdesine iktidâ lâzım değil mi? Hîrs-ı dinâr ve ak e da'vâsı meslek-i küremâ değildir. «Siz Taman'da bir baya ı zâbit tarafından vâki' olan hareketten şikâyet edersiniz. Şâhin Giray bu maddenin da'vâsını edüp taraf-ı Devlet-i aliyye'den tazmîn iddi'â edüp redd olundu mu, ol-zaman hân-ı mezkûre tarafınızdan tesâhîub lâzım gelüp Kîrîm'in zabti lâzım gelmez idi. Büyük Petro vaktinde zuhûr (26-b) eden İsveç kralı Leh'i zabt eyledikde İstanisla nâm krala hibe eyledi, ve merâmî üzere Moskov memleketinin zabtına fırsat-yâb olaydı bilâ-şekk manzûrlarından birine i'tâ eder idi. Vâki'â beyân-nâmeniz de bir maglata-i kebîrdir, herkes ede-bildi ini icrâ etsün, demek ister, işleriniz âmme-i mülûke mûris-i esfâr olmadan ihtirâz iktizâ etmez mi? Eflâk ve Bo dan'm hâlâtını karîben zer a edüp Tuna'yı hudûd kat' edersiz. Ba'dehu Mora ve Bahr-i sefid'in sâde-[dil] olan [ehl-i] ra'iyyetini tahrîk ve ihtilâli fırsat bilüp yevmen fe-yevmen istîlâdan hâlî olmamanızı iktizâ eder, ve bu vechile evbâs ve cühelâecdâd-ı gayr-i mükellefiniz misillî hemen Cermanya ve İtalya ve Fran e ve İspanya ve andan Ingiltere'ye hûcûmunuz fırsat-ı vakte mevkûfdur. Sizin niyyetiniz budur. Kaldı ki harekât-ı cebbârane-nize sedd-i mümâna'at bulunur ve kuvvetiniz hırsınıza mukâbil ve mutâbık olsa cümle Avrupa'da ikâdına âmâde olduğunuz harîk-i şâmilin def-i şerâresine tedbîr olunacağına istibâh yokdur. Rusya'lunun bu hareket-i şenî'ası dînde müttehid olduğu tavâîfin bile menfûru olduğundan gayri Nemçeli ile beynlerinde câri olan emr-i muvâzene Kîrîm'a istîlâ sebebiyle ber-taraf ve muzmahill ve belki münâka a ve müşâcereye sebeb-i müstakil olacağı vâri-dât-ı hâtirodandır. (27-a)

**Me'mûriyet-i elçi-i İngiltere ez-devlet-i
hod be mükâleme-i madde-i Kırım**

İngiltere elçisi Devlet-i aliye'ye «devletim tarafından ba'zı husûs ifâdesiyçün me'mûriyetim vardır» diyerek Bâb-i âlî'ye bir kît'a takrîr takdîm ve re'is efendi ile mülâkat tasmîm eylediği bâ-takrîr rikâb-i kâmyâb-ı hüsrevâneye arz u tefhîm olundukda izn-i hümâyûn erzânî buyurulup işbu doksanıedi senesi mâh-ı Zilka'de'nin yirmialtinci perşenbe günü efendi-i mümâ-ileyhin Ayazma'da vâki' olan sâhil-hânesinde İngiltere elçisi ile mülâkat olundukda elçi-i mersûm Rusyalı ile Nemçelü'nün ittihâdından bahs ve taifeteyn-i mesfûreteyn ile muhârebe vakt ü hâle nazaran münâsib olmadığın inhâ ve İngiltere Devleti Devlet-i aliye-i ebediyyü'l-karârin sadâkatkâr dostu olmayla bi't-tavassut İslâh-ı cânibeyn irâdesinde olduğun inbâ ve târifeyinden serhadlere mütekârib olan mahallerde i'dâd udde ve atâd ve cem'i asâkir ve ecnâd lâbüd mûcib-i nizâ' ve fesâd olacağın îmâ eyledikde, re'is efendi tarafından mukâbele olunup «Devlet-i aliye'nin bu tedârükâtı fesh-i sulh kasına mebnî olmayup hem-civârlarının tedârüklerini müşâhede etmekle ihtiyâten hîfz-ı sugûr ve serhâddâta bezl-i makdûr etmişdir» diyerek vech-i tavassut ve derece-i ruhsatları istihbâr olundukda Kırım hittasından Devlet-i aliye²⁷ ferâgat ve sâir mevadd Aynalı-kavak tenkîh-nâmesine tatbîk ile tanzîm ve rü'yet olunmak üzere tavassut eylediklerini ifâde eyledikde sûret-i tavassutları evliyâ-yi na'mâ hazerâtına arz u takdîm ve ne vechile irâde-i sâmiyeleri ta'alluk eder ise meclis-i diğerde kendîye tefhîm olunacağı ve Devlet-i aliye'nin dost-ı kadîmi ve bu makûle mevadd-ı (27-b) lâzimedî sadâkatı samîmî olan França Devleti'nin dahi tavassut emrinde iştirâkleri lâzım idüü ihbâr olundukda Françalı'nun tavassutda iştirâklerini «devletim kabûl edeceğî meczûm, ancak Rusyalı'nun râzi olacakları nâ-ma'lûm olup²⁸ Devlet-i aliye'nin bu bâbda verecekleri cevâb ile iştirâk-i tavassut maddesi devletim tarafına tahrîr olunur» deyu hatm-ı kelâm ve meclis bu vechile itmâm olundu. İngiltereli'nün sûret-i tavassutu münfehim olduukda beher hâl elçiye bir cevâb verilmek iktîzâ etmekle Devlet-i aliye ahdinde pây-dâr ve Kaynarca ve Aynalı-kavak musâlâhaları şurûtunun vikâyesiyle emr-i tavassutları makbûl-i devlet-i ebed-karâr olduğu cevâbi elçiye iş'âr ve işbu mükâleme-i âtiyede vezîr-i mükerrem kapudan paşa hazretlerinin refâkati dahi hâtır-güzâr olduğuna binâen işbu şehr-i Zilhicce'nin üçüncü perşenbe günü müşârûn-ileyh hazretleriyle reisülküttâb efendi Aynalı-kavak sâhil-sarayında ictimâ' ve âfâkî ba'zı sohbet akabînde taraf-ı devlet-i ebed-şevketden karâr-gîr-i istihsân olan cevâb elçi-i mersûma ismâ' olunup elçi-i mersûm «Rus-

yalı Kırım'ı zabt etmiş bulunmalarıyla tekrâr reddi ve sûret-i ûlâya tahvîli mümkün olmayup gäyeten mâ-fî'l-bâb Devlet-i aliye'nin irâdesi devletim tarafına tahrîr olunup, sa'y ü gayretde kusûr olunmayacağı bî-irtikâb ve França Devleti'nin emr-i tavassutları matlûb-i devlet-i ebed-müddet olup tervîci husûsunda dahi zerreten-mâ tuvânî ve fütûr irtikâb olunmaz» deyu cevâb etmekle işbu meclis dahi bu vechile hitâm bulup İngiltere tarafından vürûd-i habere intizâren madde-i Kırım şimdilik bu hâl üzere mevkûf kalmışdır²⁹.

**Vukû‘-ı meşveret (28-a) der-hâne-i
Hazret-i Şeyhülislâm berâ-yi tertîbât-ı seferiyeye**

Ber-minvâl-i muharrer müşârûn-ileyh hazretlerinin hânelerde akd-i meclis-i meşveret olunup sadriazam hazretleri ve vezîr-i mukerrem kapudan paşa ve sudûr-ı kirâm ve İstanbul kadısına gelince ulemâ-i a'lâm ve ricâl-i Devlet-i aliye ve erkân-ı saltanat-ı seniyye ve cümle ocak ağaları hâzır oldukları hâlde Moskovlu ve Nemçelü'nün sû-i kasdlarına dâir ba'zı es'ileden ibâret kaleme alman kâğıd der-miyân olunup es'ilenin biri «a'dânın kişi içinde hudûda hücumları etrafdan tevârud eden ahbâra nazaran muhtemel olmağla sefer için müretteb olan asâkir hudûdlara gönderilsin mi? Yahud şitâ tedârüküyle iktifâ olunsun mu?»³⁰ denildikde sâbıkâ İstanbul kadısı Sadık Efendi «şitâ için tertîb ancak bu kadar olabilir, lâkin askerin zâbita ve sebatları dahi vâcibdir, zîrâ ta'yîn olunan askerin ba'zısı bu tarafda bî-edebliğe mübâşeret etmekle bunların te'dîbleri mühim ve zâbitlerinin takayyûdü lâzımdır» dedikde sadriazam hazretleri cevâba ibtidâr buyurup «tertîb-i asker ve terfih-i ahvâl-i leske ve takviye-i serhaddât ve cem'i zehâir ve tedârük-i mühimmât bizim vazîfe-i zimmet-i istikâmetimiz olduğuna binâen tavk-ı beser mütehammil olduğu derecelerde sa'y ü himmet olunup bundan sonra dahi bi-meşîyeti'l-Bâri azze ve celle gayret ve hamîyyet sarfında irtikâb-ı fütûr ve kesel olunmayacağı zâhirdir. Ancak ocaklılunun te'dîb ve izhâr-ı siyâsetle terhibleri havsala-i uhdemizden hâric olup bi-hasbe'l-kânûn ocakları ağalarına müfevvaz olmağla ruhsat-ı tâmme bizden icrâda ikdâm onlardan ıktizâ eylediği ve bu maddeye dâir yeniçi aâgasına (28-b) tenbîh ve te'kîd-den hâlî olduğumuz yokdur» kelâmiyle yeniçi aâgasına imâle-i nazar ve «şimdiye dek sana ruhsat i'tâsında kusûr olundu mu?» buyurduklarında aâga-yi mûmâ-ileyh cevâba ibtidâr ve adem-i kusûru iş'âr ve tarafından dahi bu bâbda taksîrât olunmayacağı ve bi-avnihi te'âlâ bu husûs dahi bir râbita tahtına idhâl olunacağını ihbâr eyledikde, tekrâr sual-i mezkûr îrâd

ve «bu tertîbât kâfimidir»? deyu istifsâr olundukda reisülküttâb-ı esbâk Süleyman Feyzi Efendi kelâma ağaz edüp «Devlet-i aliyye'nin tertîbât-ı askeriyyesi sayîf ve şitâ olup tertîbât-ı sayfiyyeye vakit gayr-i müsâid olduğuna binâen tertîb-i şitâ ile iktifâ evlâdîr» dedikde sadriazam-ı pür-intibâh ocaklar ağalarına havâle-i nigâh ve salifü'z-zikr tertîbatdan Boğdan ve Tumbasar muhâfizleri ma'iyyetlerine tertîb olunan yeniçeri neferâtı mahallerine vâsil oldular mı? ve serhaddât-ı mansûrede olan asâkirin mikdâr ve kemmiyeti ne mertebelere müntehîdir, ve sipâh ve silâhdâr ocaklarından taleb olunan üç bin nefer serdengeçti tahrîri hitâm buldu mu?» buyurduklarında, bir mâha dek yeniçeri neferâtı me'mûr oldukları mahallere vusûl bulacakları me'mûl ve Bender'de on bin ve Hotin'de beş-altı bin kadar asker-i zafer-rehber olduğunu yeniçeri ağası ifâde ve sipâh ve silâhdardan şimdilik bin nefer yazılıp el-yevm hâzır ve âmâde ve bâkisi dahi birkaç gün zarfında tekâmîl ve mahallerine tesbîl olunacakları ağaları takrîr ve ba'dehu Belgrad'da olan asâkirin çi-gûnegî-i hâl ve mikdârı zebân-güzâr olundukda muhâfizi İzzet (29-a) Mehmed Paşa'mn vürûd eden tahrîâtlarına nazaran Rumeli eyâleti ve yerli yamakânı otuz bin nefere karîb olduğu mezkûr olup sadriazam hazretleri bu mikdârı mübâlagaya haml ve mecmû' ecnâd-ı Belgrad onbeş bin nefere ancak bâliğ olacağı musahhah olan mevaddan idügüne ifâd ve Özi kal'asının sâbıkda mevcûd olanları ve sonradan tesyîr olunan neferâtı dokuz bine karîb ve Faş ve Sohum ve Batum kal'alarına ve ol-havâliye ba'zı mahallerden tedârük olunan neferâtından gayri Soğucak kal'ası na dahi mukaddem ve mu'ahhar bin ikiyüz nefer tertîb ve tesrîb olunmuşdı. Kal'a-i Soğucak Abaza ve Çerâkisenin sedd-i sedîdi belki ol-havâlinin kilidi olup beher hâl takviye ve istihkâmi lâbüd olduğundan Donanma-yı hümâyûn neferâtından dahi bir mikdâr asker ifrâz ve ırsâl olunmak mukaddemâ cümle tarafından ve bâ-husûs kapudan paşa hazretleri tarafından teşvîk ve tergîb ve Donanma-yı hümâyûnun içeriye duhûlüne ta'lîk ve tevkîfi tasvîb olunup el-yevm Donanma-yı hümâyûn içeriye dâhil ve askeri maslahat-ı külâliye ve ciuz'iyyeden âtil olmağla «fî-mâ-ba'd bir mikdâr askerin tefrîk ve tesbîli vakti geldi mi?» deyu su'âl buyurduklarında kapudan paşa hazretleri kelâma ağaz ve «Donanma-yı hümâyûn askerinden bu esnâda asker ifrâz bir vechile münâsib olmadığını beyân eyledi. (29-b) Ba'dehu asker maddesi mükerrerden mezkûr ve bunların taht-ı zâbitaya idhâlleri elzem-i umûrdur denildikde sadriazam hazretleri³¹ bâlâda beyân olunduğu gibi «asker-i zafer-rehbere zehâr ve mühimmâtın bilâ-kusûr ihmâz ve tehyî'esi vazîfemiz olduğu gibi emr-i sebât ve râbita-i leşker-i nusret-simât zâbitlerinin vazîfesi olup bî-hamdihi sübâhânehü ve te'âlâ vazîfemiz olan mevaddin zerreten-mâsı revâ-

daşte-i tenâsî olmadığı zâhirdir. Askerin devâm ve istikrârları zimnâda zâbitleri her ne güne re'y ve tedbîr ederler ise tarafımızdan ruhsat i'tâ olunmakda tecvîz-i kusûr olunmaz» buyurmalarıyla, ağayân-ı ocak bu dahi «bir sûret kesb eder» kelâmini îrâdda yek-sâk-ı vifâk oldular. Ba'dehu neşri beyân-nâme husûsu müzâkere olunup kapudan paşa hazretleri neşrini istihâsan ve bu âna dek kalması münâsib olmadığını beyân eylediklerinde mukâbele olunup «çünkü irâdemiz düşmana ser-rişte vermeyüp bahâra dek ihtilâs-ı vakt-i fırsat idi. Beyân-nâmeler neşir olunsa düşmanı cenge da'vet ve bîsiper mukâbele-i hasma şîtab ve sur'at etmiş oluruz, a'dânın asâkir ve edevâti hâzır ve müheyyâ ve bize vakit vermeyüp hudûdumuza bî-hengâm hücum edecekleri zâhir ve hüveydâdir. Ve hattâ geçen meclisde bu mahzûrlar şumârende-i benân-ı beyân ve te'hîr-i beyân-nâmeyi cümlemiz tasvîb ve istihâsan etmişidiniz» denildikde kapudan paşa «eğerçi te'hîr münâsib görülmüşidi, ancak Devlet-i aliyye Kırım'ı hazm etdi demek Moskovlu için mümkün olabilir»³² dedikde, İstanbul kadısı (30-a) tekrâr cümleye hitâb ve nesr ve adem-i nesr şıklarının birini intihâb zimnâda isticvâb ve «Devlet-i aliyye'ye fâide kangı şikki ihtiyârdadır» deyu taleb-i re'y-i savâb eyledikde Terâsâne-i âmire emîni Selim Efendi «neşr-i beyân-nâme hasmı cenge da'vet kabîlinden degilmidir» deyu kavî-i sâbkî i'âde eyledikde şeyhiislâm efendi hazretleri mukâbele edüp «Moskovlu Kırım'ı açıdan açığa zabit etdi, süküt mu edelim?» deyicek sadriazam hazretleri cevâba ibtidâr buyurup «leyl ü nehâr sa'y ü ikdâmımız tedârukât-ı seferiyemizi teknil ve Kırım maddesinde düşmanın icrâ eylediği nakz-ı ahdi mûcib harekât-ı mağrûrânesinin intikâmını alup, şân-ı Devlet-i aliyye'yi bi-inâyeti'l-lâhi te'âlâ yerine getirmektedir, ve böyle maddede ihtmâm ve düşmandan ahz-i sâr ve intikâm cümlemizin farîza-i zimmetidir» diyerek huzzâra tekrâr hitâb ve «neşri münâsib midir?» buyurduklarında, cümlesi şimdiden neşrini istisvâb etmeleriyle meclise hitâm verildi. İşbu meclisde neşr-i beyân-nâme egerçi karâr-dâde-i huzzâr ve istisvâb-kerde-i sigâr u kibâr oldu. Ancak tertîbât-ı Devlet-i aliyye teknil ve esbâb-ı isti'dâd gereği gibi tahsil olunmadan neşr-i beyân-nâmede cüz'î ve külli fâide olmadığından kat'-ı nazar ma'az-Allahu te'âlâ mazarrat ve hasâret muhtemel ve melhûz olduğu hayir-hâhân-ı Devlet-i ebed-müddet taraflarından arz u takdîm olunmayla şimdilik neşri pesmânde-i ukde-i te'hîr kilindi.

**Nizâm-yâften-i mevâdd-i ticâret bâ-Rusya
ve mübâdele-i temessükât ve icmâl-i ïn
keyfiyyet-i umûr-i mükâleme**

Devlet-i aliye sa'b ve müşkil (30-b) olan mevâddan olup münferid ve müstakil bir zâtın bu varta ve mehlekeye iktihâm ve duhûlü rüşd ü reviyetde Felâtun-ı zamân ise dahi muzga-i efvâh-i enâm ve hedef-i sihâm-ı me-lâm³³ olacağdı tecrübe-güzâr-ı hâss u âmmâdır. Binâen-aleyh hâlâ mükâleme-ye me'mûr olan Re'isülküttâb Esseyiid Mehmed Hayri Efendi'nin bu keyfiyyet zîhn-i müşikâf ve mir'ât-i kalb-i sâfînda aks-endâz-ı vuzûh olup erkân-ı saltanat-ı seniyeden birkaç zâtın umûr-ı mükâlemede müşâreket ve mürâfakatini bâ-takrîr istid'â ve niyâz etmekle iltimâsına müsâ'ade ve ulemâ-i kirâmdan İstanbul kadısı Müfti-zâde ve ricâl-i Devlet-i aliye'den Resmî Ahmed Efendi ve kethüdâ-yi esbâk Elhac Mustafa Efendi terfîk ve teşrif olunmak enseb idüğü taraf-ı pür-şeref-i hazret-i âsafîden hâk-i pây-i kim-yâ-sây-i hüsrevâneye arz u ifâde olundukda izn-i hümâyûn sudûr ve mûmâileyhim me'mûr kılınmalarıyle Rusya elçisiyle mülâkat olunup şurût-ı ticâreti mutazammin olarak seksenbir maddeyi hâvî elçi-i mersûm bir mikdâr mütercem evrak ibrâz ve Devlet-i aliye murahhasları tarafından kırâ'at ve ta'rîz ve redd iktizâ eden mâddelere müdellel ve müberhen ta'rîzât ve terdîdât bastına mübâderet olundukda mersûm cevâba ağâz edüp «mevâdd-ı selâse-i sâlîfî'l-beyân teklîf olunmazdan mukaddem ticâret maddelerinde iktizâ eden mahv u isbâta devletim tarafından mücâz ve me'zûn ve hattâ bi'l-mükâleme maddelerin ba'zısı istisvâb-ı tarafeyn ile nizâma makrûn olmuştu. Mevâdd-ı ticâret hitâm bulmaksızın işbu mevâdd-ı selâse tekliфи zuhûr ve ticâret husûsunu dahi ol-tarafda seksenbir³⁴ mâddeye rabt ile (31-a) bu cânibe ırsâl etmişler. Tağıyîr ve tebdîline adem-i ruhsatım hasebiyle ma'zûr oldugum zâhirdir. Eğer tabi'at-ı mâddeye halel tatarruk etmeksizin ba'zi elfâzın tebdîli irâde olunur ise kâbil ve illâ tağıyîr-i tâm kussârâ-yi merâm ise vechen mine'l-vücûh mümkün olmayup vürûd eden evrâk-ı ticâreti hey'etîyle devletim tarafına ırsâl ederim» cevâb-ı bâridini kâil olduğuna binâen keyfiyyet-i mezkûre meclis-i âhara ta'vîk ve mülâhaza ve te'emmûle ta'lîk olunarak tayy-i bisât-ı meclis kılındı. Ticâret maddelerinin ba'zısında âfet-i mü'ecel ve³⁵ ba'zısında hatar-ı mu'accel melhûz olmağla hasbe'l-imkân gâh tesebbüit ve gâh tecellüd vâdilerinde pûyân ve hasmın her arzını kabûlden rû-gerdân olmak gayret-i dîniyye iktizâsına from olduguina binâen bundan sonra vukû' bulan mükâlemelerde emr-i sebâtda Devlet-i aliye murahhasları pâ-ber-câyi merkez-i istikrâr ve ser-rişte-i mükâleme fesh olacak derecelerde sarf-ı iktidâr etmişler iken bâhâne-cûy-i peykâr olan adu-yi gaddâr mülzem olmayup mevâdd-ı merkûmeyi kabûl etdirmek zîmnâda pâ-nihâde-i sullem-i inâd ü isrâr ve bilâhire mazarrati eşedd addolunan üç-dört maddesinin İslâh ve ta'bîri beş-altı maddeden ba'zi elfâz-ı mevhûmenin tenkîh ve tağıyîri irâde-

siyle cevâb-ı kat'î verildikde eğerçi kabûl etmeyüp lâkin nizâm-gîr-i karâr olan mevâdd ve İslâhi murâd olunan husûsât ale'l-infirâd tahrîr ve devleti tarafına tesyîr olunmak ve irâde-i Devlet-i aliye etrâfiyle tarafından devletine tahrîr olunup kabûl etdirmekde bast-ı mukaddimât-ı müselleme etmek üzere elçi-i mersûm râzî olduğu murahhaslar tarafından makâm-ı sadârete arz³⁶ (31-b) u takdîm ve sûret-i mükâleme bi-tefâsîlhâ mahv u isbât olunan mevâdd-ı ticâret bi-usûlihâ ve fûrû'i'hâ merfû'-ı atabe-i ulyâ-yi hazret-i şehriyâr-ı heft-iklîm kılındıkda minvâl-i meşrûh üzere nizâmina izn-i hümâyûn erzânî buyurulup tafsîl olunduğu üzere tağyîr ve tebdîli muktezî olan ibârât tenkîh ve tashîh ve ba'de-zamânın zarar u fesâdi melhûz olan alfâz-ı mevhûme tebyîn ve tasrif olunarak elçiye teslîm olundu. Bir müddet mürûrun dan sonra mevâdd-ı ticâret Devlet-i aliye tarafından tenkîh olunduğu üzere Rusyalu tarafından kabûl olunduğu elçi tarafından ihbâr olunup tarafeynden temessükler tebyîz ve tahrîr ve beru tarafdan verilecek temessük mühr-i âsaffî ile temhîr ve Rusyalu tarafından verilecek temessük elçilerinin imzâsiyle mumzâ olarak işbu doksanaltı senesi mâh-ı Receb-i şerîfin yirmibirinci günü re'isülküttâb efendinin sâhil-hânesinde mübâdele olunup Rusyalu câni binden tasdîk-nâme vürûdunda Devlet-i aliye tarafından dahi tasdîk-nâme verilmek kavîl olunmuş idi. Bir zamandan sonra tasdîk-nâmelerinin vürûdu nu Moskov elçisi ihbâr etmekle Devlet-i aliye tarafından iktizâ eden tasdîk-nâme keşide-i silk-i imlâ ve bâlâsı hatt-ı şerîf-i şevket-redîf ile müzeyyen ve mücellâ kılmdıkdan sonra mâh-ı Şevvâl'in yirmibirinci günü Re'isülküttâb Mehmed Hayri Efendi ile Rusya elçisi Mîrgûn-oğlu'nda vâki' beylikci-i Dîvân-ı hümâyûn Mehmed Râşid Efendi'nin bağ-köskünde lede'l-mülâkât tasdîk-nâmeler mübâdele olundu, ve mevâdd-ı selâseden Eflâk ve Boğdan'ın şerâit-i himâyelerine (32-a) dâir Moskov elçisi mukaddemâ bir mufassal tesvid ırsâl etmişidi. Tesvid-i mezkûrun ba'zı ta'bîrâtı muzır olmakdan nâşı Bâbiâlî'den ta'dîl ve tesviye olundukdan sonra elçi-i mersûma îsâl ve oldahi ba'zı mahallere taarruz ile tekrâr ırsâl hülâsa birkaç def'a tarafeynden tashîh ve yek diğere ib'âs ile bir kalîba ifrâğ olundukdan sonra elçi-i mersûm «işbu Eflâk ve Boğdan şerâitine dâir devletim tarafından ta'lîmâtım ma'dûm olmakdan nâşı tarafeynden karâr bulduğu vech üzere kat' ve hasmı hîta-i iktidârimdan bîrûn olup beher hâl devletim tarafına bu sûreti ifâdeye muhtacım» demekle sûret-i mezkûr yedine teslîm olundu.

**Ruhsat-dâden be-mûrûr u ubûr-ı sefâin-i
tüccâr-ı Nemçe der-Bahr-i siyâh**

Bundan akdem Nemçe elçisi Bâbiâlî'ye bir kît'a takrîr takdîm ve me'alinde Nemçe tüccârından biri sefinesine kereste tâhmîl ve Tuna'dan Bahr-i siyâh'a ve andan Asitâne-i sa'âdet'e gelmek murâd eylediğini ifâde ve tefhîm edüp mürûr u ubûruna mümâna'at olunmamak bâbında bir kît'a emr-i âli sudûrunu istidâ etmişidi. Düvel-i nasârânın bu makûle müsted'ayâtı şurûta muvâfik olduğu hâlde makrûn-i müsâ'ade olmak de'b-i kadîm-i sultânat-ı seniyye olduğuna binâen ahid-nâme-i hümâyûn şurûtuna mürâca'at ve Nemçe tüccârı memâlik-i mahrûsede berren ve bahren ticâret eylemeleri mukayyed olup ancak Karadeniz'de ticâret tarîkiyle seyrleri gayr-i mesbûk ve hattâ Pasorofca musâlâhasında Nemçe tüccârı emti'âlarını Tuna iskelelerine ihrâc ve Devlet-i aliyye sefâinîne tâhmîl ve idrâc ve Asitâne-i sa'âdet'e getürmeleri (32-b) lisâna gelüp hükmü her ne kadar mensûh ise dahi ol-vakitde kâle gelmiş şurûtdan olmak hasebiyle da'vaya mukaddime ittihâz olunarak elçi-i mersûmun ilzâmî kaydına düşüldükde bir vechile mülzem olmayup berren ve bahren ticâret ahdi mantûkunca sefine-i mezkûrenin ker-hen ve rizâen Asitâne-i sa'âdet'e geleceğin îmâ ve Moskovlu ile ittifâklarına mebnî ikisi birden bu husûsu îrâd etmeleri tavr u tarzlarından istidlâl olun-mağlaibrâmlarıyle müsâ'ade şîkkînda sultânat-ı seniyyeye şeyn âriz olacağı hüveydâ olduğuna binâen mahzâ ihtilâs-ı vakt ü zamân dâ'iyesiyle bu mad-deye dahi sûret-i müsâ'ade irâeti ittifâk-ârâ ile müstasveb görülüp sefine-i merkûmenin mürûruna dostâne ruhsat verildi mazmûnunda bir kît'a emr-i münîf i'tâ olundu.

**Ahz ü giriften-i keştihâ-yi Nemçe ez-cânib-i
guzât-ı Cezâyir-i garb ve iddiâ-yi zamân ve
vukû'-i mükâleme ve ahd-dâden-i Devlet-i aliyye
be-emniyyet-i tüccâr-i Nemçe ez-keştihâ-yi Cezâyir**

Bundan akdem Cezâyir-i garb gâzileri Nemçelü'nün birkaç kît'a tüccâr gemilerini Bahr-i sefi'de ahz eylediklerine binâen fi-mâ-ba'd Garb oca-ğı'nın Nemçelü sefâinîne olan ta'arruz ve ta'addîleri men' ve ahz olunan sefâin ve userâ ve eşyâ istirdâd ve def' olunmak zemîninde Nemçe elçisi, devleti tarafından me'mûren Bâbiâlî'ye takarîr-i müteaddide arz u takdîm edüp iddiâları her çend nass-ı ahd-nâme-i hümâyûna muvâfik değil ise dahi bu hilâlde taraf-ı Devlet-i aliyye'den mülâyemet sûreti irâet olunmak muktezi-yâtı vakt ü hâlden olduğuna binâen bundan akdem Dergâh-ı âlî gediklile-rinden (33-a) Bekir Ağa bu maddeye dâir sâdir olan evâmir-i aliyye ile Ce-zâyir-i garb ocağına tesyîr olunmuş idi. Mûmâ-leyh me'mûr olduğu mahalle

ba'de'l-vusûl istirdâd emr-i şerîfini ve sâir tahrîrâtı iktizâ edenlere i'tâ eyle dikde Nemçelü'nün iddi'â eyledikleri yedi kît'a sefâinin aslı olmayup beş sefine olduğun ihbâr ve bir kît'asına vehn-i külli târî olup telef ve nâbûd ve diğeri dahi bozulup bâki üç kît'ası mevcûd ve ganâim-i gazâ olduğuna binâen reddi ocağımız kâ'idesinden gayr-i ma'dûd iken «mahzâ emr-i ulü'l-emre ittibâ' kasdiyle elyevm mevcûd olan üç kît'a ve telef olanlara bedel bu esnâda Felemenk'den alınan bir kît'a cem'an dört kît'a sefîneleri redd ederiz» dediklerinde sefâin-i mezkûrenin hamûleleri taleb olunup cevâblarında «zehâirden ibâret olan hamûleleri mukaddemâ beyne'l-guzât münkasim ve ma'âz-Allah istirdâdı husûsu kâle yâhûd hayâle gelmek ihtimâli olur ise tekevvün-i fesâd ve ihtilâl mülâbesesiyle âsâyış ve râhatımız münselib ve mün'adim olacağı zâhirdir» demeleriyle âhar cinsden olmayup sîrf Nemçelü olan esîrlar zîkr olunan dört kît'a sefîneler ile istirdâd olunup me'mûr-i mezkûr avdet etmişidi. Nemçelü bu mikdâr ile iktifâ etmek lâzım iken bu esnâda dimâğlarına su'ûd eden tüccâr ve utüvv ü istikbâr muktezâsına mecbûl oldukları huşûnet ve ru'ûneti izhâr ve telef olan sefâin ile hamûlelerini tazmînde isrâr etmeleriyle bir zamân la'alle ve asâ ile imrâr-i subh u mesâ ve Nemçe elçisi mükâleme istid'â etdikce bu makûle umûr-i cüz'iyyenin (33-b) mükâlemeye tahammülü olmadığı îmâ olunarak tatvîl-i müddet kasd olunmuş idi. Elçi-i mersûmun isrâr ve inâdî resîde-i derece-i nihâyet ve bir vechile madde-i tazmîn-i sefâinden dest-keş-i ferâg olmayacaklarını ba'zi ta'bîrât-ı mekrûhe ilhâkiyle bâ-takrîr arz-ı huzûr-ı veliyi devlet etmekden nâşî vezîr-i mükerrem kapudan paşa hazretleri vasıtasiyle bir mikdâr bedel-i sulh i'tâ olunup sedd-i bâb-ı cedel ü nizâ' ve çok geçmeden ocaklar gemilerine dâir beher hâl mükâlemeye lâzım olduğunu Nemçe elçisi takrîriyle beyân ve lede'l-istizân re'isülküttâb efendi me'mûr olup hîn-i ictimâ'a Ce-zâyir-i garb ocakları korsanlarından fi-mâ-ba'd tüccâr-ı Nemçe sefâinine zarar vukû' bulmamasını ve vâki' olan hasâreti Devlet-i aliye tazmîn etmesini müş'ir bir memhûr sened mutâlebe ve sened-i mezkûrun hâtimesinde devlet-i ebed-müddet ocakların gasb eyledikleri sefîne ve mâli tazmîn eylemediği sûretde hudûdda kâin arazi-i saltanat-ı seniyyede Nemçelü mukâbele bi'l-misl icrâ eylemelerine peşince i'tirâf olunmasının dercini Nemçe elçisi îrâd eyledikde re'is efendi tarafından cevâba ibtidâr olunup «talef eylediginiz takrîr mütehammil-i mülâhazat-ı kesîre olup min-gayr-i²⁷ te'em-mûlin cevâbi mutasavver olmayup ancak def-i zarar ve izâle-i keder zîm-nında Devlet-i aliye müsâ'ade-i külliyyesin sarf edüp ez-cümle vâki' olan hasâret Hazîne-i hümâyûn'dan i'tâ olunmak ve mukâbele bi'l-misl mültezem olduğu sûretde bahren icrâ olunmak vâdileri irtikâb olundukdan sonra

münâfi-i rüsum-i dostî ve muhâlif-i levâzîm-i âşî bu makûle bârid ta'bîrin senede (34-a) indirâcî bir vechile münâsib olmamak gerekdir» diyerek mü-kâbele ve elçi-i mesfûr me'mûriyeti kat'î olduğun ifâde ve bir iki gün zarfin- da tarafına cevâb-ı kat'î verilmesini dahi mukâvele edüp müfârakatden son- ra husûs-ı mezkûr erkân-ı devlet ve esâtîn-i sultânât ile meşveret olunup Nemçelî'nün evvel ve âhir verdikleri takârîr ve Devlet-i âliye tarafından verilen ecvibe ve sûret-i mükâleme bi-tefâsîlîhâ der-miyân olundukda cümle huzzâr yek-zebân-ı vifâk ve «Devlet-i âliye tazmîn maddesini birkaç vec- hile³⁸ kabûl etmişiken adem-i i'timad sûretinde bu vechile ısrârları fesâddan hâli değildir, şer'an ve aklen bu maddeye mümâşât gayr-i câiz olduğunda ittifâk ve bu teklîfi bunlar ahid-nâmeye mebnî mi ederler, yâhûd dostâne veyâhûd mütegallibâne mi ederler?» demeleriyle «ahid-nâmeye mebnî ve dostluğa mübtenî olmayup Rusyalu ile müttefik olmalarıyla Rusyalu ekser ağrâz-ı fâsidesin icrâ eyledi. Biz dahi bu garazımızı icrâ edelim deyu sûret-i zâhirde dostâne ve ma'nen mütegallibâne ve mağfûrâne teklîf ederler» de- mekle İstanbul Kadısı Müfti-zâde Efendi kelâma mübâderet edüp «bu kâfir- lerin Akdeniz'de geş ü güzâr eden tüccâr sefînelerine Garb ocağı korsan- larından zarar erişmemesi ve erişdiği sûretde hasâretlerinin tazmîmini ber- vech-i meşrûh ta'ahhûd ve sened i'tâsına dahi karâr verilmişken mu'âhedeye adem-i i'tibâr ve arâzi-i Osmâniyyede mukâbele bi'l-misle i'tirâf kelimesinin senede dercinde inâd ve ısrârları fesâda mebnî olduğu (34-b) bedîdârdır. Meselâ, bu ibâreyi müş'ir senedi der-dest eylediklerinden sonra Garb ocak- ları ne makûle milletden olur ise olsun bir sefîne ahz etseler Nemçelî mü- cerred hudûd-ı islâmiyyeden matmah-ı nazarları olan araziye ahden dest- res olmak irâde-i fâsidesiyle bu sefîne bizim idi diyecekleri ve ocaklar dahi âhar milletin olduğunu isbât ile vermekde tereddüd eyledikleri gibi arâzi-i islâmiyyeden diledikleri yerleri zabit ve bu hareketimiz hilâf-ı ahd değildir, verdiğiniz senede mebnîdir da'vâsına ibtidâr birle üzerlerinden nakz-i ahd nakisasını def'e bunu bir âlet eyleyecekleri zâhirdir, usûl-i şer'i'at-i mutah- haradandır ki şart hükmün tahakkuk-ı vukû'yle rabt olunur. Develet-i âliye tazmîne ta'ahhûd etmişiken kable'l-vukû' hilâf-ı şer' i'tirâf şartını tahrîr, mütenâkîzeyni cem' kabîlinden olmağla bu sûreti kabûl ber-minvâl-i muhar- rer hilâf-ı şer' ve belki bizden sudûru nakz-i ahdi mu'terif olmakdır. Nem- çelî'nün merâmları gasb-ı arâzi olduğu takdîrde böyle sened verilse de ve- rilmese de icrâ ederler bu sûretde sened i'tâsiyle ahd icrâ etdirmekden ise bu maddeye kat'ice cevâb verilmek evlâdir. Allahü te'âlânın inâyetiyle mesfûr- lar bir halt edemezler, ederler ise dahi ihtiyarlarıyla nakz-i ahd etmiş olup كم من فتة قليلة غلت فتا كثيرة nass-i şerîfi muktezâsına in-şâ-

Allahü te'âlâ nesîm-i fevz ü zafer cünûd-ı islâmiyyeye vezân ve bu Devlet-i aliye bedhâhları karîn-i haybet ve hüsrân olacağı bî-iştibâhdır» demekle sâir huzzâr dahi bu kavli tasdîk ve tercîh eylediler. Bundan başka (35-a) França Devleti, Devlet-i aliye'nin dostu olduğu gibi Nemçeli'nün dahi mütefiki olduğuna binâen baş-tercümânları Bâb-ı âlî'ye ihzâr ve Nemçeli ile olan münâza'a ve Devlet-i aliye'nin tazmîn maddesinde olan müsâ'ade-i külliyyesi bi'l-cümle ifâde ve iş'âr ve França elçisine ale't-tafsîl bu vukû'ati ihbâr etmek üzere tenbîh ve Devlet-i aliye tarafından ta'ahhûd olunduğu sûrete Nemçe elçisini irzâya mübâşeret ve iktizâ eder ise tekeffûl etmek bâbında i'tâ-yi ruhsat olunup henüz haberi vârid olmamışdır. França elçisi dahi ilzâma kâdir olamadığı sûretde «Devlet-i aliye'ye ne vechile hareket hâyırлу ve müfiddir» deyu huzzârdan istifâ olundukda cümlesi kavl-i evveli tercîh ve ihtiyâr edüp ancak ihtilâs-ı vakt ü zamân irâdesiyle ceffe'l-kalem Nemçeli'ye cevâb verilmek gayr-i enseb belki Devlet-i aliye'nin marzisi olan sûretin tekâlifi ile tatvîl-i müddet müstasveb ve der-akab serhaddât-ı islâmiyyenin kâffe-i levâzîmi tekâmlîne himmet ve ez dil ü cân kesb-i isti'dâda mübâderet her hâlde müntic-i fevz ü nusret olduğunu takrîr ve bu vechile ukde-i meclis inhilâl-pezîr oldu. Ale's-sabâh Nemçe tercümânı Bâb-ı âlî'ye vürûd ve nihâyeti'n-nihâye olarak cevâb talebinde bezl-i mechûd eyledikde istisvâb-kerde-i ehl-i şûrâ olduğu gibi «izhâr-ı rîfk u mülâyemet ve senede idrâcmî taleb eyledikleri ta'bîr münâfi-i resm-i safvetdir» diyerek cevâb ve rîlikde tercümân-ı mesfûr izhâr-ı huşûnet ve elçi beyin merâmî ıslâh ve devleteyn beynine ilkâ-yi muhabbet idi, ma'lûm olmadı. «Yarınki gün ibâre-i matlûbenin yazılmasına (35-b) ulak ile devletine bildirir ve devleti dahi³⁹ memâlik-i Osmaniyyenin bir mahallini zabt eder» kelâm-ı bâridini îrâd ve iş'âr ve rû-be-râh-ı vâdi-i idbâr oldu. Bir gün sonra França tercümânı [vâsîtasîyle] mukaddemâ⁴⁰ elçiye sipâriş olunan husûsun cevâbiyle vârid ve «Devlet-i aliye tanzîm-i umûruna vakt istihsâliyünün katı çok şeyleri mütehammil olup buna dahi bir hüsni sûret vermeleri lâbüd idi» deyu elçisinden haber getirmekle elçi bey «Devlet-i aliye'nin hayır-hâhı olduğu bî-iştibâh olup Devlet-i aliye'nin Nemçeli hakkında safvetden gayri bir mak-sûdu olmamağla şân-ı devlete mûcib-i nakîsa olmayacak sûreti elçi mülâhaza etsün, biz dahi rızâ-dâde olalım» denilüp tercümân-ı mesfûr i'âde olundukda leylen re'is efendinin hânesine tercümân-ı mersûm tekrâr vürûd edüp França elçisi Nemçe elçisine mahsûs varup «bu maddeyi der-miyân eyledikde benim bu maddede me'mûriyetim münkatî' oldu, Devlet-i aliye kat'ice cevâb vermekle devletime yazdım ve ba'de'l-yevm tanzîm-i maslahatdan me'yûs oldum» deyu her ne kadar redd ile mukâbele eyledi ise elçi bey il-

hâhdan hâli olmamağla bi'l-âhire Nemçe elçisi cevâba ibtidâr edüp «me'mûriyetim inkitâ'ından sonra husûs-ı mezbûra tasaddî elimden gelmez, meğer senin ibrâminî hâvi yedime sened veresün» dedigine binâen elçi bey dahi sened verecek olmağla mevadd-i erba'a kâğıdı meydana getirilüp cerh ve ta'diline kiyâm ve şân-ı devlet-i ebed-devâm vikâye olunarak hudûdda mü-kâbele bi'l-mislin icrâsını vukû'-ı hasâretin tebyîninden üç dört mâh mürûruna dek (36-a) te'hîr ve icrâ olunacak oldunda dahi Nemçe elçisi tarafindan mukaddemce Devlet-i aliye tarafına ihbâr olunmasını muhtevî ba'zı ibârenin dergiyle tanzîmine güç ile karâr verildiğini ihbâr ve bu vechile Devlet-i aliye râzı oldukları takdîrde tekrâr Beç'e âdem tisyâr edeceğini iş'âr ve yarınki gün vürûd-ı habere intizâr olunduğunu ifâde etdikde işbu vukû'ât şeyhüllislâm ve kapudan paşa ve sudûr-ı kirâm hazerâtına ve müte'ayyinân-ı ricâl-i devlet-i ebed-ittisâle ferden ferden tefhîm olunmağla Françalu'nun vesâtiatıyla madde-i mezkûrenin ol vechile tanzîm olunmasını tasvîb eyledikleri sadriazam hazretleri tarafından hâk-i pây-i kîmyâ-sây-i hazret-i hilâfet-penâhîye arz olundunda cümlenin ittifâkî üzere nizâm ve temsiyetine irâde-i sâmiye cereyân ve vech-i meşrûh üzere taraf-i Devlet-i aliye'den Nemçelü'ye sened i'tâsiyle ihtilâs-ı vakt u zaman kılındı.

Tezyîl : Nemçelü'nün madde-i mezkûrede olan ru'ûnet ve huşûnetlerine nazaran ednâ bahâne ile kat'-ı habl-i ahd eyleyerek irtikâb-ı kâr-ı mezmûm ve serhaddât-ı İslâmiyyeye def'aten hücûm etmeleri inde'l-ukalâ emr-i meczûm olup tedârukât-ı Devlet-i aliye henüz tekmîl olunmadan muhârebede bi-hasebi'z-zâhir hatar u âfet ezhâna mütebâdir olup binâen-aleyh mahzâ⁴¹ istihsâl-i vakt ü zamân irâdesiyle bu nâr-ı sûzânın şimdilik bu vechile intifâsi tedâbîr-i hasene ve ârâ-i müstahseneden olduğu muhikk ve bî-garaz ki-mesneler indlerinde müsellemü's-sübûtdur.

Kıt'a li-râkîmîhi : (36-b)

*Hüsni tedbîri âkilin gâhî
Îş görür tîg u nîzeden efvân
Tîgi de kullanur mahallinde
Külliü şey'in bi-vaktihî merhûm*

**Takrîr-dâden-i elçi-i Nemçe berâ-yi ikâmet-i
sahsi der-memleket-i Eflâk ve Boğdan
be-nezâret-i umûr-ı ticâret**

Nemçelü'nün Rayçevîc nâm sirkâtibleri iki sene mukaddem Eflâk ve

Boğdan memleketlerine vürûd edüp Nemçe tüccârının umûrlarını rü'yet zîm-nâda meks ü ârâma me'mûriyeti olmak sûretlerini iş'âr eylediği ve redd ü kabûlü şıklarından kangısının ihtiyârı münâsib idügü Eflâk ve Boğdan voyvodalarından ol-esnâda Der-aliyye'ye tahrîr olundukda memleketeyn-i mezbûreteyne ber-muktezâ-yi şurût-i ahid-nâme-i hümâyûn bu kadar Nemçe tüccârı âmed-süd etmekde iken mersûmun adem-i tecvîz-i ikâmeti sûretinde redd ile cevâb verilse şimdilik böylece gelmişiken sûret-i reddi müşâhede eyledikleri gibi Nemçelü'nün ısrârlarına ve Rusyalı misillû konsolosluk berâtı talebine bâ'is olur mülâhazasiyle voyvodalar mesfûru redd etmeyüp ve sûret-i me'mûriyetini dahi bilmeyüp ticâret için eğlenür mu'âmelesini eylemeleri ol vakit voyodalara tahrîr ve tenbîh olunmuşıldı. El-hâletü-hâzîhi Asî-tâne-i aliyye'de mukîm Nemçe elçisi, devleti tarafından me'mûren bir kîta takrîr kâğıdı takdîm edüp mefhûmunda mersûm Rayçevîc müddet-i vâfire-den beru rü'yet-i umûr-i ticâret için memleketeyn-i mezbûreteynde ikâmet etmekle beyler taraflarından ber-mûcib-i ahid-nâme-i hümâyûn himâyet ve siyânet olunması bâbinda başka başka evâmir-i aliyye isdâr olunmasın istidâ edüp mersûmun Eflâk (37-a) ve Boğdan'a duhûlünden beru Rusyalı misillû bunun dahi konsolos olması Nemçelü tarafından iltimâs olunur deyu terakkub olunmakda idi. Bu def'a mersûmun konsolos olmasıyçün berât istemeyüp hemen ahid-nâme-i hümâyûn mucibince himâyet ve siyânet ve umûruna mu'âvenet için birer fermân istidâ eylemeleriyle melhûzdan ahaff olduğundan gayri França ve İsveç ve⁴² bunlar emsâli Devlet-i aliyye'ye hayır-hâh olan düvelden ba'zları Devlet-i aliyye olur-olmaz şey için Nemçelü'yü tenfir etmeyüp ba'zı umûrlarına mümkün mertebe müsâ'adeyi dirîğ etmese hoş olur ve bu mu'âmelede nice fevâid der-kâr olduğundan gayri belki giderek Rusyaludan tebrîdleri dahi mümkün olur idi. Hâsılı âkîlâne⁴³ hareket Devlet-i aliyye bu misillû mu'âmele ile Nemçelü'yü kula almakdır dediklerine göre Nemçelü konsolosluğa berât istese dahi mâdem ki Rusyalu'ya mu-kaddem verildi, anlara dahi verilmek lâzım gelür idi, ma'a-hazâ mesfûr için konsolosluk berâtı istemeyüp fermân-i âlî isterler bu güne olan istidâları kabûl olunmayup redd olunsa Rusyalu istidâ-yi umûrlarında bunları teşrîk etdikleri gibi bunlar dahi Rusyalu'yu teşrîk ve ısrâr eyleyecekleri der-kâr ve ol vakit dostluğa mûrâ'aten müsâ'ade olunmuş olmayup Rusya şirketiyle ibâra mebnî müsâ'ade olunmuş olacaği bedîdâr olmakdan nâşî mülâhaza-i mezkûreye mebnî istidâ-yi mezkûrları redd olunmayup Devlet-i aliyye'nin Nemçe Devleti hakkında «safveti zâhirdir» diyerek ba'de'l-meşveret ve'l-istîzân iki kîta emr-i âlî isdâr ve ihsân olundu. (37-b)

**Nefy-şüden-i Subhî-zâde Abdülazîz Efendi
Kâdi-i Üsküdâr-ı sâbık be-cezîre-i
İstanköy ve sebeb-i nefyes**

Sâbıkâ Üsküdar kadısı olan Subhî-zâde Abdülazîz Efendi bundan akdem dest-i sâki-i rûzgârdan tenâvül-i ke's-i ikbâl ve nabz-gîri-i hazâkat-i baht ile teşhîs-i illet-i âmâl edüp tabî'at-i buhrân-dîde-i makâsidi ifrâk-yâfte-i kemâl ve ahlât-ı müstehîletü'l-indifâ' ma'aribi vâsıl-ı merâtib-i sükûn ü i'tidâl olduğundan fazla sübûr-ı ümid ve arzûsu yâverî-i azmide ve kemâdât-ı tâli' ile mündemil ve devâ-i bür'i's-sâ'a-i cedd-i müsâ'id ile ilel-i ye's ü hîrmâni zâil olup hasret-keş-i gürûh-ı etibbâ olan hekim-başılık hizmet-i refî'iyle az zamânda nâîl-i emânî ve def-i humâr-ı ays-i münekkede i'dâd-ı şarab-ı rummânî eyledikde

Beyt :

ان الشباب والفراغ والبدء منصة للمرء اى منصة

mejhûmu üzere nabazân-ı şerâyîn-i fesâdi azline sebeb-i âdi ve heyecân-ı çar-terkîb-i su-i mizâcı bu mansıbdan def'ine bâdi olup bâ'de zamânın bi-hasebi't-tarîk Üsküdar'a kadın ve hîn-i hükümetinde halkın kimi kendüden şâki ve kimi hoşnûd ve râzî idi. Înkızâ-i müddetinden sonra الْبَلَدُ مَوْكِلٌ بِالْمَلَكِ mejhûmu üzere lisânını imsâk her hâlde bâis-i selâmeti olduğunu idrâk etmek lâzım iken iltizâm-ı mâ-lâ-yelzem sûretinde haddini tecâvüz ve ta'addî ve erkân-ı saltanat-ı seniyeden ba'zları hakkıda kelimât-ı nâ-bercâya tasaddî edüp ba'zı mahallere tezkireler tahrîr ve umûr-ı müttefika-i Devlet-i aliye'ye harf-endâz-ı i'tirâz olarak kâr-fermâyan-ı devleti tahti'e ve ta'yîr etmesi nefyini müeddî (38-a) olmağla sene-i mezkûre evâil-i Şevvalinde mansıbı vakti hulûlüne dek bâ-işâret-i aliye sâdîr olan emr-i âlî mücebince cezîre-i İstanköy'e nefy ü iclâ ve adem-i keff-i lisân-ı seyyî'esi hakkında hüküm ve muktezâsını icrâ etmiştir.

**Âmeden-i peyâm-ı tuğyân-ı ba'zı ehl-i Şâm
ez-cânib-i mübâşirân ve ta'yîn-şüden-i
Kethüdâ-yi vâli-i Haleb berâ-yi te'dîb-i işân**

Şâm vâlisi iken bundan akdem hulûl-i ecel-i mev'ûdiyle vefât eden Azmî-zâde Vezîr Mehmed Paşa'nın müddet-i medîdeden berû bi'l-cümle di-yâr-ı Şâm kabz-kerde-i dest-i tasarruf ve iğtinâmi olmakdan nâşî mâlik-i ye-

sâr u servet ve nâil-i bürga-i kuvvet ve miknet olmağla kabz-ı muhallefâtına sâbıkâ başbâki kulu Osman Ağa ta'yîn ve hademe-i Devlet-i aliye'den bir-kaç kimesne irfâkiyle madde-i me'mûriyyeti teshîl ve tehvîn kilinmişidi. Şâm'a vusüllerinde dest-res oldukları mâl tasavvur olunduğuna nisbetle bî-me'al ve belki cemelden⁴⁴ ikâl olduğu tahakkuk eyledikde tahsîl-i emvâl-i mîriyyede müşvârı ma'lûm bir kimesnenin fî-mâ-ba'd me'mûriyyeti lâzım geldiği ecilden mukaddemâ Rîşvân-zâde tarafına akçe tahsîli zîmnâsında me'mûr olup emr-i tahsîlde mücerrebü'l-etvâr olan Dergâh-ı âlî kapucu-başalarından Tayfur Bey dahi husûs-ı mezkûre me'mûren Şâm'a vusûlünde ihrâc-ı emvâl-i mektûme ve teftîş-i mahall-i maznûne ve mevhûmede tehdî-dât-ı sâbîkasın îkâ' eyledikde an-asıl ahâli-i Şâm'ın ekseleri müteveffâ-yi müşârûn-ileyhin müte'allikatî ve memâlikinin küllisi yerli neferâtı olduğuna binâen mücerred ketm-i emvâle medâr olmak üzere yek-diğer ile ittihâd ve mübâşirler olduğu mahallere hûcûm ile mübâşir-i bagy ve fesâd oldukları (38-b) sâmi'a-hîrâş-ı Devlet-i ebed-müddet oldukda evâsit-ı Zilka'dede Haleb vâlisi vezîr-i mükerrem Mustafa Paşa hazretlerine der-akab fermân-ı kezâ cereyân şeref-sudûr ve kethûdâsını altı yüz nefer mikdârı âdem ile Şam'a ta'yîn ve me'mûr edüp bâ'is-i tuğyân olan eşhâsi muktezâ-yi vakt ü hâle göre te'dîb ve ihzârları irâde buyurulan kimesneleri bir kadem akdem Asitâne'-ye îsâl ve tesrîb etmesi bâbmada te'kîd ve sâlifü'z-zikr Tayfür Bey'e dahi Sayda vâlisi Cezzâr Ahmed Paşa hazretleri nizâm-ı vilâyete me'mûr olacakdır havâdisini ol tarafda neşr etmek üzere taraf-ı devletden telkîn olunmuşdur.

**Istifsâr-kerden-i Padişah-ı pür akl ü
şu'ûr ez-ahvâl-i me'âkil ve sugûr ve
beyân-ı hülâsa-i tertîbat**

Nizâm-ı şu'ûn-ı asâkir ve cem' ü tertîb-i mühimmât ve zehâir zîmnâsında eğerci vükelâ-yi devlet-i hasbemâ yûsâidühü'l-vakt ber-çîde-dâmen-i gayret olup ancak tezâyûd-i şevk ve ihtimâm ve tezâ'üf-i sa'y ü ikdâm garazına mebnî gâh ve bî-gâh bu ahvâli iktinâh lâzîme-i şurût-ı teyakkuz ve intibâh olmakdan nâşî hudûd-ı diyâr-ı İran ve tuhûm-ı memâlik-i Gürcistan olan Erzurum ve Kars ve Çıldır ve Van ve bâ-husûs Tiflis hânının çigûnegî-i ahvâl ü keyfiyyâtı mufassal hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile su'al ve hakîkat-i hâl taraf-ı sadr-ı azamîden bu vechile keşîde-i silk-i makâl kılındı. Tiflis hânı Ereğli hân evân-ı seferde Moskovlu'ya tâbi' (39-a) olup Çıldır hudûduna bi'd-defe'ât itâle-i pây-i tecâvüz ve avn-i Hakk ile Ahîkelek boğazında şikesteğî ve inhizâm-ı tâm ile pey-siper-i evdiye ve mefâvîz olmuşdı.

Moskovlu ile musâlâha akabinde Rusyalı Tiflis etrâfında mevcûd olan asker-i mahzûl ve merdûdlarını taraflarına celb ve hân-i mesfûr yalnız kalmış ise dahi otuz-kırk bin asker-i hezîmet-esere mâlik ve top ve cebehânesi mü-kemmel olup ancak hânâن-ı İran ve devlet-i şevket-bünyândan endîşeye te-bâ'iyyet ve mücerred nefس-i habîs ve memleketini hasâretden siyânet züm-nunda Çıldır vâlisi vezîr-i mükerrem Süleyman Paşa hazretlerine ilticâ ve vesâtatiyle Mirzâ كرگن nâm kâtibini ma'rûzâtiyle Dervîş Paşa merhûmun sadâretinde Der-sa'âdet'e ba's ü isrâ ve inkîyâd sûretinde afv-ı cûrm-i sâ-bikini niyâz ve istidâ edüp bu makûlelerin sözlerine her ne kadar i'timâd câiz değil ise dahi itâ'ati makbûl olmayup âdemî redd olunduğu sûretde te'dîbi muktezâ-yi şân-ı devlet olduğu mukarrer ve akîb-i sefer olduğundan mükerrer bir gâile açılmak münâsib görülmediğine binâen harekât-ı sâbika-sından iğmâz ve kendüye emr-i âlî ve hil'at ve atiyye tisyâriyle bu vakte dek atabe-i ulyâ-yi padışahîye sadâkat da'vasında idi. Ve Süleyman Paşa'nın mesfûra dâir gelen tahrîrâtının cümlesinde bir tarafdan mecbûr olmaz ise Ereğli Hân'dan hilâf-ı istikâmet vaz' zuhûr etmez me'mûlündeyim. Yine sîrr-i zamîrini Hakk te'alâ'dan gayri kimse bilmez deyu tahrîr eder idi. الکفر ملة واحده muktezâsına cemî-i ezminede küffârdan ehl-i İslâma samîmî dostluk melhûz olmayup anların (39-b) hulûs izhâr etmeleri yâ havf-ı şemşîr veyâhûd taleb-i nef-i kesîr zîmnâda olduğu erbâb-ı ukûle gayr-i setîrdir. Sinîn-i vâfireden beru Erzurum ve Van ve Çıldır eyâletleri kilâ'ının ta'mîrât ve mühimmâtlarına bakılmayup Moskovlu'nun Tiflis üzerrinden İran'a mürûrları haberi şuyû'undan beru Erzurum ve Çıldır vâlierine ve Kars ve Van muhâfizlarına kavâim-i müte'addide ırsâl ve kal'alara istih-kâm vermeleri ve etrâfa nezâret ile hâzır ve müheyŷâ bulunmaları tenbîh ve te'kîd olundığından gayri Çıldır kilâ'ının ta'mîrâtı mülâhaza ve binâ emâneti Çıldır vâlisi Süleyman Paşa'nm kapu-kethüdâsı Nişancı Çelebi Mehmed Efendi'nin Ahîsha'da sâkin ammisi ve karâsında ihâle ve vezîr-i müşâ-rûn-ileyhin inzimâm-ı nezâretiyle termîmleri evâmiri isdâr ve efendi-i mü-mâ-leyhe teslîm ve kılâ'-ı merkûme için altmış kît'a top ve ma'lûmü'l-mik-dâr mühimmât tertîb ve sefînelere tahmîl ve tesrîb olunup kezâlik Erzurum ve Kars ve Van kal'alarının termîmât ve tekâmîl-i levâzîmlarına leyî ü nehâr sarf-ı iktidâr olunduğu ve Dağıstan hânlarından Şemhâl Hân ve Kuba hânı Feth-Ali Hân'a mektûblar tâstîr olunup müfâdânda Moskovlu'nun İran'a tecâvüz irâde-i fâsideleleri tahakkuk eylediği hâlde cümlesi askerlerini cem' ve merdâne mukâbele ve keyfiyyeti 'acâleten mu'temedleriyle Der-aliyye'ye bildirmeleri ve ittihâd-ı diyânet muktezâsına mu'âvenet ve i'tizâdda taksîr

olunmayacağı tasrih ve Erzurum vâlisi vezir Timur Paşa hazretleri tarafından irsâl ve ol havâlinin şimdilik esbâb-ı takviyesi bu vechile istihsâl olundu.

Fevt-şüden-i rûznâmçe-i evvel Saîd Efendi ve vukû‘-ı tevcîhât-ı cüziyye

Rûznâmçe-i evvel (40-a) olan Mehmed Saîd Efendi bir müddetden beru derd-i can-hırâş ile esrî-i firâş ve mu'âlecât-ı etibbâ kendüye vesîle-i intî'âş olmayup işbu mâh-ı Zilhiccenin altıncı günü rûznâmçe-i ömrü tayykerde-i dest-i ecel ve dâr-ı âhirete intikâl ile terk-i mâ-hasal edüp mahlûl olan mansıbı ile muhâsebe-i evvel Bekir Paşa-zâde Süleyman Bey-efendi mesrûr ve muhâsebe-i evvel mansıbiyle re'isülküttâb-ı esbak Süleyman Feyzi Efendi nâ'il-i ibtihâc ve hubûr olup muharrir-i fakîr dahi yevm-i mezkûrda zabit-ı vekâyi‘-i Devlet-i aliyye'ye me'mûr olmuşdur.

Tercüme : Mûmâ-ileyh Mehmed Saîd Efendi devr-i hazret-i Mahmud Hâ-nîde Darü's-sâ'âdetü's-şerîfe ağası kâtibi iken dâhil-i zümre-i hâcegân-ı dîvân olan İsmail Efendi'nin ferzend-i ercümendi olup bin yüz yirmialtı tarihinde tayy-i menâzil-i adem ve sahn-i viicûda vaz'-ı kadem edüp fark-ı sevâd ve beyâz ve temyîz-i cevâhir ve a'râza kâdir oldunda mektûbî-i sadr-ı âlî kalemine me'mûr ve tahrîr-i mühimme ile taklîb-i sahâif-i a'vâm ve şü'hûr eder iken ünfüvân-ı şebâb iktizâsiyle meyl-i geş ü güzâr ve kapucular kethüdâlığından nâ'il-i rütbe-i vezâret olan Selânikli Esseyyid⁴⁵ Numan Paşa'nın dîvân kitâbeti⁴⁶ hizmetiyle kâm-kâr olup bir müddetden sonra Asitâne-i sa'âdet'e avd ü kufûl ve ihtiyâr-ı gûşe-i uzlet ve humûl ve altmış dokuz senesinde kethüdâlığдан ihrâz-ı câh-ı vezâret eden Kâmil Ahmed Paşa mer-hûma bir zamân dîvân kâtibi ve kethüdâ ve Mısır'da darbhâne emânetinde istihdâm ile ibrîz-i i'tibâri sikke-zede-i i'tilâ olmuş idi. Yetmişbeş senesinde paşası (40-b) tarafından bir husûs zîmninda Asitâne-i sa'âdet'e vurûfdunda dâmâdi olan Hâfız Ahmed Ağa silâhdâr-ı şehriyârî bulunup hakkında tahrîk-i silsile-i işfâk ve masraf kitâbetiyle zümre-i hâcegâna ilhâk ve ba'dehu darbhânedede sâhib-i a'yâr ve seferler esnâsında rikâb-ı kamer-tâbda çavuş-başılık câhiyle nâ'il-i izz ü i'tibâr ve ba'de-zamân bu hizmetden dahi infisâl ve Ebuzzeheb vaktinde nizâm-ı mîsr-ı Kahire'ye dâir evâmir-i aliyye ile bâdbân-küşâ-yi istî'câl oldunda Bahr-i sefid'de geş ü güzâr eden Moskovlu sefâinîne tesâdûf ve cânib-i Mısır'a azîmetinden insirâf ile Sakız ceziresine ihrâc olunup Asitâne'ye avdet ve mükerrerden rikâb-ı hümâyûn çavuş-başılığı ile kesb-i şân u şöhret etmişidi. Ba'dehû bi'l-asâle üç def'a hizmet-i mezkûrede müstahdem ve Anadolu muhâsebeciliği ve rûznâmçe-i evvel ve mukâ-

bele-i suvâri ve tevki'i menâsibiyle tıraż-ı câhi mu'lem olup bu kerre sâniyen rûznâmçe-i evvel iken zâik-i telhâbe-i reybü'l-münûn ve Bahçe-kapısı'nda vâki' Vâni medresesinde medfûn olmuşdur. Mûmâ-leyh âkîbet-endîş ve perhîzkâr ve mizâc-ı arsı bilür hûşyâr olup ma'ârif ve hünerden oldukça behrever ve ahlâk-ı mühezzibe ile şühre-i şehr olduğundan gayri me'mûr olduğu hidemâtda kemâl-i ihtiyat ve teyakkuzu zâtına isnâd-ı rehâvet ve fütûru îcâb ve her maddede وحاذر الناس واحسنهم على دخل me'âliyle berçîde-dâmen-i ihtirâz ve ictinâb idi. Ömr-i girân-kadrden derece-i mu'tedileyi hâiz ve sinni rütbe-i seb'îni mütecâvîz idi. (41-a) **جَاؤَهُ اللَّهُ مِنْ سَيِّئَاتِهِ**

Tehniyet-i id-i sa'id-i adhâ

Tehniyet-i id-i sa'id ve dâmen-bûsî-i şehriyâr-ı bâhirü'n-nasr ve't-te'yîd zîmnâda veziriazam hazretleriyle ve şeyhülislâm hazretleri ve Asitâne-i sa'âdet'de el-yevm mevcûd olan vüzerâ-yi izâmdan Kapudan-ı derya Gâzi Hasan Paşa ve Karesi sancağına ber-vech-i arpalık mutasarrif olan Essey-yid Mustafa Paşa ve hâzîne kethüdalığından bu def'a nâil-i rütbe-i vezâret ve pâ-der-rikâb-ı azîmet olan İsmail Paşa hazerâti ve sâir vükelâ-yi devlet ve erkân-ı saltanat mu'tâd üzere sâlât-ı subhdan evvel Saray-i hümâyûn'a cem' olup alâ-merâtibihim âstîn-bûs-i hazret-i zillü'l-lahî ruhsatîyle müsstes'id ve kâmyâb ve müşâhede-i cemâl-i bâ-kemâl-i hilâfet-penâhîyle id-i eker şerefin iktisâb eylediklerinden sonra hidîv-i Cem-câh ve padişah-ı dilâgâh dâme fî-hîfzi'l-İllâh hazretleri id-i şerîfe mahsûs olan debdebe-i hüsrevâne ve tantana-i pâdişahâneleriyle nev-bâvegân-ı hadîka-i devlet ve nevrestegân-ı bağı-ı saltanat olan Sultan Süleyman ve Sultan Mustafa hazerâtinî mânend-i fevz ü nusret der-kafa ve yemîn ü yesârda saf beste-i kıyâm olan hass u âmdan isticlâb-ı du'â buyurarak Sultan Ahmed Câmi'i şerîfîne teşrîf ve salât-ı idî edâ ve ba'dehu Saray-ı hümâyûn'da i'dâd ve amâde kîlnan dahâyâyî ser-i devlet-efserlerine fedâ buyurdular.

Giriftâri-i şîtye be-Malta ve esir-şüden-i Ahmed Kapudan

(41-b) Akdeniz muhâfazasına me'mûr olan kapudanlardan Ahmed kapudanın râkib olduğu şîtye iki yüz yetmişbeş nefer ve kırk kî'ta top ve cemî' levâzîm mükemmel ve mevcûd olduğu bundan akdem bi'l-ihbâr ma'lûm-ı devlet-i ebed-istîmrâr idi. İşbu mâh-ı Zilhiccenin onikinci târihiyle kapudan-ı merkûmun vezîr-i mükerrem kapudan paşa hazretlerî tarafına bir kî'ta mek-

tûbu gelüp, mefhûmunda râkib olduğu şîye ile emr-i muhâfazaya sarf-ı iktidâr Meğri ve Litroz beyninde geşt ü güzâr eder iken Malta korsanlarından bir firkateyne musâdefe ediüp bir-iki sâ'at mikdârı muhârebeden sonra râkib olduğu şîye cemî mühimmâtiyle giriftâr-i dest-i a'dâ ve kendisi dahi kayd-i esre mübtelâ olduğun inbâ ediüp kapudan-ı merkûmun râkib olduğu sefîne neferât ile meşhûn ve edevâti mütekessir ve efzûn iken adîli olan bir kâfir sefînesine mağlûb olması zâhir-i hâle nazaran ve esbâba i'tibâren ya neferrâtı noksan veyâhûd mühimmât ve barutu telef-şüde-i dest-i garet-gerân olduğu muhtâc-ı beyân değildir. *وَذلِكَ تَقْدِيرُ النَّزِيزِ الْلَّهِيْمِ* Zikr olunan kazîyye atebe-i ülyâ-yi hazret-i tâcdârîye savb-ı âsaf-ı gayret-medârdan arz olundukda sefîne-i mezkûrenin bi-eyyi-vechin-kân tahlîsi ile tekîl-i ırz-ı devlet ve siyânet-i nâmûs-ı saltanat kılınmak bâbında hatt-ı hümâyûn-ı hikem-meşhûn şeref-sudûr olup sadriazam hazretleri Donanma-yı hümâyûn'un malzemele-rini bi'n-nefs mu'âyene kasdiyle Tersâne-i âmire'ye tebdîl-hey'et teşrif buyurduklarında kapudan paşa hazretlerini azîm mu'âheze (42-a) buyurup Malta ve sâir harbî gemilerinden Devlet-i aliye sularını muhafaza zîmnâda mikdâr-ı kâfi tertîb olunan bergandi ve firkatelere beher sene cânib-i mîrîden katı çok sâlyâneler i'tâ olunur iken sefâin-i merkûmeyi yerli-yerinde adem-i istihdâm ile Devlet-i aliye'ye mûris-i⁴⁷ nakîsa-i şân olacak hâlete illet olmak nîk-nâmî ve gayret şurûtuna muvâfik midir? buyurduklarında kapudan paşa hazretleri bu sene-i mübârekede hasbe'l-iktizâ Akdeniz'e çıkmadığını ve Donanma-yı hümâyûn sefînelerinin nakl-i mühimmât için etrâfa me'mûriyetlerini beyân ile bast-ı a'zâr eyledikde taraf-ı hazret-i sadriazamîden mukâbele ve «geçen sene cenâbınız Donanma-yı hümâyûn ile Akdeniz'e çıkışmış iken bir kîta Arnavud ve bir kîta hacî gemisi zabt-kerde-i düşmen-i dîn olduğu ma'lûmunuzdur» buyurduklarında müşârûn-ileyh mebhût ve i'tirâf ile mührzen-î leb-i sükût oldukda taraf-ı sadâret-penâhîden nass-ı hatt-ı hümâyûn müşârûn-ileyh hazretlerine ifhâm ve sefîne-i mezkûrenin bir çâresi görülmek zîmnâda sevk-i kelâm olunup şimdilik Bahr-i sefid'e ihrâc olunacak iki kîta kalyonların asker ve takımlarını bâlîgan-mâ belag techîz ve yanlarına neferât ve topları mükemmîl iki kîta kirlangîç terfîk ve serî'an tisyâr ve şit-ye yi alan korsan-ı mel'ûnu taharrî ve avn-i Hakk ile ele-getirmelerini kapudanlara tenbîh ve la'in-i mesfûr ele-girmediği sûretde⁴⁸ kudûm-ı nev-bahârda Hakk te'âlâ mevâni'den hifz eylediği hâlde Donanma-yı hümâyûn ile Akdeniz'e çıkışup Malta sularına dek varup bi-tevfîkillâhi te'âlâ ahz-i intikâma bezl-i mechûd ve iktidâr edeceğini ta'ahhûd ve ahz olunan şityeden üç (42-b) gün mukaddem müfârakat ve alâ-rivâyetin görüp âr-ı firârı mürtekib olan Çulbak-oğlu'nun râkib olduğu firkateyni cânib-i mîrîye zabt olunup kendisi

Magosa kal'asına kal'a-bend olmak bâbında dest-bâz-i niyâz u mes'elet olmağla istid'ası müsâ'adeye makrûn ve mezkûr Magosa'da mescûn ve firka-teyni cânib-i mîriye zabit olunmağla terhîb-i kulûb-i a'lâ vü dûn kilindi. (142-a)*

Fevt-i Vâli-i Silistre Vezir Hasan Paşa

Müşârün-ileyhin icmâl-i hâli Enverî Efendi'nin târîhinde egerçi muharer olup ancak bu makûle vüzerâ-yi izâm ve küberâ-yi ricâl-i zevî'l-ihtirâmin tercümelerinde tafsîl ve işbâ' ve ef'âl ü etvârlarımı nâse ismâ' tatrîb-i ku'lûbe bâdî ve belki tehzîb-i ahlâkı sebeb-i âdîdir. Müşârün-ileyhin fülke-i vüccûdu cezîre-i İstanköy'de sâhil-res-i şuhûd ve sinn-i temyîz ve tahkîke ba'de'l-vusûl terk-i bûd u nebûd eyleyerek İstanköy'den kibletü'l-hâcât olan Asitâne-i sa'âdet'e müntakil ve tahsîl-i ilme müştagil olup ba'de berhe min-e'z-zemân o esnâda aynî'l-a'yân olan Hâşim Ali Bey'e kesb-i tereddüd ve intimâ ve devr-i Mahmud Hânîde imâm-i benâm olan Sarmisakçı-zâde'ye bir müddet kethûdâ olup dest-gîrî-i mahdûm-ı himmet-lüzûm ile mülâzeme te nâil ve çok geçmeden tarîk-i kazâya dâhil ve birkaç mansîba tasarruf ile e'azz-i maksadına vâsil olmuştu. Ba'dehu

Misra' :

قضاء زماناً صاروا لصوصاً

kaziyyesine tahsîl-i vukûf ve terk-i tarîk-i hüsrân-refîk ile zümre-i avâma luhûk edüp Vezir Moldovancı Ali Paşa'ya intisâb ve Kütahya vâlisi iken kethûdâlığı şerefin iktisâb ve bundan sonra kethûdâlıktan ma'zûl ve sipeh-sâlârlığı vaktinde kapucu-bâşılık ile başbâki kulluğu mansibina mevsûl oldunda çok geçmeden paşası mü'nazil ve kendisi dahi mansibinden munfasıl olup Silistre mübâya'asına me'mûr ve sıdk u istikâmeti elsine-i nâsda mezkûr olduğuna binâen mahfûl-i avârif-i padişah-i enâm ve iki tuğ ile bekâm ve az müddetden sonra rütbe-i vezâret (142-b) ihrâziyle vâsil-i serhadd-i merâm olmuştu. Silistre'de vâki' muhârebelerde ibrâz-ı merdânegî vü şecâ'at ve mi-zâc-ı askeriye vukûfundan nâşî a'mâllerinde tahsîl-i semt-i suhûlet ve seferlerden sonra Mora muhassilliği ile mesrûr ve ale't-tevâlî Aydın ve Karaman ve İçel mansibalarına vâli olarak tekmîl-i esbâb-ı huzûr edüp bi'l-âhire Silistre'de ömrü bâliğ-i nisâb-ı difâketü'r-rikâb oldunda terk-i cihân-ı bî-bün-

* Hatalı ciltleme sebebiyle yeri değişen bahis, esas yerine getirilmiş ve varak numaralarına sadık kalınmıştır.

yâd ve azm-i râhat-âbâd-ı me'âd eyledi. Müşârûn-ileyh müşekkel ve mehîb ve mütevâzi' ve lebîb-i makbûlü's-sîre hasenî'i's-sûre cesâret ve şecâ'ati mü-sellem ve ra'iyyet-perverlikde akrânı tâlî kendi mukaddem idi. Ancak

Nazm :

يدبِر بالنجوم وليس يدرى ورب النجوم يفعل ما يشاء

me'âlinden zihni hâlî ve kasd-i vusûl-i ilm-i mugayyebâta iştigâli mûcib-i re-sâset-i hâlî ve an be-an vesîle-i inkılâb ve ıztırâb-ı bâli olduğundan gayri ikâme-i imâd-ı dînde tekâsülü ya'nî müdâvemet-i salâtda tesâhüllü olmasa recûl-i kâmil denmeğe sezâ bir vezîr-i sütûde-râ idi. Ahkâm-ı nüçümîyyeye adem-i i'tibâr ve te'sîrât-ı kevâkibe kâil olan felâsifeden akvâlini ibtâl ve in-kâr ile dâmen-i tevekküle müteşebbisen gerdan-dâde-i irâde-i hazret-i per-verdgâr olmak zîmnâda Tuğrây'ın ebyât-ı meşhûresi sihr-i helâl kabîlin-den olduğuna binâen işbu mahalle tahrîri münâsib görüldü.

Nazm :

فِي نَجْوَةِ وَلَا شَمْسَ وَلَا قَرْ	تَفَرَّدَ اللَّهُ بِالنَّدِيرِ مَا اشْتَرَكَ
فَسُوفَ يَأْتِيَ عَلَيْهِ لَا تَامِلَ الْقَدْرُ	فَكُلِّ الِّلَّهِ مَا أَعْيَاكَ مَطْلَبُهُ
مَا شَاءَ لَا حِيلَةَ لَغَنِيَّ وَلَا حَذَرٌ	وَالْحَيْرُ وَالشَّرُّ مِنْهُ جَارِيَانٌ عَلَى

Tercüme-i Atîf-zâde Ömer Efendi

Merhûmun ibtilâc-ı fecr-i ikbâlinden küsûf-ı şems-i ömrüne dek tâli'i kuvvetde ve kevkebi bahti evc-i izzetde olup me'mûr (143-a) olduğu hide-mât-ı cesîmenin eczâ-yi terkîbinden olan avene-i hîls mülâbesesiyle her man-sîbda memdûh ve gayr-i mezmûm ve her maddede ümmî iken izhâr-ı ma'lûm edüp *Mukaddeme-i İbni Haldun*'un ekser mahallini hâfız ve idâre-i umûr-ı sâmânında hayli müteyakkız olduğundan gayri zebân-ı azbü'l-beyâni mid-râr-ı kelâm-ı hüsnü'l-insicâm ile dâimî'l-feyezân ve her husûsda bir dakîka isbâtiyle engüst-nûmâ-yi deverân idi. Tertîb eylediği mukademât-ı lafza-i celâle kasem ile mukadder ve indinde sîret-i vâlid-i mâcidi eser-i nass gibi mu'teber olup dâmen-i ameli ihâta-i akli kadar levs-i hîyânetten pâk ve mu-tasaddî-i emr ü nehy olanlar sinân-ı zebân-ı bî-âmânından zehre-terâk idiler, sâye-i Devlet-i aliyye'de hâce-i bender-gâh-ı servet ü yesâr iken atiy-yât ve isrâfâta adem-i meylinden nâşî yedinden bir şahs mâlik-i dinâr ol-mayup etbâ'i kâni' ve hursend ve her biri birer vechile dâiresinde pâbend idiler. İzzet Paşa merhûmun sadâretinde mesned-i kethüdâyîde an-asıl bir

sâhib-vücûd bulunması muhâlif-i emzice kurenâsı olmakdan nâşî o esnâda kethüdâ-yi sadr-ı âlî bulunan Halil Paşa'yı câh-ı mezkûrdan tenzîl ve karîn-i sû-i sevkiyle Lâleli Mustafa Efendi'yi makâm-ı kethüdâyye tâvsîl etmişler idi. Ankâ-yi kâf-ı istiğnâ olan sadr-ı müşârûn-ileyhin ke'l-cebeli'r-râsih mekânît ve menâ'ati ve kethüdâ-yi cedîdin nâ-şinâsî-i umûr-ı külliyye ve cüz'iy-yede olan [isti'dâd] ve kâbiliyyeti bâis-i ta'tîl-i hutûb-ı devlet ve vesîletü'z-zuhûr-ı redâet ve şenâ'at olduğundan gayri kurenânın dahi enbân-ı ümîdleri derâhim ve denânr-i mümsike ile memlu ve sandukça-i arzuları taraf-ı nutef-i etrâf ile tâ be-gelû olmağla Mustafa Efendi'nin azlini istisvâb ve vakte nazaran mutavassitü'l-hâl add eyledikleri sâhib-i tercümeyi sadâret ket-hüdâlığı ile kâm-yâb eylediler. (143-b) Garâbet bunda ki hevâlarına muvâfik ve irâdelerine mutâbık zann etdikleri zât az müddetden sonra haklarinda feth-i derîce-i nemîm-sâzî ve âmed-şûd eden züvvâra vâdi-i mesâvî ve si'âyetlerinde izhâr-ı terk-tâzî edüp âsâyış ve râhatlarm selb ve alenen âgaz-ı şetm ücûrûb eylediğinden gayri mukaddemâ kethüdâlığı istîzân olundukda mazbûtü'l-lisân olmadığı taraf-ı hümâyûndan beyân ve âhar kimesne ihtiyârı fermân buyuruldukda hüsn-i terbiye ile istihdâmı kâbildir deyu emr-i tercîhi tasrîh ve çok geçmeden nebtîz-i tîz-lisân ile cümlesini zahm-dâr ve cerîh eylediği şehenşâh-i velâyet dest-gâh hazretlerinin kerâmetlerine haml olunmuşdur.

Tercüme-i Hâsim Ali Bey

Mûmâ-ileyh Şehid Ali Paşa'nın yeğenliği ile meşhûr-ı âfâk ve altmış senesi Şevvâlinde kâğıd-ı Enderun emânetiyle zümre-i hâcegâna iltihâk edüp birkaç vezîre kapu kethüdâsı olmak takribî ile bağıteten necm-i âfil-i şöhreti şâ'şa'a-perdâz-ı zuhûr ve temâdî-i eyyâm ile devr-i menâsib eyleyerek kesb-i ta'ayyün-i bî-kusûr etmişidi.

Nazm :

و اذا كانت النقوس كبيرة تعبت في مرادها الاجسام

medlûlü üzere kibr-i nefş ve hubb-ı câh ile eczâ-yi râhatı dâim-tebâh ve mütehassir ve mütehâlik olduğu menâsib-ı Bâbîâlî tahsîlinde haylice tahrîk-i şifâh edüp adem-i safvet-i bâlî ve mu'allel-i bi'l-farz olan kıl u kâli husûl-i ümniyyesine sedîd ve erbâbü'd-düvel-i mülhemûn mazmûnu üzere Bâb-ı âsaffî'ye takrib murâd olundukca teb'îd olunur idi. Akrân ve ahdânından biri nâ'il-i câh-ı refî' olsa der-akab zücâc-ı mizâc-ı hâtırı şikeste ve ha-

reket-i kuvve-i hasedden nâşî mahmûm ve hasta olup hânesi mesâvî-i devleti kâr edinmiş derbederlere me'vâ ve nâ'il-i emânî olmayan nâ-ehillere ma-hall-i bess-i şekvâ olduğundan fazla ittifâk-ı ârâ ile karâr-gîr-i nizâm olan umûrun küllişini tezyîf ve ser-i kârde olanlar mu'allim-i evvele sâni iseler dahi akıllarını teshîf eder idi. Hâsil-ı kelâm mûmâ-leyhin vefâti hakkında mahz-ı rahmet ve ümniyye-i câh takrîbi ile bu dâr-ı gurûrda çektiği ızdırâb-dan sâhil-res-i selâmet olmuştur. (42-b)

Vekâyi'-i sene semân ve tis'in ba'de'l-mi'e ve'l-elf

من هبرت من له المز والعرف

**Firistâden-i tahrîrât ez-makâm-ı sadâret-i uzmâ
be-memâlik-i mahrûse berâ-yi krâat-i Buhârî ve
Şifâ-i serif ve hâsten-i teveccûh-i derûn-i ehl-i
hâl be-te'yîd-yâften-i Devlet-i ebed-ittisâl**

Evvel ve âhir sebt-i sahâif-i me'âsir kılındığı üzere esbâb-ı zâhiriyye-i gazv ü cihâd ve levâzîm-ı âdiye-i udde-i itâdî mahzâ yâverî-i tevfîk-i Bârî ve medded-kârî-i du'â-yi tâcdârî ile hasbemâ yûsâidühü'z-zamân tehyie ve i'dâd ve bi-hamdihi sübâhânehü ve te'âlâ az vakitte gerçi Devlet-i aliyye kesb-i revnak ve istî'dâd eyledi ancak َوَمَا النَّصْرُ إِلَّا مَنْ عَنْدَهُ الْمَدْلُولُ^{medlûl}-i serifî üzere esbâba adem-i i'timâd ve mücerred inâyet-i Hakk'a istinâd edüp rûhânî tedârükâta dahi mübâşeret ve cahd ü inkârı memnû' olan havâssın icrâsına himmet ha-vâli-gerd-i kalb-i evliyâ-yi devlet olduğuna binâen İbn Hacer Askalânî'nin mukaddeme ve Şîhâb'ın dîbâcедe havass-ı kesîrelerini tahrîr ettikleri ba'de *Kitâbulâh* asâhh-ı kütüb olan *Sahih-i Buhârî* ve *Kitâb-ı Şifâ*'nın ba'zi emâkin-i müteberrikede krâat olunması teshîl-i umûr-ı devlet ve hubûb-ı nesîm-i fevz ü nusrete medâr ittihâz olunmağla Haremeyn-i serifeyn ve Şam ve Mîsîr ve Bağdad ve saîr bilâdda mütemekkin mücâvirîn ve zühhâd ve nüssâk ve ubbâda surreler îsâl ve tilâvete nezâret için vulât-ı memâlike ferden fer-dâ kavâim-i aliyye makâm-ı sadâretden tahrîr ve ırsâl olundu. (43-a).

Sûret-i Kâime

Devlet-i ebed-kiyâmin zuhûr ve neş'eti ve bünyân-ı ikbâlinin dest-i te'yîd-i Rabbânî ile resânet ve hasâneti sultân-ı serif-i risâlet ve hâkân-ı kiş-ver-i nübüvvet şeffâ-i rûz-ı cezâ kâid-i ketîbe-i rüstûl ü enbiyâ aleyhi ve alâ âlihi ve sahbîhi ez ke't-tahâyâ hazretlerinin seri'at-ı mutahhara ve âsâr-ı sünen-i münevverelerine teşebbüs ve temessük ile vücûda geldiği ve her bâr

ki havâdis-i melevân sebebiyle bu hânedân-ı adâlet-erkâna bir gûne hatar u keder eseri âyine-i kevnde aks-endâz-ı hudûs olmak hâletleri ihsâs oluna, selâtîn-i mâziye hazerâti رَاهِيْنَهُ اَنَّا urve-i vüska-yi kitâb ü sünnet ve bâb-ı 'icâz-meâb-ı hâkân-ı iklîm-i nübüvvete temessük ve teveccûh etmeleriyle devâhî-i mezâküre ber-vech-i suhûlet ber-taraf olup husûsâ a'lâm-ı cihâd u gazâ aktâr-ı âfâkda şukka-güşâ oldukca kahr-ı a'day-1 li'âm ve tedmîr-i kûffâr-ı hizlân-fercâm bu niyyet-i hâliseyi nakş-i sahâif-i zamâirleri kalmaları mülâbesesiyle husûl bulduğu zâhir ve bâhir olan kazâyâdandır. Moskov keferesinin bi-kazâ'ıllahi te'âlâ sefer-i sâbıkda terakki-i kuvve-i istîdrâciyye-riyle leşker-i islâm nasîb-i evfâ-yi zafer ü nusretle iğtinâm edemediklerinden sû-be-sû husemâ-yi mûlk ü millet memâlik-i islâmiyyeye itâle-i dest-i tamâ' dâiyelerine düşdüklerine binâen Devlet-i aliyye dahi tertîb-i asâkir ve tanzîm-i mühimmât ve zehâir ile muhâfaza-i kılâ' ve muhârese-i sugûr u bîka' mukaddemâtını müsta'inen billahi te'âlâ temhîde mübâşeret eylediği (43-b) cümle indinde nûmâyân olup emâkin-i müteberrike ve büldân-ı mu'arrefe-i mübârekeden Haremeyn-i şerîfeyn ve Mîr ve Şâm ve Bağdad-ı behîş-âbâddâ meşâhîr-i muhaddisîn ve ulemâ-yi âmilîn halka-bend-i ictimâ' ve kütüb-i sahîha-i ehâdîs-i nebeviyyeden *Kitâb-ı Buhârî* ve *Şîfâ-i şerîf'i* istimdâd-1 feth ü nusret ve şûrûr-1 a'dâdan her hâlide selâmet-i devlet ve emniyyet-i ümmet niyyet-i sâdîkasiyle hatm eylemeleri fazl-1 Hakk ile galebe-i cünûd-1 muvahidîn ve makhûriyet-i ahzab-1 şeyâtîmi müstelzim olacağında iştibâh olma-mağın Mekke-i mükerreme'de sâkin muhaddisîn ve ulemâyi nezd-i sa'âdetlerine celb ve ticâh-1 beyt-i şerîf ve sâha-i harem-i münîfde *Buhârî* ve *Şîfâ-i şerîf'i* tilâvet ve hatme mübâderet ve a'kâb-1 mecâlisde be-tahsîs hitâmî aka-binde kâffe-i ulemâ ve sulehâ ve meşâyih ve ahâli ve mücâvirîn bir yere gelüp mûlk-i ma'mûr-ı islâmin mekr ü gezend-i küffârdan masûn olmasını ve ecnâd-i zafer-i 'îtyâdîn eynemâ teveccehû isbât-1 kadem ve hulûs-i kalb ve hamîyyet-i dîniyye ile fi'e-i müşrikîn üzerlerine gâlib ve i'lâ-i kelime-tu'l-laha muvaffak olmalarını rûh-1 mukaddes-i sâhib-i dîhîm-i levlâk ve mu'cize-i bâhire-i muhâtab-1 hitâb-1 kerîm ve mâ-erselnâki şeffî' ittihâz eyleyerek dergâh-1 âcîz-penâh-1 Rabbânî'den du'â ve istid'â ve niyâz ü recâ eylemelerini tâvsîye ve telkine ve savb-1 vâlâlarından bu emr-i hayrin şurût-1 lâyikasıyla îfâsına nezârete himmet buyurmaları me'mûlü kâime-i muhâlasat-müfâd tahrîrine bâdî olmuşdur. Lede'l-vusûl tiynet-i kudsî-fitretlerinde merkûz olan hayr-hâhî-i âmme muktezâsına bu matlabin⁴⁹ (44-a) ber-vech-i sezâ tanzîm ve itmâmına ibtidâr ve îfâ buyurulduğu sûretde karîben eseri zuhûrunda şüphe olmayacağı ve cümlemizin melâz ve müstenedimiz olan Fahrû'l-enbiyâ ve'l-mûrselin ve kâidü'l-izzü'l-muhaccelein efendimiz hazret-

lerinin samsâm-ı adû-iltikâm-ı rûhâniyyet-i şerîfeleri niyâm-ı gayretden insilâl ile aceze-i ümmetinin husûm-ı ırz u cânları olan sunûf-ı müşrikînîn ri-kâb-ı gurûr-iktisâbları kırâb-ı suyûf-ı mücâhîdîn olacağı eltâf-ı şâmile-i ilâ-hiyeden me'mûl-i âcîzânemiz idüü ma'lûm-ı hakâyık-mersûmları buyuruldunda vech-i meşrûh üzere harekete himmetleri me'mûldür.

**Vürûd-ı hedâyâ diğer bâr ez-cânib-i
hâkim-i Fas be-sefâret-i Elhac Mekki**

Fas hâkimi Mevlây Muhammed bin Abdullah bin İsmail Cenâbî bundan akdem atabe-i aliyye-i hazret-i cihândâriye tertîb eylediği hedâyayı Müsulî olan Seyyid Tâhir nâm büyük elçisine teslîm ve i'tâ ve belde-i Fas'dan ihrâc ve isrâ edüp birkaç gün mürûrundan sonra zîkr olunan hedâyânın ba'zisini müşârûn-ileyh mahv u isbât etmek irâdesinde olmakdan nâşî seffîr-i merkûma ırsâl-i peyâm ve hedâyâ vaz' olunan sandukalarдан bi't-tahsîs matlûbu olan sandukayı ısal etmesini işâret ve ifhâm edüp, hevâları müisâ'îd olduğu sûretde geriden gelecek tekmile-i hediyeyeye adem-i intizâr ve âhar kimesne ile verâsından ba's ü tisyâr olunacağını dahi tahrîr ve iş'âr etmekle seffîr-i merkûm zîkr olunan sanduka-i matlûbeyi ib'âs (44-b) etdikden sonra dîde be-sûy-i intizâr olduğu bâd-i muvâfîk hübûb ve der-akab bâdbân-küsâ-yi savb-ı matlûb olarak vâsil-ı Asitâne-i sa'âdet ve ânifen zîkr olunduğu üzere hediyeyi arz-ı pâye-i serîr-i saltanat etmişidi. Fas hâkimi müşârûn-ileyh Cenâbî mukaddemâ celb ve ba'dehu mahv u isbât eylediği sandukaya mücevher-bendlü bir kabza kılıç ve bir aded incü tesbîh ve bir mücevher sâ'at ve elmas ve yakut ile tersî olunmuş bir kît'a tâc ve bir gerdanlık ve bir çift zümrûd küpe ve bir mücevher hamâil vaz' ve altı re's cevâri-i zenciye ve bir re's tavâşî dahi zamm edüp bu def'a Elhac Mekkî nâm diğer sefiriyle kîble-i mülük ü ikbâl ve mahatt-ı rihâl-i ikbâl olan Asitâne-i hümâ-âşîyâneye ısal edüp seffîr-i merkûm Bâbiâlî'ye da'vet olunup sadriazam hazretleri tarafından bir karsak ferde ilbâs ve bir çiçekli şal leffiyle ser-i iftihâri felek-mümâs kılınup ma'iyyetinde olan dört nefer âdemlerine dahi haftanlar iksâ ve ikâmetleri için mahall-i münâsib ta'yîniyle resm-i mihmân-nevâzî ifâ kılındı.

**Vukû'-ı tevcîhât-ı ba'zi viizerâ ve hülâsa-i
vak'a-i vâli-i Rumeli Vezir Mehmed Paşa**

Eğribozlu İbrahim Paşa-zâde Vezir Mehmed Paşa'nın dâniş ü arâkatı ve hüner ü asâleti takrîbiyle dâimâ manzûr-ı devlet-i ebed-müddet ve lede'l-

iktizâ kendüden bir hizmet-i nâfi'a rû-nümâ olur ihtimâliyle himâyet-i vak' u şâni her mevsimde mültezem-i erkân-i sultanat olup menâsîb-i kesîretü'l-cedvâye tasarruf ile mahsûd-i ahdân ve müsâ'ade-i Devlet-i (45-a) aliyye'ye mazhariyyetle müşârûn-bi'l-benân olduğundan gayri cehre-i mültemesi dest-nevâzî-i devlet ile müstebşir ve zâhik ve vusûl-i derece-i ikbâline etrâbinin ekserisi harîs ve mütehâlik olup vücûd-i bih-bûdu bir vakt-i tengे mu'azz ve re'y-i rezini ednâ sülme-i hâdisâtâ sedd olur mülâhazâti havâli-gerd-i zamâir-i erbâb-i besâir olduğuna binâen bundan akdem vilâyet-i Mora'da te-kevvün eden ihtilâli destiyâri-i hüsn-i tedbir ile izâle ve istilâ sebebiyle envâ'-i hasârete giriftâr olmuş, fukarâyı ni'met-i râhat ve âsâyîse inâle etmek şurûtîyle muhassillîği tarafına tevcîh ve her hâlde şerîta-i teyakkuz ve intibâha ri'âyet eylemesi te'kîd ve tenbîh olunup Mora'ya ba'de'd-duhûl menhec-i adl ü insâfdan udûl ve seyf-i cevr ü zulmü meslûl edüp i'tisâf ve hasâreti memleketde kâin Arnavud tâifesinden sad-çendân ve celb-i mâl-i nâsda nebbâş-i evvele rahmet-hân olduğundan gayri memleketden re'y-i sedîd ile tard u teb'idleri matlûb-i pâdişah-i bâhirü't-te'yîd olan tâife-i Arnavuda su'-i tedbir sebebiyle mağlûb ve makhûr ve kapudan-ı deryâ vezîr-i mükerrem Gâzî Hasan Paşa hazretleri o esnâda meded-res olmasa rehyâb-i vâdi-i necât olmayacağı dereceleri iktisâb eylediği mütevâtir ve meşhûr olup bu keyfiyyet-i gayr-i me'mûl ve bu rütbelerde gaflet ve zuhûl sâmi'a-i devlete mevsûl ol-dukda müntehâ-yi hudûd-i siyâset-i ilâhiyye olan nefy ü tağrib ile te'dîb ve tuğları ref'îyle Bozca ada'ya (45-b) tesrîf olunmuşıldı. Müşârûn-ileyhden su'lûr eden keyfiyyet hadâset-i sinn iktizâsiyle adem-i tecrübe-i ahvâl-i kâinât-dan neş'et eylediği zâhir olup tabî'atinde olan şerâset ve hiddet ve zâtında olan sıfat-ı kibr ü nahvet menfiyyen ikâmeti hâlinde zâil olmak ihtimâli hâtit-güzâr-ı evliyâ-yi devlet olmağla hakkında tahrîk-i silsile-i merhamet-i hazret-i tâcdârî kılınup tuğları kemâkân ibkâ ve devr-i menâsîb eleyerek hasretü'l-vüzerâ olan Rumeli mansûbı ile kâmrevâ kılınup Nemçelü'nün fe-sâd-ı niyyeti ve Rusyalu ile ittihâd ve mu'âzadatı ve hudûd başlarında olan cem'iyyeti zihن-i devleti tahdîş edüp hîn-i iktizâda bi-fazilihi te'âlâ mukâbele ve lâzım gelen mahallere imdâd ve i'ânet etmek mülâhazalarıyla Sofya'da başbuğluk ile ikâmet eylemesi husûsuna irâde-i menâyîh-i ifâde-i hazret-i şehrîyârî cereyân etmişidi. Müşârûn-ileyh Belgrad'dan Sofya'ya vürûd edin-ceye dek zîr-destân ve ra'iyyete eylediği zulm ve hasâretin nihâyeti olmadı-ğından başka belde-i mezkûrede mukîm olduğu hâlde mübâşirler ile etrâfi tâht u târâc ve ehl-i irz makûlelerin tazyîk ve iz'âc ve ale'l-husûs Sofya aha-lisini tîr-i kahr ve çevre âmâç edüp bu keyfiyyetler şâyed dârû'l-adl-i ve'l-emân olan dîvân-ı mu'allâ-erkâna arz u inhâ olunur efkâriyle erbâb-i ma-

sâlih ve ebnâ-i sebili Asitâne-i sa'âdet'e azimetden men' ü sâdd (46-a) ve hattâ Kurşunlu a'yâni ba'zı cizye ve iltizâmât almak dâ'yesiyle İstanbul'a gelür iken benden şikâyete gidiyor zann-ı fâsiдиyle âdemler ta'yîn ve hilâl-i tarîkde bî-çâreyi mağlûl ve mukayyed huzûruna getürdüp bilâ-emânin katl ü i'dâm ve cüssesini matrûh-ı memerr-i enâm ve böyle bir hânedân kimse-nin izhâk-ı ruhûna bi-gayr-i hakkın ikdâm hakkında gazab-ı kahhâr-ı lâye-zâlî müstelzim olup rağm-ı enf-i nahvet ve kesr-i sûret-i batş u satveti zîm-ninda nev-be-nev esbâb ve vesâil bedîdâr ve Sofya halkı ise ırz u mâllerinden adem-i emniyyet ile ân- be-âن vukû'-ı fitneye dîde-güşâ-yi intizâr olmuş-lar idi. O esnâda müşârûn-ileyhin çukadarlarından biri bir fâhişe hânesinde maktûl bulunup «kâtilleri beher hâl bulunmaludur» deyu Sofya serdârına ib-râm ve ednâ mülâbese ile maznûn olan birkaç nefer yeniçeriyi ahz ü habs ve der-akab i'dâmlarına ikdâm etdikde vukû'-ı fitne ve fesâd havfiyle rîş-i sefi-dân-ı vilâyet ve müte'ayyinân-ı memleket sarayına varup cümlesi dest-bâz-ı niyâz ve zarâ'et ve haklarında şer'an katl icâb etmeyen bî-günâh ve mazlûm-ları tahlîs bâbında efrâste-i rûy-i şefâ'at eylediklerinde mülzem olmayup katillerinde ısrâr ve muhâlefet olunduğu sûretde bi'n-nefs mahbese varup katl eyleyeceğini ırâd ve iş'âr etmekle şefâ'at-cûyân-ı memleket makâlini zebân-güzâr-ı müdâvemet ve ric'at-i kahkariyye ile avdet eyledikleri esnâda Sofya'ya tesyîr olunan meyâneler sür'atciyân dahi (46-b) ol-tarafa vusûl bulmuş olmalarıyla hareket-i ırk-ı asabiyyet ve galeyân-ı kıdr-i cinsiy-yet muktezâsiyle ahâli ile yek-zebân-ı vifâk ve def-i ta'addisi zîmnâda tarh-ı kur'a-i ittifâk eylediklerinde yine Sofya'da olan rü'esâ-yi asker müşârûn-ileyhe ırsâl-i haber ve mahbûslar itlâkiyle ihtiyyâr-ı def-i serr olunmak sevk ve ırâd olundukda bir vechile nasîhatleri kâr-ger olmayup kazâ vü kader dahi hükmünü icrâya tehyie-i esbâb etmiş bulunduğuandan ahâli ve askeri müşârûn-ileyhin sarayını ihâta etmeleriyle müşârûn-ileyh dahi mevcûd olan etbâ'iyle mukâbele ve birkaç sâ'at mukâteleden sonra sür'atciler saray mu-kâbiline top çeküp ve bir tarafдан dahi ateş verilmekle hezâr su'ûbet ve meşakkatle müşârûn-ileyh münferiden firâr ve müddet-i medîdeden beru eşk-i çeşm-i fukarâ ile kesb ü iddihâr eylediği nukûd u eşyâ ve esbâb-ı vezâret su'i tedbîr ve ısrâri sebebiyle muhterik-i zâti'z-zirâm-ı nâr olduğu peyâm-ı mû-hîsi Der-sa'âdet'e vârid oldukda müşârûn-ileyhin hareket-i nâ-sütûdesi se-bebiyle ahâli ve askerin zuhûr eden evzâ'-ı nâ-bercâları mûceb-i pâdâş ve cezâ iken vakt ü hâle nazaran iğmâz-ı ayn ve mezâ mâ-mezâ kâidesine ri'â-yeten İslâh-ı cânibeyn kasd olundukda Rumeli eyâletinin ekser halkı müşârûn-ileyhden dil-gîr ve mutazarrîr ve askerî tâifesî mücâzât-ı sû-i sanî'leri havfiyle müteneffîr olduklarına binâen ibkâ ve takrîrinden iğmâz-ı ayn ve

ihtiyâr-ı ahaffü'z-zarareyn dâ'iyesiyle azl olunup hakkında yine bahr-i tey-yâr-ı merâhim-i şehriyârî mevc-engîz-i lûtf u ihsân ve Eğriboz muhâfizliği (47-a) tevcîhiyle cezlân kılındı. Ânifen zîr olunduğu üzere ihtiyâten bir vezîr-i kavîyyül-iktidârin bu esnâda Sofya'da viçûdu lâzım olup Rumeli eyâleti üzerinde olsa kurbiyyet hasebiyle etrâf u eknâfa dest-i ta'arruzu itâle ve mübâşirlerini kazâlara mânenâd-i seyl isâle edeceğî zâhir olmağla eyâlet-i Rumeli İsmâîl câniblerinde ikâmet etmek şartıyla Anadolu vâlisi vezîr-i mükerrem Abdi Paşa hazretlerine ve Anadolu eyâleti Sofya'da mukîm olmak üzere mukaddemâ hazîne kethüdâlığından nâil-i rütbe-i vezâret olan İnebahti muhâfizi İsmâîl Paşa hazretlerine işbu doksansekiz senesi Muharremînin altıncı günü tevcîh ve Silistre'de mukîm olan Özi vâlisi Vezîr Esseyyid Mehmed Paşa mukaddem Delorman ve ol havâli nizâmına me'mûr olup icrâ-yi me'mûriyyet esnâsında ahâli kendüden dil-gîr ve cüz'i bahâne ile ihdâs-ı fitneye rasad-gîr oldukları ba'zı karâin-i hâliyye ile müstebân ve Silistre'den ref'i muvâfîk-ı mizâc-ı vakt ü zamân olmağla Bender kal'ası muhâfazası şartıyla eyâlet-i Sivas müşâriün-ileyhe tevcîh ve Bender muhâfizi mîrimîrân-ı kırrâmdan Bekir Paşa'nın nasafet ve hüsn-i sülûku hasebiyle mazhar-ı lûtf u merhamet-i hazret-i şehriyâr⁵⁰ olup rütbe-i vâlî-yi vezâretle kadr ü şâni terfi' ve tenviye ve Silistre'de ikâmet etmek üzere Özi eyâleti tarafına tevcîh olunup ol-havâlinin zabt u rabt ve muhâfazası tenbîh ve Eğriboz muhâfizi Emin Paşa'ya İnebahti sancağı ihsân ve bir an akdem me'mûr oldukları mahallere şîtabân olmaları fermân olundu.

Firistâden-i hilâ' ve çelenkhâ be-sûy-i (47-b) vüzerâ

Levâzîmât-ı seferiyyenin ceste ceste me'mûrlar taraflarına îsâli lâzîme-i hâlden olduğuna binâen hîn-i hâcetde iktizâ edenlere ilbâs ve iksâ ve ru'ûs-ı süica'ân-ı muvahhidîn ve mefârik-ı guzât-ı müslimîn pür-zîb ü behâ etmek zîmnâda işbu mâh-ı Muharremü'l-harâmin sekizinci günü İsmâîl cânibi seraskeri olan Abdi Paşa ve Sofya'da başbuğluk ile mukîm İsmâîl Paşa ve müceddeden vezâret ihsâniyle Silistre'de ikâmete me'mûr oldu. Bekir Paşa hazerâtına otuzar hil'at ve üçer yüz çelenk tisyâr ve her birine hufyeten başka başka emirler⁵¹ tahrîr ve ısdâr olundu.

Şurû'-kerden be-tehyî'e-i merâkib-i bahriyye

Bundan akdem tafsîl ve beyân olunduğu üzere a'dâ-yi dînin hilâf-ı

uhûd u şurût Kırım'a istîlâları ve bâ-husûs bu vaz'-ı müstehîlü'l-kabûlü Devlet-i aliye hazm etmek zemînde sened iddiâları hâric-i hîta-i tahammül olup berren ve bahren tertîb ü tehyî'sine nihânî bed' ü mübâşeret olunan tedârükât ve levâzîmât-ı seferiyenin esbâb-ı tekmi'line bir an akdem müsta'inen billâhi te'âlâ ikdâm ve himmet mütehattim-i zimmet-i vükelâ-yi saltanat olmağla binâen-aleyh Devlet-i aliye'nin el-yevm mevcûd olan sagîr ü kebîr sefâîni ne mikdâra bâliğdir ve lede'l-iktizâ i'mâli mesbûk olan tüccâr gemileri kaç kît'a olabilir ve Akdeniz ve Karadeniz'in ne kadar sefâî ile idâresi mümkün dir, ale't-tafsîl defter olunmak üzere kapudan paşa hazretlerine tenbîh ve te'kîd ve hazm ü ihtiyâta ri'âyetde i'mâl-i fîkr-i sedîd kılındı. (48-a)

Vukû'-ı mükâleme bâ-elçi-i Rusya ve hâsten-i sened berâ-yi Kırım

Moskov elçisi bu esnâda âdet-i sâbıkası üzerine tercümânını Bâbiâlf'ye ırsâl ve devleti tarafından kendüye bir me'mûriyyet-i cedide zuhûr eylediğini âverde-i zebân-ı bed-me'âl edüp reisülküttâb efendi ile mülâkât talebinde olduğunu îmâ ve li-ecli'l-mükâleme bir gün tâhsîs olunmasını istid'â etmekle yevm-i mükâleme ba'de'l-istîzân tarafına ifâde olunmak üzere tercümânı i'âde olunmuş idi. Elçi-i mesfûrun iltimâsi atabe-i aliye-i hazret-i cihândâriye arz olunup tâhsîl-i izn ü ruhsat ve sâbîkâ İstanbul Kadısı Müftî-zâde Esseyyid Ahmed Efendi ve Reisülküttâb Elhac Mustafa Efendi Aynalî-kavak sâhilsarayında elçi-i mersûm ile mülâkât ve mükâlemeye mübâşeret esnâsında ibtidâ elçi-i mesfûr kelâma ibtidâr ve el-yevm netice-i keyfiyyet-i Kırım'a nazaran tarafeyinden meşhûd olan tedârük-i esbâb-ı ceng ü peykâr keşf-i hâl ve beyân-ı mâ-fi'l-bâli îcâb ve iktizâ eylediğinden devleti tarafından mülâkâta me'mûriyetini iş'âr akabinde tercüme olunmuş bir kaç kît'a kâğıd çıkarup reisülküttâb efendiyeye arz u irâ'et ve müşârûn-ileyh tarafından evrâk-ı mezbûre serâpâ mütâlâ'a ve kra'at olunup me'âl-i muhassalı Kırım ve Taman ve Kuban Rusyalu'da kalup Devlet-i aliye tarafından bi'l-i'tirâf sened verilmekden ibâret olduğu ma'lûm oldunda elçi-i mesfûrun mukadde-mâ mükâlemeye tâlib olduğu hînde bu maddeyi teklîf eyleyeceği ba'zi evzâ' ve etvârdan mukadde-mâ neşr eyledikleri beyân-nâmeden (48-b) zâhir olup lâ ve na'am cevâbı verilmemesi cânib-i âsafîden Devlet-i aliye murahhaslarına telkin ve tavsiye ve mülâhaza ve te'emmiüle ta'lîk olunmak bâbında mazhar-ı hüsn-i terbiye olduklarına binâen müşârûn-ileyhîmâ bâdî-i emirde sûret-i tegâfûl irâ'et ve işbu teklîf-i anîfe hod-be-hod cevâb-dâde olmak hay-

yiz-i imkânda olmayup mevkûf-i meşveret-i erkân-i sultanat olduğundan gayri şân-i devlet-i kavî-şevket vikâye ve muhâfaza olunarak dost olan düvelden İngiltere ve França devletleri mukaddemâ bu hususu tanzîm için tâvassuta hâhişer olmalarıyla Asitâne-i sa'âdet'de mukîm olan elçileri dahi devletleri tarafından mücâz ve murahhas olduklarını beyân etmişler idi. İşbu madde-i cesîme bu sûretde ma'rifetleriyle tanzîm olunmak rûsfûm-ı dostîye muvâfik ve ri'âyet-i hâtır-şîmesine mutâbıkdır, dediklerinde madde-i mezâkürenin bilâ-tavassut husûlü matlûb olduğunu îmâ ve Devlet-i aliye tarafından kabûl ve sened i'tâsi indinde meczûm olduğun inbâ edüp şübhesi ancak bu madde için ahid-nâme mi verilür? veyâhud makâm-ı sadâret-i uzmâdan memhûr⁵² sened mi verilür? husûslarında olup nihâyet derece-i me'mûriyeti olarak iddi'â olunan senedin dahi sûretini arz u takdîm ve bir harfi tağyîr ve tenkîh olunmak mümkün olmadığını tasrîh ve işbu senedin mazmûnu mukaddemâ neşr eyledikleri beyân-nâme-i mağrûrâneleri mefhûmuna mutâbık olduğunu tefhîm edüp yine reisülküttâb efendi tarafından mütâla'a-i evrâk ve mutavassitîn (49-a) irfâk olunmak vâdilerinde sevk-i kelâm ve tahsîl-i füshat-i vakt husûsunu ihtimâm olundukda devleteyn-i mesfûreteynin tavassutları hilâf-ı vâki‘ olup muhârebe mûrâsib olmadığını hayr-hâhâne ifâdeye mœbûr ve bu maddenin kabûlü zîmnînda Devlet-i aliye'yi ancak tergîb ve ilzâma me'mûr oldukların Rusya elçisi beyân ve vâki‘anın ilâci kable'l-vukû‘ görülmek vâdisinde beynlerinde darb olunan emsâlden bir mesel ityâniyle tahrîk-i zebân-ı pür-hezeyân⁵³ eyledikde Devlet-i aliye murahhasları dahi zuhûr-ı evzâ-ı mükevvenât vukû‘-ı ahkâm-ı mukadderâta menût olduğun ifâde ve ifhâm ve ol-vechile bisât-ı meclis-i mükâleme pîçîde-i dest-i ihtitâm kılındı.

Takrîr-dâden-i elçi-i Prusya be-Bâb-ı âli berâ-yi Kırım

Prusya elçisinin bu defâ'a devleti tarafından me'mûren verdiği takrîrin mefhûmunda Moskovlu'nun hilâf-ı ahd u şart zabt eyledikleri Kırım ve Taman ve Kuban memâlikine Devlet-i aliye tarafından sûret-i rızâ mer'i olarak her ne kadar ihtiyâri zarûrî ise dahi sened i'tâsi mehâzîr-i külliyyeyi mutazammin ve kilid-i memâlik-i mahrûseyi yedlerine teslîm kabîlinden olduğu müte'ayyin ve tarîk-i muvâzeneye i'tibâren müttefiki olan Nemçelü dahi memâlik-i mahrûseden bir kit'a arza tâlib ve imtinâ‘ zuhûru akabinde ^{کر نوبت است} mefhûmu ile Rusyalu'yu isrârda müşterek edüp tahsîl-i matlabına âlet eyleyeceği ihtimâl-i gâlib olmağla Devlet-i aliye bu hilâlde düvelin ba'zısı ile ittifâk ve hasm ile muhârebeye şedd-i nitâk etmek umûr-ı lâzîme-i

mülkiyyeden olduğunu hayırhâhîlik (49-b) yüzünden beyân ve Macar ile Ef-lâk beyinde mevzû' olan alâim-i fâsilanın hufyeten ref' olunduğunu dahi îrâd eylediğinden gayri sened i'tâsi min-külli'l-vücûh müstelzim-i envâ'i mahzûrat ve sebeb-i vukû-i mekârih ve âfât olduğunu kendülere muhtass olan ba'zi edille ile iş'âr etmişler.

Tezyîl : Prusyalı'nun bu misillû harb-i mechûlü'n-netîcye Devlet-i aliyye'yi hass u tahrîzi her ne kadar ağrâz-ı kâmineden ârî değil ise dahi hâlin ani'l-fâide olmadığı dahi müsellemdir. Devlet-i ebed-müddet lev-faraznâ sened i'tâsında ehven-i şerreyni ihtiyâr edüp der-akab cümle ile ittifak ve ka-sem-i mü'ekked ve iktizâ eyler ise⁵⁴ icrâ-yi siyâset-i müşedded ile miyâneden ref'-i şevâib-i nifak ediüp askerine kemâ-yenbagî nizâm ve tekâmîl-i mühim-mâtına alâ tarîki'l-ihtimâm kiyâm ve husemânın cemî'sine berren ve bahren bi-fazlihi te'âlâ akallî birkaç sene cevâb verecek derecelerde tertibâtını itmâm etmeyüp kemâ-fi'l-evvel encâm-ı kâr mülâhazası metrûk u zuhûl ve gaflet vâdisi meslûk olur ise ma'az-Allahü te'âlâ Prusya kralının mülâhazası vârid ve civârda leyl ü nehâr müntehiz-i fırsat olan küffâr-ı tebeh-kârin memâlik-i islâmiyyeye hirs u tama'lari yevmen fe-yevmen müterakkî ve mütezâyid olacağı beyândan müstağnîdir.

li muharrirîhi :

كُنْ حَازِمًا بِامْرِ الْمَلِكِ مُتَبَّهًا
ان التوانى قدماً آفة الدول

Ammâ bu gaflet ü rakdet mürtefi' olup bir seneden beru vukû' bulan himmet-i âlem-pesend misillû umûr-ı Devlet-i aliyye'ye nazar ve me'mûr-ı nizâm olan zevâta istiklâl-i tâm verilüp fi-kulûbihim maraz olan ehl-i hased ve garazin (50-a) kelâmları haklarında mesmû' ve mu'teber olmayarak hîn-i mübâşeret-i umûrda ba'zi mekârih zuhûr eder ise dahi sûret-i tesebbüt ve tecellüd izhâr ve olur-olmaz maglata ve urcûfeye havâle-i sem'-i i'tibâr olunmadığı takdîrde Mora cezîresine zafer müyyesser olduğu⁵⁵ gibi iklîm-i Kîrim'a ve inşâ-Allahü te'âlâ Kîrim'dan mâ'adâ nice memâlike dest-res olmak eltâf-ı hafîyye-i ilâhiyyeden müsteb'ad değildir,

Misra:

وَمَا النَّصْرُ مِنْ صَنْعٍ إِلَّا لِغُرْبَيَا

ve Nemçeli mukaddemâ ba'zi garazlarını tâhsîl etmiş bulunmalarıyla şimdilik sâkit olacakları akla karîb olduğundan gayri İngiltere elçisi dahi adem-i taleb-i arza ta'ahhûd etmiş bulunmağla mesfûr tarafından bu esnâda müşâhede olunan sûret-i nifâk ve televvün tekrâr ta'ayyün etmevüp ta'ahhûdün-

de sâbit ve pâydâr olur ise bu mahzûr dahi bi-avnihi te'âlâ ber-taraf olacağrı ve Prusyalu'nun sevk eyledikleri madde-i ittifâk tecvîz-i ehl-i şer'e mevkûf ve misli gayr-i mesbûk bir keyfiyyet olduğundan gayri nizâmî dahi beher hâl müsâ'ade-i vakt u zamâna muhtâc olup husemâ ise bir lahma fâsilaya gayr-i râzi ve husûl-i matlablarına ân-be-ân mütekâzî oldukları muhtâc-ı ta'rîf ü beyân değildir, ve Nemçelü tarafından ref-i alâim husûsu bundan akdem mesmû' olmakdan nâşî lede'l-istihbâr hilâf-i vâki' olduğu tâhkîk olunup bu def'a vukû'u mütehakkik olsa külli yevm ahvâllerini tecessüs ve tefahhusa me'mûr olan Eflâk ve Boğdan voyvodaları taraflarından lâ-mehâle tahrîr olunacağı meczûm olup ma'a-hazâ voyvodaların bu makûle ahbâr-ı (50-b) mûhişe tevârüd etmediği ve bu sûretde kral-ı mesfûrun garazı ancak âteş-i muhârebeyi iş'âl ve kendü menâfi' ve fevâidini istihsâl olduğu evzâ' ve et-vârlarını tecrübe etmiş erbâb-ı ukûle zâhirdir.

نَحْنُ نَحْكُمُ بِالظَّاهِرِ إِنَّا عَلَمُ سَرَارَ الْخَمَارِ

**Vukû'-ı meşveret der-hâne-i hazret-i fetvâ
penâhî ve hülâsa-i ârâ-yi ehl-i şûrâ**

Moskov keferesi bundan akdem vukû' bulan seferde bir tarafdan Devlet-i aliye ile muhârebeye kiyâm ve bir tarafdan اولئك كالا نام mâ-sadakî olan kavm-i li'âm-ı tatarı va'd-i ebleh-firîb ile gavta hor-ı deryâ-yi emniyyet ve merâm edüp sulh hengâmmâda envâ' hiyel ile ârâste olan va'dlerini incâz ve sûret-i zâhirde tatarı serbestiyet ile mümtâz ve bâtûnda husûl-i garazî fâsidlerine mukaddime-sâz olduklarından gayri bir müddet-i kalâleden sonra hevâdârları olan Şâhin Giray'ı kayd-ı hayat ile hân-ı müstakil ve bir takrîb merkûmun def'ine dahi izmâr-ı mekr ü gill etmişler idi. Gâh ü bî-gâh tatar beynine i'mâl-i sanâyi'-i hadîf'a ile ilkâ-yi şûr u fiten ve bâ-husûs Kırım ahâlisini şer'-i şerîfe muhâlif tekâlîf-i anîfe ile mübtelâ-yi derd ü mihan eylediklerine binâen ikide bir iklîm-i Kırım'da tekevvün [eden] ihtiîlâl ve fesâd ve bu fesâd-ı meksûbların Devlet-i aliye'ye azv ü isnâd ede-geldikleri⁵⁶ ma'lûm-ı kâffe-i ibâd olup bu esnâda ağrâz-ı fâsideлерine tamâmca vusûl kasdiyle beyne'd-düvel şiddet-i şekîme ile müte'ârif olan Nemçelü ile zünnârbend-i muvâfakat (51-a) ve tahdîş-i zîhn-i devlet-i ebed-müddet dâ'iyesiyle Tiflis hânını taraflarına imâle ve müceddeden mesfûr ile mu'âhede ve mu-kâvele etdikleri esnâda Kırım'a külliyen istîlâ ve âlet-i mülâhaza olan Şâhin Giray'ı dahi def' ve âhar mahalle îvâ ve âleme ma'lûm olan nakz-i ahd u peymâni ba'zı vâhî a'zâr ile setr eyleyerek neşr eyledikleri beyân-nâme ile Avrupa halkına rüsvâ ve ihfâr-ı misâk eyledikleri lede't-tahakkuk⁵⁷ diyânet-i

bâtinada kendüler ile hem-cins olan düvel-i nasârâdan mahall be-mahall sitem-âmîz ta'rîzât sâmi'alarına ilkâ olunmuşken cibiliyetlerinde merkûz olan âsâr-ı küfr ü bî-hayâî iktizâsiyle gayr-i müte'essir ve ân-be-ân tervîc-kâr-ı bâtil ve tahsîl-i merâm-ı âtiâları zimnîda dâmen-i pür-levs-i ikdâm-ların müştemir ve hattâ müstevlî oldukları iklîm-i Kırı'm'dan Devlet-i aliye bi'l-külliyye keff-i yed ve ol-bâbda i'tâ-yi sened etmek cevâb-ı kat'isini bundan akdem vukû' bulan mükâlemede elçileri îrâd ve lâ ve na'am cevâbı ahzinde ısrâr ve ru'uneti müzdâd etmişidi. Husûs-ı mezkûr ma'rûz-ı atebe-i şehrîyâr-ı ma'âlî-nûşûr buyuruldukda kemâl-i salâbet ve diyânetden nâşî ırk-ı hamîyyet-i mülükâne nabazân ve deryâ-yi gayret-i şâhâne hurûşân olup madde-i mezkûre ulemâ-yi a'lâm ve ricâl-i devlet-i ebed-kiyâm ile bi-etrâfihâ müşâvere ve akdâh ü efkâr bi-şurûtihâ idâre olunup Devlet-i aliye'ye müfid ve sûd-mend olan keyfiyyet ba'de'l-karâr sûret-i meclis-i meşveret ile ma'rûz-ı atebe-i devlet-medâr kılınmak bâbmda hatt-ı (51-b) şerîf-i şevket-redifleri mehâbet-rîz-i sudûr olmağla binâberin işbu doksansekiz senesi Muharremî'l-harâmin dördüncü sebt günü müftî'l-vakt sânehullahü anî'l-makt hazretlerinin hânelerinde sadriazam ve kapudan paşa ve sadreyn ve nakîbü'l-eşrâf ve sâir ulemâ-yi a'lâm hazerâtı ve ağa-yı yeniceryân ve mütemeyyizân-ı ricâl-i devlet-i ebed-ünvân bi-esrihim müctemi' olup elçinin bundan akdem meclis-i mükâlemede Kırı'm ve Taman ve bi'l-cümle Kuban Rusyalu'nun olup nehr-i Kuban hadd-i fâsil ve Soğucak ve ol-havâlidен Rusyalu kat'-ı dest-i tetâvül ediüp Devlet-i aliye hükmünde kalmak üzere taleb ve iddi'â eylediği sened-i mümteni'ü'l-tenkîhi ve Prusya kralının elçisi vâsitaîyle arz eylediği takrîri ve Prusya tercümânının Devlet-i aliye Rusyalu'ya Kırı'm'ı terk ve sened i'tâsiyle def-i gâile edemeyüp der-akab Nemçelü tarafından ber-muktezâ-yi muvâzene ba'zı arâzi taleb olunacağını mübeyyin takrîri ve Nemçe ve Rusyalu'nun bi'l-ittihâd Devlet-i aliye hakkında izmâr eyledikleri fesâd ve aşâkir-i islâmiyyenin bi-takdirî'l-lahi te'âlâ meşhûd olan adem-i sebât ve istikrârları ve bu hatb-ı cesîmde ne vechile hareket münâsib olduğunu huzzârdan su'al zimnîda mukaddemâ kaleme alman mevadd-i mezâküre kâğıdı birer birer krâ'at olundukdan sonra sadriazam hazretleri kelâma ibidâr ve Devlet-i aliye cümlemizin veliyy-i ni'meti (52-a) ve bâ'is-i âsâyîş ve refâhiyeti olup muhâfaza-i şân u nâmûsu bi-fazlihi te'âlâ bekâ ve istikrârlarına sebeb-i âdî ve bi-hasebi'z-zamân zâtına âriz olan fesâdin izâlesi devâm ve hulûduna bâdî olup bu sebeble sâye-i devletde cümlemiz mütereffiî ve mütenâ'im ve envâ'-i fevâid ve menâfi'ine vusûl ile her bâr münbasit ve muğtenim olduğumuz muhtâc-ı beyân olmayup ma'âz-Allahü te'âlâ ednâ selme-i hâdisât ile rahnedâr olmasının zarar u hasâreti alâ-vechi'l-umûm a'lâ

ve ednâya şâmil olacağı emr-i meczûm olmayla bu bâbda ifâ-yi Hakk-ı nân u nemek-i veliyy-i ni'mete mübâderet ve hakkı adem-i ketm ve Devlet-i aliyye'ye hayırlı olan maslahatı irâd ile izhâr-ı lâzime-i sîdîk u istikâmet mûcib-i tahsîl-i ucûr-ı cezîle-i dünya ve âhiret olup ve an-asıl herkes ihâta-i dâire-i aklı kadar re'y ü tedbîre muzaffer ola-geldiği hasebiyle gass u semîn her ne hâtıra hutûr ve teveccûh eyler ise tefevvûh olunup havf-ı muâheze ve itâb ile mâ-fî'z-zamîrini ketmden hazer ve bir ferde hâtır-mend olmayacağı bâbında kasem bi-hâlikî'l-beşer eylediğinden gayri evrâk-ı mezkûre bir def'a krâ'at olunmak ile cümleye «fehm-i tâmm hâsil olmayacağı zâhir olmayla şübhesi olanlar def'-i iştibâh etsün ve mehâbet-i meclis mâni'-i frâd-ı mâ-hasal-ı fîkr olur ise herkes hânesinde evrak-ı mezkûreyi kemâ-yenbagî mütâlla'a etsün ve netice-i fîkrini söylesün» deyu birkaç def'a huzzârdan taleb-i cevâb ve cûyende-i re'y-i savâb oldular. Bâdi-i emirde cümle gavta-hor-lüçce-i sükût ve ser be-zemîn-i vâdi-i samût olup ba'dehu İstanbul kadısı sâbık Müftî-zâde Ahmed Efendi (52-b) kelâma bed' edüp «Rusya elçisinin arz eylediği evrâk ve meclis-i mükâlemede güzerân eden ebbâs-ı mükâlemede bi'l-ma'iyye bulunduğuma binâen ayniyle bu vech üzere olup cümlesi ma'lûmumdur, ancak bu mûdde'â ahde mebnî değildir ki ulemâ efendiler bir sûrete tevfîk edeler. Bu husûs ashâb-ı seyfe müte'allikdir» der iken Rumeli kazaskeri Ahmed Ataullah Efendi Müftî-zâde Efendi'nin kelâmını ta'kîb ve «bu bâbda bizim kelâmımız şimdî kra'at olunan Prusya kralının takrîri gibidir» deyu zîmnen kral-ı mesfûrun re'yine re'yini takrîb eyledikde sadriazam hazretleri kelâma ağâz buyurup «şimdîye dek a'dânın vukû' bulan tekâlîfine başka başka meclis akd olunup cümlenin savâb-dîd-i re'y ü tedbîrleriyle mümâşâtımız mücerred tedâriükât-ı harbiyyemiz ikmâline vakt istihâsiyün olduğu ve¹⁸ bu dakika beynimizde mektûm ve mestûr ve zînhâr a'dâya ser-rişte verilmesün deyu her çend akîb-i mecâlisde ahd ü peymân olundise adem-i ketm-i sırr ve ifşâ-yi râz-ı müstetirr ile sa'yimiz hebâen mensûr olup zîrâ ihtiyât zîmnâda olan tedâriükâtımızın neticesi ne irâdeye mebnî olduğu cânib-i hasımdan gereği gibi teyakkun olunup mahzâ tahsîl-i isti'dâd ve kuvvet olunmamak için taraflarından işbu teklîf-i anîf ta'ayyün eyledi. El'ân merâmımız hiç olmaz ise bahâra dek vakit tahsîlinin çaresini bulmalıdır, ve illâ Kırım Moskovlu'da kalsun ve memâlik-i islâmiyyeden müntezi' olsun sûret-i kerîhesi nice hâtıra gelür. Biz makâm-ı sadârete gelelü bir sene olmadı, şimdîye dek terk-i¹⁹ hâb u râhat ve ihtiyâr-ı (53-a) envâ'-ı meşakkat ve zahmet eyleyerek serhaddât-ı pâdişâhîden mâ'adâ birkaç mahalle mikdâr-ı vâfi mühimmât hezâr-su'ûbetle tedâriük edebildik ve nasb olunan seraskerler ve başbuğların ma'iyyetlerine şîtâ tertîbi olmak üzere ta'yîn olu-

nan asâkirîn defteri birkaç meclisde kra'at ve i'lân ve şimdilik tertîb ancak bu kadar olabilir ve kifâyet eder deyu mahall be-mahall istihşân⁶⁰ olunmuş idi. Eslâfımız vaktinde ise aslâ bu makûle levâzîmât-ı mülkiyyeye bakılmayup kusûr-ı eslâf mahmûl ale'l-ahlâf olmadığı dahi gayr-i mübhêm ve vaktimizde ancak bu mikdâra zafer mümkün olup ziyâdesi hâric-i tavk-ı benî-âdem olduğundan gayri bu mahalde sohbet râst ve hakîkat-i hâl bî-kem ü kâst gerek, Rusyalu'ya cevâb-ı redd verilür ise Akdeniz ve Karadeniz'de mükemmel donanmaları olup beher hâl Devlet-i aliye'den mukâbele-i bahriyyeye zarûret mess eyleyeceğinden gayri sevâhil muhâfazasına ve Gürcistan ve memâlik-i İran serhadlerine külli asâkir ta'yîn olunmak lâzım geleceği ve kezâlik müttefikleri olan Nemçeli'nün hudûdu İbrâîl'den Bosna nihâyetine dek olup mesfûrlara dahi mukâbeleten ecnâd-ı vâfire tertîbi iktizâ edüp bir sene zarfında hâsil olan tedârukât işbu ta'dâd olunan mahalleri ihâtadan kâsır ve kifâyet eyleyecek derecelerde tertîbatın tedâruküne vaktin adem-i müsâ'adesi zâhir olup binâen alâ-zâlik askerin keyfiyyetine ve düşmanların tedâruk ve kuvvetine nazar u dikkat olunarak bu meclisde tedbîr ne ise îrâd olunsun» buyurduklarında Müftî-zâde Efendi ke-lâma ibtidâr ve «bu zîkr olunan (53-b) mevâddin cümlesi takrîr-i âlîleri gibi vâkı'a mutâbik olduğu ma'lûm-ı sigâr u kibâr olup Rusya elçisine şimdilik kaleme alındığı vech üzere Devlet-i aliye muhâfaza-i ahdinde pâydâr ve resm-i musâfât ve dostîde pâ-bercâ-yi merkez-i istikrâr olmağla bu esnâda cüz'îyyât makülesinden olan tedârukü dahi Rusyalu'nun külli tedârukünden ve mâ-fi'z-zamîrlerin adem-i istîhrâcından neş'et eylediği ve Kırım hittâsına Rusyalu'nun istilâsi münâfi-i şurût-ı mu'âhede iken İngiltere ve França devletleri tavassutlarıyle bir sûret-i haseneye rabt olunmasına Devlet-i aliye kâil ve adem-i muhârebeye mâil olduğu ve eğer bu sûretlere Rusyalu kanâ'at etmeyüp ber-muktezâ-yi utüvv ü inâd bâb-ı muhârebeyi küşâd eyler ise Devlet-i aliye mukâbeleye mecbûr olup ol-vakit Hakk te'âlânın takdîri ne ise cilveger-i meclâ-yi zuhûr ve nakz-i ahd ihtiyâr eden kim ise mazhar-ı gazab-ı Rabb-ı gayûr olacağı bî-iştibâhdır cevâbı verilüp ba'dehu tedârukâtın itmâm ve ikmâline ve esbâb-ı müdâfa'a ve muhârebenin istihşâline ikdâm olunsun» dedikde taraf-ı sadâret-penâhîden i'âde-i kelâm buyurulup «bu maslahat gayri şey'e benzemez her madde alâ-vechi'l-îzâh ma'lûm olmağa muhtâcdır. Rusya elçisine verilecek cevâb bir dahi krâ'at olunsun» buyurmalarıyla cevâb-ı mezkûr tekrâr krâ'at olunarak huzzâra ifhâm ve bir ferdin şübhesi kalmayacak vech üzere ifâde-i merâm olundu. Cevâb-ı mezkûrda Kırım, devleteyn (54-a) tavassutiyle bir sûret-i haseneye rabt olunmak ta'bîri münderic olmağla ta'bîr-ı mezkûrdan murâd eğer Rusyalu dev-

leteyn tavassutlarını kabûl ve anlar dahi bi't-tavassut Rusyalı'ya tarafdar olup tervîc-i merâmlarına mukayyed ve meşgûl olurlar ise biz⁶¹ mukaddem verdiğimiz cevâbda bir sûret-i hasene ta'bîri etmişidik, sûret-i hasene bu değildir şu vechiledir denilerek oldukça ahid-nâmeler tevfîka ve devleteyn elçilerinin ve sâir düvelin akvâline göre Kırım'ı Rusyalı şimdi zabit etmeyüp Aynalı-kavak'da vâki' olan musâlâhada Şâhin Giray'ın hanlığı kabûl hengâmında zabit etmiş oldukları zâhir olmayla hiç olmaz ise Kırım halkı üzerine bir hân nasb etdirmek maslahatına bir vesile olmakdır» deyu sadriazam hazırları ta'bîr-i mezkûru tefsîr buyurdular. Ba'dehu huzzâra hitâb ve «bu re'y savab mıdır?» deyu isticvâb buyuruldukda reisülküttâb-ı esbak Süleyman Feyzi Efendi kelâma âğâz ve «Rusya elçisine işbu verilecek cevâb⁶² muvâfîk-ı vakt ü hâl olduğu bî-irtiyâbdır. Ancak bu cevâb verildikden sonra bahâra sefer olacak mı? olmayacak mı? ol dahi ma'lûm olmak lâzımdır» dedikde «sefer olacak gibi tedârükâtda kusûr olunmasın seferin vukû' ve adem-i vukû'unu Allâmü'l-guyûb bilir» denildikde mûmâ-ileyh kelâmını i'âde ve «çünkü herkes hâtrına hutûr edeni me'mûr-ı ifâde olmuşidi. Hâtıra oir şey sünûh etdi çünkü Rusya elçisine verilecek cevâbdan ma'nâ-yi lâ ve na'am istinbât olunmamak mültezem ve tahsîl-i vakt ü zamân için (54-b) istimhâl kâr-ı ehemmdir. Bu sûretde Kırım Devlet-i aliye'nin mülkü degildir ki size sened verelim ta'bîri ve şimdiye dek hilâf-ı uhûd enva'-ı harekât tarafınızdan meşhûd oldu, mefhûmu ve bunlar emsâli ta'bîrât-ı bâride tayy olunup hemen ma'rûzâtın evlîyâ-yi devlete irâet ve Devlet-i aliye'nin Rusyalı hakkında merâmi safvet ve def'-i ceng ü kifâh ve tahsîl-i esbâb-ı sulh u salâh olduğundan fazla işbu Kırım maddesinde França ve İngiltere elçileri devletleri tarafından tavassutlarını mukaddemâ beyân ve hattâ İngiltere elçisi ile dahi mülâkât olunup müzâkeresi güzerân etmişidi. Kırım'ın ahidnâmeler tevfîk olunarak bir sûret-i hasene kabûl eylemesine Devlet-i aliye rızâ-dâde olduğun elçilere ifâde ve iş'âr ve devletleri taraflarına tahrîr eylediklerini ihbâr ve henüz haberleri gelmediği hasebiyle size bir gûne cevâb verilse devleteyn-i mesfûreteyne vesile-i iğbirâr olacağı bedîdâr olup anlardan cevâb vürûd edinceye dek maddeyi te'hîr münâsib-ı hâl ve Kırım ne makûle sûret-i hasene kabûl eyleyecek ise anların ma'rifetleriyle olmak mücîb-i itmi'nân-ı bâl olduğu Rusyalı iş'âl-i nâire-î harb etmedikce Devlet-i aliye cenge mübâşeret eylemeyeceği ve hudûdda olan asâkir-i islâma dahi bu vechile tenbîh olunduğu cevâbı verilse münâsib olur» dedikde Defter emîni Nazîf Ahmed Efendi re'is efendiye hitâb ve «bu cevâb ile Rusya elçisi mülzem ve mücâb olur mu?» deyicek re'is efendi «bu beynimizde bir mülâhaza olup ba'de'l-karâr (55-a) elçiye ifâde ve iş'âr olunur kabûl ve

adem-i kabülü umûr-i mechûledendir» deyu redd-i cevâb eyledi. «Süleyman Feyzi Efendi'nin tertîb eylediği cevâb mukaddem kaleme alınan cevâbin mügâyiri olmayup müfessiri gibi olduğu ve mukaddem kaleme alınan cevâbin ba'zı mahalleri meclis-i mezkûrda mahv u isbât olundukdan sonra mükerreler kra'at olunup bu vechile cevâb verilmesi münâsib midir?» deyu tarafı sadriazamîden huzzâra ferden ferden hitâb ve cümlesi cevâbı mezkûrun verilmesini istihşân ve istisvâb eylediler. Abdülkerim Efendi mukaddemâ sefâretle Rusyalı'ya azîmet eylediğine binâen,

Misra:

مَيْزِ اَزِينْ نَدْ كَلَاهِ دَارِمْ

mefhûmu üzere feth-i derîce-i kelâm ve hitta-i Kırım'a Melik-i allâmdan gayri bir ferd müdâhale etmemek ahid-nâmelerde meşrût olduğunu huzzâra ifhâm ve hattâ Rusya memleketinde iken Devlet-i aliye ile Kaynarca müsâlahası yirmiden ziyâde mevâdd ile râbita-gîr-i karâr ve hilâf-ı ahd Devlet-i aliye tarafından bir vaz'-ı meşhûd olmadıkça Rusyalı mîsâkını bûrîde-i gezlek-i infisâh etmeyeceğini âverde-i zebân-ı tezkâr ve Moskovlu'nun sebât-ı ahidlerini iş'âr eyledikde «efendi sen ne diyorsun Kaynarca şurûtunun birkaç şartı Aynalı-kavak mükâlemesinde mülgâ olduğundan kat'-ı nazar el-hâletü-hâzîhi Rusya elçisinin işbu kra'at olunan takrîrinde Kaynarca ve Aynalı-kavak musâlâhalarının müceddeden çend-în maddeleri dahi lâgy ve mahv olup bâkîleri tasrîh olunmuş» denildikde kusûr-ı fehm ü idrâkinde nâşî efendi-i mümâ-ileyh arak-rîz-i şerm ü hicâb (55-b) ve henüz maddevê vukûf ile bi'l-i-tirâf mücâb oldu. Ba'dehu zâbîta-i askeriyye maddesi der-meyân ve kra'at olunan hulâsada beyân olunduğu üzere piyâde ocaklarından mutasarrif-ı vezâif olanların eşhâs ve müte'allik oldukları mahal ile sâkin oldukları semtler ulûfe esnâsında tashîh ve hîn-i hâcette sefere gidin demek için esâmeleri bâlâsı isim ve resimleriyle tasrîh olunmak üzere ocaklara hitâben buyruldular isdâr ve tahsîl-i levâzîm zâbitalarına bu vechile ibtidâr olunmuşiken ba'zı ashâb-ı ağrâz bu niyyeti vesîle-i kîl ü kâl ve dâirelerde olan vezâif şâyed bir hâl olur mülâhazasiyle nice dil-hîrâş havâdisin şü'yü'una iştigâl etmişler idi. El-yevm seraskerler ma'iyyetlerine hezâr su'ûbet ve tekellüfât ile tedâruk ve tesyîr olunan ortalar ellişer nefer ile üftân ü hîzân revân ve ekserînin vazîfeleri olmadığından ba'zısı esnâ-yi tarîkde ve ba'zısı mahallinde müteferrik ve⁶³ perişân olup «niçün perişân oluyorsuz» deyu su'al olundukda «müddet-i medîdeden beru vazîfe-hâr olanlar hâneleinde zevk ü safâda ve bizlere bundan sonra verilecek vezâifin tasarrufuna

ne zamân kudret-yâb oluruz» deyu cevâb-dâde olmalarıyla bu makûle azîmetleri iztirârî olup ihtiyârî olmayan ecnâdin hîn-i hâcetde dîn ü devlete nâfi' bir hizmete muvaffak olmayacakları bi-hasebi'z-zâhir zihne mütebâdir ve من فساد أمور الجندان يجمعوا جم اختيارات فيوجد فيهم الماجر ، الضيف والجبان فيعدم النفع به وقت الحاجة اليهم (56 - a) وتكون المفرة منهم والوهن أعظم ibâresi bu keyfiyyeti müeyyid ve müfessirdir. Ocaklılardan meyâneler neferâtı su'al olunsa izhâr-i sûret-i tecâhül ve ilâcina şurû' olunsa bir alay hus-sâd nizâm kaydına düşenlerin himmetlerini ba'zi bî-mesâs erâcîf işâ'esiyle muzmahîl ede-geldikleri hâfi olmayup farz-ı muhâl ile bundan sonra ittifâk-ı derûn ile bir râbita kaydına düşülse bî-vakt nizâm-ı askere ihtimâm envâ'-ı mehâlike iktihâm kabîlinden olduğu zâhirdir.

قيل من فساد أمور الجند الاستضاء ، Bu esnâda ihrâci gâyet mühim olan topcu ortalarının tertîb ve neferâtı tedârukünde ağaları pâ-der gil-i acz ü hayret olup bilâhire yevmiyyelü bir mikdâr esâme defteri tahrîr edüp getürmekle bu esâmeler tefrik ve tağyîr ve neferât tanzîm ve tahrîr olunduğu takdîrde vâfir topcu peydâ olacağını beyân ve mukademâ bu makûle umûr-ı nizâma mübâşeretde tekevvün eden kîl u kâlin tecrübe güzerân eylediğine binâen defaten mümâşât çespân olmayup hele birer kerre sahiblerine bu kazîyyeyi ihbâr ve şâyed içlerinden seferi ihtiyâr eden bulunur denildikde mûmâ-ileyh ashâb-ı esâmeyi ihmâz dâ'iyesiyle taraf taraf âdemler ta'yîn edüp kimi sefere azîmetden havf u hirâs ve kimi mahdûmu-nu lisâna getirmekden ihtarâz ve ihtarâs dâ'iyesiyle zîkr olunan esâmeleri istishâbdan dâmen-keş-i imtinâ' ve mahallerini adem-i ta'yîn ve tasrif ile gûnâ-gûn san'atler ihtarâ' (56-b) etmeleriyle bu bâbda mübtelâ-yi acz ü hayret ve gavta-hor-ı lütce-i endişe ve fikret oldum deyû taraf-ı âsafîden müşâhede-i sûz ü gûdâz olundukda Anadolu Kazaskeri Dürri-zâde Arif Efendi ve sâbıkâ İstanbul Kadısı Sâbık Molla Efendi müttehiden kelâma mübâderet ve «umûr-ı nizâm üss-i rasîn-i mûlk ü milletden olup bu makûle dâirelerde bulunan ashâb-ı esâmiyi adem-i istishâb ve kîl ü kâl hüdûsundan ictinâb etmeyenler te'dîb olunup maglatalarına havâle-i sem'-i i'tibâr olunmamak üzere hemen şimdiden nizâmina takdîm-i levâzîm ve esbâb olunsun» dediklerinde taraf-ı sadâret-penâhîden mukâbele ve «ne fâide vakt-i nizâm fevt olup bâri bundan sonra ilâcina bakilsın» mu'âmelesiyle yeniçeri ağasına imâle-i nazar ve bu umûr-ı lâzimetü'l-i'tinâya i'mâl-i ârâ vü fîr cümleye farîza-i zimmet ve bâ-husûs ağalık makâmında olanlara lâzîme-i şerîta-i istikâmet olduğun telmîh ve «el'ân ocakda ne mikdâr esâme mevcûddur» deyu cûyende-i haber-i sahîh olduklarında ağa-yi mûmâ-ileyh beher hâl esâ-

meler maddesine bir sûret verileceğin ifâde⁶⁴ ve «ocakda mevcûd olan esâmelerin kemiyyet ve mikdârı birkaç def'a ocağımiza kâtib olan Süleyman Bey-efendinin ma'lûmudur» deyu cevâb-dâde olundukda efendi-i mûmâ-ileyhe atf-i zimâm ve keyfiyyet isti'lâm olundukda mütekâ'id esâmeleri yevmiyyelü olarak kırk bine karîb ve eşkinci yedişer sekizer akçeden ancak beş bine bâlliğ olacağın mîr-i mûmâ-ileyh ihbâr ve «nefer esâmesinin kânunu nedir» (57-a) deyû yeniçişi ağasından istifsâr olundukda yedi ve sekiz akçe olduğun iş'âr eyledikde «bu makûle cüz'i şey lle neferât seferber ve küllî şey'e mutasarrif olanlar hânelerde icrâ-yi huzûzât-ı nefşâniyyeye kâr-ger olmaları lâiyik midir? i'tirâz-ı vâridi taraf-ı sadriazamîden îrâd ve mütekâ'idînin ne mikdârı ocaklıarda ve ne mikdârı kapulardadır?» su'âli zebân-güzâr olundukda efendi-i mûmâ-ileyh «sûlsü mikdârı ancak ocaklıdadır» deyu inbâ ve işbu mütekâ'idîn esâmeleri ashâbindan nez' ve tahlîs ve ocaklıya tahsîs olunsa yirmi bin nefer hâsil olacağını yeniçişi ağası inhâ eyledikde taraf-ı sadr-ı âlî-kadrden mukâbele ve «bundan akdem zabt-ı mahall ü menâs ve ta'yîn-i esâmî ve eşhâs irâdesine mebnî olan teftîş ve iftihâs-ı envâ'-i kîl ü kâl ihdâs eylediği cümlelerin ma'lûmudur. Bundan sonra bu sûret ne vechile ihtiyâr olunur» buyurduklarında yeniçişi ağası kelâma mübâderet ve «bu keyfiyyet ocaklıya medâr-ı kesret ve sebeb-i refâhiyyet olduğunu cümlesi karîn-i izân ve vukû'unu mahall be-mahall tasvîb ve istihsân eylediklerinden gayri ocaklıdan veche'n-mine'l-vücûh dahl ü i'tirâz sudûr eylemediği muhakkak olup bu makûle erâcif ancak kapulu olanlardan zuhûr ve müstahikk olmadıkları vazîfelerini muhâfaza için taraflarından bir nev' mugâlata olduğu gayr-i mestûrdur» demekle sadriazam hazretleri i'âde-i kelâm ve «mevâcîb maddesi beher hâl karîn-i nizâm olmak mühimdir, zîrâ serhaddât ve seraskerler ma'iyyetlerine müceddeden bu kadar esâmî tahrîr olundu. (57-b) Anlar dahi mevâcîblerine müstahikk oldukları hâlde elân edâ-yi mevâcîbde ma'lûm-ı enâm olan usrete nazaran ne derecelerde zahmet ve meşakkat çekileceği zâhirdir» buyurduklarında cümle huzzâr fî-nefsî'l-emr bu mevâcîbin hâli nizâm-gîr-i karâr olmak ve veche'n-mine'l-vücûh kîl u kâle i'tibâr olunmamak lâzımdır dediler. Ba'dehu Rumeli vâlisi vezîr Mehmed Paşa'nm Sofya'da vâkî' olan kazîyesine nazaran azlı lâzım gelüp vezîr Abdi Paşa'ya İsmâîil seraskerliğiyle Rumeli eyâleti ve Aydoslu Mehmed Paşa'ya Sofya'da ikâmet şartıyla Belgrad seraskerliği ve Anadolu eyâleti tevcîh olunmak ve Özi eyâleti Silistre seraskerliği inzîmâmiyle bâ-rütbe-i vâlâ-yi⁶⁵ vezâret mîrimîrândan Bekir Paşa'ya tefvîz olunmak husûsları bundan akdem müzâkere olunmuşıldı. Ancak Aydoslu Mehmed Paşa mukaddemâ vâlî-i Rumeli iken envâ'-i zulme tasaddî ve bu def'a her ne kadar Anadolu vâlisi olur ise dahi

asker⁶⁶ ihrâci ve sâir bahâneler ile Rumeli'ye velvele endâz-i zulm u ta'addî olacağrı ve Bekir Paşa ashâb-ı servetden olmadığına binâen muhavvel-i uhdesi olan umûrun idâresinde âciz ve mütehayyir olması hâtıra hutûr eylediğine binâen zikr olunan tevcîhâtın kuvvetden fi'ile işâlinde ihtiyyâr-ı şerîta-i teennî kîlmup binâen alâ-zâlik Aydoslu Mehmed Paşa'nın Rumeli üzerinde olmayarak Sofya'da ikâmeti zulmüne mâni' olabilir mi? ve Bekir Paşa'nın za'af-ı hâl ve killet-i mâmâl ârizalariyle Silistre seraskerliği kendüden sarf ve merfû'ü'l-vezâre olan Ruscuklu Hasan Paşa'ya (58-a) ibkâ-yi vezâretle tevcîh olunmak münâsib mi? ve müşârûn-ileyh Hasan Paşa ol-havâlidен neş'et eylediğine binâen hîn-i iktizâda asker ihrâcmâda ve sâir husûslarda Bekir Paşa'ya müreccah mı? ve bu mülâbese ile inhilâl kabûl eden serhaddâta kimin ta'yîn olunması iktizâ eder? bunlar dahi işbu mahalde karâr bulsun» dedikde Müftî-zâde bâdi-i emirde Aydoslu Mehmed Paşa'nın zulmünden bahs ve gayrisinin nasbını sevk ve kezâlik Ruscuklu Hasan Paşa'nın adem-i ehliyet ve istihkâkını Süleyman Feyzi Efendi ve Ahmed Nazif Efendi tasrîh ve Lâleli Mustafa Efendi Bekir Paşa semtini tercîh ve kapudan paşa hazretleri Çerkes Hasan Paşa'nın rükûb ve nûzûle kudretini telmîh ve asker-perver ve vâkîf-ı fenn-i kerr ü fer olduğunu beyân ve Silistre seraskerliğine elyâk ve şâyândır» dedikde Süleyman Feyzi Efendi mukâbele edüp seraskerlik fârisi liğe gayr-i mütavakkif ve seraskerlere lâzım olan hüsn-i tedbîr ve tasarruf olduğun ifâde,

Misra:

والرای قبل شجاعة الشجعان

mefhûmunu zîmnen irâde edüp «Çerkes Paşa çarhacı olabilir» dedikde sad-riazam hazretleri kapudan paşa hazretlerinin kavlini ta'mîr ve Çerkes Paşa'nın bahâdirliği müsellem-i sagîr ü kebîr olduğunu takrîr buyurup ancak müşârûn-ileyh mesâfe-i ba'idde bulunmak takrîbiyle me'mûr olacağı mahalle hareket ve vusûlü muhtâc-ı vakt ü zamân ve serasker nasbinin lüzûmu ve kurb-i cîvârdâa olan vüzerâ-yi izâmdan birinin intihâbî el-hâletü-hâzîhi lâ-zîme-i hâl ü şân olmağla Çerkes Paşa'yı dahi vaktiyle (58-b) ol-havâlide bir hizmet-i münâsible istihdâm mâ-fi'z-zamîr olduğun ifhâm buyurdular. Ba'de-hu müftî'l-enâm sellemehü's-selâm hazretleri dahi Çerkes Paşa'nın vusûlü altı mâha tevakkuf ve müşârûn-ileyhe hasr-ı vakt emr-i matlûba îrâs-i su'ûbet ve tekelliüf edeceğini beyân ve âharın nasb u ta'yînini istihşân buyurdular. Özi vâlisi vezîr Ali Paşa'nm Sofya seraskerliğine ve Aydoslu Mehmed paşa'nın Özi muhâfazasına ta'yînini Süleyman Feyzi Efendi ihtâr eyleyicek ve-

zîr-i müşârûn-ileyhin bundan akdem Özi ahâlisi ile olan hüsn-i zindegânı ve mu'âşereti hasebiyle Özi'den infikâkını gerek sadriazam hazretleri ve gerek huzzârdan ba'zları tecvîz etmeyüp şayed Özi'ye dahi bir serasker nasbı iktizâ ede, o zamân Ali Paşa'yı serasker ve yerine bir muhâfiz-i diğer nasb olunmak kem mülâhaza değildir» buyurdular. Livadyeli Vezîr Hasan Paşa'nın Tevkî'i Çelebi Mehmed Efendi kapu kethüdâsı olmakdan nâşî,

Misra :

هر کسی را روی در تمیر دیوار خود است

mâ-sadakını iltizâm ve vezîr-i müşârûn-ileyhin seraskerlige ehliyyet ve istihkâkını beyân zîmnâda idâre-i câm-ı kelâm eylediğinden fazla dâiresi halkın kesretinden bahs ve «hayme ve har-gâh ve sâir levâzîmât-ı râh îsâlinde giriftâr-ı meşakkat ve zahmet olduğun ifhâm akabinde şeyhüllâh efendi hazretleri an-asıl bu makûle hidemâtda müstahdem olmuş mudur?» deyu su'al buyurduklarında mûmâ-ileyh vezîr-i müşârûn-ileyhin (59-a) mukadde-mâ Vidin muhâfazasında olduğun ihbâr ve «her şeye ednâ mülâbese şart olduğunu zîmnen iş'âr edüp sadriazam hazretleri mûmâ-ileyhin vukû' bulan asresini ikâle ve etrâfin yek-diğere olan tahrîk-i lahazât ve havâcibinden nâşî mûmâ-ileyhe âriz olan hicâbı izâle kasdiyle bunların birisi⁶⁷ bu makûle umûr-ı cesîme-i seraskeride müstahdem oldukları yokdur. Hemen aslah mevcûddur deyû sevk ve ihtiyâr olunuyorlar» buyurdular. Ba'dehu hâlâ Belgrad muhâfizi olan sadr-ı esbak İzzet Mehmed Paşa hazretlerinin Sofya seraskerliği dahi kâle gelüp galibâ betâet-i zâtiyyesi hasebiyle seraskerliği huzzâr tarafından tecvîz olunmayup muhâfazada istikrârı istisvâb olundu.

Zîkr-i vefât-i Mîr-i alem Osman Bey

Mîr-i mûmâ-ileyh illet-i herem ü pîrîden nâşî işbu Muharremü'l-harâmın yedinci günü sahn-i âlem-i fânîden alem-efrâz-ı rihlet ve ihtiyâr-ı sefer-i âhiret edüp münhal olan mîr-i alemlik kapucu-başaların akdemî Bekir Paşa-zâde Mehmed Bey-efendiye tevcîh ve inâyet ve Arz odası'nda dûş-i sadâkat-pûşine ilbâs-ı hil'at olundu.

Tercüme : Müteveffâ-yı mûmâ-ileyh bin yüz yirmibir târîhinde Bağdad vâlisi Eyyübüllü Vezîr Hasan Paşa merhûmun kethüdâlığından neş'et ve yirmisekiz târîhinde Körfez seraskerliği ile kesb-i şöhret eden Vezîr Kara Mustafa Paşa'nın ferzend-i dilbendi olup bir zamân pederine kethüdâ ve yüz kırkıki târîhinde kapucu-başılık ile kâm-revâ ve yetmişdört senesinde bi-hasebi't-

tarîk mîr-i alem ve işbu mâh-i Muharremin yedinci günü ber minvâl-i muharrer râyet-keş-i vâdi-i adem olup sinni bîr-vech-i tahmîn ömr-i tabî'iye karîb ve mu'ammerînden bir pîr-i necîb idi.

Tevcîh-i ba'zi ez-menâsib-i mevâlî-i izâm

İşbu şehr-i Muharremü'l-harâmin onucuncu günü Arab-zâde Ali Sâ-mih Efendi'ye Mekke-i mükerreme (59-b) ve Çavuşbaşı-zâde Ahmed Efendi'ye Medine-i münevver ve Müftî-zâde Abdullah Efendi'ye Bursa ve Kâtib-zâde Elhac İsmâîl Efendi'ye Şâm-ı cennet-meşâm ve Süleyman Fehim Efendi'ye Kuds-i şerîf ve Bekir Paşa-zâde Hamdullah Bey-efendi'ye Üsküdar kazaları tevcîh ve inâyet ve bu vesîle ile vâki' olan iki kol silsileden müderîsin-i kirâm hareket-i medrese ve kat'-ı derece ve ihrâz-ı mertebe ile hâiz-i rehîne-i meserret oldular.

Azîl-i ser-kassâbân

Kassab başılar tarafından ber-vech-i mu'tâd tedâruk ve celb olunacak ağnâmdan mâ'adâ memleket-i Eflâk'dan yüzaltmış bin re's ganem, voyvoda-sı ma'rifetiyle tedâruk ve tehyî'e ve yetmiş bin re'si rûz-ı Kâsimdan on gün mukaddem ve ellibin re'si dahi Kânûn-ı evvelin yirmisinde ve kırkbin re'si Kânûn-ı sâñînin onuncu gününde Asitâne-i sa'âdet'e vâsil olmak ve her def'ada gelecek ağnâmın mikdâr ve ecnâsi ta'yîn olunarak voyvoda tarafından celebler yedlerine ma'mûlün-bih memhûr tezkereler i'tâ ve evkat-ı selâsse-i mu'ayyenede tamâmen Asitâne-i sa'âdet'e vürûd ve kasabalara tevzî olunmak ve kezâlik memleket-i Boğdan'dan yüzyirmibes bin re's ganem te-dâruk ve ellibeş bin re'si Kâsimdan on gün mukaddem ve kırk bin re'si Kâ-nûn-ı evvelin yirmisinde ve otuz bin re'si Kânûn-ı sâñînin onuncu gününde Asitâne'ye vâsil olmak üzere mukaddemâ nizâm verilüp beher sene killet-i lahmîdan ibâdu'l-laha âriz olan ıztirâbm indifâ'yle husûl-i refâg-ı ays-i enâm iğtinâm olunmuşidi. اروع من ناله meseline sezâ kasab (60-a) başı olan Mehmed Ağa hâssa-i lâzîme-i lakabı olan desâis ve hiyele ke-mâ sebak mü-bâşeret ve tama'-ı hâma teba'iyyet ve celeblerin mugâyir-i nizâm birbirine müsâbakatle hulûl-i evkat-ı mu'ayyeneden evvel vürûdlarına izn ü ruhsat verüp bu esnâda kabîl-i meciü'l-vakt celeblerin ba'zısı minvâl-i muharrer üzere tahsîl-i ruhsat akabînde katı çok aghnâm getirüp kasablara tevzî murâd eyledikde emr-i tertîb ve nizâma ri'âyeten kasablar kabûlünden i'râz ve Asitâne-i sa'âdet'in etrâfi mer'a ve zerîbeden hâlî olduğuna binâen ber-vech-i

tahmîn seksen bin mikdârı aagnâm resîde-i mî'raz-ı telef ü in'idâm olup verilen nizâm-ı cedîdin berhemzede-i ihtilâl olmasına ve hutâm-ı dünyâya hîrs u tehâlük sebebiyle bu kadar aagnâmın bilâ-mûcib itlâfiyle celeblerin külli hasâretlerine illet olmağla zuhûr eden sû-i sanî'na pâdâş ve cezâ muhâfaza-i esbâb-ı nizâma i'tinâ kabîlinden olduğuna binâen der-akab mûmâ-ileyh azl ü tenkîl ve zîr olunan kasab başılık hâlâ cebeci-başı olup me'mûr olduğu hidemâtda istikâmeti mücerreb olan İsmail Ağa'ya ber-vech-i ilhâk tevcîh ile tebcîl olundu. Mûmâ-ileyh Mehmed Ağa bundan akdem kasab-başı iken yine bu misillû nâ-bercâ harekete tasaddî ve ridâ-i hîrs u tama'la tereddî ey-LEDİGİNDEN bî'l-iktizâ tîr-i azle âmâc ve hisâbı rü'yetinde zimmetinde katı çok mîrî akçesi çıkışup hengâm-ı tahsilde bi-hasebi'z-zâhir fûls-i⁶⁸ ahmere muhtâc (60-b) olup bu sergüzeşt ile pend-pezîr ve Eş'ab-pesend olan tama' u âzî fî-mâ-ba'd dârûy-i istikâmetle kâbil-i tedbir olur mülâhazasiyle rîş-i sefidîne merhameten bir müddetden sonra yine mansîb-ı evveline i'âde ve her husûs-da kendüye müsâ'ade olunmuşken adem-i tenassuh ile tarîk-i⁶⁹ müstakim-i sadâkatden udûl ve az vakitde başına gelen ukûbetden gaflet ve zuhûl etmesi mahall-i ta'accüb-i ehl-i ukûldür.

Âmeden-i ser-i maktû'-ı Mîr-i alây-ı Sivas

Bundan akdem Anadolu ve Sivas eyâletlerinin zü'emâ ve erbâb-ı timârları vâlileri ma'iyyetlerinde olmak şartıyla İsmâîl ve Bender'e me'mûr olduklarına binâen Anadolu eyâleti vaktiyle ta'yîn olundukları mahalle teveccûh ve vusûl ve eyâlet-i Sivas yerlerinden hareket etmediğleri sem'i devlet-i ebed-müddete mevsûl oldunda birkaç def'a isti'câl evâmiri ırsâl ve ne hâl ise mahallerinden nehzat ve bir merhale azîmetden sonra yine Sivas'a avdet eyledikleri tahakkuk etmekle tekrâr gäyet-i tehdîdâti şâmil emr-i âlî ısdâr ve bu def'a dahi kendülerden sûret-i inâd ve muhâlefet bedîdâr olduğu takdirde icrâ-yi ahkâm-ı siyâsetde katâ fütûr izhâr olunmayacağı is'âr olundukda azîmet-i sâdika ile yerlerinden hareket ve kat'-ı mesâfe eyleyerek İstanbul'a vürüdlarında alay-beyileri olan Sarı-oğlu Mehmed Emin Bey isti'fâ-yi me'mûriyyet zîmnâsında bezl-i mechûd ve çok mahallere va'd-i nukûd edüp (61-a) mukaddime-i sa'y ü ihtimâmi netîce-bahş-ı husûl-i merâm olmadığından gayri eyâletlünün tereddüd üzere hareketlerine merkûm illet-i tâmm ve an-asıl Gürcistan ve Bağdad seferlerinde dahi bu gûne evzâ'ı yâd-daşt-ı enâm olmakdan nâşî cezâsi tertibiyle âharlar terhîb olunmak muktezî iken bu def'a iğmâz ve bundan sonra tarîk-i mu'avvec-i hiyânete sulûkdan i'râz etmediği hâlde seyf-i siyâset-i padışâhîden tahlîs-i cân eylemeyeceği

va'îdâti gûş-i hûşuna ilkâ ve ol-vechile me'mûr olduğu mahalle ba's ü isrâ olunmuşidi. Mûmâileyh eyâletlü ile Tûna'ya karîb mahallere varup münferidén İsmâîl'e mürûr ve vezîr-i mükerrem Abdi Paşa hazretlerine eyâletlünün Bender'e değil karşuya bile geçmeyeceklerini ifâdede tahrîk-i zebân-ı şerr u şûr eyledikde eyâletlünün bu vaz' u hareketleri muhâlif-i tavr-ı edeb olup me'mûr oldukları mahalle teveccûh ve luhûkları bâ'is-i selâmet-i hâlleri olduğunu ifshâm ve bir an akdem celb ü imrârlarına ihtimâm eylemesiçün mîralây-ı merkûmu müşârûn-ileyh hazretleri i'âde edüp an-asıl bu fesâdm tekevvününe merkûm sebeb olduğuna binâen inâd ve fesâdlarında sâbit-kadem olmalarını eyâletlüye telkin ve ne kadar Devlet-i aliye tarafından ve İsmâîl seraskeri müşârûn-ileyh hazretleri câníbinden mürûrlariyçün fermân-ı âlî ve mübâşir ta'yîn olundu ise kâr-ger olmayup bilâhire müteferrik oldukları ve alay beyilerini gûyâ (61-b) cebr ile götürdüklери haberî dahi Asitâne-i sa'âdet'e vârid oldukda sâye-i mekârim-vâye-i hazret-i pâdişâhîde beher sâl kesb-i mi'ât ve ulûf eden sunûfun vaz'-ı nâ-bercâlarına mükâfât tedbîrât-ı mülkiyyenin usûlünden olmağla der-akab sevâhil-i Bahr-i siyâh'a ve ma'âbir ü mesâlik-i sipâha⁷⁰ neşr-i evâmir-i aliye olunup mürûrlarına sedd-i râh-ı mümâna'at olmaları te'kîd ve alây beyi merkûmun havf-ı seyf-i gazab-ı şehriyârîden reh-neverd-i vâdi-i firâr olacağı sübût-yâfte-i tahakkuk olup bu bâbda i'mâl-i fikr-i⁷¹ sedîd ve irâde-i Devlet-i aliye munzam olarak bir mahâlden merkûma musanna' bir mektûb tahrîr ve mazmûnunda eyâletlünün bilâ-sebeb müteferrik oldukları Devlet-i aliye sana isnâd ve zannîma göre hakkında esbâb-ı te'dîbi i'dâd etmişlerdir. Selâmet-i nefş mültezemin ise min-gayr-i telebbüs Asitâne-i sa'âdet'e gelüp dâmen-i afvâ temessük ve teşebbüs edesin deyu derc ü tastîr olundığına binâen merkûm mektûb-ı mezkûra firfîte olup birkaç âdem ile eyâletlüden infisâl ve cûyâ-yi selâmet-i hâl olarak İstanbul câníbine kadime-cünbân-ı istî'câl ve Burgos'a altı sâ'at mahalde vâki' bir karyeye hatt-ı rihâl eylediği mukaddemâ i'dâmma me'mûr olup Burgos'da müntehiz-i fırsat olan Mustafa Haseki'ye ihbâr olundukda haseki-i mezkûr leylen karye-i mezbûreyi alâ-gafletin basup alay beyiyi ahz ve yedinde olan emr-i âlîyi ibrâz eyledikde merkûm dahi Asitâne'den (62-a) kendüye gelen mektûba binâen sûret-i itâ'atde doğru Asitâne'ye âzim olduğun inbâ ve şâyed madde tarz-ı âhar kesb eyledi deyu haseki-i mezbûr def-i iştibâh içün merkûmu habsde ibkâ ve keyfiyyeti ala-vukû'ihi taraf-ı devlete inhâ eyledikde mektûb-ı merkûm bâ-irâde-i müretteb ve masnû' olduğu beyân ve i'dâmi tekrâr fermân olundukda merkûmu sâdir olan emr-i âlî mücebince ibreten li's-sâirîn istisâl ve ser-i maktû'unu Asitâne'ye isâl edüp eyâletlünün dahi zeâmet ve timârları hâssa çalınmak ve kendüleri müste'sil ol-

mak sûretlerinde insidâd-ı ma'âbir ve mesâliklerine Edirne bostancı-bâsı ve sâirlerinin me'mûriyetleri ma'lûmları oldunda terk-i fesâd-ı niyyet ve emr-i pâdişâhîye itâ'at ve ma'mûr oldukları mahalle şitâb ve sur'at eyledikleri peyâmi resîde-i sâmi'a-i devlet-i ebed-müddet oldu.

Tercüme : Maktûl-i mezbûr seksenuç târihinde Bender muhâfizi iken ve fat eden mîrimîrânдан Sarı-zâde Mehmed Paşa'nın oğlu ve Zereli-zâde vezîr Mehmed Paşa'nın hafîdi olup pederi paşa-yi mûmâ-ileyh fi'l-asl Sivas alâbeyisi iken a'yânın cümlesine mütefevvik ve mütekaddim ve ba'zen Sivas'a mütesellim olmak takrifîyle muhâfaza-i memleketde hizmeti meşkûr ve bâhusûs o esnâlarda cevr ü ta'addîleri fukarâyı bîzâr eden kapusuz eşkiyâsına birkaç def'a me'mûr olup istisâl ve tedmîrlерinde izhâr-ı celâdet ve merdânegî etmekle hizmeti mukâbelesinde mûmâ-ileyhî mîrimîrânlık (62-b) inâyet ve ihsân ve sâhib-i tercüme o zamân onuç yaşında bir tifl-i sebak-hâm iken alâybeyilik ile şâdmân olup çok geçmeden Gürcistan seferi zuhûr ve sâir eyâletler gibi Sivas eyâleti dahi me'mûr olmağla Çıldır seraskeri ma'iyyetine şitâb ü sur'at ve me'mûr oldukları hidemât-ı pâdişâhîde sarf-ı vus'-ı kudret eyle dikleri hilâlê⁷² ol-havâlide meştâ-nişîn olmalarına irâde-i kâtî'a-i devlet ta'alluk edüp mezbûr alâybeyi beyân olunduğu üzere hadd-i bulûğa henüz resîde olup germ ü serd-i rûzgâra gayr-i mütehammil ve arzû-yi vatan ile mâye-i şekîb ve istibârı zâil ve muzmahill olduğunu izhâr ve mutarassid-i yek-işâret olan eyâletlüyü bu hâlden haberdâr edüp anların ise matmah-i enzâr ve hülâsa-i efkârları madde-i avdet olup hemen derhâl Çıldır cânibi seraskerlî üzerine hücum ve ikdâm ve bu tarafda lütûmları yokdur deyu bûyuruldu tahsîline mezîd-i ihtimâm ve Sivas cânibine atf-ı zîmâm eyledikleri ma'lûm-ı devlet-i ebed-kiyâm oldunda merkûm alâybeyi Sansun kal'asına nefy ü tağrîb ve eyâletlünün dahi ba'zısı tenkîl ve te'dîb olunmuşidi. Ba'de zamânın pederi iltimâsiyle kayd-ı nefyden halâs ve Moskov seferi vukû'unda meşhûd olan vaz'-ı nâ-bercâsi sâir asâkir ile kaderi müşterek bulunduğundan göze görürmeyüp ba'de's-sefer Bağdad'a ta'yîn ve lede'l-vusûl hâric-i sûrda hayme-nişîn ve bir müddet meks etmeden yine fekk-i tinâb-ı (63-a) ikâmet ve Sivas'a avdet ve bu def'a dahi minvâl-i muharrer üzere hareketi katl ü i'dâmına illet oldu. Merkûm reşîd ve edîb ve kâmil ve necîb olup fukarâ ve ebnâ-i sebile hânesi küşâde ve leyî ü nehâr âmed-şûd edenlere et'ime-i şehîyyesi hâzır ve âmâde olup mâil-i bezî ü atâ ve cevdet ve sehâveti mütemekkin olduğu kutrda darb-ı mesel-i a'lâ ve ednâ olduğundan gayri eyâletlünün ekserisi pederinin ve ale'l-husûs kendüsünün çırağları olup icrâ-yi yek cünbüş-i ebrûsuna cümlesi mecbûr ve ne tefevvûh eyler ise sadaka'l-emîr kavliyle amel ve hareketde ma'zûr olduklarına nazaran hidemât-ı pâdişâhîde

bu makûle kendüye münkâd ve râm askeri i'mâl ve istihdâm bâis-i tahsîl-i nîk-nâm ve sebeb-i teveccûh-i padışah-i enâm iken ünfüvân-i şebâb ve reye'ân-i ömr-i bî-nisâb iktizâsiyle hazırı sefere tercîh ve müşakkatden nefsinî tervîh dâ'iyesiyle her vakit böyle bir fesâdın hudûsuna illet-i kavî olması âkibetü'l-emr zevâline sebeb ve dünyâdan kâm hâsil etmeden mazhar-ı gazab ve urza-i seyf-i atab oldu.

**Âmeden-i peyâm-ı vefât-ı Subhî-zâde
Abdülezîz Efendi ser-etibbâ-i hâssa-i esbak**

Mûmâ-ileyh müverrih Subhi Efendi merhûmun mahdûmu olup bin yüz kırksekiz târihinde terkîb-yâfte-i eczâ-yi vücûd ve ba'de müddetin fârik-i meyân-ı gayb u suhûd oldukça tahsîl-i fenn-i tibba müvellâ ve münhemik ve çok geçmeden Kâtib-zâde merhûmun destiyârî-i himmetiyle etibbâ-i hâssa-i sultânî silkine münselik (63-b) olup yetmişbir târihinde dâhil-i zümre-i müderrisîn-i kirâm ve seksendokuz Zilhiccesinde hekim-başılık câh-ı refî'iyle nâil-i merâm olup bu hizmet-i müstevcibü's-şerefde bulunan zevât-ı kirâma bi-hasebi't-tarîk iltifât ve ikrâm âdet-i dîrîn-i eslâf-ı izâm olduğuna binâen hempâalarından otuz kadar âdemî takaddüm ile pâ-nihâde-i süllem-i itâlî ve dört-beş senede ancak kat'ı mümkün olan tarîka bir günde vusûl ile mahsûd-ı pîr ü bernâ olmuþidi. Doksan senesi Şevvâlinde eczâ-i dükkânçesi-i itibârı karîn-i kesâd ve çâr-terkîb-i mizâc-ı ikbâli berhemzede-i mâdde-i fesâd olup hekim-başılıkdan ma'zûl ve doksan yedi Muharreminde bâ-pâye-i Kuds Üsküdar mevleviyetine mevsûl ve ba'de tekmiîl-müdde ağdiye-i kesîretü'l-fuzûl-i makâlâtthan perhîz revâ-daşte-i tab'-ı fesâd-engîzi olmayup ânifen zîkr olunduğu üzere gâh ba'zı mahallere tezkireler tahrîriyle hark-ı icmâ'-i ümmet ve gâh ârâ-i nâsi min-gayri vechin teshîf ederek şakk-ı asâ-yi müslimîne mübâderet etmekle li-eclît-te'dîb cezîre-i İstanköy'e nefy ü tağrib olunmuþidi. Mûmâ-ileyh an-asıl perverîş-yâfte-i hizâne-i nâz u ni'met ve zâ-nû-zede-i visâde-i refâg-ı ayş ü işaret olmakdan nâşî germ ü serd-i devr-i pür-cevre adem-i tahammûl ve şiddet-i kürbet-i gurbet ile terkîb-i vücûdu az zamanda kabûl-i teşettüt ve tahallûl edüp bilâhire sinni ber-vech-i tâhmîn mütenâhîz-i ukûd-ı hamsîn oldukça câm-ı sâm ile medhûş ve dârû-yi merk ile bî-hûş olup hal'-i libâs-ı hayat-ı müste'âr ve azm-i şifâ-hâne-i (64-a) dârû'l-karâr etmişdir. Mûmâ-ileyhin ma'ârif-i cüz'iyede eli ve fenn-i tibda medhalî olup ahkâmdan Alâ-i Buhârî ile ma'rûf müneccim Ali Şâh-ı Hârizmî'nin Şemsüddîn Hâce Muhammed nâmina te'lîf eylediği Eşcâr-ı Esmâr ve Muhammed Şerîf Bekrî'nin Burhânî'l-kifâye nâm Farsîyî'l-ibâre kitâblarının

Türkiye tercüme ve hüdâvendigâr-ı sâbık cennet-mekân huld-âşiyân Sultan Mustafa Hân hazretlerine takdîme edüp bundan başka ahlâkdan bir risâle-i müffidesi ve fenn-i edvâr ve Türkî ve Farsî es'ârda tarz-ı nâdîdesi olmağla işbu ebyât dîvânından ihtihâb olunmuştur.

*Yek câm-i vâj-gûn ile cerh-i desîse-kâr
Mest ü harâb-i gaslet eder ehl-i devleti
Ettik o yâre gerçi hakîmâne intisâb
Lâkin bir özge derde düşürdüük tabâbeti*

Ve lehu : *O tîr-i gamze ne hâtîr-nışân olur var ise
Kemâni âşik-i zârin kadd-i hamîdesidir*

Ve lehu : *Tut ki âlem gülsitânmış neylesün sensiz gönüül
Hande-i gül nâle-i zencîrdir dîvâneye*

Zikr-i in'ikâd-ı mevâd der-meyâne-i Rusya ve Hân-ı Tiflis

Rusyalu ile Tiflis hâni Heraklius beyninde müceddeden mün'akid olmak üzere mukaddemâ şuyû' bulan mu'âhedenin bu esnâda vukû'unu hâlâ Eflâk voyvodası Mihal tashîh ve tahrîrâtiyle ifâde edüp şurût-ı mezkûrenin işbu meccelle-i vekâyi'de bulunması hâlin anî'l-fâide olmadığına binâen ber-vech-i îcâz zabt olundu.

Evvelki madde : Kartalya ve Kaket memleketlerine hâkim olan Çar Heraklius veled-i Tahmus kendü ahlâfi tarafından ilelebed gerek Acem'e ve gerek âhar devlete teba'iyyetden ferâgat ve Rusyalu himâyesinde olup ledet-taleb (64-b) Rusyalu'ya mu'âvenet ede.

İkinci madde : Rusyalu dahi mesfûrun bu gûne ta'ahhüdünü kabûl ve hâlâ hükmünde ve bundan sonra mâlik olacağı emlâkin fakat hifzına zâmin ola.

Üçüncü madde : Bundan sonra verâsetle çar olacak şahıs evvel-emirde Rusyalu'ya keyfiyyeti ihbâr ve çarlıkda istikrârını tâlib ola ve Rusyalu tarafından kâğıt ve sancak ve kılıç ve asâ ve kakuma kaplu libâs irtsâliyle çarlıkda müstakarr olup ba'dehu kendüye Rusyalu tarafından telkîn olunacak sûretle taht-ı himâyet ve hükmünde olduğunu i'tirâf birle yemîn ede.

Dördüncü madde : Gerek hududda mukîm Rusya kumandanının ve gerek elçisinin haberi olmadıkça çar-ı mersûm civârda olan hükkâm ile muhâbere etmemeye ta'ahhüd ve muhâbere iktizâ eyledikde kumandan ve elçinin inzimâm-ı re'y ü ma'rifetleriyle ede.

Beşinci madde : Tarafeyn elçileri câníbeyn⁷³ memâlikinde ikâmet etmek câiz olup Rusyalu çar-ı mesfûrun elçisine hem-pâyelere göre rütbe vere.

Altıncı madde : Çar-ı mersûmun hükmeyleceği memâlik ahâlisini Rusyalu kendüler ile müttefik bilüp düşmanlarını kendü düşmanları gibi bileyler ve Devlet-i Osmaniyye veyâhud bir âhar devlet ile mün'âkid olacak müsâlâha-da çâr-ı mersûmun ahâli ve memâlikî dâhil olup irâde-i mülkiyye ve sâlyâne ve sâir umûrlarını Rusyalu'nun re'yine terk ede.

Yedinci madde : Çar-ı mersûm ahlâfi tarafından olarak ta'ahhûd eder ki askerleriyle ale'd-devâm Rusya hizmetine âmâde olup Rusyalu'nun (65-a) emekdârlarını tevcîh-i mansîb ve i'tâ-yi merâtib ile sâir hademesine tercîh ede.

Sekizinci madde : Rusyalu'nun rızâsiyle marrü'z-zikr Kartalya ve Kaket memleketlerinin baş piskoposu Rusyalu'nun sekizinci derecede olan metropolidleriyle hem-pâye olup bunların eczâsından ma'dûd ola.

Dokuzuncu madde : Memleketeyn-i mezbûretyenin asilzâdeleri Rusyalu asilzâdelerinin mütemetti' oldukları imtiyâzât ve fevâid ile mütemetti' olalar.

Onuncu madde : Tarafeyn ahâlisi yek-diğer memleketinde mutavattin olmak câiz olup tekrâr yine memleketlerine gitmek murâd ederler ise mümâna'at olunmaya ve Rusyalu vesâtatiyle harben veyâ ahden tahlîs olunan üse-rânın takdir olunan behâları ve yol masârifleri verilüp vatanlarına avdetleri câiz ola ve kezâlik Rusyalu'nun kurb ü crîvârdâ esîr düşenlerine çar-ı mersûm ol-vechile mu'âmele ede.

Onbirinci madde : Tarafeyn memâlikinde ticâret câri olup tüccâr hakkında olan imtiyâzât ile mütemetti' olalar.

Onikinci madde : İşbu mu'âhede ilelebed câri ola.

Onüçüncü madde : İşbu mu'âhedenin tasdîk-nâmeleri altı ay zarfında yâ-hud dahi mukaddem mübâdele oluna. Mesfûr Tiflis hâni işbu şurûtun hilâfi vaz' u harekete tasaddî etmemek ve Rusyalu ile her hâlde müttehid olmak bâbında dîn-i bâtilârında câri olan elfâz-ı küfr ile kavlîni te'kîd eylediğini hâvi başka bir kâğıd arz eylediği mervîdir.

(65 - b) جل الله رقابهم قرابةً لسيوف المسلمين و ديارهم مواطىء خيول النزاة والمجاهدين
بحرمة سيد المرسلين

Zikr-i ihrâc-i mevâcib-i tâife-i askerî

İşbu Muharremî'l-haramın yirmisekizinci salı günü tavâif-i askeriyyenin müstahikk oldukları bir kışt mevâcibleri tehyie ve ihrâc olunup kâide-i Devlet-i aliye üzere Kubbealtı'nda ocaklara taksîm ve tevzî ve vazîfe-hârân-ı dergâh-ı mu'allâ-erkânın bu vesîle ile hâlleri terfîh ve dâire-i ma'işetleri tevsi' olundu. Doksanyedi Ramazanında verilen kisteyn mevâcibiyle bu kışt beyninde vâki' olan müddetde destyârî-i hayır-hâhân-ı Devlet-i aliye ile otuziki dîvânî kiseye karîb sa'y-i mîrî hâsil olmuşdur. (66-a)

Zikr-i mülâkât-ı Kapudan-ı Deryâ vezîr-i mükerrem Gazi Hasan Paşa bâ-elçi-i İngiltere

Kalyoncu zümresine muhtass (66-b) olarak bundan akdem binâ ve inşâ olunan kışlağların seyr ü temâşası zîmnâda İngiltere elçisi gelüp kapudan-ı deryâ vezîr-i mükerrem Gazi Hasan Paşa hazretleriyle mahall-i mezkûrda mülâkî ve icrâ-yi resm akabînde elçi-i mersûm kelâma ibtidâr ve Hazret-i Ömer radiyallahü te'âlâ anh hazretlerinin zamân-ı hilâfetlerinden beru dûvel-i islâmiyye ile safvet üzere oldukların işâr ve bâ-husûs Devlet-i aliye-i ebediyü'l-karâr ile müddet-i medîdeden beru mu'âhede ve muhâdeneleri pâydâr olduğundan bahs ve Rusya elçisinin bu def'a takrîr takdîmiyle devleti tarafından vâki' olan istid'âsına müsâ'ade Devlet-i aliye'ye hayırlı olduğun ifâde ve mesfûrların hudûd başlarında ve Bahreyn'de asâkir ve donanmaları âmâde olup takrîrlerine redd ile cevâb verildiği takdirde muhârebeyi ihtiyâr ve müttefiki ile ma'an memâlik-i islâmiyyeye hûcûm edecekleri bedîdâr olup ikisinin birden def'i müşkil ve düşvâr olacağı ve bâb-ı muhârebe kûşâde oldukdan sonra nizâm irâde olunduğu takdirde Rusyalu matlûbât-ı sâiresine kanâ'at etmeyüp âhar teklîf irâde ve Nemçelü dahi ittihâd iktizâsiyle merâmınıibrâz eyleyeceği ba'id mülâhaza değildir. Ve el-hâletü hâzihi İngiltereli'nün tavassutu dahi mücerred devlet-i ebed-müddet ile olan kıdem-i dostî ve safvetin lâyıkını icrâya mebnî ve her türlü Devlet-i aliye'ye hayırlı olmak mülâhazasına mübtenîdir. Binâen-aleyh istid'âsına müsâ'ade der-kâr ve devletimizin tavassutu dahi ihtiyâr olunur ise ba'de'n-nizâm Nemçe Devleti tarafından (67-a) bir nesne teklîf ve mutâlebe olunmayacağına ve Şâhin Giray'ın Kuban'ın beru cânibinde olan Tatar ve Çerâkise ve Abaza ve Soğucak ve ol havâliye melhûz olan dest-dirâzlığı vukû'unda Rusyalu'dan vechen mine'l-vücûh mu'âvenet olunmayacağından gayri men' ve def olunacağına devletimiz dahi ta'ahhûd ve tavassut eder ve bu vechile nizâ-

mın zamânı şimdî olup bir müddet mürûr eder ise Nemçelü tedârukât hu-sûsunda şu kadar masârifim oldu deyû iddi'â-yi zamân ve dahi âhar gûne matâlibe ağâz eyleyeceği nûmâyandır. Murâdım ancak dostluk levâzîmîni iş'âr ve fukarânın pâ-zede-i mazarrat olmamasını ihtârdır. Kaldı ki bundan sonra Devlet-i aliyye her türlü levâzîmât ve tedârukâtını ma'a-ziyâdetin âmâde ve her taraf ile mukâvemet isti'dâdını kesb akabinde Mora cezîresinin tahlîsi gibi Devlet-i aliyye murâdını kuvvetden fi'ile getirmek mümkindir deyû hatm-i kelâm eylediği müşârûn-ileyh hazretleri tarafından Bâbiâlî'ye takdîm olundu. Mesfûrun takrîri her çend mizâc-ı vakt ü zamâna muvâfîk ise dahi Rusyalu'nun tahsîl-ağrazında sa'y ü ciddi ber-kemâl ve birer ba-hâne ile sâmi'a-i devleti tahâdisde sanâyi'-i mekr ü firîb i'mâl eylediğinden gayri Devlet-i aliyye muhârebeyi ihtiyâr etmeksizin Kırım'ı Rusyalu terk eyleyeceğine devleti ta'ahhûd ve sened i'tâ eylediği dahi mesmû' olmuşdur.

**Vukû'-ı mükâleme bâ-elçi-i Rusya ve
tafel-kerden-i mesfûr cevâb-ı kat'î
ez-Devlet-i aliyye berâ-yi madde-i Kırım**

Rusya elçisinin bundan akdem arz eylediği takrîrine meclis-i meşveret-de karâr-gîr-i ârâ olan cevâb (67-b) i'tâ olunmak üzere işbu doksansekiz se-nesi Muharremînin yirminci isneyin günü Aynalı-kavak sâhil-sarayında vezîr-i mükerrem kapudan paşa hazretleri ve sâbıkâ İstanbul kadısı Müftî-zâde Ahmed Efendi ve reisülküttâb efendi hâzır oldukları hâlde Rusya elçisi dahi gelüp icrâ-yı rûsûm-ı âdiye akabinde reisülküttâb efendi kelâma ağâz edüp «bundan akdem vukû' bulan mükâlemede güzerân eden ebhâs ile hûlâsa-i me'mûriyetiniz ma'rûz-ı evliyâ-yi devlet kîlinup bi-etrâfîhâ mülâhaza olundu. Devlet-i aliyye Rusyalu ile olan musâlahasında sâbit-kadem ve muhârebe ve âhar bir fikre zâhib olmadığı gayr-i mübhêm olduğundan gayri Kırım maddesinin dahi França ve İngiltere devletleri müte'ahhid oldukları hâlde bir râbîta-i haseneye rabt olunmasına râzîdir» dedikde elçi-i mesfûr cevâba mübâderet ve «devleyetn-i mekûreteyn bu maddeye tavassutu mukaddemâ Rusyalu'ya tahrîr ve işaret eylediklerinde kabûl olunmayup Devlet-i aliyye'yi fakat bu maddenin husûlüne tergîb ederseniz siz bilûrsuz denilmiş idi. Eğer elçileri madde-i tergîb ve teşvîki arz etmediler ise me'mûriyyetlerini ifâ et-memîş olurlar ve tavassuta dâir bir şeyi olmadığı geçen meclisde dahi tarâfımdan söylemiş idi» dedikde re'is efendi kelâmını tekrâr ve «elçiler ifâde-i hâl ve ifâ-yi me'mûriyyetde kusûr ihtiyâr etmediler, ancak maddenin kat'-ını îrâd eylediklerinde mücerred Devlet-i aliyye'ye itmi'nân gelmek için

madde-i mezbürenin kabûl edeceğî (68-a) hüsn-i sûret anların tavassutla-riyle olmak irâde olunup bu irâdeyi devletlerine tahrîr etmeleriyle haber vârid olmaksızın nizâm-i maddeye mübâşeret münâsib olmadığından gayri bu maddenin hod be-hod kat'ında Devlet-i aliyye'ye itmi'nân-i tâm hâsil olmayacağı zâhirdir» dedikde elçi-i mesfûr «tavassut maddesini devletim kabûl etmeyeceği meczûmum, ancak hüsn-i sûret ta'bîrinden merâm nedir? benim me'mûriyetim meclis-i evvelde takrîrde musarrah olan lâ ve na'am cevâblarının birini tahsîl etmekdir ve tavassut ta'bîrinin ba'dinde mezkûr ta'ahhûd kelimesinden garaz nedir?» dedikde hüsn-i sûret ta'bîrinden merâm tavassutlarını irâde eylediğimiz devleteyn elçileri ve biz ve siz bir mahalle gelüp maddeyi der-meyân ve anların inzîmâm-i tavassutlarıyle bir sûret-i haseneye rabtdır. Ve ta'ahhûd ta'bîrinden garaz dahi tanzîm olunacak sûret-i hasene i'timâda şâyân olmaktadır» denildikde mesfûr i'âde-i kelâm ve me'mûriyyeti kat'î olduğun ifhâm edüp tavassut mutâlebesi ve tağyîr irâdesiyle te'hîr-i maslahat abes ve redd ile cevâb cengi icâb⁷⁴ eyleyeceğini îmâ ve mukaddemâ arz eylediği takrîrin nihâyetinde bu ma'nâyi müfid olan mahalli tercümânına tekrâr krâ'at etdirdi. Kapudan paşa hazretleri tarafından dahi elçilerin devletlerine mukaddem tahrîr eyledikleri cevâbin vürûdu-na «kat'-i madde ta'iik olunmak münâsibdir» denildikde «bundan garaz tavassut maddesi ise muhâldir. Zîrâ devleteyn emr-i tavassutu devletimize tahrîr edüp kabûl olunmadığına binâen tekrâr tahrîr etseler kendülere mücib-i nakîsa-i şân olur, (68-b) buna binâen yazmazlar ve fi'l-asıl madde-i tavassut hâhiş-i tarafeyn ile olmalıdır. Ma'a-hazâ devletimiz tavassut kabûl etmez ve eğer birkaç gün te'hîr matlûb ise ne mâni', takrîrimizde mezkûr olduğu vech üzere maddeyi Devlet-i aliyye kat' ve nizâmına şîmdi ta'ahhûd etsün mâni' değil, beş-on gün te'hîr edelim, ve illâ maddenin kat'î cevâbinî vermeğe bir gün ta'yîn edün, ve cevâbiniz ne ise verün zîrâ me'mûriyyet-i kat'îyyem size arz olunalı otuz günden mütecâvizdir, ve habere devletim müterakkibdir, bâ-husûs bizim ve müttefikimizin asâkiri hudûdlarda âmâde olup küll-i yevm bu kadar masârifî mücib oluyor. Havfım budur ki devletim tarafından bir bârid haber vürûd ede ya'ni fesh-i sulh ve bu tarafa avdet eyle haberi galmek endişesindeyim, sonra elimden ser-rişte gidüp iş müşkil olur. Devlet-i aliyye murahhasları tarafından tekrâr mukâbele ve devleteyn tarafından haber vürûdüna ta'lîk-i maslahat âhar irâdeye mebnî olmayup garaz ancak husûl-i tavassutdur. Çünkü anlar tavassut kazîyesinde devletinizden cevâb-ı redd almalarıyla tekrâr haber göndermeleri mümkün değildir. Bu sûretde Rusyalı anlara egerçi mukaddemâ tavassut emrinde sizlere cevâb-ı redd verilmişidi, ancak Devlet-i aliyye husûl-i hüsn-i sûret maslahatını

sizin tavassutunuza ta'lîk ediyor, tarafımızdan dahi rızâ verildi dese ne olur, murâd husûl-i madde ise bundan a'lâ tarîk mi olur?» dediklerinde elçi-i mesfûr tavassut mutâlebesi abes olduğun tekrâr ve «emniyyet dedikleri şey'i (69-a) devleteyn beyninde olan ahd ü misâka i'tibârendir» dedikde «garaz münâkaşa değildir, vefâdarlık rüsûmuna ri'âyetiniz olsa Kaynarca musâlahasında izhâr-ı sebât düp Aynalıkavak şurûtuna hâcet kalmaz idi» denildikde elçi-i mesfûr hacâletden müztarib olarak cevâba tasaddî ve «Aynalıkavak şerâiti Kaynarca musâlâhasını fesh etmeyüp belki müfessiri olmağla o zamân ol vechile mün'akid olmasa i'âde-i harb iktizâ eder idi. Ve hattâ bu madde dahi böylece kat' olunmadığı takdîrde muhârebe der-kâr olduğunu tekrâr ve beher hâl bir cevâb-ı kat'i verilsün» deyû isrâr eyledikde Devlet-i aliye murahhasları tarafından ser-rişte kat' olunmamak irâdesiyle çünkü emr-i tavassut kabûlü mümteni' ve cevâb-ı kat'i ahzînde isrârınız gayr-i münâdefî' olduğu işbu meclisde müte'ayyin oldu. Bundan sonra husûs-ı mezkûr ma'rûz-ı evliyâ-yi devlet kîlinur. Ne vechile irâde-i aliyyeleri ta'alluk ederse birkaç gün mürûründen sonra yine bir mahalle ictimâ' ile edâ-yi me'mûriyyet kîlinur» dediklerinde mülâkât-ı sâniye uzanmamak ve maddenin vasatı olmadığına binâen mülâkât-ı mezkûre diğer mülâkâta muhtâc olmayarak iki-üç gün zarfında cevâb-ı kat'i verilsün ve illâ muktezâ-yi me'mûriyetim üzere hâzırıldığım takrîri takdîm ederim demekle beher hâl madde-i merkûme etrâfiyle mülâhazaya muhtâc olup ba'de'l-mülâhaza cevâbi verilür» denildikde ta'yîn-i vakitde isrâr ve «mülâkât ne gün olabilir» deyû istihbâr eyledikde «mülâkât vakti (69-b) şimdi müte'ayyin olmak mümkün olmayup gayetü mâ-fi'l-bâb işbu meclisin iktizâ eden mahsûlü hâkipâ-yi evliyâ-yi na'mâya arz olunup mülâkât vakti taraflarından ta'ayyün eyle dikde tercümân vâsîtasıyla tarafınıza ihbâr olunur» denildikden sonra Rusya elçisi kelâma âğâz edüp «çünkü kavm-i Tatar erbâb-ı fesâddan bir tâife olup devleteyn beynine ilkâ-yi nifâkdan hâli olmadıklarına binâen serbestiyet ile şayed bu gâile ber-taraf olur zan olunup Kaynarca musâlâhasında serbestiyetlerine karâr verildi. Ma'a-hazâ bu serbestiyet dahi müfîd olmayup gûnâ-gûn hâlât tekevvününe bâ'is oldular. Bilâhire Kîrim'in sekenesi devletimize tâbi' olup hânları dahi kasr-ı yed etmekle fi-mâ-ba'd mûcib-i nizâ' olur, beyn'e'd-devleteyn bir şey kalmamak için devletim dahi Kîrim'i zabit ve memleketine zamm eyledi. Devlet-i aliye böylece kabûl ile matlûb olan senedi verdikden sonra Rusya Devleti'nin bir matlûbi kalmayacağını ve mugâyir-i ahd bir gûne hâlete teşebbüş etmeyüp ahdiinde sâbit-kadem olacağrı Devlet-i aliye'ye ifâdeye ve her vechile te'mîne me'mûrum, ve ta'âhhûd ederim» dedi. İşbu mükâlemât esnâsında kapudan paşa hazretleri beş ve altı

def'a ber-vech-i ilhâh França ve İngiltere devletlerinin tavassutlarını îrâd ve nice delâîl ile elçinin ilzâmını murâd eyledi ise bir vechile müfid olma-yup elçi-i mesfûr lâ ve na'am cevâbinin bir an akdem verilmesi ve meclis-i sâninin iki-üç günü tecâvüz etmemesi bâbında kemâl (70-a) mertebe ısrâr veibrâm ve ol vechile meclise hitâm verildi.

Tezyîl : Rusya elçisi mahall-i mukâlemeye vârid olmazdan mukaddem kapudan paşa ve Müftî-zâde ve re'is efendi beyinde işbu sened maddesi güzerân edüp Müftî-zâde Efendi kelâma ibtidâr birle «bu kâfirler Kırım'ı ahden ve seneden zabit etmediler, açıdan açığa fuzûlî istilâ ve ahdi nakz eylediler. Benim bildiğim bu bâbda dahi bunlara mümâşât bir türlü yakışmaz, hemen halt etmişiz. Devlet-i aliye ahde mugâyir vazîniza tahammül etmez. Bildiğinizden kalmayasız denilüp kat'ice cevâb verilse ne lâzım gelür? cihânnın intibâkî mi lâzım gelür? kâfir sefer eder ise de Allah'dan isti'anet ile mukâbele ederiz, işin doğrusası böyledir, lâkin öteden beru işlerin içinde bulunduğumuza binâen mizâc-ı Devlet-i aliye ma'lûmdur. Binâberîn mukâlemelerde sükütdan gayri elimizden bir şey gelmez, yoğise elçi kâfirinin sözlerine mukâbil söz mü bulunmaz?» deyicek kapudan paşa hazretleri mukâbele edüp «beli hakîkat-i hâl böyledir, lâkin düşman bir değil ikidir ve ikisi dahi kuvvetlidür. Bizim askerimizde ise râbita ve sebât olmadığı muhakkakdır, ceng ise üç şey'e tevakkuf eder, biri asker, diğeri hâzinâ ve âhari bu askeri i'mâle kadir vüzerâdir. Devletimizde ise şimdiki hâlde bunların birisi yok, İngiltere elçisi ile Kalyoncu kişiâğında geçen gün mülâkât olunup fi-nefsî'l-emr mesfûr beni ilzâm etti. Böyle (70-b) bî-râbita muhârebeye bed' olunsa ma'âz-Allah netîcesi vahîm olup bu bâbda Devlet-i aliye'ye sadâkât şimdiki hâlde bir iş çıkarmayup oluriyle bu işi kapatup ba'dehu tedârükümüze bakup kuvvet kesb etmekdir, sonra her iş âsân olur, França ile İngiltereli beyinde olan muhârebe bize numûne yeter. Mukaddemâ Françalı mağlûb oldunda sulhü oluriyle tanzîm edüp ba'dehu kendüye nizâm vermekle bak şimdi ne vechile galib oldu» deyicek Müftî-zâde Efendi «fi-nefsî'l-emr bu-yurdunuñ gibidir» deyû mülzem olmuş.

Takârîr-i ricâl-i devlet-i ebed-ittisâl berâ-yi Kırım

Külliyyât ve cüz'iyyât-ı umûrda, مَخَابُ مِنْ اسْتِهَارِ kavline hürmet ve i'tibâr öteden berü âdet-i hasene-i devlet-i ebed-karâr olmakdan nâşî bi-hasebi'l-iktizâ mün'âkid olan ba'zı meçâlisde müctemi' olanlara dest-ârâ-yi hall ü akd-i umûr olan zevât taraflarından madde-i matlûbenin beyân-ı hüsn ü kubhu teklîf olundukda ba'zısı و لَنْ سَلَمْ ve ba'zısı لَا نَسْلَمْ edâlâriyle ser-

pûş-endâz-i hokka-i dehen ve ba'zları cumûd-i karîha ve belâdet-i sarîha ile leb-i sükûta mühr-zen olduklarından gayri ba'de hitâmü'l-meclis birbirleriyle mülâkâta şitâb ve hayfâ benât-i efkârimiz mütevârî-i perde-i ihticâb olup ilzâm-i hasma medâr iddihâr olunan leâlî-i ârâ-i tâb-dârî silk-i takrîre keşide ve tabakça-i beyâna vaz u halîde eleyemedik, zîrâ derece-i istî'dâd-i (71-a) mahzumuz küberâ-i kavmin ma'lûmları olduktadâ⁷⁵

Misra :

اجاهلون لأهل العلم اعداء

fehvâsı üzere bu feyz-i gayr-i müktesebi hakkımızda istiksâr ve belki bir belâya giriftâr edecekleri âşıkâr olduğuçün من صحت نجا vâdisini ihtiyâr eyleдük deyû mufâhare ve min gayr-i hükümin tezyîf-i ârâ-i ehl-i ukûle mücâse-releri an-asıl ma'lûm olmaгла su'âl-i mukaddere cevâb zemîninde bundan akdem vâki‘ olan meşveret akîbinde huzzârin cümlesi hitâb ve işbu serd olunan mevadd umûr-i cesîme-i dîniyye ve mülkiyyeden olup herkes hâti-rına hutûr eden re'yi bilâ-ictinâb îrâd edüp havf-i mu'âheze ve itâb ile is-titâr-i kelâm-i Hak'dan mübâ'adet ve mehâbet-i meclis mâni‘ arz-i re'y ol-duğu sûretde birkaç gün zarfında herkes i'mâl-i fîkr ü mülâhaza edüp müttâla'asını kethûdâ bey ve re'isülküttâb efendiye gelüp arz u takdîme mübâ-deret eylesün deyû emr ü tenbîh olunmuşidi. Bu esnâda hâlâ muhâsebe-i evvel olan Süleyman Feyzi Efendi kethûdâmeye gelüp Kırım maddesine dâir müzâkere hîlâlinde kapudan paşa hazretlerinin Ingiltere elçisiyle Kalyoncu-lar kışlağında vukû‘ bulan mükâlemesi efendi-i mûmâ-ileye irâet olunduk-da bu mükâlemeye nazaran Moskov elçisi verilecek cevâb ile mülzem olma-yacağı ta'ayyün edüp elçi-i mesfûr (71-b) meclisi-i mülâkâtda cevâb-ı mez-bûru adem-i isgâ ve devletime avdet ederim deyû ısrâr eder ise avdet-i harb takarrür eder. Hazînenin fıkdanı ve asâkirimizin adem-i râbitası ve düşman-nın ta'addüdü ve Karadeniz'de Moskovlu'nun kebîr ve sagîr yüz elli pâre gemesi olduğundan başka Akdeniz'de dahi müttefiklerinden küllî donanma peydâ edeceği ve Moskov ve Nemçe'nin askerleri hudûd başlarında müheyŷâ oldukları ecilden def“aten hûcûmları ve serhadlerde el'ân anlara mukâvemet ve müdâfa'a ya vâffi askerimizin adem-i vûcûdu hâtıra geldikce ârâm ve râ-hati selb ediyor. Bunların tekâflerini kabûl müşkil olduğu gibi vakti müttâla'a ile ebvâb-ı cengin küşâdî dahi müşkil olduğu bî-îstibâhdır. Hoşimdi gayri çare nedir? meclis-i meşveretde karâr bulan cevâb bir kerre elçîye ve-rilsün, lâkin kabûl etmeyüp hakîkaten devletime avdet murâd eyler ise re'is efendi kendîye hitâb edüp senin böyle devletime avdet ederim diyeceğin

bizim ma'lûmumuz değil idi, çünkü me'mûriyetin böyle imiş, sûret-i hâli efendilerimize ifâde edelim, ne gûne re'y buyururlar ise sana beyân ederiz, kelâmını edâ ve hakîmâne meclisi ta'lîk-i vakt-i âhar eylesün, yine bir yere gelünüp bir kat dahi müzâkere ve tarh-i kur'a-i müşâvere olunsun, zîrâ avâ-kîb-i kârı mülâhaza lâzımdır makâlâtmı îrâd eyledi. Ba'dehu mukâleme-i mezbûre hâlâ defter emîni Ahmed Nazif Efendi'ye (72-a) gösterildikde elçiye îrâd olunacak cevâb Kîrim keyfiyyeti elçileri taraflarından França ve İngiltere devletlerine yazıldı, anlardan evcîbe gelmedikce Devlet-i aliye buna lâ ve na'am diyemez kelâmindan ibâret olacak idi. İşbu mukâlemenin mef-hûmuna nazaran beher hâl İngiltere elçisi kapudan paşa hazretleriyle mülâkâtını ve sûret-i müzâkeresini Rusya elçisine söylemişdir. Bu sûretde elçi-i mersûm verilecek cevâbı isgâ eylemeyüp İngiltere Devleti'nin vürûd edecek haberini elçileri size ifâde etdi ve França Devleti'ne dahi devletimiz kat'ice mukaddem cevâb verdi, makâlini der-meyân edeceği mukarrerdir. Mesfûr Rusya elçisi istimâ' olunduğuna göre adem-i mümâşât sözünü aldıkda avdet edecek imiş, meclis-i mülâkâtda avdet ve insirâfini tebyîn ve israr ve bizim tarafдан dahi sen bilirsün mu'âmelesi gösterildiği gibi muhârebe kapıları açılacağı ve Nemçe ve Rusyalı ikisi birden müheyŷâ olmalarıyla ser-haddâta hücûmları bedîhîdir. Hudûdlarımızda a'dâyi mukâbeleye vâfi asâkir ve Karadeniz'de sevâhil-i islâmiyeyi muhâreseye kâfi ceng sefâinimiz olmadığı cümleye ma'lûmdur, bu bâbda kulûba hayret âriz oluyor. Kîrim maddesini kabûl müşkil ve reddinde dahi hudûs-i ceng muhakkak ve serhaddâtin kemâ-yenbagî asâkirden hulüvvü mukarrer ve celbi zamâna muhtac idügü ve a'dâ vakit vermeyeceği nûmâyân olmağın re'is efendi elçiye mülâkâtında mücâb olmayup avdet sadedinde musîrr olduğu hâlde hakîmâne ne işlerse (72-b) işleyip cevâbı kat'îyi meclis-i âhara ta'lîk eylemesi ve ba'dehu bir yere gelinüp tekrâr Bâb-ı âsaffî'de bir meşveret-i umûmîye akd ve ilâci müşâvere olunması münâsib mülâhaza olunur deyû takrîr eyledi. Tevkî'i Çelebi Mehmed Efendi dahi mukâleme-i mezkûreyi krâ'at eyledikde mukadde-mâ tasmîm olunan cevâbı Rusya elçisi kabûl etmeyeceği zâhir oldu. Buna kat'î cevâb verildikde beher hâl feth-i evbâb-ı cidâl iktizâ ve Rusyalı'nun sefâin-i menhûsesi Karadeniz sevâhiline ve müttefiki ile ma'an hudûdlarımıza eyyâm-ı şitâ demeyüp hücûm eyleyecekleri hüveydâdır. Bu sûretde bizim her câníbde müdâfa'a-i a'dâya vâfiye asâkirimiz olmadığı ve eyyâm-ı şitâda askeri istediğiniz gibi ihrâc ve düşman mukâbililine îsâl mümkün olmadığı zâhir ve Tiflis hâni Moskovluya teba'iyyet ve Ananur tarîkiyle Moskovlu Tiflis ve Gürcistan'a araba işler yollar açdıkları ve tabur-ı makhûrunun ucu Tiflis'e geldiği bundan akdem Çıldır vâlisi Vezîr Süleyman Paşa hazretlerinin

vürûd eden tahrîrâtında ve gönderdiği havâdis evrâkında muharrer olmağla ebvâb-ı ceng açıldığı gibi Tiflis hânı ma'iyyetinde olan Moskov askeri ile Çıldır ve Kars etrâfma Açıkbâş hâkimi Soloman dahi bir tarafından Çıldır ve Faş ve Anakra'ya sû-be-sû itâle-i pây-i tecavüz edecekleri muhakkakdır. Henüz Çıldır kılâ'ını tâ'mîr için ta'yîn olunan ümenâ mahalline varalı iki ay oldu, ve gönderilen top ve mühimmât Trabzondan nakl olunamadı. (73-a) Ol havâli dahi müte'addid seraskerlere ve külliyyetli asâkir ve mühimmâta ve akçe ve zehâire muhtâcdır. Şîrâze söküldüğü hâlde küffâr-ı hâk-sâr her câniböden bizi işgâl için taraf taraf baş gösterecekdir. Bunlar etrâfiyle mü'lâhaza olunup Moskov elçisine meclis-i mülâkâtda kat'î cevâb verilmekden ise hakîmâne meclis-i âhara ta'lîk ve tekrâr bir meşverete dahi ta'vîk olunmak re'y-i savâb zann olunur, zîrâ avâkib-i kârı ve ta'addûd-i husemâyi ve ahvâl-i Devlet-i aliyye'yi mütâla'a ve muvâzene lâzımdir» deyû takrîr eyledi. Rûznamçe-i evvel Bekir Paşa-zâde Süleyman Bey-efendi'ye dahi mükâleme irâ'et ve bu husûsların müzâkeresine mübâderet olundukda tersâneye me'mûriyetim sebebiyle bu mükâlemeyi kapudan paşa hazretleri bana tamamca ifâde eyledi, ve şifâhen bana söylediğî kelimâtda Kırım maddesi sened verilmeksizin bir sûret kabûl edeceğini ve Nemçelü tarafından bir teklîf zuhûr etmeyeceğine ta'ahhüd eyleyeceğini İngiltere elçisi beyân eylediğini dahi söyledi. Müşârûn-ileyhî hazretlerinin dediği gibi İngiltere elçisi sened i'tâ olunmaksızın Kırım husûsunda devlet-i ebed-müddetin sükûtiyle işe râbita verüp Nemçelü'nün dahi bir gûne tekâflîleri olmayacağına tanzîm eylediği sûretde kendü akl-ı kâsırıma göre dokuz senedir sükût olunduğu gibi birkaç sene dahi iğmâz mu'âmelesini tecvîz eder idim, zîrâ ceng tahakkuk eyledikde ibtidâ an-akall otuz bin kise nakde ve asâkirin itâ'at ve sebâtlarına ve bahren ve berren (73-b) iki düşmana mukâvemete vâfi tertîbâta muhtâc askerimizin adem-i zâbitâları ile a'dâ taraf taraf hûcûm eyledikleri hâlde vüzerâ ve zâbitâna adem-i inkîyâd ile perîşânlık göstermeleri, Sofya'da vukû' bulan hâdiseden ve altı-yedi aydır leylen ve nehâren bu kadar evâmir isdâr ve mübâşirler tisyâr olunmuş iken henüz serhaddâta ve İsmâ'il ve Silistre ve Sofya'ya ve husûsâ düşmanın muvâcîhesinde kâin Ada-kal'a'sma bî-ecma'iâhâ beş-altı bin yeniçeri isâl olunmadığından istidlâl olunur kuvvet ve kudret Hakk'ın olup âciz ve mazlûma mu'în olacağında eğerçi şübhemiz yokdur, lâkin âdât-ı ilâhiyye her şey'i esbâb ile halk ede-geldiği dahi inkâr olunmaz. Havâdis-i âtiyenin netâyicîne ilm Hakk te'âlâ'ya mahsûs olmağla esbâb-ı zâhirede min-külli'l-vücûh fikdân der-kâr iken nusret-i gaybiyyeye istinâden böyle kavî düşmanlar ile ebvâb-ı harbi açmak tiryâkin hâsiyyet-i mechûlesine iğtîrâr birle zehr-i mülhiki içmek gibidir,

لَا تُنْهَرِبُ الْمَسْ عَلَى جَرْعَةٍ
وَانْ تَأْتَى لَكَ زَرِيَّةٌ

hudâ göstermeye bâdî-i emirde perîşânlık olur ise Devlet-i aliye'ye yazık olur. Muhassal-ı kelâm re'is efendi elçi ile mülâkâtda elçi-i mesfûr mülzüm olmayup elbette devletime avdet ederim der ise hâkimâne iskât ile bu emr-i pür-hatarı cümle ile tekrâr müşâvere için cevâb-ı kat'îyi meclis-i diğere ta'lîk eylemesi münâsib olmak gerek deyû mütâla'asını ifâde eyledi. Hâlâ Matbah-ı âmire Emîni Süleyman (74-a) Pe-nâh Efendi'ye dahi zîkr olunan mükâleme gösterilüp hülâsa-i fîr ü mütâla'ası ihtiyâr olundukda «bu sefer evvelki seferlere kiyâs olunamaz. Karadeniz'in sâhilleri Moskovlu'nun yed-i tasarruflarında ve istimâ' olundugu-na göre yüz elli pâre kebîr ve sagır gemileri Azak denizi ve Kerş ve Yenikal'a ve Özi suyu içinde mevcûd ve askerleri hudûd başlarında ve tabur-ı makhûrları serhadler karşularında işârete muntazır olmalarıyla Moskov elçisine kat'î cevâb i'tâ ve devletine avdet eylediği gibi harb tahakkuk eyleyeceği zâhirdir. Küffâr gemileri Bahr-i siyâh'a ve asker-i mahzûlleri serhadlerimize cerâd-ı müntesir gibi hûcûmlarında hâl niye varır, bu şehrle otuz-kırk gün zahîre ve levâzîm-i zarûriyye gelmese başımıza kiyâmet kopar ve kendü derdimize düşeriz. Henüz bir gâile yoğiken ekmekler siyâhdır ve odun ve kömür bulunmuyor deyû bir alây nâs neler söylüyorlar, Bahr-i siyâh'da düşman gemilerinin önüne çıkacak bir gemimiz yoğiken ale'l-gafle a'dânın birkaç teknesi boğazdan taşralarda birkaç top atsa İstanbul'a gulgule düşüp ahâlisi birbirine girmekle cümlemizi şaşururlar. İşte bu sefer evvelki ile kiyâs olunmaz dediğimin sırrı budur. Geçen seferde ve eslâfda, Bahr-i siyâh'da Moskov'un donanması yoğdı. Benim akl-ı kâsırıma kalur ise defaten vâhideten ceng kapuları açılmamağa sa'y olunmak vâcib ve mükâleme-i âtiyede elçinin ilzâmi mümkün olmadığı sûretde cevâb-ı kat'î i'tâ olunmaya-rak meclis-i diğere (74-b) ta'lîk ve tekrâr meclis-i umûm akd ve ittifâk-ı cümle ile karâr bulan tedbîr üzere hareket emr-i lâzım ve lâzibdir deyû takrîr eyledi. Kethüdâ-yi esbak Lâleli Mustafa Efendi dahi karîha-i ba'îdü'l-gavre mûrâca'at ve çîre-desfî-i mütehayyile ile levha-tîrâz-i sünûh olan tedbîr-i dil-pezîrini lisânen ifâde etmeyüp reisülküttâb efendi tarafına takrîr ırsâline mübâderet ve me'âlinde tavassut-ı devleteyne maddeyi ta'lîk ve hasmı ityân-ı delîl ile semt-i âştîye teşvîk husûslarm derc ve tenmîk etmiş, zîr olunan mükâleme kâğıdı hâlâ şeyhîlislâm ve müftî'l-enâm sellemehü's-selâm haz-retlerine dahi ırsâl ve maddeye ba'de'l-ittîlâ' sudûr-ı kirâm hazerâtına dahi irâet olunmak ihâle-i re'y-i isâbet-i stimâlli buyuruldukda İngiltereli ve gerrek sâirleri ملة واحدة السکف müeddâsına yek-diğer ile muhâbère Devlet-i aliye'yi ihâfe ve tevhîş ile Nemçelü ve Moskovlu'nun merâmlarını kabûl etdirmeye ittifâk etdiklerinde şüphe yokdur. ﷺ Devlet-i aliye

tedârükât-ı seferiyye ve tedâbîr-i masâlih-i cihâdiyyede tavk-ı beşer ihâta eylediğinden evfâ sa'y u ikdâm ediyor. Rabbülâlemîn muvaffak ede. Bizler Moskovlu ve Nemçelü ile muhârebeyi istemeyüp ahdimizde ber-karâr olduğumuzu beyân eder iken mesfûrlar ısgâ etmeyüp üzerlerimize gelürler ise, Hudâ kerîmdir, hemen meclis-i meşveretde bi'l-ittifâk karâr bulan cevâb (75-a) Moskov elçisine verilür, görelim Hakk te'âlâ ne gösterir ve bu mükâlemeyi sudûr-ı kirâm efendilere göstermek muktezî değildir» cevâblarını ifâde buyurdular. Ba'dehû sadriazam hazretleri Tersâne-i âmire'ye debdebe-i vezîrâneleriyle güzâr ve defterdâr efendi ve sâir ricâl-i bâb ve Tersâne-i âmire emîni efendi ile meclis tahliye olunup i'âde-i muhârebe husûsu miyâneye vaz' ve mürettebat ve donanmanın tâhmînine ve tedârükât-ı bahriyyenin ilâcına şurû' maddeleri istişâre olundukda, kapudan paşa kelâma ağâz edüp «ceng avdet eylediği hâlde yalnız Donanma-yı hümâyûn masârifî olarak oniki bin keseye muhtacız, bu dahi tâhmîndir, onbeş bin kese gitmek mukarrerdir, ve bundan kat'-ı nazar kebîr ü sagîr sefânimizin asâkir-i mükemmeli takımlarını mülâhaza etdim, otuzaltı bin asker iktizâ ediyor bu kadar nakde evvel-emirde ihtiyâc derkâr, mebâliğ-i mezbûre hâzır ve âmâde midir? İbtidâ anı su'al ederim ve sâniyen otuzaltı bin asker ne mahallerden ihrâc olunacakdır, deryâ askeri gemi ahvâlini bilür tâifeden olmak lâzımdır. Meclis-i meşveretde ulemâ efendilerin münâsib gördükleri vechile Moskov elçisine kat'ı cevâb verilüp devletine avdet eylediği hâlde derhâl küffâr Karadeniz için âmâde eylediği sefâin-i menhûsesini çıkarup zahîre ve mühim-mât gemilerimize hücûma başlayacak (75-b) muhâfazasız Tuna ve Karadeniz'den seffînelerimiz âmed-şûd edemez olur, tez elden ceng gemileri techîz ve askerini tekmîl ve ihrâc irâdesiyle her ne kadar sa'y eylesek üç aya te-vakkuf eder, düşman ise vakit vermez. Muhassal-ı merâm donanmanın hâli böyle ve taraf-ı berrde iki düşmana mukâbil olacak mürettebat ve asâkir ve masrûfât dahi buna kiyâs oluna benim bildiğim ebvâb-ı kîtâli kûşâd hatarı mûcibdir» makâlâtını sarâhaten îrâd eyledi.

İrsâl-kerden-i elçi-i Rusya tercümân-ı hod berâ-yi tahsîl-i cevâb-ı ma'hûd

Rusya elçisinin ahz-i cevâbda gâyetü'l-gâye acelesi olmakdan nâşî baş tercümânını Kapıya ırsâl ve «Kırım maddesinin cevâbi hâzır mıdır?» deyû istihbâr ve «kangi gün mülâkât olunacakdır» deyû su'al, la ve na'am cevâblarının bir an akdem verilmesinde isti'câl eylediğinden gayri Kırım madde-sine cevâb olarak Devlet-i aliye bir sûret ihmâr ve tanzîm eylediğini elçimiz

istimâ' etmekle lâkin lâ ve na'am cevâbindan gayri kelâm ile mülzem olmayacağıni ve me'mûriyyeti cevâbeynden birini istihsâl olup tarîk-i âharı olmadığını kendüllerde mahsûs kasemler ile te'kîd ve keyfiyyet böyle ise beyhûde vakit izâ'at etmeksiz Devlet-i aliye hemen matlûb olan iki cevâbin birini versün ve vaktin müsâ'adesi kalmadığına binâen bu babda te'hîr müntic-i hatar u âfet olduğun takrir ve me'mûriyyeti katî olmağla eğer verilecek cevâb mukaddemâ'îrâd olunan cevâbinin mâ'adası ise tekrâr mülâkâtın dahi fâidesi olmadığını işrâb eyledi.

Tezyîl : استینوا على اموركم بلکمان Hadîs-i şerîfîne ittibâ'en her meclis-i meşveret (76-a) akabinde huzzâra taraf-ı sadâret-penâhîden muhassenât-ı iktitâm-ı serâir ve âfât-ı ifşâ-yi mâ-fi'z-zemâir tafsîl ü beyân olduğundan gayri a'dâ-yi bed-peymân eğer Devlet-i ebed-bünyânın vakit tahsîli irâdesinde olduğunu hissetmek lâzım gelür ise fırsat-ı terâhî-i zamân vermeyüp matlûbatını def'aten îrâd ve bir-iki gün zarfında cevâb ahziyçün izhâr-ı işrâr ve inâd eyleyeceği bedîdâr ve esrâr-ı Devlet-i aliye erkân-ı sultanatin iyâli mesâbesinde olup bunun bî-gâñeden cibâb-ı pûş-i istitâr olması lâzîme-i şerîta-i diyânet ve gayret olduğu misillû anm dahi vukûf-ı a'dâdan hîfz u siyâneti vâcibe-i zimmet-i ricâl-i devlet olduğun tekrâr be-tekrâr ihtâr ve ba'zen teklîf-i kasem ve tahlîf ihtiyâr etmişler iken

Nazm :

ولا اكتم لا شرار لكن اذ يهأ ولا ادع الا شرار يعل على فلي
وأن قليل العقل من بات لية بقبله الا شرار جنبا على جن

mefhûmiyle âmil ba'zi vazî' ve hâmil dakîki celîl ve icmâli tafsîl eleyerek her meşvereti nâse nakl ü ismâ' ve bu mülâbese ile كل سر جاوز الا شين شاع me'âli netîce-pezîr ve giderek a'dâ beynde merâm-ı devlet-i ebed-müddet şöhret-gîr olup minvâl-i⁷⁶ muharrer üzere tercümân-ı mesfûr elçisi tarafından işbu haber-i bârid ile vârid ve bundan sonra sükûn ve ârâma vakt-i me'mûriyyeti gayr-i müsâ'id olduğun takrir edüp Moskovlu'nun bilâ-mehil lâ ve na'am cevâbi ahzinde vakti kasr ve bir-iki güne hasr etmeleri Devlet-i aliye'nin rûh-ı izâfisi makâmında olan râz-ı mektûmunun ifşâsından ve ba'zi ehl-i meşveretin adem-i imsâk-ı lisânından (76-b) neş'et eylediği su'âl-i mu-kaddere cevâb zîmnâda taraf-ı sadr-ı âlî-kadrden ma'rûz-ı atabe-i ulyâ kîlinmağla ol-bâbda sâdir olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ki menba'-i cûy-bâr-ı hikmet ve mevrid-i füyûzât-ı fetânet ve reviyyetdir. Bi-aynihi bu mahalle kayd olundu.

Süret-i Hatt-i Şerif

Benim vezîrim, gayri bu dinsizin cevâbına mümâşât mahzûru derkâr ve olmaz denildikde dahi sefer tahakkuk eder ne tedbîr olunur ise yine arz edesin, ben size hezâr be-hezâr kerre yazdım olur-olmaz makülesini dâhil-i meşveret etdirmeyin deyû âhir-i kâr iş ayân oldu. Bizim devletimizin yâdi-gârları düvel-i nasârânın ricâlleri gibi hayırlu degillerdir. Zâhirde meclis-i şûrâda olan cevâbları mecmû'u şâyi' etmişdir. Şimdi ne gûne tedbîre muh-tâc ve mersûm elçiye ne cevâb verilmelü, iş bundadır ve haberi matlûbumdur.

انتهى الخط السلطاني

Zikr-i tertib-i meclis-i meşveret-i umûmiyye ve karâr-giriften-i madde-i i'tâ-yi sened

Ânifen zikr olunduğu üzere ba'de'l-mükâleme Rusya elçisinden bir-kaç def'a baş tercümânı gelüp lâ ve na'am cevâbını istihsâl ve ifâte-i zemân kasdiyle maslahatı te'hîr mücîb-i harb ü kıtlâ olacağını tasrîh etmekle ihti-yâr-i selm ü harb zîmnâda umûm meşvereti lâzım gelüp ehl-i meşveretin ba'zısı tafsîl-i hâle gayr-i vâkîf olduğuna binâen husemâ-i dîn ü devletin ta'addî ve hazînenin fîkdâni ve bâ-husûs askerî tâifesinin adem-i râbitaları ve sâir esbâb ve ilel ve ârıza ve halel ale't-tâfsîl bir kâğıda ihrâc olunup kable'l-meşvere (77-a) krâ'at olunmak için âmâde ve istîzân sûretinde ata-be-i ulyâ-yi hüsrevâneye arz u ifâde olunup ruhsat-ı hümâyûn erzânî ve ol-bâbda sâdîr olan hatt-i şerîf-i cihân-bânî gâyet-i tehdîdi mutazammin ve en-vâ'-i hikemi mütebeyyin olmağa işbu mahalle kayd olundu.

Süret-i Hatt-i Hümâyûn

Benim vezîrim, işbu manzûr-i hümâyûnum olan hülâsayı meclise cem' olunacak erbâb-ı meşverete ifâde eyleyesiz. Hazîne ahvâlini ve sâir lâzım olan her ne ise cümlesi mülâhaza lâzımdır. Sefer bunlara tevakkuf eder, gayri şerî'atımızın iktizâsî ve cümlenin ittifâkiyle ve meşveretleri karâriyle amel olunsun, ammâ sonra şu şey bilinmedi ve söylenenmedi deyû kimse kim-seye bahâne bulur ise ve meclisden sonra şöyle mülâhaza gerek idi deyû i'tî-râz-gûne söz söyle olur ise söylemesi vâcib olan vakitde sükût edüp sonra böyle nifâk-âmîz fi'l ve hareket her kimden sudûr eder ise *Kur'ân-i münzel* hakkîçün ol-maküle kimse cezâsin bulur, ona göre hâlimizi ve vaktimizi ve tedârükâtımızi eyuce fîkîr eylesünler iki kavî düşmandan her hâlimiz gereği

gibi mülâhaza ve kimse hakkı kettm etmeyüp cümplenin ittifâkı taraf-ı hümâ-yûnuma arz oluna Cenâb-ı Hakk tevfik vere, âmîn. Yâ Mu'in.

İntihâ : Binâen alâ-zâlik işbu doksansekiz senesi Muharremü'l-harâminin yirmiüçüncü perşembe günü semâhatîlî şeyhüislâm efendi hazretleri ve kapudan paşa ve Esseyiid Mustafa Paşa hazerâtı ve sudûr-ı kirâm ve Mekke ve Medine ma'zûllerine gelince ulemâ-i a'lâm ve Haremeyn muhâsebecisine dek ma'zûl ve mansûb ricâl-i devlet ve ocak ağaları ve kâtibleri bi-esrihim Bâbiâlî'de müctemi' olup (77-b) Moskovlu'nun Kırım ve Taman ve bi'l-cümle Kuban kendülerin mülkü olduğunu i'tirâf zemîninde Devlet-i aliye-den sened mutâlebesi maddesine dâir meclisde krâ'at olunmak için kaleme alınan kâğıt ve ol bâbda sâdir olan hatt-ı hümâyûn ve Rusya elçisiyle Aynalı-kavak'da muahhareن vâki' olan mükâleme ve taleb eylediği sened-i mez-kûrun sûreti ve mükâlemeden evvel ricâl-i Devlet-i aliye'den ba'zlarının bu maddeye dâir başka başka alınan takrîrleri ve me'mûrların kazâlardan celb-i mâl ile asker ihrâc etmediğlerine ve killet ve adem-i zâbita-i askere dâir ve Bender'de askerin adem-i kesretine ve onuç bin guruş topcularının mevâcîbleri nakden ve havâleten ırsâl olunmuşken fakat dört bin guruş vâsil ve mâ'adâsını ocaklısu yedlerinde kaldığına müte'allik Abdi Paşa hazretlerinin tevâriüd eden tahrîrâtı hülâsası ve Rumeli eyâletinin zu'emâ ve erbâb-ı tîmârı Belgrad cânibinde kışlamak üzere fermân olunmuşken tâ'ife-i mezbûre kulubelerin ihrâk ve «bizler Belgrad etrâfında vâki' karyelerde kışlayacağız» şâyi'asıyle vilâyetlerine azîmet etmiş oldukları ve Ada-i kebîr'den altmış nefer yamâkân firâr eylediklerini müş'ir Eflâk voyvodasının kapukethüdâlarına gelen kâğıdı hülâsası birer birer krâ'at ve mefâhîmi cümleye beyân olundu. Ba'dehû sadriazam hazretleri kelâma ibtidâr edüp «îşte düşmanların keyfiyyeti ve Devlet-i aliye'nin her hâli cümplenize beyân olundu. Devlet-i aliyyenin hayırhâh kullarısız, hâtırınıza gelen her ne ise ya'ni Devlet-i aliye'ye göre ceng etmek veyâhud sened-i mezkûru vermek şıklarından kangısı hayırlı ise (78-a) kettm etmeyüp söyleyesiz bu iş Devlet-i aliye'nin işidir, bir türlü vesvese etmeyesiz, filân söyle söyledi ve filân böyle söyledi [deyü] gücenmek yoktur. Eğer ben bu meclisde söylenen söz için gücenüp söyleyen kimseye nefsâniyyet eyler isem Allah'ın kılıcına uğrayayım, hakkı kettm edüp söylemeyen dahi mu'âheze-i İlâhiyye'ye mazhar olur, cümlemiz ind-Allah rûz-i cezâde mes'ül olacağız huzûr-ı Hakk'da ne şekil söyleyecek iseniz bu meclisde dahi ol vechile söyleyesiz, bunda büyülüklük küçüklük olmaz sened mi verilecek ceng mi açılacak bu meclisde kat' olunmalıdır. Meclis-i âhara ta'lîki veyâhud iki cevâbdan birinin gayri cevâb verilmesi mümkün değildir» makâlâtıyla,

Misra:

Yâ seferdir yâ tahammü'l ikiden hâlî değil

mücmelini tafsîl buyurduklarında cümle huzzâr ser-ber-zemîn-i mülâhaza vü efkâr ve bâdi-i emirde sükût ile münselib-i yârâ-yi iktidâr oldular. Ba'dehû sadriazam hazretleri semâhatlû şeyhiislâm efendi hazretleriyle müttifikan huzzâra hitâb ve «niçin sükût ediyorsuz, hak ne ise söylemelüsüz» diyerek ulemâ efendilere teveccûh buyurduklarında, İstanbul kâdısı esbak Sadık Molla Efendi derîce-bâz-ı cevâb ve «za'f-ı devlete dâir îrâd olunan a'zâra nazaran şimdiki hâlde musâlahâ muhârebeye râcîh ve re'y-i savab görünüyor» demeleriyle İstanbul kadısı sâbık Müftî-zâde Ahmed Efendi ta'kîb ve «bizler emîrü'l-mü'mînîn olan pâdişâhimizin re'y ve emirlerine zâhiren ve bâtinîn mutî' ve münkâdîz. Bu madde niçün böyle oldu bizlerden ta'rîz vukû'u mümkün değildir» diyerek sadriazam hazretlerine teveccûh birle «siz pâdişâhimizin vekil-i mutlakısız, bu bâbda re'y-i pâdişâhî ne ise buyurun bizler dahi semi'nâ ve eta'nâ derûz» (78-b) zemininde bir garîb mukaddeme tertîb eyledikde, sadriazam hazretleri mukâbele edüp «efendi bu söz söz degildir bu madde re'y-i vâhid ile yürütmez, cümle râcî' bir maslahat-ı cesimdir, eğer pâdişâhın ve benim re'yimle kat olunacak maddeden olsa sizlerin bu meclise da'vetiniz iktizâ etmez idi, bu maslahat ne vechile kat olunacak ise ulemâ efendiler ve ricâl-i Devlet-i aliye ve ocaklar agavât ve zâbitânı ittifâkları ile kat olunmaludur. Tabî'at-ı maslahat böyle olduğundan başka şevketlû pâdişâhimizin dahi murâdi budur» dediklerinde huzzârdan ekseri «fi'l-hakîka cümle ittifâkiyle olmaludur» deyû tasdîk eylediler. Ricâl-i Devlet-i aliye'den ba'zlarının şimdiki hâlde bu za'f ile sefer açılmak münâsib olmadığını dâir mukaddemâ kaleme alınan takrîrleri bu mahalde krâ'at olunmağla tamâm oldukça sonradan sadriazam hazretleri «îste bu efendilerin re'yî budur, lâkin işbu re'yler maslahatî kâti' olmayup bu hâl ile seferin adem-i cevâzına dâir bir mukaddemdir, netice değildir, netice işbu meclisde verilecekdir, bakalîm bi'l-ittifâk re'y nedir» dediklerinde kapanudan paşa hazretleri kelâma ibtidâr ve «ceng esbâbiyle olmaludur. Henüz esbâb-ı ceng ü peykârdan olan hazîne ve asker keyfiyyeti ma'lûm-i sigâr u kibâr olup bilâ-esbâb muhârebeye tasaddî müntic-i âfât olduğu bî-irtiyâbdır, evvel-emirde bunu mülâhaza etmelidür. İngiliz elçisiyle mülâkâtında elçi-i mesfûr şu Kırım maddesini Devlet-i aliye'den sened verilmeyerek hemen Rusyalu'da kalmasını ikrâriyle tanzîm mümkindir demişidi» deyicek Müftî-zâde Efendi mukâbele edüp «ben meclisde berâber idim, Moskov elçisine her türlü söz söylendi (79-a) lâkin kâfir mücâb olmayup sened verilmemek

şöyle dursun belki senedin elfâzını bile tağyîre râzi olmayacağı muhakkakdır. Kapudan Paşa hazretleri França ve İngiltere'den gelecek habere ta'lîkân beş-on gün te'hîr etmesini birkaç def'a irâd eyledikde üç günden ziyâde te'hîr edemeyeceğini beyân eyledi. Bilâhire pek güzel, beş-on gün sabr edeyim, va'de hulûlünde senedi istedîğim gibi vereceğinize şimdî ta'ahhûd edin» dedi. Kâfirin gurûru bu derecelerde olduğunu ifhâm ve kat'-ı kelâm eyle dikde Rumeli kazaskeri efendi kelâma mübâderet ve «bu sened Moskovlu'ya verildiği sûretde fî-mâ-ba'd bir âhar teklîfe mübâşeret etmeyeceğine bir âhar devleti kefîl verir mi?» demekle «kefâlet böyle dursun henüz França ve İngiltereli'nün tavassutlarını bile kabûl etmedi» denildikde «yâ sözünde sebât ve adem-î sebâti neden ma'lûm olmalı deyicek şimdiki hâlde iddi'âsı böyledir ve bundan sonra bir matlabım yokdur, der ve kendüsü ta'ahhûd eder, lâkin sözünde durur mu? durmaz mı? Hakk te'âlâ bilür» denildi. Ba'dehû efendi-i müşârûn-ileyh i'âde-i kelâm edüp «siz Kaynarca ve Aynalı-kavak ahidlerinde durmadınız, şimdî bize ne vechile i'timâd gelebilür senedi size verelim lâkin bize bir kefîl verin» deyû elçiye bir def'a söyle lense dediklerinde Müftî-zâde Efendi mukâbele edüp «efendi sen ne söylüyorsun, herif üç güne dek yâ sened yâhud cevâb der, hattâ işbu perşembe günü cevâba muntazır olacak idi. Bu gün dört gündür sabrina ben ta'accüb ediyo-rum» demekle sadriazam hazretleri ve reisülküttâb efendi «elçi yine sabr etmedi mükâlemenin ertesi salı günü tercümânmı gönderüp su'âl ve ta'cîde (79-b) kusûr etmedi» dediler. Kapudan paşa hazretleri «efendiler, ağalar bu bâbda re'yiniz ne ise durmayup söyleyin» dediklerinde Matbah-ı âmire emîni Penâh Süleyman Efendi kelâma ağâz edüp «îste askerimizin ve hazîne-mizin hâli krâ'at olunan evrâkdan ma'lûm ve an-asıl cümlenin dahi mübe-mû bildiği ahvâldir. Muhsin-zâde merhûmun sadâretinde livâ-i şerîf ve Ordu-yi hümâyûn Şumnu'da iken mahrûse-i Edirne Şumnu'ya bir adım yer iken otuzbir gün mahsûr olduk Edirne'den bir şahîs ve bir kâğıt gelmenin imkânı olmadı ve Edirne ahâlisi imdâdimiza gelmek?» söyle dursun kendi başları derdine düşüp Edirne'den firâr esbâbını ihmâra başladilar, o zaman düşman yalnız Moscov idi şimdî ise Nemçe dahi müttehiddir, ikisi dahi kavi düşmanlardır» der iken kapudan paşa hazretleri sözü kesdirüp «düşman iki değildir, üç-dörtdür. Zîrâ Venedik dahi müteheyeyidir. Gürcistan meliki dahi Moskovlu'ya teba'iyyet eyledi, bu sûretde Anadolu'dan ve Rumeli'den de-nizden ve karadan hûcûma hâzır dört düşmanımız vardır» dedi. Süleyman Penâh Efendi yine kelâma başlayup «îste düşmanlar böyle iken ve Devlet-i aliyye'nin za'f-ı hâli zâhir iken bunlara cevâb verildiği hâlde adem-i mukâ-vemet ve sâir gavâil söyle dursun ma'âz-Allahü te'âlâ düşmanın birkaç kit'a

gemisi Karadeniz boğazının hâricine gelüp birkaç top atsa ve İstanbul ahâlisinin zahiresi Karadeniz'e münhasır olmağla zahîremizi kat' etse İstanbul'un hâli neye müncer olur, böyle vakt-i hazarda ﴿لَهُ أَحَدٌ وَاللَّهُ أَكْبَر﴾ zahîre peyâpey gelmekde iken ekmekler siyâh idi, şöyle idi, böyle idi (80-a) İstanbul'lu türlü türlü kıl u kâl ihtarâ' ediyorlar, iyâzen billahi te'âlâ ol vakit gavâil-i seferiyeyi birağup İstanbul zahiresini fîkr etmeli. Benim bildiğim bunun hayırlusu bu işi sulh ile kat'dır» dedi. Sadriazam hazretleri tekrâr kelâma ibtidâr ve «benim murâdım sefer olmasun demek ve muhârebeden kaçmak değildir. Bir nefsim var uğur-ı dîn ü devletde fedâ olsun, cihân kimseye bâkî değildir, esbâb mükemmel olsa bir gün durmayup ne olmak ihtimâli var» diyerek hemen mütevekkilen alâllah ebvâb-ı harbi küşâde eder idim, lâkin esbâb mütehammil değil ben şu mesnede geleli bir sene ancak oldu, benden evvel gelenler istihsâl-i esbâb-ı cenge kat'â mübâşeret etmediler sâir esbâb şöyle dursun ihtiyât için zehâir-i seferiyye nâmiyle bir dâne zahîre dahi tedâruk eylemediler, cümleniz bu meclisdesiz, öyle değil midir? Benim me'mûr olduğum vakitlerde bir habbe zahîre bir mahalle tehyî'e olunmuş mu idi?» deyicek cümle huzzâr tasdîk ve hâl böyle olduğunu takrîr eylediler. Ba'dehu sadriazam-ı gayret-şîâr yine kelâma ibtidâr edüp «me'mûr olduğum günden beru kat'â boş durmadım, leyl ü nehâr sarf-ı mâ-hasal-ı iktidâr ederek cümlenizin ma'lûmu olan mertebe tedârukât tehyî'e edebildim, hâlâ seraskerler olan mahallere ve sâir ol etrâfa sefer olur mülâhazasiyle Ordu-yı hümâyûn mürûr edecek yerlere vâfir zehâir cem' olundu. Ve seraskerler ve başbuğlar ma'iyyetlerine ve iktizâ eden mahallere gönderilmek için Varna'ya top ve mühimmât gönderildi, hattâ bir mikdârı seraskerlere ve mevâzi'-i sâireye îsâl⁷⁸ olunduğu cümlenin ma'lûmudur. Sadriazama bârid söz söylemez demeyüp imkân-ı âdisi olan tedârukâtda (80-b) kusûr etdim ise bayağı âdem farz edüp söyleyen, bana söyle söylediler deyû nefsâniyyet icrâsı kaydına düşer isem Allahü te'âlâ belâmi versün» dediklerinde cümlesi yekzebân-ı vifâk olarak «sizin kat'â kusûrunuz olmadığı ve endek müddetde bundan ziyâde himmet ve ikdâm olamadığı⁷⁹ zâhirdir» dediklerinde sadriazam hazretleri i'âde-i kelâm ve işbu vakitde tedârukâtımız ancak bu rütbeye resîde olup lâkin mukâbele-i düşmana kâfi olmadığını cümleye ifhâm üzerine lâzım ve külli tedâruk gördüm» deyû lâf ü güzâf edüp iftihâr etmem doğruca söyleşim, bakın görün meclisi buna göre kat' edin» dediler. Muhâssebe-i evvel Süleyman Feyzi Efendi kelâma bed' edüp «siz her⁸⁰ şey'i doğruca ve güzelce söylediiniz, devletimiz şeri'at-i mutahharaya merbût olmağla muktezâsını ulemâ efendiler beyân buyursunlar» deyicek Müftî-zâde Efen-di ve Tevfik Efendi mukâbele birle «muhârebe ve musâlahanın cevâzı ev-

velâ Devlet-i aliye'nin za'f u mikneti ma'lûm olmağa mütevakkif olup ulemânın bu madde ma'lûmları olmadığını ifâde eylediklerinde sadriazam hazretleri cevâba mübâşeret ve za'f u miknete dâir husûsât yegân yegân beyân¹ ve bir mübhêm şey kalmadığı zâhir ve ayân olup evvelâ hazîne husûsu ki a'zam-ı esbâb-ı miknetdendir, işte defterdâr efendi, su'âl olunsun» dediklerinde defterdâr efendi «şimdiki hâlde sefer yoğiken Devlet-i aliye'nin mäsârifî irâdına gâlibdir» dedi. Sadriazam hazretleri yine i'âde-i kelâm edüp «Darbhâne-i âmire'yi derseniz, işte darbhâne emîni (81-a) efendi dahi bundadır, söyleşün, darbhânedeki el-yevm mevcûd olan akçe yedi bin keseye bâliğ olabilir, ol dahi kapudan paşanın ifâdesi üzere yalnız donanma masârifinin ancak nîsfîna vefâ eder, gelelim asker husûsunâ, işte ocaklar ağaları bundadır, henüz şitâ askerini ihrâca me'mûr olanların askere ve arabaya bedel akçe aldıkları ve on üç bin guruş Bender topçularının mevâcibi gönderilmiş iken kal'aya dört bin guruş varup mâ'adâsi ekl olunduğu şimdî okunan kâğıiddan münfehim oldu. Asker bedeli elân ocak mübâşiri kim ise elbette cezâsı icrâ olunur ve bunlar lütf-i Hakk ile nizâm bulmaz değil, bulur, lâkin vakte muhtâc, düşmanlarımız ise hudûdlarda hâzırıdır» Ba'dehû topcu-bâşıya hitâb edüp «ağa bu on üç bin guruş noksân, niçün, gidüp küsûrunu kim aldı» deyicek «bu akçe vaktimde gönderilmedi, habîr değilim, tashîh eder hâkipâye ifâde ederim» dedikde yine sadriazam hazretleri kelâma ibtidâr birle «bunlar ne işlesünler nice müddetden berü zâbita-i askeriyye fâsid olmuş, bunlar ne şekil buldular ise böylece kullanırlar, nizâmına sa'yleri yok değil gerek yeniçeri ağasının ve gerek sâir ocak ağaları ve zâbitlerinin gayretleri var, lâkin vakte muhtâc bunları mu'ahezenin ne fâidesi var meselâ ocağın niçün böyle ve bu mübâşir hilâf-i me'mûriyet harekete nice cesâret etdi deyû yeniçeri ağasını mu'aheze etsem, ağa olalı üç ay oldu ne bilsün ve ne yapsun, darılıp azl etsem yerine olacak âdemîn hâlini ne bileyim, tecrübe muhtâc, şimdiki hâlde bunu tecrübe edelim, inşâ-Allahü te'âlâ sa'y eder, ve illâ bunu azl bir şey değil lâkin (81-b) kable't-tecrübâ azlin ma'nâsı ve fâidesi yok, kusûru dahil buna kiyâs olunur. İşte asker hâli dahi böylededir, esbâb-ı seferiyyenin biri dahi müdebbebi-i asker olacak vüzerâdan aslah mevcûd olup seraskerîğe intihâb eylediğimiz vüzerânın seleflerinin hâlleri cümleinizin ma'lûmlarıdır. Devletin derece-i za'f ve mikneti işbu ta'dâd eylediğimiz esbâb ile zâhir olacak, işte birer birer beyân eyledim. Verilecek cevâb-ı şer'i buna nazaran verilsün» dediler. Ba'dehû ricâl-i Devlet-i aliye'ye ve ocak ağalarına hitâb edüp «ağalar, efendiler işbu beyân olunan hâlât böyle değil midir? Ziyâde ve noksânı var mıdır? düşmanlarımıza mukâabele edecek asker tedârukünün imkânı var ise söyle-

leyin» buyurduklarında ricâl-i Devlet-i aliye'den ba'zıları memâlik-i mah-rûse-i islâmiyyede asâkir çok, lâkin zâbita ve râbitaları ve hîn-i iktizâde sebât ve metânetleri olmadığını beyân akabinde nakîbü'l-eşrâf efendi yeniçeri ağasına hitâb edüp «ağa ne dersin, asker ihrâc edebilir misin? dediklerinde «sa'y ederim mümkün olabildiği mertebe çıkarırım» demekle yine nakîb efendi mukâbele edüp «mükmin olabildiği dediğin düşmanlara vâfi olamaz, bundan kat'-i nazar ihrâc edebileceğin asker mukâbele-i a'dâda sâ-bit-kadem olurlar mı? ve sebât ve metânetlerine müte'ahhid olur musun? dedikde, tela'süme başlayup der-akab cebeci-başı Elhac İsmâîl Ağa kelâma mübâderet edüp «ben seferlerin ekserisinde bulundum, bâ-husûs geçenki seferde her mahallinde ve Sümnu'da berâber idim, sefer gayri şey'e benzemez, ol vakit bir düşmana cevâb veremedik (82-a) ben sağdan sağa söylerim, böyle işde sükütün ma'nâsı yokdur, dîn ü devlete hayırlı olanı söylemelidir, cebehâneden dört ortayı çıkarıncaya deðin dünyâ kadar akçe harc etdim, bizim askerde iş yok, eðip bükmeyen ma'nâsı yokdur, hâllerimiz bes-belli hemen musâlahaya karâr ile bu meclisde bunu kat' buyurun ve illâ mukâ-vemet mümkün değildir» dedi. Bundan sonra tevkî'i Çelebi Mehmed Efendi kelâma ağaz edüp «Çıldır vâlisinin tahrîrâtında Moskovlu'nun Gürcistan meliki ile ittihâdi ve müceddeden ol taraflarda araba yolları açtığı ve katı vâfir asker gönderdiği ve hattâ müteheyyi-i ceng idükleri tafsilen muharrer olmaðla huzûra takdîm olumuþ idi. Düşmanın ol taraflarda olduğu mahall Ahisha'ya dört sâ'at mesâfedir, ma'âz-Allah ceng kapusu açılmak lâzım gelür ise Çıldır ve Kars ve Erzurum ve bunlar emsâli bilâddan hayır yokdur. Anadolu'dan asker îsâlinin imâni mefkûddur» dedikde birâderi Lâleli Mustafa Efendi dahi mûmâ-ileyhin kelâmını tasdîk ve kavlini îsâl-i rütbe-i tahkîk eyledi. Tersâne-i âmire emîni Sîrri Selim Efendi dahi sevk-i kelâm edüp «emir buyurduðunuz tertîbâti kapudan paşa ile bi'l-müzâkere defter edüp takdîm eyledim, masârif ne derecelere müntehî olduğu zâhir olduğundan fazla Baðdad vâlisi tarafından gelen tahrîrâtda Moskovlu'nun Mâzenderan taraflarından Acem'e el uzatðığı münâderic olmaðla bu sûretde sefer açmak nice el verebilür. Îste kapudan paşa hazretleri cümleden ziyâde cenge harîs bir vezîr iken ol dahi tecvîz etmiyor» deyicek, kapudan paşa hazretleri (82-b) tasdîk eyleyerek «ben böyle vakitde ceng münâsibdir, diyemem ma'âz-Allahü te'âlâ sonu fenâ olur, bu bâbda sulhdan gayri Devlet-i aliye'ye göre hayırlı iş yokdur» dedi. Sadriazam hazretleri sâir huzzâra hitâb edüp «bu bâbda her birinizin re'yi ne ise söyleyin şimdi süküt edüp sonra hânelerinizde akd-i meclis ile Amr ü Zeyd'e tarîz etmeyin, îste şevketlû, kudretlû pa-disâhimizin e'azz-Allahü ensârehû hazretleri hatt-i hümâyûnlarında söylen-

mek vâcib olan meclisde söylemeyüp sonra nifâk-âmiz kavl ü fi'le cesâret edenlerin hakkından gelirim deyû beyân buyurmuşlar, sözünüz ne ise şimdi bu meclisde beyân edin şimdi bu meclisde söylemeyüp madde ne vechile kat olunacak ise kat olundukdan sonra hânesinde ve mecâlis-i uhrâda ta'rîz-gûne bir ferdin söz söylediğini istimâ' eyler isem vallahü'l-azîm kebîr ü sağır demeyüp hâtır ve gönüle bakmayup evlâdîm dahi olur ise mazhar-ı cezâ ederim, gözünüüz açıp merâmınız ne ise şimdi ifâde edin» dedikde sipâhîler ağası Elhac Selim Ağa cevâba ibtidâr edüp «Moskovlu Kırım'ı şimdi mi zapt etti? on seneden berü zaptındadır. Hânın ismi var idi, şimdî on seneden berü zaptında olan yerden Moskovlu'ya çıkış diyebilir miyiz? ve desek çıkar mı? ve bu hâl ile mukâvemet mümkün mı? sefer açılsa iyâzen-billâhi te'âlâ rusvayılıkdan gayri neyi müfid olur, bu bâbda musâlahadan ahsen-i sûret mi olur?» dedi. Sadriazam hazretleri semâhatlû şeyhüislâm efendi hazretlerine teveccûh edüp «de'âvî-i şer'iyyede müdde'i lâzım olduğu gibi istiftâda dahi müdde'i lâzımdır, ve hakîkat-i da'vâ (83-a) müsteftîye takrîr olunmaludur ki fetvâya muvâfîk ola -fetvâyi anladışa göre verirler- ta'bîri meşhûr meseldir, işte tefâsil-i hâl sûret-i da'vâda takrîr olundu. Cenâbınız ve sâir ulemâ efendiler cevâb-ı şer'işini beyân buyurun dediler». Semâhatlû şeyhüislâm efendi hazretleri ve nakîbü'l-eşrâf efendi, Müftî-zâde Efendi ile beyنlerinde ba'de'l-müzâkere Müftî-zâde Efendi cevâba tasaddî edüp «çünkü maddenin cevâb-ı şer'işini taleb ve devletin a'zârmı beyân eylediniz, şerî'at-i mutahharanın iktizâsı şerreyinin ictimâ'ında ehvenini ihtiyâr vâcibdir. Meselâ bir mü'min namaz kılacak olsa esvâbı münecces olup gayri esvâbı olmasa, üryânen kîlmak yâhud ol münecces esvâb ile kîlmak şıklarından kangısı lâzım gelür. Lâ-mehâle üryân kîlmayup, münecces esvâb ile kîlmak lâzım gelür, bu mes'ele ma'lûmunuzdur. Bu bâbda dahi sefer vukû'unun şerri sulh şerrine gâlib olduğu hâlde ehven olan sulhü ihtiyâr lâzım gelür» demekle defterdâr efendi kelâma ibtidâr edüp «sefer vukû'unda derkâr olan mehâzir ta'dâd olundu, ve her husûs cümlenin ma'lûmu oldu. Sefer olunmayup Moskovlu'ya sened verildiği hâlde devlete ve hazineye mahzûru nedir, ol dahi beyân buyurulsun ve cümlenin ma'lûmu olsun» dedikde efendi-i mûmâ-ileyh ba'idce bulunup kelâmını gereği gibi fehm kâbil olmadığından kîbel-i sadâret-penâhîden «efendi söylediğin nedir» denildikde «kethûdâ bey-efendi kulunuz söyle söyle» deyu kelâmını i'âde ve ifâde etmekle, sadriazam hazretleri ve huzzârdan ba'zları mukâbele edüp «Moskov'un Kırım'ı zapt etmesi ahid-nâmeye mugâyirdir. Bundan başka (83-b) Kırım ve Taman ve Kuban'da bu kadar muslimin vardır. Sened verildiği hâlde kâfirin hilâf-ı ahd hareketini bù kadar muslimin'in ra'iyyetini kabûl etmiş oluruz, zâhir-i

hâlde işte bu mahzûr var. Mâ'adâ ne makûle mahzûrât olduğunu ve olacağını Allah bilir» dediler. Rum-eli kazaskeri efendi kelâma ağaz edüp «şu kadar var ki Karadeniz Moskovlu'nun elinde olacak ve belki bir mikdâr zâhireden sıklet çekilecek, lâkin Kırım serbest iken Karadeniz Moskovlu'nun elinde idi. Înşâ-Allahu te'âlâ ol-sıklet dahi çekilmez» demekle kethüdâ bey kelâma ağaz edüp «şimdiki hâlde meclis neyi müntic olduğunu cümlemiz dahi bilemedik lâkin eğer ittifâk-ı ârâ ile Moskovlu'ya istediği gibi sened verilmesi karâr-gîr olur ise sened verilmesi ile maslahat tekâmîlî mülâhaza olunmayup, teksîr-i hâzîne ve tanzîm-i asker ve takviye-i serhaddât ve tedârükât-ı külliye-i seferiyeye leyl ü nehâr ikdâm olunmak vâcibdir. Zîrâ bizi a'dâ tedürüksüz ve devleti kuvvetsiz ve askerimizi râbitasız gördükce, bundan sonra dahi nice nice teklîfâta mübâşeret ederler, cümlemiz sa'y etmeliyüz, ola ki a'dâmiza mukâvemet edebilecek miknet istihsâl edelim, sened verilmesi karârında bu kaziyye meşrût olmaludur, ve bunu sulh-i müebbed zann etmelü değildir» dediler⁸². Şeyhüllâm efendi hazretleri «acaba şu Moskovlu ile bir mütâreke tanzîmi kâbil değil midir?» dediklerinde, müdde'âsının verâsı olmayup matlûbu olan senedin i'tâsi ve cevâb-ı redd verilmesi şıklarından gayri sık kabûl etmeyeceği beyân olunmak esnâsında sadriazam hazretleri «buyurduğunuz mütâreke ma'nen olmaludur. Meselâ şimdi cümlenin ittifâkı sened verilmekde karâr eyler ise (84-a) sened verildikten sonra şimdi söylendiği gibi tedârükâtımıza bakılıp kâffe-i esbâb-ı seferiyeye mükemmelen müheyâ olundan sonra sefer ikâ' olundukda, şimdilik verilen sened mütâreke sûretinde olmuş olur. Böyle olmayup Moskovlu'ya mütâreke teklîf olunsa ahid-nâmeler yalnız Kırım maddesinden ibâret olma-mağla şerâit-i sâire dahi muvakkat olmak lâzım gelür» dediler. Rumeli kazaskeri efendi «şu matlûb olan sened bir dahi krâ'at olunsun» demeleriyle mükerrerken krâ'at olunur iken sûret-i senedin [bir] fikrasi Kuban nehrinin berü tarafı olan Soğucak ve sâir ol havâli Devlet-i aliye yedinde kalmak maddesini mübeyîn olduğundan efendi-i mûmâ-ileyh anlamayup «bu ne demekdir» deyu su'al edicek sadriazam hazretleri «bu mahaller hâlâ Devlet-i aliye'nin tasarrufundadır, lâkin bunun mebnâ-aleyhi vardır. Kethüdâ bey bilür söylesün» deyicek kethüdâ bey tafsîl-i hâle mübâşeret edüp «çünkü Kaynarca müsâlahasında kavm-i tatar serbest olmak üzere mastûrdur. Şâhin Giray'ın hanlığı istikrârını hâvi Âtif-zâde Ömer Efendi merhûmun riyâsetinde gelen mahzarcılarda kapu halkından İsmâîl Ağa nâmında Şâhin Giray'ın bir âdemî var idi. Mahzarcıları istintak için kulunuza göndermeleriyile esnâ-yi musâhebetde mezbûr İsmâîl ve bir def'a dahi Moskov elçisi sâbık Stakiyef Kırım hânları mecmû' kalpak iktisâ eden tavâîfin hanlarıdır. Bu

sûretde Kuban'nın berü geçesinde olan Abaza ve Çerâkise ve sâir bi'l-cümle tavâife Kırım hânının hükmü câri olmak ve bu sûretde tavâif-i mezkûrenin sâkin oldukları Soğucak ve sâir arazi serbestiyete ve hânın havme-i hükümetine dâhil olmağla bu mahaller hân tarafından zabit (84-b) olunup, Devlet-i aliye'nin müdâhalesi iktizâ etmez» da'vâsını etdiler. Ba'de不过 bu husûs taharrî olunarak *Râşid Tarihi*'nde bulunmağla şöyledir ki bir vakitde Abaza tâifesinin şakâvet ve tuğyanlarından ve berü taraflarda vâki' memâlik sekenesine ta'addîlerinden sıkâyet olunmuş ol vakit bunların ta'addîleri def'i, Kırım hâni bulunan Hacı Giray Hân'a Devlet-i aliye tarafından tahrîr olundukda hân-ı müşârûn-ileyh Kuban'in Anadolu geçesi bizim hükümetimize dâhil olmayup, Devlet-i aliye'nin bilâd-ı sâiresi gibidir. Ahâlisinin def'i ta'addî ve te'dîbleri Devlet-i aliye cânibinden olmak iktizâ eder deyû tâhrîr etmiş, bu keyfiyyet târhî-i mezbûrda böylece bulunduğundan merkümlara beyân ile ilzâm olunmuşlar idi. Şimdi mahall-i mezbûre Devlet-i aliye tassarufunda kalsun deyû sened-i mezkûrda tezkîr etmeleri bu illete mebnîdir. Ve el-hâletü-hâzîhi mevâzi'i merkûme Devlet-i aliye tarafmdadır dedi. Bâlâda mastûr mübâhesât ile meclis uzayup, madde netîce bulmayup, sadriazam hazretleri ve nakîbü'l-eşrâf efendi tekrâr huzzâra hitâb ve «efendiler, ağalar söyleyin, sened mi verilsün? ceng mi olunsun? sükût câiz değildir, makâlâtıyla şimdi sükût edüp sonra ta'rîz edenler haklarında bâlâda mastûr va'idâti tekrâr edüp Süleyman Feyzi Efendi'ye teveccûh ve «efendi ne dersin» deyicek Süleyman Feyzi Efendi cevâba ibtidâr edüp «îste deminden güzel söylendi, muktezâ-yi hâli seri'at-i garrâya tevfik ile ulemâ efendiler cevâb versünler» deyicek, ulemâ efendiler bir-biri beynlerinde biraz dahi söyleşdiler. Bi'l-âhire şeyhüislâm efendi hazretleri fetvâ emîni efendiye hitâb edüp «ne dersin» deyicek fetvâ emîni efendi (85-a) «Devlet-i aliye'nin za'fi ve esbâb-ı seferiyenin derecesi böyle olduğu takdîrde şer'an müsâlahâ tecvîz olunur» dedi. Müftî-zâde Efendi dahi emîn-i mûmâ-ileyi tasdîk ve «benim dediğim mes'ele dahi böyle değilmidir?» deyicek ol dahi «böyledir ve bu takdîrde müsâlahâ mücevvezdir» dedi. Sadriazam hazretleri ve şeyhüislâm efendi hazretleri bi'l-ittifâk ricâl-i devlet ve ocaklı unun cümlesi hitâb ve ekserisine münferiden münferidâ su'âl ederek «ne dersiz, cümleniz sened-i mezkûrun Moskovlu'ya verilmesine râzılar misiz?» dediklerinde, kapudan paşa ve Mustafa Paşa ve ulemâ efendiler ve yeniçeri ağası ve ocağı ağaları ve ricâl-i Devlet-i aliye'nin cümlesi ve sipâh ve silâhdâr ağaları başka başka «râzılarız» dediler. Hitâb-ı mezkûr tekrâr olunup «doğru söyleyin sonra şöyledir ve böyle dimen denmekle huzzârin cümlesi bi'l-ittifâk böylece münâsibdir, sonra diyecek söz yokdur, söz budur» dediler

Lâleli Mustafa Efendi bu su'al ve cevâbdan sonra söyle başlayup «işte bu madde cümle ittifâkiyle böylece karâr kıldı. Sened-i mezkûr i'tâ olunacağı meclisde Moskovlu'nun Gürcistan taraflarına yollar açıldığı ve asker gönderdiği münâsib olmamak ve ol iddi'âdan fâriğ olmak husûsları elçiyeye îrâd ile şu madde def' olunsa güzel olur idi» deyicek «pek güzel, bir kerre îrâd olunsun kabûl eder ise, vâkı'â güzel olur» denilüp sened verilmesine karâr verildi. Ba'dehû sadriazam hazretleri cümleye hitâb edüp «işte cümle ittifâkiyle Moskovlu'ya sened-i mezkûr verilecek oldu, lâkin (85-b) bu gün yarın verilir, on gün sonra verilir, her ne vakit verilir ise verilir ol vakte dek şu meclisi şu odadan taşra mahalde her kim tefvvüh eder ise hakkında kazâsı derkârdır. Zîrâ şimdiye dek vâki' olan mecâlisî ertesi günü gavurlardan istimâ' ediyoruz, bu lâyık değildir» deyicek cümlesi tefvvüh etmemeye ta'ahhüd eylediler. Hattâ topcu-başı ağa «bu meclisi gayri mahalde lisânına alâni Allah kahr eylesün» deyû inkisâr, ba'dehû fâtihâ denilüp teberrüken huzzârin cümlesi fâtiha-i şerîfe krâatine ibtidâr edüp meclise hitâm verildi. Cenâb-ı Hakk Resûl-ı Kibriyâ aleyhi ezke't-tehâyâ hürmetine velîyy-i ni'metimiz olan Devlet-i aliyye'ye karîben miknet ve kuvvet ihsân edüp kâffe-i a'dâsından ahz-i sâr ve intikâma muvaffak eyleye, âmîn.

Tezyîl : Ma'lûm ola ki esbâb-ı muhâfaza-i memâlik ü enhâ ve levâzîm-i muhârese-i bilâd ü ercâ ittifâk-ı ukalâ-yi kâr-azmâ ile hazâin ve asâkir ve zehâire inhisâr-ı külli ile münhasır ve işbu mevâdd-i selâsenin birine noksân tereyân eyler ise mahtûbe-i ibretü'l-vusûl merâm ve re'y-i tutuk-ı ihticâbda müstetir olacağı umûr-ı bedîhiyyeden olup binâen-aleyh bundan akdem zu'hûr eden seferin imtidârı hasebiyle usûl-i zevâbit-i mülkiyyeye halel-i külli âriz olup akîb-ı seferde ihmâl-i vükelâ-yi devlet ile bu mehâmm-i lâzîmetü'l-ihtimâmin te'diye ve tanzîmine adem-i takayyûd ve ikdâm ve hazînenin killeti ve mühimmât-ı seferiyyenin adem-i kifâyeti ve ale'l-husûs asâkirin⁸³ cübn ü rehâveti a'dâ-yi dîne gün be-gün vesîle-i husûl-i garaz ve merâm olmağla ma'lûm olan hâlât-ı müdhişe vukû' ve dâiren mâ-dâr havâli-i memâlik-i Devlet-i aliyye (86-a) husemâ taraflarından ihâta olunarak ednâ bahâneye mutarassid oldukları dahi şuyû' bulup bu mülâbese ile cism-i gayr-i mahfûz-ı mülke maraz-ı âkile isâbet etmekle derhâl tedbîr-i dil-pezîr ile izâlesine takayyûd olunmadığı takdirde cemi'-i a'zâya sirâyet ve ma'âz-Allah telef-i nefş-i mülke mûcîb ve illet olmak hâletleri gelüp görünüp sâir a'zânın selâmeti için bir uzung kat'ı bi-hasebi'l-kânûn iktizâ eylediğine nazaran el-hâletü-hâzîhi mesâg-ı şerî'at-ı garrâ ve ittifâk-ı ârâ ile nizâm-gîr-i karâr olan keyfiyyet mizâc-ı vakte nisbetle ihtiyâr-ı ehven-i şerreyen kabîlinden olup zât-ı mülke isâbet eden a'râz-ı fâsidenin derk ü fehminden kâsır ba'zi

sâde-dilân ekâbirin i'tirâz sevdâsiyle bu hâletin kabûlüne zarûret mess etdi deyû leb-cünbân-ı hezeyân oldukları dahl-i gayr-i müveccehleri bu vechile redd olunur ki mümehhid-i usûl-i tarîk-i müstakîm ve şeref-yâb-ı hitâb-ı **انك لى خلق عظيم** olan Fahr-i kâinât aleyhi efdalü't-tahîyyât hazretlerine sulh-i Hudeybiyede sanâdîd-i Kureyş serd-i şurût-ı sahîfe ile îrâd-ı envâ'-ı tekâlîf-i anîfe eylediklerinden gayri mehâsin-i şerifelerine Urve bin Mes'ûdi's-Sakâfi muhâlif-i tavr-ı edeb dest-i ta'arruzu itâle ve nüvişte-i kilk-i Hazret-i Ali olan sulh-nâmeden felev kelime-i tayyibeyi tağyîr ve izâle ve ba'de's-sulh Medine-i münevvere'ye avdet-i hümâyûnları vukû'unda Utbe bin Üseyyid'in târik-hâne-i derûnu envâr-ı hidâyet ile fûrûzân ve çirk-i şirk ile pür-jeng olan mir'ât-i kalbi şeref-i islâm ile mücellâ (86-b) ve tâbân olup Mekke'den Medine'ye hicret akabinde cânib-i Kureyş'den reddiyçün vârid olan-lara merkûm teslîm ve li-maslahatin bu kâr-ı düşvâr ihtiyâr olunduğu tefhîm buyurulup yevmî'l-âhir ebede dahi tâife-i Kureyş ile rabt-ı vesîka-i ittihâd eden Gatafan ve Fezâre kabîlelerinin tefrîk-i şeml-i cem'iyyetleri zîmnînda hâric-i Medine-i münevvere'de olan nahîlin sülüsünü kabîleteyn-i mezkûre-teyne beher sâl ber-vech-i maktû' i'tâ ve isâl sûretlerine rızâ-dâde olmalarıyla ma'a'l-kiyâs Devlet-i aliyye'nin bu def'a bi'z-zarûre ihtiyâr eylediği keyfiyyet mebnî-ale'l-esâs olduğu fenn-i siyer müttetebbi'lerine azher mine's-şems ve ebyen mine'l-emsâdir. Bu keyfiyyâtın vukû'u ashâb-ı kirâmin min-haysî'l-aded killeti ve hitta-i islâmiyyenin adem-i vüs'ati zamânına müsâdefe etmekden nâşı ihtiyârı zarûrî idi deyu tekrâr da'vâda isrâr ederler ise cem'iyyet-i Kureyş dahi mütekessirü'l-a'dâd olmayup hîn-i istinfârda ma'a-mülhakâtihim ancak on bine müntehî ve teşettüt-i cem'iyyetleri sell-i seyf-i seri'at olun-maksızın ednâ teveccûh-i hazret-i risâlet-penâhîyle muzmahill olmak bedîhî ve ale'l-husûs taraf-ı muvahhidînde cihâr-güzîn ve eyyâm-ı câhiliyetde her biri bin nefere mu'âdil nice ebtâl-i müslimîn hâzır iken ol-vechile sulha meyl ü rükûn nakş-ı zamîr-i feyz-i⁸⁴ tahmîrleri olan ilm-i mâ-kân ve mâ-yekûn iktizâsiyle ümmet-i merhûmesine ancak ta'lîm-i maslahat-ı hayriyye olduğu vâreste-i kuyûd-ı zunûndur. (87-a)

Zikr-i tenkîh-i sûret-i sened

Kırım ve Kuban maddesiyçün Rusyalu'nun iddi'â eyledikleri senedin i'tâsi ittifâk-ı ârâ ile meclis-i meşveretde karâr-gîr-i nizâm olmakdan nâşı sened-i mezkûrun sûreti olmak üzere Rusya elçisinin arz eylediği kâğıdın mukademesi ta'bîrât-ı gayr-i müsta'mele ve kelimât-ı bâride ve mühmele ile muhbat ve müşevveş olduğundan gayri Aynalî-kavak tenkîh-nâmesinin

Tatara müte'allik olan ikinci ve üçüncü ve dördüncü maddeleri ve Kaynarca ahid-nâmesinin üçüncü maddesi ilgâ olunmak elçi-i mersûmun kâğıdında münderic olup Kaynarca'nın üçüncü maddesi ise Özi kal'ası kadîmî ülkesiyle ke'l-evvel Devlet-i aliyye nin tasarrufunda bâkî kala şartından ibâret olup ilgâ olunduğu takdirde bir aralıkda madde-i ilgâyı der-meyân ve Özi'yi mül-hakâtiyle ahden iddi'â eylecekleri nûmâyân zikr olunan elfâz-ı mübheme ve gayr-i müstakîmenin tağyîri ve ale'l-husûs Devlet-i aliyye'ye mazarratı be-dîhî olan (87-b) madde-i selâse-i mezkûrenin îzâh ve tebyîni Rusya tercü-mâni vâsîtasıyla elçiye ifhâm olundukda tağyîr-i üslûb ve tenkîh-i sûret-i matlûb uhdesinden hâric olduğun ifâde ve devletinin madde-i ilgâdan mu-râd-ı âhari olmadığını beyân ile tercümânını i'âde ve'l-hâsil birkaç def'a muhâbere ve madde-i mezkûrenin keşf ü îzâhî husûsunda bi'l-vasita azîm muhâvereden sonra güc ile mesfür ilzâm ve üçüncü maddede musarrah olan Özi ibâresi ibkâsiyle böyle bir emr-i mevhûm ve vaktiyle da'vâya sâlih bir kayd-ı dakîkü'l-mefhûm izâlesine ihtimâm olundu.

**Meşveret-i havass der-nezd-i kethüdâ-yi
hazret-i sadr-ı âlî ve vukû'u ebhâs berâ-yi sekene-i Kırım**

Zikr olunan senedin sûreti müte'ayyinân-ı erbâb-ı meşverete irâ'et ve istikdâh-ı zend-i re'y ü reviyyet zîmnîda defterdâr-ı şikk-ı evvel Feyzi Efendi ve muhâsebe-i evvel Süleyman Fevzi Efendi ve Penâh Süleyman Efendi Bâbiâlî'ye ihzâr ve kethüdâ bey odasında cem'iyyete karâr verilüp minvâl-i muharrer üzere sened-i mezkûrun sûreti mûmâ-ileyhime krâ'at ve tağyîr ve tenkîhinde ve ale'l-husûs Özi maddesinin madde-i sâliseden tecrîd ve intizâ'ında çekilen usret ve ta'ab beyân ve işâret olundukda baş muhâsebeci efendi sebk-i senedi istihsân akabinde Kırım ve Kuban taraf-larında bu kadar muvahhidîn mevcûd olmağla hâlleri neye müncер olacak-dir deyû perişân oldunda mukâbele olunup bu husûs sened i'tâsi tahakkuk-kunda Rusya elçisine tercümânı vâsîtasıyla ifhâm ve Kırım ve Kuban'da mü-temekkin olanlar İslâmdan olmağla hicret ihtiyâr edenlere sedd-i râh-ı mü-mâna'at (88-a) olunmamak husûsu senede derc ve zamm olunmak lâzımdir deyû ilhâh veibrâm olundukda Rusyalı Kırım'ı zabit eylediklerinde Avrupa ve Kırım'a beyân-nâme neşr eylediklerinden sonra tekrâr Kırım'a beyân-nâme ırsâl ve hicret ihtiyâr edenler bir mâh imhâl ve emvâl ve eşyâ ve iyâllerini diledikleri mahallere sevk ve ısal etmeleri emrinde muhâyyer oldukları inhâ olunup tavâif-i tatardan ba'zıları hicreti ihtiyâr ve ikâmete niyyet edenler vatanlarında meks ü karâr eylediklerinden gayri muhâcirînin ba'zısı peş-

mân ve tekrâr vatanlarına avdet eylediklerini beyân ile kayd-ı mezkûrun senede indirâcı adımı'l-imkân ve vakt-i mev'ûd hülûl eylediğine binâen fi-mâ-ba'd bu makûle îrâdât ile ifâte-i vakt ü zamân olunmamasını Rusya elçisi tercümâniyle ifâde eyledi denildikde efendi-i mûmâ-ileyh iâde-i kelâm ve «bu kâfirlerin muktezâ-yi meşrebleri iddiâlarında ısrâr-ı tâm ederler ise dahi ba'zı matlabları husûliyle sâîr garaz-ı cüz'lerinde tenezzülleri mücerreb-i enâm olup binâen-aleyh Devlet-i aliye matlûbunuza mûmâşât edüp ancak ihtiyâriyle hicret kasd edenlere sûret-i men' ve zecr gösterilmemesi senede idhâl olunmak ve bundan sonra bu husûsun müzâkeresi câiz olmak iddiâları der-meyân olunur ise garaz-ı aslîleri hâsil olmuş bulunduğuna nazaran bu madde için ihtiyâr-ı harb etmeyecekleri ve beher-hâl bir ilâcını görmeğe sa'y edecekleri agleb-i ihtimâl ve hattâ riyâsetimizde konsolos maddesinde dahi envâ'-ı evzâ' ihtirâ' eylediklerinde konsolos nasbını Devlet-i aliye kabûl ve ancak eşkâl-i tahsîs-i mahalde kalup sonra bir nizâmi verilür denildikde (88-b) madde-i asliyyede kabûl bulunmak hasebiyle müdde'âmızı Devlet-i aliye redd etdi demeğe kâdir olamadılar gayeten mâ-fi'l-bâb konsolosun cây-i karârında ısrâr etdiler» dedikde elçi-i mesfûr beher-yevm ırsâl-i ahbâr-ı müdhîshe ile sened husûsunda ta'cîl ve hudûd başlarında rûzmerre Rusya askerine iki yüz bin guruş sarf olundugunu îmâ ile «te'ehhür-i maddenin nihâyeti vesile-i nedâmetdir» deyû kat'-ı kâl u kîl etmişken «îrâd olunan kaydın senede derci husûsu tekrîr⁸³ olunduğu takdirde fâidesi olmadığından gayri Devlet-i aliye'ye mücib-i rezâlet olacağı bedîhîdir» denildikde Penâh Süleyman Efendi derîce-i kelâmi bâz ve bu vechile mukaddeme-sâz oldu ki «bu madde fi'l-asıl Rusya elçisine ifhâm ve ol dahi aks-i matlûb üzere redd-i peyâm etmiş fi-mâ-ba'd tekrîr-i müdde'âda mu'âmele-i sâbika derkâr ve kabûlünde vücûd-ı ıztırâr takrîbiyle Devlet-i aliye'ye nakîsa-i şân-ı tatar-rufu zâhir ve âşikâr olmağla rezâleti tecvîz ve kabûlden ise hemen işbu krâ'at olunan senedi i'tâ evlâdîr. Zîrâ Tatar kavmi mukaddemâ serbest olup umûrlarına müdâhalemiz yoğidi, şimdi Moskov'a teba'iyyet eylemişler, Allah belâlarını versün, bir mütelevvin tâifediler ve fi'l-asıl bu serbestiyeti dahi kendüleri kesb eylediler bu maddenin kabûlünde Devlet-i aliye'den ısrâr ve Rusyalı tarafından adem-i kabûl bedîdâr olduğu hâlde mukâbele lâzım gelür mukâbeleye ise şimdilik kudret olmayup ma'a-hazâ cihâdin farziyyeti imkân ile meşrûtdur, imkân olmadığı hâlde ma'zûruz» der iken baş muhâsebeci (89-a) efendi mukâbele edüp «merâm bu husûs beher hâl bu min-vâl üzere hitâm bulsun demek değildir. Garaz mukaddem ve mu'ahhar zu'huru melhûz bir mazarrat var ise beyân olsun demekdir. Ve zîr olunan madde şer'-i şerîfe müte'allik olmağla bir kerre şer'isi dahi tâhkîk olunsun

zîrâ bu kadar müslimînin ra'iyyetini tecvîz etdiler deyû güft-gû derkâr ve me'mûrlar hedef-i sihâm-ı ta'n ve âzâr olacakları bedîdârdır» dedikde adem-i teffruk-ı huzzâr şartıyla bahs-i mezkûr ma'rûz-ı pîş-gâh-ı hazret-i sadri'ş-sudûr kılındıkda bu vechile mukâbele buyurdular ki lev-faraznâ Kırım'da olan tavâif Devlet-i aliyye'den isti'âne etdiler. Şimdilik i'anete yârâ ve kudret var mıdır? Ve mukaddemâ bi'd-defe'ât istigâselerine⁸⁶ binâen vücûb-ı igâseleri bâbında sûret-i fetvâ ihrâc ve Devlet-i aliyye igâseye muhtac olmuşken tertîb-i asker-i berrî ve techiz-i leşker-i bahrîden cüz'i ve külli bir fâide tâhsîl edebildi mi? belki Şâhin Giray'ın hânlikda istikrârını ve mahlûliyyet-i hakîkiyye vukû'unda âharın hân nasb olunmasını icâb eylediğinden gayri bu def'a Tatar Şâhin Giray'ı hal' ve Bahadır Giray'ı mesned-i hâniye vaz' eyledikleri hengâmada Devlet-i aliyye'ye mahzar irsâl ve hân için menşûr istidâalarında hanlığı tasdîk ve menşûru isdâr ve tenmîk mümkün oldu mu? bu husûslar etrâfiyle müzâkere olunsun deyû sâdir olan emr ü fermânları huzzâra ifâde olundukda baş muhâsebeci efendi «vâki'â bunlar vardır ve igâsede imkân şartdır, imkân olmadığı sûretde ne çare, lâkin murâd igâse ve istigâse bahsi değildir. Tâife-i Tatar bir kavm-i garîbü'l-etvâr olup ale'l-husûs (89-b) Rumeli cânibinde bu kadar hânân ve selâtin Bucak ve sâir mahallerde katı çok sunûf-ı Tatar mevcûd olduklarından fazla bu esnâda Kırım'dan hicret etmiş bu kadar nüfûs vardır, ebnâ-yi cinsimizi kûffâra verdiler âvâzesiyle bir gûne fesâd tekevvünü ve Devlet-i aliyye ahâlisinden ba'zı hâliyü'z-zîhn bu kadar islâmin ra'iyyetini tecvîz etdiler deyû me'mûrlar haklarında ihdâs-ı kil u kâl eyleyecekleri melhûz olmağla mücerred bu misillû hâlât tahaddüs etmemek ve eylediği hâlde tedârüklü bulunmak ya'ni Moskovlu'ya bu kaziyeyi kirâren ve mirâren îrâd eyledik ısgâ etmeyüp isrâr eylediler demek için bir kerre elçiye îrâd olunsa hiç olmaz ise mükâleme mazbatasında bulunur ve vaktiyle me'mûrlar zâhir-bînân avâm lisânından kurtulur. Eğer kabûl ederler ise dîn-i mübîne bir hizmet olur, muhâcirîne bir ay mühlet verdikleri kendülerden menkûl ve sıhhât ve hakîkati mechûl değil midir? hele bu husûsun vech-i şer'isi dahi ma'lûm olmak için Müftî-zâde Efendi ihmâr ve bu keyfiyyetin müzâkeresine ibtidâr olunsun demekle mukâbele olunup eğer düşmana tefhîm-i kelâmin imkânı olsa bu kadar müslimînin taht-ı tasallut ve hükümet-i a'dâda kalmasını kim tecvîz eder idi, lâkin hâl ma'lûmdur» denildikde Morali Süleyman Efendi meydân-ı sühana rahş-rân ve «böyle umûrda imkân şartdır» kavlini mükerer beyân ve imkân mümteni' olduğu hâlde a'zâr inde's-şer' makbûl olup meselâ Malta'da ehl-i islâmdan bu kadar userâ olup sefer edüp tahlîsin imkânı olmadığı gibi bu dahi dâhil-i hayyiz-i imtinâ' olduğu ve cenâb-ı Hakk

Devlet-i aliye'ye kuvvet ve miknet verinceye dek mümâşât (90-a) evlâ idü-ğünü ba'de'l-ifâde husûs-ı mezkûr mükâlemeye me'mûr olan zevât taraflarından min-gayr-i me'mûriyetin ba'zi mukaddemât-ı dostâne ile elçiye îrâd ve şayed mülâyemet ve nâ-dürüştî vesile-i husûl-i murâd olur, olmadığı sûretde husûs-ı mezkûr me'mûrlar taraflarından dostâne der-meyân oluna-cağına binâen adem-i kabûlde terettüb eden rezâlet Devlet-i aliye'ye âid ol-mayacağın îmâ eyledikde bu madde tekârîr elçiyle müzâkere olunacak değil belki tercümâni vâsitasıyla mümkün olabildiği ve sûret-i sened bi'l-muhâbere karâr bulup ba'de't-tebâyîz elçi ile mübâdele olunmak için akd-i meclis ol-nacakdır, zîrâ bu pazarertesi sened mübâdele olunmaz ise me'mûriyyetim tamamdır deyû elçi-i mesfûr ırsâl-i peyâm-ı mûhiş ile tahâsiş-i ezhân ve bu takâdirde vaktin müsâ'adesi olmadığı nûmâyândır» denildikde baş muhâsebe-ci efendi ta'kîb ve «kayd-ı mezkûrun sûrh ile senede derc olunmasını tas-vîb ve elçiye tercümâniyle gönderilüp kabûl etdiyse ni'am'e'l-matlûb etme-diği hâlde bu da'vâdan keff-i yed ve ol-vechile i'tâ-yi sened olunsun» de-dikde huzzârin cümlesi bu kavli istihsân ve herkes mahallerine revân oldu-lar. Ba'dehu Rusya tercümâm getirdilüp zîkr olunan husûs mesfûra ifâde ve ismâ' ve re'y olunduğu üzere sûret-i senede sûrh ile işâret ve elçi tarafına gönderildikde bir vechile kabûl mümkün olmadığı haberîyle tercümâını n-âcâ' ve mukaddem bu husûs için gönderdiği cevâbi bu def'a dahi tafsîl ve işbâ' etmekle vâki' olan bahsin tafsîli ve elçinin ısrâri-ı (90-b) küllisi cum'a günü Bâbiâlf'ye vürûdlarında sadreyn-i muhteremeyn hazerâtma ifâde ve kudret olmadığı hâlde senedin ol vechile i'tâsma rizâ-dâde olduklarında kayd-ı mezkûrun ref'iyle i'tâ-yi sened karâr-gîr-i nizâm ve kethûdâ bey oda-sında vâki' olan mübâhese ve ârânın cûz'î ve külli bir fâidesi zuhûr etme-yüp biyhûde yere israf-ı kelâm olundu. Cenâb-ı kahhâr-ı lem-yezel zât-ı fer-dâniyyeti hürmetine hüzn ü inkisâr kulûb-ı muvahhidîni karîben sürûra mü-beddel edüp zuhûr-ı gayret-i ilâhiyyesiyle şerzime-i a'da-yi dîni makhûr ve te'yîd-i millet-i islâmiyyede hâb u râhatî terk eden şehriyâr-ı gayret-medâr مَلِكُ الْمُؤْمِنِينَ اَللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ hazretlerini her hâlde mansûr ve muzaffer eyleye, âmîn.

Zîkr-i i'tâ-yi ruhsat-nâme-i hümâyûn be-me'mûrân

Elçi-i mesfûr bu madde için devleti tarafından ruhsat-nâmesi olduğu-nu îmâ ve verilecek senedi yâ sadriazam hazretleri temhîr veyâhud me'mûr-lara ruhsat-nâme verilmek istidâsında olmağa binâen-aleyh vezîr-i müker-rem kapudan paşa hazretlerine ve İstanbul kadısı sâbık Müftî-zâde Ahmed

Efendi'ye ve reisülküttab efendiye ruhsat-nâme-i hümâyûn verildikten gayri sûret-i senedin bâlâsına ittifâk-ı ârâ ile karâr bulan işbu sûret mûcibince senedi temhîr ve i'tâ oluna deyû hatt-ı hümâyûn keşîde kılındı. Binâberin işbu şehr-i Safer'in onbeşinci günü Aynalıkavak sahilsarayında me'mûrlar müctemi' ve hâzır ve kapudan paşa hazretlerinin kudûmuna nâzir olmala-riyle müşârûn-ileyh hazretleri yevm-i mezkûrda mu'tellü'l-mizâc ve meşgûl-i tedbîr ve ilâc olduğu ihbâr ve meclise (91-a) gelmeğe iktidârı olmadığı iş'âr olunduguına binâen sened-i mezkûru mûmâ-ileyhimâ temhîr edüp müşârûn-ileyh hazretleri dahi temhîr etmek üzere ruhsat-nâme-i hümâyûn ve sened-i mezbûr beylikci efendi ile ırsâl olundukda müşârûn-ileyh zîkr olunduğu üzere mu'âlece şugâliyle haremde olduğu haber verilmekle ruhsat-nâme-i hümâyûn ve sened savb-ı vezîrânelerine gönderilüp der-akab temhîr ve «bu sâlh sâlh değildir, a'dâ bizim hâlimizi gördükce buna kânî olmayup envâ'i teklifâtâ ağâz ve memâlik-i mahrûseye dest-î tama'i dirâz eyleyerek hiç olmadı ise Tuna re's-i hudûd olsun diyecekleri ve başımızın çaresini görmek ve ahz-i intikâma medâr olur esbâb tekmiâline bakmak lâzım olup sonra nedâmet fâide vermez» deyû bi'l-vâsita takrîr ve mûmâ-ileyh dahi senedi alup Aynalıkavak'a geldikde Rusya elçisiyle mübâdele ve şimdilik bu vechile terk-i muhârebe ve mücâdele kılındı.

Sûret-i sened

Bi-ismihî subhânehû ve te'âlâ bâ'is-i tenmîk-i hurûf oldur ki Devlet-i aliye-i Osmaniyye ile Rusya Devleti imparatoriyesi beyinde der-kâr olan hüsn-i muvâlât ve musâfâtın tezâyûd ve istikrârına bâdî olur ve sâlin istihâli tarafeyinden matlûb ve mültezem olduğundan bu def'a Kırım ve Taman ve Kuban'da tekevvün eden hâlât beyne'd-devleteyn mûris-i kîl ü kâl ve belki mûcib-i infisâh-ı sâlh ü salâh olabildiği mülâhaza olduğundan husûs-ı mezbûrun tarafeyinden dostâne müzâkeresini işbu iki devlet ihtiyâr ve gereği gibi mütâla'a eylediklerinden sonra beyne'd-devleteyn min-ba'd bir türlü mevâdd-ı bahs-i kîl (91-b) ü kâl kalmamak irâde-i câzimesiyle ba'd-ezîn musâlahâ-i kaviyye-i ferhûnde-fâlin ve hüsn-i hem-civâreyinin ve ticâret-i ma'küdenin menâfi'yle tarafeyinden temettü' olunmak için husûs-ı mezbûrun bir râbîta-i kaviyyeye rabtinı muktezî gördüklerine binâen işbu iki devlet bu husûsu ba'de'l-müzâkere bu senedin tamâmen ve kâmilten ri'âyet ve ifâsını alenen ahd ü peymân ederek akd ve tanzîmini murâd eylediklerinden taraflarından murahhaslar intihâb ve ta'yîn ve yedlerine ruhsat-nâmeler i'tâ ya'ni Devlet-i aliye-i Osmaniyye tarafından bu niyâz-mendân-ı dergâh-ı

ilâh devlet-i kavî-i şevket-vüzerâ ve ulemâ ve ricâli derûnlarında hâlâ bi'l-fi'il deryâ kapudanlığı ve Anadolu kazaskerliği pâyesiyle sâbikâ İstanbul kadılığı ve riyâset-i küttâb hidemât-i celîle-i refî'âlariyle şeref-yâb olup şehriyâr-ı Dârâ-derbân ve hüsrev-i ma'delet-nişân dâver-i devrân şehîşâh-ı cihân şevketlû kerâmetlû mehâbetlû adâletlû veli-ni'metimiz padişâhimiz efendimiz cânib-i hümâyûnlardan yedlerimize ihsân buyurulan ruhsat-nâme-i sâmiyeleriyle haşmetlû miknetlû bi't-tamâm Rusyaların padişah ve imparatoriçesi cenâbları tarafından Deraliyye'de mukîm fevkala'de orta elçisi ve murahhası ve devletinin müsteşârı ve San Viladimir İstanislas tarîkinin kâvalyeri rağbetlû menziletlû Bulhakof dahi ruhsat-nâme ile terhîs olunup lâyıkî ve iktizâsı vechile yedlerimize verilen ruhsat-nâmelerimizi beynimizde ba'de'l-mübâdele mevadd-ı âtiyetü'z-zikri imzâ ve temhîr etmişizdir.

Evvelki madde : Bin yüz seksensekiz senesinde akd olunan musâlahâ ahid-nâmesinin ve bin yüz seksendokuz senesinde (92-a) tanzîm olunan hudûd-nâmenin ve bin yüz doksanuç senesinde mün'âkid olan tenkîh-nâmenin ikinçi ve üçüncü ve dördüncü maddeleri istisnâ olunup işbu maddeler ba'd-ezîm devleteyden bir vechile i'tibâr olunmayup amel olunmaları iktizâ etmeye, lâkin Özi kal'ası kadîmî ülkesiyle Devlet-i aliyye'nin taht-ı tasarrufunda bâki kala ibâresi bâlâda mastûr seksensekiz senesi ahid-nâmesinin zîr olunan üçüncü maddesinde musarrah olmağla ibâre-i mezkûre kemâkân ma'mûlün-bih ve mer'i tutula.

İkinci madde : Rusya Devlet-i imparatoriyesi Tatar hânları taraflarından Soğucak kal'asının nâhiyesi üzerlerine iddi'â olunan mülkiyyet hukükunu hiç bir vakitde der-meyân ve iddi'â eylemeyüp kal'a-i mezkûre külliyen Devlet-i Osmaniyye'nin mülkü olduğunu i'tirâf eder.

Üçüncü madde : Kuban'da, Kuban nehri hudûd i'tibâr olunmağla zîr olunan devlet-i imparatoriye nehr-i mezbûrun beru yakasında ya'ni nehr-i Kuban ve Karadeniz beyninde mütemekkin olan tavâif-i Tatardan dahi keff-i yed eder. İşbu senedin gerek şevketlû kerâmetlû adâletlû merhametlû veli-ni'metimiz efendimiz padişâhimiz hazretlerinin taraf-ı hümâyûnlardan ve gerek haşmetlû miknetlû bi't-tamam rusyaların padişah ve imparatoriçesi cenâbları tarafından kendü imzâlarıyle ve vech-i mu'tâd üzere muharrer ale-nen tasdîk-nâmeler ile te'yîd ve tasdîk ve zîr olunan tasdîk-nâmeler işbu senedin akdi gününden dört ay zarfında ve mümkün olur ise dahi mukaddem Kostantaniyye'de mübâdele olunmak üzere karâr verilüp cânibeyn murahhasları mefâhîm ve mezâmîni (92-b) muvâfik ve mutâbık iki nûshasını tertîb ve terkîm edüp kendü imzâlarımız ve mühürlerimiz ile hatm ve temhîr eyleyüp beynimizde mübâdele eylemişizdir.

**Zikr-i sened-dâden-i Devlet-i aliye
berâ-yi mevadd-i Eflâk ve Boğdan**

Bundan akdem Moskov ve Nemçe elçilerinin devletleri taraflarından me'mûren Bâbiâlî'ye takdîm eylediği takrîrlerde münderic olan mevadd-i selâsenin ikisi hitâm-pezîr ve diğerî ki Eflâk ve Boğdan maddesidir, bu âna dek te'hîr olunmuş idi. Zikr olunan maddenin dahi kat' u nizâmi hasm-ı mekkârin hülâsa-ı merâmi olduğundan gayri Devlet-i aliye tarafından mevadd-i selâsenin kabûlü zîmnâda mukaddemâ sened verilmiş olmayla ba'zen mü-kâleme ve ba'zen muhâbere ile işbu madde dahi tanzîm olunup keyfiyyeti ma'lûm olmak için makâm-ı sadâret-i uzmâdan verilen senedin me'âli alâtarîki'l-icmâl tahrîr olundu. Bin yüz seksensekiz senesinde Eflâk ve Boğdan'dan vürûd eden boyarların iltimâslarıyle hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile müveşşah inâyet ve ihsân olunan evâmir-i aliye icrâsı ta'ahhüdiyle Eflâk'dan altı yüz ondokuz kise ve Boğdan'dan yüz otuzbeş kise ve dört yüz kırkdört buçuk guruşdan ziyâde beher sâl cizye mutâlebe olunmayup zîr olunan mebâliyi getürüp Asitane-i sa'âdet'e teslîm edeler ve müceddeden nasb olunan beylerden cevâiz taleb olunmayup, anlar dahi re'âyâdan bu bahâne ile akçe tahsîl etmeyeler, ve Eflâk memleketinden idîyye nakd ve eşyâ, doksan bin rikâbiyye kirk bin ve Boğdan'dan idîyye doksan bin ve rikâbiyye yirmibeşer bin guruş almup ibkâiyyeyi memleketeyn beyleri re'âyâya tevzi' (93-a) etmeyüp kendülere âid olan menâfi'-i rüsûmât ve gümruk ve sâir vâridât-ı mu'ayyenelerinden edâ edeler ve ol havâlide olan vûlât ve hükkâm iddi'â-yi hâse, ve zararı re'âyâyâ râci' avâid taleb etmeyüp ve mücerred akçe ve hedîyye celbi için mübâşir göndermeleri Devlet-i aliye tarafından tecvîz olunmamak ve Devlet-i aliye'de birisi mansûb olukda memleketeden avâid ve cevâiz verilmeyüp hubûbat ve zehâir-i sâire dahi ahâliye mûcib-i muzâyaka olmayacağı derecelerde ahz ü iştirâ olundukda mîrîden an-nakd akçesi edâ ve nakliyyesi ahâliye tahmîl olunmaya ve tüccâr tarafından alındiği hâlde râyic olduğu vech üzere alınup ta'yînât-ı mîriyye ve sekene-i İstanbul için fûruht olunacak añañmî si'r râyîciyle tüccâr ve celeblere voyvodalar nezâretleriyle fûruht edeler ve Devlet-i aliye'ye lâzım olan kereste ve sâir levâzîm-ı ebniye mukaddemce beylere ihbâr ve kat'iyye ve nakliyyeleri re'âyâya el-vererek vechile nakden edâ ve hudûddan hâric mahallere nakl etdirilmek bâbında cebr olunmamak ve memleketeyn-i mezkûreteynden araba ve amele mutâlebe olundukda ücret-i âdiyelerini tenkîs ve te'hîr câiz olmayup fermânlı tüccârdan gayri yamâkân ve etrâfdan ızrâr da'îyesiyle

bir ferdin geş ü güzârları ve topraklarında hars u zirâ'at ve ra'y-i hayvanât etmeyeler.

**Su'al-kerden-i hazret-i şehriyâr-ı hikmet-şî'âr
ez-cevâz-ı feth-ı in-i sulh-ı zarûriyyü'l-ihtiyâr**

Devlet-i aliye-i ebediyyü'l-kiyâmm esbâb-ı ceng ü peykârı henüz ve-râ-yi cidâr-ı nâ-tamâmî (93-b) ve noksâniyetde mütevârî olduğuna binâen a'dâ-yi dînin Kırım ve sâir mevadda zuhûra gelen teklif-i anîflerine bâlâda tafsîl ve beyân olunduğu üzere zarûrî mümâşât ve ba'demâ kümmeleti'l-esbâb ahz-i sâr ü intikâm kasdiyle taraf taraf diyâr-ı nikbet-medârlarına sevk-i mücâhidin ve guzât hülâsa-i efkâr-ı kâr-güzârân-ı devlet olduğu eger-çi ma'lûm-i şehriyârî olup ancak kesîr ü kalîl ve dakîk ü celîl umûr-ı hü-mâyûnlarını şer'-i şerife tatbîk muktezâ-yi meslek-î müstevcibü't-tevâfîkleri olmağla binâen-aleyh yâverî-i avn-i hazret-i hayrû'n-nâsîrîn ve meded-kârî-i rûhâniyyet-i cenâb-ı seyyidü'l-mûrselîn ile mukâbele ve mukâteleye istî'dâd-ı tâm geldikde fesh-i râbîta-i âşîye mesâg-ı şer'-i şerîf ne vechiledir deyû be-yâz üzerine keşîde bir kît'a hatt-ı hümâyûn-ı hikmet-mêshûnlariyle istifsâr buyurduklarında müsteşrif-i avâkîb-ı umûr ve müte'emmil-i habâyâ-yi ah-vâl-i cumhûr olan sadrû's-sudûr tarafından ise bu husûs mukaddemâ istiftâ⁸⁷ ve semâhatlû şeyhüllâm efendi hazretleri dahi ulemâ-i a'lâm ile bi'l-müzâ-kere i'tâ-yi fetvâ etmiş bulunmalarıyla zîkr olunan fetvâ-yi şerîf bu def'a taraf-ı pür-şeref-i hilâfet-penâhîye arz u takdîm ve me'âl ü muhassali mersûm-ı sahîfe-i tab'-ı müstakîmleri buyuruldukda sandukça-i kitmân ve is-titâre vaz' u ilkâ ve hükmünü icrâ liyâkatini cenâb-ı kahhâr-ı müntakimden niyâz ile ref'-i eküff-i du'â buyurdular.

**Tevcîh-i livâ-i Kocaeli be-İsmail Paşa ve
me'mûriyyet-i o be-muhâfaza-i ada-i Prezen**

Zîkr olunan Prezen adası Özi kal'asının kilidi ve belki ekser mahallîn (94-a) sedîdi sedîdi olmakdan nâşî muhâfazası her bâr lâzîme-i hâlden olmağla binâen-aleyh kapusu halkından mâ'adâ yetmiş nefer tâmmü's-silâh piyâde ile inşâ-Allahü te'âlâ evvel bahar-ı hureste âsârda varup ada-i mez-kûreyi muhâfaza etmek şartıyla sâbıkâ Akşehir mutasarrîfi olan mîrimîrân-ı kirâmdan İsmail Paşa'ya işbu Saferü'l-hayr'm beşinci günü avâtif-ı aliye-i hazret-i şehinşâhîden Kocaeli sancağı tevcîh ve ihsân⁸⁸ ve ol bâbda ısdâr-ı emr-i celîlü's-şân kılındı.

Zikr-i ibkā-i Şam ve Trablus

Kuds-i şerîf ve Nablus sancakları ilhâkiyle hâlâ Şam vâlisi ve mîrû'l-hac olan vezîr-i mükerrem Dervîş Mehmed Paşa hazretleri bu sâl-i meyâ-min-iştîmâlde muktezâ-yi me'mûriyyeti üzere hüccâc-ı zevî'l-ibtihâcî bifazlihi subhânehu ve te'âlâ Mekke-i mükerreme'ye kemâl-i itmi'nân ve refâhiyyet ile îsâl ve iskât-ı farîza-i hacc ve itmâm-ı lâzîme-i acc ü secc akîbinde Şam-ı cennet-meşâma mashûben bi's-selâma idhâl eylediği bu esnâda meserret-resân-ı vürûd olan tahrîrâtından müstebân olduğundan gayri cerde başbuğluğıyla hâlâ Trablus-Şam beylerbeyisi olan birâderi Hasan Paşa dahi vaktiyle hüccâc-ı hidâyet-minhâcî istikbâl ve hizmet-i lâzîmesinde sarf-ı mâ-hasal-ı iktidâr eylediği hüsn-i terbiye-i hazret-i âsaf-ı hamidü'l-hasal ile ma'rûz-ı atabe-i hûdâvend-i deryâ-nevâl kılınmağla sa'y ü himmetleri mebrûr ve hizmet ve gayretleri meşkûr olup zalâm-ı şâm-ı halecân-ı kalb ile târîk olan hâne-i ümîdleri pertev-i âfitâb-ı şehriyârî ile pûr-nûr u ziyyâ ve işbu Rebi'ü'l-evvel gurresinden kemâkân mansibleri takrîr (94-b) ve ibkâ olundu.

Celb-i Nakş-ı Kadem-i muhterem-i hazret-i Risâlet-penâhî ez-Şam be-cânib-i Asitâne-i sa'âdet-makâm

Dîmîşk-ı Şam eyâletine tâbi' Havran nâhiyesinde Eski-Şam demekle ma'rûf Busrâ nâm kal'ada mevcûd eser-i kadem-i muhterem-i hazret-i şeffî-i rûz-i cezâ ve nakş-ı pây-i cenâb-ı ser-hayl-i enbiyâ aleyhi efdalü't-tehâyâyi keşîde-i sîne-i iftihâr ve nihâde-i suveydâ-yi dil-i şeref ve i'tibârı eden hacer-i i'câz-eseri Şam vâlisi esbak müteveffâ Vezîr Mehmed Paşa mahall-i mezkûrdan kal' ve müteveffâ Es'ad Paşa'nın hânesine nakl ve vaz' eylediği ni hâlâ Şam vâlisi vezîr-i mükerrem Dervîş Mehmed Paşa bu def'a arz u tahrîr ve Câmi'-i Emeviyye'de vâki' merkad-i mu'attar-ı Hazret-i Yahyâ Aleyhüsselâm'da cümle-i âsâr-ı hayriyye-i hazret-i tâcdârîden olarak müceddeden bir mahall binâsiyle ikâmesi veyâhud suhûlet-i nakl hasebiyle Asitane-i sa'âdet âşıyâneye celb olunmasını ifâde ve tezkîr etmekle Darü's-saltanatü'l-aliyye'de bu makûle âsar-ı şerîfe ve teberrükât-ı latîfenin vücûdu mahz-ı hayr u bereket ve vesîletü'l-husûl-i yûmn ü sa'âdet olduğu havâlîgerd-i zamîr-i ilhâm-tahmîr-i şehriyârî olduğuna binâen zikr olunan⁸⁹ Hacer-i şerîf bu cânibe nakl olunup Asitane-i sa'âdet'de müceddeden ihyâ ve binâ olunan türbe-i şerîfenin bir mahall-i münâsibine vaz' u ta'lîk ve ziyyâ-

ret-gâh-ı erbâb-ı kulûb ve tahkîk olmak üzere Şam vâlisine hitâben isdâr-ı emr-i celîlü'l-îtibâr kılındı. Kadem-i şerîf'in zîkr olunan hacere te'sîri keyfiyyetine tahsîl-i ittilâ' için tetebbû'-ı kütüb-i magâzî ve siyer ve istintâk-i ehl-i hadis ve eser kılınup Halebî'nin *İnsânî'l-uyûn* nâm siyer-i makbûlünde İmâm Sübkî'nin (95-a) meşhûr olan *Kasîde-i tâ'iyye*'sında,

وَأَنْزَلَ فِي الْأَجَارِ مُشَيْدَةً ثُمَّ لَمْ يُؤْرِ فِي دِرْمَلِ بِطْعَاهَ مَكَّةَ

beyti sahîfe-zîb-i beyân ve İmâm Suyûtî'nin *Hasâis-i suğrâ* nâm kitâb-ı müsstetâbında ibâresi nûr-fezâ-yi merdümek-i tahkîk ve îkân olup ancak kabûl-i isr eden hâcer itlâk üzere mezkûr ve muharrer ve husûsiyle vukû'-ı isre delâlet eder bir ibâre-i sarîha ve bir rivâyet-i sahîhaya her-çend zafer mümkün olmadı ise dahi لو اعتقدتْ مُثْمِنْ عَلَى حَبْرِ لِئَنَّكُمْ mefhûmu üzere nakş-ı Kadem-i Fahri kâinât aleyhi efdalü't-tahiyât i'tikâdiyle ihtirâm ve i'zâzi yükün ü bereketden hâli olmadığı zâhirdir.

Zîkr-i mektûli-i mutasarrif-i Delvine ve tevcîh-i livâ-i mezkûr be-Aydonath Abdurrahman Paşa

Delvine sancağı mutasarrifi olup mîrimîrân-ı kirâmdan Mustafa Paşa'nın sâkin olduğu mahalle leylen ba'zi eşkiyâ duhûl edüp mûmâileyhi katlı ü i'dâm ve mevcûd olan zî-kîymet eşyâsını nehb ü gâret eylediklerini ahâli-i belde mahzar ve kadısı i'lâm etmekle bu makûle fitne ve fesâdet ve nasb-kerde-i halifetü'l-müslimîn olan vulât ve hükkâma itâle-i dest-i şakâvet edenlerin cezâları tertîbiyle sâir eclâf-ı nâs terhîb olunmak Kânûn-ı külâli-siyâset-i mülkiyyeden olduğuna binâen kâtilleri teftîş ve istihbâr ve cezâyi mâ-yelikleri icrâsiyle def-i ihtilâl-i beldeye ibtidâr ve mûmâ-ileyhîn gasb olunan hasîs ve nefîs emvâl ve eşyâsı zâhire ihrâc ve bu vesîle ile sâir bîgaraz kimesneler min-gayr-i vech tazyîk ve iz'âc olunmamak bâbında (95-b) hâlâ Avlonya sancağı mutasarrifi Kurd Ahmed Paşa'ya ve Rumeli kaymakamına isdâr-ı fermân-ı âlî-şân kılmup münhal olan Delvine sancağı işbu Rebiülevvel gurresinde avâtif-ı aliyye-i mülükâneden Aydonatlı Abdurrahman Paşa'ya tevcîh ve inâyet ve me'mûrlara i'anet etmesi husûsu mûmâileyhe gereği gibi tenbîh ve işâret olundu.

Vürûd-ı haber-i vefât-ı kâdi-i Medine-i münevvere ve tevcîh-i kazâ-i mezkûr

Doksansekiz senesi Muharreminden zabit eylemek üzere bundan akdem Medine-i Münevvere kazâsiyle ibcâl ve cânib-i Hicâz[a] cemmâze-keş-i is-

ti'câl olan mevâli-i kirâmdan Hîfzî-zâde Mustafa Efendi müddet-i örfiyyesini kable'l-ikmâl dâr-ı ahiret'e intikâl eylediği haberi bu esnâda resîde-i atabe-i adâlet-iştimâl olduğuna binâen yine doksansekiz senesi Muhamreminden zabit ve yevm-i nasbindan azli mu'teber olmak şart kılınarak sâbıkâ Şam-ı şerîf kadısı Ağa-zâde Abdurrahman Efendi'ye bâ-işâret-i aliyye kazâ-i mez-kûr tevcîh ve ihsân ve zuhûrat nev'inden olan takaddüm ile efendi-i mû-mâ-ileyh mahsûd-ı emsâl ve akrân olup Asitane-i sa'âdet'den bir an akadem fekk-i tinâb-ı ikâmet ve sûy-i dilcûy-i Tayyibe-i tayyibeye matiyye-rân-ı müsâra'at olması fermân olundu.

**Tertîb-i âlây ve meclis-i âlî berâ-yi
ta'lîm-i şehzâdegân-ı pür-ma'âlî**

İbbân-ı civân ve sabâ ve ünfüvân-ı ömr-i girân-bahâda tahsîl olunan ilm ü hüner sahâif-i ezhânda ke'n-nakş fi'l-hacer müte'essir ve kârger ola-cağı ind-i ehlü'n-nazar müsellem ve mu'teber olduğundan gayri ta'allüm-i efânîn-i ulûm ve tefehhüm-i kavânîn ü rüsûm tehî-destân-ı enâma (96-a) sermâye-i dükkânçe-i ma'iset ve vesîletü'l-husûl-ı rîzk'u kısmet olduğu gibi ezâhîr-i hadâik-i saltanat u bahtiyârî olan şehzâdegân hazerâtına dahi ârâyiş ü ziynet ve zerî'atü'z-zabt-ı serâir-i mülk ü millet olduğu hâlâ evrenk-nişîn-i hilâfet ve tâcdârî ve dîhîm-i efrûz-ı bâlâ-hâne-i şevket u kâm-kârî olan Şehriyâr-ı müstahsenü'l-âsâr ve şehinşâh-ı İskender-vakâr hazretlerinin zamîr-i münîr gîlü-izâetlerinde aks-endâz-ı mir'at-i vuzûh olup binâberin el-hâletü-hâzîhi tertib-kerde-i âğûş-ı saltanat ve perveriş-yâfte-i hadâne-i izz ü şevket olan şehzâde Sultan Süleyman dâme fî-avni'l-müste'ân ve şehzâde Sultan Mustafa در ذق له السعادة ، والى hazerâtının idrâk-i ma'kûlât ve mahsûsât ve iktisâb-ı nazariyyât ve zarûriyyâta istî'dâd-ı mahzları ke's-şems fi'l-hevâcir mütebeyyin ve kâbiliyyet-i fitriyyeleri ke'l-bedri'z-zâhir müte'ayyin olduğuna binâen ravzatü'l-gmâ-yi ulûm-ı mütenevvi'adan ikti-tâf-ı verd-i tariyy-i ma'ârif ve hadîka-i enîka-i kemâlât-ı settâdan ictinâ-yî bâkûre-i letâif buyurmalarına irâde-i kerâmet-ifâde-i mülûkâneleri cereyân kelâm-ı hikmet-intizâmine intisâ ve iktidâ ile revâc-dâde-i fenn-i kâsid-i hüner ü irfân olmalarıyla felihâzâ işbu Rebi'ülevvelin beşinci günü sadriazam-ı âlî-makâm ve şeyhüislâm-ı benâm ve vüzerâ-yi izâm ve sudûr-ı kirâm hazerâtı ve ricâl-i bâb ve sâir hademe-i dergâh-ı felek-cenâb Saray-ı âmire'ye kemâl-i sürûr ve besâset ile teveccûh ve azîmet ve Încilü köşk pîş-gâhında birkaç gün mukaddem nasb olunan otak-ı sûreyyâ-nitâk ve hiyâm (96-b) ve çergelerde cüz'i istirahat akabinde hân-ı vasî'ü'n-nevâl-i

mülükâne bast olunup müfti'l-enâm-ı sellemehü's-selâm ve ağa-yi Dârû's-sa'âdetü's-şerîfe ve vüzerâ-yi izâm hazerâtı cenâb-ı sadrü'l-vüzerâ hazretlerine tahsis olunan sofrada itâm ile karîn-i iżâz ve ihtirâm ve erkân-ı devlet-i ebed-müddet dahi haymelerinde Matbah-ı âmire'den ihmâz ve âmâde kılınan et'ime-i şehiyye-i mülükâne ile ikrâm olundukları esnâda rûh-ı cism-i mülük u millet ve mühr-i burc-ı übbehet ve menzilet olan şehensâh-ı âlî-tebâr ve kâhu'llahu ani'l-âfât ve'l-ekdâr hazretlerinin kudûm-ı meyâmin-lüzûm-ı mülükâneleri haberi teşnîf-sâz-ı sâmi'a-i huzzâr olup der-akab destûr-i vakûr ve şeyhüllâm-ı ma'âli-mevfûr hazerâtı ve sâir mevcûd olan zevât-ı dîvân-ı adâlet-nişâna muhtass olan elbise ve eksiyile şâh-râh-ı intizârda saf-bestesi-ârâm ve nîm-nigâh-ı hazret-i padişâhiye neyl ümidiyle mevkif-i tazarru' ve meskenetde kiyâm etmeleriyle çok geçmeden padişâh-ı Dâd-âver misâl-i hûrşid-i enver etraf ve eknâfa sâye-güster ve müsteşrifân-ı cemâl-i bâ-kemâl-i mülükânelere bahşende-i ziyâ ve fer olup derhal sadriazam hazretleri kemâl-i ibtihâl ile icrâ-yi merâsim-i istikbâl ve gubâr-ı semend-i bî-mânend-i padişâhiye sürme-i çeşm-i ikbâl ve i'tibâr ve zürûr-i ayn-i şeref ü iftihâr edüp rahş-ı dil-keş-i düldül ve şüden-i seng-i rikâba vaz'-ı kadem buyurduklarında müşârûn-ileyh hazretleri kasr-ı hümâyûnda mansûb olan taht-ı âlî-bâhta dek hizmet-î bagal-gîrî-i mülükâne ile mübtehic ve mesrûr ve iltifât-ı şehriyâr-ı bende-nevâz ile hâiz-i rehîne-i (97-a) hubûr olduğu esnâda âlâ-yi vâlâ dahi cemî' esbâb ve levâzımıyle tertîb ve teknil olunmuş olmağla sadriazam-ı kaviyyü'l-himem ve şeyhüllâm-ı fazâil-şiyem hazerâtı كفرنی رهان اوکر ضمیعی بان hem-inân olarak müretteb âlây ile Orta kapu'ya teveccüh ve nüzzûl ve mâşıyan Arz kapusu'na vusûl ve tülânî soffada erbâb-ı âlây alâ-merâtibihim ku'ud ve kudûm-ı şezhâdegân-ı civân-bahtâne medd-i hayt-ı şu'â'-ı çeşm-i şuhûd eylediler. Rub' sâ'at mürûrunda nevres-nihâlân-ı hadîka-i hâssü'l-hâss-ı sultânî ve nev-bâvegân-ı ravzü'l-ünf-i cihân-bânî olan şezhâdegân medde'llâhu zillehumâ mâdâme'l-Ferkadâm hazerâtı ser-i sa'âdet-efserlerinde mücevher sorguçlar ve beyâz şîbe kaplu kapanice kürkler elmas ile müzeyyen esbler ile Bâbüssaâde'den mânend-i neyyireyn-i zâhireyn lem'a-pâş-ı hâfikayn olmalarıyla murassa' rahleler üzerinde murassa' kisellere mevzû' mutallâ al pûşîdeli *Masâhib-i şerîfelerini* lalaları kemâl-i âdâb ile istishâb ve pîş-gâh-ı necibânelerde revân ve Dârüssâ'aâde ağası ve hazîne-dâr ağa hazerâtı yemîn ü yesârlarında selfîmî ve erkân kürkler ile ber-çîde-dâmen-i emr ü fermân olmalarıyla dîdene-i kadîme-i Devlet-i aliyye üzere ibtidâ şerâfetlû nakîbü'l-eşrâf efendi hazretleri ber-dâşte-i dest-i du'â ba'de-hû sadr-ı âlî-kadr hazretleri ve şeyhüllâm ve vüzerâ-yi izâm ve ulemâ-yi a'lâm hazerâtı dest-bûs-i şezhâdegân-ı sa'âdet-me'nûs ile iktisâb-ı behcet ü

behâ ve râcilen Orta kapu'ya dek ale't-tertîb pîş-gâh-ı sa'âdetlerinde reh-neverd ve ba'dehû herkes suvâr-ı rehvâr ü semend olup tertîb-i ma'lûm ile İncili köşk'e karîb geldiklerinde (97-b) erbâb-ı âlây bi'l-cümle cânib-i yesârda kasr-ı hümâyûna varınca râkiben saf-ârâ-yi selâm ve sadriazam ve şeyhüllâm hazerâtı esblerinden nûzûl ve seng-i rikâbda kiyâm etmeleriyle şehzâdegân hazerâtı dahi haşmet-i tamm ve debdebe-i mâlâ-kelâm ile mevkif-i selâmda yek-cünbüş-i ebrû-yi iltifâtlarına dîde-küsâ-yi terakkub olan bende-gânı lahzât-ı peyder-pey mekârim ile tâtfî ve seng-i rikâba teşrif buyurduklarında sadriazam hazretleri şehzâdegân hazerâtını birer birer ârâ-yış-i âtık-i mubâhât eleyerek huzûr-ı mevâhib-mahsûr-ı hümâyûna îsâl ve ba'dehû kasr-ı hümâyûn etrâfında vâki' sofada zânû-zede-i câh u ikbâl ve mutarassid-1 ruhsat-1 padişâh-1 deryâ-nevâl olduğu hâlde izn ü ruhsat-1 şehinşâhî erzânî buyurulup sadriazam ve şeyhüllâm ve vüzerâ-yi izâm ve ulemâ-yi a'lâm dâmen-bûs-i hazret-i şehriyârî ile şeref-mend ve yeniçeri ağası ve defterdâr efendi ve kapu ricâli müntehâ-yi medâ-yi basar olan mahalden birer temennâ ruhsatına kâni' ve hursend oldular. Bundan sonra sadriazam hazretleri şehzâdegân hazerâtını zîver-âgûş-i ihtirâm eleyerek kasr-ı hümâyûnda mebsût olan ihrâm üzerine ikâd ve şeyhüllâm-ı fezâil-mu'tâd hazretleri dahi rahlenin beru cânibinde mevezû' olan ihrâm üzerinde kemâl-i âdâb ile ku'ûd ve ta'lîm-i istî'âze ve besmeleye bed' ü mübâşeret edüp ba'de't-ta'lîm yine âsaf-ı mekârim ve şîm gäyet-i tevkîr ü ta'zîm ile şehzâdegân hazerâtını mahallerine îsâl ve teslîm eylediği hâlde (98-a) şeyhüllâm efendi hazretleri ve Ayasofya şeyhi dergâh-ı hâlik-i bi-enbâze ref'-i eküff-i ibtihâl ve deymûniyyet-i eyyâm-1 ömr ü devlet-i padişâh-1 kader-tevân ve kaymûniyyet-i hengâm-ı a'mâr-ı şehzâdegân-ı âlî-şân zımnında ed'iye-i icâbet-der-kafâyi ikmâl eylediler. Ba'dehû şehinşâh-ı bâhirü'l-kerem ve'l-cûd sadr-i azizü'l-vücdûrların serâsere duhte ferve-i semmur ile hâiz-i kadeh-i mu'allâ-yi ibtihâc ve sürûr ve şeyhüllâm selleme-hü's-selâm hazretlerini dahi beyâza kaplu semmur kürk ile nâil-i hubûr ve kezâlik Dârü's-sa'âdetü's-şerîfe ağası hazretleri mazhar-ı lûtf-ı tâcdârî ve serâsere kaplu ferve-i semmur ilbâsiyle kadr ü şânu âlî buyurulup sudûr-ı kirâm ve imâmeyn ve Ayasofya şeyhîne ferâce semmur kürkler ilbâs ve otak-ı asâfide yeniçeri ağası ve defterdâr efendiye ve sâirlere ber-mûcib-ı defter hil'atler iksâsiyle derece-i i'tibarları felek-nümâs kilindikdan sonra şehzâdegân hazerâtını tertîb-i sâbık üzere Orta kapu'ya îsâl ve ba'dehû müşîyan kubbe-i hümâyûn ittisâlinde vâki' Harem-i hümâyûn kapusu pîşgâhında ale't-tertîb erbâb-ı âlây kiyâm ve müşârûn-ileyhimâ hazerâtının mükerrerîn iltifâtlarına mazhariyyetle nâil-i aksa'l-gâye-i⁹⁰ merâm oldular. Ba'dehû şehzâdegân hazerâtı Harem-i hü-

mâyûn'a azîmet ve herkes mahallerine inân-tâb-ı mürâca'at oldular. **عَلَى الْإِنْسَانِ مَالِمٍ يَعْلَمُ تَنْزِهَ ذَاهِهَ** **عَنِ الْمَلِلِ وَالسَّهَّ** hazretleri halîfetü'l-müslimîn ve hâmî-i havme-i şer'i mübîn olan padişâh-ı adâlet-karîn hazretlerini ilâ-yevmi'l-kiyâm zafer ü nusret ve kemâl-i sîhhât ve âfiyet ile taht-ârâ-yi bekâ (98-b) ve devâm edüp zerârî-i tayyibetü'l-a'râk-ı şâhânelerin mütekessir ve efsûn ve her birini neyl-i emânî ve maksûd ile memnûn edüp ale'l-husûs el-hâletü hâzîhi zîb-ârâ-yi âlem-i vücûd ve ziynet-i dehende-i manassa-i şuhûd olan şehzâdegân hazerâtını âfât-ı semâviyye ve araziyyeden masûn ve sâlim ve tûl-i a'mâr ve husûl-i âmâl⁹¹ ve evtâr ile sâbit ve dâim eyleye, âmîn,

Nazm :

وَهَذَا دَعَاءٌ لَا يُرَدُّ لَا هُوَ دَعَاءٌ عَلَى كُلِّ الْبَرَّةِ شَامِلٌ

Zîkr-i hânden-i mevlûd-i şerîf

Dîdende-i kadîme-i Devlet-i aliyye ve şenşene-i müstedîme-i sultanat-ı seniyye üzere işbu Rebiülevvelin onikinci günü Sultan Ahmed Hân اسكندرة آغا فی محبوحة المیان Câmi'-i şerîfinde bezm-i ünsâ-üns mevlûd-i şerîf mün'akid olup ed'iyye-i ismâ'-i müslimîn sürûr-ı nevîd-i velâdet-i hazret-i seyyidü'l-mürselin ile mele'ân ve kulûb-i mü'minîn beşâret-i tebâşîr-i zuhûr-ı rahmetenli'l-âlemîn ile mâlâ-mâl-i envâr-ı îmân olup padişâh-ı Cemîd Gulâm مَدَّ اللَّهُ ظَلَّ عَاطِفَةً عَلَى مَنَارِقِ الْأَنَامِ hazretleri mevlûd-i şerîf âlâyîna muhtass olan dârât-ı tamm ve şevket-i mâlâ-kelâm ile iyâb ü zihâbda sâye-i hümâ-yûnunda mazalle-nişîn-i âsâyîş ü ârâmiş olan nâsı **عَلَيْكَ عَوْنَ أَهْ** ezkârma müdâvîm ve a'dâ-yi bedhâhî heybet-i mülükâne ve satvet-i nérîmâneleriyle kemâl-i kalak-ı ıztırâba mülâzim eylediler.

Tevcîh-i kazâ-i Yenişehr-i Fener ve İzmir

Zîkr olunan kazâların vakt-i tevcîhi hulûl etmekden nâşı işbu şehr-i merkûmun onuncu günü Yenişehr-i Fener kazası gurre-i Recebde zabt ey-lemek üzere Nakîb-zâde⁹² Esseyyid Ahmed Efendi'ye (99-a) ve İzmir kazâsı kezâlik gurre-i Recebde zabt ey-lemek üzere Abdullah Molla-zâde Esseyyid Osman Efendi'ye bâ-işâret-i aliyye tevcîh ve devriye menâsibinin ba'zları dahi erbâb-ı istihkâka tefvîz ve inâyet ile hâlleri terfîh olunduğundan gayri vâki' olan iki kol silsile iktizâsiyle müderrisîn ihrâz-ı merâtib ve ba'zı er-

bâb-ı fazl u istîhâl hâric ru'uslarına neyl ile tahsîl ve dest-mâye-i me'ârib ve metâlib eylediler.

**Vukû‘-ı tevcîhât ba‘zı vüzerâ-yi izâm ve
mîrimîrân-ı kirâm ve ref-i vezâret-i
Silâhdâr Mehmed Emin Paşa ve İbrahim Paşa**

Erzurum vâlisi vezîr Timur Paşa'nın mîrimîrânlığı hengâmında âfâk-gîr olan şöhret-i şâyi'i ası i'tilâ-i kadr ü câhîna sebeb ve irtifâ‘-ı derece-i şân ve unvânına vesîle-i akreb olup kusâvâ-yi merâtit-i beseriyye olan rütbe-i vezârete nâil ve mâh-ı ümidi hilâl iken bedr-i kâmil olduğundan gayrî eyâlet-i Erzurum behcet-i lüzüm gibi rahbü'l-enthâ ve kesirü'l-nemâir mansîb-ı celîl ile tebcîl ve kühlü'l-cevâhir i'tibâr-ı evliyâ-yi devlet ile çeşm-i kelîli tek-hîl olunmuş idi. Müşârûn-ileyh teveccûh-i ikbâl-i dünyâ-yi denî vü dûne ferifte ve mağrûr ve sifât-ı şeytâniyyeden olan ucb ü istikbâr ile az zamanda ma'rûf ve meşhûr olup öteden beru tav' u inkiyâdları nakş ber-âb والحمد لله semtine zehâb âdet-i nâ-savâbları olan ümerâ-i ekrâd ve eclâf-ı kabâil-i müsta'idü'l-fesâd ile mu'âmele bi'l-müçâmele kâ'idesine adem-i i'tinâ ve me'lûf oldukları dest-nevâzi-i rifk u mülâyemetden dâmen-efşân-ı enef (99-b) ü istiğnâ olduğundan gayri tavr-ı vezârete mahall ba'zı evzâ'ı şuyû' ve ol-havâlide rü'yeti mühim olan umûr-ı devletde tehâvün ve taksîri mesmû' olduğundan mahzâ tecrübe-i dekâyîk-i umûr ve azmâyiş-i ahvâl-i cumhûr etmesi dâ'iyyesiyle terbiye ve islâhi maksûd ve Erzurum'dan azl ve İçel sancağına vasl ile çartak-ı iltifât-ı devletden sâkit ve matrûd olup eyâlet-i mezkûre bundan akdem vezâreti reff'yle Darende'de ikâmetine irâde ta'alluk eden sadr-ı esbak Mehmed Paşa hazretlerine işbu şehr-i merkûmun onaltinci günü tevcîh ve ihsân ve ol-havâlide vâki' kâffe-i⁹³ serhaddât ve memâlikin intizâm-ı ahvâline vakt-i tâmm ve cem'-i eştât-ı umûruna kemâ-yenbagî ihtimâm etmek bâbında emr ü fermân ve Karesi sancağı mutasarrîf olup bir müddetden beru Asitane-i sa'adet'de manassa-nişân-ı ikâmet ve ârâm olan vezîr-i mükerrem Esseyyid Mustafa Paşa hazretlerine eyâlet-i Sivas tevcîh ve bir an akdem mansıbı semtine sevk-i matâyâ-yi isti'câl eylemesi tenbîh ve Boğdan başbuğu olup Ohri sancağına ber-vech-i arpalık mutasarrîf olan vezîr-i mükerrem Ahmed Paşa hazretlerinin eyâlet-i Haleb ile dâire-i ahvâli tevsi' ve terfih olunup selefi vezîr-i mükerrem Silâhdâr Mustafa Paşa hazretleri dahi melhûz-i lihaza-i birr ü in'âm ve Karesi ve Sultanönü sancakları ile nâil-i merâm ve Asitane-i sa'âdet'e gelmek ruhsatına neyl ile bekâm olup Ohri sancağı mîrimîrân-ı kirâmdan İskenderiye'li Mehmed Paşa-zâde

Ahmed Paşa'ya ve İnebahtı (100-a) ve Resmo sancağı mutasarrıfı Anabolulu İbrahim Paşa'ya tevcîh ve inâyet ve selefi vezîr Silâhdâr Emin Paşa'ya ve Azm-zâde kethüdalığından neş'et ve bir-takrib ihrâz-ı rütbe-i vezâret eden İbrahim Paşa'nın bu âna dek vâli oldukları eyâlât ve elviyede etvâr-ı sütûdeye muvaffak olamadıklarından câme-i vezâret kâmetlerine nâ-çespân ve vezâretleri ref'iyle birer mahalde îvâ ve iskân olunmaları kendü haklarında dahi mahz-ı hayr olduğu vâreste-i kayd-ı beyân olmağla sıfr-ı zâid mesâbesinde olan isimleri cerîde-i vüzerâdan hakk ve sütfürde ve Emin Paşa Filibe'de ve İbrahim Paşa Niğde'de pister-i ikâmeti güstürde etmek bâbında isdâr-ı emr-i celilü'l-i'tibâr kılındı.

Ameden-i hazinedâri-i hazret-i Şehriyârî ez-cânib-i Hicaz

Hazîne baş vekili olup bundan akdem si'âyet-i rukebâ ve isâet-i ehl-i iftirâ ile der-i devletden dûr ve Medine-i münevvere alâ-sâkinehâ efdaliî't-tahiyede du'â-yi bekâ-yi ömr ü devlet-i şehinşâhî ile güzârende-i eyyâm ü şuhûr olan Beşir Ağa'nın sebkat eden hizmet ve sadâkatî hâfir-güzâr-ı şehrîyâr-ı Cem-iktidâr olmakdan nâşı bundan akdem münhal olan hazinedarlık hizmet-i celîlesiyle ibcâl ve hâsseten da'veti zîmnâda ırsâl-i berîd-i istî'câl kılınmışlığı. Ağa-yi mûmâ-ileyh tayy-ı merâhil ve kat'-ı menâzil eyleyerek Asitane-i sa'âdet'e vusûl ve doğru Bâbiâlî'ye nûzûl edüp bu makûle hidemât-ı cesîme tevcîhinde ilbâs olunan hil'at, taraf-ı mîrîden ola-geldiği zâhir iken mahzâ ağa-yi mûmâ-ileyhî tâltîf ve tevkîr zîmnâda taraf-ı sadâret penâhîden gayet a'lâ bir ferve-i semmur müstevcibü's-stirûr kâmet-i liyâkat ve istihâline iksâ ve hizmet-i (100-b) müstelzimü'l-behcet dâver-i ger-dûn-gulâmda kemâ-kân izhâr-ı sıdk u istikâmet eylemesi ve vesâyâsı gûş-i hûşuna ilkâ birle Saray-ı âmire'ye ba's ü isrâ olundu.

Katl-i Bekir Paşa mutasarrif-i livâ-i Beyşehri

Sâbikâ Devlet-i aliyye-i ebediü'l-karârda öteden beru te'dîb ü gûşmâlik merâtib-i mu'ayyene ve hudûd-ı mukannenesi olup binâen-aleyh esâtin-i dîn-i kavim ve reh-nümâyân-ı tarîk-i müstakîm olan ulemâ-i a'lâm ve meşâyîh-i kirâmdan bi-hasebi'l-beşerîyye bir gûne hefve ve kusûr serzede-i vu-kû' u zuhûr olur ise dahi efrâd-ı nâs ve evgâd-ı nâ-sipâsa teşbîh ve kiyâs ile mazhar-ı ukübât-ı şedîde olmaları bu devlet-i kavi-şevketde nâdir ve ekser hacr ü tağrîb ile islâh ve te'dîb oluna-geldikleri كامس الار zâhir iken

bundan akdem Beyşehri mutasarrıfı olup mîrimîrândan Memîş Paşa-zâde Bekir Paşa tesvîlât ve hevâcis-i nefsânîyyeye ittibâ' ve rükûn ve ba'zı er-bâb-ı bagy ü şakâvetin mekr ü âline dil-bestे ve meftûn olup mahzâ hass u iğrâlarıyle müfti-i belde olan Mahmud Efendi'yi bi-gayr-i hakkın katl ü izâle ve evlâd u iyâlini tazyîk ve izdirâ ile emvâl ü eşyâsına dest-i ta'arruz ve hırsı itâle eylediği haberi dârû'l-adl ve'l-amân olan der-i devlet-medâra vusûl bulduğu anda istiknâh-ı hakîkat-i hâl zîmnîda emr-i celîü's-şân mahsûs mübâşir ile mahalline tisyâr olunmuşıldı. Me'mûr-ı mezkûr mahall-i merküma lede'l-vusûl husûs-ı mezkûru kemâ-yenbagî taharrî ve tedkîk ve efen-di-i mûmâ-leyh (101-a) bilâ-mûcib katl olunduğun tahkîk ve Der-alîyye'ye arz u tanmîk eyledikde paşa-yi bî-akl ü şu'ûr ve kendü ile bu husûsda müttefikü'l-kavl olan ashâb-ı fitne ve şûr bilâ-emân müsta'sal ve makhûr olmak bâbında mukaddemâ fermân-ı kazâ cereyân şeref-yâfte-i sudûr oldukda madde-i katilde medhal-i azîmleri olan eşhâs şemşîr-i siyâset-i hazret-i pa-đishâhîden rehyâb-ı vâdi-i halâs olmayacakların teyakkun ve vilâyetlerinde adem-i temekkün ile her biri birer semte firâr ve ihtifâ eyledikleri inhâ olun-mağla firârîleri sayd içün bast-ı hibâle-i hüsn-i tedbîr ve fakat paşa-yi merkümun Konya kal'asına vaz'îyle iktifâ olunduğu me'mûrlar taraflarından hal-ka işâ'a ve teşîh olunmuşıldı. Zîkr olunan firârîler bir müddetden beru cüst-cû ve iftihâs ve bir vechile iktinâs olunamadıklarından tertîb-i cezâları vakt-i âhara ta'lîk ve şimdilik paşa-yi merkümun câme-i müste'âr hayatı ser-pençe-î kahr-ı sultânî ile temzîk olunup ser-i maktû'u Asitâne'ye vürûd ve لَوْمُ الْمُلْكَاءِ مُسَوْمَةٌ sırrı erbâb-ı ibret ve basirete perde-şikâf-ı şuhûd oldu.

Nefy-i Yusuf Efendi ez-hâcegân-ı divân ve ref-i rütbe-i o

Mûmâ-leyh Mustafa Paşa hazîne kâtibi iken bir-takrîb nâil-i rütbe-i hâcegânî ve câ be-câ tahsîl-i menâsib ve kesb-i atâyâ ve revâtib ile mâlik-i nisâb-ı emânî olup hattâ geçen sene küçük evkâf muhâsebeciliği ile mesrûr ve memnûn ve hîn-i azlinde bin guruş atîyye ile enbân-ı (101-b) âmâli mem-lû ve meşhûn olmuşıldı. Binâberîn mukaddem ve muahhar hakkında mevc-rîz olan deryâ-yi âtifet ve mekârime nazaran sâye-i Devlet-i alîyye'de birkaç etba' ile ferâh ve fahûr müte'ayyiş ve icrâ-yi hükm-i tedbîr-i menzil ile ni-zâm-dâde-i dâd u dihiş olması lâzım iken tabi'atinde merkûz olan rezâlet ve süfliyyet iktizâsiyle azl ü nasbî hâlinde dâimâ ziyk-ı aşdan şikâyet ve rîzk-ı maksûm-ı ezeliye adem-i kanâ'at ile ba'zı zî-câh ve servet olanlara arz-ı keş-kûl-i deryûze-gerî ve tahsîl eylediği sîm ü zeri memkûr olduğu ahz ve itlâk-ı

nisvâna sarf u istihlâk eylediğinden gayri nâil-i mansab olduğu hâlde bir kalpaklu hizmetkâr kullanmak muktezâ-yi hîbs-i siyreti ve hîn-i azlinde hânesinde horasânîyi giyüp münferiden ve mâşıyan Bâbiâlî'ye gelmek âdeti ve işbu mağbût-ı enâm olan tarîka ihâneti te'dîb ve gûşmâlini her bâr îcâb eder iken bu âna dek vaz'-ı nâ-becâsından iğmâz ve mücâzât-ı tavr-ı garîbânesinden iğrâz olunmuş idi. Merkûm bu esnâda zarûretinden bahs ile birkaç def'a rikâb-ı kâmyâb-ı hüsrevâneye ref'-i ruk'a-i iştikâ ve cerr-i menfa'at kasdiyle tarîk-i ehl-i gedyeeye intisâ ve iktidâ eylediğine kanâ'at etmeyeüp huzûr-ı sadr-ı vakûra varup fâkeden şikâyet ve cüz'î ve külli tarafından Devlet-i aliyye'ye bir hizmet sebkat etmemiş iken emekdarlık iddi'âsiyle hâric ez-hadd tasdî'a mübâderet etmekle bu makûle semt-i hirs u tama'a sâlik ve rezâlet ile celb-i menâfi'e mütehâlik (102-a) olanlardan tarîki tathîr ve tenkîh ve tesâvî-i tabi'atle merkûma mu'âdil ba'zı kimesnelere,

Misra' :

الىك اعني فاسمعي بجاارة

me'alini ibâne ve tavzîh lâzım geldiğine binâen hâcegân defterinden ismi hakk olunup Bursa'da ikâmetine irâde-i aliyye cereyân ve ta'ayyüsüne medâr olmak üzere Bursa mîzân-ı harîrinden yevmî almiş sağ akçe vazîfe ihânâ olundu.

**Sudûr-ı emr-i şerîf berâ-yi
tebdîl-i ziyy ü kisvet-i askeri**

Mazalle-nişin-i zîr-i himâyet-i mülük-ı nasfet-sülûk olan nev'-i benî Adem'in alâ-ihtilâf-ı tabakatihim birer zîyy ü şî'âr ile kalemvîr-i hükümetlerinde imtiyâz ve ta'yînleri kânûn-ı külli-i eslâf ve düstûrî'l-amel-i ahlâf olduğundan gayri bu devlet-i ebed-müddetde ez-kadîm bu âdet-i hasene mu'teber ve makbûl ve her sınıfâ birer türlü kisvet ve libâs ihtisâsiyle yek-digerlerden fark-ı külli husûl bulmuş idi. Bir müddetden beru bu kâide-i ceyyideye adem-i ri'âyet ve tavâif-i askeriyye ile esnâf-ı sâirenin beynlerini tefrîk ve temyîze külli usret olduğundan gayri uğûr-ı dîn-i mübînde dâimâ cânsîpârî ve merdânegî izhâriyle şöhret-yâb ve nice nice gazavât ve cihâdda şemşîr-i adü-tedmîrleri bîgâne-i kirâb ve âşinâ-yi rikâb olan kümât-ı muvahhidînin vaz'-ı vâzî'i evvel ile ta'ayyün eden elbise-i mahsûsalarına ekkâr ve dehkâniyân ve keşâverzân ve zîr-destânın teşebbüh ve takallüdleri hürmet-i izzet-i askerîyi karîn-i izmîhlâl ve nizâm-ı ecnâd-ı zafer-i'tiyâdî (102-b) îsâl

ma'raz-i ihtilâl ve zevâl eylediği zâhir olup اَزْلُ النَّاسِ مَنَازِلُهُ misdakı üzere fî-mâ-bâ'd her sınıf kendüye mahsûs olan libâs ile mütemeyyiz ve ma'lûm ve ferd-i vâhid âharın kisvetine mula' ve menhûm olmamak bâbında etrâf ve eknâfa isdâr-i emr-i nâfizü'l-mefhûm buyuruldu.

Takrir-dâden-i elçi-i Nemçe berâ-yi mevâdd-i ticâret

Hezâr-bâr hüsâm-i islâm ve rimâh-i kümât-i zafer-encâmdan çâşnî-yâb-i zehr-i kahr u demâr ve ticâret-i râbiha-i mülkiyye ve askeriyyeden hâsâret-i külliyyeye düçâr olan Nemçe keferesi leyl ü nehâr müntehiz-i ahz-i sâr ve Devlet-i aliyye hakkında Moskov ve sâir düvelden cüz'î kasd-i bed-i mahsûsları olduğu hâlde der-akab derîce-bâz-i gamz ü nifâk ve zünnârbend-i ahd ü mîsâk ola-geldiklerinden gayri evâil-i devr-i Hazret-i Mahmud Hânî'de ber-muktezâ-yi tekâlib-i eyyâm tasallut-i a'câm-i li'âm ve zuhûr-i gavâil-i mülkiyye-i hayr-encâmî za'f-i hâl-i Devlet-i ebed-kîyâma hamî eyleyerek âdet-i me'lûfeleri üzere Moskovlu ile müttehid ve sâir milelden dahi müstemidd oldukları hâlde bağıteten memâlik-i mahrûse-i islâmiyyeye itâle-i pây-i gurûr ü inâd ve seby ü nehb ve ahz ü selb vâdilerinde izhâr-i envâ'i şerr ü fesâd etmişler idi. Çünkü bu devlet-i nusret-medâr mâ-ta'akibe'l-leyl ve'n-nehâr sâbit ve pâydar olduğu âsâr-i sarîha ve işârât-i sahîha ile mer-sûm-i sahâif-i îkân-i ehl-i irfândır, lâ-cerem haklarında (103-a) nigeh-endâz-i su-i kasd olanların destyârî-i inâyet-i perverdigâr ile makhûriyyetleri târih-şinâsân-ı rûzgâra nûmâyân ve hattâ devr-i mezkrûda Moskovlu'nun Surika ve Kırım ve sâir mahallerde ve Nemçeli'nün Mehâdiye ve Hisarcık ve Bosna'da müşâhede eyledikleri zur-bâzu-yi muvahhidîn ve sadme-i kûh-endâz-i guzât ü mücâhidîn ikisini birden sulha mecbûr eylediği vâreste-i beyân olup binâen alâ-zâlik bu makûle tecrübe-i mükerrereleri vukû' bulan umûrda mütenebbih olmaları lâzım iken dalâlet-i asliyye gavâit-i cibiliyye iktizâsiyle dâimâ zîr-gâh-i ihtiyâlden icrâ-yi çirkâb-i mekr ü âl ve devlet-i islâmiyyeye bir tarafdan mu'âriz zuhûrunu nuhbe-i âmâl add ede-geldikleri zâhir olup hattâ bu def'a Moskovlu ile gâyetü'l-gâye hafî ve mestûr olan ittihâdları Devlet-i aliyye'yi ne derecelerde hasâret-i mülkiyyeye giriftâr ve müttefiklerinin kasâvâ-yi matâlibleri olan madde-i azîmeye dest-res olmaları zîmnânda ne mertebelerde sarf-i vus' ü iktidâr eyledikleri âşikâr olmağla bu kerre kendüleri dahi bir nev' tahsîl-i imtiyâza hâhişger ve madde-i ticâret ve âhar garazlarının tahsîline mûhîd-i mukaddeme-i müte'ayyinetü'z-zarar etmeleriyle bu sebebden Asitane-i sa'adet'de mukîm olan elçileri bu def'a Bâbiâlî'ye bir kî'ta memhûr takrir arz u takdîm mefhûmunda Rusyalı

misillû serbestiyet üzere enhâr übihârda tüccâr sefîneleri geş ü güzâr (103-b) ve emr-i ticâret ba'zi şurût-ı mukarrere ile nizâm-gîr-i karâr olmasını iş'âr ve zu'm-ı bâtilârlarınca işbu ticâret maddesi mutlak ve gayr-i mu-kayyed olarak ahid-nâmelerde mastûr olduğunu beyân ile ibârât-ı mezkû-reyi hod be-hod tefsîre ibtidâr ve kavâlib-i ma'ânî-i mahsûsa olan elfâz-ı ma'lûmenin vaz'-ı aslisine adem-i i'tibâr ve matlûbları olan vech üzere istinbât-ı ahkâm ile ıstîkâk-ı âteş-peykâr eyledikleri ma'lûm oldunda tedârûkât-ı Devlet-i aliye tekâmil olunmazdan akdem hasm-ı bed-nihâde sûret-i ye's ü nevmîdîyle cevâb-dâde ve matlûblarına adem-i müsâ'aade mugâyir-i resm-i dûr-endîşî ve ihtiyât olduğundan gayri tahsîl-i merâmlarında ednâ rütbe-i te'ennî hiss eyledikleri gibi müttefiklerini ilhâh ve ibrâma iğrâ eyle-yecekleri hüveydâ olmağla takrîrlerde münderic olan mevâdd-i ticâret mehmâ-emken tesviye ve ta'dîl ve ba'zi muzır ta'bîrât tayy u tenzîl olunarak bir kalîba ifrâğ olunmak savabâdî-i ashâb-ı re'y-i sedîd olmağla zîr olunan mevâddin İslâh ve tenkîhine mübâşeret ve bihârdan fazla takrîrlerde enhâr kaydı musarrah ve mezkûr ve nehr-i Prut dahi müstakille mastûr olup en-hârin bi-hasebi'l-vaz' efrâdına şumûlü müstebân iken ifrâd-ı bi'z-zikr ile nehr-i Prut'un tahsisi abes kabîlinden olduğu lisânen tercümânlarma kâr-fermâyân-ı Devlet-i aliye taraflarından beyân ve katı çok mu'araza ve mü-bâheseden sonra üzerine hatt-ı butlan çekilüp ba'dehû mevâdd-ı (104-a) mezkûrenin cümle ile müzâkeresi istisvâb olunmağla sadriazam ve mü-te'ayyinân-ı ricâlden ba'zi erbâb-ı hads ü zekâhâne-i hazret-i fetvâ-penâhîde hey'et-i mütenekkire ile ictimâ' ve marri'z-zikr takrîri herkesi istimâ' aka-binde ba'zi vâhi ehbâs-ı miyânedede güzerân ve bi'l-âhire hâvî olduğu mad-deleri kabûlden gayri çâre olmayup senedin i'tâsını istihsân eylediler.

Sûret-i sened-i emr-i ticâret

Bi-ismihî subhânehû ve te'âlâ bâis-i tenmîk-î hurûf oldur ki Nemçe elçisi dostumuz ve devleti tarafından takdîm etdiği bir kit'a takrîrine⁹⁴ Nem-çe Devleti Belgrad ahid-nâmesinin onbirinci maddesinde şurûta müsteniden taht-ı hükümet-i Devlet-i aliye'de olan memâlikde Nemçe re'âyâsi ve tüc-cârı hakkında ba'zi râbîta ve nizâm tertîbini iltîmâs eylediği münderic olup takrîr-i mezbûrun mazmûnu mütâla'a olundukda zîr olunan onbirinci maddede devletinin bu bâbda olan ma'rûzâtına esâs olduğunu mübîn olmakdan nâşı emr-i ticârete dâir en müsâ'aade olunan milletin hakkında cârî olan ve dahi ziyâde mu'âfeyât ve müsâlemât bi'l-cümle memâlik-i imparatoriyede berren ve bahren ve nehren geş ü güzâr ile ticâret eden Devlet-i aliye tüc-

câr sefîneleri ve re'âyâları hakkında dahi ale'd-devâm câri olacağını elçi-i mûmâ-ileyh bâlâda zîr olunan takrîrînde tasdîk ve tâhkîk eylediğine binâen cânib-i Devlet-i (104-b) aliye'den ahid-nâmelerin îcâb etdiği mu'ahedât ale'd-devâm sîdkla ibkâ ve kadîmî dost ve hem-civâr olan Nemçe Devleti'ne derkâr olan muhâlesat ve muvâlât-ı kâmilenen âsâr-ı hakîkiyyesi ib-râzîna sâlih olur vesâile ihtiñâm ve i'tinâ oluna-gelmekle fi-mâ-ba'd Nemçe re'âyâsının hakkında icrâ olunacak mu'amele tağyîrden masûn ve düstûrî'l-amel olup Devlet-i aliye tarafından zîr olunan Belgrad ahidnâmesi gibi kavî ve müstahkem i'tibâr olunacak mevâd ve kuyûdât-ı âtiyeti'z-zikre mûrâ'ât olunması işbu sened ile ber-vech-i mansûs ta'ahhûd ve iltizâma karûr verilmiştir.

Evvelki madde : Bin yüz otuziki senesinde Pasarofça'da imzâ olunup marri'z-zîr Belgrad ahid-nâmelerinin onbirinci maddesine esâs ittihâz olunan ticâret mu'âhedesî muktezâsı bi'l-cümle memâlik-i Devlet-i aliye'de Nemçe⁹⁵ Devleti'nin tüccâr ve re'âyâsı hakkına merî ve mu'teber tutula ve bu bâbda ednâ mertebe inhirâf veyâhud mugâyeret vukû'u na cônib-i Devlet-i aliye'den ruhsat ve cevâz gösterilmeye.

İkinci madde : Nemçe tüccârı ve re'âyâsı tarafından edâsi lâzım gelen resm-i gümrük husûsunda Devlet-i aliye mu'âhedât-ı kadîmesini bu def'a müceddeden beyân eder ki Nemçe tüccârının memâlik-i Devlet-i aliye'ye bey' için idhâl edecekleri bi'l-cümle emti'alarının yâ idhâli ve yeyâhud nakli mahallerinde yalnız bir def'a yüzde üçden ziyâde resm-i gümrük edâ etmeye yeler ve kezâlik Devlet-i aliye'den iştirâ ve ihrâc edecekleri (105-a) memnû'âtdan olmayan emti'a için yalnız bir def'a ve bir mahalde yüzde üç resm edâ edeler. Şöyle ki Nemçe tüccârının vech-i meşrûh üzere gerek idhâlen ve gerek ihrâcen vâki' olan ticâretleri her gûne sâir teklîfden ve ale'l-husûs masdâriyye ve kassâbiyye ve bid'at ve resm-i huddâmiyye ve refet ve bac ve yasak ve sâir teklîfden sâlim ola. Marrü'z-zîr Pasarofca ticâret ahid-nâmesinde bunlara dâir terfîbât gerçî tavzîh ve tasrîh olunmuş ancak mûrûr-ezmân ile işbu nizâma memâlik-i Devlet-i aliye'de ve ale'l-husûs Eflâk ve Boğdan memleketlerinde âdet-i müstakirreden hâric nice hâlât âriz olduğu elçi-i mûmâ-ileyh tarafından beyân olunmak hasebiyle nizâm-ı mezbûrun memâlik-i Devlet-i aliye'de ba'd-ezîn kâmilen merî tutulmasiyün Devlet-i aliye bu mahalde nizâm-ı mezbûru resmen te'yîd eder.

Üçüncü madde : Nemçe re'âyâsı ve tüccârı cemî' emti'anm idhâlinde ve bâlâda zîr olunduğu vech üzere memnû'âtdan olmayan emti'anm ihrâcında ve bey' ü şîrâsında serbestiyet-i tâmme ile serbest olup hîrfet ve şirket erbâbı ve muhtekir ve sâirleri her kim ise alenen ve hufyeten ednâ mertebe

mevâni' irâsi ve bey' ü şirâ husûsunda tevâbi'-i Devlet-i aliye'e den ta'zîb ve ta'addî vukû'u ve kezâlik Devlet-i aliye tüccâr ve re'âyâsından biri Nemçe tüccârından ba'zi emti'a ve eşyâ iştîrâ eyledikde bu bahâne ile esnâf ve muhtekirler taraflarından katâ dahl (105-b) ü ta'arruz zuhûru tecvîz olunmaya. Ol ecilden bi'l-cümle memâlik-i Devlet-i aliye'de âmed-şüd ve yâhud meks eden Nemçe re'âyâsi hakkında ne vechile mu'âmele iktizâ eylediğini beyân siyâkında eyâlet vebihâr ve sevâhil hükkâmına ve zâbitânnâma ve gümruk ümenâsına hitâben işbu senedin icrâsi kat'iyü'l-müfâd evâmir-i aliye ekide ile tenbîh oluna ve Nemçe Devleti'nin elçi ve konsolos ve kârgüzârları ve hudûd kumandanları âgâh olup muktezâsi üzere âmil olmalariyün evâmir-i aliye-i mezkûrenin sûretleri Nemçe Devleti'ne i'tâ oluna.

Dördüncü madde : Nehren ve bahren ticâret husûsunda eyâlât vâlilerine ve hükkâm ve zâbitânnâma bir güne şekk ve şübbe âriz olmamasiyün Devlet-i aliye beyân eder ki ahid-nâmeler mübtegâsinca Nemçe re'âyâsi ve tüccârinin bi'l-cümle memâlik ve eyâlât-i Devlet-i aliye'de pasaportlarıyle bahren ve nehren serbestiyet üzere geş ü güzâr ve ticâret eylemeleri ve kârada ve bahrde ve nehirde münâsib gördükleri mahalde yanaşup lâzım gelen rüsûmâtı edâ ile emti'alarını ihrâc ve memnû'atdan olmayanlarını tahâmil eylemeleri câiz ola.

Beşinci madde : Sâir müste'men tâifelerinin ve ale'l-husûs France ve İngiltere ve Nederlanda ve Rusyalu'nun ve ziyâde müsâ'ade olunan sâir milelin bu âna dek ve bundan böyle mütemetti' oldukları müsâ'adât ve müsâlemât ve menâfi'i ticâreti bilâ-istisnâ Nemçe Devleti'nin dahi Belgrad ahid-nâmesi ve Pasarofça ticâret mu'âhedesi (106-a) muktezâları ve iki devlet beyninde der-kâr olan safvet-i kâmile lâzimesince kendü re'âyâsi ve tüccâri haklarında iddi'âya istihkakını Devlet-i aliye te'yîd eder.

Altıncı madde : Marrü'z-zikr Pasarofça ticâret ahid-nâmesinde münderic olan istisnâ mâni' olmayarak Nemçe re'âyâsi ve tüccârinin nehirden bahre ve bahrden nehire Nemçe bayrağı ve sefine ve tâifesiley li-ecli't-ticâre serbestiyet üzere mürûrları câiz ola ve bâlâda zikr olunduğu üzere idhâl ve ihrâc edecekleri eşyâ için bir def'a lâzım gelen resm-i gümrukden gayri bir nesne edâsında mecbûr olmayalar.

Yedinci madde : Nemçe diyârından düvel-i sâireye ve düvel-i sâireden Nemçe diyârına Nemçe bayrağıyle bahren ve nehren gelüp giden Nemçe re'âyâsi ve tüccârinin Devlet-i aliye'ye tâbi' sevâhil ve boğaz ve haliclerden ve bâ-husûs Bahr-i siyâh boğazından her güne rüsûmdan mu'âf olarak serbestiyet üzere mürûrları ve emti'alarını ihrâcları cebr ü cefâ ve ezâdan ve hüsni rızâlarıyle esnâ-yi râhda bey' için çikardıkları emti'anın resm-i güm-

rügünden mâ'adâ her güne teklîfden sâlim ola ve zîr olunan tüccâr sefiñeleri Rusya tüccârına ruhsat verilen sefinelerden kebîr olmaya ve zîr olunan Nemçe tüccâr re'âyâsı Devlet-i aliye'nin dost-ı ahabbi olan Nemçe Devleti'ne tâbi' olmalariyle eyâlât-ı Devlet-i aliye'den hîn-i mürûrlarında haklarında dostâne mu'âmele ve müzâheret (106-b) oluna. Ancak nehlen seyr eden Nemçe tüccâr sefinelerinin bahrde seyr ü güzâr ve ekseriyâ sâlih olmayacakları mülâhaza olunmaçla zîr olunan sefinelerinin bahre yakın mahallere vusûllerinde derûnlarında bulunan emti'anın Bahr-i siyâh'a işleye gelen âhar sefinelere vaz' u tahmîlî câiz ola ve emti'anın bu vechile âhar sefinelere vaz' ve tahmîlî için bir türlü resm mutâlebesinden bahs olunmaya.

Sekizinci madde : İşbu senedin maddelerinden bir maddesinin ve bâ-husûs memnû'atdan olan emti'anın ve yâhud Pasarofça ve Belgrad ahid-nâmelerinde münderic ticâret şerâitinin muktezâları icrâsı husûsunda bir su'ûbet âriz olduğu takdîrde bu güne su'ûbetin terâzi-i cânicibeyn ile dostâne ve muhik-kâne tesviyesine Devlet-i aliye tarafından rizâ-dâde oluna. Kaldı ki bu vechile faysal verilmesi kâbil olmadığı sûretde geçen sene Rusya Devleti ile akd olunan ticâret mu'âhedesinin tertîbâtına tatbikan ve Nemçe ticâretine tevfikan zîr olunan su'ûbetin dahi dostâne tesviye ve fasl u hasm olunmasına Devlet-i aliye râzi olur.

Tezyîl : İşbu sekiz madde üzere mebnî ticâret husûsunun minvâl-i meşrûh üzere senedi verilmek cümlein karâr-gîr-i re'y ü tedbîri olduktan sonra Nemçeli'ye i'tâ ve Devlet-i aliye tüccârının dahi Nemçe diyârında berren ve bahren ve nehlen serbest ve mutlak geş ü güzâr ve dâd ü sitede ibtidâr etmeleri ve gâyet dost olan düvel tüccârı hakkında (107-a) cereyân eden mu'âmelât Devlet-i aliye tüccârı haklarında dahi bilâ-kusûr câri olmak zemîninde Nemçeli'den sened alınmak fâideden hâli olmadığı havâli-gerd-i zamîr-i sadrü'l-vûzerâ olmaçla zîr olunan sened ber-vech-i muharrer Nemçe elçisinden taleb olundukda bilâ-tereddüd devleti tarafından bu husûsu telâkki bi'l-kabûl kılınacağını müş'ir bir kit'a sened tahrîr ve sûrefî işbu mahalle sebt ve tastîr olundu.

Sûret-i sened-i elçi-i Nemçe

Roma imparatoru ve Nemçe memâlikinin kralı cenâblarının zîrde mumzî murahhas orta elçisi dâileri işbu sene-i mübâreke Rebi'ülâhirinin ikinci günü târîhiyle müverrah bi'l-cümle memâlik-i Osmâniyyede Nemçe tüccâr ve re'âyâsı hakkında icrâsı lâzım mu'âmeleye dâir taraf-ı Devlet-i aliye'den verilen senedi bilâ-avk u te'hîr devleti cânicibine îsâle müsâra'at

etmiştir. Bu def'a ırsâl olunan ulağımızın avdetinde devlet-i imparatoriyenin kabûliyyetine müş'ir der-i Devlet-i aliye'ye arz u takdîm edeceğim takrîde sened-i mezkûrun dîbâcesinde münderic olup Devlet-i aliye'nin tüccâr ve re'âyâsı ve sefâîni bi'l-cümle memâlik-i imparatoriyede mütemetti' olaçakları müsâlemât ve münâfa'âta dâir olan husûsların bi'l-cümlesi tasdîk ve te'yîd olunacağini bu dâileri resmen tâhkîk eder ve bu vechile bi'l-cümle memâlik-i imparatoriyede en müsâ'ade olunan milletin hakkında câri olan mu'âmele bi'l-mücâmele ve dahi ziyâde devlet-i saniyye tüccârı (107-b) ve re'âyâsı ve tüccâr sefâîni haklarında dahi câri olacağı bî-iştibâhdır ve bu vechile hem-civâr olan işbu iki devlet-i fahîmenin beynlerinde adîmî'l-misâl olan kırk beş seneden beru bilâ-infisâm ve'l-inkîtâ' câri ve pâydâr olan musâ-lâha-i mübârekenin esnâsında vâki' olup tarafeynden râbita-bend-i nizâm olan bi'l-cümle umûr ve musâlih devleteyn miyânelerinde olan tehâbb-i sâdika ve tevâdd-i hâlisa-i lâ-yetegayyerenin takviye ve istihkâmına vesile-i sâbite olmuşlardır. Ve zîrde mumzî da'ileri işbu iki devlet-i fahîmenin za-mâir-i safvet-semîrlerinin birinin mü'evvil ve müfessiri ve birinin dahi re'ye'l-ayn ile şâhidi bulunmak hasebiyle kendüsünü sa'id ve müteyemmin add birle hulûs ve hayır-hâhîk ekmelinin tasdîk ve tâhkîk-i hâlisânesi taraf-i Devlet-i aliye'den karîn-i kabûl buyurulmasmî hasseten ricâ ve niyâz eder.

Tevcîh-i sadâret-i Rumeli

Revnak-efzâ-yi sadâret-i Rum olan re'isiü'l-ulemâ Ataullah Efendi hazretleri kemâl-i iffet ve nezâhet ile müddet-i örfiyelerin itmâm ve zamanlarında vâki' olan ahkâm-ı şer'iyyeyi kemâ-yenbagî icrâ ve infâz ile kesb-i şeref ü nâm edüp Rumeli kazaskerliği bâ-pâye-i Rumeli sâbikâ Anadolu kazaskeri olan nâfi' Esseyiid Mehmed Efendi hazretlerine işbu Rebi'ülâhirin yirmidördüncü günü bi-hasebi't-tarîk tevcîh ve tefvîz olundu.

Ameden-i haber-i vefât-i muhâfiz-i Belgrad sadr-i esbak İzzet Mehmed Paşa

Vezîr-i müşârûn-ileyh birkaç gün (108-a) dârû'l-cihâd-ı Belgrad'da gunûde-i pister-i bîmârî vü renc ve evâil-i Rebi'ülevvelde terk-i saray-ı si-penç edüp Belgrad muhâfazasına bu esnâda bir vezîr-i sütûde-tedbîrin ta'yîni lâzime-i hâlden olduğuna binâen zikr olunan Belgrad muhâfîzliği hâlâ Mora muhassılı olan Vezîr Râîf İsmail Paşa hazretlerine tevcîh ve bir an akdem hizmet-i muhâfazaya vusûlü sâdir olan emr-i celîlü's-şân ile tenbîh olundu.

Bu takrîp ile münhâl olan Mora muhassilliği ile Kandiye muhâfizi Vezîr Melek Mehmed Paşa nâil-i merâm ve Kandiye ile Eğriboz muhâfizi Vezîr Genç Mehmed Paşa şîrîn-kâm oldu.

Tercüme : Müteveffâ-yi müşârûn-ileyh Rum Mehmed Paşa ahfâdmadan Hüseyin Bey nâm kimesnenin necl-i necâbet-güsteri ve ferzend-i arâkat-perveri olup bin yüz otuzaltı târîhinde Bolu sancağı muzâfâtmdan Çarşamba kazasına mülhak Beylik nâm karyede mütevelliid ve süllem-i fark u temyîze mütesâid oldukda,

Nazm :

تَقْلِيلُ الْمَرْءَ فِي الْآفَاقِ يَكْسِبُهُ مَحَاسِنًا لَمْ يَكُنْ فِيهَا بِلْدَةٌ
أَمَّا تَرِي يَسِيقُ الشَّطْرَجَ اَكْسِبُهُ حَسْنَ التَّقْلِيلِ فِيهَا فُوقُ رَبْطَهِ

mefhûmumu mukaddime-i âmâl ve kible-câh u ikbâl olan Asitanne-i sa'âdet-ittisâle sevk-i matiyye-i istîcâl edüp merâir-i der hâst ü niyâzi ba'zi nâfizü'l-kelim kimesnelere murtabit ve hüsn-i terbiye ve tervîcileriyle silk-i teberdârâna münharit olmağla iktisâb-ı ilm ü hûnere sa'y ü verziş ve tahsîl-i ma'ârife cidd ü kûşîş edüp az vakitde ber-muktezâ-yi kabiliyyet (108-b) sâhib-i budâ'a ve ma'rifet olduğuna binâen kâtib-i ağa-yi Darüssâ'aâde hulefâsına iltihâk ve çok geçmeden kapu hasekiliği ile necm-i ikbâli bâhi-rü'l-işrâk olup bir müddetden sonra hasbe't-tarîk baş halifelik ile kâm-rân ve ağalar katında bey-halife şöhretiyle velvele-endâz-ı cihân ve mağbût-ı emsâl ü akrân olmuştu. Bây ü gedâ ve pîr ü bernâ ile olan hüsn-i ülfet ve ünsiyeti ve tehi-dest olan dil-şikestelere hasbî iâneti ağaların inkilâb-ı devr-i pür-cevrlerinde bi-hasebi't-tâ'alluk kendüye lâzım gelen mu'âhezededen reh-yâb-ı necât olmasını içâb ve belki husûl-i emeline min-akve'l-esbâb olup Darüssâ'aâde ağası yazıcılığı ile mükerrem ve muhavvel-i zimmet-i himmeti kılınan umûrda sadâkat ve istikâmeti كناز على علم olduğu hâlde,

Misra :

تَوْقُّعُ زَوَالِّ اَذَا قَبْلَ تَمْ

fehvâsı üzere şems-i ikbâli giriftâr-ı mahâk-ı zevâl ve âlem-gîr olan şöhreti isâbet-i aynü'l-kemâl ile mütekârib-i hayyiz-i izmihlâl olup ya'ni dûdmân-ı teberdârân ref'inde hûdâvendigâr-ı sâbık hazretlerine adem-i mümâşât ve men' ü def'i husûsunda haylice münâkaşa ve bast-ı mukademât edüp muhâlefet ve gayr-i tevâfuku mûcib-i heyecân-ı gazab-ı sultânî olmağla der-akab ma'zûl hattâ verâsından deşne-endâz oldukları dahi menkûl olup müd-

det-i kitâbeti mütemâdî olmadıgından kesret-i deyn ile mübtelâ-yi ızdırâb-ı azîm ve kâinpederin hânesinde bî-zer ü sîm tufeyli sûretinde mukîm (109-a) ve akârib sıfatında olan ekâribden an be-an sitem-âmîz sohbetler istimâ'yle mütehammil-i bâr-ı imtinân ve şeb-zinde-dâr-ı âh u figân iken ﷺ meseli mefhûmunca sâkin oldukları hâne dahi sûzân ve ism-i mâl itlâk olunur her neye mâlik iseler ba'zısı muhterik ve⁹⁶ ba'zısı nûh-be-i dest-i gäret-gerân olmayla sâhib-i hâne bu kazâ-yi rabbâniyi müşârûn-ileyhin şeâmet-i kademine haml ve kinâye tarîkiyle mukaddemâ ibrâz eyle dikleri tâ'rîzâtı sarâhaten nakl eyledükleri hâlde,

Misra' :

فِي اضِيفِ الْوَقْتِ يَا إِلَهَ بِأَنْفُسِ

mâ-sadakı üzere hakkında gayret-i ilâhiyye bedîdâr ve Sultan Mustafa Hân اسكنه الله في غرف الجنان hazretleri muhterik olan mahalleri geşt ü güzâr eder iken vîrânedede mütenekkirü'l-hey'e müşârûn-ileyhin teftîş-i mismâr ve tarsîf-i ahcâr eylediğini görüp ba'de's-su'âl ahvâl-i nâ be-sâmânına kesbi ittilâ' ve hakkında pertev-i merhamet ü şefkatleri iltimâ' ve bir mikdâr atiy ye ile tatyîb ve tekrâr yazıcılık hizmetiyle nihâl-i bî-berg ü bâr-ı ikbâlini tar tîb buyurmuşlar idi. Bundan sonra yevmen fe-yevmen nâ'il-i iltifât-ı nâ-mütenâhî ve sekseniki târîhinde Darbhâne-i âmire emânetiyle müftehir ve mübâhî ve cülûs-ı hümâyûn vukû'unda şehremânetine nakl ü tahvîl ve ba'de hu Âsitane-i sa'âdet kâimimakâmlığıyle cerîde-i vüzerâ-yi izâma tezyîl olunup meşhûd olan etvâr-ı sütûdesi hasebiyle nezd-i ferd-i hazret-i tâcdârîde dahi mültefet ve manzûr ve Muhsin-zâde Mehmed Paşa terk-i dâr-ı gurûr eyledikde (109-b) kasâvâ-yı merâtit-i devlet-i ebed-müddet olan sadâret-i uzmâ ile nâ'il-i ibtihâc ü hubûr ve bir müddet tensîk-i şu'unât-⁹⁷ enâma müştagil ve asr-ı mezkûrda şeyhüllislâm-ı benâm olan İbrahim Bey-efendi hazretleriyle Bahâriyye'de bir husûs zîmninda münâkaşa ve muhâvere ve lâyik-ı makâm olmayacak vechile yek-diğere zebân-dirâzî-i müşâcere sadâretden azline illet-i müstakill olmayla min-gayr-i müsâderetin Aydın muhas illiği tevcîh ve ihsân ve bir müddetden sonra tasarruf-ı Ümm-i dünyâ ile cezelân ve ba'dehu Rakka ve Sivas ve Erzurum eyâletlerine vâli ve hüsni sîret ve sülûku teshîr-kerde-i kulüb-i ahâli ve bir mansibdan şâkîsi zuhûr etmediği müceddeden bâ'is-i nümüvv-i devha-i ikbâli ve tarafına vesile-i meyl ü rükûn-ı şehriyâr-ı pür-ma'âlî olup Silâhdâr Mehmed Paşa vefâtmâda mükerrerden sadriazam ve rûcû'-ı rûh-ı izâfisi ile dil-şâd ü hurrem olup nakz u ibrâm-ı ahvâl-i enâm ve fesh ve ihkâm-ı umûr-ı hass u âmm ile iştigâl hi-

lâlinde müşvârı ma'lûm ba'zı eşhâs vesâvis-i şeytâniyye gibi dâire-i vücû-duna vülûc ve ale'l-husûs âleme ma'lûm olan su-i karîni dahi şâhik-i mel'ane-te urûc edüp müşârûn-ileyhi tekdir-i ricâl ve celb-i emvâle tahrîs ve a'yün-i nâsda olan mahâbet ve kudreti tenzîl ve tenkîs eylediğinden gayri bi-hikmeti'l-lâhi te'âlâ eyyâm-ı sadâretinde harîkin kesreti ve bu mülâbese ile tekevvün eden erâcîfin vefreti hattâ ba'zı harîkde halkın kendüye olan itâle-i li-sân ve şetm ü mezemmeti vesîle-i kaviyye-i azli olup câh-ı vâlâ-yı sadâret-den ma'zûl ve Filibe'de ikâmet ile du'â-yi ömr ü devlet-i pâdişâhîye (110-a) meşgûl iken sadri'azam hazretlerinin hüsn-i terbiye-i munsifâneleriyle Belgrad muhâfizliği tevcîh ve ihsân ve sarsar-ı idbâr ile muntaffî olan çerâg-ı ikbâll müceddeden fürûzân kılınup bir müddet emr-i muhâfazada kemâ-hüve'l-merâm kiyâm ve işbu Rebi'ülahir evâilinde pençe-i saht-gîr-i hâdi-mü'l-lezzât dan tahlîs-i girîbân edemeyüp rûh-ı pür fütûhu hazîre-i Kuds'e hirâm eyledi. Müşârûn-ileyî mütemekkin ve vakûr ve sâhib-i akl u şu'ûr olup ma'ârif-i cüz'iyyeden behre-dâr ve hüsn-i hulk ve tahâret-i zeyl ile şöhret-şî'âr olduğundan gayri Devlet-i aliyye'nin hayır-hâh ve sadâkat-kârı ve muhâfaza-i ırz u nâmûs-ı saltanat hülâsa-i efkârı ve bâ-husûs ketm-i esrâr-da yegâne-i zamân ve her vechile mahfûzü'l-lisân olup fukarâ ve zu'afâya mâide-i in'âmî mebsût ve katı çok ehl-i kulûbu kendüye bu tarîk ile mer-bût edüp vâli olduğu memâlikde sâlik-i menhec-i adl ü dâd ve hükümrân olduğu mahallerin ahâlisi me'lûf oldukları tekâlîf-i mâ-lâ-yutâkdan vâreste ve âzâd ve bir şahîs Âsitâne'ye gelüp zulmünden girîbân-ı çâk-i şikâyet ve feryâd olmadığı ve bir kimseye umûr-ı dünyeviyye için dil-teng ve izmâr-kîn etmediğinden gayri hakkında sî'âyet ve isâetleri mütehakkik olanlara hüsn-i mükâfat âdeti ve hattâ karîb ve karîni olan şahsa ma'lûm-ı enâm olduğu vech üzere irhâ-yi inân etmesi eyyâm-ı nikbetinde kendüden müşâhe-de eylediği cevr (110-b) ü ezânın mücâzâtı olduğunu ba'zı mahremleri rivâ-yet ve cüstcûyân-ı ma'âyib ve mesâlib-i nâs olanlar batâetinden gayri hakkında isnâd eyleyecek bir şey bulmayacakları ittifâk-kerde-i erbâb-ı nasa-fetdir.

Men'-i fürûhten-i esâmehâ

Asâkir-i Devlet-i aliyye'nin mutasarrif oldukları dirlikleri beyne'n-nâs emti'a misillû bey' ü şirâ olunmak hürmet-i askerîyi imhâ ve izâle ve adem-i ehliyyeti olan eşhâsı guzâta muhtass olan dirliklere bilâ-meşakkatin inâle eyleyeceğinden başka mûrûr-ı ezmân ile ekserîsi harb ü darbe gayr-i muktedir ehl-i hîrfete mevcûd ve erbâbından pâdişâh dirliği ma'dûm ve mefkûd ve

bu hâlât serhadlere dahi sirâyet ve refte nizâm-i hâl-i askerînin muhâtel olmasına illet olacağrı müte'ayyin olmağıla fî-mâ-ba'd esâmelerin bey' ü şirâsi memnû' ve bir mahalden bir mahalle nakli medfû' ve bu kâr-ı nâ-hincâre fî-mâ-ba'd şurû' eder olur ise kâinen-men-kân hakkında şefâ'at ve recâ gayr-i mesmû' olup mahsûl-i ömrüdürde-i dâs-ı kahr-ı sultânî ve hir-men-i hayatı súzış-pezîr-i gazab-ı cihân-bânî olacağrı tenbihini hâvi bu def'a ısdâr-ı evâmir-i ekide kılıñup ocakların müte'allik oldukları aklâma kayd u sebt olundu.

**Emin-i surre şüden-i Ali Bey ser-bostanîyân-ı
Edirne ve nasb-ı Mehmed Ağabecâyiş**

Müddet-i medîdeden beru Edirne bostancı başısı olan Dergâh-ı âlî kapucu-başalarından Ali Bey'in kuvvet-i mâliyye ve bedeniyyesi takrifî ile bu sene-i mübârekede surre emîni nasb olunması münâsib görülmekle vech-i muharrer üzere mûmâ-ileyh surre emîni nasb u ta'yîn ve Dergâh-ı âlî kapucu-başalarından (111-a) olup bundan akdem iki def'a Edirne bostancıbaşı olan Elhac Ahmed Ağa işbu Rebi'ülevvelin yirmibirinci günü Edirne bostancı-başlığı ile kâm-bîn oldu.

Azî-i kâtib-i ağa-yî Dâriüssâ'âdetü's-şerife

Hâcegân-ı Divân-ı hümâyûn'dan olup bu def'a dahi kâtib-i ağa-yî Dâriüssâ'âde olan Gürcü Mehmed Efendi bir merd-i sâfdil ve ihâta-i aklı kadar her çend semt-i istikâmete mâil ise dahi umûr-ı hâriçiyeden bî-behre ve na-sîb ve tasarrufât-ı aklîyyede كن دخل في الدار وهو غريب olmakdan nâşı azli lâ-zîm gelüp binâen-aleyh işbu şehr-i Cumâdelulânın beşinci cum'a günü efen-di-i mûmâ-ileyh ma'zûl ve bir zamandan beru Ağa dâiresinde müstahdem ve akl ü rüsdü müsellel olan baş-hâlîfe Mehmed Arif Efendi tarîki üzere Dâriüssâ'ade ağası yazıcılığı ile nâ'il-i eazz-ı me'mûl oldu.

**Zafer-yâften-i guzât-ı Cezâyîr-ı
garb be-keşti-i büzung-i Malta**

Devlet-i kavi-şevket-i islâmiyyenin eşiddâ a'dâsmdan olup sayf u şîtâda rû-yi deryâda geşt ü güzâr ve süfun-i islâmiyyeye her bâr ta'arruzları be-dîdâr olan Malta keferesinin mâbi'l-iftihârları olup sercivân demekle meş-hûr üç kit'a kebîr sefînelerinin birine Cezâyîr-i garb korsanlarından iki kit'a

sağır sefîne tesâdûf etmekle bir-iki sâ'at kadar miyânedede bahr-i âşub-ı harb cezr ü medd ve teyyâr-ı peykâr icrâ-yi mu'âmele-i ahz ü redd edüp bi'l-âhire gavvâsân-ı bahr-i magâzi ve melâhim olan kümât-ı müvahhidîn nâil-i destmâye-i (111-b) lütf-ı hayy-i kadîr ve sefîne-i mezkûreyi bend-i kemend-i teshîr ve derûnunda olan müte'ayyin beyzâdeler ile bin kadar kefere esîr ve bu hâl-i zafer-i şîtimâl ile mersâ-yi Cezâyir-i garba lenger-endâz-ı selâmet oldukları taraflarından tahrîr ve tebşîr olundu. Bundan akdem mîrî gemilerinden kefere-i mesfûreye giriftâr olan sefinenin intikâmî alınmak hasran matlûb-ı hazret-i şehriyârî olduğu ânifen zîkr ü beyân olunmağla binâberîn bu esnâda işbu keyfiyyet-i pür-meserretin cilve-ger-i meclâ-yi zuhûr olması mahzâ eser-i teveccûh-i hazret-i zillü'l-lâhî ve mukaddeme-i ahz-i intikâm olduğu zâhir ve bedîhidir.

Zîkr-i vefât-ı Reisülküttâb Elhâc Mustafa Efendi

Birkaç günden beru illet-i mesâne ve ırkü'n-nesâ ile ser-nihâde-i bâlin renc ü anâ olan Re'isülküttâb Elhâc Mustafa Efendi'nin marazı yevmen fe-yevmen müştedd,

Misra'

وَدَاهُ الْمَوْتُ لِيْسُ لَهُ دَوَاهُ

me'âlinden gäfil olan huzzâk-ı etibbâya ebvâb-ı mu'âlece münsedd olup işbu şehr-i Cumâdelulânın onbeinci günü mensûr-ı hayatı dest-i ecel-i nâgeh-resîd ile pîçîde-i kise-i inkızâ ve âlem-i gaybdan gûş-ı hûşuna vâsil olan misâl be-misâl irci'ye gerdân-dâde-i tav' u riza olup münhal olan hizmet-i cellîle-i riyâset bir müddetden beru defterdâr-ı şîkk-ı evvel ve umûr-ı mîriyyede mâlik-i zimâm-ı akd ü hall olan Feyzi Efendi hazretlerine çespân u mahall görülmekle yevm-i mezkûrda revîş-i istîhâl ve istihkâklarına hil'at-i mûrisü'l-behcet-i riyâset iksâ ve zimâm-ı umûr-ı düvel⁹⁸ dest-i sadâkat-peyvestlerine i'tâ olundu. Müşârüün-ileyh hazretleri (112-a) ﴿خَلَوْا بِإِحْلَاقِ اَشْنَى مِنْ أَنْ يَزْكُرُوا بِإِعْلَانِ اَشْنَى﴾ ni'met-i azîzü'l-menâlinden hisse-yâb ve vech-i talik u lisân-ı zalak ile mahbûb-ı kulûb-ı şeyh ü şâbb olduklarına binâen bu iltifât-1 cedîdin haklarında zuhûru halkın vesîle-i inbisât ve hubûru olmuşdur. Defterdârlık câh-1 münîfi dahi mukaddemâ üç def'a Dîvân-ı âlî'de çavuş-başı olup muhavvel-i uhde-i sadâkatî olan umûr u husûsda rûşd ü reviyyeti ke's-şems fi-râbi'atû'n-nehâr bedîdâr olan defter emîni Ahmed Nazif Efendi hazretlerine tevcîh ve inâyet ve defter emânetiyle sâbikâ Tersâne-i âmire emîni olan Hasan Efendi memnûn-ı lütf-ı mûrûvvet buyuruldu.

Tercüme : Müteveffâ-yi müşârûn-ileyh mukâbele-i suvâri ikinci halîfesi Süleyman Efendi'nin gusn-ı devha-i vücûdu ve semere-i şecere-i zât-ı bihbûdu olup bin yüz otuz târîhinde saray-i şeşder-i müstahîlü'l-bekâya vürûd edüp hacr-i terbiye-i peder-i müşfîkde hâr-zâr-ı akabât-ı tufûliyyetden âzâde ve gûlistân-ı reye'ân-ı cevâniye pâ-nihâde oldunda,

Nazm⁹⁹ :

اقبل على النفس واستكمل فضائلها قات بالنفس لا بالجسم انسان

medlîlü üzere tehzîb ve istikmâl-i nefse mübâderet ve takvîm-i eved-i zâta himmet والولد الحقيق بانا آباءه انر mantûkunca tarîk-i tahsîl-i ma'ârifâ sâlik ve asrında yeke-suvârân-ı meydân-ı fazl u irfân olan ihvândan iktibâs-ı en-vâr-ı kemâlât ederek nisâb-ı hünere mâlik olmağla bi'l-istihkâkü'z-zâtî alt-mışâltî târîhinde arabacılar kitâbeti ile def'aten zümre-i hâcegâne muttasîl ve ba'dehu baş mukâta'a ve hâl-i bedî'ül-fi'âli (112-b) merhûm Abdi Efendi nişancı oldunda tuğrâkeşlik ve defterdâr oldunda kisedârlık hizmetleriyle müştagîl olup yetmişaltı ve yetmişsekizde birer sene fâsila ile mükerrerden kâtib-i sipâhiyân ve vasat-ı tarîka vusûl ile mahsûd-ı emsâl ü akrân ve sek-señikide Ordu-yi hümâyûn'a getürdülüp الورد أحد müeddâsına sâlisen sipâh kitâbeti ile nâil-i e'azz-ı emâni ve Han tepesi ve Bender avdetinde tezkere-i sâni ve Şumnu'da büyük tezkerecilik ser-satr-ı unvân-ı kadr ü şâni olduğundan gayri vekâlet-i riyâset ile dahi merâtib-i aliyyeye tahsîl-i istî'dâd ve Ordu-yi hümâyûn Asitâne-i sa'âdet'e gelüp ordu ricâlinin ekserîsi azl ve mübtelâ-yi müşâyaka ve ezîl olmuşken hasâis-i hamîde ve ef'âl-i ber-güzîdesi bekâ-yi mansıbına külli imdâd edüp doksanuç târîhinde sadr-ı âlî ket-hüdâlılığı ile müşmtâz ve sinîn-i çendinden beru sebkat eden hidemât-ı sâbıkânesinin müşâhede-i pâdâş ve hüsn-i mükâfâtiyle serfirâz olmuşudi. Doksan-dört senesi sâdâret-i uzmâ kethüdâlığından ma'zûl ve kûşe-güzîn-i inzivâ ve humûl olmuş iken defter emânetiyle tatyîb ve doksanedyide tevkî'i câh-ı refî'iyle tefrîh ve tatrib buyurulup sene-i mezkûrede riyâset-i küttâb hizmet-i menî'asiyle tekâmil-i tarîk ve işbu şehr-i Cumâdelulânm onbeşinci günü dest-i saht-ı ecel girîbân-ı hayâtını temzîk edüp kurb-i kabr-i Hazret-i Hâlid'de dürr-i vücûdu defîn-i sadefçe-i mezâr ve a'dâd-ı sinîn-i ömrü altmışsekiz raddesine müntehâ olduğu resîde-i derece-i iştihâr (113-a) olmuşdur. Müşârûn-ileyh âkil ve erîb kâmil ve edîb-i müte'affif-i gayr-i mutasallif-i müte-kaşif ve mütekeffif olup evzâ'-ı rûzgâra mütehammil ve şî'âr-ı sabr u şî-kîb ile mütecemmil nev-hevesân-ı zamân misillü elbise-i fâhireye gayr-i mâil ve dâimâ kelâm-ı Hakk'ı kâil olup me'lûf-ı suhâd dervîş-nihâd oldu-

ğündan gayri ba'zı meşâyih-i nakşibendiyye ve halvetiyyeden münîb ve tahsil-i enfâs-ı kudsîyye ile sâlik-i meslek-i كن في الدنيا كانت غريب olup leyl ü nehâr tesbih ve ezkâr ile nefs-i emmâresini islâh u te'dîb ve kusvâ-yi merâm ve matlabı ve me'mûr olduğu hidemâtda peyk-i istikâmet pîşrev ve rehberi ve erbâb-ı masâliha rû-yi dil göstermek muktezâ-yi meşrebi olmağla kâffe-i nâs kendüden şâkir ve rîfk u mülâyemeti beynlerinde ke'l-meseli's-sâir olup levs-i münkerâtdan dâmen-i ismeti pâk ve indinde i'tibâr-ı nukûd kemter ez-kadr-i hâk hayatıyle teberrük ve teyemmün olunur bir pîr-i sâhib-idrâk idi.

Nüzûl-i fûlke ve sandal-ı hümâyûn be-deryâ

İşbu şehr-i Cumâdelulânın yirmibeşinci hamîs günü sadriazam-ı yemmerem ve şeyhüislâm-ı fazâil-şiyem hazerâti müceddeden inşâ olunan sandal ve fûlke-i hümâyûnun deryâya indirilmesiçün Yali köşkünde hâzır ve vakt-i muhtâr hulûlüne nâzır olmalarıyla takarrüb-i vakt-i muntazar haber verildiği anda hareket ve bi'l-mûrâfaka Kayîkhâne'ye azîmet buyurduklarında huffâz-ı hoş'e'l-hân krâ'et-i Kur'ân-ı azîmî's-şân ve mevcud olan şuyûh-i riyâzat-rüsûh bi-hulûsi'l-cenân da'vât-ı hayriyyeyi îsâl-i künküre-i âsûmân eylediklerinden sonra sandal-ı hümâyûn (113-b) rû-yi deryâya ilkâ ve bostancı-başı ağaya ve sâirlere mu'tâd üzere hil'atler iksâ ve bâ-husûs şeyhlere ilbâs-ı ferâ ve taraf-ı sadriü'l-vüzerâdan curûh-ı iflâsa merâhim olan derâhim i'tâ ve bundan sonra müşârûn-ileyhimâ hazerâti Tersâne-i âmine'ye bi'd-devleti ve'l-ikbâl âzim ve nüzûlü musammem olan fûlke-i hümâyûnun dahi deryâya nüzûlü hizmetine käim olmalarıyla ol hizmet-i seniyye dahi itmâm ve tersâne ricâli bu sebeble nâ'il-i atâyâ ve mazhar-ı ikrâm olup şehzâdeğân-¹⁰⁰ civân-bahtân hazerâtiyçün dahi inşâ olunan üç kit'a sandalların deryâya nüzûlü hizmeti yevm-i mezkûrda bostancı-başı ağa ma'rifetîyle îfâ olundu.

Ihsân-ı vezâret be-ser-çavuşân-ı Dîvân-ı hümâyûn

كُلَّ اِنْ شَيْ وَ ان طَالَتْ سَلَامَتْ يَوْمًا عَلَى آلهٰ الْحَدِبَا مَحْوَلْ

Medlûlü üzere Erzurum vâlisi sadr-ı esbak Dârende'li Mehmed Paşa'nın dâdende-i dest-i kadr olan temessük-i ömr-i serûzesinin va'desi hulûl ve pençe-i saht-gîr-i garîm-i ecel dâmen-i hayatını devşirüp mahkeme-i rûz-i cezâya mevsûl eylediği haberi işbu şehr-i Cumâdelulânın evâhirinde Asitâne-i sa'âdet'e vürûd etmekle bir zamândan beru Dîvân-ı hümâyûn'da çâ-

vuş-başı olup Erzurum'da müddet-i medîd ikâmeti hasebiyle ol-havâlinin kâffe-i umûr[u] husûsuna vukûf-ı tâmmî olan Süleyman Ağa'ya şehr-i mez-kûrun yirmi altıncı cum'a günü avâtif-i aliyye-i mülükâneneden bâ-rütbe-i vâ-lâ-yi vezâret eyâlet-i mezkûr ihsân ve inâyet ve huzûr-ı sadriî's-sudûrda (114-a) serâsere kaplu ferve-i semmur ilbâsiyle hâiz-i rehîne-i mehfaret bu-yurulup Dîvân-ı hümâyûn çavuş-başılığı dahi Tersâne-i âmire emîni ve hîn-i neş'etinden bu âna gelince me'mûr olduğu hidemâtda izhâr-ı sadâkat bîşe ve âyîni olan Sırı Selim Efendi'ye tevcîh ile dâire-i hazret-i âsafîye tak-rîb ve Tersâne-i âmire emânetiyle sâbîkâ arpa emîni Ataullah Bey-efendi tatyîb olundu.

Zikr-i tecđid-i san'at-ı tab' u temsil

Yirmisekiz Çelebi-zâde sadr-ı esbak Sa'îd Paşa merhûm evâil-i hâlinde bâ-sefâret pederiyle França memleketine azîmet edüp tâife-i efrencin i'mâl-i te'emmûl ü hayâl ile san'at-ı tab' u temsili kuvveden fi'le îsâl ve zamân-ı kalîfde hadden efzûn kütüb istihsâl eylediklerini müşâhede ve Asitâne-i sa'âdet'e pâ-nihâde oldunda husûs-ı mezkûru ba'zı erbâb-ı ma'ârif ü kemâl ile meşveret ve herkes tervîci bâbında yek-zebân-ı muvafakat olduklarından gayri fûnûn-ı riyâziyyede yegâne olan İbrahim Efendi dahi kendüye i'anet olunduğu takdirde san'at-ı mezkûru îcâd ve diyâr-ı Rum'da böyle bir maslahat-ı nâfi'anm zuhûruna vesile olacağın îrâd etmekle keyfiyyet-i mezkûr bâ-takrîr evliyâ-yi devlet-i ebed-müddete arz u inhâ olundukda ulemâ-i a'lâm hazerâtma ifâde ve vech-i şer'isi bulunmak irâde olunup mûmâileyhim dahi bu bâbda i'mâl-i fikr-i dakîk ve kâffe-i nâsa intifâ' ve fâide olduğun lede't-tahkîk kütüb-i tefâsîr ve ehâdîs ve fîkîh istisnâ (114-b) ve sâirlerinin tab' u temsiline cevâz-dâde olmalarıyla şeyhüllâm-ı vakt dahi fetvâ i'tâ etmiş idi. Binâ-berîn Devlet-i aliyye tarafından izn ve ruhsat erzânî ve tashîh-i kütüb-i matbû'a için İstanbul kadısı İshak Efendi ve Selânik'den ma'zûl Pîrî-zâde Sâhib Efendi ve Galata'dan munfasıl Yanya'lı Esad Efendi ve Kâsim Paşa şeyhi Mûsa Efendi me'mûr olmalarıyla her biri bu vesile ile nâil-i makâsid ve emânî ve az vakitte katı çok kütübi nâfi'a nakş-pezîr sahâif-zuhûr ve talebe-i ulûm mâlik olamadıkları kütüb-i müfideyi erzân-bahâ ile zîver-i âguş-ı temellük eyleyerek hâiz-i rehîne-i sürûr oldukları gayr-i mestûr olup bir müddetden sonra tâbi'i evvel olan mûmâ-ileyh İbrahim Efendi târik-i dağdağa-i cihân-ı bî-temkîn ve halîfesi diğer İbrahim Efendi merkûma câ-nîşin olmağla âlât-ı dârû't-tibâ'ı istishâb ve san'at-ı merkûmu üstâddan görüdür gîbi icrâda terk-i hurd ü hâb edüp ol-dahi dâr-ı âhirete müntakil ve

Devlet-i aliye o hilâlde ba'zi umûr ile müştagil olduğundan bir gayri ki-
mesneye i'mâlini tenbîh ve tavsiyeye vakit bulamayup إلى ومنا هنا amel-i
mezkûr metrûk ve amelesinden ancak bir-iki şahs-ı mağşûş mevcûd olmağıla
anların dahi bu amele kemâ-yenbagî ittilâ' u vukûfları meşkûk olduğun-
dan gayri san'at-ı mezkûrun âlât ve edevâtmî müteveffâ İbrahim Efendi'nin
metrûkesinden França tâifesi itmâ' ile iştirâ etmek dâ'iyesine düşdükleri is-
timâ' olunmağıla hezâr-zahmet (115-a) ve meşakkat ve bî-şumâr mebâliğ ve
külfet ile vücûda gelmiş böyle bir san'at-ı pür-menfa'atin telef ve hebâ ve
eyâdi-i bî-gâneye giriftâr olması nâ-revâ olduğundan fazla âlât-ı mezkûreyi
tâife-i efrenc ba'de't-tahsîl el-yevm Roma'da tab' olunan *Kânûn* misillû sâir
kütüb-i islâmiyyeyi dahi tab' u temsîl vâdilerine düşecekleri ve ale'l-husûs
ff¹⁰¹-zamânînâ hazâ istiktâb-ı kitâb kusûr-ı himeme nazaran müte'assir ve
erbâbına zafer bulmak müte'azzir ve lev-faraznâ nessâh-ı kütüb bulunmuş
cevr ü eziyyetlerine tahammül hâric ez-tavk-ı beser ve cemî' yazdıklarını
tashîh أصب من قبل الحجر olmağıla kütüb-i mütedâvileye killet¹⁰² tareyân
ve müddet-i medîdeden beru tab' olunmayup ba'zi âfât sebebiyle dahi katı
çok kitâb zâyi' olduğundan semen-i kalîl ile mukaddemâ iştirâ olunan küt-
üb el'ân az'âfiyle fûrûh olunduğu ma'lûm-ı âlemiyân olup
bu san'atı tecdîd ve ihyâ devlet-i ebed-müddete bir hizmet-i cesîme ve tâlib-i
ma'ârif olanlara bâ'is-i tahmîl-i cemîle-i azîme olduğunu hâlâ beylikci olan
Râşîd Mehmed Efendi ve Devlet-i aliye'de vekâyi-nüvis-i devlet¹⁰³ olan
abd-i kalîlü'l-bidâa mülâhaza ve müşâvere ve fi'le çıkarılması miyânedede
müzâkere olundukdan sonra edevât-ı dârû't-tibâ'-ı metrûke-i mezbûreden
bi't-terâzi iştirâ ve ilâ-yevmi'l-kîyâm müebbed ve ber-devâm olması (115-b)
maksûd bi'z-zât olduğuna binâen ba'zi şart ile evkâf-ı hümâyûna râbt ve
mîrî tarafına dahi selefde olduğu gibi cüz'î ve külli sıklet verilmeyüp mesâ-
rifi bi'l-iştirâk tarafımızdan rû'yet ve hâsili ile istîfâ-yi masârif'e mübâderet
olunmak üzere bir kit'a takrîr Bâbîâlî'ye takdîm ve hüsn-i terbiye-i âsafâne
ile ma'rûz-ı hâk-i pây-i pâdişâh-ı heft-iklîm kılındıkda mûcibince sudûr-ı izn
ü ruhsat ve bâlâsı hatt-ı şerîf-i mevâhib-redîf ile pür zîb ü ziynet iki kit'a
berât-ı âlî-şân inâyet ve bir müddetden beru i'mâlini mütefekkir ve müte-
hayyil ba'zi hüner-mend ve mütemevvillerin adem-i husûlü tereddüdiyle
gayr-i mütecâsir oldukları san'at-ı mezkûrun nîzâm ve temsiyyetine
مّن خلوا bed' olunup emed-i ba'id ve müddet-i medîdeden beru
mu'attal olan edevâtinî erbâbını celb ile tecdîd ve noksânını tetmîm ve fenn
ü semtini dahi birkaç gün zarfında tahsîl ve kâffe-i levâzîm ve amelesini
tehiyi'e ve tanzîm وَهُوَ أَمْدَدُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ mukaddemâ tab' olunan kütübden hânâ
vü eslah ve a'lâ vü esahh kütüb tab'ına cenâb-ı Hakk muvaffak edüp a'yün-i

nâsda sehl-i mümteni' görülen madde-i fârih ednâ irâde-i devlet-i (116-a) ebed-müddet ile az vakit içinde müheyyâ ve îstâde olduğundan gayri vâlid-i mâcid-i kesîrî'l-mahâmid-i hazret-i şehriyârî zamânında peyveste-i mevkî'i zuhûr ve bir müddetden sonra metrûk ve mehcûr olan san'at-i mezkûrun bu hilâlde istînâf ve tecdîdi ve seyl-i hâdisât ile rahne-pezîr-i indirâs olan âsâr-i ber-güzîdelerinin i'âde ve tesyîidi ihyâ-yi sünnet âbâ-i kirâm ve icrâ-yi kavâ-nî-i havâkîn-i izâm kabîlinden olduğu zâhirdir.

جَعْلَ اللَّهِ أَخْرَهُ سَهْلًا كَمَا جَعَلَ أُولَئِنَّ نَفْعًا بِالْمُسْلِمِينَ بِحَاجَةٍ مِّنِ الْفَنَاءِ ظَلَّهُ

Zikr-i binâ-yi odahâ be-kalyoncuyân

Kalyoncu zümresinin öteden beru mazbût ve mu'ayyen kıslakları olmayup Kasım Paşa ve Galata sâhillerinde bekâr odaları ta'bîr olunan buyûtda ikâmet ile ihmâr-i ma'ârif ve kiyân ve tav'an ve kerhen girîbân-gîr-i nisvân ü gûlmân olarak fîsk u fûcûru i'lân ve katı çok¹⁰⁴ muhadderât ve ehl-i iffeti delâlet-i pîre-zenân pûr-mekr ü hîle ile sayd ve pençe-i mürg-i serâzâdları beste-i kayd eyledikleri ve bu emr-i münkerin men'inde gûrûh-i zâbitân aczâver ve ikâ'-i tehdîde kudretleri olmadığından adem-i mübâlât ve iğmâz-i zarûri ile masdar-i serr olmuşlar idi. Salâbet-i dîniyyesi mâ'lûm-i sigâr u kibâr ve âvâze-i gayret ü hamîyyeti müntesîr-i bilâd u emsâr olan (116-b) Kapudan-ı deryâ Cezayırlı Vezîr Gazi Hasan Paşa hazretleri müddet-i medîdeden beru bu hâlât-i gayr-i marziyyenin vukû'undan müşmeiz ve müteneffîr olup sûret-i hüsn-i müdâfa'asını her zamân tefekkûr ve bir râbita tahtına idhâllerini ân be-ân teemmûl ve tedebbür eyler idi. Def-i münker ü fesâd ve fîkr ü salâh u sedâd eden zevâtın kulâbu mevrid-i feyz-i¹⁰⁵ samadânî ve mevkî'i ilhâmî Rabbânî olduğuna binâen zîkr olunan ve eşhâsa bi'l-ihtisâs mesken ve menâs olmak üzere müceddeden kıslakları ihdâs ve binâ olmak devâ'isi kalb-i pûr-safvetlerinde zuhûr ve zabit u rabtlarına bundan a'lâ ve-sîle olmayacağı nezd-i müşrîlerinde egerçi gayr-i mestûr olup ancak mâsadak-ı فِي قَوْبَقِ مَرْضِ olan ba'zı ehl-i hased ü garaz bu eser-i hayrin taraf-ı müşârûn-ileyhden cilve-ger-i mevkî'i husûl olması husûsunu adem-i irâde ile fesh-i azîmet etdirmeğe niyyet ve ba'zı mevâni' ve mahzûrîrâd ile bu emr-i mühimmin ilgâ ve ibtâline sa'y ü dikkat etmişler iken müşârûn-ileyh hazretleri umûr-ı hayriyyede meslek-i kadîmleri olan tesebbüt ve tecellüd vâdilerine sâlik ve bu re'y ü ictihâdlarını kuvvetden fi'ile îsâl içün mütehâlik olduklarına binâen derhâl izn ü ruhsat-ı ulu'l-emri istihsâl ve Tersânede vâki' anbarlar kurbinde yeniçeri odaları misillû ahsen-i eşkâl olan şekl-i

murabba'da üç tabaka¹⁰⁶ üzerine îcâd ve dâhil-i tabakatda müte'addid büyût ve ale'l-husûs ta'allüm-i furkân-ı mübîn ve ikâme-i imâd-ı dîn için dershâne şeklinde bir mekteb-i lâtif ve bir câmi'-i şerîf (117-a) bünyâd* ve ba'îdden icrâ-yi âb-ı nâb ve itâş-ı nâsî reyyân ve sîr-âb edüp uğur-ı dîn ü devletde dâimâ sarf u istihlâk etdiği misillû iktizâ eden masârif-i kesîresini kendü mâlinden sarf u i'tâ ve mîrîden bir akçe istidâ etmeyerek ba'de t-tetmîni kalyoncu zümresine tahsîs ve taksîm ve mahall be-mahall zâbitler ta'yîni ile esbâb-ı zabit u rabîti ta'lîm ve tefhîm edüp sâbıkarda vukû' bulan hâlât-ı müstenkere bu vesîle ile zâil ve zîr olunan tâife oldukça semt-i fevz ü felâh ve cihet-i zühd ü salâha mâil olduklarından gayri mücâhirûna muhtass olan amel-i nâ-sutûdeleri âtil ve zîmâm-ı zabit u rabîtları kabza-i tasarrufa dâhil olup ehl-i ırz makûlelerine medâr-ı emniyyet ve tummânî yet ve hevâperestân-ı rûzgâra bâis-i nedâmet ve inâbet olduğu ve hak bu-dur ki bu madde-i nâdiretü'l-vukû' müşârûn-ileyh hazretlerine ser-satr-ı sahîfe-i hasenât ve dîbâce-i cerîde-i hayrât u meberrât olmağa şâyân ve ilâ-intihâ'i d-deverân hulûd-i zikr-i cemîl ve bekâ-yi nâm-ı nebîlerine vesîle ola-cağı vâreste-i kayd-ı beyândır. (118-a).

Ihrâc-ı mevâcib-i tavâif-i askeriyye

İşbu şehr-i Cumâdelulânın selhi sah günü kul tâifesinin bir kışt mevâcibleri ihrâc ve taksîm ve şehr-i mezkûrun dördüncü ahad günü mu'tâd üzere Bâbiâlî'de devr olup sadri'azam hazretlerinin¹⁰⁷ ihmâr-ı mevâcib ve tehyî'e-i revâtibde zuhûra gelen sa'y-i belîg ve himmet-i bî-dirîğleri meşkûr olmak-dan nâşî mazhar-ı nevâziş-i hûdâvend-i min'âm hazinedâr ağa vesâatiyle hatt-ı hümâyûn ve tesrifât-ı meserret-meşhûn iltifâtlarına neyl ile neşvân-ı müdâm-ı lûtf u ikrâm oldular.

Sûret-i Hatt-ı hümâyûn

Sen ki vezîria'zam ve vekîl-i mutlakımsm seni selâm-ı selâmet-encâm-ı şâhâinemle tekrîm eyledikden sonra ma'lûmun olsun ki hizmet-i celîle-i ve-kâlet-i küberâma me'mûr kilindiğinden bu vakte gelince bilcümle umûr-ı dîn ü devletime sa'y ü gayret ederek cümleden evvel ve elzem olan ocakla-rım kânûn u nizâm-ı kadîmlerini icrâ ve ihyâya sa'y ile cümle ocaklı kul-

* Müteâkip bahse kadar A nüshasında bulunmamaktadır. A. 117 a-b bog bırakılmıştır (V. 83 - a).

larımın hâllerine ri'âyet ve mevâciblerini vakt ü zamâniyle bilâ-zahmet tâh-sîl ve tevzi'e dikkatin ve tasarrufât-ı hasene ile beytü'l-mâl-i müslimîne hizmet ve serhaddât-ı hâkâniyyemin nizâm ve istihkâmlarına gayretin ve rü'yet-i ibâdda hakkâniyyet vechile hareketin nezd-i hümâyûnumda ve cümlenin indinde ma'lûm ve iyândır. Bu def'a kışt-ı vâhid mevâcibinin tevzi'yle zuhûr eden hizmetine ivâzan hassa kürklerimden bir sevb semmur kürk ve bir kabza mücevher hançer hazinedâr ağa kulum lle ırsâl olunmuşdur. Cenâb-ı Hakk'dan (118-b) me'mûldür ki zamân-ı devletimde dîn-i mübîne katı çok hayırlı hizmetlerde bulunarak sâye-i şâhânenemde olan ibâdu'l-lâhim râhatla-riyle taraf-ı hümâyûnuma dâimâ celb-i du'âlarına bâis mesâ'ide bulunmakdan hâli olmayasun gerek sen ve gerek seninle bi'l-ittifâk dîn ü devletime sâdikâne hizmet edenlerin iki cihânda yüzleri ak ola, âmîn.

**Tevcîh-i rütbe-i vâlâ-yi vezâret
be-Azm-zâde Abdullah Paşa ve Nasuh Bey**

Bundan akdem sahîfe-zîb-i beyân olduğu üzere Şam vâlisi iken fevt olan Azm-zâde vezîr Mehmed Paşa'nın zâhirde terk eylediği emvâl-i mevcûde ve nukûd-ı ma'dûdesi temâdî-i hengâm-ı imâret ve tevâll-i eyyâm-ı vezâretine nazaran tasavvur olunan derecenin mi'sâri ve dahl ü harcina vâkif olanların radde-keş-i tahmîn oldukları a'dâdin ednâ mikdârı olduğuna bî-nâen zuhûr-ı mâl-i mestûruna medâr olur hayâliyle ba'zi mukarreb etba' vü hüddâmî ve ale'l-husûs bir müddetden beru Cerde başbuğu olup evlâdi-nin min-ciheti'l-muhabbe e'azz u akdemî ve esrâra dâir ahvâlinin mahremî olan mîrimîrân Abdullah Paşa ile damadı Nasuh Bey ki Vezîr Sa'deddin Paşa merhûmun oğludur. Asitâne-i sa'âdet'e ihmâz olunup vusûllerinde mû-mâ-ileyhim ferdîn ferdâ istintâk ve ketm ü ihfâ semtlerine sâlik olmadıkları hâlde ser-safha-i arzûlarında mûrtesim olan matâlib ve merâtib ile her biri mazhar-ı nevâziş ü işfâk olacakları dahi işrâb olunup mevcûd olan (119-a) mâlin gayrisine adem-i vukûf ve usûrların îmâ ve yekdiğere gayr-i muhâlif takârîr ile âyîn-i yek-cihetî ve ittihâdî icrâ eylediklerinde,

Misra' :

اعط الـهـ نـعـرـةـ فـانـ اـبـاـ بـغـرـةـ

mefhûmu üzere teshilen li'l-maslaha vüche-i rifk u mülâyemet semt-i kahr u gazaba tâhvîl ve haklarında derkâr olan mu'âmele-i lûtf zecr ü unfe teb-dîl olunarak bâzû-yi cahd ü inkârları tâfte-i pençe-i şikence-iibrâm ve târ-ı

enfâs-ı hayâtları küsüste-i mikrâz-ı in'idâm olacak derecelerde tazyîk ve izâclarına ihtimâm olunmuş iken kavîl-i evvelde sâbit-kadem ve müteham-mil-i envâ-'ı elem ü sitem olduklarından gayri ilâ-yevmi'l-kiyâm mağlûl ve mukayyed mahbesde muhalled olsalar bile bir fâide-i zâide hâsil olmaya-cağı sübût-yâfte-i tahakkuk olmağla lâ-cerem me'mûrlara külli hayret müş-tevlî ve himmet ve ikdâmlarma fütûr ve rehâvet târî olup encâm-ı kâr câ-nib-i mîriye külli hizmet izhâriyle tahlîye-i sebillerine ibtidâr olunacağı mû-mâ-ileyhime iş'âr olundukda devlet-i ebed-müddet tarafından bir nev'-i ilti-fâtâ mazhar olmadıkça matîüb olan hizmetin edâsında bi'z-zarûre kusûr edecekleri a'zârını bast u îmâ ve kendülere bâ-rütbe-i vâlâ-yi vezâret birer eyâlet ihsân ve inâyet olunur ise taksît ile cânib-i mîriye üç bin edâ ve tes-lîm eyleyeceklerini ifâde ve inbâ etmeleriyle fi'l-hakîka niyâzlarına sûret-i müsâ'ade-i irâeti vücûh-ı menâfi'i müstelzim olup ez-cümle yedlerinde mâl-i mektûm var ise dahi el-hâletü-hâzîhi edâ ve teslîmine müteahhid (119-b) oldukları mertebelere ancak resîde olacağı zâhir olmağla anı dahi kîst be-kîst Devlet-i aliye'ye vermiş olurlar. Sâniyen, bunlara vezâret ihsânı Şam vâ-lisinin ân be-ân inân-ı ribâ-yi sabr u sâmânı olup hilâf-ı rizâ hareketden ictinâb ve muhavvel-i zimmet-i himmeti olan hidemâtda gün be-gün izhâr-i kemâl-i sadâkat ve istikâmet eyleyeceği bî-irtiyâb olduğundan fazla Azm-zâde nesinden şîmdîye dek otuzdan mütecâviz vüzerâ ve mîrîmîrân zuhûr edüp cümlesi Devlet-i aliye'ye mutî' ve münkâd ve bir ferdinden şâibe-i is-yân ve ru'ûnet mahsûs olmadığı ma'lûm-ı kâffe-i ibâd olup ale'l-husûs Şam havâlisinde izam-ı kadr ü şânları ke's-şems fi'l-hevâcir nûmâyân ve zâhir ve vak' u rağbetleri sâir vüzerâdan ziyâde ve vâfir olup,

Misra' :

Nice bâzîcesi var dünyânın

medlûlü üzere lede'l-iktizâ istihdâm için elde bulunacakları hüsnîyyâti etrâ-fîyle rikâb-ı kâmyâb-ı hüsrevâneye arz u takdîm olundukda haklarında avâ-tif-ı aliye-i mülükâne erzânî buyurulup umûr-ı Şâmiyyenin ihtilâlden mu-hâfazası irâdesiyle mültemeslerinin a'zamı olan eyâlet-i Haleb kendülerden sarf ve oldukça Şam'a bu'dî olan Rakka Eyâleti bâ-rütbe-i vâlâ-yi vezâret Abdullah Paşa'ya ve Diyarbekir Eyâleti kezâlik rütbe-i sâmiye-i vezâretle Na-suh Bey'e şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı mevhîbet-makrûn mûci-bince işbu şehr-i (120-a) Cumâdelâhirenin onsekizinci sebt günü tevcîh ve ihsân ve huzûr-ı âsaf-ı Felâtun-tedbîrde serâsere kaplu semmur kürkler ilbâ-siyle ser-i iftihârları muvâzi-i ferk-ı Ferkadân kilindi.

**Akd ü tezvîc-i Beyhan Sultan be-Vezîr
Silâhdâr Mustafa Paşa ve namzed-şüden-i
Hadice Sultan be-Vezîr Esseyyid Ahmed Paşa**

هُدَيْدَةٌ لِلْمُحَمَّدِ الْمُكَفَّلِ
 Hüdâvendigâr-ı sâbık behîst-câ, firdevs-me'vâ Sultan Mustafa Hân
 صفت عليه سحال الفران
 hazretlerinin benât-ı hûr-sifatlarından tâci'l-
 muhadderât iffetlû Beyhan Sultan ve eklîletü'l-muhassenât ismetlû Hadice
 Sultan hazerâtının idrâk-i vakt-i tezvîcleri hasebiyle birer vezîr-i rûşen-za-
 mîre akd olunmaları emrine bundan akdem irâde-i menâyih-ifâde-i mülûkâ-
 ne ta'alluk etmekden nâşî müşârûn-ileyhâ Beyhan Sultan hazretleri Vezîr
 Silâhdâr Mustafa Paşa hazretlerine akd ü tezvîc ve Hadice Sultan hazretleri
 Vezîr Esseyyid Ahmed Paşa hazretlerine şimdilik namzed kılınmağla meta'-ı
 i'tibârı tervîc olunmak tasmîm buyurulup müşârûn-ileyh Mustafa Paşa
 hazretlerinin Asitâne-i sa'âdet'e da'vet için berîd-i meseret-nüvid ba's u
 tesyîr¹⁰⁸ ve kezâlik besâret-i nâmzedî ile Seyyid Ahmed Paşa hazretlerinin
 bâsire-i ibtihâci tenvîr olunmuşıldı. Bu esnâda Mustafa Paşa hazretleri hâl-i
 cemâl-i Arabistan olan Halebüşşehbâ'dan fekk-i tînâb-ı ikâmet ve süvâr-ı
 rehvâr-ı isti'câl olarak vâsil-ı Asitâne-i sa'âdet olup (120-b) الْحَمْرَاءُ لَا يَوْمَ
 mefhumu üzere işbu şehr-i Cumâdelâhirenin sekizinci erba'a günü şeyhüllis-
 lâm ve müftilenâm hazretleri Saray-ı hümâyûn'a da'vet ve Darüssâ'âdetü's-
 şerîfe ağası hazretlerine muhtas olan odada bisât-ârâ-yi ikâmet oldukları es-
 nâda vezîreyn-i müşârûn-ileyhimâ hazerâtı tarafından bundan akdem ter-
 tîb olunan nişân takımlarını mu'tâd üzere sağıdic ta'yin olunan kethüdâ-yi
 bî-hemtâ-yi hazret-i âsâfi Esseyyid Mehmed Hayri Efendi hazretleri mu'an-
 ven âlâye ile Enderûn-ı hümâyûn'a îsâl ve takdîm ve tarafeyn vekilleri hâzır
 oldukları hâlde ma'lûmü'l-mikdâr mehr üzerine Beyhan Sultan aliyyeti's-
 şân hazretlerini Mustafa Paşa hazretlerine mevlânâ-yi müşârûn-ileyh haz-
 retleri akd buyurup dua akabinde ilbâs-ı mu'tâd olan zevât-ı kirâma sem-
 mur kürkler ve hil'atler iksâ ve ba'zı zevâtâ dahi surreler i'tâ ve şehr-i mez-
 kûrun onbeşinci çarşamba günü sultan-ı müşârûn-ileyhâ hazretlerinin Sa-
 ray-ı hümâyûn'dan cihâz-ı cihân-bahâları nakli fermân buyurulmağla kân-ı
 imkânda nâdirü'l-vücûd ve hazâin-i mülûk-ı âfâkda emsâli kemyâb ve nâ-
 bûd cevâhir-i müşâ'şa'a ve emti'a-i mülemma'a ve evâni-i talâ ve sîm ve
 esâs-ı mümteni'atü't-takvîmleri âlâye vâlâ ve tertîb-i dilârâ ile ismet-saray-i
 sultânîlerine nakl ve ferdâsı müşârûn-ileyhâ hazretleri sâirinden müzeyyen
 âlâye ile hacle-i ismet ve beytü'l-arûs-ı iffet olan harem-i irem-veşlerin teş-
 rif buyurup (121-a) erbâb-ı âlâye avdet ve ancak sadri'azam-ı âlî-makâm ve
 şeyhüllislâm-ı benâm ve kapudan-ı deryâ ve ricâl-i bâb-ı şeref-intimâ zânü-

zede-i visâde-i ikâmet oldular. Bu hilâlde gâh sohbet-i hassü'l-hass ile im-râr-ı ezmân ve gâh istimâ'-ı hânendegân ve sâzendegân ile tenşît-i ezhân ve ba'de'l-mağrib Dârüssâ'âde ağası hazretleri dahi saray-i mezkûre gelüp ba'de'l-işâ vezîr-i müşârûn-ileyh hazretleri harem-sarây-i sultânîye duhûl ve müşârûn-ileyhim hazerâtı dahi avd ü kufûl ve seheri damad paşa hazretleri Bâbiâlî'ye vürûd ve takbîl-i dâmen-i sadrü'l-vüzerâ ile ihrâz-ı şeref-i nâ-mâ'dûd edüp taraf-ı âsafâneden bir ferve-i semmur zîver-i âtik-i mefhareti kilindikden sonra saraylarına avdet ve ba'de'l-cum'a kutb-i dâire-i hilâfet ve şems-i âsmân-ı saltanat olan şehriyâr-ı âdil ve pâdişâh-ı deryâ-dil hazretleri dahi mu'tad üzere saray-i sultânîye pâ-nihâde-i i'tibâr ü şeref ve dâire-i Harem-i muhterem'de çâr-bâliş-i nişân-i şevket olarak ihyâ-yi resm-i selef buyurup akşamı karîb bi'd-devleti ve'l-ikbâl hareket ve dürr-i yektâ-yi vü-cûd-ı hümâyûnlarına sadef olan saray-ı behîst-âsâlarına avdet buyurdular damad paşa hazretlerinin kapu kethûdâları olan Mustafa Ağa bu esnâda mendîl-bend-i meyân-ı hizmet ve berzede-i dâmân-ı gayret olmakdan nâşî meclâ-yi jeng-bestesi emeli perdahta-kârî-i teveccüh ü ikbâl ile mücellâ ve musaykal ve ukde-i saht-bestesi (121-b) maksûdu nâhun-ı iltifât ve nevâziş ile münhâl olup bilfi'il kapucu-bâsilik rütbesini ihrâz ile ser-efrâz oldu.

**Ihrâc-ı Donanma-yı hümâyûn be-Bahr-i sefid ve
Sudûr-ı tenbih-i ekid ez-cânib-i şehriyâr-ı
Felatun-menâkib be-Kapudan-ı derya Vezir
Gazi Hasan Paşa**

İşbu sâl-i hureste-fâlde Donanma-yı hümâyûn'a¹⁰⁹ her seneden ziyâde takayyûd ü ihtiyâm ve edevât ü levendâti¹¹⁰ bilâ-kusûr ikmâl ü itmâm buyurulup mevsim-i rûz-i Hızır dahi hulûl ve mürûr eylediğine binâen işbu şehr-i Cumadelâhirenin yirmiikinci çarşamba günü kapudan-ı deryâ vezîr-i mükerrem Gazi Hasan Paşa hazretleri mersâ-yi nusret-sây-i Tersâne-i âmire'den ref-i lenger-i ikâmet ve ârâm ve Yâlı pîşgâhında âlây gösterüp mu'tâd üzere müşârûn-ileyh hazretlerine ve ümerâ-i deryâ ve kapudanlara kürk ve hil'atler ilbâs olunup her biri mazhar-ı nevâziş-i tâm oldular. Mukaddemâ Malta keferesi yedine bi-kazâî'llahi te'âlâ giriftâr olan şeytenin bi-eyyi-vechin-kân istihlâsi ve Bahr-i sefid'in düşman-ı dîn korsanlarından istisfâsı şifâhen taraf-ı müstecmiü's-şeref-i hazret-i tâcdârîden müşârûn-ileyh hazretlerine bundan evvel emr ü fermân ve bu sene-i mübâreke de ne semtlere varacağı ve ne mahalde geş ü güzâr eyleyeceği su'âl-i hikmet-me'âli güzerân eyledikde zabt-kerde-i dest-i a'dâ olan sefine-i mârrü'z-

zikrin (122a) bi-havli'l-lâhi ve kuvvetihi tahlisi husûsuna sarf-ı makdûr ve ahz-i intikâm zîmnâda sa'y-i mevfûr etmek üzere ta'ahhûd ve Donanma-yi hümâyûn'un gest ü güzâr eyleyecek cezâîr ve sevâhili ferdîn ferdâ beyân ile icrâ-yi lâzîme-i muhâfazaya kemâ-yenbagî ihtimâm ve takayyûd edeceğini bir kî'ta takrîrînde zîkr ü tafsîl etmiş idi. Bu def'a dahi hasbe'l-âde atabe-i seniyye-i şehriyârîye rû-nihâde oldunda taraf-ı hümâyûndan vesâyâ-yi sâlife istinâf ve i'âde ve kemâl-i emniyyet-i Bahr-i sefid hasran matlûb olduğu müşârûn-ileyhe emr ü ifâde buyuruldu.

Nakl-i Hümâyûn be-sâhil-saray-i Beşiktaş

انظر الى حسن زهر الروضة البحرج واسمع ترجم هذا الطائر البحرج
تمجيء الرياض وقيبات الحمام شدت والزهر يحرق عرف المندل الربط

Bi-hamdihi sübhânehu ve te'âlâ atyeb-i mevâsim ve eyyâm olan fasl-i bahâr idrâk ve âyine-i çehre-i zamâneye şiddet-i zemistândan âriz olan zeng-i inkibâzı mücellâ ve tâbnâk edüp feyz-i nâmiye-î rebi' ile deş ü sahrâ numûne-nümâ-yi sâha-i cennetü'l-me'vevâ ve benât-ı nebât hulel-i zeberced-fâm ile bâğ u rağda kämet-efrâz-i işve vü istiğnâ olup hatîb-i andelîb firâz-ı gülbünde hutbe-i sultân-1 gülü gûş-i mutavattinân-1 çemene îsâl ve na'at-hân-1 şâh-1 gül ya'ni bülbül şûrîde-dil mahfel-i merg-zârda sitâyiş-i şâh-1 bahârı tafsîl ve icmâl edüp,

Nazm :

*Şeh-i bahâr hele ahdi müstedâm olsun
Yine ehâli-i gülzâra etdi (122-b) lâtf-i amîm*

*Râ'iyyet-i çemenin kaldurup avârızını
Yerine geldi şeneldi o Hândân-ı kadîm*

*Urâk-ı huşk-i kürûma nemâ edüp sereyân
Göründü surr-i hayât-ı kühen izâm-ı ramîm*

Basît-i gabrâ riyâhîn-i gûnâ-gûn ile mânend-i nakş-ı bukalemun ve saha-i serâ envâ'-ı envâr u ezhâr ile neşât-efzâ-yi derûn olup fe-li-hazâ tab'-ı hü-mûyûn-ı safâ-makrûnda meyl-i tenezzûh ü tenakkul derkâr ve tebdîl-i makarr u mekâna hâhiş ü rağbet bedîdâr olmağla işbu Cumâdelâhirenin yir-miüçüncü hamîs günü mânend-i hüsrev-i felek-i çehârim bir burcdan bir

burca âzim ya'ni sarây-i dilârâ-yi mülükânened bi's-şevketi ve'l-ikbâl zevrak-süvâr-i nakl ü hareket ve gibta-fermâ-yi cinân-i erba'a olan nûzhet-sarây-i Beşiktaş'a sâye-endâz-ı mecd ü übbehet oldular.

Vukū'-ı tevcîhât-ı vüzerâ-yi izâm ve mîrimîrân-ı kirâm

Şehr-i mezkûrun yirmiüçüncü günü kal'ası muhâfazası şartıyla İnebah-tı sancağı ber-vech-i arpalık sadr-ı sâbık Yeğen Mehmed Paşa hazretlerine ve Vidin muhâfizliği sâbıkâ Hotin muhâfizi olan Vezîr Esseyiid Ahmed Paşa hazretlerine ve Hotin kal'ası muhâfazası şartıyla Yanya sancağı ber-vech-i arpalık sâbıkâ Haleb vâlisi Vezîr Ohrili Ahmed Paşa hazretlerine ve Haleb eyâleti sâbıkâ Diyarbekir vâlisi olan Vezîr Esseyiid Abdi Paşa hazretlerine ve Sivas eyâleti sâbıkâ Rakka vâlisi olan Vezîr Abdülcelil-zâde Süleyman Paşa hazretlerine ve Selânik (123-a) sancağı Karesi sancağı¹¹¹ ilhâkiyle ber-vech-i arpalık Silâhdâr Mustafa Paşa hazretlerine ve kal'ası muhâfazası şartıyla Eğriboz ve Karlı-ili sancakları sâbıkân Selânik mutasarrîfi Livadyalı vezîr Hasan Paşa hazretlerine ve İlbasan sancağı sâbıkân İnebahtı muhâfizi mîrimîrân-ı kirâmdan İbrahim Paşa'ya ve Sultanönü sancağı sâbıkân Çirmen muhâfizi Zaralı-zâde Abdullah Paşa'ya tevcîh ve ihsân ve kapu-ket-hüdâları huzûr-ı mevâhib-mahsûr-ı sadri's-sudûrda ilbâs-ı hila' ile kâmrevâ ve Mar'aş eyâleti dahi Dulkadir-zâde Ömer Paşa'ya takrîr ve ibkâ buyurulup sâbıkân Sivas vâlisi Vezîr Esseyiid Mustafa Paşa hazretlerinin mizâclarında illet olup haml-i sakil vezâreti tahammülden izhâr-ı acz ü fütûr ve takâ'üd ihtiyâriyle cûyende-i ârâm ve huzûr olmağla binâen-aleyh sâdir olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mûcibince tuğları ref' olunup civâr-ı hazret-i Halid'de vâki' halile-i celîleleri ismetlû Şah Sultan-ı aliyyetü's-şân hazretlerinin sâhil-serâlarmda ikâmet ve du'â-yi ömr ü devlet-i pâdişâhiye muvâzabet eylemesi bâbında emr-i âlî îsdâr buyuruldu.

Mübâdele-i tasdîk-nâme-i Kırım

Madde-i Kırım için bundan akdem ittifâk-ı ârâ-yi vükelâ-yi devlet ile Moskovlu'ya verilen senedin bu esnâda tasdîk-nâmesi vürûd edüp Aynalıkavak musâlahası akabîne mübâdele olunan tasdîk-nâmeye kiyâsen bu def'a dahi rüsûm-ı âdiye (123-b) icrâsı ve Bâbiâlî'de mübâdele kılınması müsted'ayâtiyle Rusya elçisi tercümânını re'isülküttâb efendi tarafına ırsâl ve efendi-i müşârûn-ileyh dahi bu maddenin tasdîk-nâmesi mâ-beyni'1-

murahhaseyn mübâdele olunmak iktizâ eder kavl-i leyvinî ile tercümân-ı mersûmu def¹¹ akabinde mersûm avdet ve ma'-icrâ'i'r-rüsûm mübâdeleye himmet mûcib-i tezâyüd-i safvet ve muhabbet ve terk ü tarhi mûris-i iğbirâr ü bürûdet olacağı peyâmını îsâl eylediğinden gayri icrâ-yi rüsûm selef-i bi'se'l-halefi vaktinde dahi vâki' olup kendüye adem-i müsâ'ade devleti indinde inhitât-i i'tibârına sebeb olacağı tazarru'âtmî ifâde¹¹² etmekle madde-i mezâkûrenin hüsn ü kubhu muvâzene¹¹³ ve rüsûm-ı mezkûrenin vech-i matlûb üzere icrâsında tekevvün eyleyecek zarar u fesâd mu'âyene olunup alenen te'âti-i tasdîk-nâmede -sefer ber-taraf oldu- deyû asâkir-i mansûreye rehâvet ü fütûr ve seraskerlerin himmetlerine kesel ü kusûr tatarruk eyleyeceği *كانور في الدجور* zâhir ve gayr-i mestûr olup bu mehâzîr ise tasdîk-nâmenin sîren mübâdelesinde dahi derkârdır. Zîrâ ba'de'l-mübâdele beher hâl serhadlerde tahazzüb ve ihtişâd eden tavâif-i askeriyyeyi bir râbitaya bend muktezî ve halleri üzere terk olundukları hâlde Rusyalı dahi mukâbeleten askerini hudûdda ibkâ (124-a) ve gün be-gün sebeb-i cem'iyyeti istiksâdan hâli olmayacakları bedîhî olup bu sûretde adem-i teşettüt-i şeml-i askeriye dikkat ve ihtimâm ve mahallerinde ibkâ ve istikrârlarıyla taraf-ı hasmdan zuhûru melhûz su'âle istihzâr-ı cevâb ve tehyî'e-i delîl-i ilzâm dâ'iyyeleri ile Rumeli vâlisine ve İsmail seraskeri olan Vezîr Abdi Paşa hazretleri kalemrev-i hükümetlerinde vâki' Sofya'da ikâmet ve Sofya'da müctemi' olan askere başbuğ olan Vezîr İsmail Paşa hazretleri mansıbı olan Anadolu eyâletine mürûr ile zabt u rabt-ı memlekет edüp Özi vâlisi Vezîr Bekir Paşa hazretleri dahi Silistre'de Vezîr Arslan Mehmed Paşa hazretleri Bucak'da ârâm ve meks ile her tarafa havâle-i çeşm-i basiret etmek ve hasım tarafından su'âl vârid olduğu sûretde herkes dâhil kalemrev-i hükümetinde mukîm olup tağîr-i makarr u cây-gâhdan Devlet-i aliyye'nin bir garaz-ı âharı yokdur demek ve bu vesile ile serhadlere takviye ve nizâm ve metânet ve istihkâm vermek tedâbîri bi-etrâfihâ rikâb-ı kâm-yâb-ı hüsrevâneye arz olundukda elçi-i mersûmun selefi olan küstenî dahi «Aynalı-kavak musâlahasından sonra devletimin cüz'î ve külli bir garazı kalmayup ilâ-yevmi'l-kiyâm safvet ve muhabbetde ber-devâm olacağı muhakkakdır» demiş iken bir müddetden sonra zehre tirâk-i ashâb-ı idrâk olan işbu madde-i hatar-nâk zuhûr edüp (124-b) bu takdîrde a'dânm bast eyledikleri mukaddimât-ı mümevvehe ki beynlerinde cere muyne (چره موبئن) ile müştehiredir. Hakîkate hamî ile mesmû' olmayup ri'âyeten li'l-hazm asâkir-i mansûre serhadlerde ibkâ ve adem-i tefrik ve teşîtlерine i'tinâ ve tasdîk-nâmeler mâ-beyni'l-murahhaseyn mübâdele olunmak tenbîhâti vâkif-ı dekâyîk-ı umûr-ı kâinât ve ârif-i mezâyâ-yi ahvâl-i mevcûdât olan şehriyâr-ı sutûde-ârâ hazretlerinden levha-

tîrâz-ı sünûh u zuhûr ve işbu tedkîk ve mülâhaza-i sâibe-i mülûkâneleri müceb-i şâbâş ve tahsîn-i erbâb-ı nûhâ ve şu'ûr olmuşdur. Hakîkat-i maddeye nazaran insâf ile dikkat olunsa **لكل وجه**, müeddâsi üzere re'yyenin ikisi dahi müvecceh ve müsellem olup evvelkisi kânûn-ı külli-i düvele mutâbık ikincisi kâ'ide-i hazm u ihtiyâta muvâfîkdir. Biz yine sadede gelelim tasdîk-nâmelerin bilâ-rüsûm icrâsına eğerci irâde-i mülükâne ta'alluk eyledi, lâkin elçi-i mersûm Aynalî-kavak tenkîh-nâmesinin mübâdelesi akabinde mukademâ cârî olan rüsûmu da'vâ-yi bâtilîna delîl ittihâziyle me'lûf olduğu ru'ûnet ve isrâra ibtidâr eyleyeceğinden gayri Devlet-i aliye'nin Moskovlu hakkında gâlibâ nihânî bir fîkr ü mülâhazası vardır diyerek bir vaz'-ı bârid izhâr eyleyecekleri mülâhazadan ba'id olmadığı ve asâkir-i mansûre fermûde-i hazret-i şehriyârî üzere serhadlerde müstakîr ve yalnız Vezîr Abdi Paşa kalemrev-i hükümeti olan Sofya'ya ve Sofya'dan (125-a) Vezîr İsmail Paşa kürsi-i mansûbi olan Kütahya'ya nakl olunup Özi muhâfizi Vezîr Hâzinedâr Ali Paşa kemâ-kân hizmet-i muhâfazada sarf-ı tâb u tevân etmek şartıyla ma'-icrâ'i'r-rüsûm mübâdele istîzânî mütekerrir olundukda vech-i ensebi üzere amel ü harekete ibtidâr olunmak bâbında izn-i hümâyûn şeref-yâfte-i sudûr olup semâhatlû şeyhüislâm efendi hazretlerine dahi keyfiyyet ifâde olundukda terk-i rüsûm ile elçi tarafından isrâr mahzûru melhûz olduğu misillû ma'-icrâ'i'r-rüsûm mübâdelede dahi hûcnet derkârdır, zîrâ elçîye mihmândâr ta'yîni ve hânesine ortası neferâtîyle bir çorbaci tesvîri levâzîm-ı rüsûmdan olup bu keyfiyyet ise şuyû'-i sulhiî icâb ve serhadlerde mütehazzib olan tavâif-i askerîyenin tezelzûl ve teferruklarma min-akve'l-esbâb olacağına binâen husûs-ı mezkûrda hadd-i evsat bulunmak netîce-i hayâl-i semîhâneleri olduğunu efendi-i müşârûn-ileyh hazretleri âverde-i zebân-i beyân ve mihmândâr ve orta ta'yîn olunmaksızın mübâdele-i tasdîk-nâmeyi istisvâb ve istihsân etmeleriyle binâen alâ-zâlik ve orta ve mihmândâr ta'yîn olunmaksızın Bâbîâlfî'ye getürdülüp kendüye kürk ve mensûbâtına hila' ilbâsiyle iktifâ teklîfi olundukda ednâ rüsûmun terkine kâil olmadığını işrâb ve kâil olduğu sûretde devleti tarafından mazhar-ı serzeniş ve itâb ola-cağın iş'âr ve sûret-i infî'âlde mâ-beyni'l-murâhhaseyn mübâdeleyi ihtiyâr (125-b) etmekle işbu Cumâdelülânan onuçuncu sebt günü Aynalî-kavak sahil-sarayında vezîr-i mükerrem kapudan paşa ve Müftî-zâde ve re'isülküttâb efendi hazerâtı hazır oldukları hâlde Rusya elçisiyle tasdîk-nâmeleri mübâdele eylediler. Öteden beru bu makûle senedât mübâdelesi akabinde yek-diğere hediyeye vermek mesbûkî'l-misl olmakdan nâşı Rusya elçisi devleti tarafından olmak üzere bir mikdâr hediyeye tertîb eylediğini ifâde edüp mersûmun hediyeyesi kabûl olunmayup redd olunduğu hâlde bu vaz'ı ga-

raz-ı âhara haml ile ba'zı ahkâm istihrâc eyleyeceği ve devletinin teneffür ve tevahhusuna sebeb olacağı vâridât-ı hâtirdan olduğuna binâen kabûl-i hediyyesiyle def'-i vahşet ve ba'dehû hediyyesine mukâbele ile verdiği şey'i zîmnen redd etmek san'atine mübâderet tedâbir-i müstahseneden olmağla husûs-ı mezkûr istîzân sûretinde savb-ı şevket-evb-i hüsrevâneye arz u inhâ ve sudûr-ı izn akabinde rûsûm-ı tehâdî tarafeyinden icrâ ve mersûmun takdîm eylediği hedâyâ Devlet-i aliye tarafından bilmukâbele i'tâ olunan te-fârîk ve nevâdir-i eşya bilâ-ziyâde ve noksân sebt-i cerîde-i râstî-unvân kılındı.

Rusya elçisi tarafından takdim olunan hedâ-yânın defteridir ki ber-vech-i âti zikr olunur

Devletlû sadri'azam hazretlerine : (126-a)

Elmaslı sâ'at, 1 aded, ber-vech-i tahmîn 10,000 guruş.

Sağır elmaslar ile masnû' yüzük, 1 aded, ber-vech-i tahmîn 5,000 guruş.

Mücevher mînâkârî hilâldân, 1 aded, ber-vech-i tahmîn 1,000 guruş.

Moskov semmuru tulum, 1, ber-vech-i tahmîn 4,000 guruş.

Dâne semmur, 20 çift, ber-vech-i tahmîn 2,000 guruş, beher çift 50 guruş.

Siyâh deliklü tulum, ber-vech-i tahmîn 2,000 guruş.

Çay, bir mikdâr.

Râvend, bir mikdâr.

Sa'âdetlü Kapudan Paşa hazretlerine :

Pîrlanta elmas ile müzeyyen asâ seri 1 aded, ber-vech-i tahmîn 10,000 guruş.

Moskov'un sırt semmuru tulum, 1, ber-vech-i tahmîn 2,500 guruş.

Dâne semmur, 2 çift, ber-vech-i tahmîn yirmişerden 800 guruş.

Siyâh tilki kürk, ber-vech-i tahmîn 2,000 guruş.

Çay, bir mikdâr.

Râvend, bir mikdâr.

Sa'âdetlü Kethüdâ Bey hazretlerine :

Mücevher kutu, bir aded, ber-vech-i tahmîn 8,000 guruş.

Sırt semmuru kürk tulum, 1, ber-vech-i tahmîn 2,500 guruş.

Dâne semmur, 10 çift, ber-vech-i tahmîn çifti kırkardan 400 guruş.

Çay, bir mikdâr.
Râvend, bir mikdâr.

İzzetlû Re'isülküttâb Efendi hazretlerine :

Sağırce elmas yüzük, 1 aded, ber-vech-i tahmîn 5,000 guruş.
Sırt semmuru kürk tulum, 1, ber-vech-i tahmîn 2,500 guruş.
Dâne semmur, 20 çift, ber-vech-i tahmîn çifti kirkardan 800 guruş.
Çay, bir mikdâr.
Râvend, bir mikdâr.

**İstanbul Kâdısı sabık faziletlû Müftî-zâde Ahmed Efendi hazretlerine
(126-b)**

Kebîr elmas kutu, 1 aded, ber-vech-i tahmîn 1,500 guruş.
Semmur kürk tulum, 1, ber-vech-i tahmîn 2,500 guruş.
Çay, bir mikdâr.
Râvend, bir mikdâr.

Beylikci Efendiye :

Semmur kürk, 1 aded, ber-vech-i tahmîn 1,200 guruş.
Dâne semmur, 10 çift, ber-vech-i tahmîn otuzardan 300 guruş.
Elmasluca altın kutu, 1 aded, ber-vech-i tahmîn 2,000 guruş.
Râvend, çay bir mikdâr.

Dîvân-ı hümâyûn tercümânına :

Cüz'î elmaslı sâ'at, 1 aded, ber-vech-i tahmîn 500 guruş.
Sincab kürk tulum, 1, ber-vech-i tahmîn 240 guruş.
Kakum kürk tulum, 1, ber-vech-i tahmîn 120 guruş.
Çay ve râvend bir mikdâr.

**Taraf-ı Devlet-i aliyye'den Rusya elçisine
verilen hediyyenin sûret-i defteridir**

Elmas ile müzeyyen yeşim-i hîtâyi'den masnû' ayna, 1 kît'a 8,500 guruş.
Çiçekli donluk şal taka, 1, 180 guruş.
Rîzâyî şal taka, 1, 250 guruş.
Telli sevayî çiçekli taka, 1, 200 guruş.
Sade sevayî çiçekli taka, 100 guruş.

Halebkârî telli sevayî taka, 1, 120 guruş.
 İstanbulkârî altın oluk taka, 1, 160 guruş.
 İstanbulkârî telli peten, 2, 100 guruş.
 İstüfe donluk, 10 aded, 150 guruş.
 Nev-zuhûr dîbâ donluk, 1, ...guruş.
 Ağır telli hitâyî donluk, 10 aded 50 guruş.
 Sakızkârî çiçekli atlas donluk, 10 aded, 40 guruş.
 Kakum kürk tulum, 1, 130 guruş.
 Gezî germsüd taka, 1, 25 guruş. (127-a)
 Gögez ma'hûd çuka donluk, 5 aded, 40 guruş.
 Meyve sepet, 40 aded.
 Şükûfe tabla, 8 aded.

Hediyye getüren sîr-kâtibine cânib-i hazret-i sadâret-penâhîden verilen:

Rizâyî şal tâka, 1, 250 guruş.
 Çiçekli sevayî tâka, 1, 100 guruş.
 İstanbulkârî altın oluk tâka, 2, 160 guruş.
 İstanbulkârî telli peten taka, 2, 100 guruş.
 Halebkârî sevayî tâka, 1, 65 guruş.
 Nev-zuhûr dîbâ donluk.
 Ağır telli hitâyî donluk.
 Sakızkârî telli çiçekli atlas donluk.
 Gögez baş ma'hûd çuka donluk.

Baş tercümânı Bizani'ye dahi sîr-kâtibi mesfûre verilen boğcanın aynı ber-vech-i muharrer verilmiştir.

Hediyye getüren sîr-kâtibi mesfûre cânib-i kethüdâ-yi hazret-i sadr-i âzâmîden verilen :

Çarşal tâka 1.
 Sevayî hind tâka 1.
 Damga-hâne tâka 2.
 İstüfe donluk, 1, adet 10.
 Hitâyî telli donluk, 1 adet 10.
 Ma'hûd çuka donluk, 1 aded 6.

Taraf-ı riyâset-penâhîden dahi aynıyle
 sîr-kâtibine boğça verilmiştir :

**Hücüm-i kefere-i İspanya be-Cezayir
ve mansûr-şüden-i guzât-ı me'âsir**

Mülük-ı küffâr خذلهم الملك القهار miyânında kuvvet-i mâliyye ve kesret-i merâkib-i bahriyye ile şöhret-şî'âr olan İspanyalu'nun sinîn-i çendinden beru Devlet-i aliyye ile rabt-ı peyvend-i dostî ve safvet ve sâir düvel misillû ba'zi şurût in'ikadiyle tahsîl-i sûret-i âşî ve emniyyet-i kusârâ-yi matlabları olmakdan nâşı bundan akdem müsâ'ade-i devlet-i ebed-müddet ile mazhar-ı eltâf-ı şâmiletü'l-eknâf ve müceddeden akd-i şurût-ı mu'âhede¹¹⁴ ile (127-b) çehre-i ricâları dest-nevâzende-i is'âf olup Cezâyir-i garb ocaklarının dahi işbu mu'âhdedeye idhâl olunmalari tetimme-i matâlib ve tekâfile-i me'âriblerinden olduğuna binâen bu husûsun dahi cilve-ger-i meclâ-yi zuhûr olması bâbında dâmen-gîr-i ilticâ ve niyâz olmuşlar idi. Zîr olunan ocaklar öteden beru mâl-i ganâime me'lûf ve filhâika idare-i umûr-ı ma'âşları ancak korsanlığa münhasır ve mevkûf olduğu mülâhazalarıyla İspanyalu'nun bu istidâalarına müsâ'adeden iğmâz ve Cezayir-i garb ocaklarına iştirâk-i mu'âhede teklîf-i anifinden i'râz olunup ancak mersûmları dahi tevhîş ve tenfir mugâyir-i mûcibât-ı hüsn-i tedbîr olmağla ocaklıunun bu husûsda inân-i ihtiyârları ellerine teslîm ve harb ü selm husûsunda muhayyer oldukları tefhîm ve ol bâbda ısdâr buyurulan evâmir-i aliyye İspanyalu'ya verilüp tarefeynin cebr-i hâtrılarma bu vechile takayyûd olunmuş idi. Mersûmların ocaklar ile adâvetleri kadîm ve Cezayir'e istîlâ sûreti tahsîlinde leyl ü nehâr idâre-i per-kâr-i fîkr-i sakîm eylediklerinden gayri fî-küll-i vaktin ve an yek-diger hakkında vukû'u fîrsata nigerân olmalarıyla bu kerre İspanyalu Devlet-i aliyye ile olan mu'âhededede ocaklıunun iştirâklerini irâde ve yedlerinde olan evâmir-i aliyyeyi taraflarına fîristâde eylediklerinde safvet ve adâvet şıklarının birini ihtiyâr tarafl-ı saltanat-ı seniyeden mukaddemâ re'ylerine¹¹⁵ ihâle olunmuş olduğuna binâen iştirâki adem-i kabûl ve cevâb yerine irâe-i seyf-i meslûl (128-a) etmeleriyle mersûmlar dahi zur-ı bazu ile mu'âhdedeye idhâllerini kasd ve على حين غلاء من اهلها Cezayir'e sevk-i ketâib ve merâkib ve sedd ü bend-i havâli ve cevâniç edüp şîr-dilân-ı guzât-ı Cezayir dahi teşmîr-i sâk-ı gayret ve mecbûl oldukları şecâ'at ve sarâmeti ibrâza mübâderet ve birkaç sâ'at iş'âl-i nevâir-i hurûb ve tecerrü'ü kü'ûs-i menâyâ ve kürûb akabinde nesîm-i nusret-i samedaniyye taraf-ı guzât-ı islâmiyyeye vezân olup a'dâ-yi dîn mahzûl ve menkûb ve münkesir ve mağlûb diyâr-ı nikbet-medârlarla avdet eyledikleri haber-i hayr-ı dâfi'i ü'd-dayrı bu esnâda Der-aliyye'ye vürûd ve kulûb-i muvahhidînî mâ-lâ-mâl-i hubûr-ı nâ-mahdûd eyledi.

**Rızâ-dâden-i ocağhâ-yi Cezayir be-musâlâha-i
Nemçe ve ta'ahhûd-kerden-i Devlet-i aliye
der-her sâl ırsâl-i mühimmât be-Cezayir**

Cezayir-i garb ocaklarından sefâin-i Nemçe'ye fî-mâ'ba'd ta'arruz olunmayup, ta'arruz olunduğu takdîrde tazmîn ve olunmaz ise hasâret-i müte'ayinenin takdîr olunan kıymeti vukû'u gününden altı mâh mürûruna dek Devlet-i aliye hazînesinden verilmek ve verilmediği sûretde memâlik-i mahrûsede Nemçelü'ye mukâbele bi'l-misîl icrâsi câiz olmak şurûtu bundan akdem karâr-gîr-i nizâm ve yek-diğere sened i'tâsiyle def-i şûriş ve hisâm ve ol bâbda ocaklara ısdârı lâzım gelen evâmir-i aliye ısdâr ve mûcibince kapudan paşa hazretleri tarafından dahi mekâtîb ba's u tisyâr olunmuş idi. Bînâ-berîn Cezayir-i garb ocakları taraflarından bu def'a birbirine ma'ânî ve mezâmîni muvâfîk cevâb-nâmeler vûrûd ve hülâsa-i mefâhîminde (128-b) Cezayir-i garb gavvâsân-ı bihâr-ı harb ü darb olan guzâta cây-i teneffüs ü me'vâ ve şinâverân-ı kulzüm-ı gazâ vü cihâd olan mûrâbitîne furza-i âsâyiş ve ihtimâ olup gâzilerinin netîce-i fikirleri kesr-i sevret-i abede-i esnâm ve mücâhidlerinin kisb ü kârları süfün-i a'dâyi ahz ve derûnlarında bulunan emvâl ve eşyâyi iktisâm edüp¹¹⁶ esbâb-ı ayşlarına bu vechile nizâm verdikleri takrifîbiyle milel-i nasârı dâimü'd-dehr kendülere a'dâ ve her tarafdan memleketlerine istilâ kusârâ-yi bugye ve menâları olup hattâ bu def'a sû be-sû üzerlerine düşman-ı dîn gulüvv ü hûcûm ve mukâbeleleri esnâsında egerçi nesîm-i nusret-i ilâhiyye ile tervîc-i kulûb-i mekrûb ve mağmûm etmişler idi. Ancak itlâf-ı nûfûs ve ifnâ-yi mühimmât ve cebehâne ile hâlleri diğer-gûn ve edevât-ı kâr-zâr ve vazâif-i guzât-ı zafer-şî'âr tedârukünde acz ü zarûretleri havsala-i takrîrden bîrûn olduğu îmâ ve işâret ve pâdişâh-ı islâm halleda'l-lahü-mülkehü ile yevmü'l-kiyâm hazretlerine her hâlde ser-fürû-bürde-i inkiyâd ve itâ'at olmalarıyla te'yîden li'l-müdde'a Nemçelü ile musâlahaya irhâ-yi inân-ı hâhiş ve rızâ eylediler, şol şartıyla ki bedel ve avâid ile suh içün Nemçelü bir işgûzâr âdemlerini konsoloslariyle ma'an ocağa gönderüp mu'âhede husûsunu âdetleri üzere söyleseler ve bilâ-bedel musâlahada ma'zûr oldukları ba'zi delâil ile îrâd ve vezîr-i müşârûn-ileyhin evâmir-i aliye mûcibince tahrîr eyledikleri mekâtîbde (129-a) Devlet-i aliye'nin Nemçelü ile olan mu'âhedesini ocaklar kabûl eyledikleri hâlde edevât-ı harbiyye ve sâir malezîme ile kendülere i'ânet ve imdâd olunacağı va'd olunduguna binâen mu'âhedeye râzi olurlar ise dahi devletin va'd-1 bî-mitâline iğtirâren olacakların zîmnen iş'âr ve beher sâl taraflarına ırsâl olunmasını istidâ eyledikleri mühimmât ve edevâtın defterini bu def'a Der-aliye'ye

tisyâr etmeleriyle keyfiyyet rikâb-ı kâmyâb-ı hüsrevâneye ale't-tâfsîl arz u takdîm olundukda zikr olunan ocaklar kadîm ve devlete olan sadâkatleri an-samîm olup ecirleri muzâ'af guzât-ı zafer-simâtdan olduklarından gayri Sultan Selim aleyhi rahmetü'l-mülkü'l-alîm zamânından beru Devlet-i aliyye'nin mültefet ve manzûru ma'ârik-i bahriyyede cenâhî mesâbesinde asker-i mansûru olup bi-sebebin bilâ-sebeb i'ânet ve imdâdlarında tecvîz-i kuşûr olunmamak tenbîhâti cânib-i seniyyü'l-menâkîb-ı hazret-i tâcdârîden şeref-yâfte-i sudûr olduğuna binâen zikr olunan ocakların istidâlaları olan mühimmât hesâb olunup otuzyedi bin dokuz yüz otuzbuçuk guruşa bâliğ olmağa ber-muktezâ-yi vakt ü hâl bir mikdârı hatt ve tenzîl olundukdan sonra taraflarına ba's u tesbîl olunmak tasvîb olundu.

Âmeden-i mektûb-ı garîbü'l- üslûb ez-cânib-i França

França pâdişâhının akrabâsmdan ve mu'teber cenerallerinden Dük Montmorency Lüksemburg nâm ceneral (129-b) bu hilâlde devleti cânibinden me'zûnen Devlet-i aliyye-i ebediyyü'l-ittisâle sîr kâtibi ile bir kît'a takrîr ırsâl ve mefhûmunda Devlet-i aliyye husemâsmm memâlik-i mahrûseye itâle-i pây-i tecâvüzleri mücerred asâkir-i islâmiyyenin tahsîl-i fûnûn-ı harbiyyeye adem-i mübâlât ve iştigâllerinden neş'et edüp a'dâlarma mukâbeleten asker-i cedîd ve fenn-i harbde cârî a'mâl-i hendese-kâriyle vucûda gelmiş ba'zı san'at-ı müfidin telâffi ve tahsîline sarf-ı makdûr etmedikce dâima der-kemîn-i fırsat-ı hücûm olan a'dâsına cevâb vermekden âciz olacağı bêyâniyle France Devleti'nin ez-kadîm Devlet-i aliyye'ye olan safvet-i derûn u sadâkatı bu bâbda mûcib-i nabazân-ı ırk-ı gayreti olmakdan nâşî ceneral-i mersûma nihânî izn ü ruhsat i'tâ ve sanayî-i harb ü darbî bi-kemâlihâ cünnûd-ı islâmiyyeye ta'lîm zîmnînda ber-zede-dâmân-ı ihtimâm ü takayyûd ve France bir mikdâr asker-i mu'allem getürüp kefere devletinin müstened ve medâr-ı iğtîrârı olan hîrfet-i âteş-bâzî ve peykârî ve kılâ' ve sufûf cenginde iktizâ eden esbâb-ı menâ'at ve istîkrârı Devlet-i aliyye askerine öğret-meşe ve nev-îcâd toplar ve musanna' havan ve humbaraların tarîk-i remy ve isâgasını göstermeşe tekeffûl ve ta'ahhûd edüp Nemçe ile asâleten ve Moskov ile vesâtetlen karâr-gîr-i nizâm olan ittihâda nazaran Devlet-i aliyye'ye bu i'ânet beynlerinde her ne kadar mugâyir-i levâzîm-ı yek-cihetî ve muvâfakat ise dahi (130-a) mücerred kadîmî muhabbet ve sâmîmî safveten ibtinâen ihtiyâr olunduğunu zikr ü ifâde ve nizâm-ı mülküne fevâid-i amîmesi âid olan işbu maslahat-ı pür-menfa'ate Devlet-i aliyye i'tibâr ve rağ-

bet buyurdukları hâlde ceneral-i mersûm hâzır ve âmâde olup bi'l-mâ'iyye getüreceği Françalu'nun iktizâ eden masrafi ve cây-i ârâm ve mevkifi bundan sonra müzâkere olunmak husûsları tafsîl ve tasrîh olunmuş mülük-i küffârin tertîb eyledikleri asâkir-i menhûseleri ne cinsden oldukları evvel-emirde ma'lûm olmak ve ba'dehû bunun üzerine tefrî-i mesâil etmek mü-nâsib olduğuna binâen edhem-i sebük-seyr-i kaleme bu vâdide ruhsatı tek ü tâz verildi. *جعل الله ملکهم لصاپة الْوَحْدَةِ مُسْخِرَه* zâhirde izhâk-ı ruh ve itlâf-ı nûfûsdan dâmen-keş-i ihtirâz ve bâtında zu'm-ı fâsidlerine göre bir menfa'at-i azîmenin ber-vech-i suhûlet husûlüne çare-sâz olmuşlar, tafsîli budur ki kalem-rev-i hükümetlerinde birer mahall-i mahsûs binâ ve malzeme-i zarûriyye ile derûn u bîrûnunu teşhîn ve im-lâ ve zükûr u inâsdan hademe-i müstevfâ ta'yîn ü i'dâd ve rûz-ı şebb der ü dervâzesin feth ü küşâd edüp sıfâh ü zinâ ve şeri'at-i bâtilalarından hâric sûret ile ser-nümâ olan etfâl-i mechûletü'l-ensâba matrah u me'vâ ve erbâbı taraflarından emâkin-i ma'hûdeye vaz' u ilkâ olunmak beynlerinde bir âdet-i mütestsnâ olup hâtâ ba'zları bu vesile ile mut'imetü'l-eytâm (130-b) unvânını ser-satrı sahâif-i mefâhir eyleyerek hande-fermâ-yi pîr ü bernâ olmuşidi. Sûret-i mezkûr hâl ü şânları olan etfâl-i zevâtü'd-dar' olan nisvân-ı halâ'at-nişân terbiyeleriyle vâsil-ı serhadd-i ricâl olduklarında fenn-i harbi vaz'-ı cedid üzere mersûmlara ta'lîm ve ma'lûm olan askerlerinin bir mik-dârını şeyâtîn-i ins olan işbu cinsden tertîb ve tanzîm eylediklerinden gayri memleketlerinde olan re'âyâ an-asıl beynlerinde münkasim ve abd-i müş-terâları gibi makhûr-ı taht-ı mülkiyyet olup vücûd u mâllerinde yârâ-yi tasarrufları mün'adim olmağla lede'l-iktizâ hadd-i mu'ayyen ve resm-i mu-kannenleri üzere bu kavm-i pür-levmden âdemler devşirüp ta'lîm-i istî'mâl-i tüfeng ve tefhîm-i âyîn-i harb ü ceng ede-geldikleri hâllerine vâkîf olan-ların ma'lûmu olup bu makûle nûfûs-ı rezîleden olan tavâifi tahte'l-kahr istihdâm ve her bir husûsda mağlûb-i ahkâm etmek mümteni'ât-ı akliyyeden olmadığı müsellemdir. Ancak şeref-i islâm ile benâm ve eser-i sîdk-ı mah-beri'l-mü'minûn ihve ile kesb-i ittihâd-ı makâm eden zûmre-i muvahhidînin a'inne-i ihtiyârları emr ü nehyi şer'-i şerîfe mutâbık-ı mülük-i İslâmiyyeye müsellem ise dahi ünf ü nahvet ve zûr-ı bâzû-yi satvet ile zabt u rabtları muhâl ve mümteni' ve nûfûs-ı zekiyye erbâbı olup nutaf-ı tayyibeden hâsil olduklarına binâen cihâd ü gazâda tahrîz ü iğrâ ve te'mîl ü atâyâ ile istihdâmları ancak kâbil olacağında ara-i (131-a) erbâb-ı ukûl müttefik ve müctemi' olmağla bu keyfiyyât ile muttasif olan cünûd-ı nusret-nev'ûd çirk-i şîr克 ile telvis-i pâlâs-pâre-i vücûd eden keferenin mahkûmu olmak ve yedlerinde olan seyf-i bettâr ve rumh-ı hattâr her bâr zehre-şikâf-ı

adū-yi pür-lâf iken bir def'a mağlûb olmağa yine cins-i a'dâdan me'lûf olmadıkları vech üzere ta'allüm-i harbe ser-efrû ve tefehhüm-i san'at-i kâfirîleri zîmnâda ilticâ ve tekâpûdun nüfûs-ı tayyibeleri âbî ve istiğnâ ve adem-i tenezzüllerî bedîhî olduğundan gayri Devlet-i aliye askerinin bu def'a arûs-ı muhtâle-i merâmî zîver-i âgûş-i teshîr edemedikleri tağyîr olunur ise berr ü bahrde kerr ü fer devlet-i islâmiyyenin şânlarından ve kefe-reñin birkaç def'a galebeleri zuhûr eder ise bile müzâvele-i şeytâniyye müllâbesesiyle hâsil olan kuvvet-i istidrâclarından olup istidrâcın hükmü ise kalîl ve her zamân emeli câri olmak müstehîl ve bâ-husûs asâkir-i mansûrenin gâlib oldukları mevâsimde küffârin edevât-i harbiyyeleri âhar gûne olmayup el-yevm isti'mâl eyledikleri edevât-i ma'rûfe olmağa lev-sellemlâna tertîbleri kavâid-i cenge mutâbıkdir. İçlerine süyûf-ı islâmiyye duhûlünde mecmû' tedbîr ve tertîb ve kâffe-i esbâb-ı tahvîf ve terhîbleri muzmahill olarak asâkir-i menhûseleri rû-be-zemîn-i mezâzellet ü hevân olarak teslîm-i nefş ü mâ-melek ede-geldiklerini inkâr nice mümkindir, nükte-i irâde-i hak ta'allukundadır. Zîrâ nusret ve adem-i nusret (131-b) mevkûf-ı meşîyyet cenâb-ı ahaddiyetdir. Milel-i nasârânın ise i'tikâdları buna muhâlifdir. Şu sebebden ki bunlar hûkemâdan bir firkanın mesleğine zehâb ile ahvâl-i harb umûr-ı cüz'iyeden olduğun beyân ve Cenâb-ı Bâri'nin umûr-ı cüz'iyede hâşâ medhali olmayup tedârük-i esbâb-ı münâveşede kangî taraf kavi bulunur ise hasma gâlib olur deyû leb-i cünbân-ı hezeyân olduklarından gayri ankebutdan evhen ba'zı delîl-i vâhi îrâd ve galebeyi tekmîl-i esbâb ve levâzime-i isnâd *وَمَا النَّهْرُ فِي هَبَّابِهِ إِلَّا مِنْ عَذَابٍ* *سِرْرِيْنَ ازِيزِيْنَ* gaflet ile ser-dâde-i vâdi-i dalâlet ve fesâd oldular. Eğri senesi yer-gök götürmez asker ile Sultan Mehmed Hân aliyyü'r rahmet ve'l-gufrân hazretleri a'dâya mukâbil oldukda bi-irâdetî'l-lahi te'âlâ müretteb ve mu'tenâ-bahâ olan asâkiri müteferrik ve perişân ve a'dâ ordu-yi islâmin ekser mahallerini zabt ile cezlân olmuşiken pây-merdî-i padişâh-i mağfûr iânetiyle kara-kullukcu makülesi bî-nizâm ve silâh mübâşir-i harb ü kifâh olarak nice yüz bin kefereyi ihlâk karîbü'l-ahadde vâki' olan Hisarcık cenginde dahi Devlet-i aliye askeri fevc fevc bilâ-tertîb hûcûm ile mu-vaffak oldukları nusret-i azîme ma'lûm-ı ashâb-ı şu'ûr u idrâk iken galebeyi esbâb-ı cengin kemâline mağlûbiyyeti edevât-i seferiyyenin noksâni ihtmâline azv nice câiz olabilir. Gayeten mâ fi'l-bâb bahsimizde esbâba teşebbiüs illeti kalur. O dahi li'l-lâhi'l-hamîd âmâde (132-a) ve gitdikce kemâle resîde olmakdadır. El-hâletü hâzihi kâr-fermâyân-ı saltanat olanlar, sâir mevsimlerde bulunanlar misillû yek-diğere *أَنَّى عَلَيْهِ وَيُنْتَى عَلَى وَفْقِ الْقُلُوبِ ضَغَانِ* mu'âmelesi etmeyüp ber-taraf-sâz-ı mevadd-i tebâguz ve tebâyün oldukla-

rindan fazla cümlesi temşiyet ve te'diye-i mehâmm-i Devlet-i aliyye'de yek-laht-i ittifâk ve ale'l-husûs sadrı'azam-i tayyibü'l-ahlâk hazretleri taraf-i hümâyûndan me'mûr olduğu vech üzere leyl ü nehâr tekmîl-i levâzîm-i harb ü peykâr ve teksîr-i ecnâd-i zafer-şî'âr ve taklîl-i masârif-i devlet-i ebed-karârda dakika fevt etmeyüp bi-inâyeti'l-lâhi te'âlâ bir müddet umûr-i devlete bu vechile takayyûd ve ihtimâm olunduğu takdîrde esbâb bi-kemâli-hâ vücûda geleceği bî-irtiyâbdır. Hemen Hakk celle ve alâ hazretleri bir zamândan beru kulûb-i enâma müstevlî olan vehm ü vahşeti izâle ve id-i ekber-i mü'minîn olan zafer ü nusrete inâle ile ra'b ve heybet-i islâmiyyeyi gişâve-i tuy der-tuy-i küfr ile mestûr olan kulûb-i a'dâya ilkâ ve rağm-i unûf-i kibr ü kinleriyle ciğer-i suhte-gân-i muvahhidînî hâiz-i kîst-i evfâ-yi bugye ve münâ eyleye, âmin. رجنا ال منحن فيه Françalı'nun sûret-i zâhirde dostâne sevk eyledikleri keyfiyyet-i acîbeye mümâşât 'âcilen ve âcilen müstelzim-i mehâzîr ü âfât olduğundan gayri bu maddede garazları sîrf dostluk olmayup beher hâl bir matlab-i azîzü'l-menâle fırsat-yâb olmak mü'lâhazaları olduğu ve cemi'i zamânda milel-i kefereye i'timâd câiz olmadığına binâen ceneral-i mersûmun devleti tarafından (132-b) musanna' ve muhtera' olan takrîr ma'hûduna ye's ve ümîd beyninde dîvân tercümâni lisânından cevâb tahrîr ve sir-kâibi mersûm ric'at-i kahkariyye ile geldiği cânibe tesyîr olundu. França tâifesinin sûret-i hayr-hâhîde arz eyledikleri mu'âmele-i nâ-dürüstîden mütâla'a olunan garaz-i kâmin müte'ayyin olmak zîmnânda França elçisinden mu'allim-i asker olan şahsın ma'iyyetinde olanlarin beynlerinde musammem olan mahall-i ikâmetleri su'âl olundukda Girid adası tahmîn olundugunu iş'âr ve ancak böyle bir râhbü'l-etrâf mahalle muhtâc oldukların ihbâr ile arz-i mâ-fi'z-zamîr ve beynlerinde mugaffel add eyledikleri Devlet-i aliyye'yi firifte etmek kasd-i fâsihiyle yirmiyedi sene müddetde lâ yu'add ve lâ yuhsâ mâl ü cân ifnâ olunarak müsellem-i kabza-zabt u teshîr olan ada-i merkûmeyi bi-hazâ-fîrihâ ta'ab ü meşakkatsız zamîme-i memâlik-i menhûseleri eylemek niyetinde oldukları nûmâyân oldu. يريدون ان يطّلعوا نوراهم وبآياته الا ان يتم نوره ولو كره الكافرون mesfûrların çünkü tertîb eyledikleri kazîyyeden netice-i merâmları ma'lûm oldu, derîce-i iltimâsları havâle-i mukaddemât-i müselleme ile sedd ü bend ve bu maddeden hayr-hâhân-ı Devlet-i aliyye gereği gibi pend-pezîr ve hisse-mend olup umûr-i mülkiyye ve nizâm-i askeriyye ez-dil ü cân kemer-bestesi takayyûd ü ihtimâm ve tahsîl-i esbâb-i gazâ vü cihâda ber-çîde-i dâmen-i ikdâm oldular.

**Vukū‘-ı muhârebe der-hudûd-ı Gürcistan (133-a)
ve nusret-yâften-i ehl-i imân be-yâdi-i Yezdân**

Çıldır eyâletinde vâki' Acara ahâlisi öteden beru şiddet-i batş u fetk ile meşhûr ve meydân-ı kâr-zârda pâymerdî sebâtları elsine-i nâsda mütevâtir ve mezkûr olup leyl ü nehâr gazy ü cihâd âdetleri ve hem-hudûd oldukları Gürcistan'a câ-be-câ akın edüp iğtinâm-ı sebâyâ ve istirkâk-ı üsârâ mültezem-i uhde-i şecâ'atleri olmakdan nâşî hâkim-i Gürcistan olan Soloman-ı bed-peymânın bu mülâbese ile emniyyet ü râhatı meslûb ve ülkesini muhâfazaya adem-i iktidâr ile dâimâ mahzûl ve menkûb olup her-bâr Çıldır vâlisine şikâyet-nâmeler ırsâl ve def'-i zarar u nikâlleri bâbında tahrîk-i silsile-i mürûvvet ve ifdâl etmekle kavm-i mezkûrun dâire-i zabit u rabta idhâlleri düshâr ve sa'bû'l-mesâlik mahallerde mukîm olduklarına binâen vâli-i müşârûn-ileyhin emr ü nehîne çendân havâle-i sem'i imtisâl etmediklerinden gayri mazarratları memâlik-i islâmiyyeye âid olmayup diyâr-ı küffâra sârî ve belki seby u bey'-i esîr ü bürde ile nef'-i âmları gayr-i mütevârî olup ancak Soloman-ı bî-imânın adem-i tevhîş ve tenfîri ve mukâbele dâiyyesine düşer ise zîhnini tahdîş ile azîmetinin sarf u tağyîri el-hâletü hâzîhi umûr-i lâzimeden olmağla binâen-aleyh Acara ahâlîsine zâhir-i hâlde adem-i tecâvüz-i hudûd keyfiyyetini teklîf ve ibrâm ve bâtında iğmâz-ı ayn mu'âmelesi müşârûn-ileyh tarafından iltizâm olmuşdı. (133-b) Ahâlinin bu vaz'-ı düşmen-sûzine mesfûr dil-gîr olup mukâbele semtine zehâb ve memâlik-i mahrûseye pâ-nihâde-i ucb ü gurûr olarak îrâs-ı hadşe ve ıztirâb fîkrinde olduğu hudûdda mütemekkin olan muvahhidînin ma'lûmları olup zîkr olunan keyfiyyet Faş muhâfazasında olan Vezîr Halil Paşa hazretlerine ahâli tarafından arz u inhâ ve sâbıkâ Gonya mutasarrîfî olup ol havâlinin kâffe-i dekâyîk ve hakâyîkîna vukûf-ı tammi olan mîrimîrândan Abaza Mehmed Paşa tarafına dahi ihbâr ve inbâ olunup imdâd ve i'ânete ta'ahhûd eylediklerinden gayri hîm-i zuhûr-ı adû-yi makîhûrda dûrdan farkı mümkün bir nev'i alâmet ile kazîye yek-diğere ihbâr ve Faş'dan top atmak misillû emâre ile icrâ-yi resm-i istînfâr râbitası mâ-beynlerinde müstahkem ve üs-tüvâr olmuşdı. Acara ahâlîsinin sevret ü şiddetleri hasabîyle meydân-ı cenge de hasımlarından rû-gerdân olmayacakları ve bâ-husûs ba'zı karâin ile düşman zuhûru indlerinde meczûm olup an be-an müteyakkız ve mütenebbih oldukları hasm cânibinden tashîh olunmağla kavm-i mezkûru şeb-hûn ile izâca cesâret edemeyüp Gonya tevâbi'inden Cako kasabası üzerine gelmek tasavvurunda oldukları tahakkuk eyledikde ahâli-i kasaba evlâd u iyâl ve nefâis-i emvâllerini kuvvetü'z-zahr-ı i'tizâdları olan Cebel-i Şâmîh'a nakl

eylediklerinden sonra (134-a) mesfûr dahi zîr-i livâ-i şakâvetinde müctemi' olan kefere-i bed-âyin ve melâ'in-i hâsîrîn ile işbu Cumâdelâhirenin onyedinci günü kasaba-i mezkûreye vaz'-i kadem-i şûm ve buldukları eşyâyi nehb ü gâret ve kasabayı ihrâke tasaddî ve mübâderetleri ma'lûm oldunda mukaddemâ istimdâd içün vaz' olunan alâmet ahâli tarafından etrâfa irâ'et ve ba'dehu Faş kal'asından dahi ma'hûd olduğu üzere toplar atılıp civârda onlara i'lân-ı keyfiyyet olundukda derîce-bâzân-ı mesâmi'-i intibâh olan mübârizân-ı zafer-lüzûm ve ale'l-husûs Abaza Mehmed Paşa birkaç yüz nefer-i dilâverân-ı şecâ'at-rüsûm ile a'dâ üzerine sâ'ika-bâr-ı hücüm ve bir mahall-i tenknâda memerler kat' olunup dâne-i tûfeng ve sâir edevât-ı ceng ile ekserîsini tu'me-i gurâb ve bûm eylediklerinden gayri Soloman'un kethüdâsı bu mu'arekede zahmdâr ve sâir askeri dahi hezâr bîm-i cân ile firâr ve semt-i selâmeti ihtiyâr eyledikleri ve Soloman'a bu hezimet-i fâhişe dağ-ı derûn olup der-akab kahrîndan âzim-i bi'se'l-makarr sakar olduğunu mukaddemâ Çıldır vâlisi tarafından ba'zı hedâyâ ile ol cânibe mersûl olan şahis rivâyet eylediğini müşârûn-ileyh hazretleri tahrîrâtında tasrîh ve Faş muhâfizi tarafından dahi keyfiyyet-i muhârebe tafsîl ve tavzîh olunarak kulûb-i mü'minîn tefrîh kılındı. (134-b)

Teveîh-i rütbe-i mîrimîrânî be-Mustafa Bey ve me'mûriyyet-i o be-muhâfaza-i kal'a-i Faş

Tiflis hâkimi olan Ereğli çok zamândan beru diyâr-ı İran'a istilâ hâyâl-i muhâlinde olmakdan nâşî ibtidâ Faş ve Batum'u zabit ve ba'dehû Anavarin tarîkini küşâd ile husûl-i garazına tehyie-i esbâb-ı istî'dâd etmek dâ'iyyelerine düşdürü serhadlerde olan hükkâm ve zâbitân taraflarından der-i devlet-medâra arz u inhâ ve Erzurum cânîbinde nezâret-i umûr-ı sugûr unvâniyle mukîm sâbıkâ kethüdâ-yı hazret-i sadr-ı âlî Elhac Mustafa Efendi tarafına Çıldır vâlisinin tahrîr ve terkîm eylediği kâimesinde mersûm Ereğli zikr olunan maslahatını teshîl içün Faş kal'asında mütemekkin bir şâhs-ı müte'ayyini ba'zı agrâz-ı kâminesine inâle va'dîyle tarafına imâle eylediği dahi îmâ olunduğuna binâen ol havâlinin kemâ-yenbagî takviyesi tekîmîl-i edevât ve tevfîr-i asâkir ve mühimmât ile ifâ-yi lâzîme-i intizâmi vâcîb olmayla keyfiyyet-i mezkûr taraf-ı hazret-i sadrî's-südûrdan Canik muhassili Vezîr Elhac Ali Paşa hazretleri tarafına tahrîr ve Faş ve Batum kal'alarına birer mikdâr asker tesyîr ve an be-an ol havâlinin muhâfazası emrinde sâk-ı ihtimâmi teşmîr eylemesi tenbîh ve te'kîd olunmuşıldı, müşârûn-ileyh hazretlerinin bu def'a vürûd eden cevâb-nâmesinde Ereğli'nin di-

mâğ-ı nahvetine su'ûd eden buhâr-ı bağı ve tecâvüz vâki' ve tarafına cezb eylediği şahs-ı (135-a) nifâk-âmîzîn keyfiyyeti şâyi' ve bu mülâbese ile tek-sîr-i mühimmât u cünûd ve hîfz-ı kılâ' u hudûd muktezi olup ancak bli-ta'yînât ve mîrî Faş ve sâir mahallere asker ırsâl olunduğu hâlde mukadde-mâ tertîb ve tesrîb olunan yamâkân misillû pây-dâr olmayacakları ve mîrî ve ta'yînât ile techîz-i asker sâir tuhûm u sugûrda olan asâkire sirâyet ile taraf-ı mîriye mûcib-i hasâret ve zarar olacağı mukarrer olmayla muhâfa-zanın semt-i suhûleti ve askerinin bekâ ve sebâti zîmnâda idâre-i per-kâr-ı efkâr ve Gonya sükkânından olup kesret-i havâşı ve etbâ' ve vefret-i mül-hakât ve eşyâ ile şöhret-şî'âr olan Hacı Şâhin-zâde Osman Paşa'nın oğlu Mustafa Bey'i ihzâr ve ol havâlinin keyd-i düşman-ı mekkârdan esbâb-ı vikâyesini istihbâr eyledikde mîr-i mûmâ-ileyh rütbe-i mîrimîrânî ile hâiz-i rehîne-i i'tibâr ve fakt u fâkesi hasebiyle kendüye bir mikdâr meblag i'tâsiyle ikdâr olunur ise tez elden beş yüz nefer ceng-âver asker ile Faş kal'ası-na duhûl ve hizmet-i muhâfazaya kemâ-hüve'l-me'mûl meşgûl olacağından fazla ol havâlide olan nüfûz-ı kelâmi hasebiyle hîn-i iktizâda etrâfdan dört-beş bin âdem cem' ü celb ve mukâabele-i a'dâda tertîb-i sâk u kalb etmek üzere müte'ahhid olduğunu müşârûn-ileyh hazretleri iş'âr eylemiş sûret-i mezkûrun âyine-i vukû'da cilve-nûmâ olması vakt ü hâle nazaran enseb ve ecnebî (135-b) asker ta'yîninden medâhil ve mehâric-i memleketi bilür yerlü asker istihdâmı müstasveb olduğundan mîr-i mûmâ-ileyh işbu şehr-i Re-cebûlmüreccebin ondördüncü günü şurût-ı ânife üzere avâtif-ı aliye-i mü-lükâneden rütbe-i mîrimîrânî ihsân ve takviye-i bâzu-yi iktidârı zîmnâda Hazîne-i âmire'den onbeş bin guruş i'tâ ve ta'ahhüdü üzere hareket eylemesi fermân olunup Ereğli cânibine incizâbî mervî olan şahs-ı sâlifü'z-zikrin hakîkat-i hâli garazdan hâlî olarak teftîş ve tefahhus ve hakkında isnâd olunan madde-i hîyânet sübût-yâfte-i tahakkuk oldunda ahz ü habs ve keyfiyyeti der-i devlet-medâra arz u iş'âr olunmak bâbında Faş muhâfizi Vezîr Halil Paşa hazretlerine hitâben misâl-i lâzımı'l-imtisâl ısdâr olundu.

Nizâm-ı ahvâl-i mevâcib-i yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âlî ve zuhûr-ı sa'y-i azîm¹¹⁷

Bekâ-i bünyân-ı mûlk ü devlete bi-hasebi'z-zâhir vaz' olunan erkân-ı erba'anın birisi tavâif-i askeriyye olup mede'l-eyyâm nizâm-ı hâlliyle iştî-gâl ve mahsûlât-ı memâlikden tâhsîs olunan idârât ve atîyyâtlarını kable fevtî'l-vakt i'tâ ve istîfâda isti'câl hâl ü istikbâlde müstevcib-i envâ'-ı intifâ' olduğu gibi te'hîr-i mevâcib ve tesvîf-i revâtibleriyle tanzîm-i şevârid-i umûr-

larında izbâr-ı terâhî ve kesel râbita-i nizâmlarını muhtel eyleyeceğinden gayri vezâif-i tavâif-i mezkûrenin ba'zisini kat^t ve birer takrîb ile (136-a) ekl ü bel^t sevdâsiyle teşhîz-i dendân-ı hîrs u tama' eden eşhâsı her bâr zecr ü ta'nîf ve te'dîb ü tahvîf esbâb-ı intizâm hâllerinden olmayla binâen-alâ-zâlik Devlet-i aliye'nin ma-bihî'l-kavâm-ı şân u şevketi olan Yeniçeri ocağının bir müddetden beru kâffe-i umûru vükelânın ihmâl ve fütûru ile müşevvesh ve bî-nizâm ve ale'l-husûs sedd-i sedîd-i memâlik-i islâmiyye olan ma'âkil ve sugûrun leyl ü nehâr muhâfazasına kiyâm eden neferâtın vaktiyle erzâk-ı mu'ayyeneleri yedlerine girmeyüp ba'zı eşhâsin dâhil-i enbân-ı hiyâneti ve tedâvül-i eydî ile bilâhire ocak bezirgânının müsellem-i kabza-ı ihâneti olup ıztırâb-ı hâl ve teşettüt ve tevezzü-i bâl ile muttasif olan askerin lede'l-iktizâ i'mâl ve istihdâmları müte'assir ve müdâfa'a-i a'dâda siper-keş-i sîne-i iktihâm olmayacakları zâhir olduğundan fazla bundan akdem vukû' bulan esfârda askerîden katı çok nüfûs birer sebeble mefkûd ü güm-nâm ve hitâm-ı esfârdan bu âna gelince nâs cur'a-keş-i sâkî-i himâm olup hengâm-ı tazyîkde ceste ceste verilen mahlûlât tahmîn olundugu naazaran deryâdan katra ve nûcûmdan nesre¹¹⁸ olduğu müsellem ve el-yevm nakden ve havâleten al-diklari mebâiliğ-i bî-hisâbin neferâtta nef'i külli olmayup ancak birkaç kimesnenin mevzû'-ı hemâyân-ı nehb ü gâreti olduğu gayr-i mübhem olup bâ-husûs bir mahalle neferât ta'yîni lâzım (136-b) geldikde sâhib-i esâme olmak üzere tertîb ede-bildikleri neferât ednâ bir sülmenin seddine kifâyet etmekle nâçâr müceddededen neferât tahrîri ve devlet tarafından esâme i'tâsiyle ifâ-yi me'mûriyyet tedbîri bilâ-hicâb kâr-ı nâ-savâbları olduğuna binâen bu dâ-i asîrü'd-devânm çâresi ya'ni serhadlerin vaktiyle mevcûdlarına göre mevâcibleri gidüp fâhiş olan mahlûlât-ı mektûmenin zâhire ihrâci ve Asitâne'li olup ashâbî hakîkatde nâ-bûd ve zâhirde mevcûd esâmelerin hadd-i i'tidâl üzere temşiyet ve idâresi ve der-dest olan sebeb-i tahrîrlerin keyfiyyeti ve künh-i hakîkati ma'lûm oldudan sonra bir kalîba ifrâğ ve tummâ' ve have-nenin kat^t-ı dest-i tetâvüliyle beyti'l-mâl-i müslimîn siyâneti kâfil-i umûr-i enâm ve nâzîm-ı ahvâl-i hass u âmm olan sadr-i âlî-makâm hazretlerinin¹¹⁹ bir müddetden beru pîrâmen-güzâr-ı hâtrîr-ı ilhâm-mezahirleri¹²⁰ olmakdan nâşî birkaç def'a Ocak-ı âmire'ye evâmir-i aliye ırsâl ve ocak bezirgânı olan hiyânet-kâre tenbîh ve teşdîd ile ifâde-i hâl buyurmuşlar idi. Beher sâl katı çok mâl küstenî-i mesfûrun intihâb-kerde-i dest-i ihtiyâli olduğundan vechen mine'l-vücûh mütenebbih olmayup bu keyfiyyetin imkân-ı nizâmını selb ile girive-gerd-i vâdi-i muhâl oldunda bezirgânlıkdan tard u ihrâc ve Rodos cezîresine nefy ü iz'âc ve ba'dehû katl ü tedmîr (137-a) ve rûh-ı habîsini sûy-i sa'îre tesyîr kılınup Baruh nâm yahudi nasb u ta'yîn ve

tibk-ı irâde-i aliyye üzere hareket eylemesi tavsiye ve tevkîn olundukdan sonra maktûl-i mahzûlün kemâl-i tedkîk u tahkîk ile hesâbı rü'yet ve ahlâf-ı eclâfindan beru yek-diğere mektûmen devr ü i'âde olunan madde-i hîyânet zâhire çıkış bu takrîb ile sûret-yâb-ı husûl olan bâz be-hazîne ve hazîne-mândenin bir kît'a defteri bi't-taleb Ocak-ı âmire tarafından bu def'a arz u takdîm olunmağla her sene bu sa'y ve tasarruf-ı azîmden beytül-mâl-i müslimîne âid olacak menâfi'i külliyyenin mikdâr ve kemiyyeti münfehim olmak için defter-i mezkûrun bâlâsına işbu bâz be-hazîne ve hazîne-mândenin senevisi ne mikdâr eder? ve bu kadar akçe beher sene lâzımı'l-edâ olan masârif-i mukarrere hükmünde olan mebâliğden midir? ve bu takdîrcé masârif-i mukarrereden bu kadar şey tenzîli ile irâda terakkî ve masârife tedennî lâzım gelmez mi? ve bunlar bi'l-cümle senedât-ı mîriyye ile mukâta'ât ve sâir vâridât-ı mu'ayyeneden havâle olunduguna binâen bu cümleden mümteni'ât var ise dahî velev-ba'de hîn mîrî tarafından ahz olunur maküleden değil midir? ve mümteni'ât mîrîden adem-i talebi kâbil midir? sualleri tahrîr ve isticvâb olunduğundan gayri bâz be-hazîne maddesinde tahsîl olunmayup der-dest kalan havâlâtın (137-b) mümkün ve mümteni'lerî aklâmdan tashîh ve tefrik olunmak irâdesiyle defterdâr efendinin arz eylediği takrîr üzerine dahi farzen bir madde iki mahalle havâle misillû tekerrür icâb eder hâlet yoğise ve havâle mahalleri ma'lûm ve senedâtı sahîh ise der-dest kalması ve atîk olması te'ehhüründen gayri ne makûle şek ve şüphe îrâs eder ve serhaddât-ı nâ-mevcûdundan ocaklıunun rızâları üzere fûrû-nihâde ve bâz be-hazîne olanlar kangı serhadlerden ise cedîd mevâcibleri havâle olundukda fûrû-nihâde olunup ve bâz be-hazîneleri gözedilerek havâlâtları nizâm verilmek ve ocağın ta'ahhiûd senedi mazmûnuna tatbîk ve dikkat olunmak dekâyîki taraf-ı sadâret-penâhîden tahrîr ve irâd olundukda leff ü neşri müretteb kâidesi üzere es'ile ve irâdâtı her birine aklâmdan bâ-takrîr defteri verilen ecvibe bi-ibâretihâ tahrîr ve düstûrîl-amel-i ahlâf olmak üzere işbu mücellede sebt ü tasîr olundu. Kılâ'-ı hâkânîde olan Dergâh-ı âlî yenicileri neferâtından mahlûl olmak üzere Ocağ-ı âmire tarafından şimdîye degein iki kît'a defter mûcibince arz ve piyâde kalemi der-kenâri nâtik olduğu üzere bâ-fermân-ı âlî hazîne-mânde olan dört bin yedi yüz seksendokuz neferin otuzdört bin iki yüz yetmişbeş akçe yevmiyyelerinin bir seneilik mevâcibleriyle zemistânî bahâları ba'de-i-hisâb yüz yirmisekiz bin ikiyüz yetmiş (V₁/98-b)* dört guruşa bâliğ olup kezâlik bâz be-hazîne olmak üzere ocağ-ı mezbûr tarafından bâz-âmed olup cümlesinin bâz be-hazîne ve

* (V₁/98 - b), sahife ortalarında bağlanır.

kayıd mahalleri tashîh olunan elli kît'a sebeb-i tahrîr ile olan havâlâtın yekûnu dahi beş yük altı bin dokuz yüz kırksekiz guruşa resîde ve bu takrîerde gerek hazîne-mânde olunan mezkûr'l-mikdâr yevmiyyenin ve gerek bâz be-hazîne olunan sebeb-i tahrîrlerde mezkûr olan havâlât-i muharrenin cümlesi egerçi bin beş yüz kırkbucuk kise ile küsûr yirmiüçbucuk guruş olmuşdur. Lâkin baş muhâsebe der-kenârı mentükunca iş bu bâz be-hazîne olunan havâlâtdan başka bundan akdem dahi ba'zı kılâ'-ı hâkâniyyeden aralık aralık bâz be-hazîne olunan havâlât ile mecmû'u iki bin kise akçeye karîb olduğundan gayri bundan sonra dahi şart u ta'ahhüdleri üzere ocağ-ı mezbûr tarafından her ne kadar hazîne-mânde olunacak yevmiyye ve bâz be-hazîne olunacak sebeb-i tahrîr arz olunur ise der-akab hazîne-mânde ve bâz be-hazîne olunup ba'de'l-hisâb defteri arz olunucağı ve hazîne-mânde olunan ol-kadar yevmiyye ve bâz be-hazîne olunup hâlen küşâd olunan ol-kadar havâlât beher sene lâzımü'l-edâ masârif-i mukarrere hükmünde olan mebâliğden olmağla binâen-aleyh bu takrîb ile masârif-i mukarrereden ol kadar akçe tenzîl ve mu'ayyen olan îrâda ol mikdâr terakkî ve tezâyûd ede-geldiği zâhirdir ve bu hazîne-mânde olunan yevmiyye bi-eyyi vechin-kân beher sene lâzımü'l-edâ masârifden olmağla kat' ile beytü'l-mâl-i müslimîne ol-mikdâr îrâd-ı cedîd hâsil olur ve bâz be-hazîne olunan havâlâtın dahi cümlesi mukâta'at ve cizye ve avârız ve sâir îrâdât-ı mukarrereden havâle olunmuş olmağla içlerinden mümteni'âti var ise dahi mahalleri ma'lûm ve îrâdatdan olup ve kalem-i mezbûr der-kenârı mefhûmuna (V./99-a) nazaran ashâb-ı havâlâtdan ba'zen gerek mîrîlû eyâletlüye mutasarrif olanlar ba'zen dahi mukata'ât ve cizye ve avârız deruhde edenlerin hîn-i vefâtlarında malları cânib-i mîrîden zabit olunmak sebebiyle uhdelerinden havâle olunan emvâl-i mîriyye metrûk olup mâ'adası cânib-i mîrîden ahz olunur maküleden idügü ve emvâl-i mezkûreden farzâ bir mâli sehven iki mahalle havâle misillû tekrâr icâb eder olsa bile cüziyyât makülesi olup o misillû mükerrerlerin havâle olunan mebâliğin bir def'ası edâ olunduğu sûretde ikincisi ma'dûm kabîlinden olup havada kalur, mutâlebe olunmaz makülesinden olacağı velhâsil işbu havâlâtın sebeb-i tahrîrleri bâz be-hazîne olunmayup elde kalmış olsa cümlesi aralık aralık ocak tarafından iltîmâs olunup edâ ile kaldırılacağı ve âhir mümkünü'l-husûl olan emvâl-i cedîdeden havâle etdirileceği emr-i vâzih olmağla ber-vech-i muharrer bâz be-hazîne birle küşâd olunan ol mikdâr akçeden mümkinü't-tahsîl olunanlardan hâsil olan sa'y-i mîrîden mâ'ada ol maküle tedrîcî cümlesi tekrâr be-tekrâr sağ mallardan havâle ile mübtelâ olunacak hasâret gâilesinden berî alınmak cihe-тиyle dahi kezâlik iki bin kiseye karîb nef-i mîrîyi mûcib idügü zâhir olmağ-

la gerek hazîne-mânde olunan yevniyye ve gerek bâz be-hazîne olunan havâlâtın mikdâr ve keyfiyetleri vech-i meşrûh üzere olduğu ve bunlardan başka serhaddât-ı hâkâniyyeden Erzurum ve Van ve Faş ve Şam ve Trablus ve sâir otuzaltı aded kilâ' muhâfazalarında Dergâh-ı âli yenicilerinin sinîn-i güzeşte mevâcibleri havâlâtmdan tahsîlât ve itlâfât ve ihrâcât ve mümteni'âti hâvi ocak tarafından arz olunan bir kît'a mücelled defter hülâssa olundukda ber-vech-i muharrer kilâ'-ı mezkûre muhâfazalarında olan neferât-ı merkûmenin seksenaltı senesinden doksanuç senesine gelince tevârih-i muhtelife ile ba'zı envâl-i mîriyyeden olan havâlâtı min-haysü'l-mecmû' ellisekiz yük seksenbeş bin yüz seksenbir buçuk guruşa bâliğ olmuşdur. İşbu havâlât-ı mezkûreden ocak ifrâzâtı nâmiyle mukayyed olan on-dört yük bin altı yüz altmışyedi buçuk guruşdan on yük otuzyedi bin dört yüz kırk guruşu maktûl ocak bezîrgânı ma'rifetile mukaddemâ ocak tarafından tahsîl ve ahz ü kabz olunup bâkî ifrâzât-ı mezkûrenin tekmili için iktizâ eden üç yüz altmışdört bin ikiyüz yirmiüç buçuk guruşu dahi tahsîl olunacak havâlât-ı mezkûreden ahz edecekleri ve yine havâlât-ı mezkûre yekûnu olan meblağ-ı mezbûreden bu def'a bâlâda tahrîr olunduğu üzere ma'a ibrâil sebeb-i tahrîrleri bâz-âmed olan altı (V₁/99-b) yük kırkaltı bin beş yüz guruş ki be-hisâb kise bin iki yüz doksanuç kise akçe eder, tamâmen hâzîne-mânde olunmağla fûrû-nihâde olunmuşdur. Ve yine havâlât-ı mezkûreden mukaddemâ sâlyâncileri ma'rifetile altmışdört bin dokuz yüz on-beş guruşu tahsîl ve Kars ve Erzurum ve dahi ba'zı kilâ' mevâcibleriycün zâbitânına ale'l-hisâb olarak verilmiş olmağla ol dahi fûrû-nihâde olmuştur. Ve vech-i muharrer üzere havâlât-ı mezkûreden fûrû-nihâde olunan mebâliğ-i mezkûreden mâ'adâ küsûr bâ-sebeb-i tahrîr ahkâmı el-hâletü hâzîhi ocak tarafından tahsîl olunmak üzere olan kırk yüz otuzaltı bin üçyüz yirmiiki buçuk guruşun onbeş yük altmışbir bin dört yüz yirmidört guruşu mümteni' olduğundan bahs ve edâ ile kaldırılıp mâl-i âhardan havâlesi ocak tarafından müsted'â idüğü ve mâ'ada yirmibir yük onsekiz bin yüz ellialtı guruşu dahi sâlyâncileri mahallerinde tahsîl üzere olmalarıyla ba'de't-tahsîl serhadlere ırsâl ve neferâta tevzî' üzere olduğu ve havâlât-ı mezkûreden maktûl-i mesfûrun ifrâzât nâmiyle me'hûzu olan meblağ-ı mezbûrdan başka güyâ umûr-ı ocağı idâre sretinde istidâne ederek dört yük elli dokuz bin dört yüz otuzdört guruş dahi ahz kendi umûruna sarf u itlâf etmekle şimdiye değin mesfûrun gerek ifrâzât ve gerek istidâne nâmiyle ahz ü itlâfâtı üç bin kise akçeye mütekârib olduğu ocakların serhaddât-ı nâ-mevcûdlarından ken-di irâde ve rızâları üzere fûrû-nihâde ve bâz be-hazîneleri gözedilerek havâlâtları nizâm verilmek ve bu husûs baş-muhâsebe ve rûznâmce-i hümâ-

yûnda mukayyed ocağın ta'ahhûd senedi mazmûnuna dahi tatbîk ve ziyâde tedkîk olunmak vâcibâtдан olmağıla havâlât iktizâ eyledikçe böylece tedkîk olunacağı ve zîr olunan Dergâh-ı âlî yeniçerileri ocağına verilen nizâm üzere serhaddât-ı hâkâniyye muhâfazalarında mukîm Dergâh-ı âlî topcularının dahi piyâde mukâbelesi der-kenârı nâtit olduğu üzere sene-i sâbika Saferinin ondördüncü gününden beru şimdîye degein tevârih-i muhtelife ile mahlûl olmak üzere arz ve kezâlik bâ-fermân-ı âlî hazîne-mânde olunan dokuz yüz kırkbeş buçuk akçe yevmiyyelerinin bir senelik mevâcîbleri yirmi bin dört yüz seksendokuz guruşa bâliğ ve seksendört senesinden seksendokuz senesine gelince rûz-nâmçe-i hümâyûn der-kenârı mûcîbince cem'an ba'zi emvâl-i mîriyyeden havâle olunan yirmi yük dokuz bin altı yüz altmışbir buçuk guruş mevâcîb ve zâhire bahâalarından bu def'a bâz-âmed olan yüz yetmişbes bin üç yüz otuzdört guruşluk sebeb-i tahrîrleri tamâmen bâz be-hazîne olunmağıla el-hâletü-hâzihî kusûr verecekleri ($V_1/100-a$) otuzuç bin beş yüz doksanbeş guruşluk bâz-be hazînenin sebeb-i tahrîrleri der-dest olmayup mahall-i tahsîlde sâlyâncileri yedlerinde olmakdan nâşî bundan sonra getürüp bâz be-hazîne olmak üzere cânib-i mîriye teslîm eylemeleri ve gelmediği hînde ol-mikdâr meblağ serhadlerin cedîd mevâcîblerine havâle olunmak üzere ocağ-ı mezbûreden sened ahz ve mahalline kayd u hifz etdirileceği ve serhaddât-ı hâkâniyye muhâfazalarında olan top arabacıları neferâtmm mahlûlâtı olarak fakat ocağ-ı mezbûr tarafından Mora kılâ'ı havâlâtmdan olmak üzere verdikleri iki bin guruşluk sebeb-i tahrîr kezâlik bâz be-hâzîne olunmağıla kılâ'-ı sâirede olan arabacı mahlûlâtının dahi ba'd-ezîn mevâcîblerinin hîn-i havâlesinde mahlûlâtlarını vermedikce havâle olunmamak üzere zimmet halîfesi defterlerine sebt ü kayd etdirileceği ve cebe-hâne-i âmire ocağı tarafından henüz gerek hazîne-mânde olacak yevmiyye ve gerek bâz be-hazîne olunacak mahlûlâtın defteri vürûd etmemekle oldahi geldikde tanzîm ve sûret-i nizâmî arz olunacağı bu sûretde yalnız yeniçeri ve topcu ocaklarının bâlâda bast u beyân olunduğu üzere der dest olan havâlâtlarını giderek sene-i cedîde mallarından havâle ile bir kat dahi masârif-i zâideye ibtilâ gâilesinden vâreste olmak sûretiyle hâsil olan menâfi'-i külliyyeden başka gerek hazîne-mânde ve gerek bâz be-hazînenin cümlesi iki bin beş yüz kiseye resîde olmuþdur, bu es'ile ve ecvibe rûz-nâmçe ve baş-muhâsebe ve piyâde aklâmma bi-âyânihâ sebt ve dâimâ iktizâsiyle amel olunmak bâbında hatt-ı hümâyûn şeref-yâfte-i sudûr ve hilâfindan mücânebet olunmak bâbında taraf-ı sadâret-penâhîden iktizâ edenlere ferden ferden tenbih ve te'kîd-i bî-kusûr olundu.

Afv-i resm-i masdariyye ez-tüccâr-i İngiltere

França ve Nemçe ve Rusya tüccârı resm-i masdariyyeden mu'âf ol-dukları gibi İngiltere tüccârı dahi Devlet-i aliye'nin bu inâyetinden hissemend olmak zîmnâda Asitâne-i sa'âdet'de mukîm İngiltere elçisi, devleti tarafından kendüye sevk ü ta'lîm olunarak Bâbiâlî'ye bir kît'a takrîr ref' ü takdîm ve bu matlabın husûlü zîmnâda niyâz-i azîm etmek ile İngiltereli'nün zîkr olunan iltimâs ve ricâlarına müsâ'ade ile celb-i hâfir u tatîybleri bu esnâda maslahat-i müfideden add olunduguna binâen husûs-i mezkûr, pâye-i serîr-i a'lâya arz u ifâde olunup müsâ'ade-i mülükâne erzânî buyurulmağla sahîh İngiltere tüccârı, kendü memleketlerinden Der-aliye'ye getürdükleri emti'a ve eşyânın iktizâ eden rûsûmunu ahid-nâme-i hümâyûn mûcibince edâ eylediklerinden sonra resm-i masdariyyeden mu'âf olmaları ve bunların mu'âfiyetleri (V₁/100-b) sâire sirâyet etmemek şartıyla şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-i hümâyûn mûcibince Cumâdelâhire evâhirinde İstanbul ve Galata kadıları ve İstanbul Gümrüğü emînine hitâben emr-i âlî isdâr olundu.

Usât-i tâife-i dürziyân ve te'dîb ü tedmîr-i işân

Dürzî hâli, evvelâ Mîr Yâsef Şihâbî mecbûl olduğu şakâvet ve fesâdi izhâr ile uhdesinde olan mukâta'ât-i mîrîden îcâb eden mebâliği havâle olunan sâlyâneçilere edâ etmeyüp tehî-dest i'âde eylediğinden fazla ol havâlide mütemekkin olan evbâş-i kıızılbaşdan iki bin mikdârı küstenîyi celb ve sâir Dürzî ve Kesrevan nasârâsından dahi bî-hadd ü pâyân eşkiyâyi cem' ile müsta'idd-i peykâr ü harb olup bir mikdârını vâdi-i Hamam üzerinden Sayda'ya ve bir mikdârını Ba'l-bek ve Bîka'ülaziz ve Cîbâ' üzerine tertîb ve Kızılbaş meşâiyihinden Haydar-i Faris'i Şakif mukâta'âsma ve Ukayl'ı Beşâre mukâta'ası üzerine ve sâir rüesâ-yi dürziyânı birer mukâta'aya nâm-zed ve tesrîb ve ilbâs-ı hila' ile her birini zu'munca tefrîh ve tatrib etmişidi. Zîkr olunan Ukayl başında haşarât-ı vâcibü't-tenkîl ile Beşâret mukâta'ası üzerine bağıteten hûcûm edüp Sayda vâlisi Vezîr Cezzar Ahmed Paşa'nın silâhdârlık hizmetiyle müstahdem olup mukata'a-i mezkûrede mütesellim olan Süleyman Ağa'yı ma'iyyetinde olan piyâdegân ile ve etbâ' ile zümre-i şühedâya ilhâk ve ol-havâlide sâkin olan re'âyâ-yı pûr-nifâk ائمّة ملّن غلب hal'-i resen-i itâ'at ve edeb ber-muktezâ-yi hubs-i siyret ve cinsiyyet der-hâl eşkiyâ-yi mezkûreye teba'iyyet ve bu takrîb ile teksîr-i sevâd ve cem'-

iyyet eylediklerinden taraf taraf mukāta'at-ı mîriyyeye itâle-i tama'i dirâz ve herkes nâmzed olduğu mahalli zabta ağâz eylediği vezîr-i müşârünlâ-ileyhin ma'lûmu oldunda dairesinde mevcûd olan askeriyle kethüdâsı Selim Paşa'yı bindirüp Beşâret mukâta'asında mütehaşid olan eşkiyâ üzerine ta'yîn edüp lede'l-mülâkât tarafeynden isâre-i gubâr-ı harb ü kin ve tertîb-i sâk u yemîn ve birkaç sâ'at nâr-ı peykâr iştî'âl ve bilâhire hasm-ı bed-sikâl mağlûb-i kahr nikâl olup bir mikdârı kantara-i seyfden güzâr ve bakiyyesi firâr ve mukaddemâ Sur üzerine gelen Hamza Ahmed dahi giriftâr-ı kayd-ı isâr olduğuna binâen der-akab vezîr-i müşârünlâ-ileyin tarafından cezâsi tertîb ve bu takrib Sur iskelesinden ve Beşâre mukâta'asından eşkiyâ-yi mezâküre teb'id ve tecnîb olundukdan sonra paşa-yi mûmâ-ileyin Şakîf mukâta'-asını zapt eden Haydar-ı Faris nâm şakinin üzerine feresrân-ı teveccûh ve azîmet ve birkaç sâ'at muhârebeden sonra cem'iyyetleri perişân ve merkûm Haydar-ı Faris dahi nîm-cân ile girizân olup bundan sonra vezîr-i müşârünlâ-ileyin Dürzî (V₁/101-a) dağına nîzâm vermek kaydında olduğu ve vukû' bulan muhârebede kat' olunan ru'us-ı eşkiyâ bâ-defter tarafından ırsâl olunmağla li-eclî'l-i'tibâr saray meydânına vaz' u ilkâ olunup müşârünlâ-ileyin bu bâbda zuhûr eden ikdâm u himmet-i vezîrânesi nezd-i evliyâ-yi ni'amînda meşkûr ve bundan böyle dahi ol havâlinin kemâ-yenbagî intizâmi kendüden hasren matlûb olduğu beyâniyle tarafına hitâben ısdâr-ı menşûr olundu.

**Himmet-i azîm-i Devlet-i ebed-makrûn
be-umûr-ı Donanma-yi hümâyûn**

Düvel-i nasârânın memâlik-i Devlet-i aliye'ye hîrs u tama'lari yevmen fe-yevmen efzûn ve li-maslahatin ba'zi garazlarına müsâ'ade ve mümâşâti za'af-ı hâle haml ile gün be-gün tekevvün eden tekâlif-i mâ-lâ-yutakları ta-hammûl derecesinden hâric ve bîrûn olup *آمد بالمد وقيل إن ينهى يك* medlûlü üzere leyî ü nehâr esbâb-ı seferiyyenin istihsâline nîrû-yi gayret sarf olunduğu misillû sefer-i bahrin dahi levâzîm ve mühimmâti ihmâz ve itmâm ve lede'l-hâce mukâbele ve mukâtele-i a'dâya kiyâm ile ahz-ı sâr u intikâm olunmak zîmnâda bu sâl-i hureste-fâlde Bahreyn'e tertîb ve tesrîb olunan Donanma-yi hümâyûn misillû birer takım mersâ-yi Tersâne-i âmire'de mevcûd bulunmak ve şimdiden Asitâne-i sa'âdet'de kalan sefâin ta'mîr ü termîm ve iktizâ eden levâzîmât ve edevâti tertîb ve tetmîm ve sene-i âtiyye rûz-ı hîzirâna dek ber-vech-i muharrer iki kat donanma tehyî'e ve tanzîm olunmak husûsuna irâde-i kâtri'a-i hazret-i pâdişâhî ta'alluk edüp defterdâr efendi bi'n-nefs Tersâne-i âmire'ye varup mühimmât-ı mevcûdeyi bi'l-mu'âyene keşf

ve defterdâr efendi ricâl-i tersâne emîni ile bu ahvâli kemâ-yenbagî müzâkere akabinde cebr ve kesr ve tevfîr-i nezv husûslarına sa'y-i vâfir eylemesi dahi taraf-ı pür-şeref-i sadr-ı âliden tenbîh olunmayla efendi-i mûmâileyhe emr olunduğu vech üzere Tersâne-i âmire'ye azîmet ve mühimmâtın mevcûd u mefkûduna dikkat edüp iki kat Donanma-yi hümâyûn kalyonlarının techizî için ve el-yevm mersâ-yi tersânede merbût sefâin ve Bahreyn'de olan ve müceddeden însâsi fermân buyurulan merâkib-i bahriyye için gayr-i ez-mevcûd iktizâ eden mühimmât ve levâzimâtı ricâl-i Tersâne-i âmire ile bi'l-müzâkere resm-i levh-i zamîr ve mufassal ve meşrûh bir kît'a takrir ile arz-ı huzûr-ı sadr-ı felâtun-tedbîr edüp hulâsa-i takrîrinde tersâne emîni efendinin Der-i aliyye'de mübâya'a eyleyeceği bahâları nâ-ma'lûm eşyâ-yi müteferrikadan fazla işbu tertîbatın el-hâletü-hâzihi masârifî iki yük sekiz bin sekiz yüz guruşa bâliğ ve eşyâ-yi müteferrika ile dört yüz elli kiseye mütekârib olduğun imâ ve işbu meblâğ ne mahalden havâle olunacağıını (V₁/101-b) istinbâ etmekle Darb-hâne-i âmireden dört yüz kise akçe havâle buyurulup lede'l-iktizâ ceste ceste dîvân tezkereleriyle alup mahallerine i'tâ ve şimdiden işbu tertîb-i cedîdin i'dâd ve istikmâline müsta'inân bi'l-lâhi te'âlâ şurû' ve mübâşeret eylemesi tenbîhatı gûş-i hûşuna ilkâ olundu.

Vefât-ı kâdî-i Medine-i münevverे

Bundan akdem Yenbu'da fevt olan Hifzî-zâde Mustafa Efendi'nin müddet-i mahlûlesini tekâlîf etmek üzere Medine-i münevvere kazâsiyle tebâcîl olunan Hüseyin Ağa-zâde Abdurrahman Efendi menzîl ile Şam-ı cennet-meşâma vâsîl oldukda mizâc-ı sahîhi mu'tell ve şirâze-i nüsha-i hayatı münhal olup kurb-i mezâr-ı Bilâl-i Habeşî'de medfûn oldu.

Zîkr-i iddi'â-yi Nemçe ba'zî arâzî ez-Bosna ve kasaba-i İrşova

Nemçelî'nün bundan akdem Moskovlu ile kemer-bend-i ittifâk olmaları menâfi'-i mülkiyyelerini mûcîb ba'zî ağrâza mebnî olduğu ukûl-i selîme erbâbına münkeşif olduğundan gayri etrâf ve eknâfdan istirâk olunan ahbâr ve havâdisden dahi bu keyfiyyet münfehim olmuştu. Vaktâ ki madde-i Kırımlı zarûriü'l-ihtiyâr olarak dilhâh-ı hasm-ı ilâh üzere tanzîm olundu. Nemçelî dahi mânend-i mâr-ı münakkas ser-berâverde-i sûrâh-ı mekîdet olup kulûb-i kâsiyelerinde izmâr eyledikleri matâlib-i fâsidenin temhîd mukadde-mesine şurû' eylediler. Tafsili bu ki Nemçe elçisi baş tercümâni ile Bâbiâlî'-

ye bir kīt'a harita ırsâl ve mûcib-i nefret ve bûrûdet ve bâ'is-i ihtilâl-i memleket olur ba'zı vesâil ve gavâlin izâlesiyle emniyyet tarafını istihsâl etmek devletin aksâ-yi âmâlı olup ez-cümle bâ'is-i bûrûdet olur mevâddan iki maddeñin tanzîmi iltimâsiyle def'-i teşvîş-i hâtır etmek iddi'âsında oldukların elçi-i mersûm tercümân-ı mesfûrun kârûre-i müzahrefât ve ebâtil olan kevre-i hâfızasma ilkâ ve ol dahi mânend-i hûk-i leng ü lûk gelüp me'mûriyyetini ifâde ve inhâ eyledi.

Madde-i ula : Bosna hudûdunda vâki' Nemçe memâlikinde Hirvadlık ve sâir arâzi-i Nemçe nehr-i Una ve nehr-i Sava ile tâhdîd ve tarafeynden zîr olunan nehirler tecâvüz olunmamak takayyûd olunmuşken Bosnalı tarafindan mugâyir-i ahid-nâme ve hudûd-nâme tahattî ve tecâvüz ve Hirvadlık eyâletinden vâfir arâzi zabt ve el-yevm tasarruflarında olmağla işbu zabt olunan arâziyi Devlet-i aliyye Bosnalı yedinden nez' ve Nemçelü'ye istirdâd ve def' etmek.

Madde-i sâniye : Nehr-i Tuna'nın sâhil-i yesârında Ada kal'ası mukâbilinde vâki' olan İrşova kasabasının tarafeyn memâlikine irtibât ve ihtilâti hasbiyle Nemçelü'nün lezârâta ve gümrük nizâmlarına halel verüp def'an li'l-ihtilâl kasaba-i merkûmeden ve ana muttasıl arzan bir kurşum menzili ve tûlen meşy-i mu'tedil ile üç çaryek mikdârı olan arâziden Devlet-i aliyye keff-i yed etmek ve bu iddi'âlar zu'mlarinca ahde mebnî (V₁/102-a) olup zîrâ Devlet-i aliyye tarafından bir sene müddet zarfında icrâsı meşrût olan nehr-i Rezne icrâ olunmayup icrâsı ise meşrût ve o müddetde adem-i icrâsına nazaran istihkâk zabt-i mefkûd ve meskûtdur deyû ityân-ı delîl-i pür-tesvîl eylediklerinden gayri şîve-i itmâ' ile bir gûne san'at dahi ihtirâ' ve ıcad ve sûret-i zâhirde merâmları tehvîn ve teshîl-i maslahat idügün îrâd eylediler. Sûreti bu ki istirdâdî iltimâs olunan arazî müddet-i vâfireden berû ehl-i is-lâm tasarruflarında olmak mülâbesesiyle sekenesinin ba'zısı bâgât ve ebniye ve sâir emlâk peydâ etmeleriyle istirdâd-ı arazî murâd olunduğu hâlde bunların mutasarrif oldukları emlâkden mahrûm olmaları iktizâ eder. Nemçe imparatorunun ise maksûdu maddenin ber-vech-i suhûlet husûlü olup bu sebebden sekene-i merkûmenin hîrmânını adem-i tecvîz ve farzâ arâzi-i mez-kûrede sâkin olanlar emlâklerinden dûr ve vilâyetlerinden mehcûr olmağı istemeyüp kemâ-kân vatanlarında ikâmete hâhişger olur ise cevâmi' ve ibâdet ve kîsb ü menfa'atlerine kat'â ta'arruz ve mümâna'at olunmayup mu'âf ve müsellem olalar ve eğer ikâmet murâd etmeyüp sâir bilâd-ı islâmiyyeye hic-ret arzusunda olurlar ise kendülerini zarardan siyânet ve emlâk ve vâridât-larına terâzî-i câníbeyn ile takdîr-i bahâ ve kıymet ve der-akab teslimine mübâşeret olunmak ve iltimâs olunan arazî işbu haritadan ma'lûm olur de-

yû tercümân-ı mesfûr haritayı i'tâ ve avdet, bir müddetden sonra mesfûr gelüp maddeteyn-i mezkûretyenin tanzîmi zîmînında elçîye devleti tarafın- dan ruhsat-nâme geldiğini ihbâr ve tercümesi olarak bir kît'a kâğıt takdî- miyle Devlet-i aliye tarafından dahi murahhaslar ta'yîn olunmak lâzım gel- diğini iş'âr ve birkaç günden sonra Rusya elçisi dahi gelüp sûret-i tecâhül- de Nemçelî'nün maddesini istifsâr ve bu maddeler bizim ticâret ve Kırım maddeierimizin ibtidâlarında tereddüd izhâr olunduğu misillû tatvîl olun- masa münâsib olur idi, bu husûsu me'mûren söylemem lâkin giderek me'mûr olacağım âşikârdır deyû Nemçe ile yek-sâk-ı ittifâk oldukları Devlet-i aliye tarafından Nemçelî'nün merâmlarına müsâade olunmadığı takdirde id- di'â eyledikleri muvâfakat-i ahd zu'miyle arâzî-i mezkûreye askerlerini id- hâl ve zabt eyleyeceklerini telmîh belki tasrîh eyledi.

İstidrâd : Mülük-i eslâf asırlarında bulunan erkân ve ricâl-i umûr-ı dev- letlerini rû'yetde cism-i vâhid gibi olup miyânelerde beşeriyyet hasebiyle tebâguz ve tenâfûs hudûs eder îse dahi umûr-ı mülkiyyelerine tecâvüz etme- yüp uhdelelerinde vukû' bulan havâdis-i kevniyyenin zarar-ı mu'accel ve fe- sâd-ı mü'eccelin kemâl-i tabassur ile mülâhaza ve tefekkür ve yalnız bu- lundukları asrın salâh ve (V₁/102-b) âsâyîşi mültezemleri olmayup nice ey- yâm ve a'vâmdan sonra zuhûr eyleyecek mazarrat-ı mülkiyyeyi i'mâl-i ef- kâr-ı sâkibe ve idâre-i per-kâr-i ârâ-i sâibe ile fi'le çıkarup def'iyle takay- yûdleri ahvâl-i eslâfa vâkif olanların ma'lûmlarıdır. Binâberin Nemçelî ile Belgrad altında ellîiç târîhinde vâki' olan musâlahada dâimâ bâ'is-i güft-gû olan hudûd keyfiyyeti ki kemâ-yenbagî müzâkere olunmayup *emr-i heyyin ve bahs-i leyyin* misillû vakt-i âhara ta'lîk olunmaşa birkaç def'a Asitâne-i sa'âdet'de mevadd-ı mezkûrenin müzâkeresi sebkat ve hayli mu'âreze ve münâkaşadan sonra ba'zi mevhûm ve tarafeyne ihtimâli mefhûm iyâdet-i rekîke ile sened ahz ü i'tâsına mübâderet olundugundan gayri Bosna câni- bine ta'yîn olunan muhaddidler maddenin fesâdından ihtiraz ve ictinâb ya'ni i'âde-i harb ü darb gâilesinden devleti reh-yâb etmek kasdiyle olduğuna gö- re kat'-ı hudûda şîtâb ve bir gün Bosna'da ikâmete cesâret edemeyüp sû- ret-i firârda iyâbları Bosna ahâlisinin ba'zi müsinn ve ihtiyârlarının ma'lûm- larıdır. İşte min-gayr-i te'emmûl kat' olunan hudûdun nihâyeti ve senede derc olunan kuyûd-ı meşkûkenin mazarratı şimdi gelüp görüldü. Biz yine sadede geelim, Bosna hudûdu bâlâda zîkr olunan nehirler ile mahdûd ol- duğu hudûd-nâmelerde musarrahangâna nazaran Nemçelî'nün iddi'â ey- ledikleri arazî Bosnalı'nun tecâvüziyle zabt olunmuş ise, da'vâları bî- ma'nâ olmayup ancak bu kadar müddetden beru derûnunda tavattun ile alâ- ka ve emlâk tedârük eden ehl-i islâmi iz'âc ve yerlerinden ihrâc gâyetü'l-

gâye tekellüf ve müşakkate muhtâc ve bâ-husûs hakîkat-i maddeden gâfil ve Devlet-i aliyye'nin gavâmız-ı ahvâlinden bî-haber ve zâhil olan ba'zi ec-lâf-ı nâsin sihâm-ı ta'n u dahline âmâc olmak ihtimâlden ba'îd değildir. Hakk te'âlâ me'mûrlara mu'in ve i'tirâz-ı nâ-be-câ ile jâj-hâ olan eşhâs-ı mütekâsirü'l-ukûle insâf vere, âmîn. Nemçelü'nün diğer matlubları olan Îrşova, Ada kal'ası gibi bir ma'kîl-i metînin bâbı ve ser-rişte-i maksûdun ve-sile-i hall-i akde vü tâbi olduğuna binâen vükelâ-yi devlet dağ-ber-dil belki dâmen-şikâf-ı sabr u tahammül etmişdir. *الى ميلٍ ناساراً يذكر بالغٍ* Milel-i nasârâya vechen mine'l-vücûh i'timâd câiz olmayup husûsâ vakt-i muhârebede itti-hâd-ı dîniyyeleri olan ehl-i küfrû koyup İslâma i'ânetleri muhâl iken hü-dâvendigâr-ı sâbık zamânında ser-be-ceyb-i fırsat olan a'dâ-yi hazlân-ma'âl Nemçe keferesi Devlet-i aliyye'yi iğfâl ve ba'zi (V₁/103-a) ivaz mukâbele-sinde harben ve selmen Moskovlu'yu ilzâm etmekle ta'ahhûd edüp hattâ Leh derûnuna asker idhâl ve müteheyeyî-i harb ü kîtâl olduklarını izhâr ile tertîb-sâz-ı mekr ü ihtiyâl ve encâm-ı kâr hasm ile mukaddemâ miyânele-rinde nihâni karâr-gîr-i nizâm olan Leh mukâsemesinde duhûl-i matlûbları olan mahalleri memleketterine izâfe ile nâ'il-i me'mûl olduklarına kanâ'at et-meyüp diğer fâidelerinin husûlüne dahi ibtidâr ve masârif-i kesîreye ibtilâ iddi'âlarıyle Devlet-i aliyye tarafından gayr-i ez-nakd mev'ûd olan Boğdan kît'asını talebinde izhâr-ı ısrâr eylediklerinden gayri zîkr olunan Îrşova mad-desini dahi der-meyân eylediklerinde ta'ahhûd-i sâbıklarını icrâdan i'râz ile incâz-ı va'd-i devlete musîrr oldukları her hâlde tabi'at-i mülke muzîrr oldu-guna binâen sadr-ı asr ve re'is-i vakt bulunan müteveffâ İzzet Mehmed Paşa ve İsmail Paşa ve sâir erkân-ı devlet kîbelinden şartın adem-i ibkâsı illet ittihâz olunarak matlûblarının def'ine her çend sa'y ü kûşîş olundu ise müfid olmayup Rusyalı ile dahi henüz emr-i musâlaha tanzîm olunmuş olduğundan redd-i cevâb îrâdî âtes-i harbin mûcib-i ikâdî olacağı ta'ayyün eylediğinden ihtiyâr-ı ehven-i şerreyn fâidesi üzere incâz-ı va'd olunup Îrşova madden-i dahi-ba'de'l-leti ve'e'l-leti gümruk ve lezârete nizâmlarına halel veren mevâni'in def'iley ve ta'arruzları iddi'â olunan Îrşova ahâlisinin te'dîbleri şartıyla meskûtun anh kalmıştı. Bu def'a Bosna'dan matlûbları olan arâzinin ber-mûcib-i ahid-nâme-i hümâyûn nizâmi va'd olunarak Îrşova maddeninden keff-i yed etdirilmek gerçi vükelâ-yi devletin hâtırlarına lâiyih oldu, lâkin hasmın râzi olacağı ma'lûm olmayup farazâ bu sûret-i marzileri oldu. Arâzi-i Bosna için lâ-mahâle sened i'tâ olunması iktizâ eder. Bu tarafda sened ve-rilüp ba'dehu Bosna vâlisine keyfiyyet ifâde olunduğu hâlde mahall-i mez-kûrede mukîm olan serhadlünün ikâ'i fesâdlarını müstelzem olup bu hûc-netin indifâ'ı için arâzî husûsunun müzâreke ve tanzîmi Bosna vâlisine

ba-ruhsat-nâme-i hümâyûn havâle ve ol tarafdan dahi hudûd ceneralı yahud bir âhiri terhîs olunmak mukâvele ve bu tarafda elçiye ifâde ve sâir bu ahvâle dâir olan keyfiyyât kaleme alınup vücûh-ı nâs huzûrunda kırâ'at ve herkesin mâ-hasal fikri ihtiyâr olunmak taraf-ı mülükânened lede'l-istîzân akd-i meclis-i meşveret irâde olundu.

Beyân-ı keyfiyyet-i meşveret

İşbu şehr-i Recebülmüreccebin ondokuzuncu isneyn günü sâhilhâne-i hazret-i fetvâ-penâhîde sadriazam hazretleri ve Selânik mutasarrîfî Vezîr Si-lâhdâr Mustafa Paşa ve sudûr-ı kirâm hazerâtı ve defterdâr efendi ve reisülküttâb efendi ve çavuş-başı ağa ve Tevkî'î Çelebi Mehmed Efendi ve defter emîni Hasan Efendi ve rûznâmçesi evvel Süleyman Bey-efendi (V₁/103-b) ve muhâsebe-i evvel Feyzi Süleyman Efendi ve Lâleli Mustafa Efendi ve Abdülkerim Efendi ve Penâh Süleyman Efendi hâzır oldukları hâlde sadriazam hazretleri feth-i bâb-ı kelâm edüp Nemçelü tarafından zuhûr eden matlûbât ve ana müteferriğ olup vakt ü hâl iktizâsiyle mülâhaza olunan tedbîrât mukademâ kaleme alınup cümleye irâ'et ve herkes hânesinde kırâ'at ile mütâla'asını ifâde etmek tenbîh olunmuşıldı. İşte bu maddelerin gerek redd ve gerek kabûlünde der-kâr olan mehâzir-i adîde ve 'acilen ve âcilen tekevvünü melhûz belki meczûm olan harb mechûletü'n-netice zîr olunan sûretden her birinizin ma'lûmu olup mukademâ kaleme alınan keyfiyyât lâiyihât-ı akliyye kabîlinden olup madde-i vâhidesine hükm-i kat'î müteretteb olmağla sizin dahi hâtitinize hutûr eden sânihât ne ise beyân ve bu maddeler cümleye râci' masâlihden olmağla bir ferd mülâhazasını ketm ii pînhân etmesün buyurduklarında defter emîni Hasan Efendi ba'zi vesâil ile kavl-i a'dâyi ta'lîl ve bu takrîb ile vakt ü zamânı tevsi' ve tatvîl etmek re'yini tasvîb ve Süleyman Feyzi Efendi mûmâ-ileyhi ta'kîb ve mutâla'a olunan hudûd-nâmelere nazaran hudûd-ı Bosna'nın cümlesi nehreyn ile mahdûd olmak lâzım geldiğinden gayri hudûd nizâ'ı olduğuna binâen mahallinde rü'yet olunması münâsib olduğun takrîr eyledikde sadriazam hazretleri mukâbele edüp ahid-nâmelere nazar olunsa nehr-i Sava ve nehr-i Una hudûd olmak iktizâ eder musâlahadan sonra muhaddid ta'yîn olunan Sa'id Paşa'nın mübâdele eylediği hudûd-nâme ayyârelerinden hudûd-ı tarafeyn kemâ-yen-bagî mümtâz olmayup husûsâ nizâ'-ı mezkûr elliati târîhine deðin adem-i fasl u hasm ile devr-i teselsül kabûl edüp Râgîb Paşa merhûm re'is iken Nemçe kapu-kethüdâsiyle bu maddeyi müzâkere edüp gerçi sened mübâdele olunmuş lâkin def-i daðda ña ñâdesine mebnî maddeyi iðlâk etmiş bu

sebeble sened-i mezkûrun dahi ihticâca salâhiyeti mefkûd ve bu tarafda kat'-ı madde için bâb-ı imkân mesdûd olduğun beyân akabinde re's-i efen-diye teveccûh ve re'y olarak kaleme alınıp mukaddemce âmâde kılman şukkanın huzzâra kırâatini tefevvüh buyurmalarıyla kırâ'ate şurû' olundu.

Meâl-i şukka : Husûs-ı mezkûr için bu tarafda murahhas ta'yîn olunmak-sızın bir kerre Nemçe elçisiyle mülâkat ve bu husûşların bu tarafda kat'ı mümkün olmadığı ve İrşova maddesi dahi bâlâda tafsîl olunduğu üzere def'-i mevâni' ile kemâfi'l-evvel meskûtun anh kalup Bosna maddesi dahi çünkü ahden taleb olunuyor, Devlet-i aliye tarafından Bosna vâlisi ve Nemçe tarafından dahi hudûd ceneralı yahud diğeri terhîs olunup re's-i hudûdda yoluyla müzâkere ve kat' ve tarafeyne i'lâm olunsun deyû elçiye cevâb verilüp ne mu'âmele eyler ise tekrâr (V₁/104-a) istişâre ve iktizâsına göre hareket olunmak re'ylerinden ibâret olmağla cümle huzzâr bundan a'lâ re'y olmadığını i'tirâf ve ikrâr esnâsında sadriazam hazretleri kelâmını i'âde ve «elçinin bu sûretde rizâsı mechûl olup şâyed adem-i rizâ ile mevâddin kabûl olunmadığını devletine ifâde ve devleti dahi esbâb-ı harbi hâzır ve âmâde ede» buyurduklarında ba'dehu Süleyman Feyzi Efendi «ne mâni' bir kerre elçiye tefhîm olunsun, görelim ne cevâb eder» kavlini îrâd hilâ-linde re's-i efendi Râgîb Paşa riyâsetinde verilen senedin sûreti hâzır ol-dugun beyân ve kırâatini istîzân eyledikden sonra bidâyetinden nihâyetine dek kırâ'at ve sadriazam hazretlerinin buyurdukları gibi musanna' bir sened olup ihticâca salâhiyeti olmadığı ma'lûm-ı erbâb-ı meşveret oldu. Ba'dehu Süleyman Feyzi Efendi «Irşova maddesini der-miyân edüp icrâsi meşrût olan nehir icrâ olunmuş ise hudûd-nâmelere nazaran Nemçelî'nün da'vâsı lağv olmak iktizâ eder. Binâen alâ-zâlik nehr-i mezbûr icrâsi olundu mu? Mahallinden isti'lâma ta'lîk olunmak ensebdir» dedikde sadriazam hazretleri nâtiķa-cünbân-ı hüsn-i beyân ve «suh akabinde nehrin icrâsiyle ifâ-yi şart olunduğu mütevâtir ve ayân iken ve Nemçelî bu da'vâyi ahd etseler nehr-i mezbûr icrâ olunduğu kendülleri ilzâma kavî burhân iken isti'lâma ta'lîk husûsu şübheden neş'et eylediğini mesfûrlar bahse medâr ve belki da'vâla-rına delîl i'tibâr edeceklerinden gayri bu kazîyyeyi Devlet-i aliye'nin gaf-letine haml eyleyecekleri âşikârdır» buyurdular. Feyzi Efendi kelâmını tek-rîr ve «merâmîm hak kimin yedinde olduğu ma'lûm olmak için bu maddeyi tâhîk ve tefsîrdir» deyicek re's-i efendi mukâbele edüp Nemçelî bu maddeyi ahden da'vâ etmez ki bu tekellüfler lâzım gele hemen açıdan dostluğa binâen isterim» dediklerini tasrîh eyledi. Feyzi Efendi kavl-i evvelden udûl ve «hasma ye's ve ümid beynde bir kavl-i gayr-i müfid îrâd olunması ma'küldür» dedikde sadriazam hazretleri mukâbele edüp «kelâm-ı vâhî

ile hasim mülzem olmaz, olsa olsa işbu iki maddenin a'zamı Bosna madde-sidir, mahalline havâle ile nizâm buldukdan sonra madde-i İrşova ki bu maddeye nisbetle cüz'idir, ol-dahi sûret-i hasene ile bir kalıba ifrâğ olunsun denilmelü» buyurduklarında şeyhüislâm efendi hazretleri ve sâir huz-zâr bu sûreti istisvâb eylediler, bu aralıkda Lâleli Mustafa Efendi dahi istifrâg-ı mâ-fi'l-fu'ad ve «Nemçelü'ye İrşova maddesini çünkü dostâne taleb ediyorsuz, dostluğa mebnî olan maslahat başkadır denmekle te'hîr-i madde kâbil olacağın îrâd eyledikde sadriazam bundan Nemçelü'ye va'd-i zîmnî husûlünü beyân ta'rîf ve mûmâ-ileyhîn (V₁/104-b) hâzır olduğu re'y-i sahîfi ibtâl ve tezyîf buyurdular» sâbıkâ Rumeli kazaskeri Ataullah Efendi sadriazam hazretlerine hitâb ve «bu husûslarda Nemçelü'ye cevâb-ı redd verilse cengi ihtiyâr eder mi? Ve eder ise nakz-i ahd etmiş olmaz mı? ve Moskovlu'nun i'âneti melhûz mudur? Ve i'âneti tahakkukunda o dahi ah-dini nakz etmiş olmaz mı? ve düvel-i sâire bunların bu hareketlerine râzı olurlar mı?» deyu isticvâb etledikde şeyhüislâm efendi hazretleri mukâbèle edüp «nakz-i ahd ve rizâ-yi düvel ne demekdir? Düvel-i efrencin a'zamı France Devleti değil midir? İngiltereli ile Kırım maddesine tâvsît murâd olundukda râzı oldular mı? الکفر ملة واحده müeddâsına mecmû'u Devlet-i aliyye'nin bedhâhlarıdır Allahü te'âlâ cümlesini kahretsün» buyurduklarında Ataullah Efendi mücâb olmayup kelâmını i'âde ve sadriazam hazretlerini muhatab eyleyerek merâmmı bu vechile ifâde eylediği esnâ-yi kelâmda «her levâzîmimiz müheyŷâdîr buyurdunuz Nemçelü ile ceng mi edeceğiz?» diyecek sadriazam hazretleri «biz Nemçelü ile ceng ederiz demek her şeyimiz hâzırız dediğimiz zâhire ve mühimmâtıdır. Lillâhü'l-hamđ her mahalde bu levâzîm mükemmeldir, ancak levâzîmi i'mâl ve mühimmâtı isti'mâl edecek askerdir, askerin hâli ma'lûm ve her ne kadar zâbitalarına sa'y olundiyse bir vefk-i matlûb nizâmlarına müyesser olmuyor. Hoşimdi ümidimiz münkatî' değil, şimdiki hâlde oldukça nizâm bulmadadır bi-minneti te'âlâ giderek bir râbita tahtına idhâl olunmaları me'mûldür. Zamânımızda lillâhü'l-hamđ zehâir ve tertîb-i mühimmâtda kusûr zuhûr etmedi» buyurduklarında defterdâr efendi musaddak-i kavîl-i mezkûr ve şübhesi olanlara defterini göstermeğe me'mûr oldu. Ba'dehû yine sadriazam hazretleri sevk-i kelâm ve levâzîm-i mezkûrenin cem' ve tehyiesinde Devlet-i aliyye'ye siklet vermediğin ihâm ve Kırım'ın def'a-i ulâsında yalnız İsmail'de katı çok ma-sârifât ile cânib-i mîrî ber-hem-zede-i zarar u ziyâن ve bâ-husûs İsmail seraskeri Abdullah Paşa'ya harçlık nâmiyle mebâliğ-i vâfire verilüp ma'-hazâ bu rütbe cem'iyyet ve mühimmât ve levâzîmda bu derece kesret ve külliyyet olmayup ve el-an seraskerlerin ta'addüdü zâhir iken harçlık nâmiyle me-

bâliğ verilmeyüp hakimâne idâre olunduğunu beyân ve serasker-i müşârûn-ileyh vaktinde verilen nukûd-ı vefîre ale'l-amya verilüp el-yevm mikdâr ve kemiyyeti hakîkati üzere nûmâyân olmadığından gayri gâh münâkaşa ve mu'âraza ve gâh muhâsede ve mübâgaze ile imrâr-ı evkât ve hâl-i devlet ve ale'l-husûs etvâr-ı düşmen-i bed-tiyнет fîkr olunmayup gaflet ve adem-i teyakkuz ile a'dânın tama'mı müzdâd eyleyerek tevlîd-i envâ'-ı mekkâre ve âfât eylediler. Meşveretlerde herkese ruhsat verilüp ihâta-i aklı kadar herkes bî-şâibe arz-ı vâridât-ı hâtırmı arz ve devlete (V₁/105-a) hayırlu ve nâfi' olan umûru sevk edüp kayd-ı mu'âheze ber-taraf olduğu dahi i'timâda şâyân eymân ile te'kîd olunur iken meclâlsde samt u sükûtu ihtiyâr ve hitâm-ı meclisde hânelerine varup her biri mütekellim-i vahde olarak eczâ-yi meclisleri olan ba'zı evgâd-ı nâsa ifşâ-yi esrâr ve terfîb-i hükümden âbî ba'zı tasarrufât-ı bâtila îrädiyle her biri Eflatun-ı dehr ve allâme-i asr olurlar. Vaz'-ı engüst-i i'tirâz eyledikleri mevaddin birine ilâc teklîf olunsa ve nizâm-ı umûr-ı devlete dâir tedbîr-i dil-pezîr istese feyâlet ve sehâfet-i re'yelerin izhâr ve kimi hükm-i takdîr ve kimi muktezâ-yi devr-i çarh-ı pîr diyerek acz ü hayretlerin âşikâr ederler ve'l-hâsil cism-i devletin a'zâ-i re'ise si hükmünde olan erkân-ı devletin ârıza-i nefşâniyyet ve muhâsedeleri tabi'at-i mülk-i buhrân-dîseyi ifsâd ve edviye-i nâfi'a makâmında olan ârâ-i hasene-i muhikka ile ilâcına bakılmak levâzîm-ı zarûriyyeden idügün îrâd buyurdular. Süleyman Penâh Efendi «Bosna arâzisine bedel bir âhar mahal verilse olmaz mı?» deyicek şeyhüislâm efendi mukâbele edüp her kangı mahal bedel verilse yine bir aralıkda Bosna arâzisini Nemçelü taleb ve madde-i bedeli kâle getürmek bu mülâbese ile gayr-i ensebdîr» dediler. Sadriazam hazretleri bundan sonra cümleye havâle-i nigâh ve meclis-i meşveretde hâsil olan hülâsa-i tedbîri istiknâh eylediklerinde cümle huzzâr maslahatın mahalline ihâlesini ihtiyâr ve ba'dehû re'isülküttâb efendiye hitâb ve «Nemçe elçisine tertîbi musammem olan meclis-i mükâlemede ne cevâb vereceksiz» buyurduklarında arâzî maddesi dahi bu meclisde karâr bulduğu vech üzere elçiye îrâd olunup İrşova maddesi dahi beyne'l-va'd ve'l-ye's Bosna maddesinin hitâm-ı nizâmîna ta'lîk olunacağı beyân eylediler. Ba'dehû Yeniçeri ocağı'ndan bin nefer topcu tertîb olunup el-yevm ta'lîm-i fenn ile iştigâl ve fî-mâ-ba'd ne mikdâr taleb olunur ise i'tâ eyleyeceklerini iş'âr ile Karadeniz boğazından hâric binâ olunacak kal'alar ve Karataş altında yapılacak tersâne ve dar-ağacı maddeleri der-miyân ve şiddet-i lüzûmu ve mikdâr-ı masârifî ve bakâyâ mâlinden idâre olunacağı beyân olunup lüzûm ve iktizâsını ehl-i meşveret teslîm ve tahsîn akabinde sadriazam hazretleri bir mukaddime-i beliga temhîd ve ketm-i meclis husûsunda gâyet teşdîd ve huz-

zârin cümlesi adem-i ifşâ-yi ta'ahhûd edüp hattâ kelâmlarını eymân-ı gulâz ile te'kîd ve ol vechile kelâma encâm ve meclise hitâm verildi.

Garîbe : Meclis-i meşveretde güzerân eden ebhâsdan hâsil olan re'y-i savâb ve ittifâk-ı cümle ile elçiye verilecek hakimâne cevâb minvâl-i muharrer üzere bir ferde ifşâ olunmayup hîrz-i (V₁/105-b) cân gibi pinhân kılınması taraf-ı sadâret-penâhîden erbâb-ı meşverete yegân yegân ifâde ve beyân olunup anlar dahi müte'ahhid-i emr-i kitmân olmuşlar idi. Yevm-i meşveretin ferdâsı Nemçe ve Rusya tercümânları kapuya gelüp Nemçe elçisiyle bir def'a mülâkâtın lütûmunu re'isülküttâb efendi îmâ eyledikde tercümânlar cevâba ibtidâr ve mülâkâta hâhiş ne hikmete mebnî olduğu bedîdâr olmadığından elçiler bizleri bu tarafa tisyâr ve Devlet-i aliyye tarafından murahhaslar ta'yîn olunmadıkça mülâkâtın imkânı olmadığını iş'âr etdiklerinde emr-i mülâkât henüz zîkr üîrâd ve elçilerin ittilâ'lari ne takrîb ile olduğu efendi-i müşârûn-ileyh tarafından istifkâd olundukda âsârdan istidlâl eylediklerini tasrîh ve karâr-ı meclise vukûfların telmîh eylediler. Ma'lûm ola ki meclis-i meşveretde müctemi' olan ba'zi zevâtn kiminin hîş ü tebâri ve kiminin zu'manca sadik ve yâr-ı gârı olup hitâm-ı meclisde birer takrîbiyle mahsûl-i meşvereti tashîh için her biri bir gûne rîş-hand ve müdâhene mukaddemâtını bast u takdîm ve bu meclisde mecbûl olduğunuz şîme-i sadâkat ve hassa-i lâzîme-i insâniyyet olan cevher-i istikâmet ve dirâyet muktezâsî üzere Devlet-i aliyye'ye hayırlu olan masâlihi sevk ü ta'lîm ve kendüyü bilmez ba'zi cedekârân şûräyi kânûn-ı münâzaraya nâzır ebhâs-ı amîka ve meskût-ı akl-ı küllden müstazî ve müstefid olan tedâbîr-i dakika ile ser-fürû-bürde-i ilzâm ve teslim eylediğiniz zâhir olup serâir-i devlete ittilâ' her ne kadar vazîfemizden hâric ise dahi cenâbinizin her hâlde râzdân ve hayr-hâhi ve mülhem olduğunuz ba'zi ârâ-i hasenenin istimâ'yle müftehir ve mübâhi olacağımız da'vâsmin mir'at-i nukûş-ı mugayyebât olan kalb-i enverleri âdil-güvâhîdir deyû sayd-ı kebûter-i merâm için nasb-ı dâm-ı ihtiyâl ve o makûle memkûr müdâhene olan zevât-ı kâsiretü'l-ukûl bî-ihtiyâr nakl-i meclise şurû' ve terîb-i usûl ü fürû' ile hetk-i serâ-perde-i esrâr-i devlet, cân gibi nihân olan irâde-i râz-ı saltanat giderek bir tarîk ile sâmi'a-zed-i a'dâ-yi bed-tiybet ola-cağından gayri erbâb-ı şûrânın ba'zları hizmetlerinde olan sarrafların ze-bûn-ı dest-i imtinânları olup mu'amelelerine medâr olmak zanniyle mâ-hasal meclisi mesfûrlara takrîr ve anlar dahi keyfiyyet-i ümmü'l-habâis ve nihânî ba'zi bevâis ile maddeyi teşhîr ede-geldikleri erbâb-ı tecrübe-înîn ma'lûmu ve keferenin el-yevm bu mülâbese ile vâkif oldukları serâir-i devlete olur-olmaz ricâl vâkif olmadığı ezhân-ı müstakîme ashâbinin meczûmudur. Ve meclis akabînde olan tenbîh-i ekîd aks-i kaziyyeyi mûcîb olduğundan

me'mûrlara hayret târî ve himmetlerine fûtûr-ı külli müstevlî olup hattâ bundan sonra vukû' bulan meclis-i meşveretin âhirinde sadriazam hazretleri (V,/106-a) bu madde için gâh ta'rîz ve gâh tasrîh sûretinde izhâr-ı te'essür ü ıztırâb eyledi cenâb-ı Hakk bu makûle hayr u şerri fark etmez bedhâhları İslâh ve veli-ni'meti olup sâyesinde ferâğ-ı bâl ile müte'ayyîş olduğu Devlet-i aliye'ye kemlik isteyenleri mahrûm-ı rûy-i felâh ede, âmîn.

Vukû'-ı mükâleme bâ-elçi-i Nemçe

Nemçe tercümânının bâlâda zîr olunan vaz'-ı bâridine bakılmayup ictimâ' husûsunun iktizâsı tekrîr oldu ve lede'l-muhâbere mâh-ı mezkûrun yirmialtıncı pazartesi günü sâbıkâ İstanbul kâdısı Müftî-zâde Ahmed Efendi ve re'isülküttâb efendi ve Süleyman Feyzi Efendi ve Penâh Süleyman Efendi Aynalı-kavak sâhilsarayında Nemçe elçisiyle mülâkât ve mesfûrların hudûd maddesinde erbâb-ı meşveretin müstasvebi olduğu vech üzere Devlet-i aliye tarafından Bosna vâlisinin ve Nemçeli cânibinden hudûd cenerali veyâhud âharının terhîs olunması me'mûrlar tarafından îrâd olundukda elçi-i mesfûr bir vechile mülzem olmayup murahhasların bu tarafda ta'yîni ile maddenin nizâmîna mübâşeret ve tekmîl-i maslahat akabinde kezâlik bu tarafda sened verilüp icrâ-yi mazmûn-ı sened vâli-i müşârûn-ileyehi ihâle olunmak vâdilerinde gâyetü'l-gâye ısrâr birle izhâr-ı huşûnet ve Devlet-i aliye me'mûrları taraflarından mükâleme mazbatasında tafsîl olundugu vech üzere her ne kadar ecvibe-i mülzeme ve edille-i müşkite îrâd olundu ise müfid olmayup bi'l-âhire Devlet-i aliye ahden ve şarten vâki' olan matâlibinizin tesviyesine ve Bosna vâlisinin terhîsine rîzâ-dâde olup bu sûreti tarafınızdan kabûl me'mûl idi, çünkü sûret-i mezkûrun kabûlü dâire-i me'mûriyetinizden hâric olduğu nihâyet-i mükâlemede tarafınızdan iş'âr olundu bir kerre evliyâ-yi Devlet-i aliye'ye arz olunsun ne gûne îrâd buryurlar ise yine tarafınıza ifâde olunur cevâb-ı hakîmânesi Devlet-i aliye me'mûrları taraflarından i'tâ olunup tayy-i bisât-ı mükâleme olundu.

Vukû'-ı meşveret der-hâne-i fetvâ-penâhî

İşbu şehr-i Şabanülmuazzamın ikinci ahad günü sadriazam hazretleri ve meclis-i evvelde mevcûd olan ulemâ ve ricâl ve mukaddemâ Bosna cânibine me'mûriyeti ile ba'zi ahvâle vukûfu olan kapucu-başı Çayır-zâde İbrahim Ağa hâne-i şeyhüllislâmîde hâzır olup Nemçe elçisi ile olan mükâlemenin hülâsası ve da'vâsında olan ısrâr ve ru'ûneti der-miyân olunup Çayır-

zâde dahi istintâk birle Nemçeli'nün taleb eyledikleri Hırvadlık arâzisi kî'tası ve İrşova keyfiyyeti için Devlet-i aliye'ye ne gûne hareket enfâ'dır deyû huzzâra su'al olundukda mazbatada mukayyed olmadığı vech üzere birbuçuk sâ'at kadar ricâl-i meşveret meyânında tedâvül-i ke's-i müzâkere ve (V₁/106-b) tenâvül-i nuklî mübâhase ve muhâvere ve bilâhire Nemçeli'ye bu maddeler için kat'î cevâb verilmek lâzım gelse def'aten arâzî-i mezkûreyi zabit edecekleri ve merâmları üzere murahhas ta'yîn olunmak lâzım gelürse Devlet-i aliye mültemesâtımıza mümâşât etdi zu'muna düşücekleri muhtemel olup bu takdîrde ellidört hudûd-nâmesi muktezâsı üzere arâzî-i mezkûre Devlet-i aliye'nin olduğundan tegâfûl ve murahhas ta'yîn olunmayarak bir kî'ta takrîr tahrir ve mazmûnunda Devlet-i aliye ahid-nâme ve hudûd-nâmelerin mûcib ve muktezâlarına râzi olup Bosnalı'nun mügâyir-i ahid-nâme ve hudûd-nâme Nemçe arâzisine tahattî ve tecâvüzleri vâki' ise Devlet-i aliye tarafından nizâmîna ikdâm olunup mahall-i nizâ' olan mevâzi'i mu'âyyene ve tâhkîk için Devlet-i aliye tarafından âdem ta'yîn olunmağla, elli-altmış güne dek haberi geldikden sonra muhâbere ve maddenin müzâkeresi için murahhas ta'yîn olunur me'âli derc ü tastîr birle elçiye tercümâniyle gönderilmek, eğer elçi ısgâ etmeyüp ısrâr eder ise «îste böylece olur gayri sûreti yokdur» denilmek ve fi-nefsi'l-emr mahalline âdem gönderilmek münâsibdir deyû bi'l-ittifâk karâr verildiği ve böylece hareket olunduğu sûretde Nemçeli arâzî-i mezkûreyi zabit ve muhârebeye tasaddî etmek ihtimâli dahi beyne'l-huzzâr zebân-güzâr ve Nemçeli ihtiyâr-i muhârebe ile nakz-i ahd eder ise o zamân Mevlâ kerimdir, denildiği ve seraskerler ve serhadler muhâfizleri ve bâ-husûs Bosna vâlisi mutabassır bulunmak üzere her ne kadar ikâz olunmuş ise dahi emr-i te'kîd ve tenbîhi tecđid muvâfîk-i re'y-i sedîd olduğu meclisde mezkûr ve ol vechile amel olunacağı musammem-i cenâb-ı sadrü's-südûr olduğu beyâniyle meclise hîtâm verildi.

Tezyîl : Meclis-i meşveretde zikri sebkat eden bin nefer sur'atci keyfiyyetinin tafsîli bu ki Hotin ve Belgrad ve Vidin ve bunlar emsâli yirmi kadar kılâ' neferâtından mahlûl olmak üzere Yeniçeri ocağı'ndan hakîmâne ahz olunan onbeş bin iki yüz yetmişaltı akçenin cümlesi hazîne-mande olunup mukâbelesinde onbeş bin akçe yevmiyye ile bin nefer topcu sur'atcisi yine Yeniçeri ocağı'ndan tertîb ve Sür'atci ocağı'na izâfe ve tezyîb olunmağla bu takdîrde iki yüz yetmişaltı akçe egerçi sa'y-i mîrî hâsil oldu, ancak kılâ' merkûme neferâtına evvel ve âhir edâsi lâzım olup zarûret hasebiyle sinîn-i çendinden berû havâle ve i'tâsi ukde-i te'hîr ve tesvîfe dûçar olan mevâcib ve zâhîre ve zemistânî çuka bahâları aklâm-ı (V₁/107-a) defterilerine nâtîk

olduğu vech üzere yalnız beş yüz ondört kiseye bâliğ olduğu tahakkuk ve madde-i vâhideden kavâid-i müte'addide ta'ayyün edüp ez-cümle kâr-fermâ-yân-ı Devlet-i aliye'nin alâ-tarîki'l-inhisâr nizâm ve tevfîrlерine nakdîne-i nisâr-ı cehd ü iktidâr oldukları Sûr'atciyân ocağı'na tâife-i uhrâdan bin nefer ilhâk ve terfîk ve iktizâ eden yevmiyyeleri müceddeden tevcîh olunup müddet-i medîdeden berû birkaç şahsa me'kel olup ba'zı tasarrufât-ı akliyye ile bu def'a vücûd-pezîr olan mahlûlât'dan tanzîm ve tensîk olunduğun dan gayri ikiyüz yetmiş akçe dahi fazla kalup ve zikr olunan neferâtm ki her biri zâhirde *Hayy ibni Yakzan* ve bâtında cümlesi berzah-ı peymâ-yi yevm-i mîzândır. Sin'n-i muhtelife i'tibâriyle terâküm edüp velev-ba'de-hîn edâsı muktezî olan mevâcib ve sâir matâlibleri külliyyen lağv olup cânib-i mîrîye oldukça hiffet ve müstevfî mâl olana bir nevî râhat hâsil oldu.

أمثل هنا فليعمل العاملون

**Firistâden-i Kara-Bekir-zâde be-cânib-i
Bosna berâ-yi tashîh-i keyfiyyet-i hudûd
ve vürûd-i i'lâm ez-kâdî-i Saray-Bosna**

Bâlâda zîr olunduğu minvâl üzere Nemçeli'ünün taleb eyledikleri arâzî huşusu için Devlet-i aliye'den murahhas ta'yîn olunmayup Bosna'ya âdem tesyîr ve tahkîk-i maddeye ta'lîk vâdilerinde Nemçe elçisine takrîr verilmesi ve râzi olmadığı sûretde Devlet-i aliye tarafından sebât gösterilmesi tasmîm olunmuş idi. Nemçe elçisi hezâr tereddiüd izhâriyle sûret-i mez-kûreye râzi olup binâen-alâ-zâlik Nemçelinin matâlibi beyân olunarak is-timzâc ve resm-i hudûd istîhrâc olunmak zemîninde Kara Bekir-zâde Elhâc Ahmed Ağa tahrîrât-ı mufassala ile Bosna cânibine ib'âs olunmuşidi. Mûmâ-ileyh Bosna'ya vâsil ve hâmil olduğu hudûd-nâme ve senedât sûretlerini Bosna vâlisine verüp der-akab umûr-ı serhadde vâkif ve hudûd keyfiyyetine ârif kapudanlar ve memleket müte'ayyinleri ihmâr ve ferden ferden istintâk olunarak muttâli' oldukları ahvâli iş'âr ve takrîrleri üzere Saray-Bosna kadısı tarafından bir kîta i'lâma derc ile bu tarafa tisyâr olunmuş, zlk olunan i'lâmda Nemçeli'ünün iddi'â eyledikleri arâzî dâiren-mâdâr yüz sâ'at mikdârı olup bu arâzî dâhilinde yirmibir kal'a-i cesîme ve dört kule mevcûd ve el-yevm tasarruf ehl-i islâmда olduğu ve Nemçeli'ünün iddi'âları ahid-nâme-i hümâyûn şurûtuna ve hudûd-nâme husûsunâ muhâlif olduğu tahrîr ve Kara-Bekir-zâde'nin vürûd eden tahrîrâtında Nemçeli'ye terk-i arâzî huşusu o tarafda bir ferde ifşâ mümkün olmadığı ve ifşâsında fitne hudûsu ve mehâzîr-i adîde tekevvünü bedîhî olduğu tastîr olunmuş arâzî-i mez-

kürenin tanzîmi husûsu ber-vech-i (V,₁/107-b) suhûlet görülüp işâ'esi lâzım olmadığı mükâlemelerde Nemçe elçisiyle müzâkere olunmuştu. Bosna hûdûdunda vâki' olan Nemçelü'nün re'âyası bile bu hâle âşinâ olup kurb-i mahall takrîbi ile Bosnalı'nun madde-i mesmû'u ve adem-i istirdâd-i arâzî husûsunda sebât ve metânet üzere olacakları cümlesinin meczûm ve maktû'u olmağla def'an li'l-ihtilâl madde-i mezkûre bir müddet meskût kalmak lâzîme-i vakt u hâl idüğü Nemçelü'ye iş'ar ve te'hîr-i maslahata böyle bir zemîn ihtiyâr olundu.

Azîl-i Ağa-yi yeniçeriyân

Dergâh-ı âlî yeniçerileri ağası olan Mahmud Ağa'nın mukaddemâ vu-kü' bulan esfârda me'mûr olduğu mahallerde yararlığı müşâhede olunduğu-na binâen taraf-i devlet-i ebed-müddetden manzûr ve dâireye takrîb ile ak-râni beyninde mübâhî ve mesrûr olup ahvâl-i sâbıkasına i'tibâren bu hilâl-de devlete külli hizmeti sebkat eder mülâhazasiyle müntehâ-yi tarîki olan yeniçeri ağalığı kendüye tevcîh ve kadr ü şâni ol vechile terfi' ve tenvîh olunup ağalar nasbî hâlinde sadriazamlar birkaç yüz kise akçe almak mu'tâd olmuşiken taraf-i sadriazamîden bir akçe alınmadığı gibi serhad ağalarından ve sâir mahallerden rüşvet almamak ve umûrunda dâimâ mütabassır olup matlûb-ı şehriyârî olan nizâm-ı ocak-ı âmireye bi'l-ittifâk ber-çîde-dâmen-i gayret olmak vesâyâsı furtâ-gûş-i iz'ânî kılınmışdı. Mûmâ-ileyhin mahlû-lât husûsunda olan ihtimâmi ancak serhadlere mahsûs olup Asitâne'den matlûb olduğu vech üzere mahlûlât göstermediğinden gayri bir serhad ağalığı mukaddemâ üç kiseye câize ile tanzîm olunur iken on kise ahziyle serhad ağalarını fakr u fâkeye mübtelâ ve derd-mendleri ekâbir sûretinde olan fu-karâya döndürüp fâide edeceklerini pîşin yedlerinden alup ve bu vaz'-ı nâ-hemvâre hakîkate nazaran serhad ağalarına i'tâ-yi ruhsat-ı nehb ü gasb edüp bundan kat'ı nazar ba'zı serhadlere bi'l-iktizâ akçe irsâli lâzım gelüp envâ' meşakkat ile me'mûrlar tedâruk edüp irsâli hengâmında ağa-yi mûmâ-iley meblağ-ı mersûmun her def'ada birer mikdârını nihânî endahte-i ceyb-i ket-mânî edüp merkûmun ise cümle evzâ'ı vukü'u günü ma'lûm ve ale'l-husûs serhadlere giden akçeden alıkoyduğu meblağın mikdâr ve kemmiyyeti bi'l-istihbâr meczûm olup sebeb-i efrâz-ı meblağ su'âl olundukca yine Hazîne-i hümâyûn'a vaz' olunmak için kasden alîkodum cevâb-ı gayr-i müveccehimî ûrâd ve hakkında cârî olan hüsн-i zan ve i'tikâdî berbâd edüp serhadler mahlûlâtı husûsunda bi'l-iğrâr zuhûra gelen gayr-i minhümâsını (V,₁/108-a) revâdâste âşinâsı olmadığına binâen nush u pend kâidesine ri'âyeten ve bu

evzâ'-1 şütür-gürbeden ferâgat ve serhad ağalarından kâide-i kadîme üzere câize alup ziyâde şey teklifi ile iz'âcdan mücânebet ve devlet tarafından serhadlere gönderilen mebâliğâ vaz'-1 yed etmeyüp bi-aynihâ mahallerine îsâl ve sâir muhavvel-i zimmet-i ihtiyâmî olan husûsların te'diye ve temşîyyetine sa'y-i bî-hemâl eylemesini şifâhen ve vesâteten tenbîh ve te'kîd ve bâ-husûs esâme satmamak husûsunda icrâ-yi lâzume-i men' ü tehdîd olunmuşiken الطمع المى صاحب و يضم medlûlü üzere dâmen-i ahvâline isâbet eden leke-i töhmeti şüste-i sâbun inâbet ve nedâmet etmeyüp kemâ-kân kârina revâc ve su-i mücâzâti hâtırından bi'l-külliyye ihrâc edüp ocaklısu dahi ahz-i rüşvet maddesinde kendüden müteneffir ve hakkında olan kabûl-i âmme bi'l-külliyye mütegayyir olduğundan nâşî işbu Şa'ban-ı şerîfin onbeşinci günü mûmâ-ileyh yeniçeri ağalığından ma'zûl ve kul kethûdâsı olan Yahyâ Ağa yerine mevsûl zağarcı-başı kul-kethûdâsı ve seksoncu zağarcı ve turancılık ile nâil-i e'azz-ı me'mûl oldu.

Ihrâc-ı mevâcib

Tavâif-i askeriyyenin müstahikk oldukları kisteyn mevâcibleri vaktiyle cem' olunup işbu Şa'bânül-mu'azzamın onsekizinci salı günü tertîb-i dîvân olunup Kubbe altı'nda ocaklılar tevzî ve taksim ve mâh-i merkûmun yirmiüçüncü pazar günü ber-vech-i mu'tâd saray-i âsafide devr olunacak henâmda silâhdâr vesâtatiyle taraf-ı zâhirü'-ş-şeref-i mülükâneden teşrifât-ı hü-mâyûna mashûb hatt-ı hü-mâyûn-ı mehibet-makrûn şeref-rîz-i vürûd ve alâ-melei'n-nâs kirâ'at olunup duâ-yi bekâ-yi ömr-i devlet-i pâdişâhî peyveste-i târum-i çarh-i kebûd kilindi.

Ta'mîr ü termîm-i nüzhet-gâh-ı Bebek

Sâhil-i bahrde vâki' kusûr-i bî-kusûr-i şâhâneden kasr-ı Bebek ta'mîri sadriazama emr-i hü-mâyûnları sudûr etmekle dil-hâh-ı hü-mâyûn üzere ihtiyâmî müyesser olmağla makbûl olduğu mü'eyyed hatt-ı hü-mâyûna mashûb ve bir mücevher sâ'at-i zî-kıymet kisteyn mevâcibi tevzî olunur iken, has oda-başı ağa ile şeref-resân-ı vürûd ve der-akab taraf-ı âsafîden hutuvât-ı ta'zîm ile istikbâl olunup resânende-i tensukât-ı şehriyârîye üç bin beş yüz guruş i'tâ ve teşekkürü hâvî takrîr-i âsaffî ile i'âde ve isrâ olundu.

Zikr-i azmâyiş-i neferât-i lağimciyân

Zümre-i lağimciyânın kal'a-girlik esnâsında ne mertebe lüzümları olduğu muhtâc-ı ta'rîf olmadığından hîn-i tertîblerinde mahsûldâr timârlar tevcîhiyle asâkir-i mansûrenin ekserîsinden imtiyâz olunup içlerinden biri fevt olduğu takdirde mahlûl (V₁/108-b) olan timâri ecnebîye verilmeyüp fenn-i lağım tahsîline hâhiş-ger olan mübtedilere tevcîh ve tekmîl-i fenn eylemesi zâbitân tarafından kendüye tenbîh olunduğundan gayri câ-be-câ lağım hafr ve endahte olunarak kesb-i azmâyiş eylemeleri kâide-i mer'iyyeden iken müddet-i medîdeden berû zikr olunan kâideye rî'âyet olunmayup bu takrîb ile lağimcılara killet târî olup binâen-aleyh sâir ocakların nizâmına ihtimâm olunduğu misillû bunlara dahi nizâm verilmeğe irâde-i aliyye ta'aluk edüp tahsîl-i fenne verziş ve kesb-i mahârete kûşîş etmek an-be-an zâbitlerine tenbîh ve nâ-ehil kimesnelere nân-pâreleri verilmeyüp, hîn-i iktîzâda işe yarar dilâverlere arz olunmak husûsunda azîm teşdid olunduğundan fazla vakit be-vakit lağimci-başı ma'rifetîyle neferât Asitâne'ye celb olunup lağım fenninin müzâkere ve icrâsiyle izhâr-ı san'at eylemeleri iltizâm olunmuşıldı. Bu dikkat ve ihtimâm takrîbi ile ocak-ı mezkûrun neferâtma hâhiş-i külli hâsîl olup tîbk-ı irâde-i Devlet-i aliyye üzere taşrada olan lağimciyân Asitâne-i sa'âdet'e şîtâbân ve ferden ferden farîzâ-i zimmetleri olan hizmetin icrâsına ber-çîde-i dâmân olduklarından gayri san'atlerini kuvetten fi'ile îsâl zîmnâda Sa'dabad'da kasr-ı hümâyûn pîş-gâhında olan cebelin zirvesinde vâki' bir mahall-i sengistânda lağım hafr olunup derûnuna sekiz kantar barut vaz' ve etrâf ve eknâfi sedd olunup bâlâsına ahşâbdan bir kal'a-beççe inşâ ve âmâde ve müheyyâ olduğu lağimci-başı tarafından inhâ olundukda husûs-ı mezkûr savb-ı sadrü's-sudûrdan mübârek rîkâb-ı müstetâba arz olunup işbu Şâ'ban-ı şerîfin yirmibirinci perşembe günü pâdişâh-ı pür-intibâh dâme fi-avni'l-lah hazretleri Sa'dabad'ı teşrif buyurup ibtidâ-yi emirde toplar ve ba'dehû humbaralar endahte olunup tarraka-i ra'd-âşub ile tâs-ı gerdûn tanîn-endâz kilimdikdan sonra zikr olunan lağima âtes veriliüp bâlâsında masnû' Moskov bandırâlı kal'a-beççe müteşettitü'l-eczâ ve hezâr-tîşe-i ihtimâm ile kal' u kam'-i mümteni' olan kîta'ât-ı sahra ber-hevâ olup neferât-ı mezkûre san'atlerin kemâ-yenbagî icrâ eylediklerinden mazhar-ı nevâziş-i şehriyâr-ı bî-hemtâ olmalarıyla der-akab topcu-başı ağaya ve sur'atciyân nâzırı hâcegân-ı Dîvân-i hümâyûn Çelebi Mustafa Efendi'ye ve sur'atciyân ağasına ve çavuşuna ve humbaracı-başıya lağimci başıya huzûr-ı hümâyûnda iksâ-yi hilâ'-i zâhire ve lağım endahte edenlere dahi ihsân-ı atâyâ-yi vâfire kılındı.

**Nefy ü tağrib-i Mudanyalı-zâde
Şeyh-i Tekye-i Hüdâyî**

Ribâhârların benâmi Sultân Selim imâmî bu esnâda enfâs-ı hayatını tetmîm ve nakd-i cân-ı nâ-tevânını dest-i kâbızü'l-ervâha teslîm edüp uh-desinde mukâta'a olmak müllâbesesiyle hânesi temhîr olunup merkûm mu-kaddemâ Mudanyalı-zâde'den inâbet ve tekyeye bir nev'-i i'ânet ile tahsîl-i hirka ve tâc ve tekyede bir hücre peydâ edüp ba'zı nefâis eşyasın derûnuna vaz' u idrâc eylediği ihbâr olunduğuna binâen hûcresinin temhîri dahi irâde hattâ başbâki kulu ağa tekyeye varup kazîyyeyi yoluyla şeyhe ifâde ve icrâ-yi me'mûriyyete âmâde oldunda şeyhin tennûr-ı gazabı feverân ve ırk-ı huşûnet ve ru'ûneti nabazan edüp derhâl meclis-i cenâb-ı defterîye duhûl ve fekk-i mühr zîmnâda bast-ı kelâm-ı gayr-i makbûl eylediğinden gayri kâr-fermâyân-ı (V 115-b) devlete zebân-ı ta'arruzu dirâz ve derîce-i makâlât-ı gayr-i lâyikayı bâz eyledikde imâmîn ashâb-ı mukâta'adan ol-duðu takrîbi ile taraf-ı mîrî ile olan münâsebeten mâsı defterdâr efendi tarafindan zîr ü tafsîl ve temhîr-i emkîne-i mazânn ile zabt-ı kâffe-i emvâl lâzım geldiği zebân-güzâr-ı hüsni-ta'lîl ve şeyhin sevret-i tehevverünü izâle dâ'iyesiyle yedini dahi takbîl edüp bu özr-i müvecceh nezd-i şeyhde makbûl olmayup dâmen-efşân-ı ucb ü istikbâr ve Bâbiâlî ve kudât-ı asâkiri devr edüp hâric ez-saded derûnunda izmâr eylediği bî-ma'nâ kelimâtı izhâr ve buna dahi kanâ'at etmeyerek nakîbülesrâf efendiye varup dâire-i hadd ü edebden bîrûn türrehâte ibtidâr ve imâmîn bir halâline vaz'-i yed olun-mamak zîmnâda ilhâh ü ısrâr ve sûret-i tahakkümde ibrâz-ı harekât-ı nâ-hincâr eylediği resîde-i rütbe-i tahkîk oldunda,

Misra⁶

Gerekdir haddini bilmezlere hiddini bildirmek

kâidesi üzere şeyh-i mezbûrun maskat-ı re'si olan Mudanya'ya evlâd ü iyâliyle nefy olunması taraf-ı vâzihü's-şeref-i hazret-i fetvâ-penâhîden işâret olunmaþla mücebince fermâni tahrîr, çavuş mübâseretiyle mahall-i mezkûre tesyîr olunup Hüdâyî Tekyesi zâviye-i Sinân Baþa'da seccâde-nişîn-i ırşâd ve fazl-ı takvâda bâlâ-nişîn-imahfel-i ibâd ü zühhâd olan Dülger-zâde Efendi cenâblarına tevcîh olunup, ﷺ وَصَلَ الْحَقَّ إِلَى أَهْلِهِ mefhûmu zebân-güzâr-ı hâss ü âm ve bâ-husûs tekye-i merkûmenin mûrifîdân ve dervîşân bu tevcîh-i (V 116-a) müvecceh ve makbûlden şâd-kâm olarak du'a-yi ömr-i devlet-i pâdişâhiyi fsâl-i künküre-i çarh-ı mînâ-fâm eylediler.

Âmeden-i ser-i maktū'i Ohrili Vezîr Ahmed Paşa

Müşârûn-ileyhin mukaddemâ vâki' olan Varna cenginde yararlığı mütefeyyiz ve şâyi' ve beyne'n-nâs şöhret-gîr olan şecâ'ati sümüvv-i kadrine akvâ'-yi vesâil ve zerâyi' olduğuna binâen bu hilâlde necm-i ikbâli dirahşân ve rütbe-i vâlâyi vezâret ihsâniyle mümtâz-i emsâl ve akrân olduğundan fazla Halebü'ş-şehbâ eyâletiyle dâire-i ma'işeti tevsî' ve Boğdan başbuğluğu unvâniyle derece-i i'tibârı terfi' olunmuşidi. Devlet-i aliye tarafından nâil olduğu eltâf-ı mütefabî'i'l-vürûdu hazm u tahsîl rızâ-yi emr-i hatm bilerek muhavvel-i zimmet-i ihtimâmi kılınan umûr-i hâtrede sâlik-i menhec-i istikâmet olduğu mahallerde re'âyâ ve berâyâya itâle-i dest-i zulm ü gadadden mücânebet eylemesi dâreynde müstelzim-i selâmet-i nefsi iken havf-ı Bârî ve bîm-i kahr-i şehrîyâfiyi hâturdan ihrâc ve uğradığı mahalleri tâht u târâc ve bâ-husûs dâiresi halkın zabtına kâdir olmayup Eflâk ve Boğdan re'âyâsını izrâr ve iz'âc eylediğinden fazla bu hilâlde mahall be-mahall ta-haşşüp ve ictimâ'lari murâd-ı Devlet-i aliye olan asâkir-i mürettebeden ma'iyyetine me'mûr olan askeri su-i tedbîr sebebiyle tefrik ve ma'iyyetine bir ferd kalmadığı resîde-i rütbe-i tâhkîk oldukça hakkında gazab-ı pâdişâhi müteheyyic olup der-akab Yanya sancağı ilhâkiyle Hotin muhâfazası tevcîh (V116-b) ve sırren muhâfaza-i mezkûre mîrimîrân-ı kirâmdan Du-kakin sancağı mutasarrîfi Gügeği Ali Paşa-zâde İsmail Paşa'ya tevcîh ve müşârûn-ileyhin izâlesi bâbında İsmail cânibi ser-askeri olan Vezir Abdi Paşa hazretlerine fermân-ı kazâ-mesîr tesyîr olunup vezîr-i müşârûn-ileyh hazretleri dahi İsmail ordusu mahzarını ırsâl ve Hotin ağası ve kâtibine ifâde-i hâl etmekle ber-mûcib-i emr-i âlî müşârûn-ileyh katlı ü istisâl ve şehr-i Ramazanın ikinci günü ser-i maktû'u Asitâne-i sa'âdet'e îsâl olunup ibret için saray meydânına vaz' u ilkâ ile terhîb-i kulûb-ı zaleme-i bî-insâf ve tahvîf-i ashâb-ı cevr ü i'tisâf kılındı. Maktûl-i müşârûn-ileyhin ilhâken mansıbı olan Yanya sancağı işbu şehr-i Ramazan'm yedinci günü hâlâ Selânik mutasarrîfi olan vezîr-i mükerrem Silâhdâr Mustafa Paşa hazretlerine ber-vech-i ilhâk inâyet ve ihsân ve müşârûn-ileyhin mansıbı olan Selânik'e mukaddemâ zamîme kılınan Karesi sancağı yine târhîh-i mezkûrda sâbıkâ Kocaeli sancağı mutasarrîfi İsmail Paşa'ya tevcîh ile mûmâ-ileyhin ser-i iftihâri muvâzi-i Keyvân kılındı.

Zuhûr-ı harîk-i azîm

Bir müddetden berû Asitâne-i sa'âdet'de harîkin adem-i zuhûru kâf-

fe-i nâsin mûcib-i râhat ve sürûru olmuşiken, isâbet-i aynî'l-kemâl ile işbu Ramâzan-ı şerîfin ondokuzuncu yevm-i hamîs sâ'at dört buçukda iken Kiremit mahallesinde vâki' bir hâneden âtes zuhûr edüp şiddet-i (V117-a) rûzgâr takribiyle fi'l-hâl etrâfa şerâre-pâş intîşâr olup iftâsına me'mûr olanların in'âm u ikdâm ve iğrâ vü ihtimâmda zerreten-mâ kusûrları vâki' olmamış iken bi-hükmi لَمْ يَرِدْ أَقْطَابَهُمْ sa'y ü kûşîşinaslâ fâidesi olmayup yirmiyedi sâ'at kadar temâdi kabûliyle çeb ü râsında vâki' büyüt ve dekâkîn ve emâkin-i kesîreyi sûzân ve hâce-i bender-gâh-ı servet geçenen nice kimeneseleri bî-ser ü sâmân edüp bilâhire imdâd-ı sehâb-ı midrâr-ı feyz-i Bârî ve te'sîr-i du'â-yi tâcdârî ile muntafi ve kulûb-i nâsda hâsîl olan hafa-kân ve ıztirâb zâil ve muntafi oldu.

Vefât-ı kazasker-i Rumeli

Hâlâ sadr-ı Rumeli olan Mehmed Nâfi Efendi bir zamandan berû münharîfî'l-mizâc ve illeti nâ-kâbil-i tîmâr ü îlâc olmakdan nâşî işbu Ramazân-ı şerîfin yirmialtinci hamîs günü müddet-i örfiyyesin kable'l-ikmâl rûh-ı pürfütûhu cesedinden infisâl ve dâr-ı fenâdan dâr-ı bekâya irtihâl eyledi. Münhal olan mansibina sâbıkâ Rumeli kazaskeri Ahmed Ataullah Efendi kâide-ten tekerrür üzere âmâde iken câh-ı merkümdan infisâlı ancak birkaç mâh olmak illeti ve kudât-ı asâkirin bu hilâlde killeti ve bâ-husûs müşârûn-ileyh Rumeli kazaskeri nasb olunduğu takdirde birâderi Mehmed Sâdîk Efendi'nin dahi Anadolu kazaskerliği nevbeti olup بِهِ نَبُودْ بِرَادِكْ كَمْ زَادَهْ اَسْتْ mefhûmu üzere mukaddemâ lağv-ı pâye maddesinden miyânelerde tekevvün (V117-b) eden münâfese-i azîme meclis-i vâhidde adem-i ictimâ'larını müeddî olacaği müllâhazaları bu def'a câh-ı mezkûrun âhare insîrâfî icâb etmekle binâen-aleyh sadâret-i Rumeli hâlâ Anadolu kazaskeri ve nakîbü'l-esrâf olan Dûrrî-zâde Ârif Mehmed Efendi'ye ve sadâret-i Anadolu müşârûn-ileyh Mehmed Sâdîk Efendi'ye tevcîh ve huzûr-ı sadr-ı âlide iksâ-yi ferîve-i semmur ile kadr ü şânları terfi' ve tenvîh kilindi.

Tercüme : Müşârûn-ileyh devr-i Sultân Mustafa Hân-ı sânidemüftî'l-enâm-ı benâm olan şehîd Esseyyid Feyzullah Efendi hazretlerinin semere-i fu'âdi Çelebi Esseyyid Mehmed Efendi'nin ferzend-i emcedi olup bin yüz otuzyedi târihindede zîb-ârâ-yi mehd-i vücûd ve elli bir târihindede ibtidâ-i hâric ile zümre-i müderrisinden ma'dûd ve yetmişaltı târihindede devre-i mu'tâdeyi itmâm ve Üsküdar kazâsiyle bekâm olup seksen üçde Edirne mevleviyeti ile mesrûr ve seksensekizde Medine-i münevvere kazâsiyle hâiz-i rehîne-i hubûr ve doksan dörtde İstanbul pâyesiyle tatvîb ve doksanaltıda Anadolu

sadâreTİyle tefrîh ve tatrîb buyurulup târîh-i mezkûrda sadâret-i Rumeli pâ-yesiyle memnûn ve doksanekizde bilfi'il Rumeli sadâreTİyle kadr ü i'tibârı efzûn olup,

Misra'

وَإِنْ لَا يَكُونُ الْهُرْ

medlûlü üzere bu esnâda merâk ve diyk-i nefes illetleri bi'l-külliyye nefşini kat' vebih-i ömrünü kal' eyledi. Müteveffâ'-yi müşârüin-ileyh hilm ü enâet ile müte'ârif ve müştehir ve irtikâb-i menâhî ve melâhîden müte'avvîz ve müteneffir (V118-a) olduğundan fazla eyyâm-i hükümetinde tarîk-i iktisâda ri'âyet ve insâfdan hâric harekete adem-i rağbet edüp istîhrâc-i ibâreye muktedir ve akrâni beynde bu meziyyetle müftehir idi.

Azl-i kâdî-i İstanbul

Hâlâ İstanbul kâdîsi olan şeyhülislâm-ı esbak semâhatlû İbrahim Beyefendi hazretlerinin mahdûm-ı necâbet-lüzûmları Mustafa Bey-efendi ibtidâ'-yi emirde tanzîm-i umûr-ı es'âra kemâl-i ifset ve perhîzkâriyle mübâşeret ve avâm ve havassa pesendîde olacak vech üzere etvâr-ı âkilâneibrâziyle kesb-i sifat-ı memdûhiyyet ve narh-ı câriye zamîme da'iyesiyle esnâfdan tarafma birkaç def'a arz olunan mebâliğe kemâl-i istiğnâ ve diyânetinden nâşî kat'a rağbet etmeyüp bu hilâde esnâf makülesinden ba'zları ahz ü kisbe me'lûf oldukları menâfi'in ma'dûmiyyeti mülâhaza birle ifsâd-ı mabeyne ibtidâr ve esnâf nizâmîna dâir olan ahvâlin ihtilâline sebeb oluyor deyû ni-hânî isâ'et ve ihbârlardan nâşî bu husûs gerek sâir husûsâta dâir Bâbiâlî-ye gönderdiği l'lâmât vaktiyle buyurulmayup i'tibârdan sukûtu mahsûs oldukda çavuşbaşı ve tezkerecilerden sebeb-i te'hîr mevâddı istifsâr ve anlar dahi tela'süm ile cevâba ibtidâr eylediklerinden nâr-ı gayret bağını kebâb ve sûz u güdâz sûretinde merkümları müstahikk-î serzeniş ve itâb edüp bilâhire bu keyfiyyeti dahi mahalline katı çok zamâim-i nâ-melâm ile inhâ ve mesâvîsini leyî ü nehâr nuhbe-i ezkâr eden şâhs-ı ma'lûmü'l-ettâr (V118-b) si'âyet ve gamzını kuvvetden fi'le îsâl ve müddet-i örfiyesi tek-mîlinden otuz gün mukadem azlıyle ırâs-ı keder ü melâl edüp binâen-âlâ-zâlik işbu Ramazan-ı şerîfin yirmisekizinci günü râdde-i mezkûrede bulunan mevâlî-i izâmin akdemî Mekkî Mehmed Efendi'ye İstanbul kâdiliği tevcîh ve inâyet olunup huzûr-ı sudûrda iksâ-yi hil'at-i semmur ve ol vechile mûmâ-ileyh nâîl-i meserret ü hubûr olup selefleri müşârüin-ileyh dahi sâhil-

hânesinde ikâmet ve du'â-yi bekâ-yi devlete muvâzabet eylemek üzere me'mûr buyruldu.

**Âmeden-i tahrîrât ez-hâkim-i Fas berâ-yi
tahlîs-i üserâ-yi islâmiyye ez-cezire-i Malta**

Hâlâ Fas hâkimi olan Mevlây Muhammed bin İsmailü'l-Hüseyînî Cenâbî'nin bu def'a rikâb-ı kâmyâb-ı hüsrevâneye takdîm eylediği ma'rûzâtında bi-kazâî'l-lahi te'âlâ Malta cezîresinde refte refte giriftâr-ı kayd-ı isâr olan müslimînin ibtigâen li-merzâtî'l-lahi te'âlâ tahlîsleri aksâ-yi merâmi olup Malta'ya tarafından mahsûs âdem irsâl ve mevcûd olan altı yüz oniki nefer ehl-i islâmi iki yüz yetmiş bin üçyüz ellisekiz riyâle kat' edüp derhâl meblağ-ı mezkûru îsâl eyledikde Malta keferesi bu mu'âmeleyi fesh ile sözlerinden nükûl ve zîr olunan mebâliği redd ve adem-i kabûl ve an-asıl zîr olunan üserâ memâlik-i mahrûse ahâlisinden olup tahlîs husûsunda lâzime-i i'tidâd icrâ olunmak îmâ olunduğundan gayri Devlet-i aliye'nin vak' u şâni beyne'l-mülûk zâhir ve ayân ve bîm-i satvetinden mîle-i (V119-a) na-sârâ mânend-i berk-i hazân muztarib ve lerzân oldukları nûmâyân olmağla ednâ himmet sarfîyle tahlîs-i üserâ maddesi hâsîl olacağı ve meblağ-ı mezkûr müşârûn-ileyh tarafından Asitâne-i sa'âdet tarafına tesyîr ve ol vec-hile emr-i fikâke sarf-ı kudret buyurulmak tahrîr olunup tahlîs mümkün olduğu takdîrde Haremeyn-i muhteremeyn'de sâkin ve kâtin olan fukarâ ve zu'afâya meblağ-ı mezkûr tevzî' ve taksîm olunmak husûsunda müşârûn-ileyh niyâz-ı azîm etmiş tahlîs-i üserâya Devlet-i aliye tarafından her bâr sa'y-i bî-şumâr olunduğu gibi bu def'a dahi sarf-ı vü's' u iktidâr olunacağı müşârûn-ileyh tarafına tahrîr ve ilzâm-ı hasm mümkün olmadığı hâlde fukarâ-yi Haremeyn-i şerîfeyn'in sâye-i Devlet-i aliye'de refâh-ı hâlleri ber-vech-i etemîm ve âhardan istiğnâları zâhir ve gayr-i mübhêm olduğuna bî-nâen meblağ-ı mezkûru maa vücûdü's-si'a ol havâliye ib'âs seref ü telef kabîlinden olduğu ifâde ve tezkîr olundukdan sonra zîr olunan mebâliğ Darbhâne-i âmire'ye vaz' ve hifz olunmak husûsu kâr azmûdegân-ı devlet tarafından tasvîb olundu.

**Zuhûr-ı zelzele-i azîme der-Erzincan ve
fevt-şüden-i vâli-i Erzurum ve vukû'-i
tevcîhât-ı vüzerâ**

Bundan akdem Dîvân-ı mu'allâ-erkânda çavuş-başı olup rütbe-i vâlî-yi

vezâret ile Erzurum eyâleti tevcîh olunan Süleyman Paşa mansıbü cânibine azîmet eylediği hengâmada saht u gazab-ı Bârî'yi der-yâd ve adl ü dâdi pîş-nihâd etmek tenbîhâtı ve etbâ'ının zabt u rabtiyle takayyûd edüp (V119-b) araz-i zâil ve zîll-i mâil olan müzahrefât-ı dünyeviyeyi cem' ü celb dâ'iye-siyle vedî'atullah olan zu'afâyi rencîde etmemek vesâyâsı taraf-ı sadr-ı âlî-kadrden gûş-i hûşuna ilkâ ve müşârûn-ileyhin hâli ma'lûm olduğundan lâ-zime-i te'kîd ü teşdîd ber-vech-i evfâ icrâ olunmuşâdı. *كانت قلت له دع الحيز واصنع الشر والضير* Fehvâsı üzere esnâ-yi râhda ebvâb-ı vüzerâda zulm-i bî-hadd ü kiyâsı âdet eden haşerât-ı nâsı kapusuna alup vaz'-ı kadem-i şûm eylediği kazâları haklayarak ve cevâninib-i erba'asına mübâşirler tisyâriyle tekâlîf-i mâ-lâ-yutâk ve eşk-i çeşm-i fukarâyi rûzân ve ihrâk eyleyerek Erzincan kasabasına vürûdunda kemâ-kân askerini çâr-cihete neşr ve zu'afâ ve fukarâya taleb-i emvâl ile irâet-i ehvâl-i haşr eylediğinden gayri kasaba-i mezkûreyi dahi yirmibeş kise zahire bahâya kat' ve bir an akdem tahsîline medâr olmak için i'dâd-ı esbâb-ı siyâset ve nat' edüp hattâ müftisi bir mütedeyyin kimesne olduğuna binâen bu mikdâr meblağı fukarâ edâdan âciz ve bu derece zulm ü cevr gayr-i câiz olduğun alâ-tarîki'r-ricâ inbâ eyledikde kibr ü enfe-i hod-bînî ve cehâlet ü hirs ve redâet-i cibiliyyet bu kavl-i hakkı kabûlden men' ve der-akab müftîyi habs ü tenkîl ve ba'zen tâhvîf ile muhân ve tezâlîl ve ol mikdâr meblağı almadıkca kasaba-i mezkûreden hareket etmeyeceğini dahi takrîr ve tafsîl edüp bu takrîb ile ahvâl-i ahâli (V120-a) diğer-gûn ve tez elden akçe bulup müşârûn-ileyhi kaldırırmak mümteni ve gayr-i mümkün olduğundan beyne'l-beliyyeteyn mağmûm ve mahzûn olmalarıyla bilâhire aceze ve mazlûmîne çâre-sâz olan hâlik-i bî-enbâza ref'-i eküff-i tazarru' ve niyâz ve bu zulm-i sarîhin üzerlerinden insirâfi bâbında eşk-rîz-i sûz u güdâz olduklarında,

Misra'

ای تیرام مظلوم ظالم امان ندارد

mefhûmu üzere nâgehân kasaba-i mezkûrede bir zelzele-i azîme zuhûr edüp vezîr-i müşârûn-ileyhin mukîm olduğu hâne münhemedim ve etbâ' ve hevâşısı ile zîr-i cederân ve sukûfda mün'adîm ve ancak birkaç âdemisi rehyâb-ı ne-cât ve anların dahi a'zâları kûfte-i seng-i kazâ olarak me'yûs-ı hayat oldukları ve «yaş kuru ile yanar» mesel-i meşhûru üzere kasaba ahâlisine dahi müteveffâının şe'âmeti sirâyet ve katı çok nüfûs resîde-i arza-i telef ve mazarrat olup bâ-husûs a'yânlık iddi'âsiyle müteveffâya hevâdar ve arza-i şe-cere-i memleket olan nâ-bekârların ekserîsi mütevârî-i tûrâb-ı helâk ü dimâr

oldular. مُتَهَفَّفَةٌ لَا يَرْضِي بِالظُّلْمِ وَالْجُورِ وَنَوْذِبَةٌ مِنَ الْجُورِ بَعْدِ الْكُورِ Müteveffâ-yi müşârün-ileyhin zînet ü hisseti ber-vech-i kemâl olup cihet-i ta'ayyüsü dahi mazbût olduğundan sâye-i Devlet-i âliyye'de iltizâmât ve vücûh-ı âhar ile iktinâ-yi emvâl-i kesîre ve yâverî-i baht-ı saht ile ihrâz-ı rütbe-i refî'a edüp bu ni'metin şükürünü ifâ ve mûcib-i züll ü hevân-ı dâreyen olan hîrs (V120-b) u tama'dan dâmen-keş-i istığnâ olmasi lâzım iken teksîr-i emvâl dâ'iyesinden fâriğ olmayup yevmen-fe-yevmen tehâluk u hîrsı müteceddid ve an-be-an âtes-i tama'-ı mütevakkid olup nâil olduğu menâsîbda mübtelâ-yi fâkr u iflâs belki âhâd-i nâsın rû-pûş-i imtinâ' oldukları mebâliğ-i cüz'iyeyi irtikâb ve bu vechile menfûr-ı tibâ'-ı şeyh ü şâbb olup bilâhire hezâr mihan ü meşakkat ve envâ'-ı mezâlet ve rezâletle cem' ü iddihâr eylediği emvâlin bir fâidesini müşâhede edemeyüp bir mikdâr mâl-i Kârun gibi nihüfte-i tahte'l-arz ziyâ ve bir mikdârı dahi Erzincan etrâfında sâkin olan lüsûs-ı ekrâd-ı bed-nihâda mâbihi'l-intifâ oldu.

Misra'

المرء يجمع والزمان يفرق

Garîbe : Müşârün-ileyh birkaç sene mukaddem Bağdad'a me'mûr olup hîn-i vusûlünde ma'ârif-i cüz'iyede mâhir bir şahsa mukârin olup keyfiyyet-i müstakbelini istîhrâc niyâzında olmağla âric-i süllem-i vezâret ve ba'de-hû nâil-i rütbe-i şehâdet olacağın merkûm inhâ ve bir zâyiçe tertîb edüp yedîne i'tâ etmekle zâyiçe-i merkûmeyi hîrz-ı cân gibi pinhân ve ba'zen mahrem-i esrârî geçinen kimesnelere irâ'et eylediği dahi vâsil-ı sâmi'a-i îkân olup bu takdîrde merkûmun bi-hasebi't-takrîb tertîb eylediği zâyiçenin ahkâmi zuhûr ve müşârün-ileyhin zâhir-i hâlinden bahs olunmayup mü'mîn ve muvahhid hakkında hüsn-i zann mu'amelesi iltizâm olunduğu hâlde لا رجفن لبعاد (V121-a) فِي خَيْرِ لِيَالٍ فَنَ قَضَتْهُ فِيهَا كَافِرًا كَاتَتْ مِنْيَةَ الْقِيَامَةِ قَدْرَتْ عَلَيْهِ وَمَنْ قَبْضَتْهُ hadîs-i kudsîsi mefhûmu üzere vâsil-ı rütbe-i şehâdet olduğunu gayr-i mestûrdur. Zelzele-i mezkûre Ramazan-ı şerîfde vukû' bulup hadîs-i kudsîde musarrah olan kaydı mahall-i ta'accübdür.

İstidrâd : Ulemâ-i şer' zelzelenin vukû'u zulm ü fusûka haml ve kavillerini ehâdis-i kesîre ile te'yîd ederler ammâ tâife-i hükemâ zelâzili te'sîr-i şemsden hâsîl kesret-i ebbireden ve buhârm tahte'l-arz ictîma'mdan neş'et eylediğini beyân ve bu keyfiyyetle vech-i arz-ı salâbet peydâ edüp şol hay-siyetle ki arzdan nüffûz-ı buhârât mümtenî' ve şiddet-i harâret ve adem-i vücûd-ı bürûdet ile mâye-i istihâleden mündefi olacağını ve bu sûretde buhâr su'ûd edüp menfez bulmadığı hâlde arz misâl-i mahmûm mühtezz ve

muztarib olup çok kere zâhir-i arz münsak ve mevâdd-i muhtesibe şukük-i arzdan hurûc eyleyeceğini kitâblarında zikr etmişler. Ulemâ-i şer'i şerîf bu akvâlî ibtâl ve tezyîf eyledikleri mahallinde mastürdür. **رجنا الى ما نحن فيه** Müşârûn-ileyhin fevti takrîbi ile vüzerâ-yi izâm tevcîhâtı olup münhal olan Erzurum eyâleti Trabzon vâlisi Vezîr Elhac Ali Paşa'ya ve Trabzon oğlu Vezîr Mikdâd Ahmed Paşa'ya ve İçel sancağı ilhâkiyle eyâlet-i Karaman Vezîr Çerkes Paşa'ya ve Adana eyâleti Gonya sancağına ber-vech-i arpalık mutasarrîf olup hâlâ (V121-b) Faş muhâfizi olan Vezîr Halil Paşa'ya ve Musul eyâleti Vezîr Timur Paşa'ya ve sâbıkâ Musul vâlisi Yazıcı-zâde Vezîr Mustafa Paşa Sivas'a doğru geldikde hâline çesbân bir mansîb ile cezlân buyurulmak va'd olunup Kayseri sancağı mîrimîrân-ı kirâmdan Kili muhâfizi olan Hâmid Hüseyin Paşa'ya ve Akşehir sancağı Abdülcelil-zâde Mehmed Paşa'ya ve Çorum sancağı ber-vech-i ilhâk Kars beylerbeyisi Mustafa Paşa'ya işbu Ramazân-ı şerîfin yirmiikinci günü tevcîh ve ihsân buyuruldu.

**Cehre-sâyî-i erkân-ı devlet be-hâk-i atebe-i
sehriyâr-ı pûr-ma'delet berâ-yi tehniyyet-i
îd-i pûr-meymenet**

İşbu Şevvalî'l-mükerremîn gurre-i garrâsı olan selâsâ gününde tekmîl-i selâsîn ile yevm-i id sübût-yâfte-i tahkîk olmayla ber-mu'tâd-i kadem-i ulemâ-i izâm ve vükelâ-yi fihâm Saray-i hümâyûnda ictimâ edüp âstîn-pûsî-i hazret-i hilâfet-penâhî ile dil-şâd ve mesrûr ve rü'yet-i cemâl-i bâ-kemâl-i cenâb-ı zill-ullahî ile cümlesi nâ'il-i inbisât ve hubûr oldular.

Vukû'-ı tevcîhât

İşbu şehr-i Şevvâlî'l-mükerremîn beşinci günü deydene-i kadîme-i Devlet-i aliyye üzere tevcîhât olup kethüdâ bey ve reisülküttâb efendi ve çavuşbaşı ağa ve tezkereciler ibkâ olunup mektûbculuk hizmeti sâbıkâ beylikci olan Mehmed Râşîd Efendi'ye ve beylikcilik mektûbî-i esbak Abdullâh Efendi'ye tevcîh ve teşrifâtî ve kethüdâ-kâtibi kezâlik ibkâ ve yeniçeriler ağası ve rikâb ağaları ve defterdâr efendi ve şikkeyn ibkâ ve takrîr ve hizmet-i tevkî'i Lâleli (V122-a) Mustafa Efendi'ye ve defter emâneti Âtif-zâde Ahmed Bey'e ve büyük rûznâmecilik Esseyiid Abdülkerim Efendi'ye ve baş-muhâsebe Râif Ali Efendi'ye ve şehremâneti Hâfız Dâmâdi İsmail Efendi'ye ve tersâne ve darbhâne ibkâ olunup matbah emâneti sultan kethüdâsı Osman Ağa'ya ve arpa emâneti Kıbrîşî Ali Ağa'ya ve Anadolu muhâsebeciliği

Mehmed Efendi'ye suvâri mukâbeleciliği Behcet-zâde'ye ve Haremeyn muhâsebeciliği Nuri Efendi'ye ve yeniçeri kitâbeti Hakkı Bey'e ve sipâh kitâbeti mâbeyinci Mustafa Bey'e ve silâhdâr kitâbeti Abdülcelil-zâde mektûbcusu Sivaslı Hasan Efendi'ye ve cizye muhâsebesi sâbıkâ mektûbî-i sadrî âlî Nahîfî Mehmed Efendi'ye mevkûfatcılık Kenan Efendi'ye ve Barut-hâne nezâreti Çaprazlı dâmâdî Süleyman Efendi'ye ve masraf-ı şehriyârî kitâbeti Lâlâ Mehmed Efendi'ye ve mâliye tezkereciliği Divriği yazıcı-i esbak Ahmed Efendi'ye nezâret-i Tophâne ibkâ ve kalyonlar defterdârlığı muvakkaten bu abd-i âcize ve küçük rûz-nâmecilik âmedci efendiye ve barut-hâne-i Gelibolu nezâreti ibkâ piyâde mukâbeleciliği Ayasofya kâtibi İsmail Efendi'ye küçük evkâf Aşçıbaşı-zâde Ahmed Bey'e Haremeyn mukâta'acılığı çavuş-başı kisedârı Ömer Efendi'ye cebeciler kitâbeti Halil Efendi-zâde Feyzi Efendi'ye sipâh ağalığı Hasan Paşa dâmâdî Ahmed Ağa'ya baş-bâki kulluğu Hayreddin Paşa-zâde Ali Bey'e ulûfeciyân-ı yemîn ağalığı ocaklar kethüdâsı (V122-b) ağaya cebeci-başılık kezâlîk ocakları kethüdâsı ağaya topcu-başılık akl ü rişdü zâhir ve umûr-ı hâriciyede akrâni nâdir olan Varnalı-zâde Selim Ağa'ya ve hassa mi'mâr-başılığı Hâfız Efendi'ye ve sâir menâsîb dahi liyâkat ve istî'dâdları bedîdâr olanlara tevcîh ve hâcegânın ba'zi erbâb-ı istihkâkına atâyâ-yi pâdişâhî bezî olunarak hâlleri terfîh olundu. Ve vüzerâ-yi izâm ve mîrimîrân-ı kirâm hazerâtının ekserîsi hasbe'l-iktizâ işbu sâl hilâlinde tebdîl ve tağyîr kabul eylediğine binâen cümlesi ibkâ ve yevm-i mezkûrda kapu kethüdâlarma hil'atler iksâ buyuruldu.

Ihsân-ı vezâret be-muhâfiz-ı Soğucak

Mîrimîrân-ı kirâmdan olup müntehâ-yi serhadd-i islâmiyyede vâki' Soğucak kal'asını bir zamandan berû muhâfazaya kıyâm ve ol havâlinin oldukça âbâdânî ve imârına ihtimâm üzere olan Ali Paşa'nın şîme-i Devlet-i aliye üzere mazhar-ı hüsn-i mükâfât olması havâli-gerd-i zamîr-i enver-i pâdişâhî olduğuna binâen işbu bin yüz doksansekiz senesi Şevvâlinin beşinci günü avâtif-ı aliye-i mülükâneneden mûmâ-ileyhe ihsân-ı vezâret ve mutasarrif olduğu Ankara sancağı ber-vech-i te'yîd tarafına tevcîh ve inâyet buyuruldu.

Vürûd-ı ma'rûzât ez-hânân-ı İran ve Dağıstan ve firistâden-i evâmir-i aliye ve hedâyâ be-işân

Tiflis hâkimi olan Ereğli Hân-ı bed-peymânm düşmen-i dîn ü devlet

olan Moskovlu ile güzerân eden mu'âhede ve ittifâkî ve ahad-i hümânen âhra verdiği sened (V123-a) keyfiyyeti bundan akdem mufassalan zikr ü beyân olunmuş idi. Moskovlu tarafından el-yevm Tiflis'de li-emrin ikâmet eden keferenin sergerdesi bu esnâda hânâن-ı İran ve Dağıstan'a ırsâl-i mekâtîb edüp mazmûn-ı mekîdet-meşhûnu Rusyalı Devlet-i aliye ile müceddeden akd-i sulh edüp Tiflis hâkimi dahi ahdini tecdîd ve Rusya'[ya] oğullarını tesyîr ile müdde'âsını te'yîd edüp hânâن-ı İran ve Dağıstan dahi Hâkim-i mesfûr itâ'at ve alâ-tarîkü'r-rehn evlâd ve akrabalarından birkaç kimseyi tarafına ırsâle mübâderet etsünler zemininden ibâret olup zikr olunan hânân bu haber-i mûhiş ve bâridden müşme'iz ve müteneffir ve el-yevm memâlik-i İran'ın şahdan hulüvvi hasebiyle a'dânın tama'i mütekessir olduğundan fazla İran'da olan hânân taht-ı tasarruflarında olan memleketleri alâ-hide zabt ile takayyûd ve yek-diğerin mahkûmu olan mahalle adem-i tecâvüzu ta'ahhûd etmiş bulunmalarıyla beynlerinde şerîta-i tesâvî mer'i ve müte'ekkid ve mukâbele-i hasm ise hey'et-i ictimâ'iyye ve bir hâkim-i nâfizü'l-kavlin tedbîr ve tasarrufiyle mümkün olup müteferrikü'ş-şeml ve mütegâyi-rü'l-kelime asâkir ile feth-i derîce-i hisâm ve bahr-i bî-kerân-ı muhârebeye iktihâm bi-hasebi'z-zâhir netîce-bahş-ı merâm olmadığını te'emmûl ve teffâkûr etmeleriyle cihet-i vahdet-i İslâmiyye muktezâsi üzere Devlet-i aliye'ye istinâd ve sergerde-i mesfûrun mektûbunga havâle-i şemşîr-i gâzv ü ci-hâd eylediklerinden gayri cânib-i (V123-b) devlet-i zafer-menâkibdan kendülere i'ânet olunduğu hâlde bir ferd kalıncaya dek mukâbele-i a'dâdan rû-gerdân olmayup a'lâ-kelimetü'l-lah kasdiyle sell-i seyf-i celâdet ve hezz-i ri-mâh-ı şecâ'at edeceklerini mübeyyin Der-aliye'ye olan ma'rûzâtlarıyle mahsûs bir âdemlerini Çıldır vâlisi tarafından ırsâl ve müşârûn-ileyh dahi hazîne kâtibini merkûma terfikan Asitâne-i sa'adet'e ba's u îsâl etmiş Ereğli ile Moskovlu'nun zikr olunan mu'âhede senedlerinde bigâneden mektûm ve ancak beynlerinde ma'lûm bir madde-i hafiyye olduğu îmâ olunmuş idi. Madde-i mezâküre beher hâl bir devletin aleyhine dâir olduğu nezd-i ukalâda vâzih, el-yevm vukû' bulan keyfiyyetden garaz-ı kâmin-i adüvv lâyih olmağla vukû'undan evvel vâki'anın ilâcî görülmek mühimmât-ı dîniyye ve dünyeviyeden olduğuna binâen derhâl bu keyfiyyet-i sugûr ve serhadlerde vâki' vüzerâ-yi izâm ve muhâfizîn ve rü'esâ-yi asâkir-i nusret-karîne ifâde ve a'dâ-yi li'âm-ı hudûd-ı İran ve Dağıstan ve tuhûm-ı memâlik-i şehriyâr-ı gitî-sitâna tahattî ve tecâvüz ederler ise bi'l-muhâbere mukâbeleye kıyâm ve yek-laht-ı ittihâd olarak himâyet-i beyza-i İslâmiyyeye ihtimâm eylemleri emr ü fermân olunup hânân-ı İran ve Dağıstan'a dahi a'dâ-yi dînin bâdî-i emirde çerb ü şîrîn ve nihâyet-i kârda zehr-âgîn olan akvâl-i mü-

mevvehelerine vücûd vermeyüp tavâif-i tatar ve ahâli-i Leh'e eyledikleri hîle ve hud'adan (V124-a) mütenassih ve pend-pezîr olarak lede'l-hâce der-niyâm olan seyf-i intikâmî keşîde ve bîh-i vücûd-ı dûzah-ı karârların bûrûde edüp akdâm-ı şe'âmet-encâmlarm kutr-ı İran ve hitta-i Dağıstan'a basdır mamağa sarf-ı iktidâr etmeleriyle ve Devlet-i aliye zümre-i muvahhidîn ve isâbe-i müslimîne كاروا mu'in ve zâhir olup himâye ve vikâyelerini vâcibât-ı dîniyyeden add eylediği zemîninde Dîvân-ı hümâyûn kaleminden mu-fassal evâmir-i aliye isdâr ve bu hîlâde zîkri olunan hânların te'lîf ve te'mîn ve Devlet-i aliye tarafına meyl ü incizâbları tarîkini tahsîlde fevâid-i kesîre mülâhaza olunduğundan gayri Sultan Ahmed Hân ve Sultan Mahmud Hân hazerâti vakitlerinde zîkri olunan hânlarla Devlet-i aliye tarafından katı çok hedâyâ ve teşrifât fîristâde ve bu teveccüh ve iltifât kendülere tâziyâne-i şevk olup âsârı dahi müşâhede olunmağla darb-hâne ve baş-muhâsebede mikdâr ve kemiyyetleri ma'lûm olduğu vech üzere bu def'a dahi hedâyâ ve atâyâ terfîb ve müte'ayyinleri âharda imtiyâz olunarak taraflarına ba's u tesrîb olundu.

Vukû'-ı meşveret der-nezd-i kethüdâ-yi hazret-i sadr-i âli berâ-yi müzâyaka-i mîri ve umûr-ı sâire

Devlet-i aliye'nin el'ân vâridât-ı mu'ayyenesi masârifât-ı mukannene-sine ve vaktiyle i'tâ ve istîfâsi ehemm olan mevâcib-i askeriyyenin edâsma vefâ etmeyeceği mütebeyin (V130-a) ve surûf-ı ezmân ve inkilâb-ı hadesân ile tekevvün eden masâlîh-i zarûriyye-i mülkiyyenin temşîyeti dahi muhtâc-ı zuhûrât-ı gaybiyye olduğu müte'ayyin olup vakt ü hâl iktizâsına göre hifz-ı memâlik ü sugûr ve tahsîl-i istî'dâd ve mukâbele-i hasm-ı pür-gurûr dahi vâcibât-ı umûrdan olduğuna binâen bir-iki seneden berû tanzîm-i hâl-i asker ve tetmîm-i malzeme-i sefer-i bahr ü berr bi-fazlehu sübhânehu ve te'âlâ min gayr-i kusûr müyesser olup ancak bu kadar mühimmât ve levâzîmâtın te-dârukü hâricde vücûdu ma'dûm ba'zi tasarrufât-ı akliyye ile husûle gelüp darb-hânedede iddihâr olunan mebâliğden ve aralıkda zuhûr eden vâridâtdan sarf ile vücûd-pezîr olmakdan nâşî darb-hânedede müterâkim olan mâl-i zû-hûrâtâ bu takrîb ile nifâd tatarruk eylediğinden başka darb-hâne sermâyesinden dahi bin üç yüz kise akçe sarf olunup bundan sonra ilcâ-yi zarûret ü ihtiyâc ile sermâye-i mezkûreden ahz ü sarf olunduğu hâlde umûr-ı darb-hâne mu'attal olacağı zâhir olmağla bu keyfiyyet vaktiyle meşveret olunmak ve Sofya seraskeri Vezîr İsmail Paşa'nın harekâtında fütûr-ı mahsûs ve manzûr ve beyne'l-asâkir adem-i nüfûzu dahi mervî ve meshûr ve tabi'at-i

maslahata nazaran Nemçeli nakz-i ahd ve muhârebeye tasaddî eylediği takdîrde müttefiki ancak irâet-i sevâd-i cem'iyyetle iktifâ edüp derhâl memâlik-i mahrûseye hücüm etmeyeceği muhtemel olmağla takdîm-i ehemm kâidesine ri'âyeten Sofya tarafına (V 130-b) şimdiden nâfizü'l-kelim ve idâre-i askere muktedir kaviü's-şekime bir vezîr serasker nasb olunmak muktezî olup binâen-alâ-zâlik elsün-i nâsda mehâbet ve şecâ'ati mezkûr olan Abdi Paşa hazretleri mansıbı olan Rumeli eyâletiyle Sofya seraskeri ve İsmail'e müşârûn-ileyh İsmail Paşa yâhud diğeri nasb olunmak ve seraskerler ma'iyyetlerine mukaddemâ ta'yîn olunan terakkilü ve sâir sunûf-ı asâkir vaktimiz tamâm oldu deyû me'zûn ve gayr-i me'zûn alâ-ihtilâfi'r-rivâyeteyn ba'zilarının avdetleri ve avdet eyleyecekleri mesmû' ve unf u cebr ile tevfikleri müşkil ve belki memnû' olmağın sipâh ve silâhdârdan birer mikdâr cedid terakkilü yazılmak münâsib midir? ve Bosna ahâlisi zâhirde şâkilerinden şikâyet ve zîmnen vâlilerinin zabt u rabt kudretleri olmadığını hikâyet ederek Asitâne-i aliyye'ye arz u mahzar göndermeleriyle şimdilik müvellî ve mübâşir ta'yîni ile İslâh-i beyنlerine egerçi ihtmâm olundu ancak iltiyâm kabûl eyleyeceği mechûl olup imkân-ı imtizâc-ı meslûb olduğu hâlse lâ-ilâc vâli-i müşârûn-ileyhin dahi tebdîli muktezî olmağla mevcûd olan vüzerâ-yî izâmin kangısı Bosna'ya münâsibdir, ve Açıkbâş meliki Soloman'ın helâ-kindен sonra bu tarafda müsâfireten mukîm olan Levan-oğlu Keyhusrev ve Açıkbâş'a melik nasb olunmak üzere hâlâ Erzurum vâlisi Canikli Ali Paşa hazretleri tarafına ırsâl ve ik'âdi bi'l-ittifâk müşârûn-ileyhin uhdesine havâle olunup (V131-a) bu hâlse müşârûn-ileyh yedi-sekiz bin mikdarı asker ile kethüdâsmî başbuğ edüp Keyhüsrev'i ma'iyyetine terfik ve Açıkbâş'a gönderdiği haberi gelüp bu maddenin dahi nef' ü zararı müzâkere olunmak lâzım geldiği ecilden işbu Şevvâl-i şerfin yirmibeşinci günü Bâbiâlî'de kethüdâ bey dâiresinde meclis-i meşveret tertîb olunup defterdâr efendi ve çavuş-başı ağa ve Süleyman Feyzi Efendi ve Hasan Efendi ve Hacı Selim Ağa hâzır oldukları hâlse ibtidâ zarûret-i mîrî der-meyân olundukda Hasan Efendi defterdâr efendiye hitâb ve «tahsîlâtınız ne vechiledir» deyû isticvâb eyledikde «Diyarbekir taraflarında olan mâl-i bekâyânın ba'zısı tahsîl ve ba'zisi havâle olunmakdadır, ancak şey kalîl olduğundan mîrînin cerîhasına merhem olamaz» dedikde Hasan Efendi su'âlini tekrâr ve Haleb gümriğünün nef'i kesîr olup muhassillar emvâl-i mîriyyeyi ihtilâs eylediklerini ve Haleb muhassilliğine merbût olan mukâta'at tâliblerine verilse mu'accelelerinden vâfir şey hâsil olacağını tezkîr eyledikde Hacı Selim Ağa mukâbele ve Haleb muhassilliğinm nemâsı kalîl olduğuna binâen muhassillarının ikide bir iflâsa çıktıkları delîl olduğun ifâde edüp memâlik-i mahrûsede olan ehl-i

zimmetden i'tibârât-ı selâse ile el-yevm alınan dört ve iki ve bir altın yüz onar pâre hesâbiyle olup İstanbulî hesâbî ile üçer guruş alınur ise ve buna müsâ'ade ve mesâğ-ı şerî var ise mecmû'undan mâm-i vâfir hâsil olacağını (V131-b) beyân eyledi. Çavuş-başı ağa mukâbele edüp «ehl-i zimmetden tahsîl olunan mâm-i cizye bildiğimiz gibi olmayup cevâiz ve hüddâmiyye ve vücûh-ı uhra ile olan masârifre medâr olmak için hâlâ Edirne'de a'lâdan yirmiiker guruş eline geldiğini îmâ ve vakte göre celb-i kulûb-i re'âyâ lâ-zîm geldiğinden teklîf-i mezbûre ile inzi'âcları gayr-i münâsib olduğun inbâ edüp ancak Âtif Efendi defterdârlığında olduğu gibi beher sâl cizye boğçaları birer ikişer mâh mukaddemce küşâd olunur ise altı-yedi senede başkaca bir senelik cizye mâli tahsîl olunacağı mümkünkindir» dedikde defterdâr efendi mukâbele edüp «zîkr olunan fâidenin vukû'u mümkün olduğu hâlde bile ba'de-zamân husûle gelecek menâfi'den olup devletin matlûbu ise nakd-i vaktdır» dedikde Feyzi Süleyman Efendi kelâma ağız edüp müşâyaka-i mîrînin esbâb-ı indifâ'ı derdest olan mevadd içün iktizâ eden tedâbîr-i nâfi'anm îka'ı arız ü amîk fikre muhtâc olup meclisde hâzır olanlar bu keyfiyyeti kendü hânelerde tasvir ile mütebâdir-i ezhân olan ârâ-yi haseneyi gelüp ifâde etmek evlâ olduğunu beyân ve vech-i mezâkûru herkes istihsân eyledi, Sofya seraskerliği kâle gelüp defterdâr efendi Bosna vâlisinin seraskerliğini tercîh eyledikde zamânın adem-i müsâ'adesi hasebiyle tahrîk-i vüzerâ-yi hu-dûd çendân münâsib olmadığından gayri müşârûn-ileyh mukaddemâ İsmail seraskeri (V132-a) iken müşvâri ma'lûm zabt u rabt-ı askerde kudreti ma'dûm hattâ zamânında kul kethüdâsı kazâ-zede ve askerî tâifesi dahi vâdi-i isyâna pâ-nihâde olarak müteferrik olmuş idi. Müşârûn-ileyhin bu esbâb ile azli ve Abdi Paşa'nın nasbî iken o esnâda seraskerlige dâir maslahat kalmadığından meskûtun anh kaldığını Süleyman Feyzi Efendi takrîr ve «Bosna'nın askerîsi derûn-ı eyâletden hâsil olduğuna binâen vâli-leri muhâfiz gibi olup tebdillerinde acele ve te'hîr müsâvî ve şimdilik terbiye ve tenbîh ile İslâh tarafeyne sa'y olunmak hüsn-i tedbîrdir» dedi. Ve ba'dehû İsmail cânibi seraskerliği mezâkûr olup Aydoslu Mehmed Paşa ve yâhud Sofya seraskeri İsmail cânibine serasker ve vüzerâdan yâhud mîrimî-rândan biri muhâfiz-ı Bender nasb olunmak ve Bosna vâlisinin azli iktizâ eylediği hâlde kurb-i mesâfe münâsebeti ile Râif İsmail Paşa Bosna'ya ve Abdullah Paşa Belgrad'a gönderilmek üzere karâr verildi. Zîrâ Râif İsmail Paşa'nın dahi ahâli-i serhadd ile adem-i imtizâcî mesmû' olup bu hilâlde Belgrad'da tevkîfi ihtilâlin tezâyüdüne ve gittikce nüfûzunun noksâniyyeti sebeb olacağından gayri serhadd-i mezâkûrdan âhar mahalle nakl olunması müşârûn-ileyh dahi mahz-ı hayr olduğu bî-iştibâhdır. Bundan sonra te-

rakkilülerin inkizâ-yi müddetleri ve birer mikdâr cedid neferât tahrîri kale gelüp Hacı Selim Ağa sipâh ağalığı hengâmında (V132-b) tahrîrine me'mûr olduğu neferâtın tekâmilinde azîm meşakkat çekdiğini ifâde ve mukaddem yazılan terakkilülere müceddeden terakkî verilmek üzere kemâ-kân tevkîfleri irâde olunur ise müstelzim-i nef' ü fâide olmadığını inhâ ve neferât-i mezkûre me'mûr oldukları mahallerde tahrîr olundukları kadar mevcûd olmadıkları ve serasker bunların zâbitlerine li-emrin-mâ müsâ'a de ede-geldikleri hüveydâ olup Abdi Paşa Rumeli seraskeri olduğu takdirde iki-üç ayda bir alâ-tarîki'l-münâvebe kazâlardan asker celb ve istihdâm eylemenin semt-i suhûletini bulacağı ve İsmail seraskeri nasb olunacak Aydoslu Mehmed Paşa dahi «bu vechile hareket etmek üzere me'mûr buyurulması en-sebdir» dedikde Abdi Paşa ile bu husûs muhtâc-ı istimzâc olmağla bi'l-mükâibe müzâkere ve muhâbere olunmak üzere tevkîf olundu. Hacı Selim Ağa kelâm-ı sâbıkından udûl birle «muvazzaf askerin gayr-i muvazzaf dan evleviyetini ve seraskerlere kuvvet-i kalb ve münkâd oldukları tezkâr edüp sene-i sâlifede muharrer olan neferâtın su'ûbet ve meşakkatinden hâzeren nîfî mertebesi tahrîr-i murad olunur ise suhûlet der-kârdır» dedikde nîfî tertîbde çendân hüsn olmadığı cevâbi verildikde Açıkbaş meliki husûsu zîkr olunup bâlâda tafsîl olunan tedbîr müstahsen ve dil-pezîr olduğu huzâr tarafından beyân olunup meclise hitâm verildi.

Hülâsa-i takârir-i ricâl-i Devlet

Ref'i müzâyaka ve husûl-i meblağ maddeleri te'emmüle muhtâc olduğu için meclis-i mezkûrda mevcûd olan ricâl-i devlet (V133-a) idâre-i per-kâr-ı fîr ü rü'yet ve ba'dehû Bâbiâlf'ye gelüp mâ-hasal-ı te'emmul ü mü'lâhazalarını ifâdeye mübâderet edecekleri beyân olunmuş idi. Binâberîn Feyzi Süleyman Efendi'nin Babiâlf'ye verdiği takâfirinde düvel-i nasârâdan istidâne zarfûret-i devleti a'dâya işâ'a ve ibâne ve belki müstakriz cânibinden kapulu müte'azzir bir nev'i teklîf îrâdına dahi bahâne olacağı muhtemel olup ancak akçesi alâ-mehlin verilmek şartıyla sefere muktezî ba'zı mühim-mât talebinde be's olmadığı ve istikrâz maddesi istihsân olunduğu hâlde ci-het-i vahdet-i diyânet mülâbesesiyle Fas hâkiminden istikrâz olunmak ve sâbıkarda mîrili eyâlet vüzerânın muktedirlerine mu'accelât-ı mu'ayyene ile verili gelmekle eyâlatın menâfi' ve fevâidi kemâ-kân ise ve vüzerâda sâhib-i miknet ve kudret var ise tanzîminde vücûh-ı menâfi' der-kârdır keli-mâti derc olunmuş.

tîrâz : Cemî' düvelin hîn-i muhârebede yek-diğerden istikrâzları mes-

bük olup hattâ Felemenk Cumhuru'ndan Moskovlu kırk-elli bin kise istidâne eylediği tevâtür-yâb-ı iştihârdır. Devlet-i aliye'ye dost olan düvelin birinden istikrâza karâr verildiği hâlde Devlet-i aliye'den rehin ve ribh talebi îhtimâlı vardır mülâhaza olunur ise ancak bu maddeler mülâhaza olunmalı ve mîrlü eyâlâtın vüzerâya ber-vech-i mâlikâne verilüp mu'accelâtı alınmak maddesi hâricde viçfûdu olmayan ma'ânî maküaleden istinbât-ı ahkâm etmek gibidir. Ya'ni muhâli temennîdir, zîrâ asrımızda mevcûd olan vüzerâda (V133-b) yesâr u servet mefkûd olup el-ân aqniyâlarından ma'dûd olan Cezzar Ahmed Paşa'ya Sayda eyâleti ber-vech-i mâlikâne verilmek mümkündür, ancak bu tasarrufdan fakat yüz elli yâhud iki yüz kise hâsil ve o dahi lâ-tâil kabîlinden olup Devlet-i aliye'nin ednâ bir sülmesine hâil olmayacağı zâhirdir. Kaldı ki Fas hâkiminin mukaddemâ vürûd eden elçilerine barut ve güherçile ve karz olmak üzere dört bin kise akçe sipâriş olunup bu es-nâda haberi gelmekle efendi-i mûmâ-ileyh yâ o dereke bu keyfiyyetden bî-haber olarak kevkeb-i re'yini ilmâ',

Misra' :

و با خود برف رادید و گفت بادر برف

mefhûmu üzere Fas'dan gelen tahrîrâtın mefhûmunu istimâ' etmiş ola. Defter emîni Hasan Efendi'nin me'al-i takrîri Devlet-i aliye'nin îrâd ve masrafi ta'dîl ve ba'zi zevâidi taklîl olunarak meblağ tedârükü mümkün olmayup zîrâ serhadler mevâcibinden bâz-be-hazîne olunan mebâliğ ve matbah ve arpa emânetlerinden tenzîl ile hâsil olan menâfi' derece-i nihâyetde olup fî-mâ-bâ'd tasarrufa mütehammil olmadığı zâhirdir. Kaldı ki tevfîr-i îrâd irâde-style fâizi külli olan cizyeler ve Haleb gümrügü eshâm i'tibâr olunur ise bir mikdâr meblağ husûle geleceği egerci mümkün olup lâkin bundan hâsil olan meblağ Devlet-i aliye'ye iktizâ edecek mikdârı olmayup zarûri istidâneye ihtiyâc mess etmekle mümkün olmadığı hâlde Felemenk ve Fransa ve İspanya devletlerinden beş-on bin kise akçe istikrâz husûsuna ve ceste (V 134-a) ceste edâ olunmak emrine nizâm verilür ise münâsib olmak güm-rük re'ylerinden ibâret olup eshâm olunacak cizyelerden ancak bir-iki cizyenin eshâma tahammülü olup anlardan dahi şifâ-yi sadr hâsil olmayacağı Haleb muhassillliği gümrukden ibâret ve sâir mülhâkâtı bî-menfa'at olduğu-na binâen gümruk-i mezbûr muhassillikdan ifrâz olunduğu sûretde muhassilliğe vehn-i külli âriz olup mâli hebâ ve zararı fâidesinden ziyâde olacağı hüveydâdır. Ancak madde-i istikrâzin suhûleti bulunduğu hâlde tanzîmde be's olmadığı müsellemdir. Elhac Selim Ağa'nm müfâd-i takrîri cümlemiz

Devlet-i aliye'nin perverde-i nân u ni'meti ve kalîl ü kesîr neye mâlik ol-duk ise bu devleti semere-i birr ü mekrûmeti olup vakt-i vüs'atde edâ olun-mak şartıyla ricâl-i devlet ve erkân-ı sultanatdan tahammüllerine göre birek mikdâr meblağ istikrâz olunur ise vâfir meblağ hâsil olacağı ve memâlik-i mahrûsede hâsil olan penbe [ve] duhan dönümlerine nizâm verildiği gibi taraf taraf tashîh ve taht-ı râbitaya idhâl birle ber-vech-i mâlikâne fûrûht olunur ise yedi-sekiz bin kise hâsil olacağı me'mûl olup ancak sûret-i tefhî-mi muhtâc-ı tafsîl olup irâde buyurulduğu takdîrde tafsîl olunacağı ve Ay-dîn muhassillarına mahsûs olan hazariyye ve mübâşiriye-i hazariyye ve hâs ve zahîre-bahâ ve sâir vâridât-ı mu'ayyene cem' olunsa külliyyetlü şey olup bir mikdârı mâl ve kusûru fâiz farz olunarak münâsib vüzerâdan ifrâz ve muhassîlik (V 134 - b) i'tibâriyle erkân-ı sultanatdan ma'lûmü'l-esâmî ki-mesnelere mu'accelât-ı mukadderesiyle ber-vech-i mâlikâne tevcîh olu-nur ise bundan dahi birkaç bin kise hâsil olacağı tedâbirinden ibâret olu-nup Devlet-i aliye ricâlinden lev-faraznâ istikrâz murâd olundu. Ricâl beyninde mütemevvil ancak üç-beş kimesne bulunup kırk ellişer kise alınsa devletin ne derdine dermân olabilir. Ancak dönüm-i penbe erbâb-ı vukûfdan tahkîk ve cihet-i nizâmı tedkîk olunup imkâni bulunduğu sûretde fevâid-i kesîreyi müstelzimdir. Lâkin nizâm bulacağı mahall-i te'emmüldür. Ve vü-zerâdan Aydin eyâleti ifrâz ve vâlilere mahsûs olan vâridât-ı mu'ayyenesi eshâm vechile ber-vech-i mâlikâne fûrûht olunur ise birkaç bin kise akçe hâsil olacağı ve refte refte mahlûlâtından dahi külli fâide melhûz olduğuna binâen sûret-i tanzîmi akla mülâyimdir. İşbu keyfiyyât bi-tefâsilehâ rikâb-ı hüsrevâneye arz u takdîm ve Aydin maddesi muvâfîk-ı re'y-i şehîşâh-i cem-dîhîm olmağıla etrâfiyle mülâhaza ve nizâmı verilmek bâbında hatt-ı hümâyûn şeref-yâfte-i sudûr oldu.

**Me'mûriyyet-i elçi-i França ez-devlet-i hod
be-islâh-i zâtü'l-beyn ve hâsten-i işân-ı
ticâret-i Bahr-i siyâh ve vukû'-ı mükâleme**

Nemçelü'nün alâ-tarîki'l-ısrâr matlûbları olan arâzi-i Bosna ve İrşova-i atîk maddeleri için França Devleti tavassut murâd etmekden nâşî Asitâ-ne'de olan elçileri bu husûsa dâir mukademâ bir kit'a takrîr Bâbiâlî'ye gönderüp mülâhazâtını tahrîr ile (V135-a) ifâde edemediğinden reisül-küttâb efendi ile mülâkâta tâlib olduğunu diğer takrîr ile inhâ ve arâzi-i mezkûrenin Nemçelü'ye terki husûsunda Devlet-i aliye'yi teşvîk ve iğrâ edüp Françalı Belgrad altında mün'akid olan müsâlahanın mutavassiti ol-

maliyile bu def'a hâhişger olduları emr-i tavassutun kabûl olunmaması nâ-münâsib olmağın mülâkat husûsuna karâr verilüp işbu şehr-i Zilkâdenin beşinci isneyn günü Aynalı-kavak sâhilsarayında Müftî-zâde Ahmed Efendi mürâfakatîyle reisülküttâb efendi elçi-i mersûm ile mülâkî oldukda arâzi-i ma'hûdenin Nemçelü'ye terki husûsunda mükâleme mazbatasına tafsîl olunduğu vech üzere hayli ebhâs güzerân edüp bilâhire Bosna cânibine ta'yîn olunan mübâşirin bu cânibe avdetiyle madde tahakkuk eyledikde teba'iyyet-i maslahat ve muktezâ-yi vakt üzere husûsât-ı mezkûre müzâkere olunur cevâbları müşârüün-ileyhimâ taraflarından elçiye ifâde olundu. Bundan sonra elçi-i mersûm Bahr-i siyâh ticâretinin Moskovlu'ya inhisârı ve bu tâhsîs ve inhisârin Devlet-i aliye'ye zarar-ı bî-şumâr olduğunu tezkîr ve França Devleti Devlet-i aliye'nin sadâkat-kârı olmağla Bahr-i siyâh'da sefinelerinin ticâret ile geş ü güzârı Devlet-i aliye'ye menâfi'-i adîdeyi müstelzim ve kâfil ve emr-i tavassutdan lâzım gelen mükâfât bununla hâsil olacağını ve ale'l-husûs bedhâh olan düvele tecvîz olunan husûs dost olan (V135-b) devletlere tecvîz olunmak evlâ ve şurûtun buna müsâ'adesi dahi zâhir ve hüveydâdir dedikde işbu keyfiyyât evliyâ-yi devlete arz olunup ne vechile irâde-i sâmiye ta'alluk eder ise mersûma tefhîm olunmak üzere meclise hitâm verildi. Bahr-i siyâh ticâreti beyne'd-düvel bâ'is-i imtiyâz olunup vücûh-ı menâfi'i dahi kendülere âid olmakdan nâşı Françalu dahi bu mülâbese ile tâhsîl-i ruhsat-ı ticârete mukibb olup zâhir-i hâlde Rusya ve Nemçelü'nün Bahr-i siyâh'da sefinelerinin seyri, Devlet-i aliye'ye muzir olmağla sâirleri teşrif olunsalar Françalu'nun bî'd-defa'ât beyân eyledikleri sûri fâide misillû hâlât egerçi melhûz olup ancak birer sebeb ile düvel-i nâsârâya verilen icâzet ve ruhsat-ı ticâret-i Bahr-i siyâh'ı müste'min tâifesine hasr etmek misillû bir keyfiyyet olacağından gayri müste'min tâifesinin ekserîsi masdâriyye ve gümruk ve cihât-ı âhar ile mu'âf olduklarından mellâ-hân zümresi fâide-i zâide mülâhazasiyle ol tarafa mâil ve Devlet-i aliye re'âyâsı dahi bî'z-zarûre anların bayrak ve batanteleriyle geş ü güzâra muhâtâc olarak birkaç sene mürûr etmeden islâm sefâini bi'l-külliyye metrûk ve muzmahill olacağı ve ne'üzü billâh mülâhaza olunan netâyic-i vahîme o zaman zuhûr eyleyeceği bedîhîdir, kaldı ki bu husûs için Françalu'ya cevâb-ı kat'î verilmek münâsib olmayup beyne'l-ikrâr ve'l-inkâr bir mu'âmele-i pessendîde izhâr müstasveb görüldü. (V136-a) Sûreti budur ki, Devlet-i aliye Françalu'nun sadâkat ve istikâmetini tecrübe edüp istihsâl-i imtiyâz ve menâfi'ini nâ-be-mahal görmemekle teşrif-i ticâret-i Bahr-i siyâh melhûzu olan ba'zı mevâni'den nazarı kat' ile Françalu'ya ruhsat verdiği hâlde sâir dost olan düvel dahi bu imtiyâzdan hisse-mend olmağla hâhişger ve Devlet-i aliye-

ye'yi ta'cîz ve tasdî' edecekleri azher olup iştirâklerinde fâide husûlü me'mûl olmadığından iltimâslarına adem-i müsâ'ade lâzım gelüp adem-i müsâ'ade ise iğbirâr-ı hâtırlarını müstevcib olmağla düvel-i mezbûrenin bu madde sebebiyle tahaddüs eden tegâyür ve tehâlüflerini França Devleti tecvîz etmeyeceği zâhirdir. Eğer miyânedede tasavvur olunan ittifâk kaziyyesi nizâm bulur ise sâir taleb-kârlara cevâb verilmesi sehl olduğu ve eğer anlar dahi ittifâka duhûl ederler ise o zaman yine müzâkere olacağı cevâbları elçi-i mersûma tefhîm ve França pâdişâhının bu husûsa dâir olan nâmesine dahi bu keyfiyyet cevâb olarak taraf-ı hümâyûndan tastîr ve terkîm olundu.

Sa'y-i Mîrî

Bundan akdem Dergâh-ı âlî yeniçerileri ve topcu ocaklarına verilen nizâma kiyâsen Dergâh-ı âlî cebecilerinin serhadd ve sugûr-ı hakânîde olan neferâtı mevâcîblerine dahi nizâm verilmesi esbâbına teşebbüsl olunup cebeci-başı ağa tarafından dahi ol vechile istidâ olunmağla (V 124 - b) binâen-aleyh neferât-ı merkûmenin fî-mâ-ba'd icmâlleri doksan yedi senesinden i'tibâr olunmak üzere salîyânecilerin sinîn-i güzeşteleri hesâbı ocağı mezbûr ricâli muvâcehelerinde rü'yet olundukda mukaddem ve mu'ahhar olan bâz-be-hazînelerinden altiyüz üç kise ile yüz yetmiş sekizbuçuk guruş nef'i mîrî tahakkuk etmekle fî-mâ-ba'd doksan yedi senesinden i'tibâriyle serhadler muhâfîzlarına me'mûr Dergâh-ı âlî cebecilerinin mevâcîbi tanzîm olunmak husûsu taraf-ı vâzihü'-ş-şeref-i mülûkâneden ba'de'l-istîzân baş-muhâsebe ve piyâde kalemlerine sûret-i nizâm-ı mezkûr kayd u sebt olunmak üzere taraf-ı âsafîden buyruldular tahrîr ve isdâr olundu. Dergâh-ı mu'allâ yeniçeri ve topcu ocaklarının gerek hazîne-mânde ve gerek bâz-be-hazînelerinden iki bin beş yüz kise Hazîne-i âmire'ye sa'y u nef' ne vechile terîb eylediği mukaddemâ tafsîl olunmuş idi. Bu def'a dahi icmâl-i mezkûr olduğu üzere Dergâh-ı mu'allâ cebecileri ocağından altı yüz kırkuç kise ile yüz yetmiş sekiz guruş nef'i mîrî hâsîl olduğundan fazla top arabacıları ocağından mukaddem ve muahhar bâz-be-hazîne olan meblağ dahi on bin sekiz yüz yirmi üçbuçuk guruşa bâliğ ve ol dahi sa'y-i hazîne olunup bu takdîrde cem'an gerek hazîne-mânde ve gerek bâz-be-hazîne olarak ocaklardan hâsîl olan sa'y-i mîrî üç bin yüz altmış kiseye resîde (V125-a) ve fi'l-hakîka ocaklardan def'aten bu mikdâr sa'y-i mîrînin suhûletle husûlü bir vaktde mesbûk ve şînîde olmayup kutb-i âlem olan şehriyâr-ı Cem-taht ve kavî-bahtîn mahzâ eser-i teveccûh-i zât-ı bâhirü'l-kerâmeti olduğu bî-reyb ü gümân ve bu madde-i müşkîlenin avn ü inâyet-i ahaddiyet ile ber-vech-i

suhûlet husûlüne nazaran inşâ Allahü-te'âlâ kâffe-i umûr-i devlet ber-vefk-i dîlhâh refte karîn-i hayyîz-i hüsn-i temşiyet olacağı müstebândır.

**Zikr-i mülâkât-ı cenâb-ı sadâret-penâhî
be-kumandan-ı İspanya ve elçi-i França
ve vukû'-ı ba'zi hâlât ve mükâleme**

Hedâyâ sefîneleriyle der-bâr-ı adâlet-medâra vürûd eden İspanya kumandanının vekîl-i mutlak ve Devlet-i aliye ile mülâkî olması akrânı beyinde kendüye mâye-i i'tibâr ve sermâye-i iftihâr olduğu tarafından birkaç def'a arz olunup resmen Bâbîâlî'ye gelmesi mugâyir-i kâide olduğundan min-gayr-i resm mülâkata müsâ'ade birle vukû'-ı münâsebete tarassud olunmuş idi. França elçisiyle sadriazam hazırlarının bu hilâlde görüşmesi iktizâ eylediğine binâen ale's-seher tebdîlen Kâğıdhâne'ye azîmet ve kumandan-ı mersûm França elçisinden birkaç sâ'at mukaddem temâşâ tarîkiyle mahall-i mezbûra gelüp tesâdiif kabiliinden olarak görüşmesine ruhsat verilmiş idi. Mersûm minvâl-i muharrer üzere vürûd eden taraf-ı sadriazamîden ihzâr ve iltifâta sezâvâr kılındıktan sonra mahall-i mezkûrede dâimâ tecrübe ve azmâyiş ile me'lûf olan Devlet-i aliye humbaracıları (V125-b) ve sur'atcileri icrâ-yi san'at zîmnâda berçide-dâmen-i gayret ve mevcûd olan havanları imlâ ve remye mübâşeret ve fazl-ı bâri ve yaverî-i baht-ı şehriyârî ile her def'ada endahte ettikleri humbara nişângâha isâbet eylediğinden gayri sur'atciler dahi teşmîr-i zeyl-i himmet ve her dakîkada bir topu on def'a imlâ ve remy ile izhâr-ı miknet ve heybet eylediler. Kumandan-ı mersûm sefînelerinde olan topcu ve humbaracıların mâhirlerini berâber götürmüştü olmağla bir ferd ta'arruz etmeksiz humbaracılarının dahi izhâr-ı ma'lûmât etmelerini iltimâs edüp iltimâsına müsâ'ade ve humbara ve havan edevâtiyle yedlerine teslîm ve der-akab kemâl-i iddiâ ile taraflarından imlâ ve remy olundukda birisi bile musîb olmayup sur'atcilerinden dahi her topa otuzar âdem ta'yîn ve meşveret ve yek diğere i'ânet ile bir dakîkada ancak dört top endahte eyledikleri ve bu aralıkda birkaçının elleri zahmdâr ve birkaçının şîâr-ı küfr olan şabkaları zemîne düşüp hacil ve serm-sâr oldukları lede'l-mu'âyene def'-i şerm ü hacâlet irâdesiyle tehekkümî âferinler akabînde mecrûhlarına ve topcu-bâşı ve sâir topcu ve humbaracılarına vâfir zer-i meskûk taraf-ı sadâret-penâhîden ihsân ve geldiklerine peşiman ve nâdim olarak avdet eylediler. Bundan sonra França elçisi gelüp Françalı'nun tüccâr sefîneleri Karadeniz'de ticâret etmek ruhsatını hâvi kırâlından vürûd eden (V126-a) nâmesini ihrâc ve takdîm ve me'âlini icmâlen tefhîm eyledikde

düvel-i Avrupa kırallarından atabe-i ülyâ-yi hazret-i cihândâriye elçileriyle vürûd eden nâmelerinde devlet-i ebed-müddet elçilerin [kelâmına] fîtimâd eylesün her ne söyleler ise bizim sözümüzdür, makâlini tasrîh etmeleriyle mukaddemâ bu husûsu îrâd eylediginize Frânça kiralının sözü olarak istimâ' olunup cevâbı dahi verilmişidi deyû taraf-i sadâret-penâhîden beyân olundukda «mukaddemâ verilen cevâbda müsâ'adeye bir vakit ta'yîn olunmadığı vürûd-i nâmeye illet oldu» dedikde «her şey mukaddere merhûndur, vakt-i mukadderi geldikde olur» cevâbı verilüp elçi-i mezbûr mukadde hemen «Devlet-i aliyye'nin ve sizin müsâ'adenizdir» diyerek tatvîl-i kelâm murâd ve taraf-i sadriazamîden her şey Hakk te'âlâ'nm takdîriyle olur. Takdîri inkâr câiz olmadığı îrâd ve bu husûs taraf-i hazret-i cihân-dâriye Frânça kralı tarafından arz olunmuş olmağla manzûr-i hümâyûn olmaksızın buna dâir eser bahs etmek resm-i edebe muhâlifdir denildikde tatvîl-i makâle ser-rişte bulamayup bu maddede bu kadar ile iktifâ eyledi. Elçi-i mersûmun mülâkâtda garaz-ı aslisi Nemçelü'nün keyfiyyeti müzâkeresi olup binâen-aleyh madde-i mezkûreyi der-miyân ve giden mübâşîrden ne haber geldi deyû suâl eyledikde hudûd-nâmeler cemi'-i düvelde ahid-nâmeler gibi mu'teber olup Belgrad musâlahasında Nemçelü bizim me'mûrları aldatup ahid-nâmeye (V126-b) kendü merâmlarını derc etmişler, ba'dehû maddenin zîr ü bâlâsı mülâhaza ve yazdıkları ibâreye göre Devlet-i aliyye'nin Bosna fethinde mâlik olduğu kilâ' ve bikâ'm Nemçelü'ye terki lâzım gelüp ve bu hatâ-yi fâhişi ba'de'l-idrâk o zamân tercümân-ı dîvân bulunan Yenaki katı olunduğundan gayri Bosna mühaddidi Said Paşa'yı ahâli kaçırup Nemçelü dahi bu hilenin hazm olunmayacağıni ya'ni Devlet-i aliyye gâlibâne sulh olmuşken fi'l-asıl yedinde olan arâzî ve kal'alarını vermeyeceğini teyakkun birec hâlâ olduğu hey'et üzere hudûdu kat'a izhâr-i rizâ ve tarafeyinden temessükler i'tâ olunmuş, işte hâl böylecedir, yoksa Nemçelü'nün dört devlet [ile] münâza'azı var idi, anın içün sükût etdi, kelâminin ma'nâsı nedir? Nemçe elçisi devletinin şerâit-i ma'küdesinden çıkmayarak benimle munsîfâne bahs etsün beni ilzâm edebilür ise sened vereyim, sizin takrîriniz mefhûmundan Nemçe hemen bu yerleri söylece taleb eder demek fehm olunur, Nemçe Devleti bu sadedi re'âyâsına varınca neşr etmiş Bosna halkı henüz mübâşîrimiz varmadan ahâli-i Nemçe'nin işâ'eleriyle ahvâle vâkif olup bayâica ayaklanmışlar Bosna vâlisinden gelen kağıtlarda ben mübâşiri, hudûdu taharrîye göndersem bilâ-şübhe bir fitne zuhûr edecek buna binâen halkı iskân içün bir müddet te'hîrini münâsib gördüm demiş (V127-a) fi'l-hakîka keyfiyyet yazdığı gibidir, bana kalsa bunu bir zamân terk edelim der idim. Nemçe Devleti'nin iddi'âsı iki devlet beyinde vukû' bulan münâfere-

tin def'i iken maddeyi işâ'eleri serhadlüyü ayaklandırmağa bu hâlde ise niâz vermek âteş-i fitneyi iş'âlden ibârettir. Şimdilik mübâşirden şifâ-yi sadr olacak cevâb yok ve eğer gelecek cevâb vâlinin tahrîri gibi gelür ise şu madde nin bir zamân metrûk kalması ve sonra bir ilâcına bakılması âsâyîş tarafına evfakdır. Nemçelü İslâh kaydında olmayup yine ısrâr eyledikleri takdirde nakz-i ahdi irtikâb etmiş olur. Bosnalı ashâb-ı ru'ûnetinden bir tâifiedir, hîn-i fetihden berû yedlerinde olan vatanlarını suhûletle terk etmeyüp elbette müdâfa'a ederler o zamân iş tedbîrden çıkar, Nemçe Devleti'nin geçen senelerde altı-yedi bin askeri hudûdu tecâvüz ve ba'zı kılâ'-ı Bosna'ya tasallut için geldiklerinde serhadlü karşılayup Nemçe askeri münhezimen avdet etdi ve imparator bunu ketm edüp hârîce çıkarmadı deyû sadâret-penâhîden zîkr ü beyân olunup elçi-i mezbûr hûcûm-ı mezkûrdan haberi olmadığını ifâde ile ihtiyâr-i sükût etdi. Ba'dehû hilâl-i sihhatde Nemçelü'nün Felemenklü ile münâza'aları nede karâr etdürü mütecâhilâne suâl olundukda imparator müdde'âsının cümlesiinden geçdi fakat bir nehir var anda (V127-b) Nemçe gemileri ticâret üzere râzî oldu, lâkin Felemenklü ana dahi mümâşât göstermiyorlar makâlini ifâde etdikde Felemenk Cumhûru İngiltereliyi fedâ ve França Devletiyle ittifâk etmişiken lâzım idi ki Françalı bunlara tarafdar olup Nemçelü'nün ta'arruzlarını men' ederler idi denildikde elçi-i mersûm cevâba kâdir olamayup ol vechile meclise hitâm verildi.

Ziyâfet-i erkân-ı devlet be-sefir-i hâkim-i Fas

Mülûk-i etrâfdan vürûd eden vüfûdun rütbelerine göre i'zâz ve ikrâmları kâide-i hasene-i Devlet-i aliyye'den olmağla Fas hâkimi tarafından dahi vârid olan sefirin nevâzîş ve iltifât-ı Devlet-i aliyye'den hisse-mend olması husûsuna irâde-i seniyye ta'alluk edüp binâen-aleyh üçer-dörder gün fâsila ile sefir-i mûmâ-leyhi ibtidâ kethüdâ bey ve ba'dehu yeniceri ağası ve defterdâr efendi ve reisülküttâb efendi ve çavuş-başı ve tersâne emîni ve güm-rükçü ağa da'vet ile bast-ı ni'am gûnâ-gûn tetimme-i ziyâfetden olan sâzende ve hânenede ihmâriyle def-i ekdâr-ı çarh-ı vaj-gûn eylediklerinden gayri sâhilhânelerde olan mevâki'-i nûzhet-efzâ ve hadâik-i ferhat-bahşâyi seyr ü temâşâ etdirerek sefir-i mûmâ-leyhi tenşît ve tatrîb ve avdetî vaktinde münâsib hedâyâ takdîmiyle tekmîl-i emr-i tatyîb eylediler.

Vukû-ı nakl-i hûmâyûn be-saray-i âmire

Eyyâm-ı sayf hükmünü icrâ ve mevsim-i harîf duhûliyle havâlarda

âsâr-ı bürûdet rû-nümâ ve bu sebeble derûn-ı ilhâm-mêshûn-ı (V128-a) hazret-i hilâfet-penâhîden nakl ve tebdîl-i mekân hâletleri cilveger ve hüveydâ olmağla binâen-aleyh işbu mâh-ı Zilkâ‘denin beşinci pazartesi günü,

Misra'

Eyledi bir burca tahlil âfitâb

mefhûmu üzere sâhil-saray-i Beşiktaş'dan kemâl-i câh ü ikbâl ile hareket saray-i dil-ârâ-yi âmireyi kudûm-ı mekârim-lüzûm-ı şâhâneleriyle mehbit-i envâr-ı sa'âdet eylediler.

Tevsi‘-i pîş-gâh-ı Bâbiâlî ve binâ-i sebil

Sadriazamlara mahsûs olan saray-i dilârânın alay-köşkü mukâbilinde vâki‘ olan kapusunun pîşgâhında teng ve sa‘bü'l-mûrûr ve tarafeyinde olan dekâkînin yek-diğere kurbiyeti takrîbi ile avâmm-ı nâs hâneleri tavrından farkı olmadığı zâhir ve gayr-i mestûr olup infîsâh ve ittisâ‘ı ve mûrûr u ubûr hâlinde nâsda âriz olan sıklet ve zahmetin indifâ‘ı lâzîme-i şân-ı devlet idügü masârifden ictinâb ile bu âna dek tevsî‘ine ikdâm olunmamışdı, ale'l-husûs ağıyân-ı enderûn-ı sadâret-penâhîye meydân-ı reckü'l-hayl-i azmâyiş olan Kum meydânının dahi kemâ-yaktaز viü'sati olmayup cirîd-endâzân ve nîze-bâzâna icrâ-yi lâzîme-i kerr ü ferr müşkil-ter olduğuna binâen dâire-i fâhirelerinde enderun ağaları ve sâirleri harb ü darb kavâidini ve gaza vü cihâd etvârını her bâr tahsîl etmek kasdına mebnî kazâ-yi merkûmun tevsî‘ine taraf-ı sadr-ı âlî-kadrden meyl ü rağbet nûmâyân ve lüzûmu olan mahaller değer-bahâ ashâbı irzâ (V128-b) oluna, iştirâ akabînde ihmâr-ı amele ve bennâyân ve az vakit içinde tevsî‘-i tarîk ü meydân kilinup mahall-i merkûmda bir sebîlin binâsı dahi gâyet ehemm görülmekle icrâ-yi mâ-i lezziz ile Bâbiâlî köşesinde bir sebîl-i bî-adîl binâ ve leb-teşne-gâni irvâ ile mazhar-ı hayr-du'â oldular.

**Tevcîh-i Kuds-i şerîf ve Haleb ve Selânik
ve Galata ve vukû‘-ı silsile**

Zîkr olunan kazâların vakt-i tevcîhi hulûl eylediğine binâen doksan-dokuz Cemâdel-ulâsî gurresinde zabt eylemek üzere Kuds-i şerîf kazâsı Rifatî-zâde Mustafa Rifat Efendi'ye ve Halebü's-şehbâ kazâsı Yahya Molla-zâde İbrahim Arif Efendi'ye ve Selânik kazâsı Keçeci-zâde Mehmed Sâlih

Efendi'ye ve Galata kazâsı hazîne kâtibi Mehmed Efendi'ye işbu mâh-i Şevvâlü'l-mükerremîn yirmi sekizinci günü avâtif-i aliyye-i Hazret-i tâcdârîden tevcîh ve ihsân ve bu sebeble vâki" olan üç kol silsileden müderrisîn-i kirâm kat'-ı pâye ve câh ile cezîlân kılındı.

Azl-i mektûbi-i defteri

Defterdâr mektûbcusu Küçük Ali Efendi erbâb-ı masâlihin telhîslerini lâ-mermâ ta'vîk ve te'hîr ve hîn-i talebde ashâbını bed-mu'âmele ile renâcide ve tekdir ve hizmet-i lâzimesinde külli ihmâl ve taksîr eylediğini defterdâr efendi sadr-ı âliye şifâhen inhâ ve azlini istid'â etmekle umûr-ı mâliye defterdârların gerden-ihtimâlarmı mahmûl ve ma'iyyetlerinde bulunanların haklarında şükür ve şikâyetleri mu'teber ve makbûl ola-geldiğinden müşârûn-ileyhin dahi recâsi hayyiz-i müsâ'adeye mevsûl (V129-a) ve işbu şehr-i Zilka'denin onsekizinci pazar günü mûmâ-ileyh ma'zûl ve bir müddetden berû defterdâr mektûbcusu kaleminde halîfe olup erbâb-ı istî'dâddan Penâh Süleyman Efendi-zâde Osman Efendi mektûbculuk hızmetiyle nâil-i e'azz-ı me'mûl oldu.

Çehre-sâyi-i elçi-i İspanya be-hâk-i atebe-i hazret-i şehriyâri

Şehr-i mezkûrun ondokuzuncu salı günü galebe dîvânı olup te'yîd-i ahd-i cedîd zîmnâda bundan akdem İspanyalı cânibinden vürûd eden elçi hâk-i atebe-i ulyâya rû-mâl olup nâmesini teslîm ve hedâyâsı olan bir kit'a musanna hayme ve beyaz atlas üzerine işleme bir oda takımı ve bir kit'a elmaslı sorguc ve bir mikdâr sîm ü zer evânî ve birkaç top üsküfe ve kadife ve atlas ve birkaç pastav çuka ve kına kına ve enfiyye ve bir mikdâr hububat arz ve takdîm edüp huzûr-ı hümâyûnda mesfûra sevb-i a'lâ semmur ve ma'iyyetinde olan beyzâdegânın ba'zisine kakum ve ba'zlarına hil'atler iksâ olundu. Bundan başka Cezayirlü ile vukû' bulan muhârebelerde giriftâr-ı eyâdî-i menhûseleri olan userâ-yi müslimînden Cezâyir'de mütemekkin olmayup sâir bilâd-ı pâdişâhîde sâkin kimesnelerden el-yevm mevcûdları olan altmış nefer ehl-i islâmi taraflarından iksâ ve ihdâ sûretinde Bâbiâlf'ye takdîm eyledikleri mübârek rikâb-ı kâm-yâb-ı hüsrevâneye arz u inhâ olundukda kemâl-i şefkat ve merhamet-i müllûkâneden nâşî (V129-b) huzûr-ı mevâhib-mahsûra ihmâr olunmalarıyla irâde-i sâmiye ta'alluk edüp derhâl zîkr olunan userâ Saray-i âmire'ye isrâ ve cümlesi manzûr-ı şehriyâr-ı bî-

hemtâ olup bin beş yüz guruş ihsâniyle kulûb-ı münkesîreleri mecbûr ve Dârüssâ'a de ağası hazretleri tarafından dahi bin guruş i'tâsiyle mesrûr kılındıdan sonra tekrâr Bâbiâ'l'ye avdet ve taraf-ı âsafîden dahi bin guruş verilüp tekmîl-i lûtfa mürûvvet kılındı.

Vilâdet-i Âlemsâh Sultan

İşbu şehr-i Zilka'denin yirmialtıncı pazartesi günü sâ'at sekizde şehri-yâr-ı hamîdü'l-ef'âl وَهُنَّ أَصْلَحُ الْأَعْمَالِ, sub-i pâkizelerinden Alemşâh Sultan isminde bir dühter-i ismet-nümûd serîr-ârâ-yi viçfûd olup ber-mu'tâd-ı kadîm üç gün top şenliği ile izhâr-ı şadmânî ve sürûr kılındı.

Tehniyet-i id-i adhâ

İşbu şehr-i Zilhiccetü's-şerîfenin onuncu isneyn günü tehnîyet-i id-i adhâ için bîcümlü erkân-ı saltanat ve ricâl-i devlet Sarây-i hümâyûn'da mu'tâd üzere müctemî' olup dâmen-bûs-i hazret-i şehriyâriyle kesb-i şeref ü iftihâr ve rü'yet-i dîdâr-ı fâizü'l-envâr-ı Zîllulahî ile tenvîr-i dîde-i i'tibâr eylediler.

Ruh-sûden-i elçi-i França be-pâye-i serîr-i sevket-masîr

Asitâne-i sa'âdet'de mukîm olan düvel elçilerinin müddet-i ikâmetleri mu'ayyen ve mazbût ve birinin müddeti hitâmında diğerinin vürûdu meşrût olduğuna binâen bir müddetden berû Asitâne-i sa'âdet'de ikâmet eden Fransa elçisinin minvâl-i meşrûh üzere müddeti tamâm ve yerine âhari gelüp hâmil olduğu nâmesini Dîvân-ı hümâyûn'da arz u takdîm etmek kânûn-ı kadîm-i devlet-i ebed-kiyâm olduğu rikâb-ı hüsrevâneye telhîs ve ifhâm olundukda sudûr-ı izn-i hümâyûn ve mâh-ı merkûmun onsekizinci salı günü tertîb-i dîvân-ı mehâbet-makrûn kılıñup elçi-i mesfûr ihzâr ve nâmesini arz-ı atebe-i felek-medâr eyledikden sonra şîme-i devlet-i ebed-müddet üzere mesfûra bir sevb semmûr ve ma'iyyetinde olan beyzâdegâna hila'-ı müstev-cübû's-sûrûr iksâ olunup selefinin avdetine dahi tahrîk-i ebrû-yi ruhsat kılındı.

Nusret-yâften dilâverân-ı Cezâyir

Dârû'l-guzât ve'l-mücâhidîn olan Cezâyir'e bundan akdem birkaç def'a İspanya keferesi húcüm edüp bi-avn-i Kahhar makhûr ve münhezim oldukları mahallerinde tafsîl olunmuşıldı. Kefere-i mesfûre ocaklar ile adâvet üzere olan Malta ve Portakal ve Anapol küffârını bu def'a iğrâ ve tahrîk ve merâmiârı husûlünde milel-i mezkûreden Cezâyirlü yedinden me'sûr olan kefereyi tahlîs ve teflîk ve akdini tasavvur etdikleri sulha bunları dahi idhâl ve teşrik şurûtunu derpiş eylediklerinden gayri deryâ cenginde mahâretleri zâhir, vâfir ve kâfir cem' ve intihâb ve bu ahdin vaktiyle ifâ ve icrâsına nâzır olmak üzere mu'tekadları olan Rim-Papa'dan bir papas istishâb ve oniki kît'a kebîr ve onaltı kît'a mezekurta ve ondört kît'a perkende ve beş kît'a onsekiz pâre topçeker filandra ta'bîr etdikleri iki direkli sefîne ve yirmidört pâre topçeker iki kît'a bufore ve iki kît'a şehtiye ve dört kît'a çekdirî ve yarım çekdirî resminde iki kît'a ve birkaç kît'a lancon cem'an yüz otuzaltı pâre sefîne-i menhûse ile Cezâyir üzerine azm ü şitâb eyledikleri mücâhidîn-i nusret-karînin mesmû'ları oldukda beynlerinde akd-i meclis-i meşveret ve mukâbele-i a'dâya kerner-bend-i gayret ve geçen senelerde hasm-ı mekkârîn bombalarından vâfir büyût-i müslimîn münhedim ve katı çok eşyâ mün'adim olmakdan nâşî bu def'a hazm ü ihtiyâta ri'âyeten Cezâyir'i tahliye ve emvâl ü iyâllerini bağçelere nakl ve ta'biye ve muhâfizlarına azeb ağasını sipâhiler ile ta'yîn ve kendüleri dahi muhâfazasına nâmzed oldukları kulel ve burûcûda izhâr-ı sebât ve temkîn ve muntazir-ı vürûd-i müşrikîn olmuşlar iken şehr-i Şabânlûl-mu'azzâminin yirmibeinci cum'a günü (V, 120-a) düşmen-i mağrûr nehc-i mezkûr üzere zuhûr ve Hîns nâm mahâlden Bâbülvâd'e gelince Cezayir etrâfını mânend-i sûr dâiren mâ-dâr ihâta ve mahsûr etmekle mücâhidîn-i dîn dahi miyânelerinde şecâ'at ile ma'rûf tedbîr-i dil-pezîr ile mevsûf olan Selâmî Elhac Mehmed nâm kimesneyi bi'l-ittifâk kapudan nasb u ta'yîn ve mukaddemâ altışar ve yedişer oturaklı olmak üzere inşâ eyledikleri elli kît'a sandala top ve mühimmât ve tahammüllerine göre guzât-ı islâmiyye vaz' u teşhîn ve a'dâyi beldeye adem-i takrîb mülâhazalarıyla burcların bir mil kadar açığında lenger-endâz-ı istikrâr ve müteheyyi-i harb ü peykâr olduklarından gayri kapudanın râkib olduğu filikaya birkaç türlü alâmet vaz' ve mukteziyât-ı hurûbdan olan ikdâm ve ihmâl ve húcüm ve ârâm keyfiyyetleri alâim-i mezkûreden müstebân olmak beynlerinde bi'l-işâ'e karâr-gîr-i nîzâm olup bu aralıkda a'dâ-i liâm iki gün mikdâri meks ü ârâm ve üçüncü gün ale's-sabâh hareket ve kiyâm edüp sedd-i râh olan sandalları lâşî makâmina tenzîl ve burcların tahtına duhûl ile şehri tahrîb ve masla-

hatı teshîl fikrine oldukları mahsûs olmakdan nâşî mübârizîn-i muvahhidînin sabra takatleri kalmayup kimisi **وَلَا تُحِسِّنُ الَّذِينَ قَاتَلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَالًا** nass-i kerîminden müstefâd olan ni'met-i cezile ve mevhîbe-i nebîleye mazhar olmağa tâlib ve kimisi **وَقَاتَلُوا الَّذِينَ كَفَرُوا** medlûlü üzere ihrâz-ı mesvubât-ı gazâ ve cihâda hâhişger ve râgîb olup miyânelerinde ma'hûd olan alâmetden nazarı kat' ile bilâ-te'hîr ve ihmâl süfün-i a'dâyi istikbâl ve mevcûd olan toplara bir fitilden âteş verüp taraf taraf iş'âl-i nevâir-i kitâl ve düşmen-i bed-fi'âl dahi donanma-yi habîs ittisâlinde olan sagîr ü kebîr toplarını endahte edüp tarafeyinden zuhûr eden dûd-ı kebûd cevv-i semâyi mesdûd ve rûz-ı rûşeni numûne-nümâ-yi leyâlî-i sûd eylediğinden gayri tarrika-i top ve tûfeng ve hamelât-ı pey-der-pey, erbâb-ı ceng icmâl-i hâl-i yevm-î meşhûd edüp tekbir-i muvahhidîn resîde-i sâmi'a-i kerrûbîn ve buruk-ı suyûf-ı müslîmîn hîre-sây-i a'yun-i düşmen-i dîn olup haylûlet-i dûhân ve kesâfet-i dûd-ı mübârizân ile sâhilde olan islâma tarafeyinin ahvâli mechûl ve mestûr ve bevâ'i's-i ma'lûme ile i'ânet ve imdâd dahi gayr-i meysûr olduğundan giryे vü zârî ve kemâl-i tazarrû' ve nâle-kârî ile selâmet-i islâm ve kahr-ı a'dâ-yi li'âm içün ale'l-umûm ref-i eküff-i (V, 120-b) du'â ve te'sîr-i teveccûh-i bî-riyâlariyle iki sâ'atden sonra bir rûzgâr-ı vezân ve islâm üzerinden izâle-i dûhân edüp bünyân-ı mersûs gibi mukâbele-i a'dâda ahz ü redd ve men' ü sadd ile meşgûl oldukları müşâhede olundukda me'yûs-ı imdâd olan dilâverlere sürür-ı tâm hâsîl ve meşâmlarına bûy-i dilâviz-i fevz (149-a) ü zafer vâsıl olmağa cümlesi secde ber-endâz-ı mîhrâb-ı teşekkûr oldular. A'dâ tarafından atılan gülle ve humbara sandalların üzerinden aşup burclara yarı mil kalarak deryâya düşüp sandallar gezendi a'dâdan sâlim olduğu misillû mahrûse-i Cezâyir dahi hasâret ve zarardan vâreste olduğundan gayri Malta'nın dört kîta büyük çektirisini iki-üç sandal muhâsara ve sâir sandallar düşmen sefînelerine belâ bârânı gibi gülle yağıdurup icrâ-yi levâzîm-i müşâcere akabinde **سَلَقَ فِي قَلْبِهِ الرَّعْ** mantûku üzere heceme-i mübâriz-i dînden kulüb-i kâsiye-i a'dâ mûrta'iş ve âmâllerinde havf u hirâs müntakîş ve bâ-husûs , **أَرْشَلَنَا عَلَيْهِ الرَّجُ** mehebbinden kefere-i mesfûre üzerine avâsîf-i şedîde hubûb ve tertîb-i ma'hûdlarını fesh eyleyerek her birini mübtelâ-yi envâ-i mihan ü kûrûb edüp bir câniibden âteş-i ejderdem-i dilâverân ve bir tarafdan telâtüm-i emvâc-i bahr-i bîkerân ve sû-yi diğerden vezîden-i bâd-i hûsrân hâsılı üç hasm-ı pûr-zûr beyninde kefere-i mesfûre zâr u zebûn ve safka-i hâsirelerinde mağbûn olarak tahlîs-i cân sevdâsiyle her biri bir semte girîzân oldular. Sükûn-ı rîh akabinde yine gayret-i câhiliyyelerini elden bırakmayup perîşân olan sefînelerini cem' ü

tertîb ve istâde-i merkez-i cihâd olan şîr-dilân-ı diyânet-nihâd üzerlerine icrâ ve tesrîb ve büyük gemilerden birer kat alabanda sağıdktan sonra semenderân-ı âteş-i vegânın gülle ve humbaralarından havf ile kenâra-gîr-i semt-i firâr gerüde kalan lanconlarına yetişilüp top ve sâir edevât-ı (149-b) harb ile derûnlarında olan küffârin başlarına dünyâyı teng ü târ ve büyük gemilerine varincaya dek verâlарından münkati' olmayarak katı vâfir kâfiri isâl-i dârül-bevâr eylediler bundan sonra dahi yedi-sekiz def'a gelüp her def'a hâib ve hâsir oldukları hasebiyle me'yûs ve mahzûl diyâr-ı nikbet-medârlarma avd ü kufûl eylediler kefere-i mesfûrenin zarar u hasâretleri hâric ez-kiyâs u hadd ve kirilan askerleri mütefâvit-i hîta-i şumâr u add olup hattâ mahall-i muhârebede onaltı aded demir şamandıraları dahi bulunduğu sübût-yâfte-i tahakkuk ve islâm tarafında hamdenî'l-lahi te'âlâ zarar-ı külli meşhûd olmayup ancak birkaç merd-i sa'îd lâbis-i gulgûn-câme-i şehâdet ve yüz elli nefer kadar dilâverlere zahm isâbet ve bunların dahi zahmî a'dâ tarafından olmayup belki toplarının eczâ-yi nûhâsiyeleri tam olmadığından hengâm-ı ma'rekede toplarının ba'zısı paralanup kîta'ât-ı müteferrika isâbetiyle zahm-nâk oldukları derece-i iştihâri resîde olmuşdur. Devlet-i aliyye-i ebedîyyü'l-karâr tarafından mukaddemâ Cezâyir'e ırsâl olunan mühimmât ve edevât bi-fazlihi te'âlâ vaktiyle vâsil ve ma'az-Allah mühimmât-ı mezkûre ki esbâb-ı zâhiriyeden ma'dûddur. Vaktiyle vusûl bulmamış olsa hâl müşkil olup Cezâyirli'ye zarar u hasâret tareyânî ve himmetlerine tatarruk-ı fûtûr ve tevâni ihtimâlden ba'id değil idi.

Istîdrâd : Cezâyir gibi bir ma'kil-ı sagîriü'l-cirme eşiddâ-i a'dâ-yi deryâdan İspanya keferesi birkaç def'a hücûm u iktihâm ve ale'l-husûs bu def'a sâir düvel-i nasârâdan istimdâd ve tekmi'l-i udde ve inâd ile ahz-i intikâma ihtiyâm etmişler iken kemâl-i hazy ve hazelân (150-a) ile donanmaları münkesir ve perişân ve da'vâ-yi merdî ile gelen avene ve müttehidlerinin her biri mübtelâ-yi hüsrân ve belki ma'iyyetde bulundukları için nâdim ve peşîmân oldukları mahzâ eser-i mu'cize-i bâkiye-i seyyidü'l-mûrselîn ve semere-i ittihâd-i kulûb-i mücânidîn olduğu rûşen-güherân-ı enâm indlerinde vâsil-ı derece-i ilmü'l-yakındır.

Doksansekiz senesi havâdisi ne mustalah ve sâde ve ne noksân ve ziyyâde destiyârî-i kalem-i abd-i kalîflü'l-bîzâ'a ile tekmi'l ve tetmîm ve bundan sonra inşâ-Allahü-te'âlâ doksandokuz senesi Muharremi gurresinden zabt-ı vekâyi'-i devlet-i ebed-müddete bed' ve mübâşeret olunmak tasmîm olunmaçla cenâb-ı Hakk sâl-i cedîd-i meserret-nüvîdi kerâmetlû azametlû şevketlû halîfe-i rû-yi zemîn ve şehînşâh-ı İskender-temkîn hazretlerine müte-

yemmen ve mes'ûd ve sâye-i mekârim-vâye-i dâverânelerin ilâ-ebedî'l-âbâd mefârik-i ibâd üzerine mebsût ve memdûd edüp a'dâ-yi devlet ü dîn olan hâzele-i müşrikîni seyf-i kahramânîleriyle tedmîr ve nice fütûhât-ı celîleye mazhariyyet ile tantana-i adl ü şân ve debdebe-i mehâbet ve unvânların felek-mesîr eyleye, âmîn, yâ mu'în.

Vekayî'i sene tis'a ve tis'in ve miete ve elf

Evâil-i sinînde münâsib-i hâl olarak manzûm ve mensûr tetebbu'-i târîh-i sâl kâr-i dîrîn-i ehl-i kemâl olmakdan nâşî fudalâ-yi asîrdan hâlâ İstanbul kadısı Mekkî Efendi *sene-i bereketü'l-İlhâh* târihini bulup vazifesi olan suhûlet-i ahvâl-i es'âr ve viçûd-1 zehâir-i bî-şumâr için inşâ-Allahü te'âlâ berâ'atü'l-istihlâl vâki' olacağından başka abd-i âciz dahi عَجِيْلَةُ اَنْ يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ ayet-i şerîfesin bulup fâl-i hayr ittihâziyle işbu sene-i amîmetü'l-meymene vekâyi'ine serlevha kilindi.

Duhûl-i Donanma-yi hümâyûn

Sebte boğazının hâric ve dâhilinde ba'zı muhâlifîn merâkib ve sefâin tehyî'e ve tevfîr ve Bahr-i sefid cânibine tesyîr ve alâ-rivâyetin ba'zı cezâir ve sevâhil-i islâmiyyeye ve bâ-husûs Cezâir ocağı tarafına su-i kasd niyyet-i fâsidesinde olduklarını teşhîr misillû evzâ'ları mesmû' olduğundan gayri müddet-i vâfireden berû Donanma-yi hümâyûn'un zehâb u iyâbı hemen adalar arası ve menâfi' husûlü mümkün olan mahallere münhasır olup Mora ve Girid verâlarmda devr ü güzâr olunarak zümre-i muhâlifîne irâet-i şevket-i devlet mülâhazasiyle sene-i sâlife baharında masârif-i kesîre ve mühimmât-i veffre ile techîz ve tertîb ve kapudan paşa hazretleri ma'iyyetleriyle tesrîb olunan Donanma-yi hümâyûn birkaç gün mukaddem avdet etmiş bulunduğuna binâen işbu sene-i cedîde Muharremînin gurre-i garrası olan pazarertesi günü müşârûnileyh hazretleri Yâlî köşkü piş-gâhmda âlây gösterüp top şenliği eyledikden sonra (151-b) ber-mu'tâd-1 kadîm huzûr-1 şehriyâr-1 heft-iklîmde ilbâs-1 semmûr ile hâiz-i rehîne-i iftihâr ve ma'iyyetinde olan kapudânân ve sâir ricâl-i Tersâne-i âmire kezâlik iktisâ-yi hila'-1 fâhire ile nâ'il-i bürgâ-i mesâr ve istibşâr oldular.

Azîl-i ser-bostanîyân-ı hassa

Bir müddetden berû bostancı-bâşı olan Elhac Hüseyin Ağa'nın me'mûr olduğu hidemâtda kusûr ve rehâveti zuhûr etmekden nâşî azl olunup mûmâ-

ileyhin nîk ü bed sebkat eden hizmetine nazaran merâtib-i Devlet-i aliye'den bi'l-külliyye mahrûm olması münâfi-i şîme-i mürvvet olduğuna binâen bil-fi'il kapucu-başılık ile hâtırı mecbûr ve haseki ağa olan diğer Hüseyin Ağa bostancı-başılık ile mesrûr kılındı.

Tevcihât-ı menâsîb-ı ilmiyye

Zikri âtî menâsîb-ı ilmiyyenin vakt-i tevcîhleri hulûl eylediğine binâen işbu mâh-ı Muharremin altıncı sebt günü Mekke-i mükerreme kazâsı iki yüz Muharremi gurresinden zabit edüp yevm-i nasbdan azli mu'teber olmak şartıyla sâbıkâ Edirne kadısı Mehmed Paşa imâmî Esseyyid Ali Efendi'ye ve Medine-i münevvere kazâsı ber-minvâl-i muharrer sâbıkâ Mısır kadısı Sarı Mehmed Paşa-zâde Ibrahim Bey-efendi'ye ve Bursa kazâsı doksan-kuz Cumadel-ulâsı gurresinden zabit etmek üzere sâbıkâ Kuds-i şerîf kadısı Bekir Paşa-zâde Ömer Bey-efendi'ye ve Şam kazâsı târîh-i mezbûrdan zabit şartıyla sâbıkâ Yenişehir-i Fener kazâsı imâm Bekir Efendi-zâde Mehmed Emin Efendi'ye tevcîh olundu.

Tevcîh-i livâ-i Ohri ve Dukakin

Zîr olunan sancaklar işbu şehr-i mezkûrun sekizinci isneyn günü sâbıkâ Eğriboz (152-a) muhâfîzi olan Livadyalı Vezîr Hasan Paşa'ya ber-vech-i arpalık tevcîh ve inâyet ve kapu kethüdâsına ilbâs-ı hil'at buyuruldu.

Mükâleme-i Reisülküttâb bâ-elçi-i İspanya

Elçi-i mesfûr bi'l-vâsîta ifâde-i merâm meysûr olmadığını inbâ ve tâlib-i mükâleme olduğunu inhâ edüp lede'l-istîzân ruhsat-ı mülâkâta nâil ve işbu Muharemü'l-harâmm onbirinci perşembe günü reisülküttâb efendinin hânesine vârid ü vasîl olup Malta korsanlarıyle Devlet-i aliye mütâreke murâd eylediği hâlde vâsîtâlarıyle nizâmî kâbil ve bu mukâbelede kendülerinin dahi Cezayirlü ile mâ-beynleri bulunup husûl-i emniyyet-i tarafeyn ile def-i gavâil olunmasını iş'âr ve İspanyalı ile vukû' bulan musâlahâ iktizâsiyle husamâsına i'ânet münâfi-i şurût-ı safvet iken Cezâyirlü'ye alenen im-dâd ve mukaddemâ İspanya'dan vürûd eden barutun bahâsı verilmeyüp ticâret sevdâsiyle getürdükleri metâ'a rağbet olunmadığını îrâd ve Cezâyirlü ile vukû' bulan muhârebede ahz eyledikleri überâ-yi islâmiyye taraflarından elbise ile takdîm olunup Tersâne-i âmire'de olan İspanya esirleri bulunduk-

ları hey'et üzere verildiklerini beyân ile ta'dâd-ı mevâdd etdikden sonra bir kît'a takrîr dahi arz eyledi. Reisülküttâb efendi tarafından mukâbele olunup Maltau korsan makülesinden ve deryâ sâriklerinden olup Devlet-i aliye'e'nin bu bâbda muhâdene sûretine meyl ü rağbeti şânına şâyân olmadığı ve Devlet-i aliye ber-mûcib-i şurût Cezâyirlü'ye harb ü silm beyninde muhtâr ve lâzım gelen emr-i celîlü's-şânı isdâr eylediğinden gayri teshîl-i madde zîm-nında sa'y ü himmeti bî-dirîğ ve i'ânet iddi'â olunan levâzımı (152-b) akçeleriyle iştirâ ve bu mu'âmele beyne'd-düvel tesvîg oluna-geldiği zâhir olup ancak Cezâyirlü ile İspanyalu'nun miyânelerinde tekevvün eden temâdî muhârebât müstelzim-i âfât ve mûcib-i tezelzül bünyân-ı masâfât olacağı ve levâzîm-ı seferiyeden olan barutun lüzûmu vakt-i cihâdda olup isti'mâle salâhiyeti dahi ehemm olmağıla bu def'a vürûd eden barut tecrübe olundukda hassa-ı lâzimesi olan ihtarâkden sâlim ve iş'âliyün i'dâd olunan âteş-i cevvâleyi hîn-i mukarenede itfâ eylediği ma'lûm-ı evâlim olduğu Devlet-i aliye'e İspanyalu tarafından vürûd eden barut İngiliz barutu gibi olduğu takdirde iştirâ ve bahâsı der-akab i'tâ olunacağı ve iksâ-yi userâ kânûn-ı devlet-i ebed-müddetden hâric olup her devlet kavâid-i mer'iyyesini muhâfazaya mükibb ve musîrr olduğu ecvibeleri verilüp bu mazmûnda efendi-i müşârûn-ileyh tarafından elçi-i mesfûre bir kît'a takrîr dahi i'tâ olundu.

Ihrâc-ı mevâcîb

Mâh-ı mezbûrun yirmiüçüncü salı günü Dîvân-ı hümâyûn tertîb ve tanzîm ve bilcümle ocakların müstahik oldukları bir kist mevâcîbleri tevzî' ve taksîm ve cum'aertesi günü Bâbiâlî'de mevcûd olup akabinde teşrifât-ı hümâyûn ile sadriazam hazretleri mazhar-ı nevâziş ve iltifât-ı azîm oldu.

Katl-i Selim Paşa

Sâbıkâ Delvine mutasarrîfi olup mîrimîrândan Selim Paşa Arnavud tâfesi usâtını başına cem' ve mâl-i mîrîyi ahz ü bel' eylediğinden gayri fu-karâ-yi ra'îyyete dest-i ta'addîyi itâle ve etrâf ve eknâfâ rahm u insâfdan beri olan gâret-gerleri taslît ve havâle edüp ahz-i intikâmdan dest-i mikneti kütâh olan nice bî-günâhın bu mülâbese ile hâli tebâh ve leyl ü nehâr kâr ü girdârları feryâd u âh olduğu vâsil-ı sîmâh-ı pâdişâh-ı adâlet-penâh olduğu anda şakî-i merkûmun hakkında seyf-i siyâset ilmâ' ve izâle-i vücûd-ı habâset-âlûdiyle sadâ-yi adâlet ve dâd sâir zaleme ismâ' olunmak irâde bu-yurulup husûs-ı mezkûrun icrâsiyün hâlâ Delvine mutasarrîfi olup mîri-

mîrân-ı kirâmdan Veli Paşa-zâde Ali Paşa'ya doksansekiz senesi Zilkadesi evâsitinda hükm-i kazâ-mezâ ısdâr ve paşa-yı mûmâ-ileyh keyfiyyet-i me'mûriyetinden haberdâr oldunda sâlîfî'z-zîkr Selim Paşa'yı ve hevâsına tâbi' olan eşkiyâdan Bekir Kuka-oğulları demekle ma'rûf Hasan ve İbrâhim nâm şakâvet-pîşeleri bilâ-âmân ahz ü katl ve ru'us-ı menhûselerini Derâliye'ye irsâl edüp mûcib-i ibret olmak için galtân-ı meydan-ı mezelleter kılındı.

**Vukû'-ı meşveret der-hâne-i hazret-i fetvâ-
penâhî berâ-yi Mısır ve umûr-ı sâire**

Ümerâ-i Mîriyyeden olup Sa'id cânibinde matrûden mukîm olan Murad Bey âdetleri üzere bu esnâda Mısır'a duhûl esbâbını tahsîl ve husemâsi ni tard u tenkîl edüp eşrâf-ı kudât-ı Mîriyyeden Necmeddin Efendi'yi Âsistâne-i sa'âdet'e tesyîr ve Devlet-i aliye'ye her hâlde mutî' ve münkad olduğunu beyân ve umûr-ı Mîriyyenin dil-hâh-ı devlet üzere nîzâmî ta'ahhüdünnü der-miyân eyleyerek vâli-i Mısır olan sadr-ı esbak Silâhdar Mehmed Paşa'nın rehâveti sebebiyle azlini ve kavî'ş-şekîme bir vezîr-i müstakîme eyâlet-i Mısır tevcîh olunup berren kudûmunu tahrîr etmiş Devlet-i aliye'nin (153-a) bu esnâda gâilesi egerçi ber-kemâl olup ancak nîzâmî şu'ûn-ı Mîriyye dahi öteden berû semîr-i zamîri olduğuna binâen husûs-ı mezkûrun zîr ü bâlâsı mülâhaza olunarak bir kalîba ifrâğ olunması için Saferül-hayrin onuncu perşembe günü semâhatlû şeyhüllâm efendi hazretlerinin konağında sadriazam hazretleri ve kapudan paşa ve sudûr-ı kirâm ve ahvâl-i Mîriyye'ye vâkif ba'zı ricâl-ı devlet ve sâir erbâb-ı meşveret hâzır oldukları hâlde akd-i cem'iyyet olunup husûsât-ı mezkûre zîmnâda bir-iki sâ'at mikdârı herkes tevlîd-i ekbâr-ı efkâr ve bir vezîrin Mısır'a ehliyyet ve liyâkatını tezkâr etmeleriyle mezkûr olan vüzerânın her biri birer vechile kadh u sadd ve vâki'a mutâbik ba'zı ilel ü esbâb ile cerh u redd olunup encâm-ı kâr Înebahî muhâfîzi sadr-ı esbak Yeğen Mehmed Paşa'nın liyâkatı ve maskat-ı re'si Alâîyye olmak takrifîbiyle Mısır'da Alâîyyelü'nün kesreti ve gayret-i türrâbiyye lâzimesince merkümlerin lede'l-iktizâ müşârûn-ileyhe vukû'-ı iâneti ve bâ-husûs menşe'i Ocak-ı âmire olup Mısır'da iken kâin olan ocaklılunun bu mülâbese ile tarafına incizâb ve rağbeti der-kâr olmağla taraf-ı devletten vezîr-i müşârûn-ileyhe meh-mâ-emken ikdâr ve berren cânib-i Mısır'a tis-yâr olunması husûsu karâr-gîr-i ârâ-i huzzâr olup binâen-alâ-zâlik işbu Saferül-hayrin evâsitinda eyâlet-i Mısır müşârûn-ileyhe ve Înebahî muhâfâzası sâbıkâ Musul vâlisi Yazıcı-zâde Vezîr Mustafa Paşa'ya tevcîh ve ihsân

ve müşârûn-ileyh Yeğen Mehmed Paşa'nın nizâm-ı dâiresi matlûb olup İne-bahti cânibinde intizâm-ı dâire müte'azzir olduğundan bahren Alâîyye'ye veyâhud ol havâlide vâki' olan sevâhilin (153-b) birine çıkış dâiresini tanzîm ve tesviyeye ibtidâr ve ba'dehû cânib-i Mısır'a berren azîmete atf-ı inân-ı iktidâr etmek üzere tarafına hitâben emr-i âlî ısdâr olundu. Murad Bey'in vâli-i cedîd talebi vusûl-i vâliye dek akallî bir sene geçüp bu müddet içinde merkûm kâimimakâm ve şeyhülbeled bulunup Mısır Darb-hânesi'-ni zabt ile tahsîl-i fevâid-i kesîre etmek dâiyelerine mübtenî olduğu ve Devlet-i aliye tarafından emr-i şerîf ile kâimimakâm nasb olunması husûl-i garazına kavî bir vesîle olmağla binâen-aleyh vâli-i cedîd Mısır'a vardıkda tarafından şeyhülbeledliği tevcîh etmek istisvâb olundu. Bundan sonra meclis-i mezkûrda madde-i Gürcistan der-miyân olunup birkaç gün mukaddem reisülküttâb efendi ile Rusya elçisinin mükâlemesinde Gürcistan tarafına ta'arruz olunduğu husûsunu elçi-i mesfûr medâr-ı bahs etdikde Gürcü ve Mekril tâifeleri Devlet-i aliye'nin re'âyâsı olup Rusyalu taraflarından bunları istishâb fuzûlî hareket kabiliinden olduğu bî-irtiyâb olduğundan gayri her devlet tanzîm-ı umûr-ı re'âyâsında müstebidd bi'r-r'ey olup düvel-i sâirenin müdâhelesi bî-vech idügü reis efendi tarafından tafsîl ve Rusyalu'nun Gürcistan maddesine dâir ahden i'tirâza kudretleri olmayup hemen ba'zı bahâne-i cüst ücüsiyle îrâd-ı kâl u kîl eyledikleri ve elçinin ba'zı tarafдан tahrîk ile Lezkî ve Dağıstan halkının Tiflis tarafına ta'arruzları suâline ne vechile cevâb verilmesi münâsibdir denildikde Tiflis Hânı'nm Moskovlu'ya teba'iyyeti kat'â teslîm olunmayarak Devlet-i aliye re'âyâsı olan Gürcü tâifesine ve memâlik-i müslimîne ve bâ-husûs hem-mezhebimiz olan (154-a) Dağıstan ve Lezkî halkına mâdâmkî Tiflis Hânı müdâhale etmeye Devlet-i aliye dahi kadîmden berû cârf olan mu'âmeleden gayri hân-ı mesfûr hakkında mu'âmele-i Uhrâ icrâ etmeyeceği ve zikr olunan Gürcü tâifi sâir re'âyâyi Devlet-i aliye misillû olup âsâyişleri matlûb olduğuna binâen mukaddemâ nasb u ikâdi musammem olan Keyhusrev'i kabul etmedikleri hâldeibrâm olunmayup David'in nasbî matlûbları olur ise kadîmden ola-geldiği üzere ikâd olunur. Devlet-i aliye tarafından yedine menşûr i'tâ ve bunu dahi ahâli istemedikleri sûretde âharın nasbına nizâm verilmesi bu husûsun te'dîye ve temşîyetine me'mûr olanlara tahrîr olunacağı ecvibesi elçi-i mesfûra verilmek enseb olduğunda ittifâk olunup meclise hitâm verildi.

**Vefât-i emin-i matbah Elhâc Osman Ağa
ve vukû‘-ı tevcîhât-ı cüz’iyye**

Mûmâ-ileyh maraz-ı zâtülcenb ile birkaç gün hasta ve işbu Saferül-hayrin yirmialtinci cum'aertesi günü alâik-i dünyeviyeden vâreste olup münhal olan mansıbı ve sultan kethüdâlikleri hâlâ gümruk emâni olan Ar-kid-oğlu Hacı Mehmed Ağa'ya mâh-ı merkûmun yirmisekizinci günü tevcîh ve ihsân ve kapucu-bâşılık câhi ile dahi kevkeb-i ikbâli rahşân kılınup uhdesinde olan gümruk emâneti hâlâ kassâb-başı olan Elhâc İsmail Ağa'ya ber-vech-i ilhâk tevcih olundu.

Azîz voyvoda-i Boğdan

İki-üç seneden berû Boğdan voyvodası olan Aleksandra ba'zı nâ-cins eşhâsa mukârenet ile Boğdan re'âyâsını külli izrâr ve tahammüllerinden hârîc tekâlîf-i şakka ile bî-zâr eylediğinden gayri taraf-ı Devlet-i aliye'den Boğdan voyvodalarına (154-b) ihâle olunan umûr-ı lâzîmenin te'dîye ve tek-mîlinde kusûr ve tehâvünü âşikâr olup bu gûne hareketden ferâgat ve su-i karîn makûlelerini def' ile fukarâyı siyânet ve tamâ‘-ı hâme teba'iyyetden mücânabet eylemesi bir kaç def'a tarafına tahrîr ve işâret olunmayla müte-nebbih ve müteyakkız olmayup kâr-ı nâ-savâbmda ısrâr ve re'âyâ dahi muz-tarr ve nâcâr kalup kimi celâ-yi vatan ihtiyâr ve kimi tehyie-i esbâb-ı firâr eylediği vâsil-ı sâmi'a-i hazret-i şehriyâr-ı adâlet-âsâr olduğuna binâen voyvoda-i mesfûr işbu şehr-i Rebi'ül-evvel gurresinde ma'zûl olup Dîvân-ı hü-mâyûn tercümâni olan Aleksandra, Boğdan voyvodası nasb u ta'yîn ve Ef-lâk kapu kethüdâsı olan Sarı Bey-zâde dîvân tercümânlığıyle mesrûr ve kâmbîn kılındı.

**Vürûd-i haber-i vefât-i Yeğen Ali Paşa
Vâli-i Cidde ve tevcîh-i vezâret
be-Mustafa Efendi kethüdâ-yi sadr-ı âli**

Sâbıkâ Cidde vâlisi Vezîr Yeğen Ali Paşa doksansekiz senesi Recebi evâilinde vefât eylediği Şam vâlisi tarafından birkaç gün mukaddem tahrîr olunmuş olmaıyla münhal olan Cidde mansıbı sâbıkâ sadriazam kethüdâsı olup ba'zı umûr-ı mühimme rü'yeti ünvâniyle Erzurum'da mukîm olan El-hac Mustafa Efendi'ye işbu şehr-i Rebi'ül-evvelin ikinci günü bâ-rütbe-i vâ-lâ-yi vezâret tevcîh ve inâyet buyurulup eyâlet-i Haleb dahi Aydın muhas-

sılı ve Özi muhâfizi olan Vezîr Hazînedâr Ali Paşa'ya ve Trabzon eyâleti Rakka vâlisi olan Azm-zâde Vezîr Nasuh Paşa'ya ve Rakka eyâleti Vezîr Gûgeyi Abdi Paşa'ya yevm-i mezkûrda tevcîh ve ihsân olunup Aydın muhâsilliği mîrlî mansîb olduğundan Marta dek müşârûn-ileyh Ali Paşa'nm üzerinde kalup sâbıkâ Trabzon vâlisi Vezîr Mîkdâd Ahmed Paşa (155-a) dahi mâlikânesi olan Amasya'da ikâmet etmek üzere ısdâr-ı emr-i celîlü's-şân olundu.

Tevcîh-i kitâbet-i topcuyân ve ulûfeciyân-ı yemîn

Muvakkaten topcular kâtibi olan Mehmed Emin Efendi bundan akdem vefât edüp münhâl olan mansîbi bu âna dek kimseye tevcîh olunmamış idi. İşbu Saferül-hayrin beşinci pazar günü kitâbet-i mezkûr sadriazam hazretlerinin hâlâ hazîne kitâbetleri ile mübâhî olup ulûfeciyân-ı yesâr kâtibi olan Tayfur Efendi'ye ve üzerinde olan kitâbet-i mezkûr Hâlis Mehmed Efendi'ye tevcîh ve inâyet olundu.

**Azî ü nefy-i ser-çavuşân-ı Dergâh-ı âlî Sîrrî
Selîm Efendi be-Edirne ve zikr-i vezâretes
ve ser-çavuşân şüden-i Şehsuvâr-zâde Hamdullah
Bey ve Ağa-yi silâhdârân şüden-i Hüseyin Ağa**

Efendi-i mûmâ-ileyh kesret-i frâd ve dârât ile sâye-i Devlet-i aliyye'de akrânına maksûd ve mağbût ve yâverî-i hazz u baht ile derece-i i'tibâri yeven fe-yevmen mütezâyid ve gayr-i mahtüt olup bu ni'met-i cezîlenin kad-rini fehm ile lisânını zabit ve hüsn-i mu'âşeret ve müdârâ ile kulüb-i nâsi cebz ü rabt mümkün iken tarafına teveccûh eden yüsr ü gînâ ve meyl-i dünyâ-yi bî-bakâ çeşm-i basîretini nâ-bînâ edüp sinân-ı lisân ile ef'ide-i halkı teklim ve havass-ı devlet haklarında bilâ-sebeb kadî u ta'nî ta'mîm eylediğinden gayri kapu kethüdâsı olduğu vüzerâya rızâ-yi devlete muhâlif ve kendü hevâsına muvâfîk ba'zı husûs ta'lîm ve makbûzu olan cevâiz-i mu'ayyeneyi adem-i teslîm ve bu sebeble nice belyye ve berzaha düçâr ve halâsiyçün her bâr nakdine nisâr olarak ifnâ-yi emvâl-i bî-şumâr eylediği vâsil-ı derece-i iştihâr olup bu ukûbât-ı muttasîlatü'l-vürûddan (155-b) mü-tenebbih ve müteyakkîz ve sâlik olduğu tarîk-i gayr-i müstakîm erbâbına her devr ü asırda terfîb eden su-i mûkâfâtu te'emmiûl ile münzecir ve mutta'iz olduğu medâr-ı râhat ve huzûr olan der-i devletden mehcûriyetini subh u mesâ hedm ü binâ ve tarh u inşâsiyle mukayyed olduğu kusûr-ı âliyât ve eb-

niye-i râsiyâta dûrdan nigâh-endâz-ı hasret olmasını iktizâ edüp binâen-alâ-zâlik işbu Rebi'ülevvelin ikinci hamîs günü mûmâ-ileyh çavuş-başılıkdan ma'zûl ve alâ-tarîki'l-nefy Edirne cânibine egerçi mersûl olup ancak îrâd ve emvâlinin kesreti ve havâşî ve mensûbâtının vefreti ve taşrada her taraf ile halta ve ülfeti hasebiyle bâ-vezâret icrâ-yi lâzîme-i hizmet kendüden mel-hûz olduğundan başka hâlâ Belgrad muhâfizi olan Vezîr Râîf İsmail Paşa Belgrad'a kable'd-duhûl ref-i vücûdları rütbe-i vücûbe mevsûl olan ba'zı fitne-kârân-ı serhaddi üslûb-i mergüb üzere tahvîf ve terhîb edüp lâkin tarafından emniyyeti meslûb olan mehâzîlin rûz be-rûz âsâr-ı fitne ve fesâdları zuhûr ve bürûz ve bir vakt-i tengde rekîz-i zamîrleri olan adâvet ve bağ-zâyı müşârûn-ileyh hakkında i'lân ve mukâbele-i a'dâda vâki' böyle serhadd-i azîmde def'i müte'assir ba'zı hâdise zuhûr eyleyeceği ba'zı karâin-i hâliye ile nûmâyân olup müşârûn-ileyhi vukû'u mutasevver olan işbu gâile-den himâye ve serhadd-i hâkâniyi ihtilâlden vikâye umûr-ı müstahsene ve lâzimeden olduğuna binâen müşârûn-ileyhin azli ve Silistre veyâhud İsmail cânibi seraskerliğine nakli vâfir eyyâmdan berû tasmîm olunmuşdı. Efendi-i müşârûn-ileyhin bâlâda zîkr olunduğu üzere her taraf ile ülfeti olduğundan gayri Belgrad'da mukâta'atı (156-a) ve serhadlı ile âmîzîş ve ihtilâti olmağ-la Belgrad muhâfizîliği bâ-rütbe-i celîle-i vezâret tarafına tevcîh ve inâyet buyurulmak müstasveb olup ancak Asitâne-i sa'âdet'de ihsân-ı vezâret olunsa nâs ile olan mu'âmelâti mânenâ-i mû-yi zengî müsevves ve derhem olmağla tez elden fezleke-i hisâbı bulunmak müte'assir ve beş-altı mâha dek harekete meçâli olmayacağı dahi zâhir olduğundan Karışdırın menziline vâsil olduğu gün Belgrad muhâfizîliği ile müşârûn-ileyhe ihsân-ı vezâret olunup münhal olan çavuş-başılık hizmeti silâhdâr ağası Şehsuvar-zâde Hamdullah Bey-efendi'ye tevcîh ve silâhdâr ağılığıyle dahi sâbkâ mirahor-ı evvel olan Hüseyin Ağa'nın fi'l-cümle hâli terfîh olundu. Muhâfiz-ı sâbkâm me'mûriyyet-i cedîdesi şimdiden ma'lûmu olmak lâzım gelse yerine kâimimakâm nasbiyle me'mûr olduğu cânibe hareket edecek meczûm ve Belgrad'ın muhâfizdan hulüvvü nâ-münâsib olduğu dahi ma'lûm olup binâberîn halefi varincaya dek müşârûn-ileyh kemâ-fi'l-evvel Belgrad'da ârâm ve hizmet-i muhâfazaya kıyâm eylemesi ve sûret-i me'mûriyyetini ba'dehu tarafına ifhâm olunacağı zemînde tarafına hitâben emr-i âlî ısdâr ve mektûb-ı hazret-i sadâret-penâhî tisyâr olundu.

Te'dîb ve gûşmâl-i aşâir-i Rîşvan

Zîkr olunan aşâirin öteden berû ricâl ü ebtâli ferâvân ve esbâb-ı sâ-

mân ve cem'iyyetleri mükemmel ve gayr-i noksan olup bu refâhiyyet-i hâl merkümları girîve-gerd-i semt-i tuğyân ve vülât ve voyvodalarına inkıyâddan rû-gerdân etdiğine binâen sayf ü şitâda vâdi-i gavâyet ve şekâvete pâ-nihâde ve ebnâ-i sebili giriftâr-i dâm-ı intihâb ve re'âyâ ve zîr-destânın (156-b) emâlini iğtisâb ve katı çok nüfûs itlâf ve izâ'a ve tüccâr ve sevdâ-gerânın yollarını kat' ile cevr ü zulmelerin aktâr-i arza izâ'a eylediklerinden gayri üzerine edâsi lâzım gelen mâl-i mîrîlerini edâda mümâtele ve inâd ve verdikleri sûretde dahi mîrzak uciyle cüz'i şey teklîfîni i'tiyâd ve ale'l-husûs mu-kaddemâ bir azîm İzmir kerbânını târâc ve Bağdad kadisini katl ile tekmîl-i tarîk istîdrâc etmişler idi. Aşâir-i mezkûre bu hâl üzere terk olunduğu hâlde şâmilü'l-etrâf olan cevr ü i'tisâfları memleket-i Anadolu'yu tahrîb ve nebs-i izâr ve ta'addîleri zu'afâ ve berâyâyi izrâr ve ta'zîb eyleyeceği zâhir olmağla te'dîb ve gûsmâlleri ve el-yevm içlerinde mevcûd olup zîkr olunan şekâvet ve hasârete cesâret eden ma'lûmü'l-esâmi eşhâsin ahz ü istisâlleri ve fi-mâba'd bir mahall-i ma'lûmda iskânlarıyle bir râbitâ-i kaviyye tahtına idhâlleri cezmen ve kat'en matîüb-i hazret-i hilâfet-penâhî olduğuna binâen Anadolu'da vâki' vüzerâ-i izâm ve mîrimîrân-ı kirâmin ekseri bu irâde-i sâmiyenin temsiyetine me'mûr ve her birine başka başka başka ısdâr-i mensûr kilmıştı. Aşâir-i mezkûre hâlâ Rakka vâlisi Vezîr Abdi Paşa ve Rîşvân-zâde mîrimîrân Ömer Paşa ma'rifetleriyle Urban ovası demekle meşhûr olan mahalde ihâta ve tazyîk ve memerr ü ma'berleri seddiyle pelâs-pâre iktidâr ve ru'ûnnetleri temzîk olunup ıztırâb-ı tâmlarından nâşî hey'et-i mecmû'alariyle is-tislâm ve istîmân ve tahlîs-i cân sevdâsiyle taleb-i avf u ihsân etmeleriyle fi-mâba'd hadlerini tecâvüzen hazer ve ebnâ-yi sebîl ve fukarâ ve zu'afâya adem-i îsâl-i gezend ü zarar ile bir mahalde iskânı kabûl edüp (157-a) derûnlarında olan elli nefer mikdârı eşkiyâyi i'tâ ve zîmmelerinde olan doksansekiz senesi mîrisini mâlikâne mutasarrîfi olan Rîşvan-zâde Ömer Paşa'ya teslîm ü edâ ve nehb eyledikleri İzmir kerbânının emvâl-i kesîrelerine bedel olmak üzere cânib-i mîriye bin beş yüz kise akçe vermek şurûtiyle istîmânları karîn-i hayyîz-i i'tibâr ve kabûl ve bu şurûtun birinden nükûl etmemeleriçün nezr-i girâne kat' olundukları müşârûn-ileyh tarafından inhâ ve ta'ahhûd olunan emvâlden oymakların hisselerine isâbet eden mâl tefrik olundığına binâen tahsîli için ve akçeye bedel verecekleri hayvanât ve eş-yânın revâcî olan mahallerde fürûht ve iştîrâsiyçîn vulât-ı etrâfa evâmir-i şerîfe istidâ olunmağla evâmir-i mezkûre ısdâr ve tisyâr olunup aşâir-i mezkûrenin fi-mâba'd iktizâ eden nizâmları ve iskân olunacakları mahallin ta'yîni ve müşârûn-ileyhe ve ma'iyyetinde olan mîrimîrân ve sâir me'mûrlara ikrâmiye nâmiyle verilüp bu def'a taraflarından istîzân olunan ikiyüz ki-

se akçenin ahz ü iğtinâm ve beynlerinde iktisâmî için diğer emr-i âlî şeref-yâfte-i sudûr oldu. (157-b)

Hânden-i mevlid-i şerif

Şehr-i mezkûrun onikinci pazar günü istimâ'-ı mevlid-i hazret-i nebevi zîmnâda şehriyâr-ı hureste-âsâr ve pâdişâh-ı sutûde-girdâr dâme-mahfûfen bi-avârifî'l-meliki's-settâr hazretleri hîre-sâz-ı uyûn-ı e'âdî olan âlây-i âdî ile Sultan Ahmed Hân câmi'i şerîfîne kâdim ve vücûdları mu'tâd olan vüzerâyi izâm ve vücûh-ı ulemâ-yi kirâm ve sâir ricâl-i devlet-i ebed-kiyâm rikâb-ı kâmyâb-ı hüsrevânelerine mûlâzim olup kırâat-i mevlûd akabîne sarây-i dilârâyi mülükânelerine tertîb-i mezkûr üzere avdet buyurdular.

Zikr-i istihkâm-ı sugr-ı Bahr-i siyâh ve tertîb-i neferât-ı kılâ'

Bahr-i siyâh boğazının iktizâ-yi vakt ü hâle göre muhâfazası ehemm-i umûrdan olduğuna binâen dâhil ve hârcinde vâki' olan kılâ'-ı atîka ve cedîden ta'mîr ve termîmi ve iktizâ eden neferâtının tertîb ve tetmîmi esbâbına bu esnâda teşebbüüs olunup mukaddemâ müstahfîz nâmiyle ta'yîn olunan şâhînci ve çakircı neferâtının emr-i muhâresede kemâ-yenbagî iktidârları olmadığı lede't-tecrûbe ma'lûm olduğundan cümlesi ihrâc ve hidemât-ı sâbıkalarma ircâ ve i'âde ve merkümlara câ-nişin olmak üzere kâr-güzâr-ı neferâtın tertîbi irâde olunmağla hâlâ deryâ kapudanı vezîr-i mükerrem Gazi Hasan Paşa tarafından mukaddemâ takdîm olunan defter mûcibince hâric-i boğazda Anadolu cânibinde vâki' Fener ve Revancık kal'alarıyla Rumeli boğazında vâki' cedîd Fener kal'alarına yüzyirmibeşer akçe ile bir nefer dizdâr ve seksener akçe ile birer nefer kal'a kethüdâsı ve seksener akçe ile birer nefer topcu başı ve altmışar akçe ile birer nefer cebe-hâneci veellişer akçe ile otuz (158-a) yedişer müstahfîz ve otuzdörder topcu neferâtı ve diğer Rumeli boğazında vâki' Garibce kal'asıyle Anadolu cânibinde boğaz dâhilinde Poyraz limâni kal'alarına dahi yüz yirmişer akçe ile birer nefer dizdâr ve seksener akçe ile birer nefer kethüdâ ve birer nefer topcu-başı ve altmışar akçe ile birer nefer cebe-hâneci veellişer akçe ile otuzyedişer müstahfîz ve otuzdörder topcu neferâtı tertîb olunup Rumeli ve Anadolu kavakları kal'aları bostaniyân ocağından ustalık olup neferâtı dahi bostanı olmak ve el-yevm mevcûd ve mukayyed olan neferâtın melhûz olan mikdâra iblâğ ve yevmiyyelerinin ağalarına tedâruk etdirilmesi ve ibtidâları yedlerine tes-

lîm ve her üç ayda bir def'a müstahikk oldukları ulûfeleri Hazîne-i âmire'den kabzına me'mûra i'tâ ile mahalline îsâl ve zâbitleri ma'rifetleriyle tevzî' ve taksîm ve târik-i hizmet olanların esâmeleri ref'iyle iktifâ olunmamak ve tertîb olunan müstahfîzân ve topçuyân darb ü harbe kâdir tevânâ ve bahâdır olup leyl ü hizmet-i muharazada can-sipâr ve kal'alarda dâimâ pâber-câ-yi merkez-i istikrâr olmak ve müstahfîzândan her gece dörder müstahfîz münâvebe tarîkiyle nevbet-hânelere ta'yîn ve msfî'l-leyle dek ikisi ve nîsfî'l-leyleden sabâha dek ikisi beklemek üzere zâbitleri tarafından tenbîh ve telkîn olunup ecâni卜 tarafından sefâine müte'allik sevâd ve alâmet zâhir olduğundan cümleden evvel Rumeli feneri kal'ası tarafından meşhûd olacağı zâhir olma la der-akab kal'a-i mezbûre yeni erileri ihbâr için barut kaldırırup hevâyî fişek atup ve bu işâretden hâric-i bo azda olan (158-b) Revancık kal'asının dizdâr ve müstahfîzâm müteyakkız ve müteheyyi bulunmak ve sâir kılâ' müstahfîzları alâim-i mezkûre vukû'unda yekdi ere işâretler ile i'lâm-i keyfiyyet etmek ve Rumeli ve Anadolu kava ı kal'alarında olanlar fitil derdest hâzır ve müterakkib olup o makûle sefâin mürûr murâd eyledikleri hâlde ancak kal'ateyn-i mezkûreteynden top atılıp men'ine takayyûd ve isrâr ve ta'annûd zuhûrunda top dânelerini ya dırıp gark-i sefâin  câbma ihtiyâm ve gayret etmek ve e er mürûr murâd etmeye  Karata  altında tevakku  ederler ise gaflet olunmayup kezâlik fitil-i derdest hâzır bulunup müstahfîzân makûleleri «biz müstahfîziz top umûruna karışmazız» demeyüp lede'l-iktîzâ topculara i'ânet ve ittihâd-1 derûn ile topları i'mâle sarf-i miknet etmeleri meşrût ve müstahfîzların hidemâti topcu neferâti hizmetleri misillî olmak lâzım geldi inden iki firkanm dahi yevmiyyelerinde tesâvî ihtiyâr olunduğu ve bu şurût-i mer'iyyenin ifâ ve icrâsi ve esbâb-1 nizâmının istikrâr ve ibkâsi deryâ kapudanlarma tefvîz ve ihâle ve her onbe  günde bir def'a bi'n-nefs kal'alara varup yoklamak ve deryâ kapudanları hâzır olmadıkları mevsim-i sayfda vekilleri bulunan Tersâne-i âmire emînleri vech-i meşrûh üzere hareket ve Tersâne-i âmire'de zîkr olunan şurût bir mahalde mukayyed ve mazbût olup lede'l-hâce mürâca'at ve ahkâmî düstûri'l-amel olmak ve nizâm-1 mezkûrun bakâsı ve bo azların muhâfazası vezîr-i müşârûn-ileyh tarafından ta'ahhûd olundu una binâen kapu-kethüdâsı olan Dergâh-1 âlî kapucu-ba ılarından Yusuf A a dahi husûsât-1 mezkûreye takayyûd ve ihtiyâm edüp kapucular kethüdâsı olan Mustafa A a'nın dahi bâ-emr-i âlî me'mûriyyeti hasebiyle tanzîm-i neferât (159-a) ve tekâmil-i levâzîmît emrinde bezl-i celli iktidâr etmek bâbında vezîr-i müşârûn-ileyh hitâben bâlâsı hatt-1 hümâyûn-1 şevket-makrûn ile müveşshah ve müzeyyen kat'îyyü'l-medlûl ve mufassal ve meşrûh bir kit'a emr-i celîlü's- ân şeref-

yâfte-i sudûr ve esbâb-i âdiyeden ma'dûd olan işbu tedbîr-i dil-pezîrin îkâ'iyle sedd-i suğur ve tahsîl-i emniyyet ve âsâyîse sa'y-i mevfûr kılındı.

Tevcîhât-ı menâsîb-ı ilmiyye

İşbu şehr-i Rebi'ilevvelin dokuzuncu perşembe günü doksandokuz Muharremi gurresinden zabit etmek üzere Mekke-i mükerreme kazâsı sâbıkâ Bursa kadısı olan Şeyhî Molla-zâde Mehmed Ataullah Efendi'ye ve İzmir kazâsı doksandokuz Recebi gurresinde zabit etmek şartıyla Şerîf Efendi-zâde Esseyyid Mehmed Said Efendi'ye ve Yenişehr-i Fener kazâsı sene-i mezkûre Şa'bânı gurresinde zabit etmek şartıyla Ahmed Atâullah Efendi-zâde Mehmed Arif Efendi'ye ve Üsküdar kazâsı Kuds-i şerîf¹²¹ pâyesiyle Cumadelulâ gurresinde zabit etmek üzere Şerîf Efendi-zâde Esseyyid Mehmed Şerîf Efendi'ye tevcîh ve inâyet olundu.

Tevcîh-i kazâ-i Edirne

Kazâ-i mezkûreye kadı olan bıçakcılar imâmî Hafîdî Esseyyid Mehmed Fâiz Efendi'nin zamân-ı hükümet-i mu'ayyenesi mütekârib-i inkızâ ve bi-hasebi't-tarîk âhara tevcîhi iktîzâ etmekle işbu doksandokuz senesi Şa'bânı gurresinde zabit etmek üzere zîr olunan Edirne kazâsı sâbıkâ İzmir kadısı Cevdet Halil Efendi'ye işbu Rebi'ülâhir gurresinde tevcîh olundu. (159-b)

İntikâl-i Şehzâde Sultan Murâd

Doksanyedi senesi Zilka'desinin yirmibeşinci günü âlem-i fâniye kudüm eden şehzâde Sultan Murad-ı etfâle musallat olan ba'zi ilel ile bir zamândan berû hasta ve gül-i sad-berg-i vücûduna gubâr-ı rencûrî nişeste olup bi-takdîri'l-mevlâ işbu şehr-i Rebi'ülâhirin onuncu ahad günü andelib-i rûh-ı mukaddesi kafes-i tenden cüdâ ve hîrâmân-ı riyâz-ı dâr-ı bakâ olup cenâb-ı hayy-i celîl şehriyâr-i bî-misl ü adîle sabr-ı cemîl ve bâkîlere ömr-i tavîl ihsân eyleye âmîn. Ol dürr-i sadefçe-i saltanatın fîkdârı egerçi a'lâ ve ednânın hîrmen-sûz-i sabr u sâmâni ve mûcib-i nâliş-i ahzâni olup ancak

Nazim :

*Gül ger-fütâd serv-i çemen ber-devâm bâd
Dürr-ger şikest Bahr-i Aden bâ-nizâm bâd*

Ger kevkeb-i münîr fürûşüd zi-âsumân (160-a)
Hurşid-i âsumân-i sa'âdet-müdâm bâd

mefhûmu salvet-resân-ı kulûb-i enâm olmuşdur.

**Vürûd-ı haber-i fevt-i Silâhdâr Abdullah
Paşa vâli-i Bosna ve vukû'-ı tevcîhât**

Müşârün-ileyh işbu şehr-i Rebi'ülevvelin yirmidokuzuncu cum'a gece-si kûrsî-i eyâleti olan belde-i Travnik'de hûcceten vefât eylediği haberi Âsitâne-i sa'âdet'e vürûd ve ol-vechile mansıbı münhal olduğuna binâen sâbıkâ Belgrad muhâfizi olup muhâfiz-i cedid vürûdüna dek Belgrad'da ikâmet-i fermân buyurulan Vezîr Râîf İsmail Paşa'ya şehr-i Rebi'ülâhirin ondokuzuncu yevm-i hamîs eyâlet-i mezbûre egerçi tevcîh ve inâyet ve kapu kethûdâsma ilbâs-ı hil'at olundu. Ancak iki gün sonra ba'zı mülâhazaya mebnî eyâlet-i mezkûre müşârün-ileyhden sarf olunup Bender muhâfizi olan Vezîr¹²² Haseki Mehmed Paşa'ya tevcîh ve menzil ile azîmet ve seyr-i serî ile hareket eylemesi emr-i âlî ile müşârün-ileyhe te'kîd ve tenbîh olunup Râîf İsmail Paşa'ya Eğriboz muhâfazası ve Bucak başbuğu olup ber-vech-i arpalık Tırhala sancağına mutasarrif olan Arslan Paşa'ya livâ-i Tırhala ilhâkiyle Bender muhâfazası tevcîh olundu.

Tercüme : Müteveffâ-yi müşârün-ileyh Hekim-başı-zâde sadr-ı esbak Ali Paşa merhûmun enderûn ağalarından hazîne baş yamağı ve ba'dehû Bosna defterdarlığıyle çırağ eylediği Boşnak İsmail Ağa'nın oğlu olup bin yüz otuz-beş târihindé mütevellid ve fark ve temyîz derecesine mütesâ'id oldukda Âsitâne-i sa'âdet'e vârid ve Sarây-i hümâyûn'a çırağ olmakla tahsil-sâz-ı mu-kaddemât-ı merâtib ü fevâid olmuşudi. Nisf-ı ikbâl add olunan vecâhet ve cesâmet-i vücfûd ve baht-ı sâz-kâr ve mahsûd iktizâsiyle (160-b) zümre-i çukadarân-ı hazret-i şehriyâriye muzâf olup çok geçmeden baş-çukadarlık ile mağbût-ı akrân ve yevmen fe-yevmen hûdâvendigâr-ı sâbık-ı merhûmun nazar-ı iltifâtiyle kâmrân olmuşudi. Bundan sonra def'aten hazîne kethûdâsı ve bir müddetden sonra müntehâ-yi hidemât-ı ricâl-i enderûn olan silâhdarlık câh-ı reff'iyle memnûn ve dil-şâd ve cülûs-ı hümâyûn vukû'unda hizmet-i mezkûrede bulunmak mülâbesesiyle mazhar-ı iltifât-ı pâdişâh-ı mekârim mu'tâd olup hilâl-i mezkûrda Asitâne'de kâimimakâm bulunan Vezîr Süleyman Paşa'nın şiddet-i hareket ve hiddet-i tabî'ati mizâc-ı asra evfak olmadığından azli lâzım gelüp sâhib-i tercümeye vezâret ihsân ve kâimimakâmlık ile çırâg-ı ikbâli fûrûzân kılınmışdı. Müşârün-ileyhin irâde-i umûr-ı

vezâretde mübtediliği ve icrâ-yi lâzîme-i hükümetde nâ-azmûdeliği hasebiyle tarafından hilâf-ı rızâ ba'zı etvâr-ı garîbe rû-nümâ olmayla azl olunup Karahisâr-ı sahib'e nefy ü iclâ ve müddet-i kalile zarfında vezâreti ibkâ ve eyâlet-i Maraş i'tâsiyle müceddeden derece-i izz-ü şâni a'lâ olundu. Bundan sonra ba'zı cesîm eyâletlere vâli ve bâ-husûs İsmail cânibi seraskerliğiyle necm-i mâhiyyeti mütelâlî olup ba'dehû memleketi olan Bosna eyâletiyle şâdân ve birkaç senede memleket-i merkûmede hükümrân ve encâm-i kâr târih-i mezkûrda sâkî-i dehr elinden tecerrü'i kes-i menûn ve fücceten fevt ile terk-i esbâb-ı tecemmûlât-ı dünyâ-yi dûn eyledi. Merhûm-ı müşârûn-ileyh sebât-ı kadem ile ma'rûf ve evsâf-ı cesâret ve metânet ile men'ût ve mevsûf olup tâli'inde sa'âdet ve bahtında kuvvet ve zamân-ı nezâretinde İsmail vak'asından gayri sıklet görmeyeüp âlemde evkâti hoş geçmiş (161-a) vüzerâdan olduğu ma'lûm-ı ashâb-ı basiretdir.

Azlı Ağa-yi Yeniçeriyan

Dârüssaltanatü'l-aliyye'de mütemekkin olan tavâif-i inâs her hâlde melhûz-ı nigâh-ı emniyyet ve istinâs ve ser-âzâde-i gezend ü hirâs olmak pâdişâh-ı adâlet-esâs dâme-mâdâmü'n-nâs hazretlerinin kusvâ-yi irâde-i şâhâne ve müntehâ-yi metâlib-i mülûkâneleri olup fe-li-zâlike emr-i muhâfaza ve muhârese zevâbit ve rû'esânın gerden-bend-i ihtmâm ve gayreteri ve ref-i tasallut-ı işrâr vâcibe-i zimmet-i himmetleri kilinmak mukâbelesinde her biri sâye-i Devlet-i aliyye'de nâil-i ni'am-ı sehletü'l-husûl ve müddet-i kalilede hâcce-i bendergâh-ı servet ü gûnâ ola-geldikleri ma'lûm-ı ashâb-ı idrâk ve ukûl olduğu ve zîkr olunan zâbitânın akdem ü a'zamı yeniçeri ağaları olup fi-küll-i vakt ve hîn nehb ü yağma-yi emvâl-i nâs için der-kemîn olan surrâk ve şâhâzîn gürûhundan beldeyi te'mîn ve tahtı'r-rimâd-ı fesâd pinhân olan nâr-ı zarar u hasâreti her bâr ihmâd ve teskîn-i illet-i gâile-i me'mûriyyetleri iken yeniçeri ağası olan Yahya Ağa bu tafsîlâtdan gâfil ve kendisiye kırrâren ve mirâren vukû' ve sudûr bulan tenbîh ve te'kîdden zâhil olup vaktinde düzdân ve lusûs-ı mütekessir ve ehl-i ırz maküleleri bu takrib ile mer'ûbiü'l-kulûb ve mutazaccır olduklarından gayri zîkr olunan gürûh-ı mahzûl vâfir dekâkîn ve buyûta fürce-yâb-ı duhûl ve emvâl-i halkı ahz ü gasb ile meşgûl oldukları ve bâ-husûs bundan akdem mecâlis-i müte'addideler ehl-i şûrânın istisvâb ve iğrâsiyle nizâmi menvî olan esâmeler maddesi henüz kale gelmemişken mûmâ-ileyhin tehâlük ve belâdeti şüyû'-ı erâcîf ü ekâzibe bâdî (161-b) ve zâtında merkûz olan rehâvet ve adem-i dirâyet iktisâsiyle bundan böyle ağalıkdan ibkâ olunsa kendüden Devlet-i aliyye'ye nâ-

fi' cüz'î ve küllî bir hizmet zuhûr etmeyeceği teyakkunu azline sebeb-i âdî olup binâberîn işbu Cumâdel-ulânın dördüncü salı günü ağa-yi mûmâ-ileyh azl ü iclâ ve kul kethüdâsı olan Ahmed Ağa'ya ağalık hil'ati iksâ ve tarîkleri üzere silsile vâki' olup lâyıkî vechile her biri sullem-i maksûda i'tilâ ile kesb-i merâtib-i ülyâ eylediler.

**Tebdil-i makâm-i seraskerân-i Sofya
ve İsmail ve tevcîh-i Vidin ve eyâlet-i
Özi bâ-serasker-i cânib-i Silistre**

Hâlâ İsmail cânibi seraskeri ve Rumeli vâlisi olan Vezîr Abdi Paşa'nın Sofya'ya ve Sofya seraskeri ve Anadolu vâlisi olan Vezîr İsmail Paşa'nın İsmail'e nakli mukaddemâ tasmîm olunup vakti geldikde mahalleri tebdîl olunmak irâde buyurulmuşıldı. Yevm-i mezkûrda ber-minvâl-i muharrer Abdi Paşa Sofya'ya ve İsmail Paşa İsmail'e el-yevm üzerinde olan mansıblarının ibkâsiyle serasker nasb olunup Silistre seraskeri Vezîr Bekir Paşa'dan dahi me'mûr olduğu hatab-i cesîmde lede'l-lüzüm hidemât-i mebrûre rû-nûmâ olmayacağı bi'l-ihtiyâr mahsûs ve ma'lûm olup binâen-aleyh müşârûn-ileyh Silistre seraskerliğinden azl olunup Vidin muhâfazasına ta'yîn ve Vidin muhâfizi olan Vezîr Esseyyid Ahmed Paşa'ya Özi eyâleti tevcîh olunup Silistre seraskerliğiyle dahi mensûr-ı i'tibârı tahliye ve tezyîn olundu. (162-a).

**Ameden-i berîd-i kâfile-i hüccâc ve vukû'-i
mesveret ve azl-i emîr-i rekb-i Şâmi ve birâderes
ve nasb-i Vezîr Cezzâr Ahmed Paşa becâyes ve Vezîr
Mikdâd Ahmed Paşa be-Trablus ve mîr-i mîrân
Selim Paşa be-Sayda**

Telsîm-i a'tâb-ı Kâbe-i mükerreme ve takbîl-i südde-i Ravza-i mutah-hara niyyet-i hâliesiyle beher sâl revâhil-i vecd ü hiyâm ve matâyâ-yi şevk u garâm ile müctâz-ı berârî-i hicâz ve tayy-kerde-i nişîb ü ferâz olan kâfile-i hüccâc-ı hidâyet-minhâcın sâlimen ve gânimen lâ nâdimen ve sadimen zihâb ü iyâbları ve hâr-i mugaylan-ı fecc-i amîk ve haseki's-su'dân-ı mekân-ı sa-hîk olan âzâr-ı eşrâr-ı a'râbdan dâmen âsûde-i itmi'nân olmaları hâdimü'l-Haremeynü's-şerifeyn ve hâmilü'l-buk'ateyni'l-mübâreketeyn olan şehriyâr-ı pâk-tiyet ve pâdişâh-ı sâfi-akîdet hazretlerinin ahass-ı murâd-ı mâfi'l-fu-ad-ı mülükâne ve akdem-i merâm-ı muntazarü'l-husûl-i tâcdârâneleri ol-

makdan nâşî bu sâl-i hureste-fâlde dahi emîr-i rekb-i hac olan Vezîr Dervîş Mehmed Paşa'nın kâffe-i müsted'ayâti müsâ'ade-i aliyyeye makrûn ve bî'l-cümle mes'ûlâtı matlûbu üzere rû-nümûn olup reh-revân-ı vâdi-i Yesrîb ve Batha ve râhile-bendân-ı savb-ı Merve ve Safâ olanların selâmet-i hâlleriyile tahsil-i esbâb-ı refâh ve âsâyışları ber-minvâl-i muharrer müte'addid evâmir-i aliyye ile tenbîh ve te'kîd olunup mukaddemce ifâ-yi lâzime-i fedâ

قد اندر من اندر ve makâm-ı vâlâ-yi sadâretden dahi nesâyihi mutazam-mînetü'l-iber kîlinup ol vechile müşârûn-ileyh Şam'dan fekk-i tînâb-ı ikâmet ve cânib-i Hicâz'a teveccûh ve azîmet etmişidi. Ba'de iskât-ı ferâizî'l-hac ahbâr-ı sârre-i (162-b) hüccâcî beher sâl îsâle me'mûr olan müjdeci-başı işbu şehr-i Rebi'ül-evvel evâlinde vâsîl-ı Âsitâne-i sa'âdet ve resm-i dîrîn-i devlet üzere ibtidâ-yi emirde ağa-yi Dârûsa'âdetüs-şerîfe ile mülâkî olup çi-gûnegî-i hâl-i hüccâcdan su'âl olundukda Şam vâlisinin fî-hadd-i zâtihi belâhat ve rehâveti ve idâre-i umûr-¹²³ hâcda olan adem-i istitâ'a ve kudreti takrîbi ile tarîk-i hacda vâki' olup hüccâcm mesâbe-i kilârı belki medâr-ı inti'âş ve iktidârı olan kılâ'dan Hediyye-eşmesi ve Cehimin ve Tâbut-Kurusu kal'alarını eşkiyâ-yi urbân nehb ü tâlân ve bekçilerini katl ile izhâr-ı bagy u tuğyân eyledikleri ve meşâyihi urbân surrelerimiz noksân verildiği hâlde gâfil olmasınlar îhâminî hâvî Medine-i münevverâ ahâlisine irsâl-i peyâm ve mîrû'l-hâc her menzilde haymesine kapanup hâl-i kavâfilden gâfil ve hâb-ı nûşin ü istirâhate mâil olduğundan emvâl-i hüccâcm ekseri menhûb ve bu mülâbese ile hilâl-i tarîkde ve cümlesinin emniyyetleri meslûb ve sâl-i kâbilde hacca azîmet mümtenî olduğunu beyân ile etrâfa neşr-i mektûb eylediklerini ve Şam-ı şerîfe vusûllerinde a'zam-ı levâzîmdan olan çadırıları hazz u baht-ı vârûn ve tâli'-i nahs u bâzgûnî iktizâsiyle bilcümle sûzân ve cerdenin bî-vakt ü ibbân hareketinden zehâir telef ve zâyi' ve orduyi hüccâca kaht u zarûret vâki' olup sene-i âtiyede hüccâcî kaldırmak nakden iki bin kise akçe tedâruküne ve matâyâ-yi hüccâc olan develerin akvâti hisseti takrîbi ile kîlêt üzere veriliüp bu sebeble cimâle hûzâl târî (163-a) ve fî-mâ-ba'd amelden kalup gelecek sene akallî on bin deve tedârukü emr-i zarûri olduğundan gayri an-be-an vukû'-i fûrsata nigerân olan Mehmed Hûrfân dahi vâlinin zabt-ı memleket ve hifz-ı vilâyetde olan acz ü hayretini müşâhede birle ficâc-ı tecâviüz ve ta'addîye intihâc ve Hama ve nevâhîsini nehb ü târâc ve mütesellim ve âdemlerini katl ü iz'âc edüp ol havâlîden dahi emniyyet mün'adîm ve münselîb ve fukarâ ve zu'afâ bi'z-zarûre terk-i vatana müteheyî ve müteehhib olduklarını ve Harb şeyhi Şeyh Mahmud Devlet-i aliyye'ye sadâkat ve şerîf tarafına husûmet etmekden nâşî hüccâcın her ne kadar mutazarr olmaması husûsuna sa'y ü gayret eylediyse dahi mîrû'l-

hac paşanın killet-i askerî ve dâiresinin perîşânlığı urbânın meşhûdu olup müdâfa'a fikrinden sâlim olarak istedikleri gibi ısrâr-ı hüccâca ictisâr ve bu hâlet inbi'âs-ı şevk-i hirs u tama'larma külli medâr olup ma'âz-Allah sene-i âtiyyede bundan ziyâde¹²⁴ zarar u fesâda ibtidâr edeceklerini müjdeci-başı merkûm takrîr ve ağa-yi müşârûn-ileyh hazretleri tarafından takrîr-i mezkûr arz-ı huzûr-ı şehriyâr-ı kâmilî's-su'ûr kîlinüp filvâki takrîr-i mezkûre naza-ran emîr-i haccin vücûb-i azli zâhir olup ibkâsı müstelzim-i mahzûr-ı azîm ve vaktiyle muktedir ve müstakîm bir vezîr-i sütûde-tedbîr mîr-hacliğâ tak-dîm muktezâyi akl-ı selîm olup vüzerâyi izâmin müştehir ve muktedirlerinden Sayda vâlisi Cezzâr Ahmed Paşa veýâhud Azm-zâdelerden bîri cümle ittifâkiyle ihtiyâr ve Şam vâlisi nasb olunmak bâbmda hatt-ı hümâyûn-ı (163-b) kerâmet-meşhûn ısdâr buyurulduktan sonra müjdeci-başı Bâbiâlî-ye ihmâr ve istintâk ve takrîr-i âhîrînde mutâbakat ve vifâk fehm olundugundan gayri ahvâl-i hüccâca vâkîf ve Şam havâlîsinin keyfiyyetine ârif ba'zi kimesnelerden Şam vâlisinin gelecek sene bu hâl ile harekete kudreti ve adem-i kudret farz olunduğu hâlde vüzerâdan kangısı mîr-hacliğâ enseb ol-duğu istihbâr ve istiknâh olundukda ihtirâk-ı hiyâm ve mahzûliyet-i cimâl ve bevâ'is-i sâire ile müşârûn-ileyhin ibkâyi emâreti hatar-ı azîmi mûcib olup azli ehemm ve Cezzâr Ahmed Paşa'nın miknet ve serveti ma'lûm-ı âlem olduğundan gayri beyne'l-âşâir şecâ'at-i müfrîtası ka'l-mislü's-sâir olmağıla akrânından imtiyâz ve rüchâniyyeti azher ve ebyen ve mîr-hacliği min-külli'l-vücûh müstahsen olduğun beyân ve şeyhü'l-harâmin hazînedârı Necâb Ahmed bu keyfiyyetleri tasdîk ve mezâhib-i erba'a müftîleri Dervîş Paşa gelecek sene imâretde bâkî kalır ise hatar u zarar mülâhazalarıyla mahmil-bend-i azîmet olan hüccâca emniyyet câiz olmaz deyû fetvâlar verdiklerini tefevvûh ve ihmâr ve müjdeci-başı kavl-i mezkûrda muvâfakat izhâr etmekle husûs-ı mezkûr mu'azzamât-ı umûrdan olduğuna binâen esâtin-i bünyân-ı saltanat ve erkân-ı kasr-ı müşeyyed-i devlet olan ulemâ ve ricâl ile meşveret ve iktizâsına göre bi'l-ittifâk nizâm ve temsiyyeti verilmek için şehr-i mer-kûmun onaltinci perşembe günü hâne-i fetvâ-penâhîde ehl-i şûrâ encümen-ârâ olup tarîk-ı hacda vâki' olan hasâret ve hüccâca terettüb eden gûnâ-gûn mazarrat ve Dervîş Paşa'da olan (164-a) fûtûr ü rehâvet ve hiyâm ve me-bâliğ iânetine ihtiyâc ile bu mevsimde Devlet-i aliyye'ye hâsil olacak sık-let ve dahi buna dâir olan keyfiyyât tafsîl ü itnâb ve huzzârdan taleb-i re'y-i savâb olundukda Süleyman Feyzi Efendi kelâma bed ü mübâşeret ve Cezzâr'm hâlinden ve sâir vüzerânın adem-i kudret ve idâresinden bahs ile Recep-i şerîfe dek te'hîr-i maslahat olunup ba'dehû Canikli Ali Paşa nasb olunmak asveb olundugun beyân ve kapudan paşa hazretleri mûmâ-

ileyhin kavlini istihsân eyledikde sadriazam hazretleri mukâbele ve «mîr-haccin cümle mühimmâtı hâzır olduğu sûretde Recep belki Ramazana dek maslahatm te'hîrinde¹²³ be's olmayup ancak mühimmâtın fikdânı ve i'ânet-i külliyyenin lüzumu hasebiyle ta'cîl ve te'cîl-i maslahat ne makûle zarar u menfa'at icâb edeceğini mülâhaza ve ba'dehû ifâde lâzımdır» buyurduklarında reisülküttâb efendi cevâba ibtidâr ve «Ali Paşa'nm evleviyeti teslîm olunduğu hâlde bile mîrîden akçe taleb eyleyeceği âşikardır» dedikde defterdâr efendi akçenin tedârükü müşkil ve asır ve mîrînin keyfiyyeti ma'lûm-i sagîr ü kebir olduğun işrâb akabinde şeyhüllislâm efendi hazretleri kelâma şurû' ve «Ali Paşa ile istimzâc vukû'iyle kabûl ve adem-i kabûl cihetleri ta'ayyün edinceye dek zaman mürûr edüp fevt-i vakt ile tedârük-i mühimmât mümkün olmayacağı bedîhî olup Cezzâr misillû muktedir vezire Şam'in tevcihinde vücûh-i menâfi' ve suhûlet ve bâ-husûs taleb-i i'ânet ile mîriye adem-i sıklet derkârdır» buyurduklarında Feyzi Efendi kemâfi'l-evvel Ali Paşa'yı (164-b) tervîc ve Cezzâr'a ba'zı hâl isnâdiyle mu'âreze ve mübâhesesi tehyîc edüp sadriazam hazretleri mukâbele buyurup Ali Paşa'nın ma'iyyetinde olan altı-yedi bin kadar asker olup Erzurum ve Karahisâr ve Trabzon ve havâlisi taht-i tasarruf ve idâresinde iken etrâf-ı mezkûrede bakâ ve istikrârından mahzûz ve ihtiyâr-ı kûlfet ile Şam'a azîmeti gayr-i melhûz olduğundan fazla o kadar asker ile mahall-i ba'idden nehdat ve Şam'a azîmet zamâna muhtâc ve havf-i fevt-i vakt şâibeleri kalbde ihtilâc eylediğini beyân buyurduklarında mûmâ-ileyh kelâmını i'âde ve müşârûn-ileyh tarafından adem-i kabûl sûreti nûmâyân olduğu hâlde isrâr ile mu'âmeleyi sevk ü ifâde edüp Sadriazam hazretleri «müşârûn-ileyh cebr ü isrâr ile emânet-i hacci kabûl etse dahi birkaç def'a mükâtebe ve mücâvebe vukû'iyle kabûl eyleyeceği ve bu takrîb ile mevsim-i hac güzerân edecekinden gayri ceffe'l-kalem cevâb vermesi dahi lâyiħât-i akliyyeden olup adem-i itâ'at misillû tarafından bir vaz'-i nâ-ber-câ zûhûriyle madde-i münferide kabûl-i ta'addûd ve hifzen-li'l-nizâm derhâl çâresi görülmek lâbüd olup bu kadar mahzûrlar der-kâr iken isrâr abese iştigâl kabîlinden olduğu âşikârdır» buyurdular. Kapudan paşa hazretleri dahi kelâma ibtidâr ve «Cezzâr'ın men'i emâretinde kâdir olduğu mertebe serd-i mukaddemât ile Ali Paşa'nm rüchâneyyetini iş'âr ve defter emîni efendi dahi müşârûn-ileyhe kafâdar olup Cezzâr'dan şerîf-i Mekke'nin vahşetini ve Mısır mîr-haccinin vesvese ve haşyetini telmîh ve Ali Paşa olmadığı sûretde sâbık Yeğen Mehmed Paşa hazretlerinin ehliyyet ve iktidârını tasrîh etdikde Ali Paşa (165-a) hu-sûsundan müterettib olan terâhi-zamân ve mahâzîr-i âhar tekrâr beyân olunup Yeğen Paşa'nın adem-i kudreti ve Cezzâr'm fevka mâ-yutasavver

esbâb-ı sâmân u serveti zâhir ve şerîf-i Mekke'nin tevahhusu teslîm olunsa bile Cezzâr'm fart-ı kuvveti sebebiyle cüz'î ve külli mahzûru müstelzem olmayacağı bâhir olduğundan gayri Azm-zâdelerden dahi mukaddemâ müsteş'ar olup kuvvetleri mefkûd iken tarafından bir hâlet-i müstenkere zuhûr etmemişidi» denildikde hemen Müftî-zâde Efendi kat'-ı ser-rişte-i kelâm ve bu makûle ihtimâlât-ı akliyyeye nihâyet ve encâm olmadığı ifhâm ile mütevekkilen al-Allah Cezzâr'a tevcîh-i Şam olunması teşvik ve iğrâ ve hayır-hâhân-i Devlet-i aliyye'de egerçi sûret-i muvâfakat hüveydâ oldu, ancak semâhatlû şeyhüislâm efendi hazretleri Ali Paşa ile istimzâc olunmak husûsunu der-miyân ve kabûl eylediği sûretde matlûb hâsil olacağını beyân ve i'tizârât-ı müveccehe ile istîffâsı zâhir oldunda fakat bu senelik Cezzâr'in mîr-hac nasb olunmasını istihsân edüp der-akab hülâsa-i ârâ-i ehl-i meşveret rikâb-ı kâmyâb-ı hüsrevâneye arz u telhîs ve umûr-ı hüccâc te'hîr kabûl eder mevâddan olmayup teshilen li'l-maslahâ mîr-hac bir an akdem ta'yîn ü tahsîs ve tercîh ü temyîz sâlim ani'l-garaz olarak vüzerâ-yi izâmin münâsib ve muktedirlerinden biri mîr-hacliğa intihâb ve arz-ı rikâb-ı kâmyâb olunmak ve Ali Paşa'ya mîr-hacliğm inhisârı ittifâkîmidir yâhud ba'zin re'yimdir ve bu'd-ı mesafe takribî ile zamân mürûru ve özlî irâdi melhûz degilmidir? (165-b) ve Azm-zâdelerden birine verilse Esad Paşa'nın azlinde vâki' olan keyfiyyet hâtıra gelmez mi? deyû şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn¹²⁸ semâhatlû efendi hazretlerine irâ'et olundukda fevt-i vakt mülâhazasiyle re'y-i evvelden udûl ve Cezzâr ve sâirlerin hâli hâricden tashîh olunarak bir kaç gün zarfında hemen nizâmi verilmek lâzım idügünu teslîm eyleyerek ırsâl eylediği şukka rikâb-ı müstetâb-ı hüsrevâneye merfû' ve mevsûl kilinup çünkü Cezzâr'a meclis-i meşveretde karâr verilmedi. Ali Paşa'nın emâreti dahi ba'zı ilel zimninda câiz olmadığı ve Azm-zâdelerin müte'alliklerinden ve işe yarat kethûdâlarından Şam havâlisinde kimse var mıdır? su'âlini hâvî tekrâr hatt-ı şerîf-i kerâmet-redîf sâdir olundukda havâli-i Şam'da umûr-ı hüccâci müdîr-i sâhib-i re'y ü tedbir olmadığından gayri Cezzâr'dan emâretin insîrafî mühimmât-ı hâccin vaktiyle teâdîrük olunmamasına delâlet eyleyeceği ve müşârûn-ileyhin Şam'a kurbiyeti ve bâ-husûs fart-ı kuvvet ü mikneti hasebiyle emâret-i Şam'ın inhisâr-ı aklı ile tarafına tefvîzi emr-i mahtûm ve adem-i istisvâb semtine zâhib olanların kelâmları şâibe-i garazdan âzâde olmayup birer sebebe mebnî olduğu meczûm ve müşârûn-ileyhden bu âna dek isâ'ete müte'allik bir hareket-i nâ-mülâyim zuhûr etmediği dahi ma'lûm olduğundan fazla el-hâletü-hâzîhi Feyzi Efendi dahi ityâن olunan berâhîn-i müdellele ile mülzem olup müşârûn-ileyhin mîr-hacliğuna velev bir senelik olsun kâil ve Hasan Efendi'den gayri

mu'âriz kalmadığı ve Ali Paşa'nın kapu-kethüdâsı ile husûs-ı mezkûr müzâkere olundukda mîr-hâclik (166-a) kuvvet-i mâliyyeye ve ale'l-husûs vakt ü hâle nazaran masârif-i külliyyeye mütevakkif olup Ali Paşa mukaddemâ hasâret-zede olmak takribî ile mîr-haçlik idâresinde meslûbü'l-iktidâr olduğundan gayri yâ isti'âne ve isticdâ veyâhud i'tizâr ve isti'fâ hâletlerini ika'a muztarr olmağla ta'cili ehemm olan maslahatın te'hîrine bâdi olacağı gayr-i hâfi olduğun ifâde edüp bundan sonra kapudan paşa hazretlerinin dahi mîr-haçlığa ehliyet ve kudreti mezkûr ve taleb ü şevki dahi ma'lûm-ı cumhûr olup müşârûn-ileyhin kapudanhıdan infisâlı vakt ü hâle nazaran münâsib olmadığından gayri Cezzâr ile olan nihânî mübâgazalarından Cezzâr'a vahşet târî ve mukaddemâ müşârûn-ileyhe mîr-haçlik münâsib görülmüşken dahi bu mahzûr mûcib-i te'hîri olup bu mukaddemât-ı müselleme ve müberhene ile Cezzâr'in mîr-haçlığı cümlenin hülâsa-i intihâb ve ihtiyâri ve surre emîninden bu keyfiyyet mukaddemâ istihbâr olunduğuna binâen gerçi cevâbı gelecek kadar olmadı lâkin gelecek cevâbı müjdeciler ve sâir vâkif-ı hâl olanların ahbârtına muvâfik olacağı iştibâhdan ârî olduğu ve Cezzâr'in kapu-kethüdâsı bu esnâda Bâbîâlî'ye memhûr takrîr verüp mazmûnunda müşârûn-ileyhin bu def'a tarafına vürûd eden tahrîrâtı mehfûmunda intifâ' gâilesi ber-taraf¹²⁷ olarak mahzâ dîn ü Devlet-i aliye'ye hizmet irâdesiyle mîr-haçlik talebinde olduğu ve zehâir ve levâzîmât-ı sâire tedâruküne medâr olmak için kethüdâsına Sayda tevcîh olundukda mu'ayyen olan emvâl-i kilâr-ı (166-b) hacdan mâ'ada umûr-ı hac için Devlet-i aliye'den bir gûne i'ânet istidâsmâda olmayacağıni ve hüccâci bi-meşîyyeti'l-lâhi te'âlâ âmineen ve sâlimen götürüp getürmek ve urbânın surrelerini vaktiyle tamâmen verüp hüccâca zarûret çekdürmemek ve Trablus irâde-i Devlet-i aliye'ye ta'lîk olunup münâsibine tevcîh olunmak husûsları münderic olduğun inhâ etmekle keyfiyyât-ı mezkûre yine rikâb-ı hümâyûna arz u telhîs ve Cezzâr'in emâretinde ittifâk-ı nâş bulunduğu tekrâr telhîş¹²⁸ olundukda minvâl-i muharrer üzere amel olunmak bâbmada hatt-ı şerîf-i mehâbet-rîz sudûr olup işbu Cumâdel-ûlânın gurre-i garrâsi olan mübârek sebt günü ihtiyâr olunan sâ'at-i sa'idde mîr-haçlik müşârûn-ileyh Vezîr Cezzâr Ahmed Paşa'ya ve Sayda eyâleti kethüdâsı mîrimîrân-ı kirâmdan Selim Paşa'ya ve Trablus-Şam ile Cerde başbuğluğu Vezîr Mikdâd Ahmed Paşa'ya tevcîh olundu.

Beyân-ı keyfiyyet-i mîr-hacce-i Mîsîr

Medîne-i münevvere زالت بانوا الرصدانية مسورة لـ Ulsükkânın akvât-ı yevmiyyelerine medâr olup ez-kadîm Mîsîr cânibinden tertîb ve tesrîbi mu'tad olan

gilâl ve cerâyâ ve ale'l-husûs Muradiye ve Deşîse ve Hasekiye ve evkâf-ı sâireden tâhsîs olunan vâridât-ı mu'ayyene ve vezâif-i mukannene birkaç seneden berû Medine-i münevvere'ye vürûd eylemediğinden gayri Mısır mîr-haccı Mustafa Bey geçen sene lâzimü'l-edâ olan surrenin sülsü mikdârını i'tâ ve sülsânını edâ edemeyüp Mısır'avardığı gibi bahren ırsâl etmek ta'ahhüdiyle deyn-i bâkiye vefâ eyleyecek kadar eşyâ alâ-tarîki'r-rehn hücre-i mu'attaraya vaz' edüp ahâli bu takrîb ile irzâ ve merkûm ahdine vefâ etmediğinden kat'-ı nazar bu sene-i mübârekede râhile-i kalile ile Mısır'dan hareket ve Kâbe-i mükerreme'ye azîmet ve avdeti esnâsında illet-i sâlifeye binâen Medine-i münevvere'ye uğramaksızın nîsf-ı tarîkdan cânib-i Mısır'a şittâb ü sur'at edüp ma'iyyetinde olan Mısır hüccâcmî ziyâret-i Ravza-i mutahhara'dan mahrûm ve Medine ahâlisine geçen seneden bâkî meblağı ve bu sene edâsı lâzım gelen mu'ayyenât ve vezâifi edâ etmediği hasebiyle cümlesi ni mağlûb-i dest-i muzâyaka ve gumûm eylediği bu def'a nüccâb yediyle vârid olan tahrîrât'dan ma'lûm ve bu ihânet ve hiyânetin bir târîhde bûrûz u vukû'u mütetalli'ân-ı ahvâl-i âlemin mesmû'u olmayup mîr-i mezkûrun redâet-i asliye ve habâset-i fitriyyesi iktizâsi olduğu meczûm olmayla gerek mîr-haccı merkûmun ihâneti ve gerek mahrûse-i Mısır'da tefer'un eden ümerânın ırsâl-i mu'ayyenâtda olan müsâmaha ve hiyânetleri keyfiyyeti nizâm-ı Haremeyn-i şerifeyn'in ihtilâlini icâb ve leyl ü nehâr merkez-i hizmetde pâ-bercâ-yi istikrâr olan hademeye bâ'is-i kaviyy-i halecân ve ıztırâb olduğu ihbârı müheyyci- şefekat ve hamîyyet-i tâcdârî ve muharrik-i ırk-ı merhamet-i devlet-i şehriyârî olup ber-minvâl-i muharrer geçen seneden bâkî ve bu sene-i mübârekede aslâ verilmeyüp tamâmca der-zimmet kalan ve defter-i cevâbî ve takâ'üd mûcibince mu'ayyen olan cem'an iki yük¹²⁹ elliiki bin beşyüz guruşun tâhsîli ve Hârem-i şerîf levâzîmâtından revgan-ı zeyt ve şem'-i asel ve kandil ve hasır ve sâirin ba's u tesbîli ve ta'mîr-i Haremeyn-i şerifeyn için havâle olunan meblağın îsâliyle sene-i âtiyenin tedârukâti şimdiden görülüp bilâ-kusûr tertîb ve tekâmîl hâlâ Mısır vâlisi sadr-ı esbak Yeğen Mehmed Paşa hazretlerine ve Mısır kadısı ve şeyhi'l-beled ve mîr-hac ve defterdâr ve sâire hitâben mü'ekked ve müşedded emr-i lâzimü'l-imtişâl ısdâr buyurulup müşârûn-ileyh mevâdd-ı mezkûrenin pezîrâ-yi temşîyetini kendünün bi'n-nefs Mısır'a duhûlüne ta'lîk etmeyüp bundan akdem tevcîh-i fermânmî îsâle me'mûr Dergâh-ı âlî kapucu başlarından Çakircıbaşı Mehmed Emin Ağa'yı İskenderiye'ye çıktıığı gibi Mısır'a ırsâl ve tenbîhât-ı mülukiyyenin infâz ve icrâsına sa'y-i bî-hemâl etmek ve bundan sonra bu umûr-ı lâzimetü'l-i'tinâda ümerâ-yi Mîsriyye tarafından kemâkân tehâvün ve kusûr zuhûr eyler ise pençe-i saht-gîr-i pâdişâhîden girîbân-ı

hayâtlarını tahlîs edemeyeceklerini ifâde ve iş'âr eylemesi emr ü fermân buyuruldu.

Firâr-i konsolos-i Sinob

Moskovlu tarafından isrâr ve ibrâm ile bundan akdem Sinob'a konsolos nasb olunup belde-i mezkûre sükkânı şimdiye dek memleketlerinde konsolos görmediklerine binâen izhâr-i tevahhus ve teneffür ve konsolos levâzîmından olan bayrak ve sâir keyfiyyetler vukû'u kendülere bâ'is-i halecân-i derûn u tazaccur olmağla ber-muktezâ-yi gayret bu hâlâtta adem-i tahammül ile miyânelerinde ba'zı gûne şikâk u nizâ' tekevvün edüp Moskov elçisi istidâsiyile def-i şikâk u nizâ' ve muktezâ-yi uhûd üzere hareket olunmak bâbında bundan akdem emr-i¹³⁰ cihân-mutâ' ısdâr ve ocakdan mübâşir ta'yîn ve ihzâr ve Sinob, Kastomoni sancağı mülhâkatından olup (167-a) livâ-i mezkûre kapudan-ı deryâ Vezîr Gâzi Hasan Paşa hazretlerinin ber-vech-i mâlikâne uhdesinden olmadan nâşî tarafından dahi mukaddem mübâşir terfîk ve tesyîr olunmuş idi. Sinob'da minvâl-i muharrer üzere vukû' bulan kîl u kâl-i nâs konsolosa bâ'is-i vesvese vü hirâs olup iskelesinden mevcûd bir kîta Rusya sefînesine suvâr ve Kırım cânibine güzâr ve ba'dehu berren Âsitâne-i sa'âdet'e gelüp hânesinde terk eylediği emvâliyle firârı esnâsında râkib olduğu sefînenin ihrâc etdiği hamûlesini muhâfaza bâbında Rusya elçisi istidâ-yi inâyet etmekle eşyâ-yi mezkûrenin muhâfazası ve mukaddemâ sâdir olan emr-i âlînin infâziyân isti'câl sûretinde diğer fermân-ı âlî-şân ısdâr olunup ırsâl olunmakda iken Rusya elçisi Sinob maddesiyân reisülküttâb efendi ile mülâkât iltimâsmâda olduğunu tercümâni ifâde ve mülâkâta ta'alluk-i irâde hesebiyle işbu Rebi'ül-evvelin selhi¹³¹ perşembe günü efen-di-i mûmâ-ileyhin konağında Rusya elçisi mesfûr ile mükâleme olunup Sinob maddesini mersûm i'zâm ve vukû'u mugâyir-i şurût olduğunu ifhâm ve Rusyalı'yu irzâ kasdiyle nizâ' ü şikâka bâ'is olan kâdi ve müfti ve ciz-yedârîn cezâları tertîbini iddi'â ve ibrâm edüp reis efendi dahi Devlet-i aliye düvel-i nasâra ile akd ü temhîd eylediği şurût u uhûdun muhâfazasına ve mûcîb-i tezelzül-i safvet olur esbâb ve ilelin indifâ'ına ale'd-devâm ihtimâm üzere olduğundan bu vak'ânın hîn-i hudûsunda kazîyyede medhalî olanlar lâyiâkları (167-b) üzere te'dîb ve hilâf-i şurût harekete cesâret edenler tahvîf ve terhîb olunmak bâbında ve kâdi ve müfti bulunan zevât avamm-i nâs misillî olmadıklarından gayri efrâd-i beseriyyeden birinin cûrmü ta'ayyün etse bile İslâh ve ta'zîrleri şânlarına göre olmak ve her devletin bir kâide ve kânunu olup muhâfazasına i'tibâr etmek mûcîbât-ı umûrdan olduğun izâh

ve tebyîn eyledikde tertîb-i cezâ sadedinden mesfür nükûl edüp bir nevi' te'dîb îkâ'nda ısrâr ve bu ticâret maddesinin intizâmi devletin aksâ-yi me-râmî olduğun iş'âr ve bu def'a bunlar te'dîb olunmadıkları sûretde konsolos-larının ikâmet eyledikleri sâir bilâda bu hâlet sârî olup şurût-ı mu'âhedenin ihtilâl kabûliyle bir dahi iltiyâmî müşkil ve belki miyânede rûsûh bulan saf-vet zâil ve muzmahill olacağını sarâhaten îrâd etdikde konsolosun firâri ken-di ihtiyâriyle olup ba'zı gûne kîl u kâl hudûs etdi ise dahi ahâli bu bâbda ma'zûr ve bu âna dek konsolos görmediklerinden gayri konsolosluk levâzî-mından olarak an-asıl meshûd ve ma'lûmları olmayan ba'zı hâlât-ı müsten-kirenin rü'yetinden mütevahhiş olsalar dahi emr-i ba'id olmadığı gayr-i mes-türdur. Kaldı ki istid'â olunan kâdî ve müfti ve cizyedârin te'dîbleri şer'-i şe-rîf ve kânûn-ı münîfin mesâğı derecesi icrâ olunmakda Devlet-i aliye'nin müsâ'adesi derkârdır, denildikde hayli mu'âreze ve münâkaşadan sonra kon-solosunun zâyî' olan eşyâsının tâhsîli ile te'dîbleri lâzım olan kimesneleri te'dîbden sonra bir müte'ayyin kimesne konsolosa terfik olunup kemâkân Sinob'da ivâ olunmak (168-a) ve sâir müste'min konsoloslarına Devlet-i aliye'nin müsâ'adesi olan umûr bunlarda dahi cârî olup bayrak ve nişân ve mesken ve âdemlerine bî-vech ta'arruz olunmamak zemînde devletine ir-sâl etmek lîzere reis efendi tarafından bir kî'ta takrîr istid'â ve lede'l-istîzân zîkr olunan takrîr yazılıp yedine i'tâ olundukdan sonra bâ-işâret-i hazret-i şeyhülislâmî mugâyir-i uhûd hareket eden Sinob kâdısı azl ve Bursa'ya nefy ve müfti dahi fetvâdan hacr ve Kastomoni'ye alâ-tarîki'n-nefy tesrîb ve ciz-yedâr dahi te'dîb olundu.

**Tevcîh-i mansîb-i mevkûfât
be-yazıcı-i esbak Elhac Ahmed Efendi**

Kalyonlar baş halîfesi olan Emin Efendi hulûl-i ecel-i mev'ûdiyle fevt olup nân-pâresi mahlûl olmağla mukaddemâ hazine baş yazıcılığından bilâ-nân-pâre çıcup bu tevcîhâtda mevkûfâtı olan Kenan Efendi nân-pâre-i mez-kûre ile çırağ ve ihyâ ve üzerinde olan mevkûfât mansûbi sâbıkâ küçük rûz-nâmeci olan yazıcı-i esbak Elhac Ahmed Efendi'ye işbu Cumâdel-ulânın yir-miüçüncü günü tevcîh ve inâyet ile karfn-i i'tibâr evfâ buyuruldu.

Zîkr-i istigâse-i hâkim-i memleket-i Melîbar

Memâlik-i Hindîyyenin aksâ-yi akâlim-i berriyyesinden Bahr-i muhît-i Hind'de Seylan cezîre[si] mukâbilinde vâki' Melîbar ikliminde hâkime olan

Bibi Sultan tarafından bu def'a Asitâne-i sa'âdet'e tahrîrât vürûd edüp mazmûnunda Melibar bilâdında Şekrut Fermas nâmında bir melik-i hûş-mend olup bi'set-i hazret-i fahri'l-mürselinden mukaddem mu'cize-i insîkâk-ı kamericâ vâki'asında rü'yet ve envâr-ı sâti'a-i nübüvvet müntesir-i çâr-cihet (168-b) olduğu hînde nefsini çirk-i şirkden tathîre niyyet edüp Mekke-i mükerreme'ye vusûl ve huzûr-ı risâlet-penâhîde kiyâm u müsûl ve dâire-i fâhire-i islâma duhûl akabîne memleketine avdet ve esnâ-yi râhda vâki' olup bilâd-ı Arabda Zîfar nâm memleketde âzim-i dâr-ı âhiret olup elân hâkim-i Melibar olan Bibi Sultan zîkr olunan melikin akrabâ ve veresesinden olup ol havâlide olan ehl-i islâma hâkim ve bu âna gelince memleket ü hükkümet ve emr-i diyânet ve şerî'atleri tagayyür ü tebeddülden sâlim iken doksan yedi senesinde abede-i nâr olan küffâr üzerlerine gelüp bir sene kadar miyânelerde ceng ü peykâr der-kâr ve avn-i hazret-i kahhâr ile zümre-i muvahhidîn mansûr ve muzaffer ve küffâr-ı mecûs makhûr ve müdemmer ve memleketleri musahhar olduktan bir sene sonra kefere-i mesfûre İngilizlü'den intisâr ve ittihâdları kuvvetlerine medâr olarak müslimîn üzerine muhâceme ve âğâz-ı muhârebe ve müsâdeme etmeleriyle tarafeynden halk-ı kesîr telef ve zâyi' ve zümre-i muvahhidîne isâbet-i ayn vâki' olup bir kal'a-i kebîreyi küffâr zabit u istishâb ve derûnunda olan ehl-i islâma âmân i'tâsından sonra nakz-i ahdi irtikâb ve emvâl-i nâsi intihâb ve sâir husûne itâle-i iyâdî-i hîrs u âz ve ekserîni zabit ile îkâ'-ı kâr-ı nâ-sâz eylediklerinden gayri hâkime-i müşârûn-ileyhâyi birkaç gün kal'a-bend ve kâffe-i emvâli nehb olunmuşiken vâfir şey talebiyle iz'âc ve derd-mend eyledikleri ve elân İngilizlü'nün taht-ı tagallüb ve zîr-i hükûmet ve tasallutlarında muhân ve recâmend-i avn-i hazret-i sübâh ve hâstekâr-ı meded-i devlet-i ebed-bünyân oldukları ve ezmân-ı sâlifede mülük-ı Melibâr a'dâ-yi dînden rencide ve dîl-âzâr (169-a) olduklarında Devlet-i aliyye'den istimdâd ve Devlet-i aliyye da-hi i'anet ve imdâd ede-geldikleri mesbûk olup hattâ Sultân Murad aleyhi rahmeten Rabbü'l-ibâd hazretleri vaktinde olan imdâd sebebiyle küffâra gâlib ve elân sâbıkı misillû imdâd-ı halife-i rû-yi zemîn ve i'anet-i pâdişâh-ı İskender temkîne tâlib olduklarından gayri İngiliz kralına keyfiyyet cânib-i saltanat-ı aliyyeden¹³² mahsûs tâhirî ve Melibar iklîminden İngilizlü'nün ahz eyledikleri husûn u kılâ' ve emlâk u ziyâ'i ve hüccâc-ı Hindi nakl için i'dâd olunup bu def'a mesfûrların mazbûtu olan sefâin istirdâd olunmak tazarru'âti derc ü tastîr olunmuş Melibar iklîmi hâkimesi olan müşârûn-ileyhâ Sultan Ali Raca'nın hemşîresi olup karâsında makâmına câlis ve memleket-i mezkûrede bulunan ahâli kudûmiyle müste'nîs olup gerek birâderinin hayâtında ve gerek müşârûn-ileyhânin vaktinde İngilizlü'den şî-

kâyet-nâmeleri vârid oldunda bir kaç kî'a top ve vech-i âhar ile mukaddemâ i'ânet olunmuşıldı. Ancak Melibar ülkesi minvâl-i muharrer üzere Seylan cezîresi mukâbilinde vâki' bir memleket olup memâlik-i mahrûse-i pâdişâhî ile Melibar bilâdı beyninde memâlik-i Acem ve memâlik-i Hind misillû katı çok hâkim-i mutasaltın ve müstakillîn memleketleri olduğundan gayri memleket-i mezbûre bahr-i Süveyş hâricinde bahr-i Muhit Yemen ve Acem ve Hind gibibihâr-i azîmenin mâverâsında olduğu ma'lûm olmakdan nâşî taraf-ı sultanat-ı seniyyeden kendülere bahrî ve berrî i'ânetin imkân-ı âdisi olmadığı zâhir ve Seydi Ali kapudan ol tarafa azîmeti esnâsında henüz Hürmüz (169-b) boğazından çıkar-çikmaz ne vartalara giriftâr olduğu mesbût-i bütün defâtir-i vekâyî' olduğundan gayri İngiliz elçisine keyfiyyet-i mezkûrenin ifâdesinde dahi vakt ü hâl iktizâsına göre fâide melhûz olmayup şimdilik alâ-hâlihi terk olunmak gerçi ehven olup ancak hâkime-i müşârûn-ileyhâ ehl-i islâmdan olup Devlet-i aliyye'den temennî-i avn ü nusret eylediğine binâen recâsına adem-i müsâ'ade mugâyir-i rüsûm-ı cihândârî ve münnâfi-i levâzîm-ı mûrûvet ve gayretkârî olduğu zâhir olmağla lâ-cerem imdâdin imkânı var mıdır? deyû o havâlinin keyfiyyet ve ahvâline tâmmü'l-vukûf olan Bağdad ve Basra vâlisine makâm-ı sadâretden mufassal kâime tahrîr olundu.

Su'-i kasd-ı kefere-i Portekiz be-sevâhil-i Hicâziyye

Portekiz keferesinin an-asıl mukîm oldukları memleket Sebte boğazının cânib-i yemîninde İspanya miyânesinde vâki' ve tâife-i efrencin medâr-ı ta'ayyûsleri ancak madde-i ticârete münhasır olduğu mütevâtir ve şâyi' olduğuna binâen leyl ü nehâr tavâif-i mezkûre idâre-i perkâr-ı efkâr ve ihtirâ-i etvâr-i hiyel-âsâr eyleyerek teksîr-i menâfi' ve tahsîl-i meclûbât ve bazâyi' etmek için günâ-gün mehâlik ve mehâvîfe iktihâm ve envâ' irrikâbât-ı mekrûheyi kabûl ve iltizâm eyledikleri zâhirdir. İkiyüz sene mukaddem Portekiz tâifesî mahall-i merkûmdan techîz-i sefâîn ve merâkîb ve Bahr-i Muhît-i Marakes ve Cezâyir, Kanarya ve Akburun önlerinden şemsin Cedy burcunda olduğu vakitler Bahr-i Gine'yi güzârdan sonra harâreti tâkat-güzâr olan hatt-ı istivâ'nın tahtından Sudan iklîmini ve Cibâl-i kamer'i dolaşarak bahr-i Kafare'den Ümid burnunu geçüp bahr-i Zencibâr (170-a) ve Bâb-ı Mendeb ve sevâhil-i Habeş ve Yemen önlerinden mûrûr ve akâlîm-i Hindîyyeden vâfir mahallere gerek Portekiz ve gerek ingiliz ve gerek França küffârı envâ' hiyel ile istîlâları ma'lûm ve meşhûr olup bu

esnâda zîr olunan Portekiz kaferesi tevsî-i dâire-i ma'işet fîkr-i bâtiliyle sevâhil-i Hicâziyyeye su'-i kasd niyyetinde olup donanma tertîb eyleyeceği şuyû' bulduğuna binâen haberin sıdk u kizbe her ne kadar ihtimâli var ise dahi sevâhilin istihkâmî ri'âyet-i levâzîm-i ihtiyâtdan ma'dûd ve me'mûrları vakt ü zamân mürûrundan evvel ikaz etmek husûsunun nef' ü fâidesi inde'l-ukalâ melhûz ve meşhûd olduğuna binâen Basra körfezinde vâki' olup Devlet-i aliye zabt ve hükmünde olan sevâhil ve iskeleleri hîfz u hîrâset etmek bâbında Bağdad vâlisine ve Süveyş iskelesinin te'mîni için Mîsîr vâlisine ve şeyhî'l-beledine ve Şam vâlisi înşâ-Allahü te'âlâ bu sâl-i hucestefâlde kâfile-i hacc ile Mekke-i mükerreme'ye vusûlünde Cidde vâlisi ve şerîf hazretleri ve sâir erbâb-ı vukûf ile Cidde-i ma'mûrenin esbâb-ı muhâfazasını müşâvere ve müzâkere edüp iktizâ eden tedâbîr-i lâzîmeyi icrâ ve Şam'dan azîmetinde âdetden zâid top ve cebehâne ve ba'zı levâzîm ma'an istishâb edüp tez elden istihkâmî muktezî olduğu hâlde müstashabı olan mühîmmâtdan lüzûmu kadarını ifrâz ve Cidde'ye îsâl ve ba'dehû ne lâzîm olur ise tâhkîk etdikden sonra arz u tâhrîr etmek bâbında başka başka evâmir ve makâm-ı sadâretden tâhrîrât-ı mü'ekkede tâhrîr ve irsâl olundu, ve Basra'nın bir müddetden berü ihtilâli hasebiyle nîzâmî elzem ve bâ-husûs (170-b) muhâfazasıçının sefâinin vücûdu ehemm olduğuna binâen bundan akdem Basra'da mukîm İngiltere balyosu ma'rifetiyle İngilterelü'den altı aded sefâinin i'mâli irâde olunup elli bin guruş bahâları dahi verilmişidi, tâife-i merkûme cânibinden mukaddemâ bir kîta ve bu def'a dahi ikişer direkli şapar ta'bîr olunur iki kîta vürûd eylediği ve nefsi Bağdad'da dahi bir kîta baştarde ve bir kîta kebîr şapar ve bunlardan gayri birkaç kîta sefâin müşârûn-ileyh ma'rifetiyle înşâ olunmuş olmağla gerek müşârûn-ileyhin înşâ etdiği ve gerek İngilizlü ma'rifetiyle el-yevm hâzır olan üç kîta sefâin muhâfazaya kâfi olduğun Bağdad vâlisi müşârûn-ileyh bu def'a mahsûs tâhrîrâtıyla ifâde etmekle havâdis-i merkûmenin şuyû'u esnâsında Basra körfezinde zîr olunan sefâimin hâzır ve âmâde bulunması ittifâkiyyât-ı haseneden olduğu bî-iştibâhdır, kaldi ki Cidde'nin bu senelik ancak bu vechile nîzâm ve istihkâmî mümkün olup Cidde vâlisi Vezîr Elhac Mustafa Paşa vusûlünde kal'anın ta'mîri ve top ve mühîmmât-ı kâfiyyenin tanzîmi husûsına ne vechile ikdâm ü himmet olunmaludur, avdet-i hacda arz edüp ta'mîr-i kal'a pek ehemm görüldüğü hâlde ta'mîre mübâşeret olunup tekmîl olunca ya dek toprakdan kal'a yapmak ve hac ordusundan minvâl-i muharrer üzere top ve mühîmmât almak husûsları dahi mü'ekkeden Cidde vâlisine ve emr-i muhâfazada müşârûn-ileyh ile yek-sâk-1 ittifâk olmak zîmnmda şerîf hazretlerine evâmir-i aliye ısdâr olundu.

Ihrâc-ı mevâcîb

İşbu şehr-i Cumâdel-âhirenin onsekizinci günü kul tâifesinin bir kışt mevâcîbleri hazîne-i hümâyûn'dan ifrâz ve mu'tâd üzere Kubbe altı'nda ocaklıya tevzî' ve taksîm olundu. (171-a)

Zikr-i azl-i Sadriazam Hâmîd Halil¹³³ Paşa ve sadâret-i Ali Paşa ve Kâimimakâmî-i Kapudan-ı deryâ Vezîr Gâzi Hasan Paşa

Sadriazam-ı müşârün-ileyh hazretleri ikibuçuk seneye karîb mühr-i hü-mâyûnu hâmil ve bu esnâda kevkeb-i rahşân-ı ikbâli âfil olup ayn-i i'tibâr-ı mülükâneden sâkit ve evc-i rif'atden hazîz-i tenezzüle hâbit olduğuna binâen işbu Cumâdel-ulânın yirminci perşembe günü mirahor-ı evvel Abdi Bey vâ-sıtasiyle müşârün-ileyhden mühr-i hümâyûn ahz olunup Balîkhâne'ye îsâl ve birkaç sâ'at mürûrunda bi-tarîki'n-nefy Gelibolu cânibine ırsâl ve sadriazam hazretleri gelinceye dek vâki' olan umûr-ı Devlet-i aliyye'yi rü'yet etmek bâbında hâlâ kapudan-ı deryâ olan Vezîr Gâzi¹³⁴ Hasan Paşa kâimimakâm nasibiyle ibcâl olunup müşârün-ileyhin sebeb-i azli ma'lûm olmak içün şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı mehâbet-makrûnun sûreti işbu mahalle sebt olundu.

Sûret-i Hatt-ı hümâyûn

Sen ki kapudan-ı deryâ ve kâimimakâm-ı sadâret-î uzmâ vezîrim Gâzi Hasan Paşa'sın seni selâm-ı şâhâinemle teşrif eylediğimden sonra ma'lûmun ola ki veziriazam Halil¹³⁵ Paşa ocaklı kollarının hayatda olanlarının esâme husûsu ve ba'zı nâ-hemvâr harekât ü sekenâtı tab'-ı şâhâneme helecân verdiğinden azli iktizâ etmekle hâlâ Özi muhâfizi olup Haleb vâlisi Hazinedâr Ali Paşa taşra ve serhadler ahvâline vâkif ve sefer ü hazarda gayret-i dînî olduğu nezd-i mülükâinemde ma'lûm-ı hümâyûnum olduğundan nâşî mühr-i sadâretim ırsâliyle vekâlet-i mutlakam hizmetine ta'yîn eylediğime binâen bimennihi te'âlâ gelüp dâhil oluncaya dek kâimimakâmlık vechiyle idâre-i umûr-ı ibâd içün sen kâimimakâm ta'yîn olunmuşsundur. İmdî göreyim seni hayır-hâhân-ı (171-b) devlet ve vükelâ-yi saltanat-ı seniyyemle bi'l-ittifak kâffe-i umûr-ı mühimme-i Devlet-i aliyyeme ihtiyâm ve rîkâb-ı hümâyûnu-ma arz u i'lâmi muktażî husûsları i'lâm ederek kat'en bir madde ve masâlih-i ibâddan bir maslahat mu'attal kalmamasına iktizâ-yi gayret ve sadâkatiniz

üzere me'mûl-i hümâyûnumdan ziyâde dikkat ve bezl-i kudret ve vus' u tâkat eylesin. Hüdâ-yi lem-yezel her kim ki niyyet-i hayr ile dîn ü devletim hizmetine kiyâm u ikdâm eder ise dâreynde mes'ûd ve makbûl eyleye, âmîn. انتهى الخط السلطاني

Hâlâ Haleb vâlisi ve Özi muhâfizi olan vezîr-i adîmü'n-nazîr devletlî Ali Paşa hazretleri fi'l-hakîka vüzerâ-yi izâmin kudemâsından ve germ ü serd-i rûzgâri tecrübe etmiş vulât-i zafer-intimâsından olup ahvâl-i sefer ü cenge kemâ-yenbagî vukûf u ittilâ'i ve katı çok eyâlât ve elviyeye vâli ve mutasarrîf olmak takrîbi ile vedî'a't-tullah olan fukarâ ve zu'affânım ahvâline ve emniyyet ve râhatlarımın bevâ'is ve esbâbı bulunmasına mücidd ve sâ'y olduğundan gayri salâh-i hâl ve takvâsı ve tahâret-i zeyl ve sahâsı ma'lûm-i cihâniyân ve sâye-endâz-i adl ü dâd olduğu bilâdda hüsн-i sülük ve i'tidâlin- den nâşî bi'l-cümle ahâli âsûde-nişîn-i mazalle-i emn ü âmân ve bu âna dek hakkında ferd-i âferîdeden bess-i şekvâ hâletleri zuhûr etmediği nûmâyân olup bâ-husûs seferler esnâsında Özi kal'ası misillû bir serhadd-i cesîmi asker-i kalîl ile a'dâ-yi dînden muhâfaza ve birkaç def'a düşman hûcûmunda şîrâne ve dilîrâne mübâreze edüp katı çok müşrikîni tuğme-i şemşîr-i kahr u kîn ve îsâl-i dereke-i Siccîn (172-a) edüp gâzi ve mücâhid mütemekkin ve zâhid bir vezîr-i tevekkül-pîse ve hayr-endîşe olduğu nezd-i ferd-i hazret-i hilâfet-penâhîde ma'lûm ve meczûm olmağla ehass-ı metâlib-i vüzerâ-yi izâm ve e'azz-1 me'ârib-i vükelâ-yi kirâm olan mühr-i hümâyûn silâhdâr-ı hazret-i şehriyârî vesâtatîyle müşârûn-ileyh tarafına ırsâl olunup kudûm-ı meymenet-lüzûmlarma dek deryâ kapudânu olan Vezir Gâzi Hasan Paşa hazretleri kâimimakâm nasb olundu. جمل الله و زاره نافعه للمسلمين وسيأً لقمع اصول الشركين
بجهة سيد المرسلين

Sâniha : Merâtib-i mülûkiyye ve menâsib-ı aliyye-i sultâniyyenin eşref ü a'lâsi ve izz ü rif'at-i hûkûmetin gâyet-i müntehâsı vezâret olup hakâyık-ı umûrdan bahs eden ulemâ-yi hikmet-bîn bunun üzerine ittifâk etdiler ki cemî devletin nizâm-ı hâline sebeb olan merâtib-i erba'a erbâbinm ahvâline bi'z-zât takayyûd sâhib-i saltanatı işgâl ve evkatını istî'âb eylediğinden mâ'adâ bunlar ile kendü beynde nâmûs-ı sâir menzilesinde bir ferd müdebber olmamak kânûn-ı heybete münâffî ve resm-i cihândârîye mugâyir olmağın usûl-i mecâmi'-i umûr olan merâtib ricâlinin üzerine nâzır ve infâz-ı hall ü akd ve redd ü kabûlde umûmen ashâb-ı menâsiba hâkim ve âmir olmak için bir ferd-i müte'ayyîne ta'ayyün ve vücûd verilmek zarûriyâtdan olup binâberîn ol ta'ayyün ve ıstinâ'a ihtiyâr olunan merd-i celîlü'l-i'tibâr istiklâl-i izz-i saltanat ile devâ'î-i umûm-ı kesretin makâdir ve muktazâyâtını bilmekde kâmil ve pâdişâh ile nâs beynde inhirâf-ı mîzan ile tarafeyn tuğ-

yân etmemek maslahatı için miyânedede berzah-ı hâil olup tedbîrât ve tasarrufâtı makbûl ve hayr u şerr-i umûr-ı cümle kendüden mes'ûl ve salâh-ı dîn ü devlete bezl-i (172-b) vus' etmeğe mütekeffîl ve cümplenin üzerine gâlib-i mu'tedîl ve nâzır-ı müstakîl olmak haysiyeti ile nâmina vezîriazam ve vekîl-i mu'azzam ve rütbesine sadâret-i uzmâ ve vekâlet-i kübrâ ıtlâk etdiler menâsîb-ı devlet ve rüteb-i sultanaatda bundan a'lâ makâm yokdur. Bu rütbe-i azîme ümm-i menâsîb-ı devlet üss-i merâtib-i sultanaat olmağın mebde-i âlemden berû mütedâvil olan devletlerin cümlesiinde mu'tenâ ve mer'i¹³⁶ ola-gelmişdir. Ve ukalâ-yi rûşen-i re'ye ma'lûmdur ki mansîb-ı vezâretden müşkil maslahat ve günâ-gün mihneti müştemil su'ûbetli hizmet olmayup rızâ-yi Hakk'ı ve rızâ-yi pâdişâhî ve rızâ-yi halkı ve kendü nefsinı irzâ ya'ni bu dört rızâ-yi mütehâlifetü't-tekâzâ her bâr tevâfuk üzere bulunmak müte'as-sirdir. Hemen sebîl-i selâmet dâimâ hayır-hâhlîkla tarîk-i istikâmetde olup medâr-ı kîvâm-ı serîr-i devlet olan şer'-i şerîf ahkâmi her hâlde düstûrü'l-amel olarak hazret-i Rabbü'l-âlemîn'den istî'âne ve hizmetinde olduğu halîfe-i zamân ve pâdişâh-ı deverânın rızâsını tâhsîl olur-olmaz madde için mü-nâkaşaaya ağaz ile mizâc-ı âlîlerini tağyîrden hazer ü mücânebet etmekle hâsil olacağı ve pâdişâhlar ekser-i umûrda mülhem olup irâde-i mülükâneleri-nin sarf ve tahvîl gâilesine düşmek ve devlet-i aliyyelerine zarar u ziyâni ol-mayan matlûblarının mugâyirine zâhib olmak kazâ vü kader ile mücâdele-den farkı olmadığı zâhîdir. Ve pâdişâhların ahvâl-i memâlik ve etvâr-ı nâsa vukûfları külli icmâlî kabîlinden olup tâfsîl-i umûra ıttîlâ' cüz'îyyât-ı keyfiyyâtâ usûr ile lâzımını ikâ' vekîl-i mutlakların lâzîme-i hâli olup kâffe-i harekâtları ağrâzından sâlim ve فَهْوَ أَنْتَ مَنْ تَرَاهُ وَأَنْتَ مَنْ تَرَاهُ fehvâsi üzere her ferdi liyâkat ve istikhâkına nazaran i'mâl ve istihdâmda sâbit ve kâim olmak ve külliyyât ve cüz'îyyât-ı umûru مَا خَابَ مِنْ اسْتَهْنَارٍ medîlîlü üzere erbâb-ı hîkmet ve tecrübe ile meşveret ve nasâyih-i hayriyyeye havâle-i sem'-i kabûl ve rağbet etmek ve silsile-i mümkünât nizâm-pezîr olalıdan berû mesânid-i ulyâ ashâbının rukabâ ve hussâdi yevmen fe-yevmen müteced-did ve mütekessir ve o makûle bî-insâfları husûl-i ağrâz-ı kâmineleriyle irzâ ve iskât müte'azzir olduğuna binâen firka-i merkûme dâimâ ihsâs-ı mesâlib ve ma'âyibe müterakkib ve neşr-i mesâvî ve nekâyise müte'ehhib olup bun-ların bu hâllerini tefekkûr ile ahlâk-ı zemîme ve evzâ'-i gayr-i müstakîme-den muhteriz ve mütecâni olmak ve eyâdî-i husamâ ve e'âdiye tamâm ser-rişte-i intikâm ve vesîle-i frâd-ı kelâm olacak hîrs u tama'dan dâmen-keş-i ta'affûf ve mu'tâd ve mu'ayyen ile kanâ'at¹³⁷ ve tekeffûf bu mesnedde olan-ların bakâ-yi câhlariyle dâreynlerinin ma'mûr olmasına sebeb olacağı zâhir-dir. (173-a)

**Azîz-i Şeyhü'lislâm Dürri-zâde Mehmed Atâullah
Efendi ve Müftilenâm-şüden-i Mevlâna İbrahim
Efendi Şeyhü'lislâm-ı esbak**

Müşârûn-ileyh hazretleri vakt-i mukadderî kadar câh-ı vâlâ-yi meşîhat-i islâmiyyede kâr-fermâ-yi enâm ve hall ü akd ve nakz ü ibrâm ile güzârende-i eyyâm olup ba'zı devâ'î ve bevâ'is takrîbi ile bu esnâda azli lâzım gelmekle yevm-i mezkûrda müşârûn-ileyh hazretleri dahi merâret-i azl ile telh-kâm ve sâhil-hânelerinde istirâhat ile devâm-ı ömr ü devlet-i pâdişâhî da'vâtına kiyâm eylemesi irâde buyuruldu. Bundan akdem mesned-i vâlâ-yi fetvâya ziynet-bahş olup bir müddet hallâl-i müşkilât-ı enâm ve nesak-sâz-ı mehâmm-ı devlet-i ebed-kiyâm olarak şân-ı saltanat-ı aliyyeyi hîrz-ı cânı gibi muhâfaza ve vikâye ve ednâ naks u şeyn tatarrukundan siyânet ve himâye sıfat-ı kâşife-i hâli ve na'at-ı zât-ı ferhûnde-fâli olup fâtih-i Belgrad ve saf-şiken-i tabur-ı makhûr-ı ehl-i küfr ü inâd olan gâzi ve mücâhid fî-sebîllillah sadr-ı esbak merhûm ve mağfûr Mehmed Paşa hazretlerinin necl-i necîb-i ma'âlî-güster ve veled-i e'azz-ı ma'ârif-perverleri semâhatlû inâyetlû İbrâhim Efendi hazretlerinin hassa-i lâzime-i zâtîyyeleri olan iffet ve takvâ ve zühd ü salâh-ı bî-riyâ ve istikâmet-i tabî'at ve safvet-i akîdet ve bâ-husûs umûr-ı dîniyyede olan salâbeti ve ahkâm-ı şer'iyye icrâsında olan fütûvvet ve celâdeti makâdir-şinâs-ı ulemâ-yi dîn ve dânenâde haysiyyet-i verese-i enbiyâ ve mürselîn olan şehriyâr-ı bâhirü't-temkîn hazretlerinin ez-kadîm ma'lûm-ı hümâyûnları olduğundan gayri (173-b) umûr-ı enâma nezâret-i mutlakaları hasebiyle meşihat-i ûlâlarda makâm-ı sadâretde bulunan İzzet Mehmed Paşa merhûma dâimâ Devlet-i aliyye'ye hayr u nef'i zâhir olan ahvâli sevk ve tefhîm ve ba'de-zamânîn vukû'-i hücneti berâhîn-i sâti'a-i akliyye ile melhûz olan mekârih-i umûrdan dâmen-keş-i ictinâb olması emrinde sa'y-i azîm edüp ale'l-husûs Moskovlu ile müsta'celen akd olunan musâlahâ-i mekrûhe şurûtunda münderic olan ba'zı kuyûd-ı mütegâyiretü'l-fehvâya dikkat ve izhâr-ı metânet ile İslâh ve temyîzine bezîl-i cell-i miknet etmek vâdilerinde vukû' bulan nasâiyih-i müşfîkânesi merhûmun sahre-i sammâdan ibâret olan kalbine adem-i te'sîr ve avdet-i harb vehm-i vâhisîyle adû-yi dînîn her teklîfîne müsâ'ade ile meşrebî-âlîlerin tek-dîr etdikleri ve işbu salâbeti dîniyye ve istidlâlât-ı akliyye kâr-fermâyân-ı zamân taraflarından zemîn-i âharda ma'rûz-ı âlem-i bâlâ ve meşihatden bu takrîb ile sûret-i infisâlleri rû-nûmâ olduğu ve el-hâletü hâzihi müşârûn-ileyh hazretlerinin vaktiyle çâk-çâk oldukları mevâdd-ı müteyakketü'l-fesâd bir-birini vely ü te'âkub ederek hudûs u zuhûr ve hasm-ı dîn ü devle-

tin zikr olunan kuyûd ve tekâlîf-i mümevvehesinden velev-ba'de zamânin te-kevvünü melhûzları olan keyfiyyât vukû' ve sudûr bulup akl u kiyâset ve sıdk-ı derûn ve istikâmeti bi't-tecrübe ve'l-imtihân karîm-i ilm-i şehriyâr-ı gîti-sitân olmağla çokdan berû makâm-ı iftâyâ takdîmi irâde olunmuşken sadâretde bulunan zevât-ı kirâm müşârûn-ileyh hazretlerinin kavvâl-i bi'-hakk olup ta'ayyün-i zâtî ve takaddüm-i zamânı (174-a) ve istihkâklarını bildiklerinden ve hevâlarına adem-i mütâba'at ile dîn ü devlete muzîr hare-kete mâni' olacağını fehm eylediklerinden birer sebeb-i gayr-i müveccehe ve birer illet-i mecrûh ve mümevveh ile câh-ı fetvâdan insirâfını iltizâm ve leyyinü'l-cânib ve muhâlefetden mücâniib zevâtları sevk ü takrîb ile tahsîl-i merâm eyledikleri dahi nezd-i hümâyûnda resîde-i rütbe-i ilmî'yl-yakîn olup bu misillû dîndâr ve mücerrebü'l-etvâr ve sadâkat-i mevrûse ile emekdâr ve emekdâr-zâde-i devlet-i ebed-karâr olan zât-ı fazâil-simâtin mesned-i ulyâ-yi meşîhatde hallal-i ukad-ı umûr ve tertîb-sâz-ı şevârid-i ahvâl-i cumhûr ol-ması dîn-i devlete nâfi' olduğu meczûm olduğuna binâen yevm-i mezkûrda müşârûn-ileyh hazretleri huzûr-ı hümâyûna da'vet ve hil'at-i beyzâ-i fetvâ ile mükerrerden mazhar-ı nevâziş ü mekremet buyuruldu. Hak budur ki mü-şârûn-ileyh hazretlerinin iffet ü nezâheti ve selâmet-i akl u reviyyeti ve dîn ü devlete olan sa'y ü gayreti müsellem-i âlem olup dâire-i devleti şevâib-i nekâisden masûn ve ulemâ ve sulehâ ve erbâb-ı ma'ârifey meyl ü rükûnları rûz-efzûn olduğundan gayri mehâbet-i zâtiyye ve temekkün ve sekîne-i fit-riyyesi tarîk-i ilmiyyede bulunan serkeş ü bü'l-hevesleri tabi'atiyle İslâh ve terbiyye ve şimdiden herkes adını takınarak revâcis-i nefşâniyyeden zâhir ve bâtinların tasfiye ve tahliye eylediler. Cenâb-ı Hakk ve feyyâz-ı mutlak ku-dûm-ı meyâmin-lüzûmlarını Devlet-i aliyye'ye mahz-ı hayr ve sebeb-i def-i gezend ü zayr edüp ârâ-i sâkibe ve efkâr-ı sâibesini gerden-i düşman-ı muh-tâlde olan sâr u intikâm-ı müslimînin ahzine illet-i müstakill ve tedbîr-i dil-pezîrini dâimâ hallâl-i emr-i sa'b ü müşkil eyleye, âmîn. (174-b)

Vürûd-ı teşrifât be-kâimimakâm-i sadriazamî

Birkaç gün mukaddem zikr olunduğu üzere mevâcîb ihrâc olunup kab-
le'd-devr Sadriazam Halil Paşa ma'zûl ve kapudan paşa hazretleri kâimimakâmlık câh-ı bülendiyle nâîl-i e'azz-ı me'mûl olmakdan nâşî ber-mu'tâd-ı kadîm teşrifât-ı hümâyûn vürûdunu ba'zi nâs ümîd ve ba'zısı teb'îd eder iken işbu yevm-i sebt kânûn üzere devr vukû' bulup akabinde hatt-ı hümâ-yûn-ı şevket-makrûn mashûb-ı teşrifât-ı seniyye-i hüsrevâne ile müşârûn-

ileyh hazretleri hâiz-i rehîne-i iftihâr ve şeref-sudûr olan hatt-ı kerâmet-medârin sûreti işbu meçelle-i vekâyi'a sebt ile tezyîn-i ruhsâre-i âsâr kılındı.

Sûret-i hatt-ı hümâyûn

Sen ki kapudan-ı deryâ ve kâimimakâm-ı sadâret-i uzmâ vezîrim Gâzi Hasan Paşasın seni selâm-ı selâmet-encâm-ı dâverânemle teşrifden sonra ma'lûm ola ki bu def'a ihrâc olunan kapum kulları mevâcîblerinin tevzî'i münâsebeti ile mahzâ avârif-i behîyye-i dâverânemden nâşî taltîfen hassa kürklerimden sana bir sevb-i semmûr-ı mürisü's-sûrûr ve bir kabza murassa' hançer ihsân-ı hümâyûnum olup kiler kethûdâsı ağa kulumla ırsâl olunmuşdur. İmdî göreyim seni sadriazamım vürûduna dek umûr-ı devletimi sâdikâne rü'yet emrinde bezl-i mechûd edesin cenâb-ı hazret-i Rabbü'l-izzet sana ve seninle bile sadâkat edenlere dâreynde mu'în ola, âmîn.

Tevcîh-i eyâlet-i Habes ma' livâ-i Cidde be-sadr-ı sâbık Hamid Halîl Paşa ve eyâlet-i Adana be-Vezîr Elhâc Mustafa Paşa

Zîkr olunan Cidde mansıbı bundan akdem bâ-rütbe-i vâlâ-yi vezâret müşârûn-ileyh Elhâc Mustafa Paşa'ya tevcîh ve Şam'da kapusunu tanzîm edüp hüccâc ile mansıbı cânibine azîmet etmesi bundan akdem emr ü tenbîh olunmuş idi. Müşârûn-ileyh bir-iki seneden berû Erzurum taraflarında umûr-ı serhaddâta nezâret ünvâniyle ikâmet ve mükteseb ve müddaharı ne ise havâyic-i zarûriyyesine sarf ile ifrâg-ı enbân-ı servet eylediği hâlde mâtârif-i kesîreyi müstelzîm olan Cidde mansıbı tarafına tevcîh olunduğu ma'lûmu oldunda an-asıl haml-i sakîl-i vezâreti tahammülden aczini izhâr ve adem-i teveccühünü her bâr mütemennî ve hâst-gâr iken bi'l-bedâhe zu-hûrunu mukadderât-ı ilâhiyyeye haml ile irâet-i sûret-i teslim ve rizâ edüp ancak tanzîm-i esbâb-ı vezâret ve aksâ-yi diyâr-ı Hicâziyyede olan Cidde'ye übbehet ve şân ile azîmet vücûd-ı nükûd-ı nâ-mâ'dûdeye mevkûf ve bî-ser ü sâmân ve muhtelü'l-hâl ü perîşân cânib-i mezkûre şitâbân olmak rezâlet ve nakîseyi müstevcib bir hâl olduğu müteyakkın ve ma'rûf olup vüzerâ-yi ızâmin muktedirlerinden birine Cidde ve tarafına bir sancak inâyet buyurulmak bâbında söz güzâr eyleyerek dest-bâz-ı niyâz oldunda a'zâr ve irâdesi ba'zı mülâhazaya mebnî sadr-ı sâbık tarafından gayr-i mesmû' ve lüzûm-ı azîmeti kabûl tahallüfden medfû' olduğu mü'ekked tahrîrât ile müşârûn-ileyhе ifâde olunup imkân-ı indifâ'-ı me'mûriyyet hâric-i makdûr ve tanzîm-i eştât

ve zarûriyyât-ı emr gayr-i meysûr olduğundan mütereddid beyne'l-emrîn mütehayyir ve mütazaccır iken vezîriazamın makâm-ı sadâretden infisâlı müşârün-ileyhin sebeb-i nizâm-ı hâli ve mûcib-i inkızâyi âmâli olup binâen-aleyh mansîb-ı mezkûr üzerinden ref' ve Adana eyâletiyle mesrûr ve han-dân ve Cidde mansıbı sadr-ı sâbık-ı müşârün-ileyhe tevcîh ve ihsân ve bâhren azîmeti emr ü fermân buyuruldu. Sadr-ı sâbıkın Mustafa Paşa'ya Cidde tevcîhinde medhal ve ibrâmî mütehakkik ise الجزء من جنس العمل mefhûmu zuhûr etdiği gayr-i hafîdir. (175-a)

**Ref'-i vezâret-i muhâfiz-ı
Eğriboz Râif İsmâîl Paşa**

Müşârün-ileyh hakkında sebeb-i haffî ile tab'-ı mekârim-neb'-i mülûkâne mütegayyir ve sadr-ı sâbık tarafından nihânî iânet ve himâyet ile şimdiye dek mütekeddir olmayup hattâ sadr-ı sâbık vaktinde müşârün-ileyhe eyâlet-i Bosna tevcîh olunmuşiken iki günden sonra Eğriboz'a tahvili hakkında adem-i teveccûh iğbirâr-ı tâcdârının kavî delili olup binâen-alâ-zâlik sadr-ı sâbıkın azli günü müşârün-ileyhin vezâreti ref' ve Lefkoşe'ye nefy ü iclâ ve yanında mevcûd olan emvâl ve eşyâsının kabzîyün Dergâh-ı âlî kapucu-başalarından Osman Ağa ve menfâsına îsâl için gedüklülerinden Feyzi Ağa me'mûriyyetle yevm-i mezkûrda ihrâc ve isrâ olunduklarından gayri Asitâne-i sa'âdet'de olan hânesiyle Kuzguncuk'daki yalısı temhîr olunup münhâl olan Eğriboz sancağı Livadyalı Vezîr Hasan Paşa'ya tevcîh olundu. Birkaç günden sonra taraf-ı mülûkânededen müşârün-ileyhin evlâd u iyâline merhamet olunup konak ve yâlida olan emvâl ve eşyâsı sadaka ve inâyet لَا تَرْوُا اِدْرَةَ وَزَرَ اخْرَى medlûl-i şerîfîne ri'âyet olundu

**Vürûd-ı haber-i fevt-i Ali
Murad Han vekîl-i İran**

Zend-Kerim Hân vefâtından sonra da'vâ-yi istibdâd ve istiklâl ile kemin-gâh-ı fîrsatda rû-pûş-i istitâr olan hânân-ı İran her biri başka başka (175-b) izhâr-ı tâb ü tevân ve «menem diğer nîst» tafralarıyla câlis-i taht-i keyân ve mâlik-i ezimme-i hall ü akd-i İraniyân olmak vâdilerinde yek-diğer ile mukâtele ve mehâreşe ve mücâdele ve münâveşe edüp âhirü'l-emr Ali-Murad Hân sâhib-i ta'ayyün ve vücûd olan hânların ekserîsini tahvîf ve tedmîr ve taht-gâh-ı şâh olan İsfahan ve muzâfâtını zapt u teshîr ve gerden-keşân-ı etrâfi taht-ı ribka-i itâ'at ve inkîyâda idhâl zîmnâda şeb ü rûz fîkr

ü tedbîr eyler iken Tahran ile İsfahan beyninde nâ-gâh maraz-ı hâil hâlini tebâh ve illet-i asîrü'd-devâ dâmen-i ömrünü kûtâh edüp sayyâd-ı ecel sa've-i hayâtını sayd ve merkûmu kâr u bâr-ı dünyâdan rüste-i kayd eylediği ve mezbûrun hâlet-i marazı li-ümmin birâderi olan Cafer Hân'a mukaddemce ihbâr olduğuna binâen İsfahan'da müddehir ve mevcûd olan nefâis-i emvâl ü eşyâsı gâret-zede-i mütegallibâن-ı zamân ve yağma-şüide-i serkeşân-ı İranîyân olmamak mülâhazasiyle İsfahan'a âzim olduğu Baban ve Köy sancakları mutasarrîfi İbrâhim Paşa ve Derne ve Baclan mutasarrîfi Abdulkâdir Paşa taraflarından lede't-tahkîk Bağdad ve Basra vâlisi Vezîr Süleyman Paşa'ya tahrîr ve temmîk olduğu ve mezbûrun helâki İran hânlarının ma'lûmları oldunda her biri merkûmun câ-nişîni ve belki İran'ın sâhib-i tâc ü nigîni olmağa hâhisger (176-a) ve bu mülâbese ile miyânelerde harb ü sitîz lâ-muhâle kâr-ger olacağinden başka hümâ-yi devlet ve izzet bir bahtiyâr-ı zûr-medin başına konmağa ve kû-yi murâdı savlecân-ı ikbâl ile meydân-ı ümidi den almağa vakt ü zamân lâzım ve belki katı çok eşhâs-ı gammaz helâk ü bevâre muktehim olacağı ve elâ'n İran'da müstakill fi'l-umûr egerci bir merd-i mu'ayyen ve sâhib-rûz olmayup ancak Azerbaycan hânları el-hâletü-hâzîhi müteneffis ve muktedir olduklarından gayri tâife-i Zendîyeden Irak-ı Acem'de müteveffâ Ali Murâd Hân'ın birâderi Mehmed Cafer Hân ve Fâris'de Şirâz hanı ve Bahtiyârî taraflarında serdarlık ünvâniyle nâmver olan Şah Murad Hân ve Mâzenderan'da Kaçar Mehmed Hasan Hân dahi zevât-ı müteşâhhîsadan olmalarıyla Ali Murâd Hân'ın vefâtmdan sonra bunlar el-yevm ne hâlde oldukları ma'lûm olmayup bundan sonra vukû' bulan havâ-dis-i İraniyye nev be-nev istirâk ve arz olunacağı zemîninde vezîr-i müşârûn-ileyhin der-i devlet-medâra tahrîrâtı vürûd edüp hâmil-i tahrîrât olan tatara huzûr-ı kâimimakâm-ı âlî-makâmda ilbâs-ı hil'at buyuruldu.

Ihsân-ı pâye-i sadâret-i Anadolu be-mah-dûm-ı ma'âlî-lütûm-ı hazret-i fevtâ-penâhî

Sâbıkâ mesned-nişîn-i hükûmet belde-i tayyibe-i Kostantaniyye olup hâlâ Şeyhüllâm (176-b) ve müftilenâm-ı sellemehü'l-melikü'l-allâm hazretlerinin semere-i fu'âd ve gusn-ı devha-i zât-ı asâlet-nihâdları olan Elhâc Mustafa Bey-efendi hazretlerinin bundan akdem fi-kulûbihim maraz olan ba'zi ehl-i garaz¹³⁸ si'âyeti ile bî-vakt ü ibbân hükûmet-i İstanbul'dan infîsâl ile muidd ü tarîk oldukları nûmâyân olup mâ'-hâzâ hükûmetleri hilâlinde umûr-ı esnâfa kemâ-yenbagî nizâm ve ahvâl-i es'ârı ta'dîl ve tesviye ile şehriyâr-ı Dârâ-gulâm'a sagîr ü kebîr ve ganî ve fakîrden ed'iyye-i hayriyye

tahsîl edüp beyne'l-hass ve'l-âm mergüb-i benâm ve mu'teber ü memdûh-i enâm olduğu sübüt-yâfte-i tahakkuk ve iştihâr ve nezd-i ferd-i mülükânedede dahi lede'l-ihtiyâr bu keyfiyyet zâhir ve âşikâr olmağla seng-i isâ'et-i ehl-i gavâyet ile münkesir olan zücâc-ı mizâc-ı sadâkat-imtizâcları dest-yârî-i iltifât ile mülte'im ve mir'at-i hâtırlarında nişeste olan gubâr-ı rencîş ü âzâr saykal-ı nevâzîş ü i'tibâr ile mün'adim kılınmak husûsu hikmet-i bîn-i mezzâyâ-yi ahvâl-i ehl-i yakîn ve merâtib-şinâs-ı ulemâ-yi dîn olan halîfetu'l-lah ffîl-arzîn hazretlerinin çokdan berû zamîr-i ilhâm-tahmîr-i mülükânelerinde müstetir ve münketim olduğuna binâen bu hîlâl-i meyâmin-ittisâlde mîr-i müşârûn-ileyh hazretleri hakkında bahr-i zâhhâr-ı mekârim-i mülükâne ve deryâ-yi bî-ka'r u kenâr merâhim-i dâverâne (177-a) mevc-endâz-ı zuhûr ve beyâz üzerine şeref-sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı mevâhib-nûmûn mûcibince Anadolu sadâreti pâyesi ihsâniyle kalb-i münkesiri mecbûr kılınup menâsîb-ı aliye-i ilmiyye ve merâtib ü i'tibârât-ı tarîkiyye mukaddemce taraf-ı vâzî-hü's-şeref-i hazret-i fetvâ-penâhîden işâret ve mûcibince Bâbiâlî'den telhîs ve ba'dehû hatt-ı hümâyûn keşîde kılınmak resm-i pişin ve âdet-i dîrîn iken mahzâ müşârûn-ileyh hazretlerine ikrâm ve iltifât kasdiyle ve mukaddemâ bilâ-sebeb çeşîde olduğu zehrâbe-i keder ü melâli izâle dâiyesiyle bu âna dek bir ferd-i müte'ayyin ve sâhib-vücûd hakkında sudûr misli gayr-i mesbûk ve ma'dûm ve neyl ü vusûlüne her bir zât-ı mütehayyiz ve mütemeyyîzin dağ-ber-dil-i hasret ve iştîyâk olduğu ma'lûm ve meczûm olan sâlîfî'l-beyân lûtf-i bî-gâye-i mülükâne ve nevâzîş-i mâlâ-nihâye-i tâcdârânânenin müşârûn-ileyh hazretleri hakkında peyveste-i mevkî'i zuhûr u sünûh ve levha-tırâz-ı sâhîfe-i şuhûd u vuzûh olması hak budur, gibta-fermâ-yi zümre-i ulemâ ve reşk-âver-i sükkân-ı basît-i gabrâ olmağa lâyik ve sezâ bir keyfiyyet olup ancak zât-ı Mekkiyyü's-simâtlarına münhasır ve mahsûs ve gayrilâr haklarında adem-i zuhûru müsbet ve mansûs bir latife-i gaybiyye ve inâyet-i seniyye-i mülükîyye olduğu ke's-şems ffîl-hevâcir zâhirdir.

Nasb-ı Emîn-i Surre

Beher sâl mu'tâdiî'l-irsâl (177-b) olan surrenin vakt-i ihrâci mütekârib ve resm-i kadîm-i Devlet-i aliye üzere surre emîni nasb olunmak dahi emr-i lâzîm ve lâzîb olmağla binâen-aleyh işbu Cumâdel-âhirenen üçüncü salı günü hâlâ şehremîni olan hâcegân-ı Dîvân-ı hümâyûn'dan İsmetî İsmail Efen-di surre emîni nasb u ta'yîn ve münhal olan şehremâneti ile sâbıkâ cizye muhâsebecisi olan Arif Bey-efendi'nin ser-satr-ı sahîfe-i âmâli tezyîn olundu.

**Nefy-i İsmeti İsmail Efendi ve emîn-i surre
süden-i Pankuduz-zâde Lütfullah Ağa**

Beher sâl mevsim-i hac hulûlünden birkaç mâh mukaddem Âsitâne-i sa'âdet'de surre emîni nasb olunmak kâide-i kadîme-i Devlet-i aliyye'den iken sadr-i sâbık Halîl Paşa'nm vâlide-i kühен-sâli hâhiş-ger-i tavâf-i beyt-i Hüdâ olup şâibe-i ukük terettüb havfindan nâşî men' ü te'hîr semtine adem-i zehâb ile esbâb-ı râhat ve âsâyışını tasavvur ve ez-cümle hazînedârı olan Bekir Ağa'nın surre emîni nasb olunmasını tefekkür edüp o esnâda ba'zı avâriz¹³⁹ hüdûsu azîmet-i mezkûrenin fesh ü te'hîrini icâb ve mevsîm-i hac dahi takarrüb etmiş bulunup vakt ü zamâniyle bir kimesnenin surre emîni nasb olunmadığı gâilesi müşârûn-ileyhi pür-fîkr ü ıztırâb edüp azlinden beş-on gün mukaddem Filibe nâzırına âdem ırsâl ve surre emâneti işrâbiyle ifâde-i hâl ve(178-a) kudûmunda isti'câl ve sadâretden infisâlleri akabinde nâzır-ı merkûm vürûd ve hizmet-i mezkûrenin idâresinde kudreti mefkûd ol-duğunu etrâfa işâ'ada bezl-i mechûd edüp merkûmun âvâze-i adem-i kudreti resîde-i sâmi'a-i hazret-i hilâfet-penâhî ve bu makûle mâldâr olmayan kimesnenin rü'yet-i umûr-ı hüccâcdâ acz ü tahayyürü zâhir olacağı bedîhî ol-mağla mücerred hüccâc-ı müslîmîne şefakaten şahs-ı âhar-ı muktedirin surre emânetine nâmzed ve ta'yîn olunması husûsuna irâde-i seniyye ta'alluk eylediğine binâen bir ferde tâhsîs olunmayarak dört-beş kimesnenin surre emâneti irâdesine istitâ'e ve liyâkati ve kâimimakâm-ı âlî-makâm hazretleri tarafından rikâb-ı kâm-yâb-ı hüsrevâneye arz olunup arz olunan kimesnelerden nazarı kat' ile şehremîni olan İsmeti İsmail Efendi sâhib-i miknet ü iktidâr ve kuvvet-i mâliyyesi olduğu âşikâr olmakdan nâşî surre emîni nasb olunmak irâdesine mebnî hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn şeref-rîz-i sudûr olmağla efendi-i mûmâ-ileyh kapuya getürdilüp keyfiyyet mahsûsu oldunda hizmet-i mezkûreden ızhâr-ı tecânûf ve tereddüd ve hil'at teklîf olundukca adem-i kabûl zemîninde arz-ı sebât ve tecellüd edüp encâm-ı kâr ibrâm ve isrâr ile merkûma iksâ-yi hil'at (178-b) ve havf-ı sarf-ı mâlden terettüb eden ceza' ve feza'ına rağbet ile icrâ-yi me'mûriyyet olunmuşıldı. Mûmâ-ileyhden teheyyü ve tezevvüde dâir bir vaz' u hareket sâdir olmadığından gayri istifâ kasdiyle zebân-ı dâd ve figâni tîz ve erkân-ı saltanatı ta'cîz edüp her ne kadar pend ü nasîhat olundu ise,

Misra'

بعضى النص لكن لست اسماه

kavliyle âmil ve me'mûriyetinin imkânı tarafına adem-i meyl ile mükteseb kazâ-i hâil olduğu müte'ayyin olundukda zuhûr eden nükûl ve adem-i kabûlü bâ'is-i peşîmânî ve nedâmet ve hakkında âhâr gûne mu'âmele icrâsına bâ'is ve illet olacağrı ifâde olundukda hizmet-i mezkûrenin kabûlünü sehl-i mümtenî sûretinde görülen ba'zı devâhîye ta'lîk ve taraf-i mîrifden yetmiş bin guruş iddi'âsiyle mahsûs takrîr tenmîk ve zîkr olunan meblağdan mâ'adâ üç senelik mukâta'aları fâizâtı nakden Darbhâne-i âmire'den verildiği takdirde surre emânetini kabûl ve ta'ahhûd ve illâ her ne gûne ukûbet hayyiz-i imkânda ise bilâ-tereddüd tahammül edeceğini beyân ile dâmen-efşân-ı ta'an-nûd ve kâr-fermâyân-ı devlet taraflarından mîrîde olan matlûbatı tefakkud olundukda iddi'âsı gayr-i sahîh ve muhâsebesi rü'yet olunur ise taraf-i mîrîde cüz'î alacağı çıkacağrı emr-i sarîh olduğu defterdâr efendi tarafından i'lân ve bu keşmekes ile mevsim-i (179-a) hâc güzerân edeceğî nûmâyân olduğunu binâen merkûmun keyfiyyeti mübârek rîkâb-ı kâmyâb-ı hüsrevâneye arz u ifâde ve ulû'l-emre adem-i itâ'ati sebebiyle hâcelîgi ref' ve Soğucak kal'âsına nefy ü def' olunması irâde buyurulup der-akab irâde-i alîyye icrâ ve çavuş mübâşeretiyle menfâsına isrâ olundu. Merkûm bu madde-i hatar-nâkde ser-dâde-i vâdi-i gaflet ve hubb-ı mâl ü câh sevdâsiyle varta-i hevl-nâkden nefsini siyânet edemeyüp beyhûde şinâver-i bahr-i ru'ûnet ve huşûnet oldugu zâhîdir. Farazâ surre emâneti tarafına tevcîh olunduğu gibi izhâr-ı şâdmânî ve besâset ve imkânı mertebe tehyî'e-i levâzîm-ı zarûriyyeye sa'y ü gayret ve nihâyet-i emirde kırk-elli kiseye ihtiyac mess etdiğini tazarru' ve meskenet ile ifâde ve darbhâneden istikrâz dâ'iyesine düşse idi şimdîye dek hezâr-bâr tecrübet-güzâr-ı ulû'l-i'tibâr olan kemâl-i merhamet ve şefekat-i tâcdârî mûmâ-ileyhin hakkında dahi cilve-ger-i sâha-i şuhûd ve matlûbu kadar karz müsâ'adesine mazhariyetle emsâl ü akrânına mahsûd olup bu gâile-i hâileden rehyâb-ı semît-i necât ve vaktiyle nâil-i hüsn-i mücâzât olacağı melhûz idi. Biz yine sadede gelelim, Dergâh-ı âlî kapucu-başılarından Pankuduz-zâde Lutf[ullah] Ağa birkaç gün mukaddem (179-b) Asitâne-i sa'âdet'e vürûd etmiş bulunup kâimimakâm paşa hazretleri tarafından merkûm ihmâr ve bu âna dek hakkında envâ' kîl ü kâl hûdûsiyle mağzûb-ı devlet-i ebed-müddet olduğu iş'âr ve surre emânetini kabûl eylediği hâlde zellât ü seyyî'ât-ı sâbıkası karîn-i safh-ı cemîl ve fi-mâ-ba'd müşârûn-ileyh hazretlerinin ahass-ı mensûbât ve ber-keşîdelerinden olacağrı beyân ve tafsîl olundukda mûmâ-ileyh izhâr-ı ferâh u sürûr ve bilâ-tereddüd emânet-i mezâkûreyi kabûl ile uğûr-ı pâdişâhîde bezl-i makdûr edeceğini beyân ü tefhîm ve bu keyfiyyet rîkâb-ı müstetâb-ı mülûkâneye arz u takdîm olundukda mûmâ-ileyhin ber-minvâl-i muharrer mevkî'i rizâ-cûyîde vâki' olan vaz'-ı edî-

bâne ve tavr-ı sâdikânesi mûcib-i inbisât-ı tab'-ı hümâyûn olup sudûr-ı izn ü ruhsat akabinde mûmâ-ileyhe surre emâneti hil'ati ilbâs ve iksâ ve mezîd-i teveccûh ve i'tibâr ile derece-i kadr ü şâni a'lâ olundu .

Tevcîh-i mansîb-ı Cidde be-muhâfiz-ı Kan- diye şüden-i Vezîr Çerkes Hasan Paşa

Bundan akdem Cidde mansıbı sadr-ı sâbık Hamid Halîl Paşa'ya tevcîh ve Bozcaada'ya varup kapusunu tanzîm ile şîrâ'-küşâ'-yi azîmet olması emr ü tenbîh olunmuş idi. Müşârün-ileyhin (180-a) İstanköy cezîresinde ikâmeti ve bundan sonra şeref-rîz-i vürûd olacak fermân-ı hümâyûn muktezâsiyle amel ü hareketi matlûb-i hazret-i cihândârî olup ol bâbda tarafına mahsûs emr-i âlî ırsâl ve bu takrîb ile münhâl olan Cidde'nin vüzerâdan birine tevcîhi lâzime-i hâl olduğuna binâen işbu Cumâdel-âhirenin onbeşinci yevm-i ahad livâ-i Cidde muzâfâtiyle hâlâ Kandiye muhâfizi olan Vezîr Eğribozlu Mehmed Paşa ve Kandiye muhâfazası hâlâ Karaman vâlisi Vezîr Çerkes Paşa'ya tevcîh olundu.

Musâdere-i sadr-ı sâbık

Müşârün-ileyhin sadâretden infisâli vaktinde hazînesinde müddehir ve mevcûd ve ber-vech-i emânet ba'zi mahallerde vaz' etdiği altı yüz kiseye kârib nukûd ve sâir eşyâ ve emvâli cânib-i mîrîden zabit olunup îrâdına henüz müdâhale olunmamış idi. Birkaç günden sonra hîrs u tama'a dâir ba'zi ahvâl ve âsârı resîde-i sâmi'a-i hazret-i şehriyârî olmağla hakkında zuhûr eden tagayyür-i mânnın tezâyüdüne illet olup fakat sadâreti hengâmında ber-vech-i suhûlet mâlik olduğu mukâta'at uhdesinden ifrâz u ihrâc ve tâliblerine fûrûht ile hâsil (180-b) olan mebâliğ-i vefîresi Hazîne-i âmire'ye ısal ve idrâc olunduğundan gayri mukâta'at-ı mîriyyeden külliyyetlüce fâiz ile meşhûr Karaburun mukâta'asînm nisfi Kassab-başı-zâde mahlûlünden bilâ-mu'accele tarafına temlik ve nisf-i âhari Behcet-zâde kasr-ı yedinden alınup mukâta'ayı vâreste-i kayd-ı şerîk eyledikden sonra mukaddemâ tertib etdiği vakfina tashîh etmişidi. Bu makûle mukâta'at-ı mîriyyenin bilâ-mu'accele ahz ü tasarrufu kâide ve şurûtun hilâfî ve vakfa tashîh olunan mukâta'atm min-ba'd fûrûhtu mümkün olmayup tedâvül-i eyâdî-i nâs ile husûlü melhûz ve meşhûd olan menâfi'-i mîriyyeye bâ'is-i tenâfi ve ale'l-husûs müşârün-ileyhin tanzîm etdiği vakfin musakkafâti ta'yîn olunan vezâife kâfî ve vâfi olmağla mücerred cânib-i mîriyi siyânet ve zîkr olunan nîzâm-ı mü'essesesi vi-

kâyet kasdiyle mukâta'a-i mezkûre vakf-ı mezbûrdan ifrâz ü intizâ' ve hey'et-i ulâsma iâde ve ircâ' ile müceddeden mezâda verilüp ragabât-ı nâs inkîtâ'ından sonra tâliblerine bey' ve tevcîh olundu. (181-a)

Katl-i sadr-i sâbık Hamid¹⁴⁰ Halîl Paşa

Bâzice-gâh-ı âlem-i fânîde aks-endâz-ı merâyâ-yi zuhûr olan suver-i ikbâl-i serî'z-zevâle muğrem ve firfîte ve arsa-gâh-ı gün ve fesâdda cilve-fürûş-ı nâz ü delâl olan şâhid-i çabük-i hirâm-ı teveccûh-i dehr-i pür-kahra rübûde ve dil-şifte olarak irzâ-yi nefsi emmâresini iltizâm ve intihâk-i hürmeti nihâyet-i bulga-i merâm addiyle rû-gerdân-ı cadde-i istikâmet ve girî-ve-gerdi-i vâdî-i tuğyân ve gavâyet olanların haklarında siyâset-i İlâhiyye zuhûru ve nev-dîde-gân-ı rütbe vü câh ve nâ-şinâsân-ı hukûk-ı ni'met-i İlâh olanlara mûcib-i ibret ve basîret olmak için gâh ve bî-gâh bu makûle şîve-i ser-nühüfe-i kazâ vü kaderin bürûz u sudûru mücerribân-ı ahvâl-i rûzgâr ve azmûdegân-ı etvâr-ı devr-i bî-karâr olanların hezâr-bâr-ı meshûd ve manzûru olduğundan gayri icrâ-yi huzûzât-ı nefşanîyye ve husûl-i müsteliz-zât-ı şehvâniyyeye medâr olan emvâl-i müstebihatü'l-ahvâlin cem'-i iddihârî dâ'iyesiyle mekârih-i umûra tasaddî ve hudûd-ı maktû'ü'l-kadem-i zulm ü ihânete ta'addî edenlerin akîbetleri gayr-i mahmûd ve dergâh-ı kurb-i sûrî ve ma'nevîden matrûd ola-geldikleri ittifâk-kerde-i erbâb-ı şuhûddur. Bî-nâberîn sadr-i sâbık Halîl Paşa'mn evâil-i hâli hilye-i sadâkat ve istikâmet-den gayr-i hâli ve katı çok eyyâm Bâbiâlî'de istihdâm ile manzûr-ı e'âlî-i ehâli olup serâir-i devlet ve kavânîn-i saltanata vukûfu beyne'l-enâm müsteftîz ve şayî' (181-b) ve ba'zı mukarrebîn taraflarından muhassenât-ı müş-tehiresi sâmi'a-i hazret-i şehriyâriye ilkâ olunmak hasebiyle nihâni nâ'il-i teveccûh ve iltifât ve vâsil-i nuhustîn-i menzil-i makâsid ve hâcât olarak mütevârî-i sehâb-ı guyâb olan kevkeb-i bahti lâmi' olmuşdı. Sadr-i esbak mer-hüm Silâhdâr Mehmed Paşa'nın hüsn-i terbiye ve sevkiyle âmedcilikden büyük tezkerecilik hizmetine takdîm ve çok geçmeden hasret-keş-i hâcegân-ı dîvân olan riyâset-i küttâb hizmet-i celîlesiyle noksâniyyet-i i'tibârı teknil ve tetmîm olunup yedi-sekiz mâhdan sonra sadâret-i uzmâ kethüdâlılığıyle ser-efrâz ve o esnâda İzzet Mehmed Paşa sâniyen sadârete gelüp müşârûn-ileyhin kiber-i nefsi ve ta'ayyününden müşme'iz olup kethüdâlıktan azlini ni-yâz ve ba'de'l-azl tersâne emâneti mansibiyle devha-i ikbâli karîn-i tebah-tur ve ihtîzâz ve İzzet Paşa'nın azli günü mükerrerden kethüdâ-yi sadr-i âli ve mihr-i vak' u şâni bihter ez-evvel müşâ'sa' ve mütelâlî olmuşdı. O hilâl-de sadriazam bulunan Yeğen Mehmed Paşa'nm evzâ u etvâri hilâf-ı rizâ-yi

hazret-i tâcdârî olup azli iktizâ ve mühr-i hümâyûn sâhib-i tercümeye ihsân ü i'tâ ve defterdâr-i vakt olan Vezîr Elhac Mustafa Paşa hazretleri manzûr ve liyâkat ve isti'dâdi beyne'l-enâm meşhûr olduğuna binâen sadâret-i uzmâ kethüdâlığıyle dâireye takrîb ve yek-sâk-i ittifâk olarak umûr-i Devlet-i aliyye'yi rü'yet edelim deyû envâ'i nevâziş-i mekr-âmîz ile müşârûn-ileyhi tatrîb ve çok geçmeden dâ'iye-i (182-a) istirkâb kalbini istî'âb ve havf-i zevâl-i mesned makfûl-i müşârûn-ileyhi marîz-i pister-i ıztirâb edüp encâm-i kâr Mustafa Paşa'yı ve hazîne kethüdâsı bulunan İsmail Paşa'yı mehcûr-i dâr u diyâr ve matrûd-i kurb-i der-i devlet-medâr ve buna dahi kanâ'at etmeyüp enderûn ve bîrûnda olan zevât-i müteşâhhisanın kimini terhîb ile hüküme râm ve kimini teb'îd ve tecnîb ile tahsîl-i garâz u merâm ve lâyîki üzere umûr-i devleti rü'yet edüp cadde-i istikâmetden ser-i mû inhîrâf göstermek üzere şehriyâr-i adâlet-âsârı îmân-i mugallaza ile inandırıldıdan sonra tanzîm-i mühimmât-i leşker ve tertîb-i levâzîm-i sefer devâ'isiyle zâhir-i binâni avâmi işgâl ve maksûd bizzât olan cem'-i tuhaf u emvâl ve müsâdere-i aqniyâ-yi ricâl ile iştigâl ve bâ-husûs Yeğen¹⁴¹ Paşa'yı teksîr-i îrâd ile ta'yîb ve ithâm etmişken ol bâbda müşârûn-ileyhe tefevvuk ve i'tilâ ve imtidâd-i evân-i sadâret takrîbi ile ber-vech-i suhûlet katı çok îrâda nâl olup zu'munca kayd-i zarûretden rehâ ve hâce-i bender-gâh-i servet ve ginâ olmuşken bünyâd-i za'ifü'l-esâs-ı tasavvur ve mülâhazasını sarsar-ı hâdisât-i tahzîb ve hülyâ-yi tûl-i emel ile mer'i olan ahlâmını kazâ vü kader tekzîb etdi. Müşârûn-ileyhin hirs u tama' sebeb-i kaviy-yi zevâli ve ale'l-husûs mebâliğ-i kesfereye mütehammil mukâta'at-i (182-b) mîriyyeyi cüz'î mu'accele ile etbâ' ve levâhikine vermesi bâis-i kaviy-yi izmihlâli ba'zi mevadd-i mu'azzamadan Darbhâne-i âmire'ye teslîmi iktizâ eden mebâliğin zi'fi mikdârını tarafına tahsîs ve farâzâ elli kise mîrîye alındıkda yüz ve ba'zen yüz elli kise tarafından alınmak keyfiyyâtını ele geçen defâtır ve evrâk te'yîd ve tensîs ve destiyârî-i hayr-hâhân-ı devlet ile serhaddâtdan hâsil olan sa'y-i mîrîye kanâ'at etmeyüp muhâtarası emr-i beyyin ve zâhir olan Asitânelü esâmelerine ta'arruz ve müdâhalesi sebebiyle ocaklı beyinde azîm güft-gû hâdis ve bu keyfiyyet helecân kılıp nâsa bâis olduğundan gayri tahvîf-i kulu'b-ı nâs irâdesiyle katı çok bî-cûrm ü günâh kimesneleri katl ü istîsâl ve ez-cümle Hotin muhâfizi Ohrili Vezîr Ahmed Paşa Varna cenginde dîn ü devlete azîm hizmet ve kemâ-yenbagî izhâr-ı celâdet edüp gâzî ve mücâhid bir vezîr-i dilîr iken ednâ bahâne ile katline isrâr ve vakt-i hâcetde işe yarar böyle bir düstûr-ı vakûru telef-kerde-i şemşîr-i gadî ü dimâr eyledi. Bundan başka arâkat ve asâleti zâhir ve eben an ceddin Devlet-i aliyye'ye istikâmet ile hizmeti bâhir olan Sivas alay beyisi Sarı-zâde Mehmed Emin Bey'i

ve bâ-husûs Seferîhisâr alay beyisi bilâ-cûrm ü günâh izâle ile defîn-i hâk-i siyâh ve dahi nice nüfûs-ı zekîyyeyi haklarında ahkâm-ı şer'iyye (183-a) te-rettüb etmeksizin katl ü tebâh eylediğine binâen hakkında intikâm-ı llâhî zuhûr eyledi. Tafsîli bu ki müşârûn-ileyhin zîkr olunan reftâr-ı nâ-hemvârrîna ilm-i hazret-i hilâfet-penâhî muhît ü şâmil ve refte ve refte hakkında âtes-i gayz u gazab-ı mülükâne müştagil olup bâlâda zîkr olunduğu üzere mühr-i hümâyûn yedinden intizâ' ve Gelibolu'da ikâmetiyün ısdâr-ı hatt-ı cihân-mutâ' buyurulup sadâretden infisâlı takrîbi ile mechûl ve mektûm olan ahvâli ba'zı hayır-hâhlar sevkiyle şehriyâr-ı enâma ma'lûm ve müşârûn-ileyh hakkında mücâzât icrâ olunmadığı sûretde fî-mâ-ba'd bir kimesne mütenebbih olmayup havf-ı siyâseti kalblerinden ibâd ve tanzîm-i îrâd ve celb-i emvâl-i ibâd dâiyeleriyle umûr-ı devlet ber-hem zede-i ihtilâl ü fesâd olacağı emr-i meczûmdur deyû etrâfdan tezkîr ve tertîb-i cezâsı karâr-gîr oldukda mukaddemâ Vezîr Elhac Mustafa Paşa'ya tevcîh ve i'tâ eylediği Cidde mansıbı ile evvelâ mazhar-ı pâdâş ve cezâ ve birkaç günden sonra menfâsi olan Gelibolu'dan kalkup Bozcaada'da kapusunu tertîb ve tanzîm etmek içün tarafına ırsâl-i emr-i kazâ mazâ kilinup cezîre-i mezkûreye vu-sûlü haberi vârid olduğu gibi kâimimakâm paşa hazretlerinin dâireleri men-sûbâtından cesâret-i müfrîta ile meşhûr Kara Kethüdâ-zâde Ali Bey bâ-hatt-ı hümâyûn tertîb-i cezâsına me'mûr (183-b) kilinmağla ucâleten varup müşârûn-ileyhi katl ü i'dâm ve ser-i maktû'unu Âsitâne'ye getürüp mûcîb-i itti'âz ve i'tibâr-ı hâss u âmm olmak için Bâb-ı hümâyûn'a vaz' u ilkâ olundu. Müşârûn-ileyh erbâb-ı zîhn-i çâlâk ve ashâb-ı akl ü idrâkden iken dünyâ ve âhiretde vebâli mukarrer ve muhakkak olan izâ'e-i beyti'l-mâl ve tama' u hîrs-ı hâm ile iddihâr-ı zehârif-i dünyâya iştigâl etmesi muhayyir-erbâb-ı akl ü şu'ûr ve bâ-husûs ba'zı maddelerde taraf-ı hümâyûna muhâlefet ve rekîz-i zamîri olan keyfiyyeti icrâ içün sûret-i Hak'dan gelerek sarf-ı irâde-i sâmiyeye ve bî-vech ve sebeb münâkaşa ve mu'ârezeye mübâdereti bâ'is-i ta'accüb ve istigrâb-ı cumhûrdur. Zâtında olan cerbeze ve talâkat ve tâli'inde olan kuvvet-i muvakkat hasebiyle kesb etdiği ihtiâs ve istiklâl-i tâm ma'lûm-ı hâss u âmm olduğuna binâen kâffe-i nâs irâdesine tâbi' olmakda mecbûr ve sevdâ-yi muhâlefet her bir şahs-ı müte'ayyin ve mechûlden dûr ve havf-ı mekr ü keydinden ricâl-i devlet belki ehl-i hirfet ü san'at bî-huzûr olup Devlet-i aliyye'yi sıyânete nush u pend-gûne kelâm söylemekde cesâret-i hayır-hâhân mefkûd ve etrâf ü ta'allukatı mütekessir ve gayr-i ma'dûd olduğundan mesâvî ve ma'âybîinden bahs etmek böyle dursun, ahkâm istih-râc olunur vehminden nâşî medh ü senâsına bile yârâ-yi kudret meslûb olup herkes mühr-zen-i leb-i bûd u nebûd olurlar idi. Bu akl ü rûşde göre (184-a)

tarîk-i müstakîmden udûl etmeyüp rızâen-li-llaha muvâfik ve irâde-i pâdişâhiye mutâbik efâl ü harekât ikâ'ına mübâderet ve nâs hakkında olan sû'i zann ve fesâd-i i'tikâdi ber-taraf eyleyerek vedî'a-i uhde-i ihtiyâmî klinan umûr-ı mülkiyyeyi hâlisen ve muhlisen rü'yet ve zevâl-i heybet ve haşyete illet olan menâhi ve melâhîden nefsini siyânet ve bâ-husûs sadâkat-kârân-ı Devlet-i aliye ile resmî ittihâd ve ittifâka ri'âyet ve her-bir ferde lâyıkî üzere rû-yi mülâyemet ve iltifât irâet ve tama'-i müfriddin mücânebet etse idi bi-hasebi'z-zâhir bu varta-i hevl-nâkden rehyâb-ı vâdî-i necât olması me'mûl idi. Maktûl-i müşârûn-ileyhin hakkında mukaddem ve muahhar katı çok hevl-nâk rü'yâlar ve garîb ve acîb işâretler zuhûr edüp ez-cümle nevrûz duhûlünden sonra tekevvün eden havâdis-i dehriye sene-i âtiye ahkâmından add olunur diyenlere göre «katl-i Halîl» terkibi tamâmca târîh-i katli olup bundan başka sûret-i zâyiçe-i tâli'ini ba'zi erbâb-ı tencîm nüvişte-i sahîfe tedkîk ve işâret ve ahvâl-i nâ-be-sâmânmı istîhrâcdâ izhâr-ı san'at ve mahâret etmiş bulunmalariyle evzâ'-i felekiyyeden müstanbat bu makûle (184-b) zanniyât kabîlinden olan istidlâlâtı ba'zi müverrihîn târîhlerinde sebt etmek âdetleri olduğuna binâen iktifâen li-isrihim zîkr olunan zâyiçenin icmâl-i ahkâmı bu mahalle kayd olundu. Maktûl-i müşârûn-ileyh bin yüz doksanıedyi senesi Muhammed'inin yirmibesinci isneyin günü tulû'-i şemsden bir sâ'at müsteviye ile dört dakika mürûründan sonra nâ'il-i mühr-i hümâyûn olup Rabb-i beyti'ş-şems ve Rabbü't-tâli' Zuhâl olduğuçün tâli'e müstevlî ve onikinci hânedede sâkit bulunması sû'-i âkibete ve telef-i nefis ü mâl misillû hâlete delâlet etdiği ve Zuhâl'in kendü hânesinde ve ferahında mütemekkin bulunması sahib-i zâyiçenin makâmında temekkün ve ferahına dâll ve müstevlî-i tâli' olan Zuhâl sinîn-i suğrâsı olan otuz ay müddetde anı îsâl edüp lâkin üçüncü senenin ibtidâsında schmü's-sa'âde tahvîl-i tâli'de taht-ı şu'â'-i Mirîh'de bulunup müddetini kat' etmekle üç seneyi teknil edemedi. Vallâhû'l-alem. (185-a)

Nefy-i Şeyhüislâm-ı sâbık Dürrî-zâde Atâullah Efendi

Devlet-i aliye-i ebediyyü'l-kârârdâ sadr-ı bülend-i iftâya ziynet-bahş-i i'tilâ olan zevât-ı fazâil-simât hazerâtının ikâme-i di'âme-i şer'i şerîf ve icrâ-yi ahkâm-ı dîn-i münîf muhavvel-i uhde-i semîhâneleri olduğu gibi umûr-ı muhâtelîfetü'l-âsâr-ı ümem ve hutûb-i mütegâyyiretü'l-etvâr-ı âleme ale'l-İtlâk nâzır ve ber-vech-i istiklâl perkâr-ı re'yleri bu merkezde dâir olup vakitlerinde bulunan sadriazamları menhec-i adl ü nasfete sevk ü tergîb ve mezâ-

lim ü me'âsim mesleğine zehâbdan tâhzîr ve terhîb edüp bâlâ-rev-i vâdî-i nahvet ü gurûr ve ser-germ-i se-rûze-i ikbâl-i dühûr olan hod-râ ve hod-pesendleri sine-i gaflet ü hevâ ve hâb-i girân-i teveccûh-i dünyâdan îkâz ve inbâh edüp o makûle gaflet ve ser-der-hevâyîden terettübü melhûz olan sû'-i mücâzât ve mükâfât-ı hakîmâne işrâb ve mergüb-i tibâ'-ı benî Âdem ve muvâfîk-ı meşârib-i âlem olan müdârâ ve mümâsatdan i'râz ve ictinâb lâzime-i hâl ü şân ve muktezâ-yi makâm-ı müşeyyidü'l-erkânları olduğu müsâlem-i enâm iken bundan akdem mesned-i meşîhat-i İslâmîyyede kâr-fermâ olan Dürri-zâde Atâullah Efendi hazretleri sadr-ı maktûle her hâlde müdârâ ve ne makûle umûra mübâşeret eyledi ise isâbet-gûyâ olarak hifz-ı câh ve vekâr-ı mükibb ve münâkaşa ve mu'ârazadan müctenib olup zuhûr eden (185-b) iğmâz ve sükûtu maktûl-i müşârûn-ileyhe bâ'is-i takviye ve cesâret ve mutasaddî olduğu ihânet-i beytü'l-mâl ve müsâdere-i aagniyâ-yi ricâl missillû hâlât-ı müstekrehanın zuhûruna bâ'is ve illet olmağla hakkında dâ'imî'l-feyezân olan nehr-i selsâl-i hüsn-i zann-ı mülûkâne mütegayyir ve câh-ı bûlend-i meşîhatden azl ile sâhil-hânelerde ikâmetleri keyfiyyeti mütekarrir olmuşâdi. Ancak müfti'l-enâm bulunan zevât-ı izâm hazerâtînm levme-i lâimden havf ile kavl-i Hak'dan sükût ve sumûtları ve vukû' bulan mefâsid-i nâsdan adem-i bahs ile şehriyâr-ı adâlet-âsâri haberdâr etmemeleri iktîrâf-ı ma'siyet ve ketm-i hakkaniyyet kabîlinde olduğu mir'at-ı hakâyik-i suver-i eşyâ olan zamîr-i münîr-i feyz tâhîmîr-i mülûkâneye lâiyih ve yâ gafleteyni ittihâden vukû bulan hâmûşî ve müdârâya lâzım gelen terbiyyenin ikâ'ı zihn-i derrâk-i tâcdâriye sânih olmağla tabakat-ı ulemâya eşedd-i cezâ olan nefy ü taqrîb mu'âmelesi hakkında zuhûr ve kethüdâsı Osman Efendi ile varup bahren iskât-ı farîza-i hac etmesi bâbında hatt-ı hümâyûn-ı mehâbet-rîz sudûr ve işbu Cumâdel-âhirenin yirmiikinci yevm-i ahad şîrâ'-küşâ-yi savb-ı me'mûr oldu. Zât-ı ma'âlî-simâtlarıyle riyâset-i ilmiyye şeref-yâb olan zevât-ı ma'âlî-nisâb evâmir ve nevâhî-i ilâhiyyeyi tâlliğe me'mûr ve kelâm-ı hakkı söylemekde mağdûr olmalarıyla nâfi'i-dîn ü devlet ve lâzım-ı şân-ı saltanat olan ahvâl ve âsâri iktizâ edenlerden ketm etmemek muktezâ-yi me'mûriyetleri ve icrâ-yi ahkâm-ı seri'at (186-a) ve muhâfaza-i nâmûs-ı devlet ve sedd-i bâb-ı rüsyet ve istihkâm-ı sugûr u bîlâd ve intizâm-ı umûr-ı ecnâd ve rü'yet-i masâlih-i ibâd ve te'mîn-i etrâf ve def-i zulm ü i'tisâf ve tevfîr-i beytü'l-mâl ve istîhdâm-ı ummâl-i mücerrebü'l-ahvâl usûl-i nizâm-ı mülk ü devlet ve esâs-ı bünyân-ı saltanat olduğuna binâen cemî' zamânda bunlar düstûrü'l-amel olup birinin geriye kalmaması ihtârı vâcibe-i zimmet-i himmetleri olmağla me'mûrlar taraflarından bu maddelerin icrâsında li-garazın tekâsü'l ve tehâvün mahsûs oldukda ırz

u şân-ı devleti sîyânete hâlleri pâye-i serîr-i a'lâya arz u inhâ zimmet-i himmeti ibrâ ve lâzîme-i sadâkatî icrâ kabîlinden olacağı zâhir ve hüveydâdir.

Fevt-i Ağa-yi sipâhiyân

Dergâh-ı âlî kapucu-başılılarından hâlâ sipâhiler ağası olan Hasan Paşa dâmâdî Ahmed Ağa fücceten fevt olmağla sipâhiler ağalığı Dergâh-ı âlî¹⁴² kapucu başılılarından Mustafa Paşa kaynı Hasan Bey'e işbu Cumâdel-âhirenin üçüncü isneyn günü tevcîh ve ihsân buyuruldu. Mûmâ-ileyhin ıztûrâb-ı hâl ü zarûreti ve kîllet-i îrâd ve mekâsib ile ma'işeti rütbe-i kemâle resîde olduğuna binâen hakkında bu inâyeten zuhûru mahzâ kerâmet-i hazret-i pâdişâhîye mahmûldür.

Tevcîh-i eyâlet-i Trablus-Şam bâ-rütbe-i mîrimîrânî be-İbrâhim Ağa

Trablus-Şam Eyâleti bundan akdem Vezîr Mikdad Ahmed Paşa'ya tevcîh (186-b) ve mevsim-i hac takarrüb eylediğine binâen bir an akdem dâiresini tertîb ve tanzîm ile savb-i maksûda luhûku mü'ekkeden tenbîh olunmuşidi. Müşârûn-ileyhin pederleri Vezîr Ali Paşa'ya mîr-haçlık husûsu bundan akdem kâle gelüp sâhib-vücûd oldukları dahi Şam tevcîh olunan Vezîr Cezzâr Ahmed Paşa'nın ma'lûmu olduğundan miyânedede adem-i imtizâc hâletinin tekevvünü ve vahşet ve nefret sûretinin ta'ayyünü mülâhazadan ba'id olmayup eyâlet-i Trablus me'mûnî'l-gâile bir vezîre tevcîh olunmak mü'nâsib olduğunu müte'âkiben vürûd eden i'tizâr-nâmelerinde beyân ve özr-i müveccehinin adem-i istihsâniyle rağbeten ve rehbeten isti'câlinde sarf-ı tâb u tüvân olunmuşidi. Müşârûn-ileyh nâçâr ve muztarr olarak sâkin olduğu mahalden egerci hareket eylediğini iş'âr etmiş ancak a'zâr-ı merkûmeyi tek-râr inhâ ve cerdeciliği muvâfik-ı vakt ü hâl olmadığını inbâ edüp hattâ bu mazmûnda kâimimakâm-ı âlî-makâm hazretleri tarafına dahi¹⁴³ feryâd-nâme isrâ etmişidi. Üzerinden Trablus'un sarf u tahvîli şimdilik müte'assir ve düşvâr ve fakat bu senelik semt-i müdârâya zehâb ile ifâ-yi hizmet-i lâzimeye ibtidâr etmesi zîmnâda kâimimakâm paşa hazretleri tarafından tesliyet-nâme tahrîr ve tisyâr olunmuşken bağıtten beyâz üzerine keşide bir kî'a hatt-ı hümâyûn şeref-rîz-i (187-a) sudûr ve mazmûn-ı ilhâm-meşhûnda Trablus-Şam Eyâleti Cezzâr Paşa müte'allikâtından birine verilmeyüp Mikdad Paşa'ya verilmesi egerci re'y-i hasen¹⁴⁴ olup ancak adem-i imtizâcları dahi melhûz olmağla tarîk-i hacda bir hadise zuhûr etmemek için âhar bir ki-

mesnenin cerde nasb olunması ve Azm-zâdelerde mahzûr-ı mezkûr der-kâr ve Cezzâr'm müte'allikâtına verilmekde dahi mazarrat bedîdâr olmağla hîn-i tercîhde bunların istisnâ olunmaları derc ü tastîr buyurulmuş Mikdâd Paşa'nın bir birini müte'âkib vürûd eden tahrîrâtında bast olunan a'zâr ve îrâdât gayr-i vâhî olduğunu binâen me'mûrları ıztirâb-ı ihâta edüp o hâlde iken zîkr olunan hatt-ı hümâyûnun zuhûru kerâmet-i zâhire ve irhâsat-ı bâhire kabilinden olduğu zâhirdir. Anadolu'da umûr-ı cerdeyi kemâ-hüve-hakka idâreye kâdirdir. Vüzerânın fîkdâni ve kime teklîf olunmak lâzım gelse taraf-ı mîrîden külli meblağ talebinde olacağı kâr-fermâyân-ı devletin mütebâdir-i ezhânî olup ancak Azm-zâdelerden birkaç seneden berî tarîk-i hacda delîl-başları olup urbân ve sâir ahâli ile hüsn-i imtizâc ve ihtilâtu mesmû' ve zâtında şecâ'at ve celâdet mevdû' olan İbrâhim Ağa mîrimîrânlık ile bilâ-i'ânet umûr-ı cerdeyi ta'ahhûd ve iltizâm ve an-asıl (187-b) Cezzâr Ahmed Paşa dahi tarafına müteveccih olup bu sûretden mahzûz olacağını ifâde ve ifhâm edüp menzil ile sebük-bâr azîmet edeceği mübârek-rikâb-ı kâmyâb-ı hüsrevâneye arz olundukda tevcîhi tasvîb ve işbu Cumâdel-âhirenin yirmibeşinci perşembe günü şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn mûcibince bâ-rütbe-i mîrimîrânî Cerde başbuğluğu ile eyâlet-i Trablus zîkr olunan İbrâhim Ağa'ya tevcîh ve ihsân olundu.

Vürûd-ı Sadriazam Ali Paşa be-Asitâne-i sa'âdet

Müşârün-ileyh hazretleri mukademâ me'mûr-ı muhâfazası olduğu Özi kal'asının mümkün mertebe nîzâmını verdikden sonra hâkipâ-yi kimyâsâ-yi hazret-i hilâfet-penâhiye rû-mâl olmak şevkiyle matiyye-i isti'câle suvâr ve esnâ-yi râhda adl ü dâd izhâr eyleyerek der-i devlet-medâra takrîbi sâmi'a-güzâr oldunda gibta-fermâ-yi sebz-e-zâr-ı behîst olan Bahariyye nâm nûzhet-sarây-i dilârâmda nasb-ı hiyâm-ı zümrud-fâm ve ihmâr-ı et'ime-i şehîyye ile icrâ-yi levâzîm ta'zîm ve ikrâm kîlinup işbu Cumâdel-âhirenin selhi isneyen günü zîkr olunan yemeklik mahalline pâ-nihâde-i mecd ü devlet ve güzergâh-ı âsafânelerinde intizâr-ı selâm ile saf-bestâ-i kiyâm olan ricâl-i devlet-i ebed-müddeti tahrîk-i âb-rûy-i iltifât ile mâlik-nisâb-ı meser-ret (188-a) ve nûzhet-sarây-i merkûmede vâki' olan kasr-ı dil-ârâya nûzûl buyurduklarında i'tâ-yi ruhsat-ı dâmen-bûs ile mûmâ-ileyhîme i'âde-i lûtf-ı mürûvvet buyurdudan sonra bast-ı hân-ı ni'am-ı gûnâ-gûn ve tenâvül-i mevâid-i iştihâ-efzûn resmi dahi itmâm olunup hâlâ revnak-bahş-i mesned-i iftâ ve mâlik-i ezimme-i firka-i ulemâ semâhatlı efendi hazretleriyle sandal-

suvar-ı mürâfakat ve Sarây-i âmire'ye pâ-nihâde-i hayr u bereket olduklarında mukaddemâ müneccim başının ihtiyâr etdiği vakte terakkuben zânûzede-i istirâhat oldular. Tulû'-ı şemsden dört sâ'at kırk dakika mürûrun-dan ibâret olan vakt-i muhtâr hulûl ve huzûr-ı mevâhib-mahsûr-ı hazret-i şehriyârî ruhsat-ı duhûl husûlünde ba'zi vesâyâ-yi hazret-i hilâfet-penâhî müşârûn-ileyh hazretlerinin mengûş-i gûş-i intibâhları buyurulduktan sonra dest-i sadâkat-peyvestlerine kilid-i dahme-i umûr-ı cumhûr olan mühr-i hümâyûn i'tâ ve dûş-i hamiyyet-pûşlarına serâsere dûhete semmûr-ı fâizü's-sûrûr iksâ ve beyâz-ı subh-ı sâdikdan masnu' bir câme-i sefid-renk ve matbu'a kaplu bir sevb-i semmûr-ı behcet-nûşûr ile şeyhüllâm efendi hazretleri dahi karîn-i iltifât-ı mülfûkâne olup bi'l-mâ'iyye me'zûn-ı insîrâf u avdet ve mu'tâd olan âlây-i dilârâ (188-b) ile sarây-i âsafâneye azîmet ve ba'de'l-vusûl Arz odası'nda resm-i âdîye ri'âyet olunup ba'dehû şeyhüllâm efendi hazretleri azîmete [rağbet] ve teheyyü' gösterdikde resm olan mahalle dek teşyî'-i âdî icrâ ve kâimimakâm paşa hazretlerine dahi edâ-yi hizmet kürkü iksâ olundukdan sonra dîvân mahallini teşrif ve ricâl-i devlete ilbâs-ı âdet olan umûm hil'atini ilbâs ile cümlesini taltîf buyurdular. Cenâb-ı vâhibü'l-âmâl حلت ذاته عن الشبيه، والمطال hazretleri kudûm-ı meyâmin-lüzûmlarını kâffe-i enâma¹⁴⁵ mahz-ı birr ü nevâl edüp a'mâl-i zâhire ve bâtinâ ve ef'âl-i bâhire ve kâminelerini rızâullahâ muvâfîk ve irâde-i pâdişâhiye mutâbik ey-leye, âmîn.

Vürûd-ı hatt-ı hümâyûn

Sadâret-i uzmâyi teşrif eden vüzerâ-yi izâm hazerâtına yevm-i sâlisde vukû'ât-ı sâbika ve tenbîhât-ı lâhikayı şâmil hatt-ı hümâyûn vürûdu kâide-i kadîme-i devlet-i ebed-müddetden olup yevm-i mezkûrda zîkr olunan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı şeref-resân-ı vürûd ve sadefçe-i le'âlî-i hikmet ve dürc-i cevâhir-i pend ü nasihat olduğuna binâen meçelle-i vakâyi'e sebt olundu.

Sûret-i hatt-ı hümâyûn

وَمَا تَرَقِيقٌ إِلَّا بِالْ شَâhânenem Benim vezîriazam ve vekîl-i mutlakımsın seni tahiyye-i şâhânenem ile taltîf eylediğimden sonra ma'lûm olsun ki selefin makhûr Halîl Paşa hevâsının galebesiyle (189-a) salâh tarafına meyl etmeyüp ve celb-i [mâl] sevdâsiyle taşralara bakmayup zu'afâ ve ağniyânm izzîtrâblarına ve devletimin emekdâr ve hademlerine mahsûs ve menâfi'i kendü etrâfına tah-

sîs ile hîrmânlarına ve umûr-ı devletime temşiyetde hod-re'ylik ile hilâf-ı rîzâ-yi mülükânam nice etvâr-ı nâ-şâyesteye cesâreti hasebiyle ulemâ ve rîcâl ve ocaklarımın tenfirlerine bâ'is olduğundan tama'-ı hâmi ve hâin-i dîn ü devlet ve azlam-ı ibâd olmağla tebdîli ve izâlesi ıcâb etmişdir. Ve sen vüzerâ-yi izâm beynlerinde salâh u diyânet ve hazar u seferde re'âyâ ve asker-perverlik ile mevsûf ve devletime sadâkat ile hizmet edecekîn me'mûl olduğundan vekâlet-i mutlakam hizmet-i cefilesi uhde-i liyâkatine taklîd olmuşdur. İmdî umûr-ı cüz'îyye ve külliyyede و شاورهم ف الاسر و اذا عرمت ف توكل على الله nass-ı kerîmîyle amel ve ibâd-ı bilâdin himâyetlerine ve zalemenin ber-muktezâ-yi şer'-i şerîf cüz'a-yi lâyıklarının icrâsına ve serhadlerin ni-zâmlarına ve envâ'-ı mühimmât-ı lâzîmenin tedâruk ve tesviyesine ve Âsistâne'nin gerek kal'alarının ve gerek sâir kifâyet mertebesinde iktizâ eden za-hirelerinin vakt ü zamâniyle tedâruk ve ihmârlarma ve te'lîf-î kulûbe sa'y ü ictihâd eylesin sen ve tarîk-i sedâdda (189-b) seninle bile olup devletime sadâkat edenler haklarında du'â-yi hüsrevânem bile olmağla Rabb-i zülcelâl hayırlı işlere muvafîk eyleye, âmîn انتهى الخط سلطانی

Ihrâc-ı Donanma-yı Hümâyûn

Cezâyir ve sevâhilde vâki' memâlik-i islâmiyyeyi ve ale'l-husûs rûy-ı deryâda geş ü güzâr eden tüccâr ve züvvârı mazarr-ı eşrâr-ı küffârdan muhâfaza kasdiyle beher sâl tertîb ve tesyîr olunan Donanma-yı hümâyûn bu sene-i amîmet'i'l-meymenede dahi avn-i melik-i müte'âl ile mükemmelen techîz olunup vakt-i ihrâcî hulûl eyledigîne binâen işbu Recep-i şerîfin üçüncü yevm-i hamîs Kapudan-ı Deryâ Vezîr Gâzi Hasan Paşa hazretleri Tersâne-i âmire'den ref'-i lenger-i ikâmet ve yâlı köşkü pîşgâhında âlây gösterüp sadâ-i ra'd âşub-ı tub ile kulûb-i a'dâya ilkâ-yi heybet ve haşyet etdikden sonra ber-vech-i mu'tâd dûş-i hamîyyet-pûşîne iksâ-yi semmûr-ı fâizî's-sürûr ve ma'iyyetinde olan kapudanlara ve sâir riü'esâya ilbâs-ı hila'-i müstevcibü'l-hubûr kilindi.

**Tevcîh-i eyâlet-i Haleb be-Vezîr Çerkes
Hasan Paşa ve me'mûriyyet-i o be-muhâfaza-i
Kal'a-i Özi ve vâli-i Kandiye şüden-i
Vezîr Mustafa Paşa Yazıcı-zâde**

Bundan akdem Kandiye Eyâleti tarafına tevcîh olunan Vezîr Çerkes Hasan Paşa vüzerâ-yi şecâ'at-intimâdan olup kapusu dahi oldukça munta-

zam olduğuna binâen sugûr-ı İslâmîyyede istihdâmî (190-a) re'y-i hasen ve rekz-i hayl mümkün olan mahallerde bulunması müstahsen olmağla işbu şehr-i Recebü'l-ferdin ikinci çarşamba günü avâtrî-i aliye-i mülükâneden Özi muhâfazası şartıyla eyâlet-i Haleb müşşârûn-ileyhe ve üzerinde olan Kandiye eyâleti İnebahti muhâfizî olup her hâlde şâyân-i merhamet ve şefekat-i pâdişâhî olan Yazıcı-zâde Vezîr Mustafa Paşa'ya tevcîh ve ihsân olundu.

Azl-i kâtib-i Kethüdâ-yi Sadr-i âli

Kethüdâ bey kâtibi olan Numân Bey'in tâhsîl-i avâid ve zavâidde misli nâ-yâb olduğundan hizmet-i mezkûrede bir müddet istihdâm ve kibr ü nahveti iktizâsiyle harâb-sâz-ı bünyân-ı âlem olan şahısdan gayri bir ferde serfûrû etmeyüp başlı-başına bir merd-i müte'azzim ve hod-kâm olduğundan gayri kapu kethüdâlarını nîş-i âzâr ile dil-rîş ve erbâb-ı masâlihi nâhûn-ı tavr-ı cevr ile tahdîş edüp dâire-i ma'işeti selb ü celb ile tevsi' ve bünyân-ı servetini nehb ü gasb ile ref¹⁴⁶ eylediğinden başka nice umûra tasaddî birle itâle-i dest-i ta'addî eylediği vâsil-ı sâmi'a-i evliyâ-yi na'mâ olduğundan kîtâbetden azl olunup mu'tedil ve munsif ve hâric ez-had hareketden müstenkif olan Çelebi Mustafa Efendi şehr-i merkûmun ikinci çarşamba günü mü-kerrerken kethüdâ bey kâtibi nasb olundu.

Azl-i emîn-i Darbhâne-i âmire Mehmed Bey

Mîr-i mûmâ-ileyhin birkaç seneden berî Darbhâne-i (190-b) âmire gibi kesîrü'l-cedvâ bir mansıbı mütevâliyen zabt etmesi isâbet-i ayne'l-kemâle illet ve bâ-husûs sadr-ı makfül ile beyنlerinde olan iltihâm-ı musâheret ken-düye mûris-i idbâr ü nekbet olup bu takrîb ile bedr-i ziyâ-küster-i ikbâli hilâl ve kevkeb-i dirahşân-ı i'tibârı giriftâr-ı ukde-i vebâl olmağla emânet-i mezkûre ile evkâf-ı hümâyûn käimimakâlışı yevm-i mezkûrda üzerinden ref¹⁴⁷ ve Anadolu muhâsebecisi olup mutasallib ü dîndâr ve mütedeyyin ü per-hîzkâr olan Mehmed Efendi'ye tevcîh olunup fakat sultân-ı aliyyetü's-şân kethüdâlılığı mîr-i mûmâ-ileyhe ibkâ ve istikâmet üzere hizmet etmesi vesâyâsı kethüdâ bey hazretleri tarafından gûş-i hûşine ilkâ ve Anadolu muhâsebe-si hil'ati sâbıkâ matbah emîni olan Penâh Süleyman Efendi'ye iksâ olundu.

**Vukū'-ı tevcīhât der-Bâbiâli ve
Kethüdâ-yi Sadriazamî şüden-i Ahmed
Nazîf Efendi Defterdâr-ı şikk-ı evvel**

Şehr-i mezkûrun dördüncü cum'a günü sadriazam kethüdâsı olan Seyid Mehmed Hayri Efendi ve çavuş-başı Hamdullah Bey-efendi ve mektûbcu Mehmed Râşîd Efendi def'aten azl olunup defterdâr-ı şikk-ı evvel olan Ahmed Nazîf Efendi hazretlerinin bu âna dek muhavvel-i uhde-i hamîyyeti ve müfâvvaz-ı zimmet-i himmeti kılınan menâsîb-ı cesîme-i Devlet-i aliyye'de sadâkat-ı kâmile ile hizmeti sebkat ve bâ-husûs defterdârlığı hengâmmâda medâr-ı kuvvet ü miknet-i (191-a) İslâmîyye ve bâ'is-i idâre-i umûr-ı saltanat-ı aliyye olan Beytü'l-mâl-i müslîmîni kemâl mertebe siyânet ve isrâf u itlâfdan cânib-i mîriyi kemâ-yenbagî himâyet eylediği ma'lûm-ı erbâb-ı akl u basîret olduğundan gayri umûr-ı mâliyye idâresine me'mûr olan ve kise-dârân-ı aklâm ve sâir hass u âmm miyânelerinde muhâfaza-i beytü'l-mâl keyfiyyeti resîde-i rütbe-i tahakkuk ve iştihâr ve refte refte vâsil-i sâmi'a-i hazret-i şehriyâr-ı bâ-vakâr olmağın bu makûle sadâkat-kârân-ı Devlet-i aliyye'den cilveger-i meclâ-yi zuhûr olan reftâr-ı sıdk u istikâmete hüsn-i mücâzat ve etvâr-ı ihlâs ve safvete pâdâş ve mükâfât sâir ricâl-i devlet-i ebed-ittisâle tâziyâne-i sevk olacağı pirâmen-güzâr-ı kalb-i pâdişâh-ı sütûdesifât olduğuna binâen mahzâ sebkat eden hizmet-i sâdîkânesine mukâbele kasdiyle sedâret-i uzmâ kethüdâlığı müşârûn-ileyh hazretlerine tevcîh ve hu-zûr-ı âsafîde hil'at-i semmûr-ı fâizü's-sürûr ilbâs ile câh-i i'tibârı terfi' ve tenvîh buyurulup defterdarlık mansib-ı ulyâsı dahi beyne'n-nâs izam-i kadr ü câhi müstefîz ve şâyi' ve evsâf-ı ber-güzîdesi tanîn-endâz-ı mesâmi' olan Feyzi Süleyman Efendi hazretlerine ve Dîvân-ı hümâyûn çavuş-başılığı ku-demâ-yi hâcegân-ı Dîvân-ı hümâyûndan ve erbâb-ı nasafet ve sükünetden Bekir Paşa-zâde Süleyman Bey-efendi hazretlerine ve mektûbculuk kalem-i mezbûrun baş halîfesi olup ashâb-ı kiyâsetden İbrâhim Efendi'ye tevcîh olundu. (191-b)

Azîl-i ser-topî ve ser-gulam-bâkî

İstanbul'dan hâric memâlik-i mahrûsede dirâyet ile kesb-i şöhret eden a'yânların ba'zıları Asitâne-i sa'âdet'e celb ve münâsîb hizmetlerde istih-dâm ile tecrübe etmek ve kaht-ı ricâl iddiâsiyle müceddededen âdem yetişdirmek vâdilerinde Varnalı-zâde Selim Ağa'yı ve İznikli Ali Bey'i ve sadr-ı maktûl Asitâne-i sa'âdet'e getürdüp rağbeten ve rehbeten vâfir akçelerini

aldıktan sonra tevcihatda Selim Ağa'yı topcu-başı ve Ali Bey'i baş-bâkî kulu nasb etmiş idi. Menâsib-i Devlet-i aliye öteden berû emekdâr ve mücerrebü'l-etvâr zevâta ve Asitâne-i sa'âdet-âşiyânede ikâmet ile birer takrib istihâl ve istihkâk kесb etmiş kimesnelere münhasır ve mahsûs olup tevlîd-i ebâtil eden berâtîl ile tahsîl-i menâsib ve kat'-ı merâtib edenlerin encâm u âkbetleri vahîm ve uhdelerine ihâle olunan hidemât müşevveş ve sakîm olmak umûr-i mücerrebeden olduğuna binâen sadr-i maktûlüñ derece-i istidrâci resîde-i rütbe-i nihâyet ve ser-i bî-devleti galtân-ı meydân-ı mezelleter oludan sonra mûmâ-ileyhîmansıblarından azl olunup mînâsı fâsid olan mansıblarının hayrîndan mahrûm olarak engüst-gezâ-yı nedâmet ü efsûs ve nefrîn-hân-ı baht-ı menhûs oldular.

Garîbe : Mûmâ-ileyhî Ali Bey azl olup infî'âl-i infisâl (192-a) ile hânesine gider iken hilâl-i tarîkde iki nefer tavâşî ağalar ile bir harem arabasına tesâdüf edüp âdet-i belde üzere avdet ve yâhud bir mahalle sapmak lâzım iken zikr olunan ağalar ri'âyet-i âdetde merkûmun taksîr ü tecâhülünü fehm etmeleriyle hemen kuvve-i gazabiyyeleri heyecân edüp mîr-i mûmâ-ileyhî üzerrine tarafeyinden hûcûm ve darabât-ı asâ ile her birini mânenâ-i mûm eyle dikleri mütevâtir olmaçla bu hâdisê-i acîbenin zuhûru mîr-i merkûmun nuhûset-i tali'inden ve resm-i Devlet-i aliye'yi adem-i idrâkinden iktizâ eylediği muhtâc-ı beyân değildir.

نَذْ بَاهَ مِنَ الرِّذَالِ

Tevcîhât-ı vüzerâ-yi izâm

Şehr-i mezkûrun dördüncü günü Bosna Eyâleti Sofya cânibi ser-askeri ve Anadolu vâlisi Vezîr İsmail Paşa'ya ve Anadolu Eyâletiyle cânib-i mezkûr seraskerliği Selman Paşa-zâde Esseyyid Ahmed Paşa'ya ve Özi Eyâletiyle Silistre cânibi seraskerliği sâbıkâ Bosna vâlisi Vezîr Haseki Mehmed Paşa'ya tevcîh ve ihsân olundu.

Azl-i ser-bostâniyân-ı Edirne

Mûmâ-ileyhîn rehâveti hasebiyle Edirne havâlisi me'vâ-yi lusûs olup ebnâ-i sebîlin râhatları meslûb ve zu'afâ ve re'âyânm kalbleri mer'ûb olduğu vâsil-ı sâmi'a-i cihândârî olmaçla rahmen li'l-ibâd mûmâ-ileyhî azl ü ib'âd ve hasekilerden olup ol havâlide şiddet-i sekîme ve cesâret-i azîme ile müştehir olan Mustafa Haseki Edirne bostâncı-bâşılığı ile mesrûri'l-fu'âd kılındı. (193-a)

**Vukû‘-ı nakl-i hümâyûn
be-sâhilsarây-ı Beşiktaş**

Mevsim-i bahâr-ı bedî‘ü'l-âsâr kudûmiyle havâlardan kesâfet ve sahârlardan sıklet zâil ve her-bir mahal sebze-zâr-ı cinâna mümâsil olup ebr-i Nisân ezhâr-ı çemen-sitâna ifâze-i hayât-ı letâfet ve nesîm-i fazl-ı rebî‘ şükkûfe-zâr-ı hazân-dîdeye nefh-i rûh-ı terâvet etmekle mürgân ülî-ecniha sûbe-sû birer nihâl-i nevrüsteyi makâm ve andelibân-ı bî-nevâ şâh-ı gülde birer gûne âgâz ile bende-i usûl-i makâm eylediklerinden gayri rû-yi deryâ meclâ-yi sâfdan mücellâ ve nezâret ü seyrinde füzûnî-i ferah u neşât hüveydâ olup fe-li-hâzâ tab‘-ı ma‘âlî neb‘-i mülükânede meyl-i tenezzüh ve te-nakkul bedîdâr ve rağbet-i temâşâ-yi san‘at-ı Kirdi-gâr-ı âşıkâr olduğuna bî-nâen şehr-i mezkûrun yedinci isneyn günü sâhil-sarây-ı Beşiktaş’ı nakl-i hümâyûnlariyle reşk-endâz-ı bağ-ı irem buyurdular.

**Fevt-i Şeyhüllâm-ı sâbık
Dürrî-zâde Atâullah Efendi**

Müşârüün-ileyh Devlet-i aliyye'de üç def'a şeyhüllâm olan Dürrî-zâde Mustafa Efendi merhûmun necl-i necîbi olup bin yüz kırkiki senesinde ka-dem-nihâde-i sahn-i suhûd ve kırkseviz târîhinde henüz fârik-i miyân-ı bûd u nebûd iken medrese ru'siyle sâhib-vüçûd olup bedr-i serî‘ü's-seyr gibi devre-i mu'tâdeyi dâir ve yetmişiki târîhinde Selânik mevleviyetile hâiz-i rehîne-i mefâhir olmuşdı. Ba‘de'l-infisâl zâdegân hakkında istiksârı ba‘îdü'l-ihtimâl olan tafra ve takaddüm-i âdî (193-b) müşârüün-ileyh hakkında dahi meşhûd ve yetmişsekiz târîhinde Mekke-i mükerreme pâyesiyle nakd-i râyic-i i'tibârı ma'dûd olup seksen târîhinde bilfi'il kâdi-i İstanbul ve seksen-dokuzda Anadolu sadâretine mevsûl ve doksanikide Rumeli kazaskerliğiyle memnûn ve doksanedyide tekerrür ile kadr ü şâni dü'bâlâ ve efzûn olmuş idi. Sene-i mezkûre hûlâlinde şeyhüllâm ve iki seneye karîb hallâl-i müşkilât-ı enâm olup bâlâda zîkr olunan esbâb ile mesned-i fetvâdan ma'zûl ve semt-i Hicâz'a bahren azîmet etmek üzere Gelibolu'ya mersûl kılınup se-beb-i gayr-i haffî ile tedrîcî vücûduna müstevlî olan sû'-i kînye ve istiskâ illetleri bu def'a zuhûr eden hareket-i kasriyye ile kabûl-i tezâyûd ve belde-i merkûmede vefât eylediği haberi işbu Recepâl-ferdin altıncı pazar günü der-i devlete vârid oldu. Müşârüün-ileyh perverde-i pister-i iltifât u ta'azzûz ve der-âgûş-kerde-i şâhid-i gül-çehre-i tahayyûz olup hilm ü tevâzu'la şöhret-gîr ve celb-i kulûb-i nâsda sâhib-i azîmet ve teshîr olduğundan gayri umûr-i

dünyâ-yi denî nazar-ı i'tibârında lâşey ve teveccûh-i ikbâl-i seri'ü'z-zevâl indinde mânend-i keyfiyyet-i mey olup sahîfe-i hâtırı nokta-i gill ü gişşdan hâlî ve mütehayyizler hakkında müriüvveti vâfir ve himmeti âlî idi.

Katl-i Vezîr Râîf İsmail Paşa

Bundan akdem tuğu ve sancağı ref' olunan Vezîr Râîf (194-a) İsmail Paşa'nın vâli olduğu memleketlerde zulm ü ta'addisi efzûn ve bâ-husûs mu-kaddemâ muhâfazası uhdesine ihâle olunan serhadd-i Belgrad'ın ihtilâline bâ'is olunduğu ma'lûm-ı hümâyûn olduğuna binâen mazhar-ı kahr u gazab olup menfâsına azîmet eder iken Kara Kethüdâ-zâde kapucu-başı Ali Bey erişüp cezâsını tertîb ve ser-i maktû'unu şâtiriyle Asitâne-i sa'âdet'e ba's u tesrib edüp derhâl sarây meydânına vaz' u nihâde ve mest-i câm-ı nahvet ü gurûr olan gerden-keşân-ı zamâneye فاعنروا ابا اول الابصار âyet-i şerîfesinin ma'nâsı beyân ve ifâde kilindi.

Tercüme : Müşârûn-ileyh devr-i Sultân Mahmud Hânîde yeniçeri ağıalığından vezâret ile ber-murâd olan Vezîr Kurd İbrâhim Paşa'nın semere-i fu'âdi olup bin yüz otuzsekiz târihinde pederi Bağdad ağası iken nefsi Bağdad'da tevellüd ve yevmen fe-yevmen neşv ü nemâ kesbiyle sinn-i kühûlete tesâ'ud ve kadr-i müşterek mu'ârefe nâil ve oldukça zâtında meleke ve haysiyet hâsil olmuş idi. Müşârûn-ileyhi kethüdâlik hizmetine işâl ve ol dahi idâre-i dâire ve celb-i menâfi' ve umûr-ı sâirede izhâr-ı kemâl edüp ba'dehû Asitâne'ye kudûm ile dâire-i hâcegâne dâhil ve ba'zi menâsiba egerçi mütevâsil olmuş idi. (194-b) Ancak îrâd ve iddihârı ma'dûm olduğundan müzâyaka ve usrete dûçâr ve nâçâr ba'zi ashâb-ı servet ve devlete âmed-şüd ile evkat-güzâr iken tâli'inde olan nûhûset ve idbâr münselib ve sa'âdet ve ikbâle münkalib olup ba'zi mukarrebîn taraflarından tasahhüb ve bu vesâit ile hûdâvendi-gâr-ı sâbık merhûma kesb-i takarrüb eylediğine binâen kimyâ-âsâr olan en-zâr-ı mülûkiyye ile külçe-i maşşûşî'l-hâl-i mâhiyeti kâmiliü'l-a'yâr ve gide-rek Darbhâne-i âmire emânetiyle nukre-i kadr ü rif'ati sikke-zede-i iştihâr olup bâb-ı vâlâ-kibâbî mercî'-i mevâli ve abîd ve cûybâr-ı câh-ı i'tibâri bâ'-is-i reşef-i dil-teşnegân-ı ümîd olmuş idi. Seferler evâilinde vekâlet-i riyâset ile Asitâne'de kâr-sâz-ı hutûb-i cumhûr ve seferler hitâmâna dek müsteşâr ve mü'temen-i cüz'îyyât ve külliyyât-ı umûr olup cûlûs-ı hümâyûn vukû'un-da vekâlet-i riyâsetden mün'azil ve sukût-ı kevkeb-i ikbâlinden münfa'il olmuşiken nakd-gîrân-ı asrin hüsn-i terbiyyeleriyle hizmet-i ûlâsına i'âde ve

Ordu-yi hümâyûn avdetinde asâlet ile mesned-i riyâsete pâ-nihâde olup Derviş Paşa sadâretinde zehrâbe-i azl ile mürriü'l-mezâk ve nefy ü tağrîb ile bedr-i kadri giriftâr-i ukde-i mahâk olmuş idi. Bir müddetden sonra vezâret rütbesini tahsîl ve Mısır ve Kandiye ve Mora ve Belgrad misillû menâsib-i cesîmeye tasarruf ve tevellî ile eyyâm-i ma'dûde-i ikbâlini tekâmîl edüp (195-a) âhir-1 kâr bâlâda zîkr olunan seyyî'ât sebebi ile terk-i mâl ve serv-i râh-1 dûr ü dirâz-1 âhirete sefer eyledi. Müşârûn-ileyh tasvîr-i nukûş-i mekr ü hîlede Mânî ve tertîb-i mukaddemât-1 keyd ü hud'ada bî-müdânî ve a'dâ ve ehibbâşmin fark u temyîzi müşkil ve rü'yet-i umûr-1 devletde mühâmil ve bâ-husûs salâh u takvâdan bî-behre ve zişt-huy ve tûrş-çehre olduğundan gayri kalbinde eser-i merhamet ma'dûm ve akrabâsından leyle-i aşâya muhâttâc ba'zı muhâdderat ve mesâkîn olup imdâd u i'ânetden mahrûm oluklarrı kâffe-i nâsa ma'lûm ve adem-i sîla-i rahm kâti'-1 a'mâr olduğuna nazaran âsâr-1 inkisârlarına düçâr ve şikestegî-hâtiârlarından neş'et eden belâya giriftâr olduğu emr-i meczûmdur.

Azî-i kâtib-i Kethüdâ-yi Sadr-i Âli

Birkaç gün mukaddem kethüdâ kâtibi nasb olunan Reşîd Mustâfa Efendi'nin tabi'ati fesâd üzere mecbûl ve etvâr u reftârı gayr-i makbûl olduğu sâmi'a-i hümâyûna mevsûl olup bu makûle mefsedet-pîşenin Bâbiâlî'de vücfûdu müzîrr olduğuna binâen azl olunup müddet-i medîdeden berû Di-vân-1-hümâyûn'da çavuş-başılırlara kisedâr ve hüsn-i sülûk ve reviyyeti bedîdâr olan Ömer Sâhib Efendi şehr-i mezkûrun onbirinci cum'a günü kethüdâ bey kitâbeti ile mesrûr ve üzerinde olan Haremeyn mukata'acılığı ile bundan akdem Davud Paşa binâ emîni (195-b) olan yazıcı-i esbak Mustâfa Efendi manzûr oldu.

Tevcîh-i meşhat-i tarîkat-i mevleviyye

Konya'da seccâde-nişîn-i tarîk ve mâlik-i zîmâm-1 erbâb-1 vecd ü tâhîk olan Çelebi Efendi'nin sadr-1 sâbık vaktinde nây-i gülûsundan nefesini münkatî' ve kudûm-1 peyk-i ecel ile rûh-1 pür-fütûhu müntezi' olup tahsîl-i makâm irâdesiyle evlâd-1 Hazret-i Mevlânâ'dan küçük ve büzürk cemm-i gafîr ile Âsitâne'ye vürûd ve tarafeyn olmak takribiyle ve ahad-i hümânm tercîhi bâbında der-i imkân mesdûd olup leyte ve la'alle ile imrâr-1 evkât olunur idi. Sadriazam hazretleri Âsitâne'ye yusûl buldukda tarafeyn tek-râr beyân-1 hâl ve kat'-1 rişte-i kîl ü kâl murâd eylediklerinde Konya'nın

her hâline vukûf-ı tâmm-ı olan sadr-ı müşârûn-ileyh hazretleri istidâ-yi tarafeyne adem-i müsâ'ade ve yine evlâd-ı zükûrdan olup kurb-i neseb ve tahâret hesebi beyyin olan İsmâîl Çelebi-zâde Esseyyid Mehmed Efendi'ye meşîhat-i mezkûre münâsib idügü atabe-i ulyâ-yi cihândâriye telhîs ve ifâde olunup mûcibince hatt-ı hümâyûn şeref-rîz-i sudûr olmağla der-akab mûmâ-ileyhe tevcih ve inâyet ve def-i şûr u nizâ'a himmet olundu.

**Tevcîhât-ı vüzerâ-yi izâm ve ibkâ-yi
vezâret-i Morevî Ahmed Paşa**

Sâbikâ Mısır vâlisi sadr-ı esbak Silahdâr Mehmed Paşa'nm Mısır'dan azli ve müddet-i vâfireden berû bilâ-mansîb İskenderiye'de ikâmeti izzîrâb-ı hâline ve perîşânî ve mağdûriyyetine bâdî olup bu makûle mağdûr (196-a) ve perîşân-hâl olanlara merhamet muktezâ-yi meşreb-i pâdişâh-ı nîgû-haslet olduğuna binâen işbu şehr-i Recep'in ondördüncü isneyin günü müşârûn-ileyhe Selânik ve Kavala sancakları ber-vech-i arpalık tevcîh ve ihsân ve birkaç seneden berû merfû'ü'l-vezâre ve mağdûr ve bî-çâre olan Morâlı Ahmed Paşa hakkında dahi şefekat-i mülükâne nûmâyân olup ibkâ-yi vezâretle İnebahti Sancağı inâyet ve Eğriboz sancağı sâbikâ Selânik mutasarrîfi vezîr Silâhdâr Mustafa Paşa'ya ve Hanya sancağı sâbikâ Eğriboz muhâfizi olan Livadyalı Vezîr Hasan Paşa'ya tevcîh buyurulup kapu ket-hüdâlarına huzûr-ı âsâfide ilbâs-ı hil'at olundu.

Havâdisât-ı Şarkiyye

Bundan akdem İran zemînde da'vâ-yi vekâlet belki sevdâ-yi saltanat ile âteş-efrûz-ı şûr u şerr ve gurûr-ı ikbâl-i çend-rûze-i dehr-i kâsimetü'zzuhûr ile kâmet-efrâz-ı kerr ü fer olup mahrûm ve nâ-kâm dârû'l-cezâya atf-ı zimâm eden Ali Murad Hân-ı bî-izânın revîş ve reftârı gayr-i müstakîm ve sû'-i i'tikâd ve fesâd-i niyyeti mutâbîk-ı dil-hâh-ı dîv-i recîm olduğuna binâen taraf taraf muhâlifleri zuhûr ve fukarâ ve zu'afâya musallat olan ummâl ve nüvvâbî zabt-ı nâsdan âciz olup umûrlarında zarûrî izhâr-ı te-vânî ve fütûr eyledikleri ma'lûmu oldunda etrâf u eknâfa ta'yîn-i asker-i hezîmet-eser ve ba'zı mahallere bi'n-nefs kendüsü dahi sefer edüp bi-hikmeti'l-lâhü te'âlâ her ne cânibe müteveccih oldu ise râyet-i ikbâli menkûs ve livâ-i azm ü kasdı bâzgûne ve menkûs olup bilâhire istisfâ-yi memâlik-i devâ'isini derûn-ı habâset-makrûnunda izmâr ve irtikâb-ı kâr-ı nâ-hencâr

ile Tiflis hânim tevsît ve Moskovlu'dan isti'âne ve ba'zı şurût ile hâhişger-i emr-i muhâdene olarak kesb-i garaz-i dünyâ ve celb-i arz-i bî-bakâ için a'dâ-yi dîni ehl-i islâma taslît edüp hattâ mâlik olmazdan mukaddem sefâretle irsâl etdiği Mehmed Bey nâm sefirine Moskovlu mu'teber bir âdemlerini terfîk ve tâc ve ciğâ ve esvâb-ı zî-kîymet misillû hedâyâ ile merkûmu akd-i sulha teşvîk eylediklerinden gayri husûl-i matlab-ı aksâlarına mukaddeme olan bir-iki madde-i cesîmenin ikrâr ve ta'ahhüdü akabinde kefere-i mesfûre i'âne ve imdâdî iltizâm ve bir tâifeyi celb için mukaddemce tertîb etdikleri har-mühre-i mekr ü firîbi âdetleri üzere rişte-güzâr-ı intizâm etmişler idi. Sefir-i merkûm Ali Murad Hân'a vâsil olmazdan mukaddem hân-ı mezbûrun helâki şuyû' ve ol dahi edâ-yi sefâret etmekszin Tiflis'e rûcû' eylediği Moskovlu'nun İrânîler ile akd-i sulha rağbetleri hudûdlarına mütekârib ba'zı emâkîne dest-res (197-a) olmak ümidiyle olup ba'dehû bir-takrib ile Azerbaycan taraflarına asker ta'yîn ve Lehli'ye etdikleri gadîr ü hîleye kiyâsen hîitta-i İran'a bi'l-külliyye istîlâ ve giderek memâlik-i mahrûse-i Devlet-i aliyye'ye dahi tahattî ve tecâvîz ile semîr-i zamîrleri olan mel'anet ve adâveti icrâ edeceklerini İran hanlarından fi'l-cümle miknet ü kuvveti zâhir ve ez-kadîm cânib-i Devlet-i aliyye'ye meyl ü rükûnu bâhir olan Ahmed Hân hâlâ Erzurum vâlisi Vezîr Ali Paşa'ya tahrîr ve mahsûs dîvân kâtibisini bu emr-i mühimm için tesyîr edüp ahâli-i İran'a dînî ve mülkî melhûz olan zarar-ı a'dâyi def ile ber-muktezâ-yi cihet vahdet-i islâmiyye himâye ve siyânet olunmalarını niyâz ve bu mes'ûlleri karîn-i müsâ'ade olmadığı sûrede hadd ü kiyâsdan bîrûn ehl-i islâm pâ-mâl-i a'dâ-yi füsûn-sâz olacağını beyân etmekle Moskovlu'nun Tiflis'de el-yevm vâfir âdemleri mevcûd olduğuna mukâbeleten Devlet-i aliyye tarafından dahi bir-iki bin âdem ve top ve cebe-hâne ve bir mikdâr mühimmât tarafına gönderilüp imtiyâzen anî'i-gayr bir rütbe ile dahi manzûr ve cânib-i devletden bu vechile mültefet ve mesrûr olduğu hâlde ahâli-i İran'a itmi'nân-ı kalb hâsil ve himâye-i devleti teyakkun ile havf u haşyetleri zâil olacağı ve düşmen-i dîn zuhûrunda te'yîd-i dîn-i mübîn ve kal'-ı usûl-i müşrikîn için merdâne mübâreze ve mukâtele edecekini dîvân kâtibi merkûm şifâhen takrîr (197-b) eylediğini vezîr-i müşârûn-ileyh bu def'a tahrîr etmiş a'dânin sû'-i kasd ve niyyeti ma'lûm ve ednâ bahâne ile İrânîyân üzerine hareketi meczûm olduğuna binâen İran hanlarına bundan akdem tesliyeti mutazammin ve düşman zuhûrunda bi'l-ittifâk mukâbele etmelerini mübeyyin evâmir-i aliyye isdâr ve sugûr u hûdûd-ı islâmiyyede vâki' olan vulât-ı zafer-i tiyyâd lede'l-iktizâ me'mûr-ı i'âne ve imdâd oldukları iş'âr olduğundan gayri Hoy hâni mûmâ-ileyh sâir hânlar beyninde müteneffis ve sâhib-vûcûd ve ashâb-ı hall ü akdden ma'dûd

olduğuna binâen sâirlerinden ziyâde mültefit olup hattâ atâyâ-yi mülûkiyye ve teşrifât-ı sultâniyye ile dahi kesb-i imtiyâz etmişidi. Ahâli-i İran haklarında sebkat eden va'din mehmâ-emken incâzi ve lâzime-i yek-ciheti ve it-tihâda ri'âyeten râyet-i nusret-âyet-i himâyet ve imdâdin iktizâzi kâr-ı dîrîn gayret-keşân-ı dîn ve fi'l-i pîşîn humâât-ı beyza-i müslimîn olup ancak kabbe'l-lüzûm asker ta'yîni ve pâye i'tâsi ba'zı mahzûru müstelzim olmayla şimdilik top ve ba'zı mühimmât ırsâliyle hân-ı mezkûru me'yûs etmemek her hâlde lâzime-i hazm ü ihtiyât mer'i olup muktezâ-yi vakt ü hâle göre hareket etmek bâbmda vezîr-i müşârûn-ileyhe hitâben emr-i âlî isdâr ve tisyâr olundu.

Mîrimîrân süden-i Ağa-yi yeni- çeriyân-ı Esbak Mahmud Ağa

Mûmâ-ileyhin seferler esnâsında kâr-güzârlığı (198-a) yâd-âver-i nâm-ı eslâf ve bâ-husûs ağılığı vaktinde mahmûl-i dûş-i gayreti kılınan umûru bir vefk-i dil-hâh-ı devlet rü'yet etdiği ma'lûm-ı erbâb-ı insâf olduğundan gayri nâsiye-i hâlinde envâr-ı liyâkat bedîdâr ve zât-ı sadâkat-simâtmâda cevher-i istî'dâd âşikâr olup bu kâbiliyyet ve istikhâk ile bir zamân ağılkda devâm ve istihdâmı me'mûl iken zîkr olunan hüsn-i fi'âl ta'rîf-i ma'kûs-ı hasm ile münkalib-i sû'-i hâl ve mûcib-i def" ü istiskâl olup lâ-cerem ağılkdan ma'zûl ve nefy u tard hakaretiyle mahzûl olmuşudi. Ağa-yi mûmâ-ileyhin hakkında tefevvûh olunan kelâm-ı gayr-i ma'kûl garaz u nefsâniyyete mahmûl ve mağdûr ve mazlûm olduğu sâmi'a-i hümâyûna mevsûl olduğuna binâen derhâl hakkında sehâb-ı midrâr-ı şefekat-i mülükâne katre-rîz olup şimdilik iki tuğ ihsâniyle mezra'a-i âmâli tartîb ve Silistre seraskeri ma'iyette ta'yîn ve tesrîb buyuruldu.

Nûzûl-i kalyon be-deryâ

Bundan akdem müceddededen binâsma irâde-i aliye ta'alluk eden kalyonlardan «Bed»-i nusret» nâmiyle müsemmâ kırkbeş zirâ' bir kît'a kalyon Tersâne-i âmire'de kurulup bu esnâda hitâma resîde olduğu rîkâb-ı kâmyâb-ı mülükâneye arz olunmuşudi. İşbu şehr-i merkûmun yirmidördüncü perşembe günü kalyon-ı mezkûrun deryâya indirilmesiyle sadriazam (198-b) ve şeyhüllâm ve kapudan paşa hazerâtı Tersâne-i âmire'de müctemi" olup şehriyâr-ı sutûde-âsâr hazretleri dahi teşrif buyurmalarıyla ihtiyâr olunan vakt-i mes'ûd hulûlünde بسم الله الرحمن الرحيم âyeti tilâvet olunarak kal-

yon-ı mezkûr deryâya indirilüp müşârûn-ileyhim hazerâtı semmûr kürkler ile mükerrem ve ricâl-i tersâne hil'atler ile şâd ve hurrem oldular.

**Zikr-i tevcîh-i muhâsebe-i cizye ve
ser-bevvâbin şüden-i hazinedâr-i
sadr-ı âli ve Halebli-zâde Ahmed Ağa**

Dervîş Paşa merhûmun sadâretinde haslar mukâta'acılığı pâyesiyle zümre-i hâcegân-ı Dîvân-ı hümâyûn'a mülhak olup sadriazam-ı vakt اَعْلَمُ اَنَّهُ عن المفت hazretlerinin mahdûm-ı necâbet-lüzûmları olan Esseyyid Atâullah Bey-efendi'nin bu esnâda kevkeb-i ikbâli leme'ân ve münâvebe mansıblarının enfa' ve kesîrû'l-cedvâsi ve hâcegân-ı dîvânın nihâyet maksud u münâsi olan cizye muhâsebesi mansibiyle devha-i âmâli muhaddar ve rey-yân olup doksanokuz tevcîhâtmda mansib-ı mezkûru zabit etmek üzere şehr-i mezkûrun yirmibeşinci cum'a günü mîr-i mûmâ-ileyhe ilbâs-ı hil'at ve yedine ru'u's-ı hümâyûn i'tâ ve inâyet ve sadriazam-ı müşârûn-ileyh hazretlerinin hazînedârlık hizmetleriyle müstahdem ve merâtib-i Devlet-i Aliye'ye liyâkatı müsellel olan Ağa ve Bağdad ve Şam kapu kethüdâsı Halebli-zâde Ahmed Ağa kapucu başlık ile çerağ ve ihyâ buyuruldu. (199-a)

Ahvâl-i serhaddât

İsmail cânibi seraskeri ma'iyyetine me'mûr Anadolu eyâletinin zu'amâ ve erbâb-ı tîmârîm İsmail'de tül-i ikâmetleri hasebiyle hâlleri perîşân ve bâ-husûs seraskerleri Vezîr Abdi Paşa'nın Sofya'ya nakl ü hareketi bakâ ve sebâtlarına tezelzûl-resân olup âhîrû'l-emr teferrük ve teşettütleri vukû' ve meks ü tevakkufları zîmnâda zâbitlerinin pend ü nasihatî gayr-i mesmû' olup cânib-ı mezkûrun askerden tahliyesi mugâyir-i muktezâyi hâl ve istihkâm ve takviyesi esbâb-ı zâhiriyeyi istihsâl kabîlinden olduğuna binâen her ne hâl ise şimdilik eyâlet-i mezkûrenin zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı envâ'i tehdîd ve tâhvîf ile tevkîf ve yerlerine seri'an tertîb olunan asker İsmail'e vusûlünde memleketlerine avdetleri için kendilere ruhsat verileceği va'd olunup eyâlet-i mezkûreye bedel olmak üzere Rumeli taraflarında mütemekkin olup dîvân kaleminde isim ve resimleri musarrâh olan a'yân-ı memleket ve zâbitân-ı vilâyet taraflarından tahammüllerine göre piyâde ve suvâri asker tertîb ve İsmail cânibine mukaddem mübâşirler ile sevk ü tesrîb olunduğun-dan gayri Karaman Eyâletinin bilcümle zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı dahi cânib-ı mezkûr seraskeri ma'iyyetine bu def'a müceddeden ta'yîn ve Trabzon

eyâleti mukaddemâ Soğucak'a me'mûr olduklarına binâen bu âna dek hâreket etmedipleri vâsil-i rütbe-i ilmî'l-yakîn olup istî'câllerini hâvî mü'ekked emr-i âlî şeref-sudûr ve Sivas Eyâleti dahi (199-b) bir müddetden berû Bender'de emr-i muhâfazaya kiyâm ve Anadolu eyâleti misillû bunların hâli dahi perişân ve bî-nizâm olmayla Akkerman kal'asını ta'mîr ve hendeklerini tathîr edüp Ramazan gurresinde vilâyeterine avdetleri içün emr-i âlî gönderileceği va'd olunduğu ve sâbıkâ Kocaili sancağı mutasarrîfi ve Pirezen muhâfizi olan İsmail Paşa'ya müceddeden Rumeli beylerbeyliği pâyesiyle Yanya Sancağı tevcîh ve ihsân ve Özi'de Vezîr Çerkes Hasan Paşa ma'iyyetinde edâ-yi hizmet eylemesi emr ü fermân ve sâbıkâ Kars muhâfizi Dul-kadir-zâde Ömer Paşa'ya eyâlet-i Maraş tevcîh olunup Kars'a azîmet etmiş ise dahi avdet etmesi ve Palu beyi ve sâir ol havâlide olan ümerâya Anadolu veyâhud Rumeli cânibinde istihdâm olunacakları i'lâmiyle matlûb olan asker ile hâzır ve bundan sonra ısdâr olunacak emr-i âlîye nâzir olmaları ve Maraş Eyâleti bundan akdem Kars cânibine me'mûr olup adem-i azîmet zîmnâda ba'zi a'zâr-i vâhiye îrâd etmişler idi, gerek Maraş ve gerek Diyarbekir eyâletleri bi-eyy-i hâl me'mûr oldukları mahalle azîmetleriçün emr-i âlî ırsâl ve İşboz ve Podgorice kal'alarını hasr u tazyîk ve sekenesinin esbâb-1 sâmân ve râhatlarını tefrik eden İskenderiye mutasarrîfi Mahmud Paşa'ya fî-mâ-ba'd kal'ateyn-i (200-a) mezkûreteyne adem-i müdâhale ve ahâlisine mu'âmele bi'l-mücâmele etmek şartıyla kapudan paşa takrîri üzere İskenderiye Sancağı ibkâ ve Ohri Sancağı dahi Mehmed Paşa-zâde'ye tevcîh ve i'tâ olunup Filibe'den Kızanlık'a ve andan cîsr-i Mustafa Paşa'ya ve Edirne'ye gelince yolların emniyyeti ve ebnâ-yi sebîl ve fukarânın râhatı meslûb olmaıyla bu makûle şakâvete cesâret eden tâgî ve bâgilere tedmîr ve istisâl bâbında Edirne bostancı başısına mü'ekked emr-i âlî ırsâl ve ada muhâfizi olan Şemseddin Bey mansıbı olan Çirmen'e gelüp Dukakin mutasarrîfi Ali Paşa ada muhâfazasına ve Boğdan başbuğu ve Bucak'da olan Arslan Paşa kethüdâsı ma'iyyetlerinde mevcûd olan top ve mühimmâti İsmail seraskerine teslîm ve kendüleri dahi ma'iyyetlerinde olan asâkir ile Bender muhâfazasına gidüp hizmet-i lâzimedede sa'y-i azîm etmeleri tenbîh olundu.

**Ihsân-ı vezâret be-Mahmud Paşa
Ağa-yi yeniçeriyân-ı esbak be-izâfe-i
eyâlet-i Belgrad ve azl-i Vezîr Sırrı
Selim Paşa ve tevcîh-i Hanya ve Köstendil**

Sugûr-ı islâmiyyede vâki' kılâ'-ı mansûreden Belgrad-ı dârü'l-cihâdin

dâimâ esbâb-ı muhâfazası mükemmel ve şîrâze-i nizâmî gayr-i münhal olmak matlûb olup muhâfazasına me'mûr olan vulât-ı izâmm dahi serhadd umûruna vukûf ve ittilâ'lari mültezem (200-b) ve kable'l-iktizâ tetmîm-i me-hâmm lâzimesinde ikdâmları ehemm olduğundan gayri serhadlerde olan ocaklıunun zabt u rabtları ağalıdan çerağ olunan vüzerâya ehven ve muktezâ-yi cinsiyet üzere her vaz' u tavırları serhadliye müstahsen görüleceği mukaddemâti serd ü beyân olunarak Selim Paşa'nm vücûb-ı azli inhâ ve işbu şehr-i Receb'in yirmisekizinci isneyin günü müşârûn-ileyh Belgrad'dan azl ve Hanya sancayıla tâhkîr ve izrâ olunup Belgrad muhâfizliği bundan akdem ba'zi evsâf-ı memdûhası sebt-i sahîfe-i beyân ve beylerbeyilik ihsâniyle mazhar-ı lûtf-i pâdişâh-i gîti-sitân olan Mahmud Paşa'ya bâ-rütbe-i vâlâ-yi vezâret tevcîh ve inâyet ve sâbıkâ Hanya mutasarrîfı Livadyalı Vezir Hasan Paşa dahi Köstendil Sancayıla mazhar-ı birr ü mekremet buyurdu.

Tevcîh-i Trablus-Şam

Bundan akdem mîr-haçlık husûsiyçün mün'akid olan meclis-i meşverde Cezzâr Ahmed Paşa'ya Şam eyâleti tevcîh olunur ise ol havâlide olan eyâletleri birer âdemisine arz u tahrîr ve muktezâ-yi vakt ü hâl budur diye-rek hâh u nâ-hâh arzını yürüdüp ol havâliyi külliyyen nefrine ve dâiresi halkına tahsis edecekâsı vâhimeleriyle umûr-ı Cerde'nin idâresi kavîyyü'l-iktidâr bir vezîr-i nâmdâra tahmîl olunmak ukalâ-yi devlet taraflarından re'y ü tedbîr olunup Vezir Mikdâd Ahmed Paşa'ya cerdecilik ile Trablus eyâleti tevcîh olunmuşidi. (201-a) Müşârûn-ileyhin debdebe ve mikneti zâhir ve bâ-husûs pederlerinin beyne'l-ekâbir ve'l-asâgîr vak' u şâni ke'l-meseli's-sâir olduğundan Cezzâr Paşa'ya vahşet târî ve giderek maraz-ı tehâsûd ve tebâguz sârî olarak miyânelerinde adem-i imtizâc hâletleri vukû'u ashâb-ı hall ü ak-din hâtr-güzarı olduğundan başka bu i'tizârât vezîr-i müşârûn-ileyh tarafından dahi îrâd ve Trablus'un sarf u tâhvîli husûsunda etrafdan istimdâd edüp bu garaza mebnî delîl başı İbrâhim Ağa'ya beylerbeyilik ile cerde başbuğluğu ve Trablus eyâleti tevcîh ve metâyâ-yi isti'câle suvâr olarak savb-ı maksûda luhûku emr ü tenbîh olunup paşa-yi mûmâ-ileyh Asitâne'den hareket ve birkaç merhâle azîmet etdiği esnâda sadriazam hazretleri vâsil-i der-i devlet olup paşa-yi mûmâ-ileyh bî-tâb u kudret ve âhâd-i nâsdan ma'dûd bir şahs-ı bî-şöhret olduğundan gayri Azm-zâdelüler başına müctemi' olup ol havâliyi ifsâddan hâlî olmayacaklarını serd ü beyân ve cerdecilik Cezzâr Pa-

şa'nın yine re'yine havâle olunup İbrâhim Paşanın tevkîfini istihsân eylediklerine binâen bulunduğu mahalde ikâmetiyçün paşa-yi mûmâ-ileyhe fermân-i âlîşân gönderiliüp Cezzâr Paşa'ya dahi bu mazmûnda (201-b) makâm-ı sadâretden kâime gönderilmişidi, Müşârûn-ileyh tarafından bu def'a der-i devlete vürûd eden tahrîrâtda hazînedarlık hizmetinde olup hâlâ Hama müteselliî olan Süleyman Ağa'nın umûr-ı cerdeyi idâreye liyâkatı mastûr ve istihdâma şâyân olduğu muharrer ve mezkûr olmağla istidâsına binâen avâtrîf-î aliyye-i hazret-i cihândârîden ağa-yi mûmâ-ileyhin beylerbeyilik ile Trablus Eyâleti tevcîh ve ihsân ve selefi Delîl İbrâhim Paşa'ya Karahisâr-ı sâhib Sancağı tevcîh olunup ba'de'l-îd me'mûr olacağı mahalle azîmet için âmâde olması emr ü fermân buyuruldu.

Tevcîh-i Eyalet-i Sivas ve livâ-i Kayseriye

Bundan akdem Trablus-Şam tevcîh olunup ba'zı mülâhazaya mebnî azlı savâb-dîd-i evliyâ-yi devlet olan Vezîr Mikdâd Ahmed Paşa'nm bu def'a der-bâr-ı devlet-medâra tahrîrâtı gelüp mefhûmunda mukaddemâ tarafına Trablus tevcîh buyurulduğu hasebiyle masârif-i külliyyeye dûcâr ve bu def'a me'mûr olduğu vech üzere mâlikânesi olan Amasya'da hall-i ilâhi zuhûruna intizâren ârâm u karâr vukû' bulur ise pâ-bestî kayd-ı usret ve ıztırâr olacağını iş'âr ve hâline çespân bir mansîb ihsân olunması bâbında nakdîne-i niyâz ve recâyi nesâr eylediğine binâen hakkmda şefekat-i mülükâne levhatûrâz-ı zuhûr ve işbu Şa'ban-ı şerîfin altıncı isneyn günü eyâlet-i Sivas ile mesrûr ve selefi Abdülcelil-zâde Vezir Süleyman Paşa'nın (202-a) dahi şimdilik Kayseriye sancağıyle hâtırı mecbûr kılındı.

Ihrâc-ı mevâcib-i kisteyn

İşbu Şa'banül-mu'azzamm ondördüncü günü mu'tâd üzere tertîb-i dîvân ve tavâif-i askeriyyeye kisteyn mevâcibi ihsân olundu.

Azîz-i Şeyhüllislâm İbrâhim Efendi ve nasb-ı Ahmed Atâullah Efendi

Sâniyen müfti'l-enâm olan İbrâhim Bey-efendi hazretlerinin bu def'a dahi ba'zı hareketleri mizâc-ı hûmâyûna muhâlif gelüp müddet-i meşîhatleri üç mâha reside olmaksızın yevm-i mezkûrda azl ile İstavroz'da vâki' sâhil-hânelerde ikâmetleri irâde buyuruldu. Sâbıkâ Rumeli kazaskeri ve reisül-

ulemâ olan Abdurrahman Efendi-zâde semâhatlû Ahmed Atâullah Efendi hazretleri takaddüm-i zamânî ile pîşvâ-yi etrâb-i ülü'l-elbâb ve meziyyet-i zâtîyye ile sâmi-kadr ü âlîcenâb olduklarından gayri evsâf-ı memdûhe ve etvâr-ı gayr-i makdûheleri gibta fermâ-yi selef ve hüsн-i hulk u mu'âşeret ve hilm-i müfrit u meskenetleri yâd-âver nâm Ahnef ve bâ-husûs hakkâniyyet ve nisbet ile şöhret-gîr ve iffet ü tahâret-i zeyl ile müsellem-i bernâ vü pîr oldukları an-asil ma'lûm-ı şehriyâr-ı kişver-gîr olup bu makûle dîndâr ve müteşerri' ve sâhib-i takvâ ve müteverri'in mesned-i meşîhat-i islâmiyyede (202-b) vücûdu dîn ü devlete nâfi' olduğuna binâen yevm-i mezkûrda huzûr-ı mevâhib-mahsûr-ı mülükâneye da'vet ve sadriazam hazretleri kâ-puda henüz tevzî-i mevâcibe bed' ve mübâşeret etmişiken ihmârlarında müsâra'at olunup lede'l-vürûd mevlânâ-yi müşârüün-leyh hazretlerine hil'at-i beyzâ-yi câh-i iftâ iksâ ve yed-i atâ-i mu'tâdlarına teslîm-i makâlid-i umûr-i ulemâ kîlhindi.

Ihsân-ı pâye-i sadâret-i Rumeli be-Sâdîk Efendi ve Müftî-zâde Ahmed Efendi

Hâlâ şeyhüllâm-ı sellemehü's-selâm hazretleri hakkında zuhûr eden avârif-i behiyye-i mülükîyye sudûr-ı kirâm hazerâtma sirâyet edüp binâberin yevm-i mezkûrda hâlâ sadr-ı Anadolu olup birâder-i vâlî-güher-i hazret-i fetvâ-penâhî Mehmed Sâdîk Efendi'ye işbu sene-i mübâreke Şevvâli gurusinden i'tibâr ile sadâret-i Rum pâyesi ihsân ve ilm ü fazlı bâhir ve meziyyet ve haysiyyeti ke'ş-şems fi'l-hevâcir zâhir olan Müftî-zâde Ahmed Efendi'ye Şevvâlin beşinci günü i'tibâr ile kezâlik Rumeli sadâreti pâyesi tevcîh olunup her biri hân-ı kesîru'n-nevâl-i hazret-i şehriyârîden hisse-mend-i bulga-i birr ü imtinân oldular.

Azîz-i Defterdâr-ı şîkk-ı evvel Feyzi Süleyman Efendi ve nasb-ı halîfe-i mâlikâne becâyes

Mûmâ-ileyhin erkân-ı devlet ile sû'-i imtizâci ve umûr-ı mâliyyede ba'-zî kazâyâ-yi fâside-intâci (203-a) ve ale'l-husûs mâhiyyet ve haysiyyet zu'miyle her mâdddede fart-ı i'tinâ غیره, da'vâ-yı pür dayırına ibtilâsı umûr-ı defterîyi ta'tîl ve erbâb-ı masâlihi nâçâr mübtelâ-yi kâl u kîl eylediği sâmi'a-i hümâyûna vâsil ve şehr-i mezkûrun onbeşinci hamîs günü mûmâ-ileyh defterdârlıktan mün'azil olup bir zamân muhâsebe-i evvel kaleminde müstahdem ve ba'dehû zimmet ve mâlikâne halîfeliği ile makbûl ve

mergüb-i ehl-i kalem olan Râşîd Süleyman Efendi hazretlerinin umûr-ı mâ-liyyede mahâreti ve hidemât-ı me'mûresinde sadâkat ve istikâmeti zâhir olduğundan gayri muktezayât-ı hevâ vü hevesden sâlim ve havf-ı vüzera ile dâmen-keş-i muhdesât ü mazâlim olduğu hayır-hâhân-ı devlet-i ebed-müddet taraflarından sırren ve alenen inhâ ve bu sebeble hakkında teveccûhât-ı mülükâne rû-nümâ olmağla şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı mehâbet-makrûn mûcibince câh-ı vâlâ-yi defterî yevm-i mezkûrda müşârünlîyeh hazretlerine tevcîh ve ihsân ve bu tevcîh-ibecâ ile hak budur ki a'lâ vü ednâ ferhân ve cezlân kilindi.

**Vürûd-ı teşrifât-ı hümâyûn
be-cenâb-ı sadr-ı âlî**

Şehr-i mezkûrun ondokuzuncu ahad günü mu'tâd üzere Bâbiâlî'de devr olup akabinde taraf-ı vâzihî's-şeref-i mülükâneden hazinedâr ağa vesâatiyle hatt-ı hümâyûn ve teşrifât-ı meserret-meşhûn şeref-rîz-i vürûd ve bu iltifât-ı behiyye ile âsaf-ı vakt hazretleri kesb-i iftihâr-ı nâ-mâ'dûd buyurdular. (203-b)

**Ihsân-ı pâye-i Mekke-i mûkerreme
be-mahdûm-i hazret-i fetvâ-penâhî**

Hâlâ Yenişehr-i Fener kâdisi olup semâhatlî şeyhüllâm efendi hazretlerinin necl-i necîbleri Mehmed Arif Efendi'nin beyne'l-mehâdîm haysiyet ve fazileti nûmâyân ve ilm ü hünerde akrânma tefevvuku müstağnîn ani'l-beyân olduğundan gayri fenn-i hey'etde re'is ve ilm-i hendese ve *Mecestî*'de sâñî-i Öklidis olup meziyyet-i izâmiyye ve isâmiyyeyi câmi ve iştigâl-i ilm ile rûz u şeb ma'arret-i cehli kâmi' olarak rûşd ü reviyyetde tevecçûd ve her vâdide teferrûd eylediğine binâen hakkında kulzûm-i ârife-i şehriyârî mevc-hîz ve âfitâb-ı âlem-tâb-ı minhat-i tâcdârî eşî'a-rîz olup işbu Şa'bânül-mu'azzamîn yirminci isneyn günü efendi-i mûmâ-leyhe Mekke-i mûkerreme pâyesi ihsân olundu.

**Vürûd-ı havâdisât-ı Misriyye ve vukû'-ı
meşveret der-dâire-i Kethüdâ-yi hazret-i âsafi**

Hâmil-i mevâlid-i fiten ü ihtilâl olan Ümm-i dünyâ'dan bu esnâda tevellüd eden ahvâl-i müdhiyyeyi mutazammâ der-i devlet-medâra arz u

mahzar vürûd edüp me'allerinde birkaç seneden berû Mısır'da kaht u galânın zuhûru sükkânını mübtelâ-yi gûrisnegî ve cû' ve Mısır vâlisi sadr-ı esbak Silahdâr Mehmed Paşa'nın dahi İskenderiye'ye vürûdündan berû kerb ü belâ istidâd üzere ba'zi evgâd-ı nâs beyninde şe'âmet-i kadem kaziyyesi şuyû' ve nehy ü zecr-i avâm ve zabt-ı efvâh-ı enâm mümkün olduğundan bi'l-ittifâk müşârûn-ileyh mesned-i hükûmetden (204-a) tenzîl olunduğu ve şeyhüibeled İbrâhim Bey mukaddemâ inkılâbât-ı umûr-ı Mîsriyye iktizâsiyle Sa'îd cânibine azîmet ve bu esnâda bi'l-ittifâk Mîsir'a avdet ve lede'l-vürûd vâli-i Mîsir-ı sâbık tarafından tevâti-i ahâli ile kâimimakâm nasb u ta'yîn ve vâli-i cedid vürûduna dek rü'yet-i umûr kendüye tenbîh ve telkin kılındığı ve Bender-i Reşîd ve İskenderiye mâ-beynlerinde vâki' sedd-i kebîr telâtüm-i bahr sebebi ile muhtâc-ı ta'mîr olup bundan akdem lede'l-keşf keyfiyyet der-i devlete arz u tahrîr ve şîmdiye dek haberi karîn-i ukde-i te'hîr ve maaz-Allah eyyâm-ı cevelân-i Nil'e dek termîmine mübâşeret olunmadığı hâlde hasâret-i azîmeyi mûcîb olacağından başka kurâ-yi vilâyet-i Buhayre külliyyen gark ve Bender ve Reşîd ve İskenderiye numûne-nûmây-i eydi-i sebâ olacağı muhakkak olmayla sedd-i mezkûrun ta'mîri için bir an akdem binâ emîni nasb olunmak ve aktâr-ı Mîsriyye sükkânı el-yevm Bahr-i sefid cânibinden vürûd eden zehâir ile sedd-i ramak-ı cû' eylediklerine binâen sene-i âtiyyede Mîsir mîr-haccina ve Haremeyn-i şerîfeyn taraflarına i'tâ ve ırsâli mu'ayyen olan zehâirin tedârukü veche'n-mine'l-vücûh mümkün olmayup sa'r-ı râyici üzere Bahr-i sefid iskelelerinden zîkr olunan zehâirin İskenderiye ve Dimyat iskelelerine nakl ve fûrûtu içün evâmir-i aliyye ısdârı ve Mîsir'da vâki' olan kaht u galâ takrîbi ile sene-i sâbıkada techîz-i mîr-hac mutasavver değil iken mahzâ tahsîl-i rizâ zîmnâda envâ-i meşekkâtle mîr-hac nasb olunup hubûbat ve zehâir tertîb ve surre-i (204-b) şerîfe tahsîl ve vakt ü zamâniyle tesrîb olunmuşudi. Tarîk-i hacda vâki' olan urbânın cem'iyyetleri ve nehb-i hüccâcdâ musammem olan fesâd niyyetleri ma'lûm olduğundan caddeden udûl ve tarîk-i âhardan azîmet ile mevsim-i hacca idrâk ve vusûl müyesser olduğu ve Harb urbânı tarafından Mekke-i mükerreme'de sâkin olan mu'teberân-ı kabîle ile şerîf-i Mekke ve mîrî'l-hac akd-i meclis etmek ve beyne'l-haremeyn vâki' olan aşâirin mu'ayyenâtu veriliüp te'mîn-i hüccâc zîmnâda verile-gelen rehinleri Mekke-i mükerreme'de ibkâ ve ba'dehû taraflarına redd ve i'tâ mu'tâd iken zîkr olunan âdetin metrûkiyyeti hüccâc-ı hidâyet-müntehâcın bâ'is-i insilâb-ı emniyyetleri olmayla bu keyfiyyetin dahi hüsn-i nizâma rabti ve bu sâl-i meymenet-fâlde hüccâc-ı Mîsir'in Mekke'den hareketi hilâlinde eşrâr-ı urbân Yenbuğ kal-asına istilâ ve askerini ifnâ ve hüccâcî nehb ü gâret sevdâsında oldukları

ihbâr ve inhâ olunup reh-i râsîtdan azîmetde hatar u âfet vukü'u melhûz olduğuna binâen şerîf-i Mekke-i mükerreme ile ba'de'l-meşvere Medine-i münevvereye uḡramaksızın mahfel-i şerîf ve hüccâc-ı hidâyet-redîf semt-i selâmete îsâl ve Medine-i münevvere halkın matlûbları olan surre şerîf-i Mekke ma'rifetîyle mevcûd olanlara ve olmayanların vekillerine ve vekilleri olmayanların surrelerini mîr-hacc Misir'a ma'an götürüp urbân tasallutundan şerîf-i müşârûn-ileyh vâsitaîle kal'a-î mezkûre tahlîs olundukda bakâyâ-yi surre ashâbına irsâl (205-a) ve kal'a tahlîs olunmadığı hâlde sene-i¹⁴⁷ âtiyede gönderileceği ve Mekke-i mükerreme'den minvâl-i muharrer üzere hareket ve Cidde yoluyla berren azîmet esnâsında eşkiyâ-yi urbân Misir hüccâcına hayli sıklet îrâs edüp Mağrib hüccâcı mîr-hac beyin ve sâir ashâb-ı tecrübeîn nasîhatlerini adem-i ısgâ ile Medine-i münevvereye râhî ve Medine'den cüz'i ba'id oluklarında mutarassîd-i fırsat olan urbân nâ-gehân üzerlerine hûcûm ile emvâl ve eşyâlarını nehb ü tâlân etdikleri ve tarîk-i hacda mehâzin-i zehâir olan kılâ' mürûr-ı eyyâm ile harâb olup kılâ'-ı mezkûreyi ta'mîr ve zâhirelerini tevfîr mevkûf-i himmet-i devlet-i ebed-masîr olmağla bu garazm husûliyçün âidât-ı mu'ayyeneden mâ'adâ fakat bu sene-i mübârekede bin yüz kise iânet olunmak ve olunmadığı sûretde mîr-haccın imkân-ı azîmeti mefkûd olacağ beyân olunmuş mîr-haccın reh-i râstdan adem-i rid[de]ti ne hikmete mebnî olduğu ve gilâl ve mu'ayyenât-ı sâirenin irsâlinde zuhûr eden ihânet ve hiyânetleri mukaddemâ Medine-i münevvere'den vârid olan tahrîrâtda tafsîl olunduguna binâen mevâdd-ı mezkûreye dâir Misirlu tarafına mü'ekked evâmir-i aliye gönderildiği bundan akdem sebt-i sahîfe-i beyân kılınmışlığı. Husûsât-ı mezkûre hutûb-ı cesîmeden olup ricâl-i devlet ve erkân-ı saltanat ile birkaç meclis-i meşveret olunarak vech-i lâyîkı üzere nizâmi matlûb-ı hümâyûn olmağla binâberîn şehr-i Recep (205-b) ü'l-müreccebin yirmaltıncı pazar günü Bâbîâl'de kethüdâ bey dâiresinde meclis-i hassü'l-hâs tertîb olunup Misir ahâlisinin tahrîrâtı ve vâli-i sâbıkın işbu tahrîrâtı cerh ve ilgâ eden ma'rûzâtı huzzâra kırâat olundukda Misir hüccâcını Medine-i münevvere ziyâretinden mahrûm etmeğe sebeb olanlar beher hâl taraf-ı Devlet-i aliye'den mu'âheze olunmak meczûm olduğundan ahâlî-i Misir mukaddemce ba'zi mugallata ile tahâîs-i ezhân etmek vâdilerine düşdükleri ve masârif-i hac deyû istid'â etdikleri meblağ taraf-ı devletden verildiği sûretde tertîb-i kadîmi ihtilâs ve iğtisâb verilmediği takdirde mîr-haccın umûrunu rü'yetden takâ'üs ile ma'âz-Allah mîr-haccın hareket edemediğini Devlet-i aliye'ye isnâd edecekleri bî-irtiyâb ve sedd-i kebîr ta'mîri dahi cümle-i mugallatadan olup ancak adem-i mümâşât ahâlî-i mezkûrenin mecbûl oldukları ru'ûnet ve huşûnet-

lerine nazaran müstelzim-i âfât ve mahâfât olmağla zikr olunan sedd-i kebîrin bundan akdem ne vechile ta'mîr olunduğunun kayıdları tetebbû' ve istikrâ olunup sâbıkarda olduğu gibi ırsâliyye hazînesinden ta'mîri ve iktizâ eden müte'ayyin mübâşîrin tesyîri istisvâb ve mübtelâ oldukları kaht u galânın mümkün mertebe izâlesine sa'y ü inkibâb lâzım olmağla ba'zı sevâhil ve cezâirden tiuccâr zümresi sefâin-i islâmiyyeye zehâir teşhîn ve râyici üzere götürüp ahâli-i Mısır'a fûrûht etmeleri bâbında taraf taraf neşr-i (206-a) evâmir kılınmak tasvîb ve tahsîn ve hüccâc-i Mısır'ın esnâ-yi râhda zahmet-kesîde oldukları mücerred-i hîrs u tama' belâsiyle urbâna surre verilmemekden neş'et ve mâl-i ırsâliyyeden mahsûb olmak üzere istidâları olan bin yüz kise hîn-i feth-i Mısır'da iânet-i masârif-i mîr-hac nâmîyle kahve ferdelerine tarh olunan meblağdan havâle olunup vefâ etmediği sûretde kusûrunun da-hi cihet-i nizâmî bulunmak münâsib-i vakt ü hâl ve aks-i kazîyyede ba'zı mahzûr tekevvünü mütebâdir-i ezhân-i ba'zı ricâl olduğuna binâen bundan cem'iyyetlü bir meclis tertîb olunup tekrâr bu keyfiyyâtm müzâkeresi istisvâb olundu.

Vukû'-ı meşveret der-hâne-i hazret-i fetvâ-penâhî

İşbu Şa'ban-ı şerîfin altıncı isneyin günü hâne-i hazret-i fetvâ-penâhîde sadriazam hazretleri ve kudât-ı asâkir ve uzemâ-yi ricâl-i devlet hâzır oldukları hâlde tahrîrât-ı Mîsriyye ve kethûdâ bey dâiresinde mesbûk olan mübâhasât ve mülâhazat der-miyân olunup sedd-i kebîrin ta'mîrine ve münâsib olan sevâhîlden zehâir ırsâline dâir olan ârâ-yi sâibe huzzâr taraflarından is-tihsân ve Yenbuğ iskelesine urbân-ı Harbin istîlâsı takrîbi ile hüccâc-i Mîsır'ın Medîne'ye azîmetleri mümkün olmayup emniyyet-i hac için fi-mâ-ba'd şerîf hazretlerine aşîret-i mezbûre rehin bâbında Mîsîrların iltimâs etdikleri evâmir mugallata kabîlinden olduğu Medîne ahâlisinin ve Harb şeyhînin vârid olan kâğıtlarından müstebân olduğu (206-b) serd ü beyân ve sinîn-i çendinden berû vâridât-ı Mîsriyyeyi ümerâ ve sâir mütegallibînden olan erbâb-ı bagy ü hevâ intihâb ve hac masârifini dahi tedrîci Devlet-i aliyye'ye tahmîl ile irtikâb-ı kâr-ı nâ-savâb edecekleri zâhir olmağla bunlara bu def'a dahi şu zemînde bu zemînde evâmir tahrîfrinden ise mütevekkilen al-Allah üzerlerine hareket Devlet-i aliyye'ye mahz-ı hayrîr kelâmını nakîbü'l-eşrâf efendi sevk ve huzzâra sevk gelüp re'y-i mezkûru tasvîb ve defter-dâr-ı şikk-ı evvel Feyzi Süleyman Efendi dahi filhakîka gilâl ü mâl-i kilâr ve ırsâliyye ve mevadd-ı sâirenin tanzîmi için Mısır'a me'mûr olduğumda hâmil olduğum evâmir-i aliyye hutut-ı hümâyûn ile tevşîh ve bu def'a dahi

tarafınızdan içmâz ta'ayyün eder ise berren ve bahren üzerinize hareket olunur tehdîdât-ı şedîdesi me'âllerinde tasrîh olunmuşken tâhdîdin îkâ'i meczûmları olmadığına binâen kâr-ger olmayup bundan böyle dahi bu makûle va'idât ve ihâfeden kendülere te'essür hâsil olmayacağı bedîhî olmağla hemen nakîbü'l-eşrâf efendinin dediği gibi üzerlerine hareket lâzımdır ve ahâlî-i Mısır Abdi Paşa ve Hacı Ali Paşa ve kapudan paşa hazerâtından gayri vüzerânım birinden havf etmedikleri mukaddemâ tashîh olunup kapudan paşa birkaç sefîne ile bahren ve bir muktedir kimesne dahi asâkir-i veffre ile berren ta'yîn olundukları hâlde ulemâ ve ocaklu beylerden müşme'iz ve müteneffir zevallerini mütemennî (207-a) olmalarıyla memâlikden kutr-ı Mısır istisfâ eyleyecekleri hüveydâdir. Ancak ibtidâ-yi emirde bir şahs-ı kaviyyü's-şekîme mikdâr-ı vâfi asker ile İskenderiye'de bulunmak mühim olup zîrâ İskenderiye Mısırlı yedlerinde oldukça sefîneleri limana vusûlden men' ederler dedikde şeyhülislâm efendi hazretleri vüzerâ-yi izâmdan birinin İskenderiye'ye ta'yîn olunmasını îmâ ve sadriazam hazretleri Dimyat'ın muhâfazası lüzümunu inbâ eylediler. Umûr-ı Mîsrîyyenin minvâl-i muharrer üzere nizâmi vakt-i âsâyış ve ferâğa mevkûf olduğundan gayri bu sâl-i meyâmin ittisâlin hüküm ve mevsimi dahi güzerân etmekle şimdilik mes'ülleri müsâ'adeye karâfî ve ta'mîr-i sedd içün mübâşîr ta'yîn olunup umûr-ı Mîsrîyyenin temsiyetinde ve matlûbâtın husûlünde fî-mâ-ba'd terâhî ihtiyâr olunmamak ve olunduğu sûretde Mîsr izerine bilâ-tereddüd hareket ve def-i mazarrat-ı erbâb-ı gavâyete himmet olunmak emr-i meczûm-ı devlet-i ebed-müddetdir, me'âllerinde evâmir-i ekîde ve şedîde ısdârı münâsib görüllüp bundan sonra Mîsr'ın esbâb-ı nizâmi ve ehl-i bagy ve şakâvetin in'idâmî o tarafların ahvâline vukûf-ı tâmmî olan Vezîr Cezzâr Ahmed Paşa'dan istihbâr ve askere lâzım olacak zehârin şimdiden iddihârı ile sâir mühim-mâtın ikmâl ve itmâmi bâbmda lâzım gelen emr-i celilü'l-i'tibâr tarafına hitâben ısdâr ü tisyâr olunmak savâb-dîd-i hayır-hâhân-ı devlet olmağın meclise hitâm ve müşârûn-ileyhe bu zemînde Dîvân-ı hümâyûn'dan (207-b) ve makâm-ı sadâretden ısdâr-ı ahkâm olundu.

**Ta'yîn-i mübâşîrân be-cânib-i Mîsr ve
nefy-i Abdullah Efendi kâtib-i kalyonhâ-yi
sâbık ve emîn-i binâ-yi sedd şüden-i Hulûsî
Ali Efendi ez-hâcegân-ı Dîvân-ı hümâyûn**

İttifâk-ârâ-yi devlet ile mîrhâc ihrâci ve beher sâl lâzimü'l-irsâl olan surre ve mu'ayyenât-ı sâirenin tahsîl ve vaktiyle mahalline tesyîr ve îsâli bâ-

bında mukaddem ve kâr-güzâr bir mübâşirin cânib-i Mısır'a me'mûriyyeti muktezî olduğuna binâen sâbıkâ baş-bâki kulu olup muvakketen zabit etmek şartıyla me'mûriyyeti mukâbelesinde sipâhiler ağalığı tevcîh olunan Eğribozlu İbrâhim Paşa-zâde Bekir Bey ta'yîn ve sedd-i binâ emânetine dahi umûr-1 âşinâ bir şahsin me'mûriyyeti lâzım geldiğine binâen sâbıkâ kalyonlar kâtibi Doğramacı-zâde Abdullah Efendi Bâbiâlî'ye ihzâr ve dâmen-bûs-i hazret-i âsaffî ile nâil-i şeref ü i'tibâr oldukça sonradan ber-minvâl-i muharrer sedd-i binâ emâneti tarafına tekâlîf olundukda bâdi-i emîrde kemâl-i memnûniyyet izhâriyle iktisâ-yi hil'at edüp bu mukâbelede kendiiye mukâbele-i suvâri pâyesi ve bilfi'il mevkûfât mansıbı tevcîh olundugundan gayri beş bin guruş nakden harcîrâh ihsân ve Mısır'ın cizye evrâkî îsâlinden hâsil olan menfa'at ile dahi kîse-i iktidârî mel'ân olunmuş idi. Mûmâ-ileyh bir gün sonra Bâbiâlî'ye gelüp fesh-i azîmet etdiğini inhâ ve ba'zı a'zâr îrâdiyle afvını istid'â etdiği âtes-i gazab-1 âsaffiyi alev-gîr etmek der-akab Bozca adaya nefy ü iclâ olunup (208-a) hâcegân-ı Dîvân-ı hümâyûn'dan Hulûsî Ali Efendi'ye mevkûfât mansıbı ve zîr olunan harcîrâh ve Mısır'ın evrâk boğçası hizmeti verilüp sedd emâneti ünvâniyle evâhir-i şehr-i Ramazanda cânib-i Mısır'a bâd-bân-güşâ-yi azîmet oldu.

Vürûd-ı tahrîfrât ez-cânib-i Vezîr Cezâr Ahmed Paşa berâ-yi umûr-ı Mîsriyye

Mısır nizâmına dâir müşârün-ileye tahrîr olunan evâmir-i aliyyenin vürûd eden cevâbında mahrûse-i Mısır'ın cüz'iyyât ve külliyyât-1 ahvâline ve bâ-husûs ümerâ ve ulemâ ve ocaklu ve sâîr zevât-1 müteşâhhisanın evzâ' ve keyfiyyâtına ilm [ve] vukûfu alâ-vechi't-tafsîl olup tarafından dâimâ müsteş'ir ve me'mûriyyeti havfından leyl ü nehâr mutezaccir olmalarıyla alenen esbâb-1 nizâm-ı Mısır'ın tehyiesine ve elzem-i levâzîmdan olan zehâirin tedârüküne şurû' olunduğu takdirde tedârükât-1 mezkûre Mısır'ın tasfiyesine mebnî olduğunu ümera tahkîk ve der-akab birbirîyle rişte-i ittihâdî tevsik edüp üzerlerine me'mûr olan seraskerin hâline nazâr ile mukâbele mümkün olduğu hâlde urbân ve sâîr eclâf-1 nâsi celb ve mübâşir-i harb ü darb olacakları ve mukâvemetden me'yûs oldukları takdirde Mısır'da olan ehl-i bedâyi' ve tüccâr ve ashâb-1 servet ü yesârın mâllarını nehb ü yağma ve mencâ ittihâz etdikleri Saîd taraflarına firâr ile zâhire vürûd edecek turuk ve şevâri'i bend ü sedd ve bu takrîb ile hîttâ-i Mısır'da belâ-i kaht u galâ müşted olup süfehâ-yi halka bahâne ve belki izhâr-1 fesâd (208-b) ve fitneye tâziyâne olarak seraskerin üzerine hûcûm ve bu'd-i mekân takrîbiyle ahvâl

gayr-i ma'lûm olacağından gayri ma'âz-Allah seraskere vehn-i zarûrî tertîbiyle Mısır'ın ihtilâl ü şuru dü-bâlâ ve nizâm-ı evveline ircâ'i tedârükât-ı kaviyyeye muhtac olacağı hüveydâ olduğundan kat'-ı nazar Mısır'a ta'yîn olunacak seraskerin askeri muvazzaf ve mücerreb ve dâiresi halkından mûretteb olup nefir-i amm sûretinde etrâfdan isticlâb olunmuş askerin mahzûru zâhir ve dâimâ nazarları verâlarında olacağı ma'lûm-ı erbâb-ı basâir olduğu ve nizâm-ı mezkûr asker-i kêsîrin vücûduna gayr-i muhtâc ve mücerred bu dâ-i müzmin hüsni tedbîr ile kâbil-i ilâc olmağla hâl ü şâni zikr etdiğimiz vech-i vecîh üzere olan seraskeri reşîd ve nebîhin Mısır'a azîmeti mütehakkik oldukda zâhire ve mühimmât-ı mukteziyyeyi alâ-vechi'l-ikmâl ihmâra himmet ve verâda gâile kalmamak için Gazze ve Remle'den hareket etdiği gibi ol-havâlide mukîm olan urbânı mazhar-ı nevâzîs ve istimâlet ey-leyerek tarafına celb ve te'mîn-i tarîk ü derb etmek mühimm idüğü ve mîsr-i nâdiretü'l-asr misillî bir mülk-i kesîretü'l-cedvâ ümerâ nâmında olan bugât ve eşkiyâ yedlerinde kalup menâfi' ve murâfakati nefislerine ihtisâs ile hevâlarına sarf u istihlâk ve mu'ayyenâtını i'tâ ve istifâda özr-i leng îrâdiyle hürmet-i itâ'at ve âdâb-ı ubûdiyeti intihâk etmeleri dâmen-i gayreti çâk çâk ve hîrmen-i sabr u tahammülü sûz-nâk edüp tarafeyne (209-a) tahrîr olunan evâmir-i aliyyede her ne kadar nizâm-ı Mısır'a dâir me'mûriyetine delâlet eder nass-ı sarîh yoğise dahi devlet-i ebed-müddete olan fart-ı ihlâs ve ubûdiyeti iktizâsiyle bu kâr-ı düşvârin vech-i eshel üzere inhilâlini müte'ahhid olduğu ve bu sâl-i hureste-fâlde kasd-ı iğfâl ile Mısırınlunun mes'ûlât ve müsted'ayâtma Devlet-i aliyye'nin müsâ'adesi isâbet olup bi-meşîyyeti'l-Bârî azze ve celle müşârûn-ileyh nizâm-ı Mısır'a me'mûr olduğu hâlde sâir vüzerâ gibi akçe ve sâir matâlib ile Devlet-i aliyye'yi ta'cîz etmeyeceğinden gayri nizâm-ı Mısır'a muvaffak oldukda tevellî-i Mısır'a hasr-ı maksad etmeksizin Şam ve Sayda ve Mısır mansıblarının her kangısı hakkında irâde olunur ise ser-be-zemîn-i itâ'at ve inkîyâd olacağın îmâ ve Mısır'ın ulemâ ve ocaklısu ile ihtilât-ı kadîmi olmakdan nâşî tarafına meyl ü muhabbetleri nûmâyân ve ümerâdan ahâli fi'l-asil rû-gerdân ve zevâl ve izmihâllerini cû-yân ve bâ-husûs hâric-i Mısır'da olan ümerânın ednâ va'd ü va'îd ile istimâleleri peyveste-i hayyiz-i imkân olmağla bu makûle tedbîr-i dil-pezîr ile Mısır'da el-yevm sâlik-i meslek-i muhâlefet olan eşhâs ve erâzîlin şeml-i cem'iyetleri tefrîk ve köhne libâs-ı kibr ü ru'ûnetleri temzîk olunmak eltâf-ı İlâhiyyeden gayri müsteb'ad olduğu ve Gazze ve Remle beyâbân-ı Mîsîriyyenin ibtidâ-yi hudûdunda vâki' olup Mısır'a lâzım mühimmât dahi zikr olunan mahallerde tertîb olunmak muktezî idüğüne binâen sâhiblerinden iltizâm (209-b) ve tarafından birer mütesellim nasb olunduğu takdîrde Mısır'ın hu-

sûl-i nîsf-i nizâmını îhâm etmiş vezîr-i müşârûn-ileyhin temhîd etdiği mu-kaddemât-ı hâl-i zamâneye müvâfîk ve mülâhazât-ı vükelâ-yi devlete mutâ-bık olduğuna binâen ol-vechile harekete himmet etmesi ve Gazze ve Remle'-nin ashâbî müteferrik ve iltizâm-ı temessükleri tez elden ahz ve ferdân-ferdâ bedelleri i'tâ olunmak vakte mütevakkif olduğu mütehakkik olmağla ba'de edâ'u'l-hac madde-i mezkûrenin tanzîmine mübâderet olunacağı tarafına tah-rîr olundu.

Ahvâl-i Tatar

Kethûdâ bey dâiresinde vâki' olan meşveret-i hâssü'l-hâsda ve kavm-i tatara dâir ba'zı ebhâs gûzerân edüp bir madde-i müstakille-i azîme olduğun-dan Mısır maddesine mezci münâsib görülmeyüp bir mukâyele-i münferide i'tibâriyle ebhâs-ı mezkûre silk-i sutûre keşîde kılındı. Bucak arâzisi ve Tum-basar havâlisi kable's-sefer tâife-i tatara makarr olup hânlar taraflarından Bucak seraskeri nâmiyle selâtîn-i Cengiziyyeden biri üzerlerine ta'yîn olu-nup âdet-i ma'lûmeleri üzere umûrlarımı rû'yet ve izhâr-ı lâzîme-i hûkûmet eder idi. El-yevm Bucak'da sâkin ve bir tarafdan fevc fevc vürûd ve ictimâ' eden tavâifin üzerinde hâkim-i hâsim olmayup hargele-i güsiste-mihâr gi-bi half'ü'l-izâr geş ü güzâr ve âdâb-ı itâ'ati ferâmuş eleyerek lede'l-iktizâ istihdâmları müşkil ve düşvâr olduğu ve iklîm-i Kırım giriftâr-ı dest-i adîvv-i le'îm olduğuna binâen tavâif-i tatar perîşân ve hûkûmetleriyle sinîn-i çen-dinden berû (210-a) kesb-i ta'ayyün ve unvân eden hânın u selâtîn usret-i husûl-i ümniyye ile mübtelâ-yi ye's ü hîrmân ve bu hâl ile tatarı i'mâl ede-meyecekleri müstağnîn anî'l-beyân olduğu ve Tumbasar voyvodalarından mukaddemâ kavm-i mezkûrun keyfiyyetleri istikşâf olundukda el-yevm mev-cûd olanlara rû-yi dil gösterilüp haklarında tekâlîf-i anîf ber-taraf ve hide-mât-ı matlûbe aheff olarak bâ'is-i emniyyet ve bâdi-i âsâyîş ve refâhiyyetleri tâhsîl olunduğu hâlde vaktiyle tatardan bir asker-i kesîf tertîb olunacağı tahrîr olundığına binâen istimâle ve isticlâb-ı hâtırlarına mübâderet olun-musidi. Bundan sonra hân-i esbak Selim Giray Hân birkaç def'a der-i dev-let-medâra tahrîr gönderüp selâtîn-i Cengiziyyenin ba'zları hilâf-ı rızâ hare-kete cesâret ve zîmâm-ı hûkûmetleri bir şahs-ı mutasallit ve kâsîrm yedinde olmadığından yek-diğere izhâr-ı nahvet ve etrâfa itâle-i dest-i mazarrat et-meleriyle bunları zabt ve lüzûm hâlinde bir hizmetde bulunmak şartıyla cüml-leye sergerde olmak husûsunu istid'â ve selâtîn-i Cengiziyyenin sâl-hûrde ve ma'iyyetlerinden ba'zları dahi bu imtiyâzın taraflarına tahsîsini niyâz ve ri-câ etmişler idi. Ol vakit beyt-i ankebutdan ehven olan serbesiyet-i tatar

şurûtuna henüz halel-i külli târî olmadığı için vikäyeten li'l-ahd iğmâz olunup fakat selâtının def-i tecâvüz ve ta'addîleriçün cümlenin esenn ve akdemî olan hân-i müşârûn-ileyhe makâm-ı sadâretden mektûb tahrîr ve i'tâ (210-b) ve el-hâletü-hâzihi serbesiyet-i tatar Moskovlu'nun Kırım'a istilâları hasebiyle mülgâ olduğuna binâen hânedân-ı Cengiziyenin ihyâsı ve Bucak ve sâir mahallerde ihtisâd eden kabâil-i tatarın vaktiyle i'mâl ve istihdâmları irâdesiyle Selim Giray ve yâhud selâtinden biri tatara serasker ve sergerde nasb olunup Bucak'da ikâmet ve ma'işet olmak üzere Tumbasar hassı tarafına ta'yîn olunmak egerci zebâن-güzâr-ı ehl-i meşveret oldu. Ancak tatara serasker ta'yîninde Rusyalu'nun ne makûle mevâni' îrâd edecekleri mechûl ve mümâna'at kaydında oldukları sûretde ahden cevâb-ı ma'kûl verilmek her çend mümkün ise dahi taraflarından mukâbele bi'l-misl vukû' bulmak muktezâ-yi tabi'atleri olmağla Sâhin Giray ve Bahadır Giray'ı ve yâhud selâtinden birini ikdâr ve Kırım'dan müteferrik Anadolu taraflarında olan kabâile hân nasb etmek ve yâhud adem-i iltizâm sûretleriyle hufyeten bir câniye taslît etmek vâridât-ı hâturdandır. Tavâif-i mezkûre filhakîka fettân ve nâdân ve diyânetlerinde cüz'î sebâtları olmayup hutâm-ı dünyâyi nekâve-i matlab ، لَكُلْ مَذَبْ بِذَبْ kabilinden olduklarıdan gayri âkıbet-i hâli tefekkür ve başlarına gelen ukûbetleri tezekkür-i şânları olmayup ber-takrib tahsîl-i emniyyet ve bâ-husûs üzerlerine sergerde nasbiyle nâ'il-i şeref ve rağbet olurlar ise gâh çapul ve gâh düzdâne vaz'-i hareket ile münnâza'aya illet ve tahte'r-remâd pinhân olan nâr-ı âteş ve harbin bî-hengâm tevakkud ve ıztirâmiyle infisâh ve şurût-ı müsâlahaya (211-a) sebeb olacakları ednâ mülâhaza ile ma'lûm olduğundan gayri Bucak arâzisi Boğdan toprağıyle meşâ' olup tâife-i mezkûreye bu vechile istiklâl verilüp yüz bulduklarında Boğdan re'âyâsına cevr ü ta'addî ve ba'zı emlâk ve arâzi zabtına tasaddî edecekleri ve Rusyalu ile memleketeyn ahvâline dâir olan ahd iktizâsiyle keyfiyyet-i mezkûre bâis-i kîl ü kâl ve belki mûcib-i ceng ü cidâl olacağı zâhirdir. Rusyalu'nun serbesiyet-i tatarda olan isrârı ve Kırım'a müstevlî olduğu hînde da'vâ-yi bâtil men'-i fesâd-ı tatar iken bakâ-yi ahd esnâsında tâife-i mezkûreye minvâl-i muharrer üzere istiklâl verilmek hasmîn tatar husûsunda mesbûk olan da'vâsını hâtırna ihtâr kâbilinden olacağı ebhâsi ba'zı terdîdât ve tevcîhât-ı âhar ile beyne'l-huzzâr güzâreş-pezîr olup madde-i mezkûrenin nizâmi gayr-i müsta'cel ve Devlet-i aliyye'ye hak sübhâne ve te'âlâ kuvvet ve tevfîk ihsân edüp a'dâ ile muhârebeye isti'dâd-ı tâm geldikde o zamân nizâmi eshel olduğu emrinde ittifâk ve mahsûl-i meşveret ma'rûz-ı dergâh-ı sûreyyâ-nitâk oldukda lüzûm u iktizâ vaktinde tatara serkerde nasbî re'y-i hasen ve şimdilik tevkîfi mahzûrât-ı sâbıkaya na-

zaran müstahsen olup ancak a'dânın bu sırra vukûfu zarar-ı 'âcil ve âcili müstevciib ve bu mübâhese ve tasavvurun ketm ü ihfâsi vâcib olduğu şe-ref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn nassından müstefâd ve ehl-i meşveret ihfâ-yi mahsûl-i meclisde yek-sâk-ı ittihâd oldular. (211-b)

Ahvâl-i Donanma

Rusyalu'nun müceddededen binâ etdikleri Hereson kal'ası pîsgâhında ve Kırım limanlarında kebîr ü sagîr otuz-kırk pâre sefineleri ve Azak cânibile-rinde dahi beher hâl donanmaları olduğundan gayri Leh derûnunda Keyfo havâlisinde taburları olduğu mesmû' ve her sene Alikorne taraflarında eger-çi birkaç sefineden müretteb donanmalarının karârı âdet gibi olup ancak bu esnâda bahr-i Baltık'dan onaltı kît'a kebîr ceng seffineleri Sebte boğazından içeriü duhûl etmek havâdisi şuyû' ve şimdiye dek Alikorne'ye vusulleri muhtemel olmağla gerek Akdeniz'de ve gerek Karadeniz'de Moskovlu'nun bu kadar sefâini hâzır bulunmak âhar düvelin aleyhine olduğu ve bâb-ı mu-hârebe meftûh olmak lâzım gelür ise korsan ve tüccâr sefinelerinden katı çok sefâin mesfûrlara munzam ve âhar devletlerden dahi kendülere imdâd olunmak gayri mübhêm olmağla rekîz-i zamîrleri olan mel'aneti icrâya niy-yet eyledikleri hâlde bu cem'iyyet ile Rumeli ve Anadolu sâhillerine îsâl-i hasâr ve Devlet-i aliyye'nin tüccâr sefinelerini geş ü güzârdan men' ede-cikleri âşikâr olup Devlet-i aliyye'nin mevcûd olan donanması a'dânın do-nanmasından akall-i kalîl ve mukâabele iktizâ etdikde esbâb-ı âdiyeye naza-ran adem-i kifâyeti vâreste-i delîl olmağla mukâbeleten li'l-hasîm kesîr-i sü-fün-i islâmiyyeye himmet vâcibât-ı umûrdan olduğu ve hasmin donanmasına göre bahr-i Sefîd ve Siyâh'a başka başka donanmalar (212-a) tertîbi lûzû-mundan başka Akdeniz için iktizâ eden donanma mükemmel ve bî-kusûr ihrâc olundukdan sonra zîr olunan donanmaya hem-pâ ve kuvvet-i kalb olmak üzere misli bir donanma tertîb ve Bahr-i sefîd boğazında hareket eder gibi âmâde ve Karadeniz tertîbi dahi aynı ile bu vech üzere olup şim-diden tedâruk ve tanzîmine sarf-ı irâde olunmak husûsları kezâlik erkân-ı devlet beyninde müzâkere ve nice kîl ü kâlden sonra el-yevm Devlet-i aliyye'nin mevcûdu olan kırk kît'a kalyon ba'zı tasarrufât ile yüze iblâğ ve gâ-yet kesîr görülen masârifî dahi bir kalîba ifrâğ olunup mühimmât ve ede-vâti şimdiden ihmâr ve tetmîm ve askerîsi öteden berû ahvâl-i deryâ ile âşinâ olan yeniçeriyân ortalarından tanzîm olunmak tasmîm olundu.

**Afv u itlâk-i Mudanyavî-zâde
ve ibkâ-yi meşîhat-i o**

Bundan akdem sebeb-i ma'lûm ile kâr-sâzân-ı devlet-i ebed-bünyâna itâle-i lisân ve hirmen-i râhat u âsâyışine hod-be-hod şerâre-feşân olup Asitâne'den tard u tecnîb ve evlâd ü iyâliyle Mudanya'ya nefy ü tağrib olunan Mudanyalı-zâde'nin semâhatlû şeyhüllâm efendi hazretlerine kıdem-i ta'alîuku olmakdan nâşî¹⁴⁸ karîb ü ba'id manzûr u mashûbu ve bâ-husûs müdderisinden oğlu Mehmed Saîd Efendi müşârûn-ileyh mukaddemâ mektûbî olup bu esbâb ile kayd-i nefîden ser-âzâd olması akdem-i matlûbu idi. Ber-muktezâ-yi tasârîf-i rûzgâr müşârûn-ileyh hazretleri bu esnâda riyâset-i ilmiyye ve meşîhat-i İslâmîyye ile hâiz-i rehîne-i (212-b) istibşâr oldukları gibi şeyh-i merkûmun ibkâ-yi meşîhatıyla itlâkını bâ-telhîs niyâz eylediler şeyh-i merkûm nefy olunduğu hînde Hüdâyî tekyesi gavsü'l-vâsilîn ve senedü'l-ârifîn Dülger-zâde Efendi hazretlerine tekâlîf-i anîf ile ihâle olunup bâtin u zâhirleri ma'mûr bahr-i vecd ve istîgrâka mağmûr bir zât-ı Bistâmîşu'ür olduklarına binâen tekyeden tahrîk ve iz'âcları mûcib-i inkisâr-ı derûnları olacağı mülâhazalarıyla telhîs-i mezkûre taraf-ı zâhirü's-şeref-i mü'lükâneden müsâ'aде olunmayup te'hîri irâde olundukda ibtidâ takdîm etdîğimiz telhîsdir. Red ve adem-i is'âfi bâ'is-i suktût-i i'tibâr u rağbet ve mûcib-i noksâniyyet-i hürmet ü izzetimizdir diyerek niyâzda ısrâr ve bi'l-âhire şeyh-i mezkûru itlâk etdirdüp tekyeyi dahi tevcîh ve der-akab tarafına âdem ısal ve Asitâne-î sa'âdet'e geldiği gibi müşârûn-ileyh hazretleri büyük kavukluların birini Dülger-zâde Efendi'ye ırsâl edüp Beşiktaş'da olan zâviye-lerine rücû'larımı tenbîh etdiklerinde şeyh-i mûmâ-ileyhin bir seneden berû infâs-ı kudsiyyesinden istifâza eden mûridân ve dervîşânın bu muvahhiş-peyâmdan feryâd u figânları tanîn-endâz-ı kubbe-i gerdûn ve bu'd-i sûrî vu-kû'undan her biri dil-hûn ve mahzûn olup şeyh efendi dahi¹⁴⁹ deryânın şiddet-i telâtumundan bahs ile ferden Beşiktaş'a mûrûr eyleyeceklerini inbâ ve «bundan sonra bizi bir dahi bu tekyeye şeyh ederler, lâkin kabûl etmeyeiz» kelâmmî imâ buyurduklarını meclisleriyle müserref olan (213-a) kibâr-ı nâsdan ba'zı zevât nakl ü rivâyet ve ber-minvâl-i muharrer yevm-i mezkûrun ferdâsı karşuya mûrûr ve azîmet ile zâviye-i kadîmelerine nûr-bahş-i vusûl ve Mudanyalı-zâde dahi Hüdâyî tekyesine gelüp mu'âmele-i sâbıkası ile meşgûl oldu.

**Vürûd-i haber-i fevt-i Vezîr Elhac Ali
Paşa vâli ve serasker-i Erzurum ve ih-
sân-i vezâret be-veledeş Battal Hüseyin Bey**

Vezīr-i müşârûn-ileyhin birkaç mâhdan berû mizâcî münharif ve bu esnâda hatfe enfihi cânib-i Ahiret'e mutasarrîf olduğu haberî der-i devlet-medâra mün'akîs olup müteveffâ-yi müşârûn-ileyhin etbâ' ve levâhîkî vâfir ve mevtî sebebi ile dâire ve cem'iyyetinin müteşettit olacağî zâhir olup yine bu hânedândan birinin şem'i bahtî ikâd olunmak dâiresinin adem-i teferrukuna ve hükm etdīgi mahallerin bakâ-yi nizâmîna illet olacağî mü'lâhazalarıyla müteveffâ-yi müşârûn-ileyhin veled-i erşedi ve hayâtmâda katı çok umûrunun medâr-i temsiyeti olan kapucu-bâşı Battal Hüseyin Bey'e avâtif-i aliyye-i hazret-i tâcdârıden rütbe-i vâlî-yi vezâretle Erzurum eyâleti ve cânib-i mezbûr seraskerliği işbu Şa'bânül-mu'azzamın yirmidördüncü günü tevcîh ve ihsân ve müteveffâ-yi müşârûn-ileyhin bî-ser ü sâmân ve mahzûn ve nâlân kalan havâşî ve mensûbatı bu vesîle-i cemîle ile şâdmân kılındı.

Tercüme : Müteveffâ-yi müşârûn-ileyh Dergâh-ı âlî kapucu-bâşlarından Fatsâlı Ahmed Ağa'nın ferzend-i ercümendi olup bin yüz otuzuç târihinde tafsîl-i müfredât-ı dünyâya sûret-i muhâsebe-i icmâl olan şehr-i dilârâ-yi İstanbul'da (213-b) Yeşilli-oğlu Sarayı semtlerinde mütevellid olup ter'arû'-ı şebâb-ı akabînde Canik tarafına azîmet ve riyâset ve siyâsete müteallik ah-vâli semîr-i tabî'at eyleyerek tahsîl-i meleke ve kâbiliyyet etmişidi. Birâderi Vezîr Süleyman Paşa'dan sonra Canik'e muhâssil ve fart-ı mehâbet ve havâfindan gerden-keşân-ı etrâf-ı pâ-der-gil olup o hilâlde Gürcistan'a ta'yîn ve me'mûriyyet-i mezkûrede izhâr-ı sebât ve temkîn ve seferler esnâsında da-hi mîrî askeriyle Hotin tarafına me'mûr ve Rûdvânçe cenginde berâber bulunup küffâr ile rû-be-rû keşâkeşde iken küffârin galebesi zuhûr ve asker-i islâm kerr ü ferr ile meşgûl olduğu hâlde atdan düşüp giriftâr-ı kayd-ı isâr olmağa az kalmış iken saff-der-i vegâ merhûm Abaza Mehmed Paşa yetişüp tahlîsine himmet ile isâl-i cânib-i selâmet eylediği mu'arekede hâzır olanların ma'lûmu olup Halîl Paşa senesi dahi mu-asker-i hümâyûnda mevcûd olduğundan kudreti kadar izhâr-ı metânet ve bi-takdirî'l-lahi te'âlâ vukû'-ı hezîmet esnâsında İsmâîl'e gelüp küffârin kasaba-i mezkûreye vürûdündan akdem Tulca semtine güzâr ve bilâ-istîzân vilâyeti tarafına bâd-bân-kuşâ-yi azîmet olup tarafından bu vechile âsâr-i cübî ü ihânet bedîdâr olmuş idi. Bundan sonra merâtîb-i isti'dâdi mükemmîl olarak rütbe-i vezârete nâil ve Canik taraflarında olan mu'ârizîlerinin ba'zisini tarafına imâle ve ba'zisini

ber-takrîb ile muzmahill etdikden sonra Trabzon'u dahi ba'zi şurût ile ber-vech-i mâlikâne uhdesine kayd etdirdüp hıtta-i mezkûreyi (214-a) gereği gibi istisfâ ve def-i eşkiyâ ve nizâm-i belde ve enhâda irâet-i yed-i tülâ edüp ba'd-ezîn taraf-i devletden Kırım seraskeri nasbiyle Karadeniz donanması ma'iyyetine verilmişti. İklîm-i Kırım'da hak budur ki ibrâz-i merdânegî ve celâdet ile devlete azîm hizmet ve tabûr-i a'dâyi birkaç def'a tefrik ve tedmîr ve o hilâlde sulh vukû' bulmasa Kırım külliyyen istihlâs olunur idi. Ba'zi mevsûkü'l-kelim kimesneler ihbâr ve takrîr ve Darendeli Mehmed Paşa merhûmun sadâretinde sâniyen Kırım'a serasker ve Kapudan-ı deryâ Vezîr Gâzi Hasan Paşa hazretleri dahi müşârûn-ileyhe refîk-i zafer-rehber olup bî-husûl-i maslahat avdet كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَيُطْنِي أَنْ رَاهَ اسْتَقَى medlûl-i şerifi üzere vefret-i mâl ve husûl-i amâl müşârûn-ileyhi vâdî-i nahvet ve ucba ilkâ ve ednâ madde için Devlet-i aliye'ye nâz u delâl ve râyiha-i garaz şemâ olunan mes'ûlâtının encâhında zuhûr eden terâhî ve iğmâz-i devlete dil-teng olarak hâric ez-hadd tahrîrât-ı bed ırsâl ve beşyüz yıldan berü te'yî-dât-ı hak ve meded-kârî-i feyyâz-ı mutlak ile mümehhed ve müşeyyed olan Devlet-i aliye'nin kavâid ve kavânîni tehcîn ve mahsûs nizâm-i mülke dâir âmiyâne risâle te'lif edüp mesâlib-i devlet ve ma'âyib-i erkân-ı saltanat ile derûnunu teşhîn ve efrâd-i askeriyyeye mizâc-ı vakte mugâyir merâtit ve hudûd ta'yîn ve da'vâ-yi istiklâl ve istibdâd ile vâdi-i itâ'atden pâ-keşide tehâlüf olanların tavırlarını irâet ile fesâd-ı derûnunu tebyîn eylediğinden gayri Çapar-oğlu (214-b) Mustafa Bey ile mübâgaze ve münâfeseleri hadd-i gayete resîde ve merkûmun izâlesini irâde etmekle müşârûn-ileyh vaz'-i nâ-hemvârina nazaran vakten mine'l-evkat tarafından muhâlefet ve şakk-ı asâ hâletleri zuhûr etmek mahsûs olduğundan mîr-i merkûma nihânî i'ânet ve müsâ'ade olunduğundan fazla bir kaç def'a makâm-ı sadâretden müşârûn-ileyhe pend ü nasîhat olunup müfid olmadığından kâide-i devlet üzere istisâline kasd u niyyet ve udvâ cânı olan mîr-i merkûm ale'l-gafle üzerine taslît olunduğu ma'lûm oldunda sekr-i câm-ı gurûrdan ifâkat ve delâlet-i akl ü dirâyet ile mukâbeleden mücânebet ve hâzır olan keşfîler ile Kırım cânibine firâr sûretinde azîmet edüp sinîn-i çendinden berü mâlik olduğu em-vâl-i ferâvân ve ta'dâdında acz-i muhâsibân-ı zamân nûmâyân olan nukûd-ı bî-hadd ü pâyân nehb-gerde-i eyâdî-i düzdân olup İzzet Mehmed Paşa merhûmun sadâretinde sahîfe-i cûrmüne kalem-i afv keşîde ve vezâreti ibkâsiyîle şukûfe-i ikbâli nev-demîde kılındıktan sonra zabit ve fûrûh olunan emlâk ve mukâta'âtı kemâkân redd ve meşhûr olan sülme-i zarar u kedd bu iltifât ile münsedd kılınup az vakitde sâye-i Devlet-i aliye'de hey'et-i ulâsimi iktisâb ve fi-mâ-ba'd mecbûl olduğu tavr-ı istignâ ve anefeden dâmen-keş-i

ictinâb olarak merkez-i itâ'atde kâim ve emr ü nehy-i devleti ısgâya câzim olup ancak zevâl-i kadr ü şânına illet add etdiği Çapar-zâde'den ahz-i intikâm dâ'iyesiyle leyl ü nehâr idâre-i perkâr-ı (215-a) efkâr eyleyerek bastı hibâl-i ihtiyâl ve ba'zi vesâit ile memlûklerini ba'de'l-ifsâd merkûmu iktinâs ve iğtiyâl ve kâtillerin müşârûn-ileyh tarafına firâr ve ilticâları kazîyyede medhali ve maddede eli olduğuna dâl olup ve bu takrîb ile teşeffî-i gayz eylediği ve bundan sonra Erzurum eyâletiyle cânib-i mezbûr seraskerliği tarafına tevcîh olunup bir müddet hîtta-i merkûmede bi'l-istiklâl kâr-fermâ ve bu esnâda hülûl-i ecel mev'ûdiyle terk-i dâr-ı fenâ eyledi. Müşârûn-ileyh şiddet-i batş u siyâsetle meşhûr ve müşâ'ade-i baht-ı saht ile her emr-i müşkil kendüye emr-i meysûr olup zabt-ı asâkirde misli nâdîde ve mehâbetinden zaleme gürûhunun zehreleri deride olduğundan gayri bir mahalden bir mâhalle azîmetinde ma'iyyetinde olan asâkirden biri ehl-i ra'iyyetin hilâline vaz'-ı yed etmek muhâl ve bir ıkâl için bir dâireyi ifnâ etmek indinde lâzîme-i siyâseti istikmâl olmağla umûrunda dâimâ mutabassır ve re'y ü tedbîrinde olan isâbeti zâhir olduğundan gayri kuvvet-i mâliyye ve askeriyye ile mevsûf ve beş-on gün zarfında otuz kırk bin asker cem' etmek ednâ işâretine mevkûf olup sedd-i rahne-i mülkiyyeye medâr ve zâtiyle iftihâr olunur bir vezîr-i nâmâdâr olduğundan fazla Devlet-i aliyye'nin rükn ü rekîni ve âcâm-ı ma'ârik ve hurûbun leys-i arîni idi. Ancak terk-i salât ile müştehir ve sefk-i dimâ ile müftehir olup ikâle-i aserât ile gayr-i me'lûf ve kalb-i müştevî tûl-i ameliyle (215-b) mevsûf [idi]. Tecâveza Allahü an seyyî'âtihi.

Tevcîh-i Selânik be-Vezîr Sîrri Selim Paşa ve Hanya be-sadr-ı esbak Silâhdâr Mehmed Paşa

Birkaç gün mukaddem Selânik sancağı bir seneye karîb bir zamandan berû Misir'da ma'zûlen mukîm olan sadr-ı esbak Silâhdâr Mehmed Paşa hazretlerine ve Hanya sâbîkâ Belgrad muhâfizi Vezîr Sîrri Selim Paşa'ya tevcîh olunmuş idi. İşbu Şa'banül-mu'azzamın yirmi dokuzuncu Çarşamba günü Selânik Sîrri Selim Paşa'ya ve Hanya Silâhdâr Mehmed Paşa hazretlerine tevcîh olundu.

Vilâdet-i şehzâde Sultân Mahmud-ı Adlı

İşbu şehr-i Ramazânül-mübârekîn oniüçüncü Çarşamba günü subb-i pâkize-i hazret-i şehriyârîden lâyîk-ı tâc u taht bir şehzâde-i civân-baht zuhûr edüp taraf-ı hümâyûndan ism-i sâmisi Sultân Mahmud ünvâniyle tesmiye ve

gülbin-i şöhretleri Adlî mahlası ile tenmiye buyurulup mu'tâd üzere top şenliği ve sâir levâzîm-i sürûr ve şâdmânî icrâ olundukdan sonra üç gece ale't-tevâlî deryâ donanması dahi tenbîh olunmayla cebeci-başı ve Topcu-başı ve tersâne emîni taraflarından ihtimâm ve bir kaçgün zarfında zikr olunan donanma itmâm olunup işbu Şevvalül-mükerremîn yirminci Perşembe gecesi tertîb-i mezkûr üzere her sınıf san'at-ı âteş-bâzların icrâ ve temâşâ kasdiyle müctemi' olan nâsin kesretinden rû-yi deryâ mânenâ basît-i gabrâ olup bu sûr-ı müstevcîbi'l-hubûrdan a'lâ ve ednâ nâil-i aksâ'l-gâye meserret ve hass u amm vâsil-i ser-menzi'l-ferhat oldukları hâlde devâm-ı ömr-i devlet-i pâdişâhî (216-a) ve zuhûr ve bakâ-i zerâri-i şehinşâhî da'vâtına muvâzib oldular.

Vilâdet-i pür-beşâret-i hümâyûnlarına bu çâkerlerinin söylediği târîhdir :

*Târîh dedi vak'anüvis-i devleti cevherle târîhin
Ne ziynetli bu Adlî mahlası Sultan Mahmud'a*

Nesren : «Hakk-ı Ramazan» lafzeyn-i mübârekeyni dahi târîh-i vâki' ve nice menâfi'i hayriye-i kesîreyi câmi' olduğu bî-iştibâhdir.

Afv u itlâk-ı İsmetî İsmâîl Efendi

Mûmâ-ileyhin nefy olunduğu Soğucak'a vusûlu haberi vârid olduğu esnâlarda şehzâde-i civân-baht Sultân Mahmud mehd-i ârâ-yi vûcûd olup meserret-i vilâdet-i şüfe'âsma bâ'is-i cesâret olduğuna binâen afv u itlâkî es-bâbına teşebbüs olunarak vukû' bulan zellesi mazhar-ı safh-ı cemîl ve tahliye-i sebîli ile evlâd ü iyâli nâil-i sürûr-ı cezîl kılındı.

**Vefât-ı vâli-i Bosna ve vukû'-ı tebdîlât-ı
menâsîb-ı vüzerâ ve tevcîh-i eyâlet-i Musul
be-Abdülbâki Paşa ez-mîr-i mîrân**

Bundan akdem Bosna eyâleti tevcîh olunan Vezîr İsmâîl Paşa mansıbına dâhil olmazdan mukaddem mat'ûnen vefât haberi şehr-i mezkûrun on-sekizinci isneyn gecesi der-i devlet-medâra vâsil olup mahlûl olan Bosna eyâleti hâlâ İnebahti muhâfizi olan Vezîr Morâli Ahmed Paşa'ya ve İnebahti Karaman vâlisi Vezîr Defterdâr Elhac Mustafa Paşa'ya ve Karaman eyâleti Musul vâlisi Vezîr Timur Paşa'ya ve Musul eyâleti Bağdad vâlisinin

arz u niyâzî üzere mukaddemâ mîrimîrânlık verilen Abdülbâki Paşa'ya tevâcîh ve i'tâ ve iki gün mukaddem Rumeli vâlisi Abdi Paşa'nın dahi mansıbü ibkâ olundu.

Tercüme : Vezîr-i müşârûn-ileyh ehl-i hîrfetden bir şahsın oğlu olup bin yüz elliiki târihinde Âsitâne-i sa'âdet'de mütevellid¹⁵⁰ ve taklîb-i sahaif-i dürrêng-i subh u mesâ ile derece-i şebâba mütesâid oldunda (216-b) Galata sarayı'na çerağ ve ba'zı ma'ârif tahsili ile âtes-endâz-ı hîrmen-i batâlet ve ferâğ olup kesb etdiği kemâlâtın semeresini müşâhedeye dehrin müsâ'adesi bedîdâr ve zerrin-sivâr-ı sâ'ad-i ikbâli olan hutütun birkaç nev'inî ba'zı ma'ârif-perver zevât hüdâvendigâr-ı sâbık merhûma arz u irâet ile hakkında emtâr-ı mülükâneyi hâstekâr olduklarında derhâl Saray-ı cedîd'de vâki' hazîne hüddâmma ilhâk olunup çok geçmeden bahtiyâr ve sa'âdet-i tâli'i kendüye kafadâr olarak sadr-ı esbak Silâhdâr Mehmed Paşa'ya kesb-i ta'alluk ve intisâb ve bir zaman duhâni ve haftâni hizmetleriyle kâmyâb ve tenhâlarda ba'zı umûr-ı mu'azzama istişâresiyle re'y ü tedbîrini istisvâb ediip bu vechile hâsil olan kurbiyetini birâderlerini adem-i tahammü'l ile dâireden vücûdunu istiskâl ve def'i bâbında tertîb-i envâ'-ı merk ü âl eyle dikleri esnâda ser-kitâbetî yamaklısı mahlûl olup bir müddetden sonra müşârûn-ileyhin i'ânet ve imdâdiyle ser-kitâbetini ihrâz etmişidi. Zâtunda mevdû¹⁵¹ olan rûşd ü reviyyet ve fitretinden merkûz olan cevdet-i karîha ve se ciyyet muktezâsına gûn-be-gûn derece-i i'tibârı müzdâd ve mazhariyyet-i enzâr-ı mülükâne ile hazîne kethüdâlılığı rütbe-i vâlâsına is'âd buyurulup mâhiyyet ve isti'dâdı müteveffâ Halîl Paşa'nm ma'lûmu olduğuna binâen Enderûn-ı hümâyûndan ihrâcını semîr-i zamîr (217-a) ve ba'zı mukademât ile hakkında kârger olan nazar-ı mülükâneyi ve şeref-i kurbiyyet ve ittisâlden müşârûn-ileyi tecnîb ve teb'id ediip mansıbü olan İnebahti'ya vâsîl olmazdan mukaddem me'mûriyyetini tecdîd ve bi'l-iktizâ Sofya ser liğini¹⁵² tevcîh ve bir müddetden sonra azl ve İsmail seraskerliğine vasl et dikden sonra sadr-ı müşârûn-ileyhin zevâl ve izmihlâli vukû' ve hakkında câygîr olan gezend ü zararı medfû' olup o esnâda Bosna eyâletine nâil ve kûrsî-i memleketine vâsîl olmazdan mukaddem minvâl-i muharrer üzere ke's-i himâmi mütenâvil oldu. Müşârûn-ileyh ihtirâ'-ı âlât-ı harbiyyede mâhir ve görüp işittiği sanâyi'i icrâda misli nâdir hezâr-fen etvâri müstahsen dânâ-yi şân-ı vezâret ve ârif-i kavânîn-i saltanat bir vezîr-i rûşen-zamîr idi. Fûshat-i ecel ve vüs'at-i ömr-i müstelzimü'l-emel ile bir zamân taş rada geşt ü güzâr ve ahvâl ve etvâr-ı halkı bi'n-nefs tecrübe ve ihtiyâr etse idi Devlet-i aliye'nin katı çok işine yarayacağı zâhir idi.

Tevcîhât-ı İlmiyye

Rumeli kazaskeri olan Mehmed Arif Efendi ve Anadolu kazaskeri Mehmed Sâdîk Efendi ve İstanbul kadısı Mehmed Mekkî Efendi hazerâtı müddet-i örfiyelerini tekmîl eylediklerine binâen bi-tarîkü'n-nakl sadâret-i Rum müşârûn-ileyh Mehmed Sâdîk Efendi hazretlerine ve sadâret-i Anadolu Müftî-zâde Mehmed Efendi hazretlerine ve İstanbul kadılığı sâbıkâ Mekke kadısı olan Dervîş Esseyyid Mehmed Efendi'ye tevcîh olunup (217-b) kudât-ı asâkirin killeti ve mevâli-i Haremeyn-i şerîfeyn'in radde-i mezkûrede tecemmü' ve kesreti ba'zîsmîn pâye ile terfi-i câhları müstevcib olduğuna binâen sâbıkâ İstanbul kadısı olan Mekkî Mehmed Efendi hazretlerine Anadolu sadâreti pâyesi ve kudât-ı Haremyn-i şerîfeyn'den Tevfîk Efendi ve Birâder-zâde ve Tarsusî ve Kâmil Efendi'ye şehr-i Ramazân-ı şerîfin evâhirinde birer gün tefâvüt ile İstanbul pâyeleri ihsân olundu.

Tebrîk-i id-i sa'id

Şehr-i siyâm tamâm ve mâ-kabline nazaran gurre-i Şevvâl cum'aertesi günü lede's-sübût etrâfdan i'lâm olundığına binâen âdet-i kadîme-i Devlet-i âliye üzere leyle-i îdde bilcümle erkân-ı sultanat ve ricâl-i devlet ve ulemâ-yi a'lâm ve sâir vücûdları lâzım zevât-ı kirâm Saray-i hümâyûn'da mücâtemi' ve âstîn-bûs-i hazret-i zîllü'l-lahî ruhsatı ile her birinin derece-i kadr ü i'tibârı mürtefi' kılındı.

Vukû'-ı tevcîhât

Mâh-ı mezkûrun üçüncü günü tevcîhât vâki' olup vüzerâ-yi izâm ve mîrimîrân-ı kirâm hazerâtının ekseri vasat ve âhiresine de bi'l-iktizâ azl ü nasb olunduklarına binâen cümlesi ibkâ ve hademe-i Bâbiâlî ve rikâb ve ocak ağaları kezâlik ibkâ olunup fakat sâbıkâ Kethüdâ-yi sadr-ı âlî Esseyyid Mehmed Hayri Efendi hazretleri Bâbiâlî'ye çavuş-başılık ile celb ve silâhdâr aagalîgiyle Süfyân Ağa ve gurabâ-i yemîn aagalîgiyle kapu kethüdâsı Halebli Mehmed Ağa nâil-i matlab olup nişâncılık Çelebi Mehmed Efendi'ye ve defter emâneti (218-a) Feyzi Süleyman Efendi'ye büyük rûz-nâme sâbıkâ çavuş-başı olan Süleyman Bey-efendi'ye ve baş muhâsebe defterdâr-ı esbak Hasan Efendi'ye ve şehremâneti sâbıkâ Darbhâne emîni Mehmed Bey-efendi'ye ve tersâne emâneti Elhac Selimi Ağa'ya ve darbhâne ve matbah emânetleri mutasarrıflarına ibkâ ve arpa emâneti kethüdâ bey hazretlerinin

birâderleri Mehmed Emin Efendi'ye ve Anadolu muhâsebeciliği muvakkaten Rifat Ahmed Bey'e ve suvâri mukâbeleciliği Küçük İbrâhim Efendi'ye yeniçeri kitâbeti Vahdetî Bekir Bey-efendi'ye, Haremeyn muhâsebeciliği yazıcı-i esbak Gürcü Mehmed Efendi'ye cizye muhâsebeciliği mukaddem tevcîh olunan sadriazam hazretlerinin mahdûmları Atâullah Bey'e sipâh kitâbeti Sofu Elhac Selim Efendi'ye, silâhdâr kitâbeti Seyyid Mustafa Efendi'ye, mevkûfât mukaddem tevcîh olunan Hulûsi Ali Efendi'ye, İstanbul baruthânesi kapucu-başı Halebli-zâde Ahmed Ağa'ya masraf kitâbeti kapucular kâtibi Osman Efendi'ye, mâliye Küçük Ali Efendi'ye, Tophâne nezâreti Midilli nâzırı olan Süleyman Ağa'ya Kapucu-bâşılık izâfesiyle inâyet ve kalyonlar kitâbeti kapudan paşa dîvân kâtibine, küçük rûz-nâme berber-başı Ali Efendi'ye, Gelibolu baruthânesi ibkâ, piyâde mukâbeleciliği Mühürdâr Osman Efendi'ye, küçük evkaf Bekir Bey-zâde Arif Mehmed Bey'e Haremeyn mukâta'acılığı Ebe-zâde Hüseyin Efendi'ye cebeciler kitâbeti Feyzi Bey zâde Mehmed Bey'e, piskopos mukâta'acılığı Seyyid Mehmed (218-b) Nesîbâ Efendi'ye ve bâki menâsîb dahi erbâbına tevcîh olunup ricâl-i devletin ba'zısı dahi atiyye ile tatyîb ve ba'zısı tevliyetler ile tefrîh ve tatrîb olundu.

Tebdîl-i mansîb-i tevkî'i ve rûznâmçe-i evvel

Ferdâ-yi tevcîhâtda zîkr olunan mansıbların mübâdelesine irâde-i aliyye ta'alluk eylediğine binâen sâdir olan hatt-i hümâyûn-ı şevket-makrûn mûcibince nişâncılık Süleyman Bey-efendi'ye ve rûznâmçe-i evvel Çelebi Mehmed Efendi'ye tevcîh olundu.

Tevcîh-i rütbe-i vâlâ-yi vezâret be-Yusuf Ağa Kethüdâ-yi Bâb-ı Kapudan-ı deryâ

Ağa-yi mûmâ-ileyhin rûşd ü reviyyeti zâhir ve idâre-i umûrda akl u dirâyeti gayr-i kâsir olduğu bi't-tecrûbe ma'lûm-ı hûdâvend-i kerâmet mezâhir olduğundan gayri sadriazam hazretleri ile dahi münâsebet-nâmesi olup bir nev'-i iltifât ile nâil-i hüsn-i mükâfât olması cây-gîr-i zamîr-i müşîrîleri idi. Bu esnâda ağa-yi mûmâ-ileyhin vakt-i tele'lü-i ikbâli rû-nümüd ve şâhid-i dil-keş-hirâm-ı merâmi cilve-ger-i âgûş-i şuhûd olup mâh-ı mezkûrun onyedinci çarşamba günü avâtif-i aliyye-i mülûkâneden müşârûn-ileyhe Mora muhassîlhî ile rütbe-i vâlâ-yi vezâret ihsân ve seleflerine Bender muhâfâza-sı tevcîh olunup bir an akdem Bender'e lühûku emr ü fermân olundu.

**Fevt-i Şeyhüislâm Ahmed Atâullah Efendi
ve nasb-i Dürri-zâde Mehmed Arif Efendi**

Müşârün-ileyh bir zamândan berû illet-i dikk-i şeyhûhiyyet ile marîz ve hasta ve işbu Şevvâlül-mükerremîn onaltinci isneyn gecesi rişte-i hayatı mikrâz-ı ecel ile güsiste (219-a) olup mu'tâd üzere Sultân Mehmed câmi'inde namazı edâ ve Sadefciler içinde âmâde etdiği hazîreye defn olunup taraf taraf hakkında rahmet-i Hakk istidâ olundu. Sâbıkâ Rumeli kazaskeri ve nakîbü'l-esrâf olan Dürri-zâde Mehmed Arif Efendi hazretlerinin hülâsa-i hikmet-i aliye olan evzâ-1 melâik-pesendleri tabî'at-i zamâneye muvâfîk ve me'âl ve muhassal-ı tehzîbü'l-ahlâk olan tavr u hareketleri rizâ-yi yümn-i iktizâ-yi mülükâneye mutâbik olduğundan gayri mer'â-yi vezîn-i bâhirü't-temkînleri muğlakât-ı şu'ûn-ı devlete miftâh ve fikr-i sâkib-ı bî-misâlîleri deyâcîr-i ahvâl-i enâma fürûzende misbâh olup bâ-husûs hânedân-ı pür-meymenet ve dûdmân-ı pâkize-seciyyetlerinden bu âna dek zîb-efzâ-yi mesânîd-i ülyâ ve ârâyış-dihi merâtib-i esnâ olan zevât-ı fezâil-simâtın Devlet-i aliye'ye sadâkat ve istikâmetleri ve hulûs-i kalb ve taviyyet ile dîn-i mübîne hizmetleri erbâb-ı hakkâniyyet ve nasafet miyânelerinde ke'l-meseli's-sâir meşhûr ve mütevâtir olduğuna binâen müşârün-ileyh hazretleri da-hi من أَنْبَهَ أَبَاهُ فَمَا ظَلَمَ kâidesi üzere âbâ veecdâdi mesleklerine sülûk ile kelâm-ı hakkı tefevvühde levme-i lâimden adem-i mücânebet ve ırz u nâ-mûs-ı devleti turûk-ı şeyn ü âr ve turûk-ı nakîsa ve şennârdan siyânet ve müşâkere-i umûr ve müşâvere-i ahvâl-i ma'âkil ve sugûr ünvâniyle câ-be-câ akd olunan mecâlisde leb-cünbân-ı beyân oldukları tedbîr-i dil-pezîrleri makbûl ve müsellem-i erbâb-ı elbâb ve ilzâm-ı (219-b) hasm-ı eledd içün dârû'l-hikem-i derûn-ı ilhâm-meşhûndan delâlet-i akl-i feyyâz ile serpûş-endâz-ı hokka-i dehân-ı bünyân oldukları kelimât-ı bedîhiyyetü'z-zuhûr ve her harfi bir bâb ve her lafzı bir kitâb olduğundan fazla ulemâ ve sulehâ ve ahyâr-ı nâsa muhibb ve leyî ü nehâr muhâsebe-i nefsi zekîyye ile tahsîl-i a'mâl-i hayriyyeye mükibb olup fehm-i mebâdî ve makâsid-ı umûr ve hall-i müşkilât ve mu'delât-ı cumhûr ednâ te'emmûl ve mülâhazalarına mevkûf ve ân-be-ân semîr-i damîr-i safvet-tahmîrleri irâhe-i mekrûb ve igâse-i melhûf olduğu dakîka-şinâs-ı ahvâl-i hass u âmm olan şehriyâr-ı âlî-makâm hazretlerinin aks-endâz-ı tab'-i¹⁵³ mülükâneleri olmağla fe-li-hâzâ müntehâ-yi merâtib-i ulemâ-i dîn ve mübtegâ-yi fuzelâ-i muvahhidîn olan câh-ı vâlâ-yi iftâ zât-ı ma'âlî-simât-ı semîhîlerine elyâk ve ahrâ görülüp sehr-i mezkûrun on-yedinci selâse günü huzûr-ı mevâhib-mâhsûr-ı hüsrevâneye da'vet ve hil'at-i beyzâ-yi iftâ menkib-i alîlerine ilbâs olunup makâlid-ı umûr-ı dîniyye ve zi-

mâm-ı riyâset-i ilmiyye müsellem-i dest-i menâyih-peyvestleri kılındı. Müşârûn-ileyh hazretlerinin filhâika ahlâk-ı hamîde ve etvâr-ı pesendîdeleri gibâta-fermâ-yi eslâf ve şemîm-i hüsn-i hulk u mürûvvetleri müntesir-i etrâf ve eknâf olup hakk-ı şerîflerde kabûl-i âmme derkâr ve bu âna dek dâmen-i feyz-mâ'menleri ednâ-leke ile medhûl-i kibâr u sigâr olmadığı hasebiyle taraf-ı eşreflerine a'lâ ve ednânın teveccühü **فوق ما تصوره الاذهان** kâbiren (220-a) an-kâbir nâil oldukları işbu câh-ı reffî' ve münîfde muvaffak bi'l-hayr olmalariyçün dest ber-dâste-i dergâh-ı sübâhâ olmuşlardır. Nekâbet-i eşrâf-ı câh-ı vâlâsi dahi arâket-i haseb ve sihhat-i nesebi müte'ayyin olup hâlâ İstanbul kadısı olan Dervîş Esseyyid Mehmed Efendi'ye tevcîh ve ih-sân ve diraht-ı bahti âbyârî-i izz ü şeref ile reyyân kılındı.

Tercüme : Merhûm-ı müşârûn-ileyh hûdâvendigâr-ı behîst-mesned Sultan Ahmed Hân aliyyü'r-rahmet ve'l-gufrân hazretlerinin eyyâm-ı saltanatlarında yirmibir sene kadar imâmet ve ta'lîm-i şehzâdegân-ı kirâm hizmetleriyle hâiz-i rehîne-i şeref ü izzet ve ellidokuz Recebinde sadr-ı Rum iken merhûm olan Abdurrahman Efendi'nin veled-i asâlet-perveri olup bin iki yüz otuziki senesi Şevvâlin yirminci günü pâ-nihâde-i sahn-ı vücûd ve elli târihindé idâd-ı müderrisîn-i kirâmdan ma'dûd ve onyedi sene mikdârı Ahî Çelebi ve Üsküdar ve Gûzelhisâr ve Gelibolu ve Tırnova niyâbetleriyle is-bât-ı vücûd edüp yetmişaltıda Haleb kazâsiyle zümre-i mevâliye lâhik ve ba'de'l-azl pâye-i Edirne ile akrânına fâik ve sekseniç Recebinde Şam ve sekizde kazâ-i Mekke ile şâd-kâm ve doksanuçde bâ-arz-ı hâl pâye erbâbîna takaddüm ile İstanbul kadısı olmuşdı. Bundan sonra bedr-i serî'ü's-seyr-i ikmâli yevmen fe-yevmen ziyâ-resân-ı merâm ve doksanbeşde Anadolu sadâretiyle münselik-i silk-i sudûr-ı kirâm olup infisâllerinin beşinci günü sadâret-i Rum (220-b) pâyesiyle sadr-ı güzîn-i ulemâ-i rüsûm ve birkaç günden sonra bilfi'il sadr-ı Rum ve fâsil-ı miyân-ı husûm olup doksandokuz senesi Sha'bânının onüçüncü selâse günü müftî-i devrân olmuşdı. Bir müddetden berû vücûduna müstevlî olan maraz-ı hâil cidâr-ı hayatı mütemâyil etmişken lâzım-ı mâhiyyet-i insân olan hubb-ı câh iktizâsiyle rüsûm-ı mu'tâdeyi terk etmeyüp bu hâl ile müddet-i meşîhati almışuç gün ve sinni altmış yedi seneye bâliğ oldukda bu dâr-ı gurûrdan rihlet ve cânib-i Âhiret'e azîmet eyledi. Merhûm-ı müşârûn-ileyh rü'yet-i umûr-ı fukarâda mütehammil-i kedd ü anâ ve temsiyyet-i matâlib-i zu'afâda zebân-ı azbü'l-beyâni dâimâ hayr ile gûyâ olup mültemeslerinin husûliyçün erkân-ı devleti ta'cîz sûretinde iz'âc ve nice bî-ser ü sâmânı bî-hasebi'l-ikdâm vâreste-i kayd-ı ihtiyâc edüp munsif ve müteverri' halîm ve mütevâzi' kibr ü gurûrdan sâlim lisân-ı asrı âlim bir zât-ı hureste sıfât idi.

Azîl-i Sertopî

Topcu-başı olan Ali Ağa'nın câ-be-câ sur'atciyân zümresine top ta'lîm etdirmek muktezâ-yi me'mûriyyeti iken nişângâha gülle isâbet etdiren neferâtâ bahşî vermek gâilesinden firâr ile âdeti terk eylediğinden gayri Beykoz'da vâki' olan düğünde sur'atciyân neferâtından ba'ziları hâzır bulunup kendülere muhtass olan beyâz fesi rakkasların başlarına müşâhede ile îkâd-ı nâire-i şûr u şâqab ve ref' ü nez'ini irâde ve taleb eylediklerinde Beykoz ahâlisinden ba'zı (221-a) hevâ-perestler mâni' ve bu sebeble tarafeyn meyânında mücâdele ve muhârebe vâki' olduğu adem-i zabit u rabtına mahmûl kılıñup der-akab azl ve ocak kethüdâsı diğer Ali Ağa yerine vaslı olundu.

Azîl-kethüdâ-yi sadr-ı âli Ahmed Nazîf Efendi ve serçavuşân-ı Dîvân-ı hümâyûn ve Tersâne-i âmire¹⁵¹ ve Tezkire-i evvel

Birkaç mâhdan berû sadâret-i uzmâ kethüdâlığıyle nâil-i izz ü şeref olan Ahmed Nazîf Efendi hazretlerinin bu âna dek müstahdem oldukları hîdemâtin cümlesiinde şâyân-ı sitâyîş olan sıfât ile ittisâfları ve medhâliyete bâis olan hârekâtdan istinkâfları kâbil-i inkâr olmadığından gayri tarafından şâhs-ı vâhid mutazarrîr ve vaz' u reftârından bir ferd mütekeddir olmayup bây u gedâya mu'âmele bi'l-mûcâmele ve bâ-husûs rü'yet-i umûr-ı devletde leyî ü nehâr terk-i müsâmaha ve müsâhele etmişiken mücerred lâzım-ı mâhiyyet-i eşhâs olan buğz u haseden nâşî ba'zı nâs müşârûn-ileyhin hâkkında isnâd-ı mâ-lem-yekün ile lâzime-i bed-hâstî ve rişkî ızhâr ve mâni' ve mu'tî-i mutlakın mevhibesi olan ni'am ve tereffühü istiknâr eyledikleri ma'lûm-ı şehriyâr-ı cemîlü'l-âsâr olduğuna binâen gars-ı yemîn-i devletleri olan müşârûn-ileyi isâbet-i aynı'l-kemâlden sıyânet ve bir müddet hânesinde istirâhat ile du'â-yi devâm-ı ömr ü devletlerine muvâzibet etmeleri irâdesiyle işbu mâh-ı Zilkadenin altıncı pazar günü kethüdâlıktan azl olunup hizmet-i mezkûrede kemâkân bir sâhib-i ta'ayyün ve vücûdun eşedd-i lützumu olduğuna binâen hâlâ mîrahor-ı evvel olup sadr-ı esbak Devâtdâr Mehmed Paşa (221-b) merhûmun necl-i necâbet-perveri Abdi Bey hazretlerinin rûşd ü reviyetleri mahsûs ve bâ-husûs bir-iki seneden berû müstahdem oldukları büyük mirahorlukda cüz'î ve külli bir vaz'-ı nâ-ber-câ ile mevzû' bahs-i nâs olmadıkları ma'lûm-ı şehriyâr-ı kerâmet-menûs olduğuna binâen yevm-i mezkûrda müntehâ-yi menâsîb-ı ricâl-i devlet olan sadâret-i uzmâ kethüdâlığıyle müşârûn-ileyhî hazretleri tevkîr ve çavuş-başı Essey-

yid Mehmed Hayri Efendi'nin dahi tersâne emîni olması bir zamândan berü cây-gîr-i damîr olup yevm-i mezkûrda Elhâc Selim Ağa yerine tersâne emîni nasb olunup çavuş-başılık hizmeti dahi Lâleli Mustafa Efendi'ye tevcîh ve tezkire-i evvel Enverî Efendi'nin ba'zı hareketinden sadriazam hazretleri mahzûz olmayup azlini irâde buyururlar idi. Ol dahi bu esnâda ma'zûl ve sâbıkâ cizye muhâsebecisi Mehmed Nahîfî Efendi sâniyen büyük tezki-recilik ile nâil-i e'azz-ı me'mûl oldu.

Azîz ve ihsân-ı vezâret be-Ağâ-yi yeniçeriyân-ı dergâh-ı âlî

Sâbıkâ kul kethûdâsı olup bir müddetden berü Özi ağası olan Sivaslı Mehmed Ağa'nın harekât ve sekenâtı makbûl ve lede'l-istihdâm tarafından sadâkat ve istikâmet-i bürûzu melhûz ve me'mûl olduğu bundan akdem taraf-ı sadr-ı azamîden mübârek-rikâb-ı kâmyâb-ı hüsrevâneye arz u inhâ ve ağalîk için Asitâne'ye celb olunması istid'âsına müsâ'ade-i hümâyûn rû-nûmâ ve hufyeten der-i devlet-medâra gelmesiyçün Özi'ye âdem isrâ (222-a) olunmuşidi. Ağa-yi mûmâ-ileyh mâh-ı mezkûrun yedinci pazartesi gecesi Asitâne'ye vâsil ve sirren sarây-i âsafîye dâhil olup ale's-seher tas-mîm olunduğu vech üzere yeniçeri ağalığı mûmâ-ileyh tevcîh ve ihsân ve selefi Ahmed Ağa'dan dahi bu âna dek hilâf-ı rızâ bir vaz' u hareket sâdir olmadığından mazhar-ı lûtif-ı şehriyâr-ı gîti-sitân olup yevm-i mezkûrda rütbe-i vâlî-yi vezâretle Hotin muhâfîzîliği müşârûn-ileyh tevcîh ve inâyet buyuruldu.

Nefy-i Şeyhüislâm-ı esbak ve Karahî- sârî Ahmed Bey ve Sâr-bân Ali Ağa

Şeyhüislâm-ı esbak İbrâhim Bey-efendi hazretlerinin Âsitâne-i sa'âdet'-de etbâ' ve levâhik ve akrabâ ve müte'allikleri mütekessir ve câh-ı fetvâdan infisâlleri hasebiyle havâşisinin dil-bend-i ümîd oldukları menâfi' ve ağrâza vusûlleri mümtenî' olduğundan mütazaccir ve mütekeddîr oldukları ve bu infî'âl ile mahall be-mahall mesâvî-i devlete mübâşeret ve avamm-ı nâsa ser-rişte-i kâl u kîl olacak erâcîfin hudûsuna illet oldukları fazla müşârûn-ileyh hazretleri dahi kibr-i nefş ve ulüvv-i himmet ile ma'rûf olup er-bâb-ı ihtiyât ve ikbâl-perestlerden tesettür ve ihtilât-ı züvvâra olan muhâtarayı adem-i tefekkûr ile lisân-ı sârimü'l-beyânları ba'zen kabûl-i ta'assûr ey-leğigine binâen Asitâne'den tenahhî ve tegarrübleri iktizâ ve mâh-ı mezkû-

run dokuzuncu çarşamba günü arpalkları olan Engürüye'ye nefy ü iclâ olundu. Müşârûn-ileyhin müddet-i meşîhat-i sâmiyeleri seksenuç gün olup (222-b) ba'de'l-azl tamâmca seksenuç gün ikâmetlerinden sonra nefy ü iclâları vukû'u ittifâkîyyât-ı garîbedendir. Mahdûmları Mustafa Bey-efendi cenâblarım dahi bir zamân gûşe-gîr-i inzivâ olmaları iktizâ eylediğine binâen İncir köyünde îcâr ile sâkin oldukları sâhilhânede bast-ı kalîce-i ikâmet ve nâs ile ihtilât ve mu'âşeretden dâmen-keş-i rağbet olmaları irâde buyuruldu. Ve Dergâh-ı âlî kapucu başılarından Karahisârî Ahmed Bey dahi bir merd-i derîde-zebân ve jajhâ-yi deverân olup tekebbür ve ta'azzumu fevka'l-hadd ve miyân-bend-i iştihârı olan dirâz ile kendüyü akl u nûhâ erbâbından add eylediğinden gayri bu âna dek istihdâm olunduğu hidemâtda tevfik-i hakdan âyis ve mahrûm ve kibr ü nahveti sebebi ile beyne'n-nâs medhûr ve mezmûm olup fassâl ve hettâk-i mihzâr-ı bî-bâk olduğuna binâen eyyâm-ı sâlifede birkaç def'a vâki' olduğu gibi bu def'a dahi Âsitâne'den tard u teb'îdi lâzım gelüp yevm-i mezkûrda maskat-ı re'si olan Karahisâr'a nefy ü taqrîb ve silâh-şorân-ı hassadan Sârbân Ali Ağa leyl ü nehâr büyût-ı nâsı geş ü güzâr ve ricâl ü kibâr-ı devleti fasl u mezemmîte ibtidâr ve nefsini Kahramân-ı sânî hisbâniyle hakkında Devlet-i aliye'nin kusûr-ı iltifâtını tezkâr ve endâmmadan bahtına sırayet eden tîregî ve zulmetden her bâr şekvâ ve dâimâ,

اضاعون و اى فى اضاعو اليوم كربلة

ve sedâd-ı saqr-ı zemzemesiyle usûl-i bend-i dâire-i istiğnâ ve oldukça sâye-i Devlet-i aliye'de müte'ayyi olup ebnâ-yi cinsine nazar ile (223-a) hâline şükâr etmek ahrâ iken pâ-keşîde-i vâdî-i kana'at ve hasm-ı kaviyy-i ehl-i tenâ'um ve refâhiyyet olmağla bunun dahi gûşmâl ve te'dîbi mühimm olduğundan der-akab ahz ve Sakız cezîresine iclâ olundu.

Fevt ve nasb-ı Kâdî-i Mekke ve ihsân-ı pâye be-bâ'zı ulemâ

Mekke-i mükerreme kadısı Mehmed Paşa imâmî Esseyyid Ali Efendi'nin Şam-ı şerîfde vefât etdiği haberi Âsitâne-i sa'âdet'e vusûl ve kazâ-i mezkûr mahlûl olduğuna binâen sâbıkâ Misir kâdısı olan Samânî-zâde Ömer Hulûsî Efendi'ye işbu Zilkadetüs-şerîfenin üçüncü günü şurût-ı mukarrere-style müddet-i mahlûle tevcîh ve sâbıkâ Edirne kâdısı olan Feyzullah Efendi-zâde Mehmed Refî Efendi'nin bi-hasebi't-tâ'alluk derece-i kadr ü i'tibâri terfi' ve tenvîh olunmak çokdan berû cây-gîr-i zamîr olduğuna binâen yevm-i mezkûrda bâ-işâret-i aliye efendi-i mûmâ-ileyhe ve Başmakçı-zâde Esseyyid Mehmed Selim Efendi'ye Mekke pâyeleri inâyet olundu.

Tevcîhât-i vüzerâ-yi izâm

Sâbikâ İnebahti muhâfizi olan Vezîr Elhâc Mustafa Paşa hakkında şefkat-i mülükâne erzânî buyurulup şehr-i mezkûrun onbirinci günü eyâlet-i Halebü'-ş-şehbâ ile mahsûdü'l-akrân ve eyâlet-i Adana¹⁵⁵ ber-vech-i hass Özi muhâfizi Vezîr Çerkes Hasan Paşa'ya tevcîh olunup ta'yîn olunan şehriye-si mâh be-mâh mütesellim tarafından müşârûn-ileyh câníbine ırsâl olunmak emr ü fermân ve Îçel sancağı Vezîr Nasuh Paşa'ya ve Trabzon eyâleti mîrimîrândan Şâhin-zâde Mustafa Paşa'ya (223-b) ve Niğde sancağı mîr-hacc-i sâbık Dervîş Mehmed Paşa'ya ve İnebahti sâbikâ Tırhala mutasarrîfi Vezîr Arslan Mehmed Paşa'ya ve Tırhala sâbikâ Hotin muhâfizi olup mîrimîrân-i kirâmdan Gügeği Ali Paşa-zâde İsmail Paşa'ya ihsân olundu.

Ihsân-i vezâret be-Silâhdâr-i esbak Halîl Ağa

Sâbikâ silâhdâr-i hazret-i şehriyârî olup ber-vech-i tekâ'üd hânesinde bisât-ârâ-yi ikâmet ve zânû-zede-i çâr bâliş-i zevk ü râhat olan Halîl Ağa'nın kuvvet-i mâliyye ve bedeniyyesi hasebiyle sullem-i vezârete is'âd ve mutasarrif olacağı eyâlât ve elviyede mühim-sâz-ı ibâd olması tarafı mülükâeneden istisvâb olduğuna binâen işbu şehr-i Zilkadetüş-şerîfenin yirmidördüncü perşembe günü şeref-yâfte-i sudûr olan hattı hümâyûn-ı¹⁵⁶ cihân-mutâ'mûcibince mûmâ-ileyh rütbe-i vâlâ-yi vezâret tevcîh ve inâyet buyuruldu.

Azîz ve nasb-ı ser-topî

Varnalı-zâde Selim Ağa'dan mukaddem topcu-başı olan Mehmed Ağa'nın ağalığı hengâmında avâm-pesend olan hareketi ve zabt u rabt-ı neferâtda zuhûr eden hizmeti kemâkân topcu-başı olmasının sebeb ü illeti olup binâen-aleyh işbu şehr-i mezkûrun yirmialtinci sebt günü mûmâ-ileyhe topcu-başılık tevcîh ve selefi Ali Ağa'nın vakti mütemâdî olmadığı hasebiyle hayatı yet ve mâhiyyeti tecrübe olunamayup bî-behre ve nasb-ı ocak-ı mezkûr-dan tecnîb olunması lâyîk-ı şân-ı devlet olmadığına binâen yevm-i mezkûrda mûmâ-ileyh dahi kapucu-başılık ile tatyîb olundu.

Fevt-i muhâfiz-ı Soğucak Vezîr Ferah Ali Paşa

Müşârûn-ileyhin (224-a) evâil-i Zilhiccede vefâtı haberi vürûd edüp bundan akdem Faş muhâfazasında olup mîrimîrân-ı kirâmdan Acaralı Ali Paşa Soğucak muhâfizi nasb u ta'yîn ve kemâfi's-sâbık Ankara sancağı

ber-vech-i te'bîd tarafına tevcîh ve inâyet birle umûr-ı ta'ayyüsü teshîl ve tehvîn buyuruldu.

Nakl-i hümâyûn

Eyyâm-ı şitâ ve evân-ı bârîden berf ve sermâ takarrüb ve bu mülâbese ile havâlara kesâfet terettüb edüp Âsitâne-i sa'âdet'e nakl-i hümâyûn irâde-i aliye buyurulduğuna binâen işbu Zilhiccetüs-şerifenin üçüncü cum'a günü alesseher pâdişâh-i sutûde-siyer dâme mâdâmü's-şems ve'l-kamer hazretleri sâhilsarây-i Beşiktaş'dan ref-i raht-ı ikâmet ve sarây-i bihiş-âsâ-yi mülû-kânelerine vaz'-ı pây-i şeref ve rağbet buyurdular.

Mukâta'a ve eshâm süden-i Kıbris ve İzmir ez-havâss-i sadâret-i uzmâ

Birkaç sene mütemâdî olan seferler takrîbi ile Devlet-i aliye'nin îrâdi masrafina galebe eylediğinden gayri li-ecli'l-ihtiyât sugür u hudûda ta'yîn olunan seraskerlerin masârifâtı ve a'dânın Akdeniz ve Karadeniz'de el-yevm mevcûd olan donanmasına mukâbeleten ve donanma tertîbi fikri ba'zi tasarrufât-ı akliye ile hâricden bir mikdâr mebâliğ tedârüküne Devlet-i aliye'yi ilcâ edüp mukaddemâ vâki' olan meşveretlerde Aydın muhassiliği ber-vech-i eshâm tâliblerine fürûht olunup hâsil olan mebâliği bir mahalde hifz ve lede'l-lüzûm umûr-ı donanmaya sarf olunmak hususu eğerçi karârdâde-i ashâb-ı ârâ olmuştu. Ancak Aydın sancığının etrâf ve eknâfında mütegallibe-i nâsdan (224-b) katı çok eşhâs-ı kâsireti'l-ukûl mevcûd olup velev min-ba'd memleket-i mezkûrenin vâli-i kâsîr ve mutasallîtdan huluvi o makûlelerin tuğyân ve fesâdlarına sebeb olacağı ihtimâliyle re'y-i mezkûr-dan udûl ve sadriazamlara hass kayd olunan İzmir ve Kıbris hâsilâtı gayr-ezmîrî eshâm i'tibâriyle bey' ü fürûht olunup Aydın muhassiliği kezâlik gayr-i İzmir'i Kıbris'a ve Yenişehir cizyesi câizesi İzmir'e bedel olmak üzere sadriazamlara müceddeden has ta'yîn olunmak savâb-dîd-i vükelâ-yi devlet olduğuna binâen lede'l-istizân şeref-yâfete-i sudûr olan hatt-i hümâyûn mücibince Kıbris yüz yirmiyedi buçuk ve İzmir ellîüç buçuk sehm i'tibâr olunup nizâm bulan şerûtu derciyle kâimeler tahrîr ve tâliblerine arz u fürûht ve cümlesinden hâsil olan dört bin yedi yüz altı kise lede'l-iktizâ umûr-ı donanmaya sarf olunmak üzere alâ-tarîki'l-vedi'a Darbhâne-i âmire'de hifz olundu.

**Fevt-i tevki'i Süleyman Bey
ve vukü'-i tevcihât-i ricâl**

Mûmâ-ileyh beş-on gün kadar illet-i mesâneden zahmet-keş ve îd-i adhâ günü müddet-i ömrünü itmâm ile menzil-i ukbâya raht-keş olup der-ân sâ'at techîz ve tekfin ve mezâr-i pür-envâr Süleymaniye'de tedfin olundu. Münhal olan câh-i tevki'i muvakkaten defter emîni olan Feyzi Süleyman Efendi'ye ve defter amâneti ber-vech-i tencîz Hasan Efendi'ye ve baş muhâsebe Rifat Ahmed Bey'e ve Anadolu muhâsebesi sâbıkâ büyük tezkereci Enverî Sadullah Efendi'ye muvakkaten tevcîh olundu. (225-a)

Tercüme : Müteveffâ-yi mûmâ-ileyh bin yüz otuzbir târihindde Vezir Koca Bekir Paşa merhûmun sulbinden gehvâre-i zîb-i vücûd ve gün be gün neşv ü nemâ kesb ederek fâsil-i mâ-beyn-i ma'dûm ve mevcûd oldunda tahsîl-i ma'ârise bezl-i cehd ü tâkat ve bin yüz elliç târihindde küçük evkâf muhâsebeciliğini tahsîl ile ihrâz-i evvelin pâye-i izz ü rif'at edüp temâdî-i vakt ü zamân takrîbi ile katı çok menâsiba tasarruf ve aded-i sinni seb'îne mütenâhiz iken çavuş-başılık hizmetiyle teşerrüf ve an-asıl silisü'l-bevl illetiyle derd-nâk iken Dîvân-ı hümâyûn'da hasebü'l-iktizâ vukû' bulan tül-i meks ü tevakkuf iktizâsiyle madde-i ihsâs eczâ-yi reşâsiyeyi mütehaccir etmekle illeti illet-i mesâneye mütebeddel olup bu tevcîhatda egerçi çavuş başılıkdan ma'zûl ve rûz-nâmçe-i evvel ve ba'dehû nişâncılık mansibine mevsûl olmuş idi. Ancak esbâba nazar ile vücûduna ârız olan hareket-i kîsrî ve vaz'-i gayr-i tabî'i erkân-ı vücûdunu mütezelzil ve minvâl-i muharrer üzere îd-i adhâ günü tebdîl-i makâm ve menzil ve civâr-i rahmet gâfirü'z-zünûbu melâz ve mev'il eyledi. Müteveffâ-yi mûmâ-ileyh halîm ve selîm sâdîk ve müstakîm sâhib-i meskenet ve vakâr-i mutasallib ve dîndâr olduğundan gayri nâmûs-i devleti siyânet âdeti ve mekkâre-i umûra adem-i tasaddî medâr-i mefhareti olup tekdir-i kulûb-i nâsdan hârib ve her şahs-ı teng-havsalayı zebân-ı kand-rîziyle tarafına câzîb ve câlib idi.

İtlâk-ı Abdullah Efendi

Hâcegân-ı Dîvân-ı hümâyûndan (225-b) olup bundan akdem me'mûr olduğu hizmetlerden nükûli hasebiyle Bozca ada'ya nefy olunan Abdullah Efendi'nin bu esnâda sahîfe-i cürmüne kalem-i afv keşide buyurulup Asitâne-i sa'âdet'e gelmesiyçün ısdâr-ı emr-i âlişân kilindi.

Fevt-i şehzâde Sultan Mehmed Nusret

Bin yüz doksanaltı senesi şevvalinin onikinci cum'a günü subb-i pâkize-i hazret-i tâcdârîden kîmât-ârâ-yi viucûd olan Şehzâde Sultan Mehmed Nusret hazretleri bu esnâda illet-i cederîden ser-nihâde-i bâlîn-i bîmârî olup illet-i mezkûreden bi-emri'l-lahi te'âlâ ifâkat bulmadığına binâen işbu şehr-i Zilhiccenin ondokuzuncu sebt günü mürg-i rûh-ı bâhirü'l-fütûhu sûy-i dil-cû-yi behîş-i berîne tayerân eyledi. Cenâb-ı Hakk bâkilerini nâil-i ömr-i tavîl ve nice zamân zuhûr-ı nesl-i şâhâne ile a'yûn-ı nâsi karîr eyleye, âmîn. Şehzâde-i müşârûn-ileyh hazretlerinin fevtine abd-i âcizin irticâlen dediği târîh-i tâmdir.

*Dirigâ bakâsiz cihândan gidiüp
Bu gün bir civân-i musaffâ-sırış
Dedi fevt-i sâlin vakâyî'-nûvîs
Olup dâr-i sultân Muhammed-behîş (226-a)*

Vekâyi'-i sene mieteyn ve elf

Çünkü hâlik-i bî-misl ü mânend ve hûdâvend-i bî-hîş ü peyvendin güm-geştegân-ı bâdiye-i acz ü taksîr ve gavta-hârân-ı deryâ-yi tasarruf ve tedbîr haklarında bi-hasbi'l-isti'dâd ve'l-kâbiliyye ta'ayyün eden ni'am ve âlâ ve kerem-i bî-intihâsı müsted'i-i hamd ü senâ ve müstelzim-i sitâyiş-i zât-ı a'lâ-sidir. Lâ-cerem münharit-i silk-i mieteyn ve elf olan işbu sene-i amîmetü'l-meymenenin âyât-ı furkâniyyeden اَخْدَادُ رَبِّ الْمَالِكِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ âyetleri adedine tetâbuku¹⁵⁷ mûcib-i hamd ü senâ-yi ferâvân ve bâis-i dürûd u şukr-i bî-pâyân olur. Gûna-gûn ni'âm-ı hâlik-ı bî-çûn bürûzuna delâlet eyleye-ceğinden gayri zahareddin terkîbinin bi-hasbi'l-kemmiyye târîh-i sâl-i cedîd ile tevâfuku serkeştegân-ı vâdî-i bagy ü dalâlet ve tîre-dilân-ı gavâyet ve ru'ûnet olan ehl-i küfr ü mafsedeti pâdişâh-ı asr razekahu Allah el-fetha ve'l-nasra hazretleri kuvvet-i batş-ı mülûkâne ve nîrû-yi himmet-i hüsrevâne ile kahr ü tezlîl edeceğine işâret-i gaybiyye ve lâyiha-i lâ-reybiyye olduğu rûşen-güherân-ı enâm ve serîre-şinâşân-ı eyyâma zâhirdir.

Li-muharririhi :

*Tiyg-i islâm ile bi-avni'l-lah
Kat' olur şâh-i düşmenin bîhî
Bu nevîn-sâl-i ferrûhun zîrâ
Zahareddin geldi târîhi*

Vukū‘-ı imtihân-ı mülâzimîn

Talebe-i ulûmdan nâil-i mülâzemet olanların müddet-i mu‘ayyeneleri tamâm ve bâ-husûs radde-i hâricde müderrisîn-i kirâm vâreste-i kayd-ı kesret ve izdihâm olmakdan nâşî imtihâna müsta‘idd olanların derece-i isti‘dâdları tecrübe ve tenkîb ve muvaffak olanları radde-i mezkûreye vaz’ u idhâl ile merâtib-i ilmiyyeyi tesviye ve tertîb irâdesiyle ihbâr-ı imtihân i‘lân ve izân ve işbu Muharremü'l-harâm evâilinde talebe-i ulûm Bâb-ı fetvâ-penâhî-ye kudûm edüp ta‘yîn-i mekân ve *Mutavvel*'in fenn-i sâniî ibtidâsından imtihân olunacakları beyân olunup ta‘yîn olunan mahalli hall iddi‘âsında olanlar ferden ferdâ mümeyyizler huzûruna duhûl ve tertîb ve tehyî'e olunan es’ilenin küllişine cevâb veren a‘lâ i‘tibâriyle tahsîl-i me’mûl edüp es’ile-i mezkûreden fakat bir-iki su‘âlin cevâbını tedâruk edemeyüp kusûruna cevâb-ı müşkit verenlere karîb-i a‘lâ ve nisfindan ziyâdesine zafer bulanlara vasat-ı kavî ve mâdûmuna muvaffak olanlara vasat-ı itlâk olunarak almiş-dan ziyâde mülâzim hâric ru’suna neyl ile ricâl-i tarîka müşârik ve müsâhim oldular.

Ref‘-i ma‘den-i Bozkır ve Bereketlü

Eyâlet-i Karaman'a mülhak Beyşehri sancağında Bozkır ve Niğde sancağında Bereketlü ma‘denleri birkaç sene mukaddem zuhûr edüp o mevsimde bulunan ricâl-i muztaribetü'l-ukûl kuvve-i vâhime-i mahza ile beyân-ı fevâid ve mahsûl eyleyerek i‘mâlini tervîc ve âkîbet-bîn-i umûr u mevadd olan ze-vât-ı vâzihatü'l- (226-b) isti‘dâdin gâlibiyyet-i mutlaka ile dâ‘îye-i şevk-i zârûrîlerin tehyîc akabînde teshîlen li'l-maslahâ civârdâ vâki‘ ba‘zı nemâli timâr ve evkâf karyeleri zikr olunan ma‘denlere ilhâk ve râbt ve birer emîn nasbî ile hâsilât-ı cüz’iyyesi ahz ü zabt olunur idi. Ancak bu takrib-i dîlfirîb ile fukarâ ve zu‘afâ mübtelâ-yi tekâlîf-i mâ-lâ-yutâk ve zebûn-ı serpençe-i kahr u meşâk olduklarından gayri derheme-evkât akvât-ı nâsa medâr olan hirfet-i dihkanet ve mekâsib-i zirâ‘atden bi‘z-zarûre ferâgat ve evlâd ü iyâllerîyle ma‘den umûrunu rû‘yet ve bu kûlfet-i gayr-i me'lûfe ile hayâtlarından me‘yûs ve birkaç def‘a kendülerinden âsâr-ı isyân dahi mahsûs olduğundan başka erbâb-i tîmârin ber-vech-i muharrer dâhil-i icmâlleri olan ba‘zı melhûzü'n-nemâ karyelerinin ma‘denlere irtibâtiyle mahsûllerine naks u killet târî ve bi'l-iktizâ bir mahalle me’mûriyyetleri irâde olundukda iddi‘â-yi kesr ü fîkdân irâd ve her birinin pâ-bend-i azîmet ve iktidârı oldugu ve kezâlik ba‘zı evkâfdan ifrâd ve zamm olunan kurânın hâsilâtı eyâdî-i murtezikaya resîde olmadığından fî-küll-i evkât ve ahyân nâlân u giryân

ve hizmetlerini terk ile fi'l-cümle ma'mûretü'l-etrâf olan evkâf gâmîr ve vîrân olup menâffî-i kalîle zîmînâda mazarrat-ı külliyye ihtiyârî kânûn zabt-ı şevârid-i mülkiyyeye gayr-i evfak ve zîr-destân ve zu'afâyi bu rütbelerde iz'âc müstelzim-i gazab-ı Hakk olduğundan fazla hakîkat-i maddeye nazar olunsa re'âyânın bu misillû esbâb-ı mûcibü'l-ıztırâb ile giriftâr-ı kayd-ı mazarr olması hazırlmeye âid ve ba'zen taleb-i kesb ü nef'-i zâid intikâs-ı (227-a) sermâye-i sevdâgerâne mûcib olduğu dahi ma'lûm-ı muhteberân-ı hâl gâib ve şâhid olmağla rahmen-li'l-ibâd ve def'an-li'l-fesâd zîkr olunan ma'denlerin ref' ü ibtâliyle fukarâ tervîc belki âmme-i nâs tenşît ve tefrîh olumnak husûsu taraf-ı hazret-i sadrü's-südûrdan hâkipâ-yi kimyâsâ-yi mûlûkâneye arz ve telhîs ve an-asıl bu makûle mazarrat ve hasâretin vukû'iyle cihet-i ta'ayyüs-i nâs tenkîs olumnak menfûr-ı tab'-ı hüsrevâne ve hilâf-ı rizâ-yi pâ-disâhâne olmakdan nâşî fi-mâ-ba'd zîkr olunan ma'denlerin ref'yle vedî'a-i hazret-i Bârî olan zu'afâ metâ'ib ve tekâlîf-i şakkadan tahlîs olumnak bâbında kat'îyyü'l-medlûl hatt-ı hümâyûn şeref-rîz-i sudûr olup mûcibince ik-tizâ edenlere evâmir-i aliye ısdâriyle kurâ-yi mağzûbe-i mezkûre intizâ' ve kemâkân mutasarrıflarına i'âde ve ircâ olundu.

Sâniha-i mübessire

Kudûmiyye nâmiyle Rumeli vâlileri iki yüz elli kise mikdârı meblağ eyâlet-i mezkûreye tarh u taksîm ve bahâne-cû-yi celb ü nehb olan kudât ve a'yân dahi bu sebeb-i mûcibü'l-gazab ile matlûbun mislini nefislerine tâssîs ve tanzîm ve bu tertîb-i acîb ile her vâli Rumeli eyâletine müstevlî oldukda fukarâ-yi memleket ve kuttân-i vilâyet beşyüz kise tecrîm olunduklarâna binâen hâlleri tebâh ve dâmen-i refâh u ayşeri kûtâh olduğunu Muhsin-zâde merhûma Ordu-yi hümâyûn'da ba'zı hayırhâhlar ihbâr ve شرالامور

لپن دع mefhûmunca mutâbık olan kudûmiyye-i mezkûrenin men' ü ref'i mukâbelesinde nasr-ı azîze dîde-küşâ-yi intizâr olmak husûsları ihtâr olundukda (227-b) merhûm-ı müşârûn-ileyh bu nasîhat-i nâfi'ayı bilâ-tereddüd mengûş-i gûş kabûl eyleyerek kudûmiyyenin def'yle takayyûd ve hattâ o mevsimde Rumeli vâlisi bulunan Müderris Osman Paşa izhâr-ı sûret-i dûrûşti ve ta'annûd edüp zîr-i kelîm-i hafâdan nakd-gîrân-ı asra arz-ı hutâm ve zulmiyye-i mezkûrenin bakâ ve devâminı iltizâm etmişken berû tarafda olan sebât ve tecelliüd takrîbi ile sa'y ü ihtimâmu gayr-i müfid ve zâhiren ve bâtinâne viçûda gelen ameli ibtâl ve terdîd olunarak zîkr olunan eser-i hayr-ı cedîd fi'le gelüp der-akab Silistre fütûhatı gibi bir feth-i azîzü'l-misl ile ısâbe-i muslimîn nâil-i sürûr-ı etemâm ve zu'afâ-yi nâsdan izâle olunan zulm-i

sarîhin zuhûr-ı hüsn-i mücâzâti meşhûd-ı ahass u e'amm olup bi-avnihi sübhânehu ve te'âlâ bu ma'âdin-i muhdesenin ref'iyle dahi etrâf u eknâfda serber-âverde-i bagy ü şakâ olan zaleme ve cebâbirenin kesr-i savlet ve mazarratları ve bâ-husûs pîrâmen-güzâr-ı gülzâr-ı saltanat olan hâr-zâr-ı a'dânın eşi'a-i süyûf-ı müslimîn ile sûziş-pezîr-i in'idâm ve izmihlâl olmaları eltâf-ı mesbûke-i ilâhiyyeye nazaran bir emr-i muntazarü'z-zuhûrdur.

Zikr-i hakîkat-i ma'den

Ma'lûm ola ki kütüb-i tevârîh fi'l-asl misâl-i hadâik-i envâ'-ı ezhâr ve şakâik ile âlûde ve memlû ve tarh-ı dilkeş makâmında olan ba'zı suhuf-i neşât-bahşinden câ-be-câ âsâr-ı garîbe ve sanâyi'-i acîbe makrû' ve metlûv olmak dağdağa-fersâ-yi se'âmet ü melâl ve küşâyış-dih-i tibâ'-ı müsteşrifân-ı ahvâl olup lâ-cerem hakîkat-i ma'denî bi'l-istîdrâd zikr ü beyân bu fenn-i celile tevaggul edenlere reh-âverd ve armağan olmaçla der-akab kütüb-i hikemiyeye hayt-ı şu'â'-i nazarı medd (228-a) ve her birinin kelâmını ba'-de't-ta'ab ve'l-kedd vecâzet-i elfâz ile hülâsa-i kabûl ve redd eyleyerek bir makâle-i bedî'a inşâ ve belki ulemâ-i *Mukaddeme-i İbni Haldun'a* bir bahs-i cedîd imlâ ve ihdâ olundu. Erbâb-ı elbâba haffî ve müsterâb olmaya ki ma'âdin-i seb'anın hakîatleri vâhid ve min-ciheti'l-a'râz birbirlerine mütefâvit ve mütegâyir olduklarında uzemâ-yi hükemânın ekseri müttefik ve müttehid olmuşlardır. Fi'l-asıl rahm-i ma'den olan ka'r-ı arzda heyûlâ-yi ma'deniyet sûret-i kemâliyyesi olan zehebiyyet kesb etmek üzere tevellüd edüp Mizâcına göre dühûr-ı mütetâvilede neşv ü nemâ bulur tekevvün etdiği bikâ'ın i'tidâl-i Mizâc-ı ma'denîden inhirâfina göre harâret ve bürûdet ve rutûbet ve yübüsetin ifrât ve tefrîti hasebiyle zehebiyyet rütbesinden nâkîs kalup kurşun ve kalay ve bakır ve demir ve cîva ve gümüş sûretinde tekevvün eder. Kütüb-i hikemiyeyenin cümlesinde hattâ *Serh-i Mevâkîf* ve *Serh-i Makâsid*'da tekevvün-i ma'âdin mebhassi mahallinde bu ma'nâyi mufassalan tahrîr ve beyân etmişlerdir. Ma'âdin ahvâline muttalî' olan meherenin an-ilm rivâyetleri ve arzdan ma'âdin istîhrâc eden üstâdların re'ye'l-ayn müşâhede etdikleri hâlete müte'allik hikâyeleri dahi bu zümrenin kelâmını mü'eyyiddir. Tekvîn-i ma'dende olan tahkîk-i yakîni budur ki tekevvün-i zeheb Hatt-ı üstüvâya karîb olan berr-i Habeş'e ve ol nevâhîde olan arâzî-i rimâliyede ziyâdedir. Ol ma'denden istîhrâc olunan cevher tasviye-i gasl ü tathîr ile pâk olur, ana tibr derler Mağâribe ve Zenâta tâcirleri Fas meliki olan Mevlây İsmail diyârına ve diyâr-ı Mîsrîyyeye (228-b) götürüp bey' ederler, alanlar zevb edüp dârû'd-darbda sikkeler, bu ma'-

âdinin cevherinde gayri şey yoktur, kâl oldukça vâfir zehîr eder, zîrâ madde-i ma'deniyet olan buhârât-ı arziyyeye kemâl-i harâret müstevlî olup adem-i nazc-ı fecâbet ve melâhatdan pâk etdiği gibi edhine-i âkideyi dahi humûzat ve harâketden ta'mî tîz olan şey'i ve sebeb-i ihrâk ve ihtirâk olan dehânet-i kibrîtiyyeden ârî ve zâhir eder, pes madde-i heyûlânîyye a'râz-ı nâkîsadan mu'arrâ ve ednâs-ı mevânî-i mu'avvikadan müberrâ cevf-i ma'dende müheyyâ olduğu gibi harâret-i garîziyye makâmında olan envâr-ı tâbiha-i şemsîyye ile turaf-ı vâhibü's-suverden ekmel-i suver-i nev'iyye-i muntarikât mâ-fîhî za'f ve rahvet olan sûret-i zehebiyyet tevellüd eder. Hind-i cedîd dedikleri Yeni Dünyâ ma'denlerinde kezâlik zehebiyyeti gâlib böyle ma'âdin bulunduğu sukâtdan mesmû'dur. Bu nev'e zâhir ve şedîdü'n-nazc ma'denlerde zuhûr eden cevherlerin bir vakiyesinden yüz dirhem belki daha ziyâde zeheb-i hâlis hâsîl olur. Kusûru lâzîme-i tekvîn ve âlet-i in'ikâd ve zarf ve hâfîz menzelesindedir. Züçâc gibi ve lâciverdî resâs-ı muhterik gibi ma'den-i zâibin üzerine gelür. Zeheb-i hâlis nâr kuvvetiyle aşağı çöker, zîrâ nâr müşâbihâti cem' ve muhtelifâtı tefrîk edicidir. Ammâ bu aktârdan mûhharif vâki' olan ma'denlerin cevheri derece-i i'tidâliyye-i harâretten tezâyûd ve tenâkus cihetile olan inhirâfına göre yâ adem-i nazc yâ şiddet-i ihtirâk sebebi ile gûnâ gûn tekevvün eder. Bürûdet-i mu'tedile müstevlî olsa fudda olur. Bürûdet ve yübüset-i müfrîta ile kurşun olur. Kesret-i rutûbet-i (229-a) dehîneye ihtirâk-ı harâret müstevlî olsa nûhâs olur. Ma'âdin-i sâire dahi bu makûle i'tidâle mugâyir avârız-ı târiye sebebi ile türlü türlü sûrete girüp hadîd ve kalay ve cîva ve gayri ma'âdin sûretleri zuhûr eder. Kâtib Çelebi merhûm der ki : Erzurum gümüşhânesinde fakîr re'ye'l-ayn müşâhede etdim çikan cevher-i hâlisin ibtidâ furunu ihrâkında cüz'-i tûrâbisi kısr gibi ayrılop hâcer-i züçâcî gibi zenberekde kalur. Cüz'-i muntarik zâiben aşağı ocağa iner. Ol mutarik-i zâbî kâl âteşine korlar dühniyet-i âküde-i fecce şem'-i ahmer gibi eriyüp kursa-i matbûhanın vechine çıkar, mûrdâsenc dedikleri kurşun olur. Ma'den-i matbûh-ı hâlis aşağıda pâk kalur. Amma harâret-i ma'den kemâl-i i'tidâl üzere olmadığından bu kursa-i hâlisinin ekseri fuddadır. Ve akall-i kalîli zehebdir. Sonra tîzâbda fuddayı hall ederler. Zeheb-i hâlis rûsûb eder, bu sûretde üç türlü ma'den bir cevher-i ma'denîde tekevvün etmiş olur. Nâr-ı kâhir bunları mizâclarına göre tafsîl etdi. Kemâl üzere nazc bulan cüz'î altın ve bir mikdâr hâm olan cüz'î fudda ve ziyâde hâm olan cüz'-i kesîri kurşun oldu. Yine ol havâlide ba'zı ma'denlerde gümüş ve kurşun olur, hâm olmağla altın bulunmaz. Ba'zı ma'denlerde sâfi kurşun olur, ziyâde hâm olmağla ne altın ve ne gümüş olur, i'tidâle karîb oldukça altunu ziyâde bulunur, ve dünyâda bir

altun ma'deni yokdur ki anda kurşun bulunmaya zîrâ kurşun nutfe-i sâbika-i filiziyyenin zarfı ve mürebbisi ve ma'den-i bârizenin kışrı ve mümiddi gîdâsı mesâbesindedir. Bakır ve hadîd ihtirâk-i (229-b) kibrîyyet ve yübüsetle muhteriklerdir, altun ve gümüş ma'denlerinde bulunmazlar ve ma'ân tekevvün etmezler. Ba'zı bakır ma'deninde nedret üzere zehab bulunduğu nâdiren rivâyet olunur.

İntihâ : Ammâ Belinas *Sîrr-i halîka* nâm kitâbında redd ve men' eder, zehab tekevvün eden ma'denin bakırı Kastamoni ve Giresun ve İspir ma'denleri bakır gibi kibrîti muhterika kerihü'r-râyiha esved ve müsevvid bakır değildir. Belki ol bakır sevâd ve zencâriyet kabûl etmez. Ünnâbî bir bakırdır ve bu bakır hâlis altundan eşref ve a'lâdir. Hâlis firengî altunu potada zevb etdikde sebîkesinin vechine bir al reng ünnâbiye müşâbih humret gelür ki zengerler ana kızlık ta'bîr ederler. Ya'ni henüz bu altuna bî-gâne ma'den karışmadı, bikrdır deyû kinâye ederler. Bu kırmızı renge lisân-ı hükemâda fîrfîr derler. Kaçan ki altun ma'deni nûhâs ile mümtezic bulunsa ol nûhâs böyle nûhâsdır. Anın ise vukû'u katı nâdirdir. Bu tahrîr olunan tâfsîlât maâdin-i seb'anîn hakîkatleri vâhid ve a'razları mütefâvitdir, diyen tâifenin kelâmını musaddık ve re'ylerin mü'eyyiddir, ve bu zümrenin i'tikâdi budur ki zehab ve fudda cevf-i ma'dende harâret-i tabî'iyye ile tekevvün etdiği gibi sînâ'at-i hikemiyye ile dahi vücûda gelmek mümkündür derler. Esrâr-i hikmete ve muhâkât-ı fi'l-i tabî'ate müte'allik müdâvât ve tedbîrât ile ma'den-i nâkîsa ilâc olunmağla tekevvünde inhîrâf-ı bîkâ' ârizasıyle târî olan illeti zâil olup sûret-i kemâliyesi olan zehab ve fudda derecesine bâlliğ olur derler. Ve mübdi'-i acâib-i mükevvenât ve sâni'-i garâib-i müvelledât olan cenâb-ı Rabbü'l-erbâb (230-a) hazretlerinin hikmet-i kâmilesi zehab ve fudda olmağla müsta'id madde-i tâhireyi ve anı tedbîr ve tekîl edici madde-i gâileyi ma'âdin beynde alâ-ekmeli'l-vücûh halk ve îcâd etmişdir. Ve fi'l-i tabî'iye muhâkât ile nâr-ı unsûride tedbîr edüp zamân-ı kalîde ma'den-i nâkîsayı rütbe-i kemâle bâlliğ etmek hikmetini dahi vahy ve ilhâm ile uzamâ-yi sâlifine bildirmiştir. Ma'âdin-i mütenevvî'a istîhrâcmî tehfîm etdiği gibi bu hikem-i hafiyeyi dahi havass-ı ibâdına ta'lîm etmişdir. Cemî hikem ve sanâyi'in zübdesi ve hakâyik-ı ulûm u fûnûnun güzîdesi bu ilm-i şerîf idügüñü iddi'â ederler ve rümüz ve elgâz-ı evâil ve işârât ve tilismât ve kinâyât-ı efâzîl-i cümle bu fenn-i celîl içün mevzû'dur derler. Ve ebdân-ı hayvâniyede sînâ'at-i tibbiyye ile gûnâ-gûn tasarrufât olunup âriz olan envâ'-i emrâzı izâle ve eşyâ-yi nebâtiyyede felâhat-nâme kâidesi üzere aşılama ve terbiyye ve sanâyi'-i garâibe ile eşyâ-yi acîbe peydâ etmek ve ezhâr ve eşcâr ve meyveleri hâlden hâle nakl ve ihâle nice mümkün ise ecsâd-ı

ma'deniyeden izâle-i araz ve nâkısı rütbe-i kemâle îsâl mümkindir derler. Ve dükâcenin harâret-i hazînesiyle beyzâdan dükâce peydâ olmak fi'l-i tabî'i iken diyâr-ı Mîsriyyede furunlarda nâr-ı zîbl harâretiyle dükâce peydâ etdikleri fi'l-i tabî'iyye müşâbih fi'l-i sînâ'î olduğu gibi ma'âdinde dahi fi'l-i tabî'i ile mütekevvin olan hacerin fi'l-i sînâ'î ile vücûda gelmek kâbîldir deyû vücûh-ı adîde ile istîshâd ederler. Evvelîyyât kitâblarında yazıldığı üzere ibtidâ ahcâr ve etribeyi (230-b) yakub filizât-ı ma'deniyeyi istîhrâc etmek Cemşîd'in sanâyi'inden ola. Ba'zları Efrîdûn'a ve ba'zilar İdris Aleyhi's-selâm'a nisbet etmişlerdir. Amma hak budur ki ma'âdin-i seb'anın vücûdu vücûd-ı arz ile mevcûd olup dâîmâ neşvünemâdadır, ve arzdan istîhrâci dahi Ebû'l-beşer vaktinde olmak iktizâ eder ve ba'de't-Tûfân Yafes bin Nuh ma'âdini istîhrâc ve darb-ı sikke etdiği tevârîh-i kudemâda mastûrdur.

Vefât-ı Fâtima Sultân

Doksanyedi senesi şehr-i Muharremînin altıncı günü kadem-nihâde-i âlem-i şuhûd olan Fâtima Sultan işbu bin iki yüz senesi Muharremînin onuncu pazar gecesi illet-i cederîden hîrâmân-ı çemen-suffa-i cinân oldu.

Azîl-i ser-cebeciyân

Ocağ-ı mezkûr ikinci kethüdâsı olup bundan akdem Özi cebeci başlığı ünvâniyle der-i murâddan ibââd ve bir müddetden sonra kayd-ı gurbetden âzâd olup bî-şugl ü amel hânesinde mukîm ve muntazîr-ı lûtfî Rabb-i rahîm olan Göynüklü Mustafa Ağa şehr-i mezkûrun onaltmci sebt günü cebeci-başı nasb ve ta'yîn ve selefi İbrâhim Ağa'ya dahi hânesinde ikâmet husûsu tenbîh ve telkîn olundu.

Tevcîh-i Sivas ve Diyarbekir

Sivas vâlisi Vezîr Mikdâd Ahmed Paşa ile Çapan-oğlu beyninde nâr-ı adâvet-i mevrûse bu esnâda zebâne-keş-i iştî'âl ve ahad-i hümâ âhar hakkında isnâd sû'i hareket ve efâl ile dâîye-i icrâ-yi garaz ve nefsâniyyete iştîgâl etdiklerinden gayri vezîr-i müşârûn ileyhin dâiresinde olan hademe ve etbâ' emvâl-i fukarâya medd-i bâ' ve bâ-husûs Çorum halkına îsâl-i gezend ü zarar etdikleri istimâ' olunduğuna binâen Sivas'dan ref'i iktizâ ve mâh-i mezkûrun (231-a) onyedinci günü Diyarbekir Eyâleti müşârûn-ileyhe ve

Sivas Eyâleti Azm-zâde Vezîr Abdullâh Paşa'ya tevcîh olunup huzûr-ı sadriazamîde kapu kethüdâlarına hil'atler iksâ olundu.

Az̄l-i Teşrifâtî ve Telhîsi

Teşrifâtçı Na'im Mehmed¹⁵⁵ Efendi ile telhîsci Mustafa Ağa لمن اسأله الراشي والمرتشى me'âlinden gaflet ile bâb-ı rişâyi küşâd etdiklerl sâmi'a-zed-i pâdişâh-ı adâlet-mu'tâd olmakdan nâşî şehr-i mezkûrun yirmibirinci perşembe günü mûmâ-ileyhimâ azl olunup teşrifâtçılık muvakkaten topcular kâtibi Halîmî dâmâdî Şehîrî Mehmed Efendi'ye ve telhîscilik gedüklüyüân mehteri Veli Ağa'ya ve münhal olan topcular kitâbeti yoluyla davranan Halebli Şeyh Hüseyin-zâde Mûsâ Efendi'ye tevcîh olundu.

Gark-şüden-i sefîne-i Hasan Kapudanı

Doksansekiz târihinde vefât eden Cafer Paşa'nın muhallefâtından olup mîrî için zabt olunan sefâinden «Mürg-i Bahri» nâmiyle müsemâ otuzyedi zirâ' firkateyn sene-i sâbika bahârında sâir süfün-i İslâmiyye ile techîz olunup Akdeniz tarafına tesyîr olunmuştu. Firkateyn-i mezkûr Donanma-yi hümmâyûn'dan dûr olup İstanbul verâsında vâki' Amargos adası açığında firtinaya tesâdiif ve süfün-i atikadan olduğuna binâen tevâli-i telâtüm-i bahr-i mevvâc haşebden masnû' sûret-i esedînin bâlâda bulunan tarafını mahallinden fek ve ihrâc edüp hâline vâkîf ba'zı ricâl-i sefîne heykel-i esedîn külliyyen kat'mî hâhân ve kapudan-ı mezkûr indîfâ'-ı zulmet-i leyî ve sükûn-i rîh-i mûcibü'l-veyl akabinde mahalline vaz'ını tasvîb ve istihsân akabinde heykel-i mezkûrun münfek olan tarafı bahre mûmâs olarak taht-ı sefîneye vâsil ve kuvvet-i mevc-i peyderpeyî ile sabâha dek sefîneyi döğüp darabât-ı mezkûreden derhâl sefînede fevâsil hâsil olup fürcelerden âb-ı deryâ sefîneye mülhak ve der-akab kapudan ve mülâzim ve neferâtın cümlesi bi-kazâ-illahi te'âlâ gark olup fakat güverte üzerinde olan köşk hey'et-i asliyesiyle mahallinden münfek olup lâtmât-ı bahr ile sâhil-res-i necât ve derûnunda bulunan yedi-sekiz nefer kalyoncu bu vesile ile vâreste-i kayd-ı memât oldular.

Ihrâc-ı mevâcîb ve çehre-sây-i elçi-i Felemenk be-pâye-i serîr-i a'lâ

Şehr-i mezkûrun yirmialtinci salı günü mu'tâd üzere tertîb-i dîvân ve

ocaklu zümresine bir kışt mevâcîb ihsân olunup muntazır-ı takbîl-i atabe-i mu'allâ-ünvân olan Felemenk elçisi dahi yevm-i mezkûrda rû-nihâde-i âstân-ı bülend-eyvân ve yevm-i sebt kemâ-sebak Bâbiâlî'de devr olup has oda başı ma'rifetîyle teşrifât-ı hümâyûn-ı şeref-resân-ı vürûd ve sadriazam hazretleri bu iltifât-ı cedîdden nâil-i sürûr-ı nâ-ma'dûd oldu.

Zikr-i indifâ'-ı cederî şehzâdegân ve ihsân-ı pâye be-ser-etibbâ-i hassa

Tâze nihâlân-ı şükûfe-zâr-ı saltanat olan şehzâdegân hazerâtının dîbâ-yi zîbâ-yi ecsâm-ı latîfelerinde nakş-bend-i tabî'at-olan âsâr-ı cederî yâverî-i fazl ve inâyet-i Hakk ile temga-zede-i şifâ-yi âcil ve bu bahâne ile hekimbaşı efendi pâye-i İstanbul'a nâil oldu. (231-b)

Sebeb-i illet-i cederî

Dimâ-i sibyânda leben ve dem-i tamasdân mütevellid olan fuzûl-i rataba ve rakîkayı tabî'at nafd ve def' etmek hikmetine mebnî ebdân-ı insâniyyede beher hâl busûrât-ı mezkûre tekevvün edüp ba'de'l-indifâ' dimâ-i muhteliteye safvet ve kuvvet geleceği kudemâ-yi etibbâ tahkîk etmişlerdir.

Azî-i Ser-çavuşân Elhâc Mustafa Efendi

Mûmâ-ileyhin umûr-ı dîvâniyyede vâki' olan taksîrât-ı tabî'iyyesi ve bâ-husûs tama' u irtikâba dâir ba'zı harekât-ı rediesi muhtebir-i ahvâl-i enâm olan şehriyâr-ı Dârâ-gulâma ma'lûm olmakdan nâşî işbu Saferül-hayrin altıncı pazar günü çavuş-başılıkdan azl olunup rikâb-ı hümâyûnda kapucular kethüdâsı olan Muhsin-zâde damâdi Said Bey çavuş-başı ve mirahor-ı sâni İzzet Paşa-zâde diğer Said Bey kapucular kethüdâsı ve Tekfûr dağı'nda fevt olan Şaban-zâde'nin muhallefâtına me'mûr olup Dergâh-ı âlî kapucu-başılılarından olan Sakızlı Mehmed Ağa mirahor-ı sâni nasb olunup me'mûriyyeti hitâmına dek baş silâhşor Durak Paşa-zâde Said Bey'e vekâlet hil'ati ilbâs ve cem'iyyet-i sü'edâ havâdisiyle işgâl-i avamm-ı nâs kilindi. Çavuş-başılık hizmeti mezlaka-i akdâm-ı ricâl-i devlet ve mihakk-i ibâd-ı erbâb-ı isti'dâd ve haysiyyet olup hizmet-i mezkûrede müstahdem olanların tabî'atlerinde cevdet ve havsalalarında vüs'at ehemm olduğu gibi şâibe-i tama' u hîrsdan tahallüs ve ızhâr-ı gînâ-yi tab' ile âzâde-i mekr-i erbâb-ı¹⁵⁹ tecessüs ve tefahhus olmak dahi elzem olup ma'az-Allâh sevdâ-yi celb-i mâl ile hu-kük-ı nâsî ibtâl (232-a) ve hasminin birini li-illetin istishâb ile nâr-ı gadr u

zulmü iş'âl edenlerin hâne-i avâkîb-ı hâlleri vîrân ve bâ-husûs kizb ü istihzâ-yı âdet ve hile vü hud'ayı tabi'at edenlerin dünyâda hazz u nasîbleri hîmâni ve rûz-i cezâda pâdâşları hüsâr olacağı zâhirdir.

**İsyân-ı mutasarrîf-ı İskenderiye ve ta'yîn-i
asâkir ez-cânib-ı Devlet-i aliyye be-istisâl
an-ber-geşte-hâl ber-mûcib-ı fetvâ-yi şerife**

Kibr-i ru'ûnetde her biri sâni-i Nemrûd olan tâife-i Arnabudun ekserisi cibâl-i şâhika-i asîretü'l-mürûr ve tilâl-i hâlikâ-i sa'betü'l-ubûrda redâet-i fi'âl ve resâset-i hâl ile lâne-sâz-ı tavattun ve ihtilât ve i'tilâfları ber-muktezâyi mücâneset-i re'âyâ-yi müştebihetü'l-ahvâle inhisâr ile nâdân-ı evzâ'-ı sükkân-ı emsâr ve müdün olduklarından gayri mübâlât-ı dîniyyeden ârî olan eşhâs-ı kâsiretu'l-ukûle tahammül-i hükm-i cüz'î-i şerî'at sakîl ve girân ve hevâ-perestân-ı rûzgâra evâmir-i nefş-i emmâre lâ-muhâle muvâfik ve çespân geldiği ecilden bunlar dahi ittibâ'-ı mûcibât-ı enfüs-i redîe ile tarîk-i Hakdan udûl ve hevâlarma gayr-i muhâlif olan teklîf-i mülâyimi kabûl eyleyerek dinlerini semen-i bahse ve âhiretlerini şey-i ehasse fûrûht ede-gel-dikleri ve bu cehl-i müfrit sebebi ile inkîyâd-ı şer'-i mübîn ve itâ'at-i halîfe-i müslimînden tefferru' eden nef ü darr ve hayr u şer ma'lûmları olamayup ru'ûnet ve ma'siyeti âdet ve evâmir-i pâdişâhiye muhâlefeti tabi'at etdikle-rinden gayri sâkin oldukları emâkin aksâ-yi bilâddan olup te'dîbleriyçün taraf-ı Devlet-i aliyye'den ta'yîn-i asker (232-b) hilâl-i tarîkde vâki' olan zu'afâ'-yi nâsi mübtelâ-yi hasâret ve zarar eyleyeceği mülâhazalarıyla hak-larında **وَخَصْ جِنَاحَكَ لَنْ اتَّبِعَكَ** mantûk-ı şerîfi üzere rîfk u mülâyemet üzere icrâ ve câ be-câ pend ü nasîhati mutazammin tenbîhât-ı ekîde ile ik-tîfâ olunur idi. Zîkr olunan tâife-i mefsedet-mu'tâd hilm ü merhamet Devlet-i aliyye'yi acz ü gaflete haml ü isnâd ve muktezâ-yi tabi'at-ı habîseleri olan mel'anet ve sû'i a'mâli yevmen fe-yevmen müzdâd edüp her mevsim-de hevâlarma muvâfik birer küstenîyi sergerde ittihâz ile nâire-i bağı ü udvâni inâre ve mahall be-mahall gubâr-ı fitne ve zulmü isâre ve bâ-husûs bundan akdem İskenderiye mutasarrîfi olan Mahmud Paşa eben an-cedd ni'am-ı gûnâ-gûn Devlet-i aliyye ile mütenâ'im ve iltifât ve nevâziş-i vükelâ ile akrân ve emsâline fâik ve mütekaddem olup İskenderiye sancağı gibi nemâsı kesîr ve mahsûlü vefîr bir memleket-i azîmeye tasarruf ve belki et-râf ve eknâfda vâki' katı çok mahallere bast-ı yed-i tasarruf ile sâye-i dev-letde mâlik-i mâl-i Kârun ve fart-ı batar u servet sebebi ile pâ-nihâde-i vâdî-i cünûn olup usûl-i refâh-ı fukarâ ve ecezeyi kam' ile cem' eylediği

envâl-i mağsûbeyi haşerât-ı nâse def' ve istîmâle ve incizâb husûlü akabinde livâ-i menkûs isyânı def' edüp Devlet-i aliye tarafından te'dîb ve takrîf ve belki kendüye kes-i helâki tecrîf etdirmek irâdeleri mahsûsu oldunda bir müddet sûret-i itâ'at irâetiyle kulle-i ârâm ve sükûna vülûc ve bir-takrîb taraf-ı devletden tahsîl-i afv etdiği gibi kemâkân zirve-i kûh-ı bagy ü isyâna urûc edüp (233-a) hattâ bu esnâda çehre-i tuğyândan ref'-i estâr-ı iktitâm ve dâiresinde mütehaşşid olan erâzil ve eclâfdan başka tâife-i li'âm-ı Ar-nabuddan vâfir eşkiyâyi emrine râm ve bâ-husûs cezîre-i Mora'dan zulmen akçe iddi'â eden Zeynel Papo ve rüfekâsını dâiresine celb ve imâle ve Mora'dan akçelerini tahsîl va'diyle âb-i mekr ü hadîf'ayı isâle eyleyerek bilâ-emr ü fermân İskenderiye'den hurûc ve nehzat ve Bodgorice ve İşboza kal'alarını muhâsara ve tazyîka mübâderet ve mütesellim bulunan İbrâhim Paşa'yi ihrâc ile icrâ-yi envâ'-ı fezâhat ve şenâ'at eylediğinden gayri Karadağ re'-âyâsi üzerine fuzûlî hareket ve içlerine girüp gûnâ-gûn mefsedet îkâ'ına cesâretden sonra İskenderiye'ye avdet ve devlet-i ebed-müddet ile silm ü saffet üzere olan Venedüklünün ba'zi mahallerini gâret akabinde Tiran ve İlbasan ve Görüce ve Ohri ve ol havâlide bulunan kazâları geş ü güzâr ve zahîre ve sâir matâlibât ile fukarâyi mübtelâ-yi envâ'-ı mazarr eylediğinden gayri Kurd Paşa'nın bölgükbaşları ile muhârebe ve birâderi dahi Pekin kal'asını muhâsara eylediği resîde-i sâmi'a-i devlet oldunda Venedüklünün zararını tâhkîk ile ber-muktezâ-yi şer'-i kadîm kat'-ı rişte-i nizâ' ve husûmet ve fî-mâ-ba'd bu makûle hilâf-ı rîzâ hareketden mücânebet etmesi zîmnînda bâ-emr-i âlî mübâşir ta'yîm olunup keyfiyyet ma'lûmu oldunda adem-i ısgâ ve merkez-i ru'ûnet ve huşûnetde pâ-ber-câ olarak tekrâr top ve humbara ve mühimmât istishâb ve İlbasan havâlisinde mütemekkin Kaymak Bey'in üzerine hareket ve şîtâb eylediği sübût-yâfte-i tahakkuk olmağla merkûmun fî-mâ-ba'd dâire-i tav' u İslâh olması gayr-i mutasavver ve def' ü izâlesi emrinde ihtiyâr-ı tesâmûh ve ve tesâhül mucib-i hatar olduğuna binâen (233-b) husûs-ı mezkûr birkaç def'a erkân-ı devlet ile meşveret ve merkûm Mahmud Paşa ve oğlu Ahmed Paşa ve hevâdarlarlardan Tepedelenli Ali Paşa'nın sahîfe-i âlemden nokta-i sekk-i vücûdları hakk olunmak ehemm idügünde yek-sâk-ı muvâfakat olduklarından gayri hâlâ şeyhîlislâm ve al-lâmetü'l-enâm hazretleri dahi fetvâ i'tâ edüp eşkiyâ-yi mezkûrenin tuğ ve sancağı gayri ref' ve İskenderiye Sancağı ilhâkiyle Muhtar Paşa-zâde Mehmed Paşa'ya ve Ohri Sancağı mîrimîrândan İsmail Paşa'ya tevcîh ve ihsân ve Rumeli vâlisi ve Sofya seraskeri Vezîr Abdi Paşa'nın bu hatb-i cesîme me'mûriyyeti istihşân olunmakdan nâşî husûs-ı mezkûr müşârüün-ileyh ile bi'l-mekâtibe muhâbere ve semt-i suhûlet-i maslahat müzâkere olundukda

Sofya ordusunda mevcûd asâkir ve mühimmâtdan mikdâr-ı vâfî top ve levâzîm-ı sâire ifrâz olunup kethüdâsının ma'iyyetine terfîk ve sâir me'mûrlara başbuğ olması müşârûn-ileyh tarafından tasvîb ve temmîk ve kendisi dahi Sofya'dan hareket ve Manastır'a doğru azîmet etmek tedâbîrini zîr ü işâret etmekle der-akab kethüdâ-yi mûmâ-ileyhin me'mûr-ı ma'iyeti olan tavâif-i askeriyyenin iktizâ eden me'mûriyyet emirleri îsdâr ve ihtişâd-ı asâkirden sonra kethüdâ-yi mûmâ-ileyh Manastır üzerinden ve derbendât başbuğu olup bu def'a istisâl-i eşkiyâ-yi mezkûreye me'mûr olan Kurd Ahmed Paşa dahi ma'iyetine me'mûr olan asâkir ile İlbasan üzerinden azîmet etmek ve İskenderiye'nin hasr u tazyîki lâzım geldiği hâlde Bosna (234-a) vâlisi dahi eyâletinde mevcûd ricâl-i harb ü darbe kethüdâsını başbuğ nasb ve bir mahall-i münâsibden mecmâ'-ı asâkire îsâl eylemek üzere me'mûr olduğundan gayri zîr olunan eşkiyâdan ahâli-i İskenderiye tebrîd olunmak fikriyle memâlik-i mahrûsede ve Venedik memleketinde bulunan İskenderiye tüccârı emvâl ve erzakları ile birer mahall-i mahfûzda tevkîf olunup madde ber-taraf oluncaya dek sebîilleri tahliye olunmamak üzere iktizâ eden mahallere evâmir-i aliye tahrîr ve Venedik balyosuna dahi tenbîh olunduğundan gayri zîr olunan mehâzîlin yed-i tasallutları olan İskenderiye ve Ülgün ve Bar ve sâir kılâ'm neferâtı dahi Devlet-i aliye me'mûrlarına mu'in ve zahîr olmak üzere me'mûr olmalarıyla ifâ-yi hak nân u nemek eyledikleri hâlde hizmetleri mebrûr ve sa'ileri meşkûr ve eşkiyâya hevâdarlıklarını tahakkuk etdikde anlar dahi müdemmer ve makûr olacakları ve işbu keyfiyyet netîce-pezîr oluncaya dek neferât-ı merkûmenin iktizâ eden mevâcibleri îrâd ve masraf olunmamak üzere kalemlerine kayd olunduğu mufassal emr-i âlî ile neferât-ı kılâ'-ı mezkûreye ifâde olundu.

Vürûd-ı berîd-i meserret-nüvîd ez-cânib-i vâli-i Şam

İşbu Saferül-hayrin onaltinci yevm-i isneyn mîr-hac Vezîr Cezzâr Ahmed Paşa'nın baş çukadarı Âsitâne-i sa'âdet'e besâret-resân-ı vürûd olup hâmil olduğu tahrîrât kâfile-i hüccâc-ı hidâyet-minhâcın refâh-ı hâl ve âsâyiş-i bâl ile iskât-ı farîza-i hac eylediklerini mutazammîn ve cerde başbuğunu vakt ü zamâniyle müstevfî asâkir ve bâlîgan-mâ-belag zehâir ile hüccâc-ı bâhirü'l-ibtihâca ilhâkını mübeyyin olup leyî ü nehâr işbu haber-i meserret-eser vürûduna derîce-bâz-ı (234-b) intizâr olan firka-i nâciye-i islâm nâil-i inbisât-ı tâm oldu.

Havâdisât-ı Çıldır

Bundan akdem Batum tarafından bir kî'a sefîne vürûd edüp Çıldır ve Tiflis havâdisâtı isticlâb olunmak irâdesiyle sefîne-i merkûmenin re'isi Bâbîâlî'ye iihzâr ve ol havâlinin keyfiyyâtu istihbâr olundukda Ahîsha'da terâküm eden Lezkî tâifesinin o câniblerde bulunan ehl-i islâm'dan beş bin mikdârı âdem ictimâ' ve ihtişâd ve beyza-i sûrh-i nasâra eyyâmında Tiflis ülkesine azîmet ile fetîle-i gâret ve yağmayı îkâd ve hâric ez-hayta ta'dâd-ı ganâîm-i tıraf ve tilâd ile dilşâd oldukları hâlde avdet ve o hilâlde a'dâ vâ-kîf-i keyfiyyet der-akab güzergâhlarında vâki' mi'ber-i sa'bû'l-memerre vâfir asker ve top vaz ü teşhîn ve seriyye-i müslimîn gâfil ez-hâl-i kemîn mâhall-i mezbûre vürûdlarında a'dâ-yi dîn bağıteten zâhir ve bedîd ve top ve tûfeng ile ehl-i islâmm ba'zısı şehîd ve bir mikdârını beste-i kayd-ı isâr ve an-asıl mu'âdât üzere oldukları tâife-i Lezkiyânın hayyen elegirenlerini irâde-i kayd-ı hayat müste'ar eylediklerinden gayri bâkilerinin bir mikdârı ümîd-i necât ile mi'ber-i merkûmun tahtından cârî olan nehre havz ile gark ve bir mikdârı merdâne-ceng ile Ahîsha'da olan ehl-i islâma mülhak olduklarını ve üserâ'-yi islâmiyyeyi Tiflis hâni olan Mekkâr-oğlu'nun biriyle Rusyalu'nun Mezdek nâm kal'ada mukîm ceneraline tisyâr eylediğini takrîr ve âhar kimesnelerden dahi bu takrîri mü'eyyid istimâ' olunan havâdisât âfâkgîr olup Çıldır vâlisi tarafından ahbâr-ı mezkûreye dâir tahrîrât vürûd eylemediğinden eğerçi maddeye sıdk u kizb ihtimâli verildi. Ancak Rusyalu'nun Tiflis hânını istishâbları ve beynlerinde (235-b) nizâm-gîr-i karâr olan itti'hâd ve ittifâkları takrîbiyle bu hâdisenin su'âlinden hâlî olmayacaklarından gayri âdet-i me'lûfeleri üzere cüz'î maddeyi bahâne ve nihâyetce tahrîk ve i'âne ile Tiflis hânını bilâd-ı islâmiyyeye teslît ve Devlet-i aliyye'yi dahi ba'zi evzâ'-i mekr-âludları ile taqlît eyleyecekleri zâhir olmağla istiknâh-ı hakîkat-i hâl ve su'âl-i hasma tehyî'e-i cevâb-ı kat'iyyü'l-me'âl irâdesiyle bundan akdem makâm-ı sadâretten Çıldır vâlisine hitâben tahrîrât-ı seniyye ırsâl olunmuşlığı. Müşârûn-ileyhin bu def'a vürûd eden tahrîrâtının mefhûmunda mukaddemâ Tiflis hâni tarîk-i cedîdi tevsi' ve ta'mîr ve üç bin kadar Rusya askerini ma'iyyetine celb ile sevâd askerini tevfîr eylediği sadr-ı sâbık vaktinde der-i devlet-medâra arz u tahrîr olunup mesfûrun bilâd-ı islâmiyyeye hücûm mülâhazâsıyla rûz u şeb mutabbasîrâne hareket ve tez elden Ahîsha'da bir nev' askerin vücûdu dahi ehemm olduğundan selâbet-i diyânet ve fart-ı şecâ'at ile şöhret bulan ahâlî-i Dağıstan Lezkiyânın hâtileri celb olunmak irâdesiyle Âsitâne-i sa'âdetden tertîb olunan atâyâ-yi mülûkâne ve in'âmât-ı pâdişâhâne rü'esâ-yi ahâlî-i mezkûreye i'tâ ve gazâ ve cihâda tah-

rîz ve iğrâ zîmnînda ısdâr olunan evâmir-i aliyye taraflarına ıserâ ve tavâif-i merkûmeden Çıldır tarafına vârid olan guzât ve mücâhidîn ikrâm ve te'lîf ve ta'yînât ve atîyyât ile tatyîb ve tâtf olunup inde'l-lütûm i'mâl ve ehl-i küfr ü dalâl istîsâl olunmak husûsları (236-a) emr ü fermân olduğuna binâen ber-minvâl-i muharrer atâyâ-yi pâdişâhâne mahallerine müşârûn-ileyh vâsıtasıyla ısal ve lâzîme-i celb-i kulûb tarafından dahi ıfâ ve ikmâl olunup tâife-i mezkûre bu nevâziş ve iltifât-ı aliyyeden mesrûr oldukları hâlde fevc fevc Çıldır diyârına¹⁸⁰ vürûd ve müşârûn-ileyh dahi muktezâ-yi me'mûriyyeti üzere merkûmlara ta'yîn-i me'vâ ve tertîb-i zâd ü kesâda egerçi sa'y-i nâ-mâ'dûd edüp ancak tâife-i mezkûre vakt-i lütûm hulûlüne adem-i intizâr ile anasıl me'lûf oldukları nehb ü gâret-i diyâr-ı küffâr ve seby ü istirkâk ehl-i nâr devâ'isi ile leyl ü nehâr bî-karâr ve men' ü zecrleri hâric-i hayta-i iktidâr ve tahliye sebilleri harâb-sâz-ı bünyân-ı silm ü musâfât olacağı dahi âşikâr olduğuna binâen beyne'l-emreyn mütehayyir kaldığını birkaç def'a Devlet-i aliyye'ye tahrîr ve sadriazam hazretleri o esnâda henüz Özi'den hareket ve Asitâne-i sa'âdet'e tevecçüh ve azîmet üzere olup kâimimakâm-ı âlîmakâm tarafından cevâb-nâmesi vürûd-ı sadr-ı vakûra dek ta'vîk ve te'hîr olunmuşası. Bu aralıkda Tiflis hudûduna karîb olan kazalarda mukim Lezkî askerinden bin kadar ve Erzurum ve Kars havâlisinde bulunan kapusuz ve ekrâd makûlelerinden ve sâir esâmî ve emkinesi mechûl eşhâsdan bir mikdâr suvâri müşârûn-ileyhin emri olmayarak nihânî ittihâd ile yekdiğere ittihâk ve Tiflis ülkesine kasd-ı seby ü istirkâk ile azîmet ve vâfir ganâîm ve ıserâ ahz ve avdetleri hilâlinde zu'afâ-yi nâs ile emvâl ve eşyâyi ilertü ırsâl ve akviyâ-yi kavm (236-b) akabgîr olarak âheste-reftâr ile kat'-i feyâffî ve tilâl ederler iken reh-gülerlerinde vâki' mi'ber-i mâzikda Gürcü ve Rusya askeri toplarıyle kemîn-gîr-i fırsat bulunmalarıyla ale'l-gafle düşmen-i meş'ûm emvâl ve ıserâyı nakle me'mûr olan zu'afâ-yi kavm üzerine gulüvv ü hüccüm edüp tarafeynden muhâbereye mübâşeret ve kesret-i a'dâ-yi li'âm ve gaflet ü killêt-i İslâm bâis-i perişânî ve tefrika olup firka-i muvahhidînin bir mikdârı cur'a-nûş-i câm-ı şehâdet ve bir mikdârı gark-ı nehr-i rahmet-i ahadiyyet ve hayyen ele girenleri dahi mahall-i mu'arekeye karîb Sürem nâm mahalle a'dâ tarafından ısal olunduğu hâlde akeb-gîrân-ı İslâm resîde-i mevzi'i hisâm olup cümlesi birden sell-i seyf-i intikâm ve vâfir a'dâyi vâsita-i şemşîr-i adû-iltikâm ile i'dâm ve gümnâm eyleyerek mi'ber-i mezkûrdan mûrûr ve kirk elli kadar kefereyi me'sûr eyledikleri ve hîn-i muhârebede gerek şehîd ve gerek garîk olan mü'minin adedi mukaddem-i kavm-i Lezkîyân olan şahîsden sû'âl olundukda gerek Lezkî ve gerek ecnâs-ı sâireden telef ve esir olanlar ancak kirk-elli nefere bâliğ olduğunu tefhîm ve muvaz-

zaf ve mu'ayyen asâkir-i pâdişâhîden mecma'-ı mezkûrda bir ferd mevcûd olmadığını müşârûn-ileyh tahrîr ve terkîm edüp Âsitâne-i sa'âdet'de şöhret bulan havâdis her ne kadar helecân-ı kulûbe bâ'is ise dahi neşr-i erâcîfe mübtelâ olan ba'zı zâhir bî-nân-ı avâmin i'zâm-ı madde etmesinden neş'et ve vak'a-i mezkûrenin hîn-i vukû'unda derhâl tafsîl-i mâcerâ olunmadığı dahi maddenin arz u takdîme tahammüllü (237-a) olmayup umûr-ı cüz'iyeden olduğuna delâlet eyleyeceği tâife-i Lezkîyânın zabt u rabtları asır ve sâir tavâif-i askeriyye gibi dâire-i hüsn-i intizâma idhâlleri gayr-i yesîr olduğundan fazla nehb ü gäret her bâr semîr-i zamîrleri ve seby ü istirkâk hülâsa-i fîkr ü tedbîrleri olmağla câ-be-câ bu makûle evzâ'-ı müdhîseye tasaddî ve giderek netîce-i hareketleri bir hâdise-i azîmeye mü'eddî olacağını işâret etmiş husûs-ı mezkûr erkân-ı devlet ile meşveret olunup Tiflis hânının hareketinden hiss olunan sû'-i niyyete nazaran peyder-pey Çıldır'a vürûd eden asâkir-i Dağıstan'ın tefrîki hazm ü ihtiyât kâidesine mugâyir olduğu misillû Rusyalu'nun hân-ı mesfûr ile akd eyledikleri ahd-i cedîde göre düşman zu-hûrunda kendüye i'ânet ve memleketini hifz u hirâset cümle şurûtlarından olup kable'l-lütûm asâkir-i Dağıstan'ın Tiflis ülkesine hücûmlarını Devlet-i aliye'ye isnâd ve nakz-i ahd da'vâlarını dahi pîş-nihâd edecekleri vâridât-ı hâtiordan olmağla te'lif-i cünûd ve hifz-i uhûd beyninde Çıldır vâlisi-ne zü'l-tarafeyn bir vaz'-ı ta'lîm ve telkîn olunmak hulasa-i ârâ olduğuna binâen ol vechile vâlî-i müşârûn-ileyh evâmir-i aliye ve makâm-ı sadâretden mekâtfîb-i seniyye ısdâr ve tisyâr olunmuş idi. Bu aralîkda Rusya elçisi tâlib-i mükâleme olup Neşât-âbâd'da reisülküttâb efendi ile lede'l-ictimâ' Tiflis hâniyle olan mu'âhedelerini tezkâr (237-b) ve Lezkî tâifesini Çıldır vâlisi tahrîk edüp Tiflis diyârına taslît eylediğini iş'âr ile azlini hâstekâr ve tâife-i mezkûreyi Devlet-i aliye adem-i istishâb ile zararlarını def' etmek sûretlerinde ba'zı evzâ' izhâr edüp tâife-i Lezkîyânın Tiflis hâniyle olan muhârebeleri kadîmî olduğuna binâen bu esnâda dahi kemâfi's-sâbık vukû' bulan mücâdelelerini vâlî-i müşârûn-ileyh isnâd bî-mâ'nâ ve hân-ı mersûm fi'l-asil ken-dü hâlinde durmayup fırsatâb oldukça tâife-i mezkûreyi nehb ü târâc ve bâ-husûs hem-hudûd olduğu İran ahâlisini dâimâ hasr u iz'âc eylediğinden gayri Azerbaycan ülkesinde vâki' olan Gence memleketini tazyîk eylediği dahi resîde-i rütbe-i tâhkîk olup gerek Dağıstan'da mütemekkin ve gerek İran zemîninde mutavattîn olanlar ehl-i islâmdan olduklarına binâen her hâlde imdâd ve i'ânetleri halifetü'l-müslimîn olan pâdişâhimiz hazretlerine lâzîmdir diyerek mukâbele ve Dîvân-ı hümâyûn'da mahfûz olan mükâleme ma-hallinde tafsîl olunduğu vech üzere tarafeynden vâfir keyfiyyât îrâdiyle me-

lise hitām verilüp Çıldır vâlisine tekrâr taraf-ı âsafîden mugāyir-i musâlahâ bir vaz' hudûs etmemek sûretleri mü'ekkeden tahrîr olundu.

Hareket ve hücüm-i asâkir-i Dağıstan

Ânîhen zîr ü beyân olunduğu üzere Tiflis Hânının Moskovlu ile mürtebit olan ahd ü misâkî ve tarîk-i cedîdin tevsî' ve ta'mîriyle Moskov askerinden üç bin kadar kefere celb ve istishâbî hasr-ı aklî ile yâ urur ki el-yevm şâh ve vekîlden ârî (238-a) olan diyâr-ı İran'a İstîlâ veyâhud memâlik-i Devlet-i aliye'ye tecâvüz ve i'tidâ kasdma mebnî olduğu zâhir ve hüveydâ olup zîrâ hân-ı mesfûr bundan akdem Dağıstan ve Azerbaycan hânlarını atiyyât-ı mu'accele ve mevâ'id-i mü'eccele ile tarafına istimâle için Rusya elçisini ma'an istishâb ve taraf taraf arz-ı urâze-i dalâlet-me'ab edüp zîr olunan hânlar ber-muktezâ-yi gayret-i diyânet hutâm-ı dünyaya adem-i rağbet ile su'âline seyf-i kâti'i cevâb ve hedef-i itâre-i tîr-i tîz-şitâb etmişler idi. Mukaddemât-ı fâside ile garazdan bu kerre nevmîd ve me'yûs olacak müttefiki olan Moskovlu'nun harben neyl-i maksada fîrsatcu olduğu azhar ve bu keyfiyyetler birkaç def'a taraflarından Devlet-i aliye'ye muharrer olmuş idi. Ahâlî-i İran civar memâlik-i Devlet-i aliye'de vâki' ehl-i İslâm-dan olduklarına binâen cihet-i vahdet-i İslâmiyye iktizâsiyle haklarında lâzîme-i yek-ciheti ve hukûk-ı civâriyyet ifâ olunacağı va'd olunduğundan gayri taraflarından dahi birkaç def'a istigâse ve istimâdâr sûretleri vukû' bulup hattâ itmi'nâن-ı kulûb irâdesiyle kârgüzârlarma evâmir-i aliye tahrîr ve anlar dahi bilâ-taksîr leyl ü nehâr hareket-i a'dâya nazar ile müteheyyi'-i dâr u gîr olmuşlardı. Kezâlik ol havâlide bulunan vulât-ı izâm ve muhâfizîne ve bâ-husûs Dağıstan ahâlisine evâmir ve atiyyât-ı pâdişâhî ırsâl ve düşmen-i dînin sû'-i kasd ve niyyetleri tafsîl ve icmâl olunarak hâzır ve âmâde bulunmaları tenbîh ve tekrîr olunup tavâif-i mezkûrenin salâbet-i dîniyyeleri meşhûr ve gazâ ve cihâda şevk ü muhabbetleri mevfûr olduğundan gayri keferenin hudûd-ı İslâmiyyeye tecâvüzleri giderek kendülere sirâyet ve bâ-husûs hân-ı mesfûr tarafından teklîf olunan sûret-i meyl ü itâ'at merkûmlara mûcib-i teşvîr-i harâret-i diyânet olmağla bu mazarrat-ı melhûzeye âlet olan Tiflis hânını aralîkdan ref' etmek emrinde cümlesi yek-sâk-ı ittifâk ve yekdiğer ile akd-i hibâle-i ahd ü misâk etmişler idi. Bu esnâda devâ'i-i gazâ vü cihâd tavâif-i mezkûrenin şerâyîn-i gayret ve hamîyyetlerini tahrîk ve şevk-i tahsîl-i mesûbe ve ganîmet rişte-i ârâm ve karârlarını tefkîk edüp hânâن-ı Dağıstan'ın eşcâ' ve erşedi olan Avar hâkimi Ümmâ Hân umûm asâkir-i Dağıstan'a başbuğ olup suhûr-ı sayfiyyenin ibtidâsı olan Haziranda

yerlerine hareket ve doğru Tiflis üzerine teveccüh ve azîmet etmek üzere (238-b) olduklarını Çıldır vâlisine arabiyyü'l-ibâre mektûbları ile ifâde etmeleriyle Tiflis Hânı tarafından henüz memâlik-i islâmîyyeye tahattî vukû'u tahakkuk etmezden mukaddem beru tarafından harb ü darbe mübâşeret hasmîn makâle ve i'tirâzına vesile-i kuvvet olacağı mülâhazasiyle vezîr-i müşârûn-ileyh muztarib olup derhâl tavâif-i mezkûrenin başbuğuna ma'rûzâtınız ile mukaddemâ ber-vech-i sefâret Asitâne'ye gönderdiğiniz Cengetay hâkimi Ahmed Hân irâde-i devlet ile avdet edinceye dek olduğunuz mahallerde meksiniz münâsibdir deyû tahrîrât tisyâr ve tahrîrât-1 mezbûre vâsil olmazdan mukaddem tavâif-i mezkûre hareket etmiş bulunurlar ise Çarunale nâm mahalle nüzûl ve muhârebeden hâli olmayacaklarını bu def'a der-i devlet-medâra müşârûn-ileyh tahrîr ve ihbâr ve ne gûne hareket iktizâ eyler ise emr ü fermâna muntazır olduğunu iş'âr etmiş asâkir-i mezkûrenin müsâlahâ esnâsında Tiflis diyârına hücûmları gayr-i münâsib ve ber-muktezâ-yi hâl diyârlarına ircâ'lari emr-i lâzib olduğu müşârûn-ileyh tahrîr hilâlinde asâkir-i mezkûre nehr-i Kanik'dan ubûr ve bir mahalde ârâm etmeyerek Tiflis diyârına duhûl ü ubûr eyledikleri hasebiyle Tiflis hânı ve ma'iyyetinde olan Rusya sergerdesi mevcûd olan asker ve toplarını istishâb ve tâife-i mezkûreye sedd-i râh-i mümâna'at olmak endişesiyle Kahet taraflarına azîmet ve şîtâb eylediklerinden asâkir-i Dağıstan'ın seyl-i bârân gibi üzerlerine inhidâr ve insibâblarını müşâhede ve tâb-âver-i münâceze ve mukâra'a olmayacaklarını cezm ile tarîklerini tahliye ve menâ'at ve istihkâm ile (239-a) meşhûr olan ma'âkil ve husûnda kenâra-gîr-i tevakkî ve tehaffuz oldukları ma'lûm oldukda tavâif-i merkûme doğru Tiflis diyârına ilkâ-yi âvâze-i muhâfât ve âfât ve a'zam-ı esbâb-ı feth-i kılâ' ve akdem-i levâzîm-ı zabit-1 bıkâ' olan top ve mühimmâtdan hülüvv ü tecerrûdleri takrîbi ile husûn-ı menî'adan olan Tiflis kal'ası semtine adem-i iltifât ve Tiflis kurbinde vâki' ma'âdin-i sîmin istihlâsi fikriyle tertîb-i kümât u guzât etmeleriyle zîr olunan ma'âdini hamle-i vâhidede zabit u teshîr ve kasd-1 mukâbole ile i'mâl-i nîze ve tîr edenleri istisâl ve tedmîr ve katı çok nîsvân ve sib-yânları seby ü esîr eylediklerinden gayri bir fîrkası Tiflis'e dört sâ'at mesâfe olan Lori kal'asını hasr u tazyîk etmiş bulunduklarından ale's-seher kal'a-dan küffâr-ı dûzah-makarr hurûc ve Dağıstan askeri derûnuna vûlûc edüp tarafeinden nâr-1 kâr-zâr iştî'âl ve guzât-1 nusret-me'âl hulûs-1 bâl ile yek-diğere gayret ve hamîyyet vererek mukâbole-i a'dâda misâl-i cibâl sâbit ve üstüvâr olmalarıyla temâdî-i muhârebe ve tevâlî-i mukâra'a ve mudârebeden nâşî dört yüz mikdârı gâziyân-1 ma'gîret-nîşân lâbis-i câme-i sîrh-reng şehâdet ve altı-yedi yüz mikdârı merdân-1 şecâ'at-nîşân âzûrde-i zahm-1 hasm-1

bed-tiynet olur küffârdan dereke-i cahîmi makarr u makâm edenlerin hesâbı nâ-güncâ-yi havsala-i erkâm ve nîze-i cân-sitiz-i muvahhidînden çâşni-yâb-ı zahm-i mezâlet olan abede-i asnâmin adedi hâric ez-hayta-i aklâm olup gürûh-ı a'dâ mahzûn ve makhûr ve guzât-ı muvahhidîn zâfir ve man-sûr (239-b) olarak dest-keş-i ceng ü cidâl ve bu vak'a-i hâileden Tiflis hâ-nı muztaribü'l-hâl olduğuna binâen nefâis-i emvâl ve tavâif-i ahmâl ve es-kâlini Tahet kal'asına ısal ve muhâfaza-i memleketi fikriyle askerini iktizâeden mahallere tesrîb ve ırsâl ve kendüsü bi'n-nefs Tiflis kal'asını muhâfaza ile muntazır-ı encâm-ı hâl olmuş idi. Asâkir-i Dağıstan Tiflis kal'asını zabt u feth ümîdiyle Ahalkelek sahrâsını makarr ve Çıldır vâlisine top ve mü-himmât için peyderpey ırsâl-i haber eylediklerinde vâlî-i müşârun-ileyh te-lâş ve ıztirâba dûçâr ve bilâ-emr-i katî asâkir-i mezkûrenin ülkâ-yi Tiflis'e hücûmları mûcib-i serzenîs ve itab-ı devlet ve mugâyir-i rızâ-yi erkân-ı sal-tanat olur dâ'iyesiyle garîk-i teyyâr-ı efkâr olup bi'n-nefs Çıldır'dan hareket ve sahrâ-yi mezkûreye azîmet edüp inkızâ-yi zamân-ı zemistân karîb ve mu-hasara ve feth-i kal'a muhtâc-ı zamân rahîb olduğundan gayri Tiflis üzerine azîmet şimdilik murâd-ı devlet-i ebed-müddet olmamağla el-hâletü-hâzîhi va-tanlarınıza avdetiniz münâsibdir deyû her ne kadar bast-ı mukaddemât-ı ma'küle etdi ise kârger olmayup ta'âkib-i eyyâm-ı şitâ ve kesret-i zahm-dârân ve merzâ takribî ile avdetimiz düshâr ve memleket-i imâm-ı müslî-mînde bu sene meştâ-nişîn oluruz deyû ısrâr ve bu aralıkda fukarâ ve zu'afâ pâ-zede-i hasâr olduklarından gayri memâlik-i pâdişâhîde zehâir killet ve hevâyic ve levâzîmâta nedret târî olup ne hâl ise vâlî-i müşârun-ileyh tarâfindan ba'zı hedâyâ ve hila' takdîmiyle rü'esâ-yi asâkir-i mezkûre derûnuna teferruka ilkâ (240-a) ve Akkuşa kadısı ve Çartale rü'esâsı dört beş bin as-ker ile müfârakat ve diyârlarına avdet eyledikleri Ümme Hân ve Ali Sultan mücâb olmayup hezâr-zahmet ile memleket-i hakânîden izâhe ve ib'âd ve Tiflis ve Açıkbâş hudûdunda vâki' Dahan nâm Gürcü kal'asının nez' ü tes-hîrini murâd eylediklerine binâen hemen oldukları mahalden tûnâb-ı ikâmet ve ârâmi hall ve seyf-i sârîm-ı cihâdi sell eyleyerek cânib-i maksûda matiy-ye-rân-ı isti'câl ve şimdiye dek kal'a-i mezkûreyi nez' edecekleri ba'îd-i ani'l-ihtimâl olmadığı ve Tiflis hâninin güzîde askeri olan kabâil-i a'câm mütefer-rik ve bu takrib ile mesfûre za'af ve teşviş lâhîk olup Tiflis re'âyâsı Revan ve Karabağ taraflarına ve dört bin hâneneden mütecâvizi dahi Kars hudûduna nakl eyleyüp havâlî-i merkûmede sâkin olan ba'zı aşâir-i devâbb ve mevâ-şîlerin gâret eylediklerinden karâra tahammül edemeyüp nihâyetü'l-emr hu-dûd-ı Kars'dan hareket ve eyâlet-i Çıldır'a azîmet eylediklerini Erzurum ve Çıldır vâlileri tahrîr ve beyân etmişler. Tiflis maddesine dâir Rusyalı ile

vâki' olan mükâlemenin bir süreto bu def'a taraf-i devletden vezîr-i müşârûn-ileyhe ırsâl ve şurût-i musâlahanm muhâfazası ve asâkir-i Dağıstan'ın adem-i tenfîr-i kulûbları tenbîhâtı tafsîl ve icmâl olunduğundan gayri müşârûn-ileyeh bu esnâda azîm masârif'e mübtelâ ve taraf-i devletden istî'âne ve isticdâ edüp matlûbuna müsâ'ade hâric-i hayyiz-i imkân olduğuna binâen şimdilik (240-b) taraf-i sadriazamîden beş bin guruş an-nakdin harchik ve bir mikdâr eksiyi ve elbise ırsâl olundu. Bundan sonra Çıldır vâlisinin tekrâr tahrîrâtı vürûd edüp mefhûmunda bundan akdem hudûd-i hakâniâden ihtarâc ve vatanlarına i'âde olunan Avar hâkimi ve Ali Sultan hilâl-i tarîkde vâki' Dâhân kal'asını muhâsara eylediklerine binâen kal'a-i mezkûreyi feth ü teshîr ve derûnunda olan küffârı kahr u tedmîr eyledikleri evânda muktezâyi harb üzere taraflarında dahi katı çok mecrûh bulunup memleketlerine ısal olunmaları muhâl olduğundan gayri Tiflis ve Rusya askeri mühimmât ve top ile mürûrlarına mümâna'at ve mevsim-i şitâ hulûlü dahi mâni'-i azîmet olup zarûrî Çıldır'a avdet ve bahara dek Çıldır'da misâfireten ikâmet istid'âsında olduklarını işaret ve asâkir-i mezkûrenin tard u teb'îdleri müşkil ve bu asker-i kesîrin müddet-i medîde ikâmetlerine serhadd re'âyâsi gayr-i mütehammil olduğunu ifâde etmiş husûs-i mezkûr yine erbâb-ı şûrâ ile müzzâkere olunup evvel bahâra dek misâfireten ikâmetleri istihâsân ve fukarâ ve zu'afâya bâr-girân olmamaları mülâhazâtiyle şimdilik elli bin guruş Erzûrum vâlisinin darbhâneye olan deyninden havâle olunup üç-beş gün zarfında Çıldır vâlisine ısal olunması emr ü fermân buyuruldu.

Ta'mîr-i bend-i âb ve termîm-i kusûr-i nüzhet-me'âb

Peder-i sa'îdü'l-me'âsir-i pâdişâh-i devrân Gâzi Sultan Ahmed Hân sakâhu'l-lahü zülâlü'l-gufrân hazretlerinin himmet-i kûh-efgen-i mülükâneriyle bin yüz (241-a) otuzbeş târîhinde müceddeden binâ olunan bendlere mürûr-i vakt ile vehn ve rahne târî ve müctemi' olan miyâh sûy-i diğere çekide ve cârî olarak vakt-i hâcetde kîllet-i me'alib-i teşne-gân-ı enâmın mûcib-i ıztırâb ve ıztırârı olmakdan nâşî bu zarar-ı âmmîn def'iyle bendlerin ta'mîrine ve ale'l-husûs bend-i kebîr ve çiftehavuzlar üzerinde mebnî olan kusûr-i bî-nazîr temâdî-i zamân ile hâne-i kalb-i âşik gibi vîrân ve rahne-gîr olup zîkr olunan kâşânelerin dahi termîmine irâde-i hümâyûn ta'alluk etmekle derhâl çîre-destî-i mühendisân-ı asr ile sâlifiü'l-beyân bend ve kasırların ta'mîr ve termîmine mübâşeret ve ihtimâm ve birkaç mâh zarfında itmâm olunup menba'-ı cûybâr-ı cûd ü ihsân mevrid-i sevâkî-i birr

ü imtinân olan pâdişâh-i mekârim-ünvân bu vesîle-i cemîle ile mazhar-ı du'â-yi firâvân oldu. Zîkr olunan bend ve kasırların ta'mîriyün sâbıkâ muhâsebe-i evvel Ali Râîf Efendi'nin ve müderrisîn-i kirâmdan Münib Efendi'nin çekîde-i hâme-i irfânları olan tevârîh-i bedâyi'-nigâr sebt-i sa-hîfe-i âsâr kılındı.

*Sulandı ağızı râik-hâmenin cûş-i hurûşundan
Olurken çâşnî-bâhş-i selâset nazm-i garrâya*
*Bu hayr-i câriye mezc eyledim âb-i hayat âsâ
Selîs ü pâk iki târîh-i garrâ beyt-i yekâtâya*
*Yekî sedd çekdi bak mâye Hamîd Hân-i felek-mâye
Su sizmaz bunda hâşâ ecr ile mâ-beyn-i icrâya*
*Münibâ bende bir beyt ile yazdı iki ter-târîh
Kitaş dikdi alup meydân Vehbî-i suhan-gûyî*
*Güzel sedd yaptı Abdülhamîd bend eyledi suyu
Su başıdır ki çekmiş bende bu sedd-i âb-i dil-cûyi (241-b)*

İbkâ-yi eyâleteyn-i Şam ve Trablus

Hâlâ mîr-hac ve vâlî-i Şam olan Vezîr Cezzar Ahmed Paşa avn-i hâlik-i bî-çûn ve müsâ'ade-i baht-ı hümâyûn ile bu sâl-i meyâmin-makrûnda hüccâc-ı zevî'l-ibtihâcî âminen ve sâlimen îsâl ve ircâ edüp kezâlik Trablus beyler beyisi ve cerde başbuğu olan Süleyman Paşa vakityle hüccâca il-tikâ ve hizmet-i lâzimesin edâ eylediği haberleri teşnîf-sâz-ı sâmi'a-i devlet olduğuna binâen işbu Rebi'ül-evvelin dokuzuncu isneyen günü ikisinin dahi mansıbları takrîr ve ibkâ olundu.

Azîz-i Reisülküttâb Esseyyyid Feyzullah Efendi ve nasb-ı Esseyyyid Mehmed Hayri Efendi ve emîn-i Tersâne şüden-i Mir Atâullah Efendi

Müşârûn-ileyh bir müddetden berû câh-ı defterî ve hizmet-i riyâ-setde istikrâr ve zâtında infikâkî gayr-i mutasavver olan mehâil ve me'âsir ve rüsd ü sadâkatî ahsen vecihle izhâr edüp istimrâr-ı baht-ı hemvâr ve tetâ-bu'-ı mûcibât-ı ikbâl-i rûzgâr ile her bâr mesânid-i ülyâda zânû-zede-i kadr ü i'tibâr ve nesk-i sâzende-i umûr-ı kibâr u sıgâr olmak bir şahsa gayr-i

müyesser ve bir hâle intikâl lâzım-ı mâhiyyet-i beşer ve bâ-husûs vaz' u ref' ve hatt u tenzîl muktezâ-yi tabi'at-i kader olduğuna binâen işbu Rebi'ül-evvelin onbirinci cum'a günü müşârûn-ileyh câh-ı siyâsetden ma'zûl ve hânesinde mükerremen ikâmet ile du'â-yi devâm-ı ömr-i devlet-i pâdişâhîye meşgûl oldu. Hizmet-i menî'a-i riyâset mukaddemâ bir def'a dahi zât-ı ber-güzide-sifâtlarıyle kesb-i zîb ü ziynet edüp vâkif-ı umûr-ı düvel ve ârif-i (242-a) ahvâl-i milel mecmû'a-i ilm ü kemâl yekâtâ-güher-i ma'ârif ü efdâl müteheccid ü zâhid müteverri' ü âbid kutb-ı dâire-i istikâmet medâr merkez-i i'timâd ve emniyyet nuhbe-i ricâl-i bâ-kemâl zübde-i hayr-hâhân-ı devlet-i ebed-ittisâl gayret-keş-i dîn-i mübîn pîr ü selef-i sâlihîn olan Esseyiid Mehmed Hayri Efendi hazretlerine tefvîz buyurulup münhal olan Tersâne-i âmire emâneti dahi Abdullah Bey-efendi'ye yevm-i mezkûrda tevcîh olundu.

İntikâl-i Şehzâde Sultan Süleyman

Şehzâde-i müşârûn-ileyhîn verd-i tarîden nâzik olan cism-i şerîfine illet-i cederî âriz olup sagîr ü kebîr ganî ve fakîr ifâkatî için secde ber-endâz-ı mihrâb-ı tazarrû' olmuşlar iken *إذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ* medlûlü üzere illet-i mezkûreden ifâkat mümkün olmayup işbu şehr-i Rebi'ül-evvelin onsekizinci hamîs günü kabîl-i asrda mürg-i rûh-ı şerîfi cânib-i sidretü'l-müntehâya tâir ve bu reziyye-i şâmiletü'l-aktârdan kâffe-i nâs mütekeddîr oldu.

Azîz-i Kethüdâ-yi Sadriazamî Abdi Bey ve nasb-ı Feyzi Süleyman Efendi ve tevkî'i şüden-i Ahmed Nazîf Efendi

Sadriazam kethüdâsı olan Abdi Bey-Efendi'nin ânifen zîr ü beyân olunduğu üzere nâsiye-i hâlinde esirre-i rûş ü reviyyet bedîdâr ve ale'l-husûs bir müddet memâlik-i mahrûse-i pâdişâhîde cesîm me'mûriyyetler ile geş ü güzâr edüp ahvâl-i enâma vukûfu melhûz-ı ulû'l-ebsâr olduğuna binâen sadriazamî kethüdâlığına istihdâm ile derece-i liyâkat ve dirâyeti ihtiyâr olunmak üzere irâde buyurulmuşıldı. Mûmâ-ileyh bir zamân (242-b) rîkâb-ı hümâyûnda mesbûkî'l-hidme olarak kesb-i takarrüb ve te'ennüs eylediğini sadriazam hazretleri teferrüs ve bâ-husûs kethüdâ nasb olunmasına muhayyel olan meyl ü rükûn-ı pâdişâhîyi tahassüs ile mûmâ-ileyhî rakîb-i mesned add edüp serâir-i umûrunu ihfâ ve izmâra şurû' ve yekdiğe-re muhâlefet ile ân-be-ân miyânlarında garâib-i ahvâl vukû' bulmağa başla-

yup kethüdâ-yi mûmâ-ileyh dahi istikâmetine iğtirâren ba'zı mekrûh zann et-diği umûrda adem-i müşâreket ve gayr-i mestûr olan hikd ü nefret sadr-i vakûru istişâr ile bâzû-yi iktidârına îrâs-ı rahvet edüp tayf-ı hayâl ve zûre-i şâhid-i mümteni'ü'l-visâlden esra' olan müddeti mu'âreze ve münâkaşa ile mürûr-ı ahrâr-ı nâsı abîd-i mübtâ' ve serkeşân-ı zamâneyi mîz'ân ve mutvâ' eden secâyâ-yi medâra ve müdâcât ahad tarafeynden iltizâm olunmayarak umûr-ı devletde ihtilâl ve teşviş zuhûr eylediği ma'lûm-ı şehriyâr-ı kâmilü's-şu'ûr oldunda azli irâde ve işbu yevm-i isneyn haly-i mevhûm u muhayyel ile ârâste ve müzeyyen olan azrâ-yi bedî'atî'ü'l-cemâl-i ümîdden vuslata bedel müşâhede-i hicrân u beyn ve mazhar-ı mesel-i اغا بين و بين من احبه بعد المهرقين olup ya'ni kethüdâlılkdan ma'zûl ve hânesinde gûşe-gîr-i inzivâ ve humûl ol-du. Çünkü sâik-i takdîr mümteni'ü't-taŷyîr bir emrin hüdûs ve tekevvününü irâde ile hikmet-i bâligasını icrâ ede. Lâ-cerem bi-hasebi'z-zâhir vukû' bulan esbâb-ı âyîka ve ilel-i mu'ahhiresini dahi def' ü izâle eyleyeceği zâhir olup (243-a) binâen alâ-zâlik kethüdâ beyin azli tahakkukunda mu'tedil ve me'mûnül-gâile bir zâtın hizmet-i mezkûreye takrîbi lâzım gelüp hâlâ şîkk-ı sâni' olan Kesriyeli-zâde Bekir Bey irâdeye muvâfîk ve bu mesnede lâyîk- dir deyû sevk ve üzerinde olan şîkk-ı sânilik dahi yazıcı-i esbak İzmîrî Ahmed Efendi'ye tasmîm ve ikitisine birden yevm-i mezkûrda da'vetci gönde-rildikde Ahmed Efendi der-akab icâbet ve Kesriyeli-zâde rükûb u nûzûle adem-i kudretinden ve cümleye ma'lûm olan vesvese misillû ba'zı illetinden bahs ile aczini izhâr ve bu mesnedin recülü olmadığına i'tirâf ile da'vetciyi i'âde ve merküm dahi gelüp kazîyyeyi suğrâ ve kübrâsiyle tertîb ve ifâde et-dikde îrâd etdiği a'zar dâhil-i dehlîz-i simâ' olmadığına binâen merküm der-hâl ircâ' ve kudûmunda isrâ olunup efendî-i mûmâ-ileyh kemâkân a'zârını şumârende-i benân-ı beyân ve adem-i kabûl-i maddeden teferrû' edecek en-vâ' ukübete sîne kûşâ-yi istibâr olduğunu i'lân ile muntazır-ı emr ü fermân olduğu velî-i devlete ifhâm ve der-akab keyfiyyet ma'rûz-ı atabe-i sûreyyâ makâm kılındıkda câh-i reff'-i kethüdâyi bâdî-nazarda zuhûr eden âriza-i garîbenin indifâ'iyle fil-asıl zâtına mukadder olup hâlâ tevkî'i ve mukademâ bir def'a dahi kethüdâ-yi sadr-ı âlî ve reisülküttâb ve defterdâr-ı şîkk-ı evvel olan Feyzi Süleyman Efendi hazretlerine tevcîh olunmak bâbında ba'zı nasâiyih ve tenbîh-i mülûkâne ile meşhûn hatt-ı hüümâyûn-ı şeref-yâfte sudûr ve der-akab da'vet olunup takbîl-i dâmen-i sadrî's-sudûr eyledikde revis-i istîhâl (243-b) ve istihkâkına iksâ-yi ferve-i semmûr-i fâizi's-sûrûr kîlinup münhal olan mansîb-i tevkî'i şöhret-i şâyi'a ve ahlâk-ı râyi'aları âfâk-gîr olan Ahmed Nazîf Efendi hazretlerine tevcîh ve İzmîrî Ahmed Efendi bu mülâbese ile sıfrü'l-yedd ve muhamerü'l-hadd hânesine avdet eyledi. Hak

budur ki Feyzi Süleyman Efendi hazretlerinin akl u kiyâset ve rüsd ü fetâ-netleri cümle içinde müsellem olup âsârları müntesir ve kemâlât ve ma'ârifleri mâ-sadak-ı *لَا خَرْ كَرْ كَرْ كَرْ* olduğundan gayri fart-ı sıdk u istikâmetleri ve Devlet-i aliyye'ye müddet-i medîdeden berû sebkat eden hizmetleri kâbil-i inkâr olmayup zât-ı sutûde-sifâtları hassaten kabûl-i âmme derkâr ve bu def'a vâsita-i fâzilâneleriyle Devlet-i aliyye'de katı çok âsâr zuhûru meczûm-ı sigâr u kibârdır.

**Azî-i Sadriazam Ali Paşa ve nasb-ı Yusuf
Paşa ve Kâimimakâm şüden-i Kapudan-ı
deryâ Vezîr Gâzi Hasan Paşa**

Müşârûn-ileyh bundan akdem iki def'a Özi gibi bir ma'kîl-i hatîre muhâfiz olup hîn-i ikâmetinde tavâif-i askeriyye ile imtizâc ve ülfet ve kal'a-i pâdişâhîyi mazarrat-ı a'dâ-yi dînden vikâye ve himâyet eylediğinden gayri vâli olduğu sâir memâlikde dahi lâzîme-i i'tidâl ve iktisâda râ'i ve def-i mezâlim ü ta'addiyâta sâ'i ve bâ-husûs salâh-ı hâl ve safvet-i bâli gayr-i mestûr ve hükkâm-ı örfün ehven ve aslahı olduğu beyne'l-enâm meşhûr olup bu mülâbese ile hayır-hâhân-ı devlet taraflarından câ-be-câ sadâret-i uzmâya sevk ve zamîr-i münîr-i hazret-i şehriyârîde (244-a) semâ'an hâsil olan dâiye-i sevk ber-taraf-sâz-ı illet te'hîr ve avk olup Halîl Paşa'dan sonra mûhîr-i hümâyûn ile mükerrerleren adrâb ve etrâbinin dağ ber-dil hasret oldukları iltifât-ı mülükâneye mazhariyyetle mübâhî ve hürrem olmuş idi. Müşârûn-ileyh bir müddet Asitâne-i sa'âdet'de ikâmet ile mu'azzamât-ı umûr-ı devletde istihdâm olunmamış olduğuna binâen kavânîn-i devlet ve kavâ'id-i saltanata vâkîf olmayup zamân-ı yesîrde tabâyi'-i muhtelife-i nâse kesb-i ittilâ' mümkün olmadığından umûr-ı vekâlet-i kübrâyı idârede âciz olacağını ba'zı erbâb-ı tedkîk tahkîk eylediklerinden gayri sadâret-i uzmâya pâ-nihâde-i i'tilâ olduğu günden azline dek cemî' nâs fi küll-i hîn ü ân azline müterakkib ve nigerân ve kendüsü dahi şu'unât-ı mütegayyireti'l-esâlib-i devlet-i edeb-bünyânın memâlik-i sâirede vukû' bulan umûr-ı avâma kiyâs olunmayacağıni derk ve iz'ân ile dem-be-dem tekevvün eden ahvâl ve âsârin tesviye ve tanzîmine dermânde ve hayrân olup müddet-i sadâretinde min-gayr-i amdin vâki' olan aserât-ı tabî'iyyesi ba'zı e'âzîm-ı hüddâm-ı bâb taraflarından setr ü ikâle ve zann ve i'tikâdında müstakîm add olunan ârâ-i mu'avvece ve sakîme semt-i râstiye imâle olunarak bu ana dek i'mâl ve ale'l-husûs ma'arret-i cehl-i müfrît hasebiyle beyne'l-emîr ve'l-vezîr vâcîbü'l-ihtifâ olan ba'zı sîrr-ı mazmûnun ketm ve hifzı mümkün olmayup

bi-hasebi'l-lüzüm bî-vakt ü ibbân sudûr eden hutüt-i hümâyûna ittibâ' makülelerinin (244-b) vukûf-i zarûrileriyle nice mehâzir-i mütenevvi'a tekevvün eyleyeceği nezd-i terd-i mülükânde meczûm olduğundan fazla ba'zi erbâb-i zevâhir lisânlarında şe'âmet-i kadem ile mezkûr ve adem-i dirâyet ve satvetini îkân ile vakt-i sadâretinde ba'zi erbâb-i fiten ü şûr memâlik-i mahrûsede ser-ber-âverde-i zuhûr olduğuna binâen işbu Rebi'ül-evvelin yirmiüçüncü günü sadr-ı devletden azl olunup sebkat eden hizmetine ri'âyeten ma'lûm-i hass u amm olan salâh u takvâsına hürmeten emvâl-i sâmete ve nâtûkasına ta'arruz olunmayup cümlesi taraf-ı hümâyûndan in'âm ve ihsân ve Selânik mansibi ve İsmail cânibi seraskerliğiyle dahi mesrûr ve şâd-mân kılıñup kapudan-ı deryâ Vezîr Gâzi Hasan Paşa hazretleri bu def'a dahi kâimimakâm nasb u ta'yîn ve bundan akdem zât-ı huceste-sifatlarıyla memleket-i Mora tezyîn olunan Vezîr Yusuf Paşa hazretlerinin akl u fetânetleri mücerreb erbâb-ı idrâk ü yakın ve rüşd ü reviyetleri gibta-fermâ-yi ukalâ-yi mütekaddimîn olduğundan gayri Âsitâne-i sa'âdet'de tûl-i meks ü ikâmetle serâir-i saltanat-ı aliyyeye vâkif ve dâنâ ve bâ-husûs cemî' erbâb-ı elbâb fark u temyîzinde arak-rîz-i acz ü ıztırâb oldukları nabz-ı muhtelif'i'd-darabât devlet-i seniyyeye âşinâ bir vezîr-i Felâtun-ârâ olduğu nezd-i ferd-i mülükânde zâhir ve hüveyda olup berîd-i besâret-i sadâret-i uzmâ alâ-cenâhü'l-isti'câl savb-ı vâlâlarına isrâ ve irsâl olundu.

Azl ve nasb-ı mektûbî-i sadr-ı âli ve beylikci süden-i (245-a) Râşid Mehmed Efendi

Sâbikâ sadriazam mektûbcusu olan Mehmed Râşid Efendi'nin an-asıl neş'eti Dîvân-ı hümâyûn kaleminden olup kesret-i istihdâm ile kalem-i mez-kûrun dekâyık u hakâyıkına muttali' ve tahsîl etdiği meleke ve isti'dâd tekrar beylikci olmasını müstelzim ve müstetbi' olmağla şehr-i mezkûrun yirmisekizinci sebt günü efendi-i mûmâ-ileyh hizmet-i mezkûre ile tatrib ve selefi Abdullah Efendi kemâ-fi'l-evvel hizmet-i mektûbî ile dâire-i asafîye takrib ve selefi İbrâhim Efendi'nin hizmetinde kusûru olmadığına binâen me'yûs ve mahrûm in'izâl ü infisâli revâ görülmeyüp muvakkaten silâhdâr kitâbeti tevcîhi ile mûmâ-ileyh tatyîb olundu.

Azl-i Ağa-yi Bâbüssa'ade

Kapu ağası Mehmed Ağa'nın bu esnâda ba'zi hareket ve tavrı mizâc-ı hümâyûna muhâlif ve bâ-husûs mahmûl-i dûş-i iktidârı kılınan hizmet-i

cesîmede meslek-i nasafet ü i'tidâlden mütecârif olduğuna binâen işbu şehr-i Rebiül-âhirin yedinci isneyn günü mûmâ-ileyh azl olunup hânesinde ikâmeti emr ü tenbîh ve kapu ağalığı birkaç def'a has oda başı olup beyne'n-nâs siyret-i hasene ile müştehir ve bir müddetden berû ma'zûlen Üsküdar'da ikâmet ile zuhûr-ı lûtflı mevlâya muntazır olan Osman Ağa'ya tevcîh olundu.

**Azl ü nasb-ı Şeyhüislâm ve nefy-i ser-etibbâ-i
hassa ve Reisülküttâb-ı sâbık ve terfi‘-i ba‘zı ulemâ**

Şeyhüislâm olan Dürri-zâde Mehmed Arif Efendi hazretlerinin has-be'l-iktizâ azilleri lâzım gelüp şehr-i mezkûrun onuncu Perşembe günü (245-b) müşârûn-ileyh sadr-ı fetvâdan tenzîl ve Rumeli pâyesiyle sadr-ı Anadolu olup fikih ve usûlde Numân-ı zamân ve ulûm-ı âliyede Râzî-i devrân olan Müftî-zâde Ahmed Efendi hazretleri câh-ı vâlâ-yi meşîhet-i islâmiyye ile tebcîl ve münhâl olan Anadolu sadâreti Anadolu pâyesiyle sâbıkâ İstanbul kâdısı Mekkî Mehmed Efendi hazretlerine tevcîh olunup manzûme-i ikbâlleri Rumeli sadâreti pâyesiyle dahi tezyîl ve İstanbul pâyesiyle hekimbaşı olan Hayrullah Efendi'nin arpâlığından zuhûr eden şükât ve bâ-husûs Enderun-ı hümâyûn halkı beyninde müştehir olan adem-i meymenet tatayyuru sâmi‘a-res-i şehriyâr-ı sutûde-sifât olduğuna binâen yevm-i mezkûrda mûmâ-ileyh dahi azl ve Gelibolu'ya iclâ ve müderrisîn-i kirâmdan Kürk-zâde Hasan Efendi'nin riyâset-i etibbâ ünvâniyle kadr ü menzileti a'lâ olunup reisülküttâb-ı sâbık Feyzullah Efendi'nin an-asıl vesvese ve vehmi gâlib olup bu sebeble ihtilât-ı nâsdan mücânebet ve tesettür ve tevakki ile hânesinde ikâmet eyler iken mûmâ-ileyhe ba‘zı vaz‘-ı nâ-bercâ isnâd ve iğrâ ve bi-hükmi كُلْ نَسْعَمْ hakkında derkâr olan teveccûh ve meyl izâle ve ilgâ olunup derhâl İstanköy cezîresine nefy ü tağrîb ve kudât-ı İstanbul'dan Birader zâde Yakub Efendi ve Tarsusî-zâde Mustafa Efendi ve hâlâ İstanbul kadısı ve nakîbü'l-esrâf olan Dervîş Mehmed Efendi hazerâti sadâret-i Anadolu pâyeleriyle tenşît ve tatrîb olundu.

Fevt-i mutasarrif-ı Köstendil ve Vezir Hasan Paşa

Ber-vech-i arpâlık Köstendil sancağına mutasarrif olup bu esnâda Fet-hüslâm muhâfazasına me'mûr olan Vezir (246-a) Livadyalı Hasan Paşa'nm mürg-i şikeste-bâl rûhu rubûde-i ukâb-ı ecel olduğu haberi vâsil-ı der-i devlet-medâr olup taraf-ı mîriye ve saîr mahallere olan duyûn-ı kesîresi edâ

olunmak irâdesiyle zabt-i muhallefâtına ve Livadya ve İstefe'de vâki' emlâk ve akârinin fûrûhtuna başka başka mübâşirler ta'yîn olundu.

Nasb-i emîn-i surre

Dergâh âlî kapucu başılarından Zahneli Hasan Ağa îrâd-i kesîr ve mât-i vefîr ile şehîr olmakdan nâşî seraskerler tarafından teshîl-i maslahat veyâhud celb-i menfa'at irâdeleriyle gâh ordu defterdârlığına ve gâh kılâ' ta'mîrine sevk olunduğunu tafattun ile giderek bir mahalle me'mûr ve ga-râmet-i mâliyye ve metâ'ib-i bedeniyye ile bî-huzûr olacağını cezm edüp hakkında dendân-i tama'i tîz edenlere gâlib olmak kasdiyle surre emânetine tâlib olmuşüdi. Mûmâ-ileyhin istid'âsi himmet-i etrâf ile karîn-i incâh u is'âf olduğuna binâen kudûmiyçün tarafına haber-i meserret-eser ırsâl ve vâkîf-ı hâl olduğu gibi şedd-i ahmâl ü eskâl edüp birkaç gün zarfında Asitâne-i sa'âdet'e vâsil ve işbu şehr-i Rebiü'l-âhir evâhirinde surre emâneti hil'atini telebbüs ile kusvâ-yî merâmına nâil oldu.

Fevt-i vâli-i Cidde

Eğribozlu İbrâhim Paşa-zâde Vezîr Mehmed Paşa mansıbı olan Cidde-i ma'mûreye vusûl ve o esnâda mevsim-i hac hulûl eylediğine binâen iskât-ı farîza-i hac için derhâl matiyyerân-ı istî'câl ve cebel-i Arafat'da su'ûd hilâlinde bi-hulûsi'l-bâl (246-b) tevbe ve inâbete iştigâl ve Arafat'dan vakt-i nûzûl takrîbinde savt-ı cehûrî ile yâ Râbb bu âlûde-dâmen-i ma'siyet olan mağlûb-i nefş ü hevâyı bârân-ı bî-kerân-ı merhametinden ter-leb-i ma'firet ve cism-i nâ-tüvânda vedî'a eylediğin rûhu kabzla ba'd-ezîn heveskârî a'raz-ı zâileden nâşî iktirâf eyleyeceğim zünüb-ı cedîdeden beni vikâyet eyle deyû giryе ve nâlikârîye mübâderet ve etrâfında bulunan hüccâca insibâb-ı dumû' ve tetâbu'-ı niyâz ve huzû'u îrâs-ı rikkat-i kalb edüp mahall be-mahall makbûliyyet du'âsı zîmnâda ref-i ekuff-i zarâ'et ve cebel-i Arafat'da vukû' bulan ed'iye karîn-i icâbet olduğuna binâen müşârûn-ileyhin du'âsı makbûl olup Arafat'dan nûzûl eyledikleri hînde dâmen-i cebel-i mezkûrda tekrîr-i kelime-i şâhâdete meşgûl olduğu hâlde fevt ve mazhar-ı nass-ı kerîm كُل نفس من حج اَنْهَى الْمُوتَ وَلَمْ يَرْفَعْ ذَانَةَ الْمُوتَ وَلَمْ يَقْسِمْ رَجْعَ كَيْوَمْ وَلَدَّتْ اَمَهَ hadîs-i şerîfi Şâhîn-i Buhârî'de nigâste-i kalem-i zer-nigâr-ı sıhhât olduğuna nazaran müşârûn-ileyhin çirkâb-ı ma'siyeti şes-te-i mîzâb-ı rahmet ve kesâfet-i zünûbdan âzâde olan insândan sudûr eden

du'â mevkî'-i icâbete resâ olduğuna binâen niyâz-mend olduğu matlab-ı a'lâsına intibâh-ı tâm ile zafer-yâb-ı vusûl olması dahi erbâb-ı reviyyet katında gayr-i müsteb'iddir.

Vürûd-ı Sadriazam be-Āsitâne-i sa'âdet

Sadriazam ve vezîr-i Hâtemiyyü's-şiyem Yusuf Paşa hazretleri (247-a) tarafına mukaddemâ müjde-i sadâreti mutazammin hatt-ı hümâyûn ile kapudan paşa hazretlerinin tatarlarından Hacı Mehmed nâm tatar ırsâl olunup iki-üç gün sonra silâhdâr-ı hazret-i şehriyârî dahi mu'tâd üzere da'vet için rû-be-râh azîmet olmuş idi. Müşârûn-ileyh hazretlerine berîd-i besâret vâsil olduğu gibi emr-i hümâyûna imtisâl ve sebükbâr Mora'dan hareket ile i'dâd-ı matâyâyi isti'câl edüp kat'-ı feyâff ve tilâl eyleyerek Yenişehir'e karîb Baba nâm mahalde ağa-yi müşârûn-ileyh hazretleri istikbâl ve kûze-i hâfızasına idâ' buyurulan vesâyâyi mülükâneyi iblâğ ve ıslâl akabinde şiddet-i şitâ ve kesret-i berf ü sermâye bakmayarak Mora'dan yevm-i hareketlerinin yirmibirinci günü Davud Paşa'ya vusûl ve istikbâl-i lâzime-i şân ve hâlleri olan ricâl mahall-i mezkûrede huzûr-ı âsafânelere duhûl ile dâmen-i devletlerini takbîl ve ikâ-yi şerîta-i tevkîr ve tebcîl eylediler. Rumeli cânibinden makâm-ı sadârete kâdim olan vüzerâyi izâm hazerâtı İncirli nâm çiftliği gelüp ferdâsı Davud Paşa'da cüz'î ârâm ile yemeklik mahalli olan Bahariyyeye nûzûlleri eğerci mu'tâd olup ancak sadriazam hazretlerinin bu kerre İncirli'yi geçüp def'aten Davud Paşa'ya sâye-endâz-ı iclâl oldukları mahz-ı isâbet ve ayn-i kerâmet olup şu sebebden ki İncirli'de âdet üzere meks ü beytütet lâzim gelse killet-i me'vâ ve şiddet-i sermâ hasebiyle dâire halkına ve müstakbelîn gurûhuna zahmet ve meşakkat târif olmak ihtimâlinden gayri ferdâsı Bahariyye'ye gelince elbise-i (247-b) âlây ile dâiye-i ihtişâmi iltizâm eden ehl-i rüsûm bürûdet-i hevâdan nâşî incimâd derecelerini kesb etmeleri emr-i meczûm idi. Davud Paşa'dan işbu şehr-i Rebi'ül-âhirin yirmidördüncü perşembe günü hareket ve mukaddemâ taraf-ı hümâyûndan mirahor-ı evvel ağa ma'rifetîyle keşîde kîlman müzeyyen esb-i dil-keşe suvâr ve âheste-reftâr ile mahall-i mu'tadda kâimimakâm hazretleri dahi vusûl bulup râkiben istikbâle mübâderet ve miyânelerde sâbitü'l-asl olan hukûk-ı übüvvet ü nübûvvet iktizâsiyle yekdiğere izhâr-ı rûy-i besâset ve hem'nân-ı mûrâfakat olarak yemeklik mahalline karîb mahalden kâimimakâm paşa hazretleri müfarakat ve ileriüce esb-râh-ı azîmet ve sadriazam hazretleri dahi müte'âkiben Bahariyye'ye pâ-nihâde-i feyz-i meymenet olup şeyhüislâm ve allâmetü'l-enâm hazretleriyle mülâkât ve tarafeyden resm-i ta'zîm ve

tevkîr-i mürâ'ât olunup ba'dehû ku'ûd ve ricâl-i devlet bi-ecmaihin takbîl-i dâmen-i devletleriyle nâil-i şeref-i nâ-mâ'dûd oldular. Bundan sonra tenâ-vül-i et'ime gûnâ-gûn ve o hilâlde ricâl-i devlet avdete me'zûn olmalarına ba'de't-ta'am şeyhüislâm efendi hazretleriyle sandala suvâr ve Yalı köşküne vusûlde tekrâr silâhdâr ağa da'vete gelüp bu def'a dahi taraf-i hümâyûn-dan keşîde kılınan müzeyyen râh-vâre rükûb ile hâkipây-i mülükâneye cebîn-sây-i iftikâr olmalarıyla tulû'-ı şemsden gurûbî-sâ'at ellibir dakika müşrûrunda müşârûn-ileyh hazretlerinin yed-i kifâyetlerine teslîm-i mühr-i hümâyûn ve uhde-i sadâkatlerine tefvîz-i ahvâl ü şu'un kılındıdan sonra yine bî'l-mâ'iyye sarây-i (248-a) âsafâneye kudûm ve Arz odası'nda lâzım geldiği vech üzere icrâ-yi rûstûm hilâlinde efendî-i müşârûn-ileyh hazretlerine boğça ile arzı mu'tâd olan yeşile kaplu erkân semmûr kürk dahi dûrdan irâe ile ikmâl-i levâzîm ri'âyet ve istînâs ve kâimimakâm paşa hazretlerine dahi mu'tâd üzere serâsere kaplu semmûr ilbâs buyurulup ba'de't-tevdî' sadr-i âlî-kadr hazretleri dîvân mahalline nüzûl ve umûm kaftanlarını iksâ ile ashâb-ı merâtib ve menâsibi nâil-i e'azz-ı me'mûl eylediler. Cenâb-ı tertîb dihende-i ahvâl-i enâm ve nesak-sâzende-i hutûb-ı hass u âmm cellet zâtühu anî'l-ev-hâm hazretleri pâdişâh-ı adâlet-pîş ve şehînşâh-ı hayr-endîş hazretlerini mede'l-eyyâm serîr-i ârâ-yi şevket ve bahtiyârî ve bed-hâhân-ı devlet saltanatlarını erre-ber ser-i nâliş ü zârî edüp sadriazam ve vekîl-i mutlak-ı muhteremlerini dahi rizâ-yi Hakk'a muvâfîk ve irâde-i hüsrevâneye mutâbik a'mâl-i hayriyyeye muvâfîk eyleye, âmîn.

Fevt-i Alemşâh Sultân

Müşârûn-ileyhânin bu esnâda bâd-i hazân gûlzâr-ı vücûduna vezân olup birkaç gün ser-nihâde-i bâlîn-i bîmârı ve şehr-i mezkûrun yirmiyedinci isneyn gecesi müntakîl-i cîvâr-ı rahmet-i Bârî oldu.

Vukû'-ı tevcîhât-ı vüzerâ

İşbu Cumadel-ulâ gurresi olan perşembe günü Bosna eyâleti Selânik mutasarrîfi Vezîr Sırı Selim Paşa'ya ve İsmail ser-askerliği inzîmâmiyle Özi eyâleti sadr-ı sâbık Ali Paşa'ya ve Tîrhala sancağı Silistre muhâfazası şartıyla sâbıkâ Özi vâlisi Vezîr Seyyid Mehmed Paşa'ya ve Selânik ve Kavala sancakları İbrâîl muhâfazası şartıyla Silâhdâr Vezîr Seyyid Halîl Paşa'ya (248-b) ve Alâiyye sancağı sâbıkâ Faş muhâfizi Vezîr Halîl Paşa'ya Eğriboz muhâfizîliği sâbıkâ Kandiye muhâfizi Yazıcı-zâde Vezîr Mustafa Pa-

şa'ya Kandiye muhâfizliği sâbıkâ Eğriboz muhâfizi Vezîr Silâhdâr Mustafa Paşa'ya Köstendil sancağı sâbıkâ Bosna vâlisi Vezîr Morâlı Ahmed Paşa'ya ve Kayseriye sancağı Kavşan muhâfizi olup mîrimîrândan İsmail Paşa'ya ve Faş ve Gonya sancağı mîrimîrândan Abaza Mehmed Paşa'ya tevcîh olundu.

Hatm-kerden-i şehzâde-i civânbahâ

Gusn-ı devha-i sultanat ve gülbin-i hadîka-i devlet olan şehzâde Sultan Mustafa ebkâhu Allah mâ dâmetü'd-dünyâ hazretleri bundan akdem ta'allüm-i *Mushaf-i şerîf*'e mübâşeret ve suver-i furkâniyyeyi ahz ü krâat ve bu esnâda tekmîli müyesser olup hatm du'âsiyle mehâfil-i rûhâniyyâtı mu'attar kîlmak irâdeleri derûn-ı ilhâm-meşhûn-ı hazret-i şehriyârîde cilve-ger olduğuna binâen işbu Cumâdel-ulânın gurre-i garrâsi olan perşembe günü sadr-ı müsterîtedbîr ve şeyhüllâm-ı fazâ'il-semîr ve kapudan paşa-yi dilir ve sadreyn-i muhteremeyn ve nakîbüleşrâf ve Ayasofya şeyhi ve yeniçeri ağası ve defterdâr efendi ve ricâl-i bâb salât-ı zuhru Ayasofya câmi'inde edâdan sonra Enderûn-ı hümâyûn'a azîmet ve Hırka-i şerîfe odasında dâmenbûs-i hazret-i zîllu'l-lahî ile kesb-i behâ ve behcet ve işaret-i hümâyûn sudûru akabinde cümlesi zânû-zede-i edeb ve meskenet ve du'â-yi icâbet der-kafâ-yi hatm-i şerîf itmâm olundukda şehzâde-i müşârûn-ileyh hazretlerinin hâceleri imâm-ı evvel ve sâni ve Ayasofya şeyhi huzûr-ı mevâhib-mahsûr-ı (249-a) mülükânede ferâce semmûr kürkler ile mazhar-ı eltâf ve ba'dehû cümle huzzâr ruhsat-yâfte-i izn ü insirâf oldular.

Azl-i Ağa-yi Yeniçeriyân

Sâbıkâ kul kethüdâsı olup bundan akdem Özi muhâfazasında ağalık ile mukîm olan Sivasî Mehmed Ağa'nın sadr-ı sâbık Ali Paşa hazretlerine Özi münâsebeti ile tereddüd ve intimâsı ve ba'de'z-zuhûrû's-sadâre miyânelerininde esâs ahd ü peymân müceddededen sâbit ve râsi olup müşârûn-ileyh tarafından yeniçeri ağılığına sevk ü tergîb ve tarafına hufyeten berîd-i besâret-nevîd ba's u tesrîb olunmuşidi. Mûmâ-ileyh Özi'den geldiği gibi ağalık mesnedine su'ûd ve istiklâl-i tâm ile isbât-ı vûcûd edüp müşârûn-ileyhin az-linden sonra necm-i ikbâli âfil olduğundan gayri beyne'l-enâm adem-i hîfz-ı lisân ve tama'î mezkûr ve kemâl-i rehâvet ü tesâmuhi meşhûr olup bu es-bâb ile ba'zi mahallerde lusûs ve katlâ peydâ ve ehl-i ırz makülelerinde adem-i râhat hüveydâ olmağla azli iktizâ ve şehr-i mezkûrun ikinci cum'a

günü ağalıktan azl olunup Bursa'ya iclâ ve kul kethüdâsı Yusuf Ağa yeniceri ağalığıyle kâmrevâ kılınup bu takrîb ile ocak ricâlı beynde silsile vâki' ve yoluyla herkes nâil-i e'azz-ı merâtib ve mevâki' oldu.

Kâtib-i masraf şüden-i ser-halife-i sâbık

Bundan akdem ser-halife mektûbî-i sadr-ı âlî olup bilâ-sebeb azl ile mübtelâ-yi müzâyaka ve izl olan Saîd Efendi'nin an asıl hâlinde tereffüh ma'dûm ıztırâb-ı hâli cümleye ma'lûm olduğuna binâen hakkında şefekat ü mürûvet erzânî kılınup (249-b) ikiyüz senesi Rebiül-evvelinin onikinci günü mutasarrif olmak üzere efendî-i mûmâ-ileyh mâh-ı mezkûrun üçüncü ahad günü masraf kitâbeti tevcîh olundu.

Ihsân-ı vezâret ve tevcîh-i Cidde be-voyvoda-i Bolu

Cidde vâlisi Vezîr Mehmed Paşa'nm bundan akdem fevti haberi vürrûd edüp Haleb vâlisi Vezîr Elhac Mustafa Paşa'ya egerçi mansib-ı mezkûrun tevcîhi irâde buyurulmuş idi. Ancak vezîr-i müşârûn-ileyh el-yevm Küçük Ali-oğlu üzerine me'mûr ve hasr u tazyîkine meşgûl bi-fazlihi te'âlâ müddet-i kalîle zarfında şakî-i merkûmun istîsâliyle tarîk-i hüccâcm tasfiye olunması me'mûl olup hâl böyle iken mahall-i mezkûrdan müşârûn-ileyhin tahrîk olunması bir zamândan berû ihtişâd üzere olan asâkirin inhilâl-i şîrâze-i cem'iyyetlerine bâdî olacağı zâhir ve Azm-zâdelerden birine mansib-ı mezkûr tevcîh olunmak lâzım gelse Şam vâlisinin tevahhus ve teneffûri mütevâfir olacağı vâridât-ı havâtirdan olup bunlardan gayri Cidde'ye münâsib vâli mefkûd ve nâyâb ve bu fîkr ile erkân-ı devlet gavta-hur-ı bahr-i ıztırâb iken mâlikânesi olan Bolu'da bir zamândan berû mütemekkin ve an-asıl ricâl-i devlet beynde müte'ayyin olan Elhac Ahmed Ağa bu esnâda muhâsebe-i nefse ibtidâr ve dâm-gâh-ı erbâb-ı hevâ olan cihân-ı bîbakânın adem-i istikrârını netîce-i esfâr eleyerek bâkî ömrünü Mekke-i mûkerreme ve Taybe-i tayyibe'de imrâr da'îyesine düşüp bu takrîb ile surre emânetine tâlib ve Âsitâne-i sa'âdet'e âyib olup talebini tasrîh ve surre emâneti birkaç gün mukaddem Zîhneli (250-a) kapucu-başı Hasan Ağa'ya tevcîh ve sarf u tahvîli bir emr-i gayr-i vecîh olduğu tarafına telmîh ve mûmâ-ileyhin an-asıl garazı hasren cânib-i Hicâz'a azîmet olup surre emânetinin gayre ihâle olunması himmetine îrâs-ı fûtûr etmediği ma'lûm oldukda Cidde'nin ağa-yi mûmâ-ileyhe bâ-rütbe-i vezâret tevcîh devâ'isi sudûr-ı erkân-ı

devletde muhtelic ve şevk-i mütezâyidine nazaran kendüsü dahi bu tasmîm-den memnûn ve mübtehic olacağı melhûz olmağla der-akab kapuya da'vet ve Cidde mansıbı ile teklîf-i vezâret olundukda bilâ cevâiz ü avâid kabûl eyleyeceğini îmâ ve taraf-ı sadr-ı Felâtun-ârâdan keyfiyyet ma'rûz-ı hâk-i atabe-i kimyâ-âsâ buyurulup arz-ı âsafâneleri makrûn-ı müsâ'ade-i hümâ-yûn ve şehr-i mezkûrun beşinci isneyen günü ağa-yi mûmâ-ileyh bâ-rütbe-i vâlî-yi vezâret Cidde mansıbı ile memnûn ve husûl-i maksad-ı aslî ile re'sü'l-mâl mesereti efzûn oldu. Müşârûn-ileyh öteden beru gars-ı yemîn-i devlet ve Tersâne-i âmire emâneti ve sâir hidemât-ı cesîmede izhâr-ı lâzî-me-i sadâkat etmiş zevât-ı müteşâhhisadan olduğundan gayri kâr-güzâr ve mücerribiü'l-atvâr bir pîr-i sutûde atvâr olmağla hakkında bir inâyet-i mülûkiyyenin levha-tırâz-ı sünûh olması mûcib-i tahsîn-i nâs olmuşdur.

**Zikr-i ba'zi mehâsin-i kâimimakâm-ı
mekârim-intimâ ve Kapudan-ı Deryâ
Cezâyirli Vezîr Gâzi Hasan Paşa**

Müşârûn-ileyh hazretlerinin bedr-i sâmi-i kadr-i vücûdları ufk-ı imkân-dan lem'a-rîz-i tulû' oldukda,

Nazm :

المره ايس بالع فى ارضه كالصقر ليس بهائد فى وكره

medlûlü üzere (250-b) seyr ü harekete meyl ü rağbet ve içme-i şîr-dilân-ı zamân ve gâbe-bebr-i jiyân-ı merdân olan mahrûse-i Cezâyir'e azîmet edüp zât-ı fütüvvet-simâtında vedî'a-i dest-i meşîyyet olan şecâ'at-i müfrîta hasebiyle az vakit içinde kesb-i nâm u şöhret ve zor-bâzû-yi celâdet ile ihrâz-ı rütbe-i emâret edüp heybet ü salâbeti kulûb-i küffâra mâye-ru'b ü hirâs ve cemrû'l-fezâ-yi serâmet ve besâleti arzû-keş-i germiyyet ve fûrûsiyyet olan dilâverlere vesîle-i iktibâs olduğundan gayri etrafâda vâki" olan eşrâr-ı urbân şiddet-i savlet ve siyâsetinden mânend-i berg-i hazân mühezz ve lerzân ve gerden-keş-i tavk-ı tav' olan sebük-magzân-ı zamân berîk-i seyf-i ahzû'l-hayfindan tîre-çesm-i mezelleter olarak ferden-ferdâ nâтика-cün-bân-ı انا النذر المربان olup ne mahalle azîmet eder ise hîzr-ı tevfîk-i refik ve yâverî ve avn-i Hakk mu'în ü rehberî ve sa'âb-ı umûr ve müşkilât-ı cumhûr bilâ-ta'ab meysûr ve musahharı olmağla ol-havâlide nâm-ı sâmileri devvâsü'l-leyl ve zeydü'l-hayl derecelerine müntehî ve ta'ayyün ve teferrûd kasdiyle hâhişger müsâra'a ve mukâra'ası olan tîre-bahtân-ı rûz-

گار kuvvet-i batş u fetkini tahlîk ile her biri gûyâ-yi اشتهى بالموت ما انا olup bir zamân bu hâl imrâr-ı vakt ve nâm-âverân-ı Cezâyir-i zebûn ser-pençe-i saht u makt eyleriken,

Misra :

وَإِنْ يَكُونُ الْمَهْرَ لَا نَبِعْ

mehfûmu üzere Cezâyir'den rihlet iktizâ ve darb-ı dest ile mâlik olduğu emvâl-i sâmite ve nâtiâası dest-bürd-i kazâ olarak ferîd ü şerîd Âsitâne-i sa'âdet'e nihâde-i pây-i meymenet (251-a) ve hâl ü şâni ma'lûm-ı erkân-ı saltanat oldunda,

Beyt :

*Pâk-tuynet gûşe-i gurbetde hâr olsun mu hiç
Gevher âguş-ı sadeſden dûr olur kıymetlenür,*

mü'eddâsına yevmen fe-yevmen nevâziş ü iltifât-ı devlet-i ebed-müddete mazhar ve ümerâ-i deryâya iltihâk ile müceddeden şems-i mahcûb-ı ikbâli ziyâ-güster olup seferler vukû'unda deryâ ve sahrâda mu'âyene olunan ce-sâret ve dilâverliği insâ-yi kissa-i Rüstem-i Destân ve imhâ-yi ahbâr-ı Sâm ve Nerîmân ve bâ-husûs Limni cezîresini kefere-i fecere mânen-i zulmet ihâta ve muhâsara etdikleri anda cezîrede mühimmât ve zehâirin nedreti ve cünûd-ı İslâmiyyenin gäyet-i killeti ve insidâd-ı turuk ile imdâd ve i'ânetin usreti olup bu takrîb ile me'yûs-ı kayd-ı imdâd ve hasm-ı bed-nihâd ise dem-be-dem i'mâl-i sanâyi'-i âteşbâzî ile ciderân-ı kal'ayı berbâd ve ba'zen va'idât-ı mûhişe ile hadşe-i kulûb-i müslimîn müzdâd etmekle nâçâr düşman tarafından teklîf olunan ba'zı şart-ı vahîm ile miftâh-ı kal'ayı tes-lîm etmeği tasmîm etmişler iken,

Misra :

فِي أضيقِ الْوَقْتِ يَأْتِي اللَّهُ بِالْمَرْجَ

medlûlü üzere müşârtün-ileyh hazretleri tedâruk edebildiği merâkib-i sagîre ve fi'e-i kalile ve nezîre ile cezîreye vusûl bulup derhâl alem-efrâz-ı harb ü sitîz ve ma'iyyet-i müşîrîlerinde bulunan neberd-azmâyân-ı İslâma ale'l-infirâd *

Beyt :

الحرب ان با شرطه هلا يكن فيك الفشل اصبر على احوالها لا موت الا بالاجل

me'âlini beyân ile şemşîr-i kasd u azîmetlerini tîz etdiğinden gayri bi'n-nefs mübâşir-i harb ü kitâl ve küffâr-ı hâksârdan yirmi dûzahîyi Dârülbevâr'e îsâl ile ihrâz-ı destmâye-i gazâ vü cihâd ve i'dâd-ı (251-b) zuhr-ı yevm-i ma'âd eylediler. Sâir guzât-ı islâmiyye dahi tertîb-i sâk u kalb ve taraf taraf iş'âl-i nâire-i harb ü darb edüp katlâ-yi müşrikînden fezâ-yi cezîre mâlâmâl ve ru'us-i menhûse-i a'dâdan mahall be-mahall tilâl ü cibâl nûmûdâr olup bakiyyetü's-seyf olan küffâr havf-ı cân ile sâhilde olan sefînelerine firâr ederler iken yekdiğeri ta'kîbden nâşî gavta-hor-ı deryâ-yi dimâr ve miyân-ı âtes ü âbda enfüs-i habîselerini teslîm-i dest-i hâzin-i nâr eylediler. Bundan sonra donanma-yi a'dânın kuvvetü'z-zâhri şikest ve ber-muktezzâ-yi istidrâc beyne'd-düvel tahsîl etdikleri şöhret-i kâzibeleri dûn u pest olup bu feth-i celîl ve cedîd firka-i nâciye-i muvahhidîne id ber-bâlâ-yi id ve kulûb-i müşrikîne nâr-vakîd olmağla ba'd-ezîn müşârûn-ileyh hazretlerinin ism-i sâmilerine lafz-ı azîz gâzi ilhâk olunup Devlet-i âliye'de şöhret-i sâbikası intîşâr ve gün be-gün zât-ı celâdet-simâti mezîd-i iştihâr bulup hüner ve hüsîn-i eser ile nâîl-i rütbe-i ülyâ-yi vezâret ve bi'l-fi'il deryâ kapudanlığı ile dahi manzûr-ı çesm-i devlet olup gavâil-i sefer ber-taraf oldukdan sonra bir zamândan berû Akkâ ve Yafa ve Sayda ve Beirut ve nice memâlik-i pâdişâhiyye tegallüben zabt ve emvâl-i mirîyyeyi peyvend-i cem' ü iddihâra rabt eden Tâhir Ömer nâm şakî udvân u tuğ-yânını müterakkî edüp birkaç def'a kümâştegân-ı Devlet-i âliye ile mukâbele ve pâ-ber-câ-yi merkez-i mukâtele olup def'-i vücûd-ı bî-sûduna imkân gayr-i müsâ'id ve katı çok mühimmât müte'ayyineti'l-fevâid giriftâr-ı kabza-i tasallüfü ve hadden bîrûn silâh ü kifâh ve eşyâ-i milâh dahil-i mahda'-i tasarrufu olmağla her ferd müteneffis-i mahall-i ba'îdden,

Misra :

خلاق (252-a) الجو فيه و اصرى

makâlini hakkında darb eder olduklarına binâen kibr ü ru'ûneti iştîdâd ve memâlik-i mahrûse-i pâdişâhiye tama' u hîrsi izdiyâd üzere olup derhâl müşârûn-ileyh hazretleri Donanma-yi hümâyûn ile me'mûr oldukda şakî-i merkûmun tecezzîden mümteni' olan cem'iyyetini tefrîk ü teşît ve müte-hassîn olduğu kal'a-i men'atü'l-erkâni darabât-ı top ra'd-ı âşûb ile tahrîb ü teftît edüp kelle-i bî-devletini kâlbûd-i bedenden kat' ve halîfetü'l-müslimî-

ne adem-i inkıyâd ile teferrûd ve istibdâd dâ'iyesinde olan hasm-ı şedîd ve düşmen-i anîdin tasallutunu suhûlet ile izâle ve def' etdiğinden gayri

Beyt :

*Koyma a'dâdan eser fursat girerse destine
Bed nihâdâne husûmet müntakildir irs ile*

mehfûmuna ri'âyeten hîş ü tebârîndan memâlik-i mezbûreyi tasfiye ve tat-hîr ve cümle kılâ'ını âverde-i kemend-i teshîr edüp sinîn-i çendinden berû o câniplerde nakş-pezîr-i levh-i hudûs olan gavâil-i müneşsefe-i hüsn-i tedbîr ve hoşgîr-i re'y-i dil-pezîr ile mahv u zâil oldukdan sonra Mora memleketine müstevlî olan Arnabud tâfesinin dahi ihrâc u iz'âclarnda vüzerâ-yi izâm âciz olup mes'ûl-i gayr-i makbûllerine müsâ'adede mecbûr ve irâde-i bâtilaların is'âfinda fikdân ve tâb ü tevân sebebi ile ma'zûr olmuşlar iken müşârûn-ileyh hazretleri berren ve bahren memleket-i mezbûreye ilkâ-yi ru'b u rehber ve tâife-i mezkûreyi garîk-i teyyâr-ı dehset edüp muhârebeye tasaddî edenlerin sihâm-ı kazâya hedef ve rû-gerdân-ı vâdi-i itâ'at olanlarını şemşîr-i zafer-te'sîre tu'me ve alef etmekle zîr-destân (252-b) ve fu-karâyî irâhe ve şâmilü'l-etrâf olan zulm ü i'tisâflarını bi'l-külliyye izâhe ile Mora'ya fâtih-i sâni ve istilâ-yi mükerrer ile mükedder olan ahâlinin medâr-ı râhat ve itmi'nâni olduğundan gayri kâffe-i umûr-ı seniyelerinde zeyl-i tevekküle teşebbüş pençe-tâb-ı erbâb-ı ukûl ve nehy ve hûş-rübâ-yi ashâb-ı dirâyet ve cahy olan lezâiz-i zûd-güzer-i nefşânîyyeden âzâde ve mücib-i gazab-ı Rabb olan nukûş-ı muharremât ve menhiyyâtdan sahâif-i a'mâli sâde olmağla her hâlde havf-ı Bârî yâr-ı gârı ve taleb-i mesûbât ve ucûr nuhbe-i esfkârı ve bâ-husûs tahsîl-i rızâ-yi şehriyârî derheme-evkât semîr-i zamîr-i bâhirü'l-envârı olduğundan gayri tarîk-i dîn-i hanîfde kadem-i sıdk ile râkîz ve te'yîd-i devlet-i islâmiyyede azîmet-i sâdika ile mütenâhiz ve umûr-ı dîn-i mübînde müstahîff ve mütekâsir olanlara bi't-tabî' şâhîn ve bâgîz olduğu ve levme-i lâimden edem-i ictinâb ile dâimâ kavl-i hakkı kâil hisâl-i zemîme-i hîkd u haseden kalb-i bî-selb-i nûr-enîsi sâlim olarak her hâlde menhec-i istikâmete mâil olup şunât u udâti her mevsimde mahrûm-ı rûy-i felâh ve hânümân-ı üstüvârları ارجاع ندوه گشیم oldugu ve tahsîl-i marzât-ı hâlik-i mevcûdât için refte refte sarf etdiği sîm üzer mütefâvit-i merâtit-i a'dâd ve mahall be-mahall binâ ve icâd eylediği tâllâb ve icrâ etdiği âb-ı nâb müzîl-i zamâ u ihtiyâc-ı ibâd olup hulûs-ı akîdet ve safâ-yi taviyyetden nâşî murâd etdiği şu'ûn-ı asîretü'l-husûlü cenâb-ı müs-

hiliü's-sı'âb teshîl (253-a) ve teysîr ve mümtenî' ve muhâl add olunan devâhî ve hutûbu zâtına emr-i gayr-i asîr edüp hattâ def'a-i sâlide kâimimakâm-lıklarında cum'a günü mu'tâd üzere rikâb ağaları nezd-i müşirîlerine gelüp **كُلِّيْحَتْ عَمَّا شَفَلْ بِهِ** kâidesi üzere kerâim-i huyûl sohbeti der-miyân olunup zîr-rân-ı mülûkâneye şâyân sâfinât-ı ciyâdin nedret-i vücûdu zîkr ü beyân olundukda huyûl-i asîleden kûheyîl-nijâd ve selisi'l-kîyâd bir esb-i yegâne egerçi mevcûd-ı istâbl-ı âcizânemiz olup ancak halbetî'l-kümeyt-i ikbâl ve cevelân-gâh-ı semend-i iclâl olan sâha-i felek-mesâha-i hüsrevâneye keşide kilmâmağa elyakını ma'lûmum olmayup sezâ-yi nîm-nigâh-ı pâdişâh-ı bâ-intibâh olacağını idrâk etsem **الْمَدْ وَمَا عَلِمَ كَانَ لِوَاهَ** fehvâsı üzere bâ-hezâr şerm ü hicâb arz u takdîmine şîtab ederdim deyû feresrân-ı meydân-ı makâl oldukları anda rikâb ağalarına meçâl-i kelâm hâsil olup rü'yetine tâlib ve beyân-ı hüsn ü kubhuna müte'ehhib olmalarıyla der-ân sâ'at pâ-bercây-i hizmet olanların birine taraf-ı müşârûn-ileyhden imâ ve işâret ve huzârin cümlesi Kum meydânına ta'lîk-i nigâh-ı dikkat etmişler iken Arz odası kapusunda bir arbebe ve tarraka zâhir ve herkes verâsına nâzır oldukda esb-i mezkûrun Arz odası vasatında cilve-ger olduğunu müşâhede birle cümlesi vâlih ü hayrân ve bu keyfiyyetin adem-i vukû'unu beyân ile dest-zen-i şikuft ve engüst-berdehan oldular. Zîkr olunan esb dahi Ebu Ubeyde'nin *Kitâbu'l-hayl*'da sahîfe-zîb-i beyân olduğu muhassenât-ı hayliyyeyi müştemil ve tenâsüb-i eşlâ ve tevâfuk-ı a'dâda mütemâsil-i endâm-ı hûb-rûyân-ı Hal-luh (253-b) ve Çiğil olduğundan fazla mesâlib ve ma'âyibden müberrâ ve beyne'n-nâs müte'ârif olan alâîm-i gayr-i makbûleden mu'arrâ olup ihdâya elyak u ahrâ olduğunu şehâdet etmeleriyle şehâdetlerine binâen der-akab esb-i mezkûr tezyîn olunup hâk-i kadem-i mülûkâneye takdîm olundu. Nazar-ı insâf ile bakılsa otuz-kırk kadar nerdibândan bilâ-isâr ü nifâr esb-i mezkûr Arz odası'na çıkışup ba'dehû tekelliüsüz avdet etmesi semere-i azîmet-i sâdika ve eser-i âdet-i hârika olduğu zâhirdir. Bundan başka an-asıl arslan sibâ'i darrenin eşeddi olup her bâr icrâ-yi tabî'at-i seb'iyye lâzım-ı mâhiyyeti ve tesâdûf etdiği hayvanat-ı mutlaka lâ-muhâle rubûde-i berâsin-i savlet ve mikneti iken el-yevm dâirelerinde mevcûd olan şîr-i bî-kayd u zencîr zât-ı âlîlerine musahhar ve huzûr-ı âsafânelerinde mânend-i girbe muhakkâr olup sâir nâs şîr-i mezkûru mukayyeden müşâhede etdiklerinde her ne kadar şecâ'at ve cesâretlerine muğterr iseler dahi giriftâr-ı ra'se-i bîm ü hirâs ve uzakdan merhabâ ile güyîâ-yi el-fâs-ı ale'r-res olurlar idi. Cenâb-ı melâzi'l-hâifîn hazretlerinden şiddet-i havf ile tersân ve ukûbet ve gazabinandan hirâsân olan mahâbîb-i ilâhiyyeye kâffe-i enâm ve bâ-husûs sibâ' u he-

vâmm isâl-i gezend ü zarara kâdir olmayacaklarını tâife-i sufîyye mebhas havf u recâda tahrîr etdiklerine binâen bu makûle haşerât-ı hâilenin hâif mine'l-lah olan vezîr-i müşârûn-ileyhden insirâf-ı mazarratları istib'âd olunur umûrdan değildir. Cenâb-ı Hakk hayır-hâhân-ı dîn ü devleti dâimâ bu makûle hârik-i âde umûra muvaffak edüp mütehammil-i a'bâ-i hutûb olan vüzerâ ve vükelâsını dahi hayra masdar ve rizâ-yi pâdişâhîye muvâfîk harekete mazhar eyleye, âmîn. (254-a)

Azîz serbostaniyâن-ı Edirne

Dergâh-ı âlî kapucu-başılarından olup birkaç mâh mukaddem Edirne bostancı-başısı olan Benli-zâde bîgâne-i tarîk ve bâ-husûs hizmet-i mezkûre de mahrum-ı tevfîk olduğuna binâen azl olunup mukaddemâ Asitâne'de ve Edirne'de bostancı-başı olup el-yevm Rumeli cânibinde asker cem'ine me'mûr olan Hacı Ali Bey Edirne bostancı-başısı nasb olundu.

İhrâc-ı mevâcîb

İşbu şehr-i Cumâdel-ulânın yirminci salı günü kul tâfesinin bir kışt mevâcîbleri ihrâc ve tevzi' ve sukâta-çîn-i hazâin-i inâyet-i mülûkiyye olan tavâif-i askeriyyenin dâire-i ma'işetleri tevsî olunup şehr-i mezkûrun yirmidördüncü günü mu'tâd üzere devr olup akabînde teşrifât-ı hümâyûn ile sad-râzam hazretleri nâil-i izz ü şeref oldu.

Tevcîh-i eyâlet-i Adana be-Azm-zâde Vezîr Yusuf Paşa ve Livâ-i Yanya be-Vezîr Çerkes Hasan Paşa ve tevcîh-i Kandiye ve Hanya ve ibkâ-yi livâ-i Eğriboz

Tarîk-i hüccâcda vâki' Payas nâm mahalde bir müddetden berû ref-i râyet-i şakâ ve züvvâr vee tüccârı mübtelâ-yi cevr ü ezâ eden Küçük Ali-oğlu dedikleri âsinin cezâ-yi mâ-yelikî icrâ ve nokta-i şekk-i vücfûdu sahîfe-i âlemden imhâ olunmak irâdeleriyle bundan akdem Adana ve Haleb tarafalarından üzerlerine ta'yîn-i asker ve hasr-ı tazyîkine egerçi sa'y-i evfer olumuşidi. Ancak şaki-i merkûmun mütehassîn olduğu mahalle varınca birkaç yerde sa'bü'l-mürûr sugür olup asker-i nûhuset-eseriyle mahfûz ve hûcûm-î ceyş-i pâdişâhîde itlâf-ı nûfûs gâileleri mahsûs ve melhûz olmakdan nâşî bahren Donanma-yi hümâyûn (254-b) sefînelerinden bir-iki sefîne ta'yîn ve

berren dahi iki kol asker ırsâliyle cevânim-i erba'ası muhat kılınmak vükelâ-yi devlet taraflarından tâhsîn olunmayla deryâ cenginde mâhir ve kapudanlar beyninde celâdet ile müştehir olan Dâmân kapudan râkib ola-geldiği sefinesiyle me'mûr ve ma'iyyetine bir kîta bumye sefinesi dahi muzâf kılınuп müsta'inen bi'l-lâh şirâ'-küşâ-yi savb-ı mezbûr olduğundan gayri Adana tarafından dahi havâlinin askeriyle bir vezîr ta'yîn olunmak lâzım geldiğine binâen Adana'da bir müddetden berû ikâmet üzere olan Azm-zâde vezîr Yusuf Paşa'ya işbu şehr-i mezkûrun yirmiikinci perşembe günü eyâlet-i mezkûre tevcîh ve sûret-i me'mûriyyeti sâdir olan emr-i âlîde tafsîl olunarak mutabassîrâne hareket eylemesi tarafına tenbîh olundu. Adana Eyâleti terfîh-i ahvâl-i re'âyâ kasdiyle mütesellime zabt etdirilüp beher sene ber-vech-i mak-tû' bir mikdâr meblağ Özi muhâfizi Vezîr Çerkes Hasan Paşa'ya verilmek husûsu bundan akdem sadr-ı sâbık tarafından re'y olunup ol vechile nizâmi verilmişidi. El-hâletü-hâzihi Adana kemâkân mansîb olarak Yusuf Paşa'ya tevcîh olunduğundan Özi muhâfizi zîkr olunan menfa'atden mahrûm ve bu hâl ile dâiresini bir vechile idâre edemeyeceği meczûm olduğundan gayri bu makûle serhad vüzerâsının terfîh-i hâlleri lâzım ve tehyî'e-i esbâb-ı ta'ayyüsleri mühim olmayla binâberîn Özi muhâfizi müşârûn-ileyhe dahi Yanya Sancağı ber-vech-i arpalık ihsân ve Eğriboz muhâfizi (255-a) Vezîr Silâhdâr Mustafa Paşa'ya bundan akdem Kandiye Eyâleti tevcîh olunmuşidi, gâile-i hareket ile mübtelâ-yi masârif olacağını bu def'a fîmâ ve ibkâsını bi-vâsita-tü's-şufa'â inhâ eylediğine binâen hakkında merhamet-i mülükâne bedîdâr ve şehr-i mezkûrda kemâfi'l-evvel Eğriboz Sancağı ile karîn-i istibşâr olup Hanya muhâfizi sadr-ı esbak Silâhdâr Mehmed Paşa'ya dahi yevm-i mezkûrda Kandiye ve selefi Yazıcı-zâde Vezîr Mustafa Paşa'ya Hanya tevcîh olundu.

Azîl-i ser-çavuşân-ı Divân-ı mu'allâ-erkân ve ser-bostaniyân ve vukû'-ı tevcîhât-ı cüz'iyye

Tersâne-i âmire emîni olan Bekir Paşa-zâde Atâullah Bey-efendi'nin dirâyet ve kemâli zâhir ve akl ü rüşdü müsellem-i erbâb-ı besâir olduğundan gayri müddet-i medîde mektûbculuk ve tezkerecilik gibi hidemât-ı hatîrede istihdâm olduğuna binâen dekâyîk-ı hutûb-ı dîvâniyyeye gereği gibi vâkif ve bâ'is-i tedennî-i kadr [ü] menzilet olan mekârih-i umûrdan dâimâ müstenkif ve mütecârif olup mahmûl-i dûş-i gayreti kılınan şu'ûn-ı mütehâ-lifetü'l-esâlib-i Devlet-i aliyye'de sadâkat ve istikâmeti ke's-şems fî-râbi'-atü'n-nehâr bedîdâr ve cevdet-i karîha ve meleke-i râsihası mümeyyiz-i

hüsün ü kubh-ı ahvâl ve âsâr olmağla bu makûle zevât-ı müteşâhhîsânın menâsîb-ı cesîme-i Devlet-i aliyye'de müstahdem olmaları bâ'is-i teshîl ve tehvîn-i masâlih-i ibâd ve mûcib-i fûzûnî-i şevk-i erbâb-ı haysiyyet ve isti'-dâd olduğuna binâen şehr-i mezkûrun yirmibeşinci günü mîr-i mûmâ-ileyhe çavuş-başılık hil'ati iksâ ve pâye-i kadr ü rif'ati i'lâ olunup münhal olan Ter-sâne-i âmire emâneti şehremâneti (255-b) olan Mehmed Bey'e ve şehremâneti Kâmil Paşa-zâde Hakkı Mehmed Bey-efendi'ye tevcih olunup Bostancıbaşı Hüseyin Ağa'nın dahi hilâf-ı rızâ ba'zi hareketi rû-nümâ olduğuna binâen yevm-i mezkûrda ma'zûl ve haseki ağa bostancı başılık ile nâil-i e'azz-ı me'mûl oldu. Ma'zûl-i mûmâ-ileyh bostancı başılık gibi bir hizmet-i azîmeden munfasıl ve kurb-i pâdişâhîden zâil olup ahâd-ı nâs misillû merâtib-i Devlet-i aliyyeden âyis ve mahrûm olması mugâyir-i şîme-i mülükâne olmakdan nâşî derhâl mûmâ-ileyhe kapucu-başılık ihsân ve nihâl-i zâbil-i âmâli âbyârî-i inâyet ile reyyân kılındı.

Fevt-i emîn-i Matbah

Dergâh-ı âlî kapucu başlarından Matbah-ı âmire emîni ve Beyhan Sultan kethüdâsı Arkîd-oğlu Elhac Mehmed Ağa dârü'z-ziyâfe ezelden hissesine isâbet eden rîzk-ı mu'înnî itmâm ve ikbâl ve şehr-i mezkûrun yirmisekizinci salı günü dâr-ı bekâya irtihâl edüp zîkr olunan Matbah-ı âmire emâneti Dergâh-ı âlî kapucu başlarından olup her hizmete elyak ve her vaz'ı mîzâc-ı vakte evfak olan kapucu kethüdâsı Yusuf Ağa'ya tevcîh ve inâyet ve sultân kethüdâlığıyle dahi Dergâh-ı âlî kapucu başlarından olup el-yevm vekîl-i hâzin-i sadâret-penâhî olan Elhac Sâlih Ağa memnûn-ı lütf u mürûvvet kılındı.

Tertîb-i asâkir be-cânib-i Çıldır

Dağıstan asâkirinin bundan akdem Tiflis Eyâletine hücûmları Tiflis hâniyle müttefik olan Moskovlu'ya mün'âkis olup vukû'ât-ı mezkûreyi ser-hadlerde olan vulât-ı Devlet-i aliyye'nin müsâmaha (256-a) ve tahrîklerine haml ile Tiflis'e top ve asker tertîb eylediklerini bu def'a Çıldır vâlisi tahrîr eylediğinden gayri France Devleti'nin Petreburk'da mukîm olan elçisinden der-i devlet-medârda mütemekkin olan elçisine bu hilâlde vûrûd eden kâğıdda elçi-i mersûm Moskovlunun Tiflis'e top ve asker gönderdiklerini hiss edüp derhâl baş vekîl ile mülâkât ve Devlet-i aliyye ile musâlahâ üzere iken Tiflis tarafına ırsâl-i asâkir ve mühimmât lâ-mehâle mûcib-i muhârebe

ve mu'âdât olacağını tezkîr ve keşf-i mâfi'z-zamîr eyledikde madde-i mezkûreyi baş vekîl elçi-i mersûmdan ihfâ ve ol makûle tertîbâtın adem-i sîh-hatini îmâ edüp France Devleti öteden berû Devlet-i âliye'nin hayırhâhi olmakdan nâşî Moskovlu bu makûle serâîr-i hâllerini ve bâ-husûs devlet-i ebed-müddet hakkında ızmâr etdikleri keyd ü mel'anetlerini Françaludan ketm eyleyecekleri zâhir olduğundan gayri dâîmâ izhâr-ı sanâyi'-i hiyel âdetleri ve ihfâr-ı ahd ü mîsâk muktezâ-yi cibiliyyetleri olup mekr ü keydlerinden adem-i gaflet ve vaktiyle iktizâ eden mahallere sevk-i asâkir ve nakl-i zehâir şerîta-i hazm ü ihtiyata ri'âyet kabûlinden olmağla derhâl Çıldır vâlisine ve ol-havâlide olan aşâir ve kabâile ve bâ-husûs Erzurum vâlisine evâmir-i âliye ısdâr ve Çıldır vâlisi eyâlet-i mezkûreden dört bin mikdârı asker tertib edüp hâzır ve âmâde bulunması emr ü fermân ve Erzurum vâlisi dahi her an hareket-i a'dâya nigerân olup memâlik-i mah-rûse-i mülükâneye tahattî vukû'unda (256-b) Erzurum'dan hareket ve me'mûrların cümlesiyle muhâbere eyleyerek bi'l-ittifâk def-i mazarrat-i a'dâya gayret eylemesi, tarafına sâdir olan emr-i âlide zîr ü beyân olunduğundan gayri Faş ve Batum kal'alarını dahi muhâfaza muktezâ-yi vakt ü hâlden olup binâberin hâlâ Kastamonu mütesellimi olan Altı-kulaç-zâde beş yüz nefer piyâde ile Batum kal'asını muhâfazaya müte'ahhid olduğu hâlle avâtif-i aliyyeden mûmâ-ileyhe kapucu başılık ihsân olunacağı me'âlinde kapudan-ı deryâ Vezîr Gazi Hasan Paşa hazretleri tarafından mûmâ-ileyhe hassaten tahrîrât gönderildiği ve Faş kal'asını muhâfaza için Trabzon havâlisinden beş yüz nefer piyâde techîz olunup lede'l-iktizâ asâkire verilmek için bundan akdem cem' olunan zahîreden ma'adâ bu def'a dahi bir mikdâr zahîre tertib ve mecmâ' asâkir tesrîb ve ol havâlide vâki' olan kılâ' neferâtının bir senelik mevâcîbleri nakd hükmünde olan Erzurum gümrügü mâlinden ihâle ve neferât-ı mezkûrenin müzâyaka ve zarûretleri nev'ama ref' ve izâle olundu.

Firâr-ı Küçük Ali-zâde

Şakî-i merkûm öteden berû bagy u tuğyân ile meşhûr ve ba'zi rüsû-mât-ı cedîde ihtirâ'yle ebnâ-i sebîli cadde-i pâdişâhîden mehcûr eylediğinden gayri mütemekkin olduğu mahall tarîk-i hüccâcda vâki' olup iyâb u zehâblarında nefâis-i mâllarına bilâ-teklîf vaz'-ı yed ve şahs-ı vâhidde vücûd-ı kuvvet redd olmadığından insâfi kadar nehb ü gasba tasaddî ve zâirân-ı harrem-i Hüdâya envâ' cevr ü ta'addî edüp ihtilâl-i tarîk mülâhazalarıyla te'dîb ve gûşmâli her mevsimde ukde-i te'hîre dûçâr ve hakkmda rîf k u müdârâ

mu'âmelesi ihtiyâr olunur idi. Ancak şakî-i merkûmun habâset ve mel'aneti (257-a) derece-i nihâyete vâsil ve havf-ı siyâset-i pâdişâhî bi'l-külliyye kalbinden zâil olup ser-i felâket-zedesine etraf ve eknâfda olan lusûs ve evbâş tecemmü' ve tehazzüb ve ol havâlide vâki' olan emvâl-i vakf ve mîriyi mazbût-ı dest-i tagallüb eylediği vâsil-ı sâmi'a-i şehriyârî ve mûcib-i gazab-ı tâcdârî olup izâle-i vücûd-ı bî-sûduna irâde-i kâtri'a cereyân ve Haleb vâlisi ve Daldaban-zâde ve Adana mütesellimi taraf taraf şakî-i merkûmun üzerrine varup cem'iyyetini perîşân ve mutahassın olduğu kal'asını hâk ile yek-sân etmek bâbında her birine başka başka eğerci isdâr-ı fermân olunmuşıldı. Ancak şakî-i merkûmun mütemekkin olduğu mahalle gelince tarafeynde su-gür-ı sa'beti'l-mesâlik vâki' ve mukaddemâ tarafından vaz' olunan tûfeng-endâzlar hûcûm-ı asker-i sultânîye mâni' olacakları ma'lûm olduğundan iki-şer üçer sâ'at ba'd ile tarafeyn mutârede ve muhâvere üzere olup bu takrib ile şakî-i merkûmun istisâli müte'essir olduğundan gayri me'mûrlar arasına dahi eski âdet olan nifâk u şikâk düşüp taraf taraf si'âyet ile yekdiğeri it-hâm ve ifâte-i evkât u eyyâm eyledikleri tahakkuk etdikde ittihâd ve ittifâk ile mezbûrun istisâline ibtidâr ve teshîl-i maslahat irâdesiyle Donanma-yi hümâyûn'dan iki kît'a sefîne ve Maraş beylerbeyisi dahi me'mûr kılınup bundan sonra özr ü bahâneleri mesmû' olmayacağı tekrâr iş'âr olmağla zikr olunan me'mûrlar dâr-ı kuvveti bâzuya (257-b) getürüp üç koldan hûcûm ve cümleden evvel Daldaban-zâde dağ yolundan yetişüp cüz'î muhârebeden sonra şakî-i merkûm firâr ve terk-i kâr u bâr edüp kal'a-i pâdişâhiyi zabit u teshîr ve mütehassın olduğu kullesini ihrâk ve tescîr eylediğini beyân ile Haleb vâlisinin şimdilik Payas'da meksini tasvîb ve kendüsü bi'n-nefs şakî-i merkûmu ta'kîb ve her ne mahalde bulunur ise cezâsını tertîb etmek vâdilerinde irâde-i Devlet-i aliye'yi teftîş ve tenkîb etmekle hizmeti mebrûr ve taraf-ı sadr-ı âzamîden nâil-i ferve-i semmûr olup kezâlik Haleb vâlisine dahi bir sevb semmûr ırsâl ve şakî-i merkûmun gâilesi ber-taraf oluncaya dek Payas'da ikâmet ve ol havâlinin nizâminâ bezl-i cell-i miknet etmesi bâbında tarafına hitâben isdâr-ı misâl-i lâzimü'l-imtisâl olunup Daldaban-zâde'nin dahi tîbk-ı tahrîri üzere hareketine ve sefinelerin Donanma-yi hümâyûn'a avd ve iltihâkına irâde ta'alluk eylediğinden gayri Payas ve Korkud-kulağı ve Üzeyir ve sâir mahûf ve muhâtara olan mahalleri fî-mâ-ba'd muhâfaza lâzım olmağla şecâ'at ve cesâretine ibtinâ bundan akdem silk-i mîrimîrâna idhâl olunan İbrâhim Paşa zikr olunan emâkinden hâsil olan mâl-i vakf ve sâir mu'ayyenâti vakt ü zamâniyle ashâbına teslîm ve edâ etmek şartıyla ol hâvâliye muhâfiz ta'yîn olundu.

Azl ü nasb-i voyvoda-i Eflâk

Eflâk voyvodası olan Mihalaki'nin vücûduna illet târî olup hidemât-ı Devlet-i aliye'de bu hâl ile tarafından taâksîr-i zârûrî vukû' bulacağını fîkr ü mülâhaza eyleyerek bir müddetden berû giriftâr-ı çâr-ı mevce-i havf u hîrâs ve kenâre-gîr-i selâmet olmak kasdiyle birkaç def'a azlini istid'â ve il-timâs eylediğine binâen işbu Cumâdel-âhirenin (258-a) yedinci perşembe günü mersûm azl olunup birkaç seneden beru Donanma-yi hümâyûn tercümanlığı hizmetinde iibrâz-ı lâzime-i sadâkat ve istikâmet eden Nikola Mavreyani yevm-i mezkûrda Eflâk voyvodası nasb olundu.

Fevt-i Kazasker-i Rumeli

Rumeli kazaskeri olan Mehmed Sâdîk Efendi birkaç mâhdan berû bî-mâr ve işbu şehr-i mezkûrun ondördüncü hamîs gecesi esb-i cübîn-pâye su-vâr ve azm-i dârû'l-karâr edüp münhal olan sadâret-i Rumeli ile Anadolu kazaskeri olan Mehmed Mekkî Efendi mükerrem ve sadâret-i Anadolu ile bi-hasebi't-tarîk birâder-zâde Yakûb Efendi nâil-i sürûr-i etemm oldu.

Tercüme : Efendi-i müşârûn-ileyh bin yüz otuz senesi Rebiîl-âhirinin on-dördüncü günü imâm-ı sultânî Arab-zâde Abdurrahman Efendi merhûmun sulbinden pâ-nihâde-i medâric-i zuhûr olup elli târîhinde medrese ru'usuna nâil ve pederi vefâtından sonra müsile-i sahnda bulunup niyâbet ile geş ü güzâra mâil olup Yenişehir ve Ankara'da niyâbeten bastı seccâde-i şerî'at ve Eyyüb ve Üsküdâr ve Ahî Çelebi ve Mahmud Paşa'da dahi icrâ-yi lâzîme-i hükûmet edüp yetmiş beş târîhinde mevleviyetle bekâm ve İzmir kadılığıyle dâhil-i silk-i mevâli-i izâm olup seksenikide mîsr-i Kahire'ye hükkümet ile azîmet ve seksensekizde Mekke-i mükerreme pâyesiyle hâiz-i kîst-ı evfâ-yi meserret olmuştu. Doksanbeşde İstanbul kadılığıyle manassa-nişîn-i ta'yayün ve iştihâr ve sekiz mâh mürûrunda azl olunup (258-b) zücâc-ı mîzâci seng-zede-i inkisâr olup doksansekizde sadâret-i Anadolu ile tatyîb ve müddeti hitâmında alâ-tarîki'n-nakl Rumeli sadâretiyle kenâr-ı nûsha-i ikbâli tezhîb olunup sekiz mâh mürûrunda terk-i cihân-ı bî-bakâ ve azm-i dâr-ı ukbâ eyledi. Müşârûn-ileyh âlfî-cenâb ve hâzır-cevâb dervîş-meşreb mütevâzi' ve mü'eddeb bir zât olup mehâkimde çok zamân müstahdem olduğunu binâen mu'âmelât-ı nâse dâir olan mesâil-i şer'iyyenin ekserisi yâd-dâştı olmağla sadâretinde vakâyi' kâtibine muhtâc olmayup hod-be-hod fasl-ı da'vâ ve hasm-i mevâdd-ı husemâya kâdir ve tîbb ve nûcûm gibi ulûm-ı cüz'iyeyeye vukûfu zâhir idi.

Katl-i sarrâf-ı Darbhâne

Dâru'i'd-darb-ı âmire'de sarrâf olan Bedros nâm zîmmî hâlik olan sarrâf İstefa'nın hizmetkârı olup îcâd-ı ebâtil ve tezvîrde bî-adîl ve ihtirâ' mekrûhiyle de sâni-i azâzîl olduğuna binâen hâlik-i mersûme takarrüb ve gidererek umûr-ı darbhâneyi hod-be-hod rû'yete mükîbb olduğundan gayri o hilâlde darbhâne emîni bulunan Sıdkı Mustafa Efendi merhûmu ba'zi evzâ-ı ebleh-fîrib ile tahdî' ve müteveffâ-yi mûmâ-ileyh dahi kâr-güzârligini ba'zi mahallere işâ'e ile dâire-i söhretini tevsî etmişidi. Bir müddet bu hâl-i keyd-me'âl ile iştigâl ve çok geçmeden bi'l-istiklâl darbhâne sarraflığını istihşâl edüp ümenâ ve sâir hademeyi birer takrîb ihâfe ve tarafına imâle ve anlar dahi cemî' seyyi'âtını ketm ile hakkında icrâ-yi hüsn-i mu'âmele ederler idi. Bu keyfiyyet ile (259-a) kuvve-i istidrâciyyesi yevmen fe-yevmen müşted ve vazîfesinden hâric ba'zi umûra itâle-i yed eylediğinden gayri sunûf-ı re'âyâ-nın benîn ü benâtına tasallut ile hetk-i perde-i ırz u nâmûs ve bu bâbda hevâsına muhâlif olanların âbâ ve akrabâsmı birer vechile giriftâr-ı kayd u mihnet ve bûs eylediğine kanâ'at etmeyüp kuvvet-i mâliyye ve itmâ' ile kale gelmeyecek mel'anet ve habâseti icrâ ve bâ-husûs vâkif olabildiği serâir-i Devlet-i aliyye'yi nâdân ve bedhâhlara ifşâ etdiği ve Tarabya'da olan yalı'sının verâsında müceddeden kilise binâ ve derûnunu asnâm ve âvizeler ile emlâ eylediği refte refte mesmû'-ı pâdişâh-ı dil-âgâh olmağla mücerred himâyet-i dîn-i mübîn ve irâhe-i aceze ve mesâkîn niyyet-i sâdîkasiyle mesfûrun izâlesine irâde-i kâtt'a-i mülükâne ta'alluk edüp derhâl ahz ü habsine hatt-ı hümâyûn-ı mehâbet-rîz sudûr ve hesâbını rû'yet için defter emîni Hasan Efendi me'mûr olup ihdâs etdiği kilise dahi mübâşeret-i mehere-i bennâyân ile bir lahzada hâk ile yeksân ve şehr-i mezkûrun ondokuzuncu salı günü Dîvân-ı hümâyûn nihâyet bulduğu gibi ser-i menhûsu saray meydânında bürîde-i tiyg-ı berrân kılındı.

Azl-i kâtib-i kethüdâ-yi sadr-ı âlî

Kethüdâ bey kâtibi olan Ömer Efendi işbu şehr-i mezkûrun dördüncü salı günü azl olunup hâcegân-ı dîvân-ı hümâyûndan olup bir müddetden berû baş halife olan Hasan Efendi kitâbetle hurrem ve dil-şâd ve münhal olan baş halîfelik ile Süngerî Ali Efendi'nin birâderi hâcegân-ı dîvân-ı hümâyûndan (259-b) İsmail Efendi'nin vîrân-hâne-i âmâli âbâd kılınup kâtib-i sâbıkın beyne'n-nâs vaz'-ı nâ-hemvâr ile şöhreti olmadığına binâen tatyîbi mat-

lûb-i sadr-i âlî-kadr olduğuna binâen yevm-i mezkûrda mûmâ-ileyhe dahi Gelibolu baruthânesi nezâreti tevcîh olundu.

**Maktûlü-i Abdülbâki Paşa mîrimîrân-ı
Musul ve tevcîh-i eyâlet-i Musul be-Ab-
dülcelîl-zâde Vezîr Süleyman Paşa**

Paşa-yi mûmâ-ileyhin Bağdad vâlisine sâbıkâ hizmeti olup bi-hasebi'ta'alluk zümre-i mîrimîrâna idhâl olunmasını birkaç def'a der-i devlet-medâra inhâ ve bast-ı yed-i ricâ edüp iltimâsı müsâ'adeye makrûn ve mûmâ-ileyh iki tuğ ile memnûn kılmmışındı. Bir müddetden sonra Abdülcelîl-zâde'den Bağdad vâlisi şikâyet ve kutr-ı Irak'ı ecâniböden istisgâ niyyeti ile sû'-i hâlini arz u işaret birle çırâg-ı hassi olan paşa-yi mûmâ-ileyhi Musul beylerbeyisi etmeğe hasr-ı matlab ve tahrîrât-ı peyderpeyî ırsâliyle irtikâb-ı tasdi' ve sû'-i edeb edüp ber-muktezâ-yi hâl ricâsına müsâ'ade birle paşa-yi mûmâ-ileyh makzîyü'l-âmâl kılınmışdı. Musul'a gelüp ikâmet etdiği gibi celb-i mâl ve tanzîm-i hâl sevdâsma düşüp ahâilden gasb u nehb etdiğine adem-i kanâ'at ve ta'ayyün ve iştihârına illet olan şahsa dahi muhâlefet birle a'mâl-i Bağdad'dan İmâdiye üzerine hareket etmekle ahâlî-i İmâdiye gâafil bulunduklarından vâfir emvâl ve devâbbalarını intihâb ve fukarâ ve zu'afâ-yı giriftâr-ı selâsil ve istirâb eylediği hâlde avdet ve o hilâlde ahâlî-i İmâdiye'den hâzır (260-a) olmayanlar bu musîbeti istimâ' ve derhâl ihtişâd ve ictimâ' ve paşa-yi mûmâ-ileyhe yetişüp istirdâd-ı mâl zîmnâda ifâde-i hâl etdiklerinde paşa-yi merkûmun nâr-ı gazabı zebâne-keş-i iştî'âl ve der-ân sâ'at mübâşir-ı harb ü kîtâl olup ahâli dahi def'-i sâil sûretinde mukâbele etmeleriyle esnâ-yi cengde paşa-yi mûmâ-ileyh maktûl ve hevâdârları menkûb ve mahzûl olup ahâlî-i İmâdiye emvâl-i mağsûbelerini tahsîl birle vilâyetlerine avdet eyledikleri haberi Âsitâne-i sa'âdet'e vârid oldunda eyâlet-i Musul Kars muhâfizi olan Abdülcelîl-zâde Süleyman Paşa'ya ve Kars muhâfîzliği bundan akdem Payas ve Üzeyir'de ikâmeti menvî olan mîrimîrân-dan İbrâhim Paşa'ya tevcîh olundu. Maktûlü-i mûmâ-ileyhin an-asıl ahvâl ve etvâri mechûl ve devlet-i ebed-müddete cüz'î ve külli hizmeti sebkat etmediği ma'lûm-ı erbâb-ı ukûl olduğuna binâen gerek mîrimîrânlığı hususunda ve gerek Musul beylerbeyisi nasb olunmasında bi-hükûm-i erbâbû'd-düvel mülhemûn-ı sûret-i imtinâ' rû-nümûn olup ancak Bağdad vâlisinin ibrâm ve ilhâhi matlab-ı mezbûrun vesîle-i is'âf ve incâhî olup paşa-yi merkûm dahi erbâb-ı zulm ü i'tisâfdan olmağa bilâ-irâde tarafından zuhûr eden gadr ü ızrârin pâdâş ve cezâsını az vakit içinde müşâhede ve nâ-kâm-ı ser-i

felâket-zedesini bâlîn-i hişt-i merge nihâde eyledi. Bâbiâlî tarafından bu maddeye eğerçi vukûfumuz vech-i muharrer üzere olup ancak kâide-i müverrihîn üzere bu madde sâîr ehl-i vukûfdan (260-b) ve bâ-husûs Âsitâne'de müsâfireten mukîm olan tüccâr-ı Musul'dan gereği gibi tefahhus olundukda bu vechile bastı makâl ve ifâde-i hâl eylediler ki Abdülbâki Paşa Musul'a mutasarrif olalıdan berû hâric ve dâhil-i beldede haber aldığı eşkiyâyı ihâfe ve terhîb ve izâlesi lâzım gelen ehl-i zulm ü fesâdın cezâlarını tertîb edüp aceze-i re'âyâ bu mülâbese ile sâyesinde müstezill-i emn ü refâh ve eyâdî-i mütetâvile-i bugât zamânında kasır ü kütâh olup hattâ Musul'a dokuz sâ'at mesâfede mütemekkin Yezîd tâifesinden Dinâdi aşiretinin bu esnâlarda ta'adîdî ve tecâvüzlerini tâhkîk ve ebnâ-i sebîlin emvâl ve eşyâlarını gasb ile ta'til-i tarîk eylediklerini tashîh eylediğine binâen def-i mazarrat ve hasâretlerine niyyet ve Musul askerini ma'iyyetine celb ile yerinden hareket etdiğini leyî ü nehâr intizâr-ı fırsat ile îkâ'-i ihtilâle müteheyyi Abdülcelîl-zâde tarafdarları hiss edüp derhâl aşiret-i mezkûreye kazîyyeyi ihbâr ve fırsat buldukları hâlde paşa-yi merkûmun i'dâmını ta'lîm ve ihtâr etmeleriyle zîr olunan aşiret dahi cengâverlerin mevâki'i gayr-i ma'lûmede istitâr ve emvâl ve eşyâların alâ-hâliha terk ile izhâr-ı sûret firâr eyledikleri anda paşa-yi mümmâ-ileyh kudûm ve aşiret-i mezkûrenin mütemekkin oldukları mahalle hücûm edüp askerden halveti havfdan firâra haml ile yağma-gerân-ı askere i'tâ-yi ruhsat ve tekmîl-i maslahat akabinde avdet ve mahall-i mu'ârakede iki sâ'at ba'îd olan mevki'i vaz'-i visâde-i istirâhat etdikde aşiret-i merkûmenin der-kemîn olan cengâverleri taraf taraf bedîdâr ve hamalât-ı peyderpeye ibtidâr etmeleriyle berû tarafda (261-a) mâl-i ganâim ile meşgûl olan asker-i bî-gayret vâkif-ı keyfiyyet oldukları gibi her biri bir semte firâr ve paşa-yi nâmdâr hezîmetden âr edüp mahall-i mu'ârakede pâyâdâr ve celâdet-i kâmilesin izhâr edüp tâife-i Yezîd mütekessir ve gayr-i adîd oluklarına binâen paşayı şehîd ve birâderi Abdurrahman Ağa'yı ve altmış kadâr etbâ'ını nâ-bedîd eylediler.

Tebdîl-i makâm-ı Şeyhüllislâm-ı esbak Mevlâna İbrâhim Efendi

Arpalığı olan Ankara kasabasında me'mûr-ı ikâmet olan mevlânâ-yi müşârûn-ileyh Ankara'nın redâet-i âb u hevâsından şikâyet ve tül-i ikâmet ile cism-i aliline ba'zı ilel-i zâide târî olacağını tahrîr ve işâret edüp izhâr-ı tazarrû' ve firu-tenî ve belde-i Bursa'ya nakl ve tahvîlini temennî etmekle hakkında şefkat-i mülükâne serzede-i zuhûr ve Bursa'da ikâmeti için bir

kît'a menşûr-i müstevcibü's-sürûr şeref-rîz-i sudûr olduğundan gayri mahdûmları Mustafa Bey-efendi dahi mukîm olduğu İncir köyünden kalkup İstavroz'da vâki' sâhilhânesinde ikâmete me'zûn ve bu vechile ol dahi mesrûr ve memnûn oldu.

İbkâ-yi ser-gulam-bâki

Doksandokuz tevcîhâtından tütün gümrukçüsü Mehmed Emin Ağa başbâki kulluğu mansibini istidâ edüp hûcûm-ı zu'afâ-yi ricâl mülâbesesiyle hu-sûl-i matlabı müte'assir olup uhdesinde olan hidemât-ı nâfi'a ile iktifâ etmesi husûsu ba'zi hayır-hâhân-ı devlet taraflarından gûş-i hûşuna ilkâ olundukda beyne'n-nâs kader-i müşterek bulunan hubb-ı câh ve riyâsetden fâriğ olamayup bu dâ-i asîri'd-devânîn ilâcını şerbet-i dînâra (261-b) havâle ve mansib-ı mezkûr tarafına tevcîh olunduğu takdirde câize-i mu'ayyeneden başka taraf-ı mîrîye yedi bin beş yüz guruş edâsını mukâvele etmekle hu-sûl-i nef-i mîrî bâ'is-i teysîr-i mâfi'z-zamîri olup ber-vech-i muharrer sene-i mezkûre tevcîhâtında mansib-ı mezkûr muvakkaten mûmâ-leyhe tevcîh olunup müte'ahhid olduğu meblağ Hazîne-i âmire'ye teslîm etdirilmişidi. Mansib-ı mezkûrun zamân-ı zabti evâil-i Recep-i şerîfde olup mecî-i vakt takribîyle bir-iki gün mukaddemce zabt-ı mansibi istîzân etdikde mir'at-i ümîdinde sûret-i müsâ'ade cilveger ve zabtı günü alâ-mâcera'l-âde defterdâr efendiye rehber olup hazîneye îsâl akabinde Bâbiâlî'den da'vet ve kethüdâ bey tarafından ma'zûliyyeti ifâde ve başbâki kulluğu sâbıkâ mutasarrîfî olan Halîl Ağa'ya ibkâ ve iâde olundu. Devlet-i ebed-müddetde tabî'at ve istî'dâd-ı mahz ile kesb olunan merâtit erbâbına müstelzim-i envâ'-î fevâid ve me'ârib olup esbâb-ı ma'lûme ve berâtil-i mektûme ile tahsil-i menâsîba nakdîne nisâr-ı ihtiyâm olanların ehliyyet ve istihkâkları mütehakikü's-sübût olsa dahi semere-i mansiblarını müşâhededen âyis ve mahrûm olacakları hezâr-bâr tecrübe-güzâr-ı ashâb-ı ihtiyârdır.

Bergandi-i Ali Reis

Garb ocaklılarıyla Venediklü beyinde bundan akdem tekevvün eden mücâdele ve nizâ' mahall be-mahall istimâ' olunduguna binâen Ülgün-Bar kapudanlarından Ali Reis nâm kimesne dahi vâkif-ı keyfiyyet öteden berü müntehiz-i fırsat olup ol tarafda Trablus-Garb ocaklarma i'ânet etdikde Devlet-i aliyye ile el-yevm musâlahâ üzere olan Venediklü'nün dahi sefînelerine îsâl-i hasâret eylemeleriyle sevâhil-i islâmiyyede levâzimini tertîb ve Antal-

ya câniblerinde Venediklü'nün tüccâr sefînelerinden birine tesâdûf edüp derhâl bünyân-ı silm-i muzâfâti tahrîb ve sefîne-i merkûmeyi ta'kîb ederek ahz eylediğinden gayri derûn-ı sefînede olan emvâli nehb ü gâret ve hareket-i fazî'ası müntesir olmamak için derûn-ı sefînede bulunan Venediklü'yü ve sefîneyi gark eylediği mesmû' ve müste'min tâifesinin sefînelerine eyyâm-ı muhâdenede ta'arruz vukû' ve bu makûle muta'arrizîlerin icrâ-yi zecrleri emr-i meşrû' olduğuna binâen derhâl Kapudan-ı Deryâ Vezîr Gazi Hasan Paşa tarafından merkûmun ahz ve mukayyeden Asitâne'ye îsâliyçün Dâmân kapudan ta'yîn ve merkûm Ali Reis Devlet-i aliye tarafından üzerine sefîne ile bir kapudan me'mûr olduğunu hiss eyledikde pâ-fîsurde-i mecâ'l-i sebât ve temkîn olarak firâr ve müsâ'ade-i rûzgâr ile mersâ-yi Tunus'a vaz'-ı lenger-i istikrâr ve Dâmân kapudan emr-i ta'kîbde egerçi sarf-ı [tâb] ü te-vân ediüp ancak miyânelerinde olan bu'd mesâfe adem-i lühûka illet ve fi-rârî-i mezkûre bâ'is-i selâmet olup pençe-i ukâbdan halâs bulmuş sa've-i ze'lîl gibi Tunus murâbitîna dahîl düşüp dehâlet ve istîmâni hasebiyle ocaklar tarafından yalnız bakâ-yi nefsi şefâ'at olunmağla râkib olduğu bergen-disi Dâmân kapudana teslim ve mersâ-yi Tersâne-i âmire'ye vusûl ile lâzîme-i siyâset tetmîm olundu.

**Nefy-i ser-etibbâ-yi sâbık be-
Tâif ve Kâsim Efendi be-Cidde**

Bundan akdem Gelibolu'ya nefy ü iclâ olunan hekim-başı sâbık Hayrullah Efendi mahall-i mezkûrda ber-vech-i sükûnet ikâmet etmeyüp hilâf-ı rîzâ ba'zı harekete ictirâ etdiği mesmû' olmakdan nâşî bilâd-ı ba'ideye tağ-rîbi iktizâ ve şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn mûcibince (262-a) mû-mâ-ileyh Tâif'e iclâ ve mevâlı ve kuzâta kapu kethûdâlik takrîbi ile duhûl ediüp muhrib-i bilâd ve bâis-i zulm ü fesâd olan Kâsim Efendi dahi Cidde'ye bi-tarîki'n-nefy isrâ olundu. Hekim-başı-i sâbîkîn Tâif'e teb'îd olunması evâ-nında âb-i çeşm-i fukarâ ve ah u enîn-i zu'afâ ile ictimâ' eden mâldan mebnî hânesinin muhterik olması isâbet-i aynî'l-kemâle mahmûl ve bâ-husûs kırk sene müddet zarfında kesb ve tahsîli resm-i âdî olan merâtib-i ilmiyyeyi tafarât-ı nizâmiyye ile bilâ-mâni' ve âik kat' etmesi fukarâ-yi tarîkin inkisârına ve bu makûle nevâib-i kevniye ve varatât-ı zamâniyyeye giriftâr olmasına sebeb gayr-i mechûl olduğundan gayri çârtâk-ı iltifât-ı mülükâne-den sâkit olanların bi-takdîri'l-lahi te'âlâ umûrları yevmen fe-yevmen ber aks ve tâli'i mes'ûdları nahs ola-geldiği dahi mücerrebân-ı ahvâl-i rûzgâra azhar mine's-şemsdir.

Zuhûr-i harîk der-Galata

İşbu-şehr-i Recebin onbirinci isneyn gecesi Galata'da harîk zuhûr edüp itfâsiyçün bilcümle oacaklu tahaşşüd ve mahall be-mahall tulumbalar ile teskîn-i nâre takayyûd eyledikleri esnâda sadriazam hazretleri kemâl-i gayret ve ikdâmlarından nâşî âteşe karîb bir hâne-i mütezelzili'l-erkânî tabaka-i ulyâsma su'ûd ve her şahsa bezl-i nukûd-i nâ-ma'dûd eyler iken izdihâm-i nâse adem-i tahammül ile hâne-i mezkûre münhemedim ve tabaka-i süfelâsında bulunan vâfir kimesne mecrûh ve mün'adim olduğundan başka sadriazam hazretlerinin dahi mahall-i mezkûrdan sukûtları vücûd-i âsaffânelerine had-şe-resân olup ba'zi uzûvları âzürde ve vikâye-i hayrû'l-hâfizîn ile zarar-ı (262-b) külliîden mahfûz ve âsûde oldular. Bostancı-başı dahi bu musîbetden hisse-yâb ve rencîş-i vücûd ile dil-teng-i izzîrâb olup âteş-i cevvâle dahi üç sâ'at kadar mümitedd olundan sonra mededkârî-i reşâşe-i sehâb-ı fazl-ı Bârî ile muttafi ve sâkin ve ol-havâlide bulunan fukarâ ve zu'afâ bu belyîye-i sâriyeden sâlim ve amîn oldular.

Azîl-i ser-topî

Topcu-başı Mehmed Ağa'nın bu def'a vukû' bulan harîkde tesâmûh ve tesâhülü bedîdâr ve vakt ü zamâniyle mahall-i harîke vâsil olmaması hakkında mûcib-i infî'âl ve iğbirâr olduğuna binâen şehr-i mezkûrun onbirinci isneyn günü mûmâ-ileyh ma'zûl ve Dergâh-ı âlî kapucu başlarından olup beyne'n-nâs etvâr ve evzâ'ı makbûl olan Genc Osman Ağa topçu-başı nasb olundu.

Azîl ü nasb-ı Defterdâr-ı şîkk-ı evvel

Defterdâr-ı şîkk-ı evvel olan Süleyman Efendi ünfüvân-ı şebâbmdan berü umûr-ı mâliyyede nesâr-ı nakd-i ömr eyleyerek tahsîl-i ta'ayyün ve iştihâr ve bâ'is-i rû-sefidî-i dâreyen olan salâh-ı hâl ü if fet ile mahbûb-ı kulûb-ı sığâr u kibâr olduğuna binâen bundan akdem bi-hasebi'l-kâbiliyye ve'l-is-tî'dâd mesned-i bûlend-i defterîye is'âd olunmuşıldı. Efendi-i mûmâ-ileyh bir sene mikdârı dahl ü harc-ı Devlet-i aliyye'yi alâ-mâ-yusâ'uduhi'l-vakt idâre ve rü'yet ve beytü'l-mâl-i müslîmîni tetâvül-i eydî haveneden hifz u siyânet edüp ancak bu esnâda masârifât-ı mühimmede kesret ve kisteyn mevâci-binde noksâniyyet olup cebr-i noksân (263-a) ve izâle-i zarûret-i vakt ü zamânî efkâriyle muztarib ve bu derdin çâresini bulmaşa mükîb iken me-

vâcib-i nâkîsayı min-gayr-i ta'vîz tekmîl ve muzâyaka-i mîriyyeyi ba'zi ta-sarrufât-ı akliyye ile mehmâ-emken vüs'ate tahvîl sûretini defter emîni Ha-san Efendi ta'ahhûd ve fi'l-hakîka efendi-i mûmâ-ileyh mukaddemâ iki def'a dahi mesned-i defterdârîye tevessüd edüp her def'asında birer gûne eshâm ihdâsiyle tevsî-i vâridâta sebeb-i müstakîl ve tanzîm etdiği eshâmdan vâfir mebâliğ husûliyle fi'l-cümle müzâyaka-i mîriyye mündefî' ve zâil olduğundan gayri an-asıl şiddet-i şekîme ve savlet ashâbindan olup tâhsîl-i mâlda mahâ-reti müsellem ve beyne'n-nâs debdebe ve mehâbeti ber-vech-i etemmm olmağ-la ta'ahhüdüne binâen işbu şehr-i Recebül-ferdin onuncu isneyn günü def-terdarlık mansıbı ile sâlisen mâlik-i nisâb-ı sürür ve münhal olan defter emâ-neti ile Lâlelili Mustafa Efendi hâiz-i rehîne-i hubûr oldu.

Zikr-i nizâm-ı tercümânâن-ı düvel

Âsitâne-i sa'âdet ve memâlik-i mahrûsede mütemekkin olan elçiyân ve konsolosların bâ-berevât-ı aliyye ma'dûd ve mu'ayyen tercümânları olup dâîmâ taraflarında ikâmet ve hizmet-i lâzîmelerinden gayri umûra adem-i mübâşeretleri şurût-ı mu'âhededen iken bir müddetden berû re'âyâ-yi Dev-let-i aliyye'nin ağniyâ ve akviyâsından ba'zi fesâd-pîşeler elçiyân-ı düvele intisâb ve kuvvet-i mâliyye ile tercümânlık mu'âfiyetini iktisâb ve hâric-i Asitâne'de bulunan (263-b) konsoloslar dahi o makûleleri istishâb ile umûr-larını iltizâm ve bu mülâbese ile zikr olunan eşhâsm her biri birer mahalde ârâm ve tegallübén umûr-i beldeyi rû'yet ile re'âyâ-yi za'ffetü'l-ahvâli izrâr ve günâ-gûn mafsedet ve mel'anetlerin izhâr eylediklerine binâen nizâm-ı hâl-i re'âyâ muhtel ve belki mizâc-i mûlk ü devlet mu'tel olup te'kîd-i sâbi-ka-i şart ile bu keyfiyyet bir râbîta-i kaviyyeye rabt olunmadığı hâlde aktâr-ı bilâd-ı islâmiyyede yevmen fe-yevmen fesâd müzdzâd olacağını hayır-hâhân-ı Devlet-i aliyye mülâhaza ve der-yâd etmeleriyle fi-mâ-ba'd gerek Asitâne'de ve gerek sâir memâlik-i pâdişâhîde âsûde-nişân-ı emniyyet olan elçi-yân ve konsolosların tercümânları umûr-ı belde ve re'âyâya ta'arruz etme-yüp bu def'a i'tâ olunan mehl-i mu'ayyen zarfında elçiyân ve konsolosların bulundukları mahallere gelüp hizmet-i lâzîmeleriyle iştigâl ve ba'zi a'zâr-ı vâhiye ile izhâr-ı sûret-i butû' ve te'ehhûr eyledikleri hâlde hifze'n-li'l-nizâm te'dîb ve gûşmâl olunacakları elçilere ifâde olunmak bâbında hatt-ı hümâ-yûn şeref-yâfte-i sudûr olmağla keyfiyyet-i mezkûre reisülküttâb efendi vâ-sitasiyle tefhîm olunup telâkki bi'l-kabûl etdiklerinden gayri lâzım gelenlere bu mazmûnda mü'ekked mektûblar ırsâl eylediler.

Afv-i cürm-i mutasarrif-i İskenderiye

İskenderiye mutasarrıfı olup bundan akdem ref'-i livâ-i bagy ü şakâ eden Mahmud Paşa etdiği kâr-ı nâ-savâbdan bu def'a rüçû' ve inâbet ve izhâr-ı nedâmet ve peşîmânî ile (264-a) dakk-ı halka-i bâb-ı şefâ'at etmekle kabûl etdiği ba'zı şurût ile cerâim-i sâbikası afv olunup kemâkân İskenderiye sancağı mûmâ-ileyhe ve Ohri sancağı Ahmed Paşa'ya ve Delvine sancağı Tepedelenli Veli Paşa-zâde Ahmed Paşa'ya işbu şehr-i Recebül-ferdin besinci çarşamba günü tevcîh olunup gâile-i mezkûre ber-taraf ve bu âtesin iştî'âline sebeb olan kimse ise sehm-i ta'n ve levme hedef oldu.

Tevcîh-i livâ-i Çirmen be-Mîr Şemseddin ber-vech-i te'yîd

Mîr-i mûmâ-ileyhe zîkr olunan Çirmen sancağı mukaddemâ nân pâre mukâbili ihsân olunup bir müddetden sonra yedinden nez' ve ber vech-i mansib-ı âhara tevcîh ve ref' olunmuşidi. Mîr-i mûmâ-ileyhin fi'l-asıl ırâd-ı tabî'isi olmayup medâr-ı ma'âşı dahi ref' olunduğundan fâr u fâkeye mübtelâ ve birkaç def'a rikâb-ı kâm-yâb-ı mülfûkâneye bâ-arz-ı hâl bess-i şekvâ etmekle hizmet-i sâbikasına hürmet ve hâl-i perîşânına merhamet zîmnâda şehr-i mezkûrun onaltıncı pazar günü Çirmen sancağı ber-vech-i te'yîd mûmâ-ileyhe tevcîh ve ihsân olunup mutasarrif-i sâbıkı olan Muhtar Paşa-zâde Mehmed Paşa'ya Üsküb ve bir gün sonra Uzun Abdullah Paşa-zâde Abdullah Paşa'ya Kırşehir tevcîh olundu.

Azl-i nâzır-ı Tophâne

Dergâh-ı âlî kapucu başlarından olup Tophâne ve Midilli nâzırı olan Süleyman Ağa'nın Midilli'de olan vekîli kefereye revgan-ı zeyt fürûhiyle it-hâm olunduguna binâen kendüsü bizzât cezîre-i Midilli'ye azîmet ve nezârete dâir olan umûru rü'yet etmek ırâdeleriyle şehr-i mezkûrun onaltıncı pazar günü Tophâne nezâretinden azl olunup ber-vech-i muharrer Midilli cezîresine ta'yîn ve sâbikâ Galata voyvodası Elhac Mustafa Ağa mûmâ-ileyhe câ-nişîn oldu. Midilli nâzırı mûmâ-ileyh ile tütin gümrükçüsü Emin Ağa'nın mezre'a-i ümîdleri bir sâkiye-i dâimetü'l-feyezân imdâdiyle hûşe-dâr-ı hu-sûl olup ancak fi'l-asıl miyânelerde nâr-ı münâfese ve münâkaşa müşta'il ve ahad-i hümâ âharın füzûn-ı kadr ü i'tibârına münfa'il olup binâberin gümrük-i duhân ile mâni'atü'l-cem' hisbân olunan baş-bâkî kulluğu mansibi

bu def'a Emin Ağa'dan ref' olundukda Süleyman Ağa kemâl-i inbisâtından terâne-sâz-ı sürür ve destede-i tarab u hubûr olup bu şemâtet-i nâ-bercâ Emin Ağa'ya mün'akis oldukda azlinden ziyâde dil-teng-i elem ve sîne-kûb-i derd ü gamm olmuşdı. Zamân-ı yesîrde ağa-yi mûmâ-ileyhin tecerrü'i zeh-râbe-i azl ile telh-kâm ve müstakilleen Midilli cezîresine mîkzâf-i cünbân-i i'tizâm olması izhâr etdiği şemâtetin cezâsidir.

Fevt-i mîrimîrân-ı Sayda

Sayda beylerbeyisi olan Selim Paşa'nm bu esnâda defîn-i genc-i me-zâr olduğunu Şam vâlisi Vezîr Cezzâr Ahmed Paşa inhâ ve Hama müteselli-mi diğer Selim Ağa'ya bâ-rütbe-i mîrimîrânî (264-b) Sayda Eyâletinin tev-cîh olunması istid'â etmekle ber-muktezâ-yi vakt ü hâl müşârûn-ileyhin ri-câsı hayyiz-i müsâ'adeye îsâl ve işbu şehr-i Recepbül-ferdin yirmiikinci sebt günü mûmâ-ileyhe Sayda eyâleti bâ-rütbe-i mîrimîrânî tevçîh olunup ısdâr-ı misâl-i lâzımü'l-imtisâl olundu.

Vukû'-ı nakl-i hümâyûn

Sâhilsaray-ı Beşiktaş'ın ba'zı mahalleri ta'mîre muhtâc olduğuna bi-nâen Topkapı'da müceddeden inşâ olunan kusûr-ı bî-kusûr bir müddet vü-cûd-ı âlem-sümûd-ı mülükâne ile kesb-i şeref-i nâ-mahsûr etmişidi. Zîr olunan ta'mîr bu esnâda hayyiz-resân-ı hitâm ve dâ'iye-i nakl ü i'tizâm cilve-ger-i zamîr-i pâdişâh-ı dârâ-gulâm olmağla binâberîn işbu şehr-i Recepbül-müreccebin üçüncü isneyen günü sâhilsarây-ı Beşiktaş kudûm-ı meyâmin-lüzüm-ı pâdişâhî ile mahsâd-ı cenân oldu.

Vak'a-i Payas ve ihsân-ı rütbe-i Mîrimîrânî be-mütesellim-i Adana

Küçük Ali-oğlu'nun bundan akdem Payas kasabasından firârı ve Kar-beyaz nâm mahalde karârı Daldaban-oğlu'nun sûret-i ta'ahhüdü ve Haleb vâlisi Vezîr Elhac Mustafa Paşa'nın Payas'da ikâmet ile izhâr-ı sebât ve tecelliüdü güzâreş-pezîr-i hâme-i beyân olmuşdı. Bu esnâda Şam vâlisi Cezzâr Ahmed Paşa tarafından ba'zı husûs ile Asitâne'ye vârid olan cukadar o havâlideden mûrûr eylediğine binâen ve lede'l-istintâk Payas'da olan askerin teferrukunu ve Küçük Ali oğlu'nun gelüp ke'l-evvel Payas'da ikâmetini tak-rîr ve ihbâr ve derhâl bu keyfiyyet (265-a) kapudan paşa hazretlerine ifâde

ve iş'âr ve mukaddemâ Payas'a ta'yîn ve tesyîr ve ba'dehû avk u te'hîr olunan sefîneleri kemâkân techîz ve tertîb ve bir kadem akdem zikr vâlisi Vezir Timur Paşa sâir ta'yîn olunanlar ile müttefikan Payas'a varup şâkî-i mezbûru istîsâl ve hüccâc-ı hidâyeyt-minhâcî semt-i selâmete îsâl et-meğe me'mûr olup takviye-i bâzâ-yi iktidârı zîmnâda taraf-ı sadr-ı azamîden dört bin findîk altınu matiyye-i istî'câle tahmîl ve müşârûn-ileyh tarafına tesbîl olunmuşidi. Ancak bu def'a ol tarafından vürûd eden tahrîrat ve isticlâb olunan havâdisât çukadâr-ı merkûmun verdiği haberin ba'zisini cerh ve ba'zisini te'yîd edüp tafsîli bu ki şakî-i mezkûr ile Daldaban-oğlu beyinde fi'l-asıl habl-i karâbet münberim olmakdan nâşî Payas'dan firârını ba'zi karâin-i hâliye ile rü'esâ-yi asker Daldaban-oğlu'nun ta'lîmine isnâd ve bir def'a mûmâ-ileyhin Kilis tarafından zahiresi gelür iken hilâl-i tarîkde der-kemîn-i fîrsat olan âdemleri zâhîrenin bir mikdârını ahz ü zabt etmiş bulunduklarından beyne'l-eçnâd âvâze-i i'ânet ve imdâd bâlâ-rev-i seb'-i şidâd olmağla bu emr-i şâyi' vâki' ve gayr-i vâki' mûmâ-ileyhin rişte-i havfini müm-tedd ve bâhusûs Âsitâne-i sa'âdet'den vürûduna müterakkib olduğu ecnâdin te'ehhürü kuvve-i vâhimesini müştedd edüp serkeşân-ı tavk-ı inkiyâd (265-b) kâidelere üzere bilâ-izn ü ruhsat Kilis cânîbine avdet ve bu nâ-ber-câ hareket sâir me'mûrlara dahî sirâyet edüp ez-cümle Beylanlı Abdurrahman Paşa askerini sefînelere vaz' ile leylen firâr ve hetk-i perde-i nâmûs u âr eylediği vezîr-i müşârûn-ileyhin ma'lûmu oldunda gerek mûmâ-ileyhe gerek Daldaban-oğlu'na âdemler tesyîr ve avdetleri zîmnâda her ne kadar temhîd-i mukadde-mât etdiyse netîce-pezîr-i te'sîr olmayup nâçâr etbâ'-i mevcûdesiyle kasaba-i Payas'ı makarr ve zîmâm-ı ihtiyârını teslîm-i dest-i kaza vü kader zyledi. Çünkü vezîr-i müşârûn-ileyhin başında yüz bayrakdan ziyâde asker-i mu-vazzaf olup zâhîre tedârükün vech-i suhûleti dahi fi'l-asıl mûmâ-ileyhimâ-nın ve ikdâmlarına münhasır idi. Bu kerre mecmâ'-i askerden gaybetleri zâhîrenin inkîtâ'ına sebeb-i âdî ve bâkî askerin tezelzül-i ikdâmlarına bâ'is ve bâdî olup fi-mâ-ba'd tedârük-i zâhîreden me'yûs ve nevmîd ve bu hâl ile ikâmet muhâlif-i re'y-i sedîd olduğunu mülâhaza birle derhâl Üzeyir beyi olan İmâm Ağa'yı üç yüz piyâde ile Payas muhâfazasına ta'yîn ve lâzım gelen altı bin guruş ulûfelerini ber-vech-i pişîn teslîm edüp istikbâl-i hac ünvâniyle Adana'ya inân-tâb-ı istî'câl olduğu tahakkuk eylediğinden Timur Paşa tarafına gönderilen meblağın istirdâdı iktîzâ ve müddet-i medîdeden berû sarf-ı nükûd ve vücûdiyle tâb ü tüvâni mefkûd olan Haleb vâlisi müşârûn-ileyh tarafına gönderilmesi ahrâ görülp der akab bu iki (266-a) maslahatın tanzîmi için Asitâne'den ihrâc-ı berîd ve bir sevb-i semmûr zikr olunan atâyâya izâfe kilinarak ol havâlinin tasfiyesi ve hüccâc-ı bâ-ibtihâcın se-

lâmetle imrâr olunmaları husûsu tenbîh ve te'kîd olunduğundan gayri mu-kaddemâ Uzun İbrâhim Paşa'ya tasmîm olunan Üzeyir ve Kurd-kulağı ve Payas muhâfazası el-yevm Adana mütesellimi olan Abdullâh Bey'e bâ-rütbe-i mîrimîrânî tevcîh olundu.

Sâniha : Daldaban-oğlu'nun ve Beylanlı Abdurrahman Paşa'nın sâbika-i hâl-lerî zâhir ve an-asıl Devlet-i âliye'ye itâ'atleri an-samîmü'l-kalb olmadığın-dan gün be-gün muhafaza-i nefş ile iştigâlleri meşhûr ve mütevâtir olup binâen-alâ-zâlik bu def'a Küçük Ali-oğlu'nun gâilesi ber-taraf oldukça son-ra nevbet kendülere gelmek mülâhazalarını der-yâd ve mecmâ' ecnâddan bir takrib müfârakat ve infirâd ile lâne-i tâir-i fesâd olan vilâyetlerine bâl-eşân-ı isti'câl olmayı bakâ-yi nefslere akvâ-yi vesîle add eylediklerinden birisi berren birisi bahren firâr ile tahkîk-i madde-i adem-i inkiyâd eyle-diler.

Ihsân-ı pâyehâ be-mevâli-i izâm

Ulemâ-yi kirâm kesserehüm Allah ilâ yevmü'l-kiyâm hazerâtına nev-be-nev ikrâm-ı şân-ı ilm-i şerîfi ifhâm kabilinden olduğuna binâen işbu şehr-i Şa'banın gürresinden i'tibâr ile sâbıkâ Bursa kâdısı Müftî-zâde Abdullâh Efendi'ye müddet-i medîdeden berû Âsitâne-i sa'âdet'de ders ve ifâde ile meşgûl olan zevâtdan sâbıkâ Üsküdar (266-b) kadısı Köprülü Halîl Efendi'ye şehr-i mezkûrun onuncu gününden ve sâbıkâ havass-ı refî'a kadısı Hamîdî-zâde Mustafa Efendi'ye yirminci gününden ve sâbıkâ Yenişehir-Fener kadısı Müftî-zâde Esseyiid Mehmed Efendi'ye gurre-i Ramazan i'tibâriyle Mek-ke-i mükerreme pâyeleri ihsân olundu.

Nefy-i Kâdi-i Üsküdar

Rumeli ve Anadolu'da vâki' olan kismet-i askeriyye sadreyn-i muhte-remeyn hazerâtına müfâvvaż ve kismet-i mezkûre müşârûn-ileyhîmâ taraf-larından câníbeynde vâki' mevâlî ve hükkâma bedel-i mefrûz ve mukadder ile ihâle ve ba'zen cesîm kîsmetler vukû'unda mahsûs muharrer gönderdi-kleri dahi mesbûkü'l-mîsl olup binâen-alâ-zâlik bundan akdem kuds-i şerîfde hâlik olan neccâr Kostî nâm zîmmînin temhîr eylediği gibi Kuzguncuk'da olan hânesini dahi sadr-ı Anadolu temhîr eyledikde Üsküdar kadısı Kebîrî-zâde izhâr-ı tayş ü hiffet edüp mührü fekk ve me'mûrları tard eylediğinden müşârûn-ileyhe kîsmeti tefrik ve bâ-işâret-i âliye Üsküdar'a kassâm nasb etdirmekle icrâ-yi lâzîme-i terhîb ve tazyîk etmişidi. Efendi-i mûmâ-ileyhî

müktesebi olan hakârete tahammül edemeyüp mahkemenin der ü dervâze-sin sedd ve ashâb-ı da'vâyî ünf ü nahvetle redd eylediği sâmi'a-i evliyâ-yi devleti kar' etmekle azl ü nefyine egerçi karar verilüp ancak sinîn-i çendinden berû nigeh-endâz-ı tahassür ve iştîyâk olduğu mansıbin nemâsından hîr-mâni revâ görülmeyüp mansıbi niyâbete zabit ve hâsilati tarafına verilmek üzere şehr-i mezkûrun beşinci cum'a günü Bursa'ya nefy ile te'dîb olundu. (267-a)

Katl-i Abdülgaffar Ağa mübâya'aci-i Aydos

Mûmâ-ileyh an-asıl zümre-i kuzâtdan olup Karinâbâd'dan mutavattin ve refâhiyyet-i hâl ile beyne'l-ahâlî müte'ayyin iken hubb-ı câh belâsiyle tağyîr-i terîke meyi ü rağbet ve bu ümniyyenin husûlunu mevkûf-ı vakt-i fırsat etmişidi. Silistre muhârebesi akabinde Balya boğazının tez elden muhâfazası lüzûmunu hiss etdiğine binâen ikiyüz elli nefer piyâde ile emr-i muhâfazaya şitâb ve cânib-i mîriye yirmi kese teslim edeceğini işrâb ve mukâbelede bilfi'il kapucu başılık ile kâmyâb olmasını istid'â ve Baht Giray Sultanı dahi dâmen-gîr-i şefâ'at ve ilticâ etmekle asker ve cihet-i diğer ile husûl-i nef'i mükerrer mukarrer olduğuna binâen mûmâ-ileye kapucu başılık ihsân olunup müte'ahhid olduğu askeri Karinâbâd kazasından taleb ile ahâliyi hân nâ hâh bedel i'tâsına mecbûr ve kendi bi'n-nefs hânesinde ikâmet ile tertîb-i esbâb-ı râhat ve huzûr edüp bir müddetden sonra Aydos ve ol havâilden dakîk mübâya'asına me'mûr olmağla cem' etdiği dakîki der-anbar etdikden sonra naklini istîzân ve nakl olunmadığı sûretde kesb-i merâret ile ekle salâhiyyeti olmayacağıını beyân edüp tarafına haber-i şâfi varmadığından umûrunda mütelâşî ve havf-ı gazab-ı pâdişâhîden mütehâşî olmuş idi. Nâçâr bir def'a hakîkat-i hâli ihbâr eyledikde dakîk-i mezkûr peksimed tabh olunmak irâde ve tûl-i zamân ile merâret ve sevâd kesb etdiğinden peksimed tabhına dahi el-vermeyeceğini ifâde etdikde ihmârina mübâşir ta'yîn olunup Asitâne-i sa'âdet'e geldikde arz-ı merâma gereği gibi kudret-yâb olamayup eceli dahi hulûl etmiş bulunmağla işbu şehr-i mezkûrun onaltıncı perşembe günü saray meydânında alâ-melei'-n-nâs cezâsı tertîb ve binâ-yi nâ-üstüvâr-ı ömrü tişe-i kazâ ile tahrîb olundu. (267-b)

Zikr-i nizâm-ı muhassîlhk-ı Haleb ve eshâm şüden-i Gümruk

Haleb muhassilliği öteden berû ummâl-i envâle mahsûs olan menâ-

sıbin güzîdelerinden olduğuna binâen kırk-elli sene mukaddem ba'zi müte-ayyin ve mâldâr kimesneler arz-ı ubûdiyyet-i bisyâr ve bezl-i dînâr-ı bî-şumâr ile muhassillik-1 mezkûru tahsîl ve az zamânda vâfir mât cem' ve te'sîl ey-LEDİKLERİNDEN GAYRI HER BIRI İSTİ'DÂDÂT-1 ZATİYYELERİNE GÖRE ESBÂB-1 İHTİŞÂMLARINI TEKMİL VE GİDEREK BU KEYFIYYET BA'ZISINI VEZÂRETE VE BA'ZISIM MİRİ-MİRÂNLIĞA TAKARRÜB VE TE'EHHÜL VE VİZERÂDAN OSMAN PAŞA VE İSMAIL PAŞA VE MİRİMİRÂN'DAN AHMED PAŞA MUHASSILLİKDAN SÂHİB-İ TUĞ VE ALEM VE ŞÖHRET Ü ŞÂNLARI BEYNE'L-ÜMËM KENÂR-1 ALÂ-ALEM OLMUŞIDI. MUHASSILLIK-1 MEZKÛR BİR MÜDDET MÜRÜRUNDAN SONRA ASRIN BÎ-INSÂF NAKD-GİRLERİ VÂSITALARIYLE *نَمْ لَمْ*
كَلِبَلَارِهَا إِفْرَاجَهُ اتَّلَعَنَهُ مَنْ مَنْزِلَهُ kâliblarına ifrâg olunup giderek nakd-i mağşûş gibi revac-
 dan mu'attal ve ashâb-1 kadr u i'tibâr nazarlarında köhne takvîm misillû mensûhü'l-hüküm ve'l-amel olup ağıniyâ-yi nâs taleb ve tahsîlinden müstağnî ve âbî ve ashâb-1 iflâsin ba'zları va'd-i mü'eccel-i gayr-i akall ile hâhişer ve tâlibi olduklarından bi'z-zarûre sınıf-ı âhîr nâ'il-i maksad-ı mâfi'z-zamîr olurlar idi. Zîkr olunan kavm-i müstahakü'l-levm müte'ahhid oldukları ber-til ve rüşveti serî'u'l-husûl ve nakd hükmünde olan mâli gümrukden edâ ve fazlasını ba'zi müstelezât-1 arziyye ve müstehe yât-1 nefsiyyeye def' ile sâîr emvâl-i mîriyyeyi bakâyâ nâmiyle terk ve ibkâ ve bu hayâl-i bed-me'âl mukaddeme-i hâlleri olan muhassilların ekseri (268-a) huzûr ve râhatdan berî olup meskenleri teng-nâ-yi mahbes ve pâdâş-i sû'-i sani'ları düsnâm ve nefrîn-i kesrû nâ-kes olduğundan gayri taraf-1 devlet-i ebed-müddetden tahsîl-i bakâyâ ünvâniyle beher sene birkaç kapucu-başı ve isti'câl zemîninde müte'addid sadriazam çukadarları müte'âkiben tisyâr ve rü'yet-i masraf-lariyçün câh u i'tibârlarına nazaran vaz' olunan yevmiyyeyi vilâyetli çeküp bu takrîb ile ahâlî-i Haleb her sene hayli masârifçe dûçâr ve mübâşirler dahi yevmiyye-i mu'ayyeneye tama'an makbûzları olan mât-i mîrîyî istirbâh ile hâsil olan intifâ'a iğtirâren Haleb'de ikâmeti ihtiyâr ve hattâ Vanlı Selim Ağa nâmında bir kapucu başıyla yirmibeş sene mukaddem fakîr Haleb'de tesâdûf etdim. Merkûm âzâde-ser-i kayd-ı cirâ vü çun ve Haleb'de te'ehhül ile bisât-ârâ-yi ârâm ü sükûn olduğundan fazla müte'addid evlâd ile karîrû'l-ayn ve an-asıl Âsitâne'de zebûn-1 ser-pençe-i ashâb-1 duyûn iken hâsilât-1 âtiyyü'l-beyân ile tahffîf-i bâr-1 girân-1 deyn edüp müddet-i ikâmeti tefahhus olundukda onsekiz seneye karîb olduğun îmâ ve Âsitâne'ye illet-i adem-i azîmeti istiksâ olundukda menâsîb-1 devletde istihdâm olunmakdan me'yûs ve her sâl hizmete ırsâl olunmayacağı mahsûs olduğundan Haleb'de yev-
 miyye nâmiyle ta'yîn olunan kırk guruşun bir mikdârını umûr-1 zarûriyyesine sarf u def' ve kusûrunu istirbâhdan hâsil olan meblağa zam ve vaz' ile meş-
 gül-i cem' ü iddihâr ve bu fâideyi Âsitâne'de mümkün olmadığını takrîr ve

ihbâr etmişidi. (268-b) Gâlib-i hevâ vü heves olanları bu hâl üzere olup olmayanları tesvîlât-ı nefşâniyyeye ve nezgât-ı şeytâniyyeye teba'iyyet ile ceste ceste mevzû'-ı enbân-ı hiyânetleri olan meblağ-ı fîsk u füçûra bezl ü nisâr bitâne-i hâlleri zâhir oldunda ba'zısı diyâr-ı kâsiyeye firâr ve ba'zısı gam-ı mühlik ile defîn-i hâk-i mezâr olup emvâl-i mîrî bu esbâb-ı müzel-letü'l-berâhin ile resîde-i arza-i telef ve müstevfî-i devlet olanlar telâfi-i mâfâtin imkânını bulamayup mübtelâ-yi endûh ve esef olurlar idi. Hasan Efendi hazretleri bu def'a dahi defterdâr-ı şîkk-ı evvel oldunda muhassillik-dan âid olan emvâl-i mîriyyenin bu vechile zâyi' olmasını tecvîz etmeyüp gâret-gerân-ı nâs ve erbâb-ı hiyel ve iflâsdan tahlîs olunması esbâbını te-fekkûr ve gümrügü ba'zı şurûltla muhassillikdan tefrîk ve eshâm i'tibâriyle taleblerine fûruht etmeği Devlet-i aliyye'ye mahz-ı fâide tasavvur etmekle binâberîn muhassilliğâ tâbi' olan emvâl-i mukâta'ât Hazîne-i âmire'ye ir-sâliye kayd ve mâl-i mukayyed beher sene ocaklar tarafına havâle ve harc-ı aklâm ve avâid-i sâire dahi kaleminde mazbût olduğu vech üzere min-gayr-i kesr nizâma rabt olunup kul tâifesine ve kalyonlar mevâcibine emvâl-i mez-küreden an-nakd mürettebat olan mebâliğ dahi râbîta-gîr olduandan sonra muhassilliğâ tâbi' olan bâc-ı pazar ve sâir mukâta'ât mu'accelât-ı mu'-ayyene ile tâliblerine arz ve fûruht olunup müstekilleñ gümruk tevâbi'i dahi on bin guruş mâl-i mukayyed ile kırk sehim i'tibâr (269-a) ve her se-himi dörder kise fâiz ile yirmidörder kiseye satılmak ve zîr olunan eshâm karâr-gîr-i nizâm olduandan sonra mültezim bulunanlara bir nevi' fâide-i zâide mülâhazasiyle Haleb cizyesi cibâyeti dahi tefvîz olunmak bâbında telhîs ve istîzân olmağla fevâid-i mukarrereye nazaran tanzîmine irâde-i me-nâyiح ifâde-i mülükâne ta'alluk ve iki yüz bir senesi Muharreminde zabt ve iki taksit ile fâizleri olunmak şartıyla kâimeleri yazılıp ashâb-ı iktidâr bâ-şevk-i bisyâr kufl-guşâ-yi sandukca-i dinâr olunup vüs'at-i dâire-i ser-vetlerine göre sâhib-i sehm ve nasîb ve şâhid-i mahcûbü'l-lîkâ-i gînâdan mehcûr olanlar gamnâk ve ke'ib oldular.

Me'mûriyyet-i Kapudan-ı deryâ Vezîr Gâzi Hasan Paşa be-nizâm-ı Ümm-i dünyâ

زابها ذهب و مائتها ضرب و كوعها لمب و هي لمن غالب evsâfiyle men'ût olan memâlik-i vesî'atü'l-ercâ-yi Misriyyede serîr-âverde-i ta'ayyün ve zuhûr olan ümerâ-yi bî-su'ûr memâlik-i muhâlifetü'l-envâ' ve abîd-i mütegâyyiretü'l-evzâ'dan olup şerâit-i İslâmiyye ve kavâid-i dîniyyelerini fi'l-cümle ta'allüm ve vücûb-ı itâ'at-i ülü'l-emri tefehhüm etmeden mah-

dûmlarının desteriyârî-i himmeti ve mâliklerinin zurbâzu-yi mikneti ile silk-i ümerâya münselik ve menâsib-i kesîretü'l-fevâid-i kâhireden birine mâlik olduklarında hükm-i akl-i kâsîr ile rü'yet-i umûra mübâşir ve şîme-i nüffüs-i zemînden olan zulm ü gadre mütecâsir olmalarıyla müddet-i kalîlede iktinâ-yi emvâl ve tanzîm-i şevârid-i ahvâl eylediklerinden gayri bilâ istihkâk (269-b) nâil oldukları ni'am gûnâ-gûn adem-i kanâ'at ve devâti tefevvuk ve istibdâd ile yekdiğerin zevâl-i ta'ayyün ve sevretine cûyende-i fırsat ve bu mülâbese ile miyânelerinde ceng ü harb mütemâdî ve bir-birini katl ü istisâl beynlerinde resm-i âdî olup Devlet-i aliye tarafından nasb olunan vulât ve hükkâm makhûr-i dest-i tagallübleri ve bâ-husûs azl ü tenzilleri mevkûf ednâ işâretleri olup havane-i mezkûrenin def'i tasallutları ile kutr-i Mîsr'i tasfiye ve tathîr masârif-i külliyyeye muhtâc ve bir vakt-i hâliye-i devlete mevkûf olduğuna binâen bir zamândan berû gâh tahvil ve terhîb ve gâh teşvik ve tatyîb ile merkümlar istihdâm olunup hezâr su'ûbet ve meşakkat ile mürettebat-i Devlet-i aliye'nin ancak mi'sâri resîde-i hayyiz-i husûl olur idi. Birkaç seneden berû Devlet-i aliye'nin umûr-i âhir ile iştigâlini bugât-i mezkûre medâr-i fırsat ittihâz edüp üzerlerine hareketi dahi me'mûl etmediklerinden bi'l-külliyye hal-i ribka-i itâ'at ve inkıyâd ve birbirinden ahz ve telâkkî etdikleri mel'anet ve habâseti yevmen fe-yevmen müzdâd eylediklerinden fazla beher sene Asitâne-i sa'âdet'e mu'tâdü'l-irsâl olan hazîneyi birer bahâne-i vâhî ile tevkîf ve ale'l-husûs Haremeyn-i şerîfeyn'e müretteb olan gîlâl ve vezâifi gâh noksân i'tâ ve gâh giriftâr-i ukde-i tesvîf ve bu takrib ile fukarâ-yi Haremeyn'in ziyîk-i ayslarını tazîif ve mürettebat-i Donanma-yi hümâyûn'dan olan mühimmâti kezâlik mevkûf-i zamân-i âti eyleyerek masâlih-i mühimmeyi ta'tîl ve nak'eteyn-i mübârekete ynde câ-be-câ zuhûr (270-a) eden ta'mîrâtâ vâridât-i mu'ayyene-i Mîsriyyeden havâle olunan mebâliği isâl etmeyüp gâh te'cîl gâh te'mîl vâdilerinde Devlet-i aliye'yi iğfâl ve bu tertîbâtdan hâsil olan mebâliğ-i vefireyi bekâ-yi nefş ü câhlariyçün cem' etdikleri evbâş ve enzâle bezl ü iczâl eylediklerinden gayri ملأك امّي على بدئ اعبلة سفهاء mefhûm-i ibret-nûmûnuna mâ-sadak olan ümerâ-i mezkûrenin ulemâ ve sulehâya ihânetleri ve fukarâ ve zu'afâya zulm ü mazarratları derece-i nihâyete vâsil olup kâr-i nâ-hemvâr-dan rûcû' ve inâbet مخرج من السلطان شبراً مات ميّة جاهليّة mazmûnunu te'em-mûl ile ülü'l-emre inkıyâd ve itâ'at etmeleri her bâr taraflarına iş'âr olunur ahkâm-i şerîfeyi tâhfîf ve mûcîb-i felâh-i neş'eteyn olan nasâyih-i devlet-i ebed-müddeti tezyîf ile nev be-nev iktîrâf-i cûrm ü ma'siyet ve dem be-dem iktisâb-i zenb ü hatî'et eyledikleri ve bahr-i Süveyş'den mîsr-i Kahire'ye se-fâin-i tüccâr ile emti'a-i Hindîyye naklini mukaddemâ İngilizlü iltimâs edüp

ba'zı mahzûr mülâhazalarıyla taraf-ı devletden müsâ'aade olunmadığını Françalu tâhkîk etmekle ticâret-i mezkûreyi semîr-i fu'âd ve Devlet-i aliye tarafından bu garaz-ı zâhirü'l-fesâdîn imtinâ'-ı husûlunu idrâk ile ümerâ-i mezkûreyi ba'zı mevâ'id-i mümevvehe ile tezlîl ve ifsâd ve merkûmlar dahi güyüâ diyâr-ı Mısır kendülerinin mülk-i mevrûsu olup cumhûr devleti gibi bir araya gelüp hufyeten bu husûsu sûret-i istîşârede dermeyân ve Françalu'nun talebkâr oldukları ticâret (270-b) maddesinden Süveyş gümrügü mâline tezâ'üf ve tezâyüd geleceğini ve Devlet-i aliye tarafından kahr u istisâlleri irâde olundukda bu mukâbelede Françalu'dan istimdad edeceklerini mülâhaza ile emr-i ticâreti tecvîz ve istihsân eylediklerinden gayri Françalu birkaç maddeyi müştemil bir nev'i mu'âhede tanzîm ve tarafeyn ahad-i hümâya senedât-ı kavîyye i'tâ ve teslîm eylediği memâlik-i mahrûse-i pâdişâhîde Françalu'nun bu makûle tasarrufât-ı bâtilaya cesâretleri her ne kadar mahzûr ihânet ve hiyânet ise dahi ümerâ-yi mezkûrenin mümâşât ve adem-i mübâlatından neş'et edüp hattâ İskenderîye'de mütemekkin olan müste'min tâifesine逆行 bundan akdem Murad Bey'in asker ile kâşif ta'yîm etmesi bu makûle ağrâz-ı hafiyeye mebnî olduğu nezd-i devletde meczûm ve cism-i mülk-i devletde heyecân ahlât-ı redî'e ile mütevellid olan dâ-i udâl-i fesâd ü ihtilâli dârû-yi hüsн-i tedbîr ile izâle-i kânûn-şinâsân-ı devlete bir emr-i mahtûm olduğu ve an-asıl Ezher ulemâsı ve Mısır'ın ehl-i ırz ve sulehâsı ümerâ ve hevâdârlarının cevr ü ta'addîlerine tâb-âver olamayup hîrmen-i cem'iyyetleri sarsar-ı gazab-ı pâdişâhî ile perîşân ve ru'ûs-ı menhûseleri tiyg-ı bî-dirîğ-i şehînşâhî ile meydân-ı mezellede galtân olmak emniyyeleriyle dem-güzâr oldukları ve Mısır'ın teşvîş ve ihtilâli vücûd-ı ümerâ ile mevcûd olup zevâl-i ümerâ ile nizâm-ı memleket husûlunu vükelâ-yi devlet tâhkîk eylediklerine binâen emr-i nizâmi mahall be-mahall tervîc ve şevk-i dâ'îye-i halîfeti'l-müslimîni (271-a) tahrik ve tehyîc etmeleriyle derhâl tedârükât-ı bahriyye ve berîyyeye şurû' ve mübâşeret olunup sinîn-i sâlîfede tertîb olunan sefâinîn zi'fi mikdârı sefâin techîz ve tesviye ve iktizâ eden mühimmât ve levendâti alâ vechî'l-kemâl ta'bye olundugundan gayri İskenderîye mutasarrîfi Mahmud Paşa'nın müte'ahhid olduğu bin nefer piyâde dahi Donanma-yi hümâyûn'a ilhâk ve kapudan paşa hazretleri ber-vech-i istiklâl me'mûr kîlinip ol havâlinin makâlîd-i umûru yed-i mü'eyyedlerine teslîm ve Rakka vâlisi Vezîr Abdi Paşa'ya dahi nihânnî emr-i âlî gönderilüp mükemmel kapusu halından gayri iki-üç bin suvâri tahrîr ve ma'iyyetine me'mûr sâir tavâif-i askeriyye ile berren cânib-i Mısır'a teveccûh edüp kapudan paşa hazretle-riyle bî'l-muhâbere nizâm-ı misr-ı Kahire'ye nisâr-ı nakdîne-i gayret etmesi tenbîh olunmuşıldı. Müşârûn-ileyh muktezâ-yi me'mûriyyeti üzere hufyeten

asker tahrîrine teşmîr-i sâk ve Rakka'da mutavattm Firuz Bey ve ol hâvâlide mütemekkin Millî mîr-i aşireti Timur vâli-i müşârûn-ileyhin asker cem'inde olan ihtiyâmını bi-hüküm-i el-hâim-i hâif aleyhlerine haml ile derhâl nitâk-bend-i ittifâk ve Rakka'yı muhâsara ile fitîle-i sûz-i nifâk oldukları haberi sem'i devleti kar' etdikde Abdi Paşa'nın me'mûriyyeti câ-nib-i âhara olup mûmâ-ileyhîmâ haklarında Devlet-i aliye'nin sû'i kasdı olmadığı egerçi evâmir-i şerîfe ile ifâde olunup ancak Abdi Paşa'nın bu gâile ile şayed bir müddet te'ehhürü lâzım gelür deyû (271-b) Çapan-zâde tarafindan bin nefer suvâri etdirilüp iktizâ eden ulûfeleri edâ ve Gazze müteselli-mi Dervîş Bey'e mîrimîrânlık i'tâ olunup Çapan-zâde tarafmdan tahrîr olunan suvâriyi tedârük edebildiği suvâriye zam ile cânib-i Mısır'a berren azîmet ve kapudan paşa hazretlerinin re'y ü tedbîr ile hareket ve Abdi Paşa gâile-i mezkûreyi ber-taraf etdikden sonra ta'kîb ile me'mûr olduğundan gayri ulemâ ve sulehâ ve vücûh-i ahâli-i Mısır'a ve bâ-husûs meşâiyih-i urbân ve sâirlere taraf-ı devletden istimâlet-nâmeler gönderilüp Devlet-i aliye'nin bu azîmet-i halisesi ancak fukarâ-yi Haremeyn'in refâhiyyetine ve ahâli-i Mısır'ın âsâyiş ve râhatına maksûr olup zulm ü nifâkları müntesir-i âfâk olan ümerâya cüz'i ve külli i'ânet etmeyüp me'mûrân-ı Devlet-i aliye ile ittihâd ve ittifâk ve bugât-ı mezkûreyi aktâr-ı Mîsrîyye'den ihrâc ve izhâk zemîninde evâmir tahrîr ve hufyeten taraflarına tesyîr olundu.

Azîl ü nasb-ı Kâdî-i İstanbul

Anadolu sadâreti pâyesiyle İstanbul kadısı ve nakîbü'l-eşrâf olan Dervîş Mehmed Efendi lisânını adem-i zabt ile devr-i ebvâb-ı kibâr-ı ulemâ ve ittifâk-ı ârâ ile tanzîm olunan ba'zı mevaddî devlete harf-endâz-ı i'tirâz olduğunu ba'zı hayır-hâhân sâmi'a-i hümâyûna ilkâ etmekle hakkında cûybâr-ı teveccûh-i mülûkâne mütegayyir olup işbu şehr-i Şa'banî'l-mu'azzamın ondokuzuncu perşembe günü müddet-i nâkisa ile azl ve li-ecli't-te'dîb Gelibolu'ya tağrib olundu. Sâbıkâ (272-a) Mekke-i mükerreme kadısı Re'is-zâde Âşîr Mustafa Efendi'nin hüsni sülûk ve ülfeti ve hâkim olduğu bilâdda âlem-pesend olan sît ü şöhreti benî nev'i beyninde mûmâ-ileyhe medâr-ı fûzûnî-i kadr ü i'tibâr olduğundan gayri fi-hadd-i zatihi müteşerri' ve mütedeyyin ve ilmi mütebeyyin bir zât-ı melekiyyü's-simât olmağla yevm-i mezkûrda İstanbul kâdılığı ile mümtâz-ı akrân ve Veli Efendi-zâde dahi İstanbul payesiyle cezlân olup câh-ı vâlâ-yi nekâbet dahi vâlâ-haseb [ve] mazbûtü'n-neseb hilye-i salâh ile ârâste ve zîver-i zühd ü takvâ ile pîrâste İstanbul pâyesi olan Kâmil Efendi'ye tevcîh ve ihsân olundu.

**Azîz-i Kethüdâ-yi sadr-i âlî Süleyman Feyzi
Efendi ve nasb-i Esseyyid Mehmed Hayri Efendi
ve Reisülküttâb şüden-i Mîr Atâullah Efendi ve
tevcîh-i hizmet-i ser-çavuşân-ı Dîvân-ı hümâyûn
be-Rûhî Süleyman Ağa**

Kethüdâ-yi sadr-i âlî olan Feyzi Süleyman Efendi'ye sadr-i sâbıkın nazarı olduğundan bundan akdem Bekir Bey'in nukûlü esnâsında kethüdâlığını telhîs ve istîzân etmişidi. Efendi-i mûmâ-leyhin kâffe-i ahvâli mücerreb-i etvâr-ı enâm ve muhteber-i evzâ'-ı hass u âmm olan pâdişâh-ı dârâ-gulâma ma'lûm olmakdan nâşî kethüdâlığını tecvîz buyurmayup müşârûn-ileyh tarafından tekrâr niyâz olundukda etvâr-ı sâbikasından ferâgat ve a'lâ ve ednâ ile hüsn-i mu'âşeret ve hizmet-i devlet-i (272-b) ebed-müddetde sadâkat ve istikâmet etmek şartıyla kethüdâlığma müsâ'ade-i hümâyûn erzânî buyurulmuş idi. Çok geçmeden sadr-i sâbık ma'zûl ve sadr-i cedîd vusûl buluncaya dek kûşe-güzîn-i humûl olup sadriazam hazretleri Âsitâne-i sa'âdet'e pâ-nihâde-i izz ü şeref oldukda şâyed evzâ'-ı sâbikasından rûcû' etmiştir deyû mûmâ-leyhi kethüdâlığda ibkâ buyurmuş idi. Mesnedinde sebât ve takarrürü hiss etdiği gibi hâssa-i lâzîmesini icrâya mübâşeret ve tenfir-i kulûb-ı nâsa mübâderet etmekle وَ لِنَ يُصلِحَ الْمَطَارُ مَا أَفْسَدَ الرَّهْنُ mefhûmu üzere İslâhîndan ye's ü nevmîdi hâsil ve işbu şehr-i Şa'banîl-mu'azzamîn yirminci cum'a günü kethüdâlığdan munfâsil olup câh-ı mezkûr bundan akdem bu def'a dahi kethüdâ-yi sadr-i âlî ve hâlâ reisülküttâb bulunan Esseyyid Mehmed Hayri Efendi hazretlerinin zât-ı meymenet-simâtlarıyle kesbi şeref-i nâ-mahsûr edüp riyâset-i küttâb hizmeti Dîvân-ı âlî'de çavuş-bâşı olup memdûhü'l-fi'âl ve mergübü'l-hisâl olan Mîr Atâullah Efendi hazretlerine tevcîh ve peder ü cedlerinin makâmlarını ihrâz ile kadr ü i'tibârı terfi' ve tenviye ve çavuş-bâşılık hizmeti ile dahi Rûhî Süleyman Ağa'nm dâire-i ma'işeti terfi' olundu. (273-a)

Ihrâc-i mevâcib-i kisteyn

İşbu Şa'banîl-mu'azzamîn yirmiüçüncü salı günü mu'tâd üzere kisteyn mevâcibi ihrâc ve sunûf-ı askeriyyeye taksîm olunup sebt günü vâki' olan devr akabinde teşrifât-ı seniyye-i pâdişâhâne ile sadriazam hazretleri nâîl-i kist-ı evfâ-yi mübâhat oldu.

Tevcîh-i muhâsebe-i Haremeyn be-Kenan Efendi

Hâcegân-ı Divân-ı hümâyûn'dan kalyonlar halîfesi olan Kenan Efendi hüsn-i ihtiyâriyle halîfelikden keff-i yed ve bu mukâbelede dest-i niyâzum bir mansîb-ı a'lâyâ medd etmekle iltîmâsına müsâ'ade-i seniyye erzânî ve iki yüz senesi tevcîhâtında zabit etmek üzere Haremeyn muhâsebesi mansîbî ile nâil-i aksa'l-gâye-i şâd-mânî olup zîkr olunan kalyonlar baş-halîfeliğîyle dahi hâne-i hassadan Abdullah Ağa çerâğ ve müktesib ve sâil-i refhiyyet ve refâğ oldu.

Ref-i tuğ ve nefy-i Abdullah Paşa

Adana mütesellimi olup Azâz ve Kilis ve Payas muhâfazası şartıyla ihrâz-ı rütbe-i mîrimîrânî eden Abdullah Paşa ile Adana ahâlisi beyninde nizâ' ve cidâl vâki' ve tarafeynden birkaç âdem telef ve zâyi' olduğundan gayri paşa-yi mûmâ-ileyhin hevâdârları dekâkîn ve esvâki yağma ve gâret ve fukarâ ve zu'afâyi mübtelâ-yi zarar u hasâret eylediklerini ahâli-i Adana arz ve mahzarlarıyle ifâde ve müftî-i belde ile birkaç nefer kimseyi (273-b) li-ecli'l-îstikâ Âsitâne-i sa'âdet'e firistâde etmeleriyle paşa-yi mûmâ-ileyhin beylerbeyiliği ref'iyle tağrîb ve iclâsmâda husûl-i nizâm-ı belde melhûz olduğuna binâen derhâl mîrimîrânlığı ref' ve Magosa kal'asına nefy olunup ahâlinin iddi'â etdikleri hukük Adana'da müvekkili ile şer'ân rü'yet olunmak bâbında bâ-emr-i âlî mübâşir ta'yîn olunduğundan gayri karîbü'l-ahdde uhdesine ihâle ve tevfîz kılınan emr-i muhâfaza Haleb vâlisi Vezîr Mustafa Paşa'nın Payas kal'asına muhâfiz nasb etdiği İmâm Ağa'ya ihâle olundu.

Azl-i ser-cebeciyân

Cebecibaşı olan Göynüklü Mustafa Ağa öteden berû ten-perver bir şâhis olup cebeci hudûdunu kemâyen-bağî muhâfaza edemediğinden gayri le-yâlî-i ramazanda köşe be-köşe zuhûr-ı fesâd hasebiyle azli lâzım gelmekle şehr-i mezkûrun ondördüncü pazar günü mûmâ-ileyh azl ve Bozcaada'ya tağrîb ve cebeci başılık ile bu def'a dahi Kurd Mehmed Ağa tenşît ve tatrîb olundu.

Katl-i Abdullah Paşa

Merkümun hulâsa-i hâli ve Magosa'ya bi-tarîkü'n-nefy irsâl olunduğu

zîkr olunmuş idi. Me'mûr olduğu mahalle azîmetden ibâ edüp tarafından âsâr-ı tuğyân dahi hiss olunmağıla bu hâl ile terki mûcib-i zuhûr-ı fitne ola-cağı ihtimâliyle merkûmu ve hevâdarlarından Çopur-oğlu Mehmed Ağa'yi Adana vâlisi Vezîr Yusuf Paşa katlı ü i'dâm edüp (274-a) ser-i maktûğlarını Âsitâne-i sa'âdet'e ırsâl etmekle ibreten-li's-sâîrîn Bâb-ı hümâyûna ilkâ olundu.

Tehniyet-i id-i sa'id

Mâh-ı siyâm resîde-i derece-i encâm ve leyle-i id olan çarşamba gecesi sadriazam-ı âlî-makâm ve bi'l-cümle ulemâ-yi a'lâm ve ricâl-i devlet-i ebed-kiyâm kânûn üzere sarây-i bihişt-âsâda hâzır ve âmâde ve alâ-mâcere'l-âde dâmen-bûs-ı pâdişâh-ı Cem-câh ile cümlesi kesb-i sürûr-ı câvid ve id ber-bâlâ-yi id etdiler.

Vukû'-ı tevcîhât

Şehr-i mezkûrun dördüncü sebt günü tevcîhât vukû' bulup hademe-i bâb-ı âsâfî bilcümle ibkâ ve yalnız teşrifâtçılık ile Sivasî Hasan Efendi kâm-revâ olup rikâb ve ocak ağaları kezâlik ibkâ ve yalnız arabacı başlık ile Hotinli dâmâdî Mehmed Ağa nâil-i kasâvâ-yi menâ olup defterdâr-ı şikk-ı evvel ve sâni ve sâlis ibkâ ve nişâncılık Feyzi Süleyman Efendi'ye ve defter emâneti Râşîd Süleyman Efendi'ye ve büyük rûznâmecilik muvakkaten Abdülkerim Efendi'ye ve baş muhâsebe Seyyid Mehmed Efendi'ye, emânet-i şehr ibkâ olunup Tersâne-i âmire emâneti Ahmed Nazîf Efendi'ye tevcîh olunup darbhâne (274-b) ve matbah emânetleri ibkâ ve arpa emâneti kapu kethüdâsı Nu'man Bey'e ve Anadolu muhâsebesi muvakkaten Penâh Süleyman Efendi'ye ve mukâbele-i suvâri Behcet-zâde Mustafa Efendi'ye ve muhâsebe-i Haremeyn Kenan Efendi'ye kitâbet-i yeriçerîyân Molla Bey dâmâdî Arif Bey'e sipâh kitâbeti âmedi-i esbak Nuri Efendi'ye ve silâhdar kitâbeti mektûbî-i sâbık İbrâhim Efendi'ye cizye muhâsebesi yazıcı-i esbak El hac Ahmed Efendi'ye mevkûfâtçılık muvakkaten fakîr-i kesîri' taksîre ve İstanbul baruthânesi kapucu başı Halebli Mehmed Ağa'ya masraf kitâbeti Mehmed Said Efendi'ye mâliye tezkereciliği Yusuf Efendi-zâde Şefik Efendi'ye Tophâne nezâreti tüttün gümrükçüsü Mehmed Emin Ağa'ya kalyonlar kitâbeti Mollacık-zâde Abdülfettah Bey'e ve küçük rûznâme Bekir Paşa-zâde Sadullah Bey'e ve Gelibolu baruthânesi nezâreti Ömer Sâhib Efendi'ye (275-a) piyâde mukâbeleciliği Râsih Mustafa Efendi'ye küçük ev-

kâf sâbık teşrifâtî Şehrî Efendi'ye Haremeyn mukâta'açılığı ebdai mühürdârı Kâmil Efendi'ye piskopos mukâta'açılığı Said Efendi'ye cebeciler kitâbeti hazîne yazıcısı Şevki Efendi'ye ve sâir menâsib dahi erbâb-ı istihkâk ve istî'dâda verilüp ba'zları dahi atâyâ-yi pâdişâhâne ile sedd-i ramak-ı ihtiyâc etdiler.

Tevcîhât-ı vüzerâ-yi izâm ve mîrimîrân-ı kirâm

Yevm-i mezkûrda vüzerâ-yi izâm hazerâtının dahi tevcîhâtı olup Rumeli Eyâleti Sofya seraskerliği inzimâmiyle sâbıkâ Vidin muhâfizi Vezîr Ebubekir Paşa'ya ve Karaman Eyâleti sâbıkâ Diyarbekir vâlisi Vezîr Mîk-dâd Ahmed Paşa'ya ve Sivas Eyâleti sâbıkâ Rumeli vâlisi Vezîr Gügeği Abdi Paşa'ya ve Rakka Eyâleti Ereğlili Vezîr Halîl Paşa'ya ve Trabzon Eyâleti ber-vech-i ilhâk Erzurum vâlisi Vezîr Battal Hüseyin Paşa'ya ve eyâlet-i Van sâbıkâ Karaman vâlisi Vezîr Timur Paşa'ya ve Yanya Sancağı Varna muhâfazası şartıyla Vezîr Moravî Ahmed Paşa'ya ve Ohrî Sancağı Özi muhâfizi Vezîr Çerkes Hasan Paşa'ya, Selânik Sancağı sâbıkâ Eğriboz muhâfizi Vezîr Silâhdar Mustafa Paşa'ya ve Eğriboz Vezîr Silâhdar Seyyid Halîl Paşa'ya Hotin Sancağı sâbıkâ Kırşehri mutasarrifi Osman Paşa'ya bâ-rütbe-i vezâret tevcîh ve Bender Sancağı sâbıkâ Hotin muhâfizi Vezîr Mehmed Paşa ve Hanya Sancağı vezâreti ibkâsiyle Silâhdar Mehmed Emin Paşa'ya ve Alâiye Sancağı mîr-hacc-ı sâbık Vezîr Dervîş Mehmed Paşa'ya (275-b) ve sâir sancaklar dahi mîrimîrân-ı kirâmdan kâr-güzârlarına tevcîh olundu.

Ihsân-ı vezâret be-emîn-ı Tersâne-i sâbık

Sâbıkâ tersâne emîni olan Mehmed Bey-efendi'nin asâlet ve arâkatı bedîdâr ve hüsn-i hulk ve seciyyeti ma'lûm-ı sigâr u kibâr olduğundan gayri birkaç seneden berû umûr-ı mu'azzama-i Devlet-i aliye'de izhâr-ı mâ-hasal-ı kudret ve rütbe-i vâlâ-yi vezârete tahsil-i istî'dâd ve liyâkat eylediğine binâen hakkında âfitâb-ı âlem-tâb-ı mülükâne lem'a-rîz-i zuhûr ve işbu Şevvâlîl-mükerremîn onikinci ahad günü süllem-i vezârete su'ûd ile nâil-i etemmi-sürûr olup tîz elden Hanya mansîbi dahi tevcîh ve ihsân ve selefi silâhdar Emin Paşa dahi Niğde sancağıyle cezîlân kılındı.

Azîz-i Ağa-yi Yeniçeriyân

Dergâh-ı âlî yeniçeriler ağası olan Yusuf Ağa'nın belâdet ve rehâveti

ve zabit u rabt husûsunda zâhir ve müstebân olan adem-i ihtimâm ve gayreti bâ'is-i idbâr ve nekbeti olduğuna binâen mâh-i mezkûrun onaltıncı günü ağalıdan azl olunup kul kethüdâsı olan Hasan Ağa yeniceri ağalığıyle nâil-i murâd-ı mâ-fî'l-fu'âd ve bu sebeble ricâl-i Ocak-ı âmire miyânında silsile vâki' olup âdetleri üzere kesb-i derecât ve ihrâz-ı i'tibârât ile dil-şâd oldular.

Fevt-i Kâtib-i Sipâhiyân

Sipâhiler kitâbeti tevcîh olunan Nuri Mehmed Efendi derece-i seb'îni mütenâhiz bir şahs-ı âfîl olup bu esnâda ârıza-i sâbıkasına ba'zi ilel mülhak ve dest-i ecel serâ-perde-i ömr-i girân-mâyesini şakk edüp münhal olan manşılı ile küçük evkâf tevcîh olunan teşrifâtî-i sâbık Şehrî Mehmed Efendi ber-murâd ve küçük evkâf ile mekfûbcu başı baş halîfesi Uzun (276-a) Emin Efendi kalem-i mezkûrdan ib'âd kılındı.

Havâdisât-ı Çıldır

Dağıstan ahâlisinin geçen sene Tiflis eyâletine hûcûmlarını Rusyalı Çıldır vâlisinin iğrâsına haml ile vâlî-i müşârûn-ileyhin azl ve te'dîbini taleb ve Tiflis hâniyle miyânelerinde mü'esses olan uhûdu istihkâk-ı da'vâya illet ve sebeb ittihâz eylediklerinden gayri Tiflis hânını erkân-ı devletlerinden ve eyâletini zemâim-i memleketlerinden add ile vukû' bulan zarar hasâretini devletlerine âid ve râci' bildiklerini ve müşârûn-ileyhin te'dîbinde iğmâz Devlet-i aliye nûmûdâr olduğu takdîrde mukâbeleton eyâlet-i Çıldır'a hûcûm ve vaz'-i kadem-i şûm edeceklerini Rusya elçisi mükâlemelerin birinde hâlâ reisülküttâb olan Atâullah Bey-efendi'ye telmîh ve mukaddemâ bu zemînde takrîr verdiklerini dahi tasrîh etmiş idi. Vezîr-i müşârûn-ileyhin ve sâir hudûd u sugûr muhâfîzlerinin hilâf-ı şurût-ı muhâdene vaz' u hareketleri vukû'unda âharın sevk ve ilkâsına hâcet mess etmeksiz te'dîb ve mu'âheze-i anîfede Devlet-i aliye kusûr etmeyeceği ve tâifeteyn miyânlarında nizâ' vü cidâl hâdis olmayup ahad-i hümâ âharın fetk ü isrike mukayyed ve esâs-ı bu'z ve udvân an-asıl beynlerinde müşeyyed olduğu ve Tiflis hânnını Rusyalu'nun metbû' add etdikleri Devlet-i aliye teslimden âbî olup farzâ kemâl-i gurûr ve istikbârdan nâşî âharın memleketinde vukû'-yâfte olan fitneyi bahâne eyleyerek Çıldır eyâletine Rusyalu hûcûm ederler ise Devlet-i aliye dahi mukâbele bi'l-misle ri'âyet edüp bu takdîrde zuhûr-ı nakz-i ahd (276-b) Rusya Devleti tarafından tahakkuk eyleyeceği ve silsîle-i mümkünât tertîb-yâfte-i nizâm olaldan berû ihfâr-ı ahd ü zimmet ve nakz-i

şurût-ı muhâdenet edenlerin avâkîb-ı ahvâlleri vahîm ve beyne'd-düvel devletleri ma'yûb ve zemîm olacağî cevâbları ittifâk-ı ârâ-yi ehl-i şûrâ egerci meclis-i mükâlemede efendi-i müşârüün-ileyh tarafından i'tâ olunup bu zemînde takrîr dahi verilmiþidi. Ancak Rusyalı bir kavm-i maðrûr ve hîle ve hud'aları beyne'l-ümem müstefîz ve meþhûr olup memâlik-i Devlet-i aliye'ye hirs u tama'ları yevmen fe-yevmen tezâyüd üzere olmaþla kuvve-i istidrâciyyelerine iðtirâren kâle getürdükleri hûcûm maddesini fi'le çikarmak ve yâhud Dağıstan ahâlisini kavm-i tatar gibi ibtidâ-yi umûrda ba'zı mevâid-i ebleh-fîrîb ile celb edüp ba'dehû dâr u diyâr ve zîmâm-ı ihtiyârlarına mâlik olmak husûsları vâridât-ı hâtirdan ve tecrübe sebekat etmiş umûrdan ol-duðuna binâen bu keyfiyyet ahâli-i Dağıstan'a tahrîrât-ı seniyye ile bu def'a dahi ifâde ve kasd-ı istimâle ile hânân ve rü'esâya atâyâ ve in'âmât-ı mü-lûkâne fîristâde olunup vüzerâ-yi serhad dahi etrâf ve eknâfa takayyûd ve a'dâ-yi bed-peymân kasd-ı zarar u ziyân ile nûmâyân olduğu hâlde mukâbele ve müdâfâ'ada izhâr-ı sebât ve tecellüd etmek üzere müceddededen me'mûr ve cümlesine ısdâr-ı menşûr kilindi.

Vürûd-ı haber-i meserret ez-cânib-i misr-i Kahire

Bir müddetden berû misr-ı nâdiretü'l-asra istîlâ eden ümerâ-yi bed-kirdârin rîbka-i itâ'atden hurûc ile mürettebât-ı Devlet-i aliye'yi edâda mutill ve inâdları (277-a) ve hâsilât-ı memleketi hevâ vü heveslerine sarf u nisâr ve mu'ayyenât-ı fukarâ-yi Haremeyn-i şerîfeyni adem-i i'tâ ile iktirâf-ı ma'âsî-i bî-şumâr eyledikleri ve câ-be-câ ısdâr olunan hutût-ı hümâyûnu sem'-i kabûl ve rîzâ ile ısgâ etmediklerinden gayri bi'l-küliyye kutr-ı Misr'i istihlâs niyyet-i fâsideleriyle düvel-i âhar ve sâir ehl-i mekr ü şerr ile kesb-i münâsebet ve tahsîl-i ünsiyete ibtidârları ve bundan sonra Misr'ın intizâmi ve ümerânın in'idâmi esbâbına teþebbüs olunmadığı hâlde devâ'i bâtilaları ve zamîrlerde müstekin olan niyyât-ı fâsideleri kuvvet bulup madde yesîr iken hatîr ve hûcnet nezîr iken kesîr olacaðî hayr-hâhân-ı saltanat taraflarından fîrûz ü mülâhaza olunduðuna binâen bi'l-ittifâk bu hatb-i lâzîmü'l-i-tinânin temsiyetine teþmîr-i sâk-ı gayret ve fâtih-i Misr Sultân Selim Hân eskenehû Allah fî buhbûhatü'l-cinâñ zamânından berû misli sebekat etmiş tedârukât-ı kaviyye ile emr-i nizâma mübâşeret olunduðu bâlâda güzâreþ-pezîr-i hâme-i beyân olmuşidi. Bu hilâlde mücerred ümerâ-yi Misriyeyi iðfâl ve bu azîmet-i câzimeye vâkif olmamaları zîmnâda letâifü'l-hiyel i'mâl olunup şöyle ki sâbîklarda kendülere hitâben ısdâr olunduðu gibi va'îd ve tehdîdi mutazammin misâl-i lâzîmü'l-imtisâl bu def'a dahi ısdâr ve mu-

kaddemce ırsâl olundukdan sonra merâkîb-i bahriyye ile kapudan-ı deryâ Vezîr Gazi Hasan Paşa ve tertîbât-ı berriyye ile vezîr Gügeği Abdi Paşa ta'yîn olunup kapudan paşa hazretleri destiyârî-i himem-i hazret-i sadâret-penâhî ile mühimmât (277-b) ve levâzîmâtmı ber-vech-i ekmel tanzîm ve kudret ü miknet-i devlet-i ebed-müddetî irâe ile ef'ide-i a'dâyi teklîm eyleyerek Âsitâne-i hümâ-âşiyânedен fekk-i lenger-i ikâmet ve güzergâhında vâki' Cezâyir-i bahriyyede izhâr-ı adâlet ve me'mûr-ı ma'iyyeti olan sâir asâkiri idhâl-i dâire-i cem'iyyet edüp Rodos'a vâsil ve limân-ı mezkûrdan dahi hareket ile işbu şehr-i Ramazan-ı şerîfin onuncu günü furza-ı Îskenderîye'ye dâhil olup merâsim-i hazm ü ihtiyyâta ri'âyet ve etrâf ve eknâfa itâre-i cevâsis-i basîret edüp bu hilâlde İbrahim Bey ve Murad Bey ticâret tarîkiyle Mîsîr'da olan kalyoncuları ihâfe ve irhâb ve üç güne dek mîsîr-ı Kahire'den hurûclarını tenbîh ve işrâb eylediklerinden gayri asâkir-i kesîre ve mühimmât-ı vefîre ile mukâbeleyi kasd u niyyet ve eşhâs-ı kâsiretü'l-ukûl miyânelerinde mücîmel ve mestûr olan isyân ve tuğyanlarını izhâr ve i'lâna mîlbâderet eyledikleri ihbârı istirâk olunduğuna binâen vezîr-i müşârünlîeyhin ırk-ı hamîyyet ve gayreti hareket ve derhâl tertîb-i asker ve techîz-i leşkere himmet edüp mecmâ'-i asâkir-i mansûreden mikdâr-ı vâfi kümât-ı ceng-azmâ tefrîk ve a'mâl-i askere muktedir başbuğlar nasbiyle rabita-i iltizâmî tevsîk akabînde leylen bender-i Reşîd'e ta'yîn ve sugr-ı mezkûru tahsîn ve bundan sonra asâkir-i bâkiye ile bi'n-nefs Reşîd'e gelüp muktezâ-yi vakt ü hâle göre hareket edeceğini bundan akdem der-i devlet-medâra tahrîr etmişidi. Bu def'a bender-i Îskenderîye'nin kulel ve burucunu kalyoncu ve yerlü neferâtı ve kapudanlar ta'yîn ile tarsîn edüp ümerâ-i Mîsîriye taraflarından Lâçin Bey (278-a) ve Mustafa Bey asker-i mevfür ile Reşîd boğazını zabta me'mûr oldukları haberi dahi şuyû' bulmağa kapudan paşa hazretleri Cidde vâlisi Vezîr Elhac Ahmed Paşa'yı Îskenderîye'de terk ve tevkîf ve emr-i muhâfazaya dâir ba'zi nasâiyih ve tenbîhât ile gûş-i huşunu teşnîf etdikden sonra cünûd-ı bâkiyeyi ve kırlangıç ve şalope sefînelerini istishâb ile bender-i Reşîd'e vusûl bulduğunu ümerâ-i bed-ârâ tâhkîk ve îkân ve bu vaz'-î gayr-i me'mûl azîmet-i ulularını ve bünyâd-ı za'ifü'l-esâs metânet ve sebâtlarını mütezelzil ve vîrân edüp me'mûr etdikleri ümerâyi yedi-sekiz sâ'at mesâfede te'hîr ve yekdiğer ile idâre-i akdâh-ı re'y ü tedbîr ve kapudan paşa hazretleri dahi tertîbât-ı berriyyeye mutazâren Reşîd'de mukîm ve zuhûr-ı ahkâm-ı ikdâr zîmnâda ser be-zemîn-i teslîm olmuşken ümerâdan dokuz nefer-i küstenî mühimmât-ı vâfire ve asâkir-i mütekâsire ile Mîsîr'dan tahrîk-î ikdâm ve evbâş-î urbâni hükm ü re'ylerine münkâd ve râm ederek bender-i Reşîd'i basmağa niyyet etdikleri vezîr-i müşârünlî

ileyhin ma'lumu oldunda asâkir-i berriyyenin kudûmuna vakit kalmayup müceddeden tahrîr etdiği bin nefer mağribî ve bin nefer havârî ve sâir ta-vâif-i askeriyyenin bir mikdârını mukaddemce hafr olunan meterislere vaz' ve ta'byeden sonra asâkir-i bâkiye ile kırlangıç ve süfün-i sâireye suvâr ve selh-i Ramazân-ı şerîfde müteveccih-i sûy-i usât-ı bed-kirdâr olup kat'-ı emyâl ve mesâfât ile Lâçin Bey'in ve Mustafa Bey'in sâhil-i Nil'de vâki' Rahmâniye kasabası kurbinde vâki' olan ordularına hücûm ve top ve hum-barâ ve tûfeng (278-b) ile icrâ-yi fasl-ı hüsûm eylediğinden gayri bir mik-dâr asker-i ceng-âveriyle vezîr-i müşârûn-ileyh sâhile hurûc ve mecmâ' usâta vü'lûc edüp medâr-ı gurûr ve istikbârları olan toplarını zabt ve üzer-lerine havâle ile cem'iyyetlerini tefrîk etmekle bu haber-i bârid gerüde kâim olan Murad Bey'e vârid oldunda ordusunda mütehaşşid olan enzâl-i nâsdan yedi sekiz bin âdem ifrâz ve kâmet-i ucb ü pindârına ihtizâz vererek em-sâli hâinlere imdâd kasdiyle müşârûn-ileyhin üzerine hücûm ve dilâverân-ı Rum dahi mukâbele-i hasm-ı şûm edüp beş-altı sâ'at kadar müddet ceng mümited ve gitdiğce devâhi-î harb ü darb müştedd olup bilâhire nesîm-i fevz ü nusret asker-i sultânî üzerine hubûb ve usât-ı Mîsrîye şakk-ı giribân ve cüyûb ederek herze-kerd-i tîh-i hezîmet ve nefâis-i eşyâları dâhil-i radde-i nakl ve ganimet olduğundan gayri hiyâm ve nakli mümkün olmayan eşyâları ihrâk ve ifnâ ve yedi-sekiz kît'a topları bahre ilkâ olunup muhârebe mahal-line karîb olan Fûve kasabasına dahi müşârûn-ileyh neferât ve edevât ile istihkâm verdikden sonra zâfir ve gânim bender-i Reşîd'e kâdim ve dört sâ'atden sonra asâkir-i Mîsriye harekât-ı mezbûhâne ile kasaba-i mezkûre üzerine hâcim olmalarıyla me'mûr-ı muhâfaza olan hizebrân-ı ucme-i şe-ca'at ve nihengân-ı deryâ-yi besâlet yek-laht-ı ittihâd âtes-i harbi îkâd ve yürüyüş tarîkiyle asâkir-i Mîsriyeye tasvîr-i ehvâl-i yevm-i ma'âd et-meleri bu def'a dahi intizâm-ı fâhiş ile münhezim ve bünyâd-ı sebât ve te-cellüdleri münhedim olduğu ve bundan sonra havf-ı seyf-i asker-i (279-a) sultânîden firâr eden ümerâ tersân ve lerzân kurb-i Mîsir'da vâki' Azab kubbesi'ne şîtabân oldukları hâlde Mîsir mîr-hacci içün tehyî'e olunan cimâl ve bigâl ve ahmâl ve eskâli yağma eylediklerinden gayri mahrûse-i Mîsir'i hasr u tazyîk dâ'iyesiyle mecârî-i miyâhı sedd ve zehâir vürûd cdecek turuk u sübülü bend ve ba'dehû Bulak ve sâir mahalleri gâret ile vedî'a-i hakk olan fukarâyı mübtelâ-yi muzâyaka ve kedd etmek efkârında olduklarından Mîsir vâlisi sadr-i esbak Yeğen Mehmed Paşa ve erkân-ı Mîsriye'den ba'zları nâ-çâr ve kal'ada mütehassîn olmuşlar idi. Bu hilâlde müşârûn-ileyh ma'iyyetinde mütehaşşid olan asâkir-i mansûreyi sefinelere imlâ ve tehşîn ve berren ve bahren muhâfaza-i etrâf ve eknâf eyleyerek

mâh-i Zilka'denin onbirinci günü Bulak iskelesine vaz'-i lenger-i sebât ve temkîn edüp bu debdebe-i kâsimetü'z-zuhûr bugât-i Mîsriyeye bâ'is-i ihitâlac-ı sudûr olduğundan gayri mahsûrân-ı Mîsriyeyi ale'l-İtlâk tervîh ve bir müddetden berû zebûn-ı ser-pençe-i cevr ü i'tisâf olan ibâd-ı za'ifetü'l-iyâdi tefrîh edüp bundan sonra gürûh-ı eşkiyâ Cezîretüzzeheb nâm mahalle inân-tâb-ı firâr oldukları vezîr-i müşârûn-ileyh tarafına inhâ olundukda onbeş kit'a kırlangıç ile kırlangıç başbuğunu verâalarından ta'yîn edüp ümerânın bahren müstashabları olan zehâir ve mühimmât cerîmlerine zafer-yâb-ı vusûl ve on kit'asını zabit ile sukkân pîç-i avd ü kufûl ve ferdâsı şehrde duhûl ma'râzında Mîsîr vâlisi ile muhâbere olunup müşârûn-ileyh küberâ-i memleket ve uzemâ-i vilâyet ile taşra hurûc (279-b) vâlâ-yi dilârâ ile bi'l-mâ'iyye mahrûse-i Mîsîr'a vülûc eylediklerinde müşârûn-ileyh hazretleri İbrâhim Bey'in hânesine rezk-i alem-i sarâmet ve vâlî-i müşârûn-ileyh dahi kal'ada vâkî' sarayına azîmet ile nefsi-şehirde avâze-i adl ü dâdî i'lân ve zemzeme-i nasafet-i mülükâneyi muvâzî-i âsmân eylediler. Bir gün sonra müşârûn-ileyh hazretleri Mîsîr vâlisinin sarâyına kudûm ile şeyh-i sâdât-ı Vefâiyye ve Bekriyye ve ulemâ-i câmi'-i Ezher ve sâir vücûh-ı nâsı ihmâzâr edüp dîvân-ı mu'alâ-erkân tertîb ve cümlesi telâttufât-ı vezîrâne ile tatyîb akabinde tarh-ı encümen-i meşveret ve şimdilik ittifâk-ı cümle ile defterdarlık ve mîr-hacılıkdan gayri altı nefer ümerâya ve ocaklıdan iktizâ edenlere ilbâs-ı hil'at olunup menhec-i sıdk u istikâmete zehâb ve bugât-i sâlifi'z-zikrin reftâr-ı nâ-hemvârlarına i'tisâden ictinâb vesâyâlarıyle gûş-i hûşları emlâ olundukdan sonra mîr-hacılık husûsu zebân-güzâr-ı ehl-i şûrâ olup zamân-ı hareketine oniki gün kaldığı ve Mîsîr'dan cânib-i Hicâz'a medâ-hân-ı azîmet olması yedi yüz kise-i Mîsriyeye muhtâc idüğü mütehakkik ve fîkdân-ı vakt ü nakd ile huzzâra hayret ve ıztırâb lâhik olup bilâhire müşârûn-ileyhin ta'ahhûd ve tekeffûlü ile meblağ-ı mezâkûr tüccârdan istidâne ve mîr-haccin levâzımı rü'yet olunarak kabîl-i fevtel-vakt savb-ı maksûda revâne kılınacağı ve şeyhülbeledlik an-asıl i'tibârât-ı cedîdeden olup vücûd ve ademi berâber ve telef-i mâldan gayri fâidesi olmadığı ems-i dâbirden azhar olmağla külliyen terk (280-a) ve ılgâ olunması savâbdîd-ı huzzâr olduğu ve hâric-i Mîsîr'da müddet-i medîdeden berû tarîd ü şerîd mukîm olup bu def'a istihdâmları irâde olunan İsmail Bey'e ve Cedâvî Hasan Bey'e defterdarlık ve mîr-hacılık va'diyle birkaç def'a haberler tesyîr ve sâir ümerânın nasbları dahi mûmâ-ileyhimânın kudûmlarına te'hîr ve el-yevm firârîlerin bahren verâalarında kırlangıclar ta'yîn olunmuş olmağla berren tesâdîf mümkün olduğunu hâlde istisâl ve tedbîrlerine sa'y ü ikdâm etmeleri husûsu dahi mûmâ-ileyhimâya tahrîr ve tertîbât-ı berriyyeden henüz bir eser zuhûr etmediği bu

def'a ve mukaddemâ müşârûn-ileyh hazretleri tarafından vürûd eden kâime-lerde derc ü tastîr olunmuş mahrûse-i Mısır'ın bir müddetden berû külliyen ihtilâl ve fesâdi ve ümerânın bagy ü inâdi filhakika Devlet-i aliyye'ye gâile-i azîme olup bu def'a fazl-ı Bârî ve yümn-i teveccûh-i hazret-i şehriyâriyle gâile-i mezkûrenin eshel vech üzere indifâ'ı husûl-i nizâm-ı mülk fâidesini müstelzim olduğundan gayri düvel-i nasârâ bir zamandan berû Devlet-i aliyye'yi meyt-i müteharrik ismiyle müsemmâ edüp berren ve bahren tertîbi leşkerden âciz olduğunu cezm etmişleridi. Ednâ himmet ile bu hareket-i ânî-fenin cilve-ger-i meclâ-yi bûrûz olması zünûn-ı fâsidelerini ibtâl ve tezyîf edüp istikrâr-ı kuvve-i kâhire-i devleti müşâhede ile benân ber-dehân-ı hay-ret oldukları bî-reyb ü gümândır. Kapudan paşa hazretlerinin tertîbat-ı ber-riyyeye ve Arnavud askerine muhtâc (280-b) olmayarak yalnız Donanma-yi hümâyûn askeriyle aktâr-ı Mîsriyeden zevâl ve izmihlâlleri müstahil olan bugât ve eşkiyâyi bey-i seyr-i râh-ı hezîmet etmesi mahzâ eser-i hüsn-i na-zar-ı tâcdârî olduğundan gayri müşârûn-ileyhin muktezâ-yi kuvve-i bahti ve semere-i safvet-i taviyyeti olup hakkında kâr-ger olan enzâr-ı mekârim-i âsâr-ı mülükâne muzâ'af ve bu def'a mirahor-ı sâni vesâtatiyle tahsîn-i hiz-met zemînde teşrifât-ı seniyye-i pâdişâhâne ile mu'azzez ve müşerref ol-du. Mîsir vâlisi müşârûn-ileyhin dahi ocaklı ile mukaddemce ittifâk ve itti-hâdi suhûlet-i maslahata medâr olduğundan gayri Cidde vâlisinin İskende-riye'yi zabit etmesi ve Gügeği Abdi Paşa'nın her çend Mîsir'a vusûl bulma-diği zâhir ise dahi külliyyetli suvâri askeriyle geliyormuş havâdisinin bu-gât-ı Mîsriye beyninde şüyû'u hâlin anî'l-fâide olmadığından gayri bundan sonra müşârûn-ileyhe tâziyâne-i şevk ü himmet olmak irâdesi gerek müşâ-rûn-ileyhin ve gerek sâirlerinin bu ni'met-i celîle-i pâdişâhîden hisse-mend olmalarını icâb etmekle binâberîn müşârûn-ileyhin hazerâtına dahi serâsere kaplu semmûr kürkler ve Abdi Paşa ma'iyyetinde olan mîrimîrân Dervîş Paşa'ya bol yenlü bir sevb semmûr ağa-yi mûmâ-ileyh ile ırsâl olundu.

**Tertîb-i Divân ve hâk-bûsi-i sefir-i
Hâkim-i Fas ve zuhûr-ı mekârim-i şehriyâr-ı
dârâ-hâsem be-cenâb-ı sadr-ı kavîyyü'l-himem**

Şehr-i mezkûrun yirmisekizinci günü dîvân-ı mu'allâ-erkân tertîb olu-nup Fas hâkimi tarafından nâme ve hedâyâ ile vürûd eden Elhac Tâlib Ab-bas bûse-gâh-ı kâffîe-i nâs olan atabe-i pâdişâh-ı cem-câha vaz'-ı cebîn-i ta'zîm ve hâmil (281-a) olduğu nâmesini kânûn üzere teslîm ve evkâf ve ha-vassa dâir olup ulemâ-i mağrib miyânelerinde izzet ve nedreti mu'ayyen ve

tehlîl ismiyle mu'anven ve tarafı beş kît'a elmas ile müzeyyen bir cild kitâb ve bir kebîr sâat ve birkaç sandık fağfûr ve billûr evânî ve bir sandalye ve bir araba ve bir küreden ibâret olan hedâyâyi dahi takdîm edüp bundan başka otuzbeşer zirâ'dan mükemmel iki kît'a sefîne ve kırkaltı pâre demir top dahi mukaddemce arz olunmuş olmağla Dîvân-ı hümâyûn'da sefir-i mûmâileyhe hil'at ilbâs ve ser-i iftihâri gerdûn-mümâs kılındı. Bir gece mukaddem Mısır cânibinden nüvîd-i meserret ve berîd-i besâret vârid olduğuna binâen tertîbât-ı Mîriyede sadriazam hazretlerinin peyveste-i mevkî'i şuhûd olan ikdâm ve himmetleri nezd-i ferd-i mülükânede karîn-i pesend ve tahsîn olduğundan gayri bundan böyle kahr u tedmîr-i ehl-i fesâd ve kal'-i usûl-i ashâb-ı küfr ü inâd zîmnîda izhâr-ı mesâ'i-i mevfûre ve ibrâz-ı me'sir-i meşkûre kîlinmak bâbında bir kît'a hatt-ı mekârim-eser ve bir kabza hançer-i süreyyâ-cevher dîvân mahalline şeref-resân-ı vürûd olup taraf-ı sadr-ı bî-humâlden hutuvât-ı iclâl ile istikbâl ve zîkr olunan hançer zîver-i miyân-bend-i iclâl olundukdan sonra hatt-ı hümâyûn alâ-melâ'i'n-nâs kîrâat olunup ehl-i dîvâna mûcib-i dikkat ve bâ'is-i tezâyûd-i şevk ü himmet oldu.

Me'mûreyyet-i Re'isülküttâb-ı esbak be-cânib-i Mîsîr

Kâhire-i Mîsîr'da kâmet-efrâz-ı bagy ü dalâl olan ümerâ-i bergeste ahvâlin kuvve-i kâhire-i mülükâne ve himmet-i kûh-eften-i (281-b) hüsrevâne ile tenâhhî ve firârları tahakkuk eylediğine binâen mahlûl olan mukâta'alarının fûruhtu ve sinîn-i çendinden berû der-i devlet medâra göndermedikleri ırsâliye hazînelerinin tahsili ve bakâyâ ve cibâyet-i cizye ve mürettebat-ı sâîrenin temşiyeti için Devlet-i aliyye'den bir müte'ayyin zâtın me'mûriyyeti iktizâ etmekle binâberîn mukaddemâ İstanköy'de ikâmeti fermân olunup ba'dehû Bodrum'da inşâ olunan sefâini tekâmil zîmnîda me'mûriyyeti tecâdîd olunan reisülküttâb-ı esbak Feyzullah Efendi'nin bu makûle umûr-ı mâliyyede mahâreti zâhir ve âşikâr ve bâ-husûs devlet-i ebed-müddetde defterdarlık ve riyâzet-i hizmetlerinde istihdâm ile hâiz-i rehîne-i vak' u iştihâr olup bu hatb-i cesîmin irâde-i devlet ve tabî'at-i vakt üzere rü'yet ve temşiyetine muvaffak olacağı melhûz ve me'mûr olmağla kapudan-ı deryâ vezîr Gâzi Hasan Paşa hazretlerinin emr ü re'ylerine teba'iyyet ile umûr-ı mezâküreyi tanzîm etmek bâbında tarafına hitâben emr-i celîlü's-şân ısdâr ve baş muhâsebe kâtiblerinden ma'iyyetine bir kâtib dahi ta'yîn ve tisyâr olundu.

Ihsân-ı pâyehâ-yi Anadolu

Bu esnâda ulemâ-i kirâm haklarında bahr-i zehhâr-ı inâyet-i pâdişâhî mevc-endâz-ı zuhûr olmakdan nâşî gurre-i Zilka'deden Yahyâ Tevfik Efendi'ye ve hâmis-i şehirden nakibü'l-eşrâf Kâmil Ahmed Efendi'ye ve âşır-i şehirden hâlâ İstanbul kadısı Âşır Mustafa Efendi'ye sadâret-i Anadolu pâ-yeleri ihsân olunup İstanbul kâdısı efendinin es'âr husûsunda ser-zede-i zuhûr olan kemâl-i gayret ve iffeti ve erbâb-ı ihtikârdan arz olunan berâtîle adem-i meyi (282-a) ü rağbeti bâ'is-i imtiyâz ve rüchâniyyeti olduğundan gayri meded-kârî-i sadr-ı azîmî'l-kadr ile es'ârı tenzîl ve şehriyâr-ı adâlet-âsâra fukarâ ve zu'afâdan isticlâb-ı du'â-yi cezîl eyledi.

Hareket-i emîrî'l-hac

Emîr-i rekb-i Şâmî olan Vezîr Cezzâr Ahmed Paşa'ya bundan akdem hükm-i hümâyûn gönderilüp berren Mısır cânibine me'mûr olan Diyârbekir vâlisi Vezîr Gügeği Abdi Paşa'nın hevâyic-i asliye ve levâzîm-i zarûriyyesini bilâ-taksîr rü'yet ve tanzîm ve an-asıl mesbût-ı cerîde-i zihni olan ah-vâl-i Mîsriyeyi müşârûn-ileyhe telkîn ve tefhîm eylemesi husûsu tahrîr ve terkîm olunmuş idi. Müşârûn-ileyh emr ü tenbîh olunduğu vech üzere Abdi Paşa'nın iktizâ eden zehâir ve levâzîm-i sâiresini alâ-vechi'l-ekmel tesviye ve tertîb ve birkaç katar katır ve on kî'tâ zenbûrek ve iki donanmış esb ile müşârûn-ileyhi terhîb eylediğinden gayri der-i devlet-medârdan ırsâl olunan hazine vaktiyle müşârûn-ileyhe vusûl bulmayup fîkdân-ı nakd ile dûçâr-ı çâr mevce-i ıztîrâb olduğunu tâhkîk etmekle derhâl elli kise meblağ ile dahi umûrunu teshîl ve savb-ı maksûda tesbîl etdiğini ve bu hatb-i cesîmin tanzîmi akabinde cemmâze-rân-ı râh-ı Hicâz olduğunu arz u tahrîr etmiş mâsîrif-i hac nukûd-ı vâfireye muhtâc idüfü müsellem iken hîn-i hareketde Şam vâlisi tarafından nûmâyân olan gayret sâlifü'l-beyân hak budur ki nakş-i sahîfe-i istihsân olmağa şâyândır.

Tevcîh-i Belgrad ve Sivas

Belgrad kal'ası müntehâ-yi sugûr-ı islâmiyyede vâki' kılâ'-ı pâdişâhîden olup (282-b) me'mûr-ı muhâfazası olan vulât-ı kirâma vücûd-ı celâdet ve adem-i fütûr u rehâvet şart olduğundan gayri zuhûr-ı fesâda sebeb-i âdî olan hâlâtı destiyârî-i hüsîn-i tedbîr ile mukaddemce izâle etmek lâzîm iken Belgrad muhâfizi Vezîr Mahmud Paşa bu dakîkadan gâfil olup izâhe-i es-

bâb-ı münkerât ve imâte-i ilel-i menhiyyâta muvaffak olamadığından Belgrad serhaddinde ihtilâl ve fesâd zuhûr ve yamaklar taraflarından hâric ez-vazîfe ba'zı hâlât sudûr etmeğe başlayup ez-cümle Nemçe tüccârından biri sebebi mukademâ def' olunmamış bir emr-i münkerde bulunup te'dîbi için zikr olunan yamaklar zâbitânı haberdâr etmek muktazî iken izhâr-ı şiddet ve be's ve hod-be-hod tâcir-i mesfûrun hânesini kebs ve yeniçeri ağası vâkif-ı kazîye oldukda sür'at ile mahall-i mu'arekeye yetişüp mesfûru yedlerinden ahz ü habs irâde etdikde ağayı dinlemeyün tâcir-i mesfûru katl ve istisâl ve bu madde için Nemçelü îrâd-ı kîl ü kâl eylediklerinden def'an li'l-nizâ' müşâfir-ı müşârûn-ileyhin azlinde isrâ' olundu. Silistre muhâfazası şartıyla Sivas Eyâleti tevcîh olunan Vezîr Abdi Paşa'nın seraskerlikden infisâli hasebiyle kapusu halkı mükemmel olup Silistre'de mukim olduğu hâlde azm-i vak' u şân mülâbesesiyle rü'yet-i umûr-i nâsa tasaddî edecegi nûmâyân ve Silistre Eyâleti İsmail seraskerliği ile sadr-ı sâbık Ali Paşa hazretlerinin uhdesinde olup eyâletinde âharın icrâ-yi ahkâm etmesi lâ-mehâle tab'ına girân geleceği ve bu sebebe imyânelerde (283-a) âsâr-ı nefret rû-nûmûn ve yek-diğeri tahrîr ile Devlet-i aliye'yi tasdî'den hâli olmayacakları maznûn olmağla Belgrad Abdi Paşa'ya ve Silistre muhâfazası şartıyla eyâlet-i Sivas Mahmud Paşa'ya işbu Zilka'denin sekizinci sebt günü tevcîh ve ihsân olundu.

Tevcîh-i Nezâret-i Baruthâne-i İstanbul

İşbu tevcîhâtda kapucu-başı Halebli Mehmed Ağa menâsib-1 ümenâdan birini taleb ve tahsili zîmnâda ricâl-i Bâbiâlî'yi mübtelâ-yi kedd ü ta'ab etmişidi. Semîr-i zamîri olan mansîbin rukabâsında kesret ve adem-i sebk tecrübe ile zâtında fikdân-ı ehlîyyet tahallüf-i hamline illet olup İstanbul Baruthânesi nezâretiyle bâdî-i emirde kesb-i neşât ve hizzet ve ba'dehû killet-i menfa'at ve vücûd-ı hasâret mülâhazalarıyla mukademât-ı lâgîyeye mübâşeret edüp şöyle ki mûmâ-ileyhin kapu kethüdâsi olduğu vüzerâda zu'mûna göre vâfir alacağı olup ba'zîsmîn fevti ile re'sü'l-mâl iktidârı karîn-i izmih-lâl ve sûret-i servet ve yesârî müşrif-i zevâl olduğu ân be-ân beyân ve dâire-i nezâretde aczini izân edüp Baruthâne umûru Devlet-i aliye'nin ehemm-i umûrundan olup kayd-ı intifâ gâilesiyle mukayyed olanlar filhâika idâresinden âciz olacakları min-eclâ'l-bedîhiyyât olmağla adem-i fevt-i maslahat irâdesiyle derhâl mûmâ-iley azl olunup sadr-ı esbak Mehmed Paşa'nın hâzinâdârı kapucu-başı Çelebi Ağa İstanbul Baruthânesi nâzırı nasb olundu.

**Fevt-i Penâh Süleyman Efendi ve tevcîh-i
muhâsebe-i Anadolu ve kitâbet-i sipâh**

Muvakkaten Anadolu muhâsebecisi olan Penâh Süleyman Efendi derd-i cânkâh-i tâ'un ile işbu Zilka'denin onikinci çarşamba günü dest-şûy-i âlem-i fânî ve âzim-i mülk-i câvidânî olup mahlûl olan mansıbü sipâh kâtibi olan Şehrî Mehmed Efendi'ye ve sipah kitâbeti kâtib-i sâbık Hasan Efendi'ye tevâcîh olundu. (283-b)

Tercüme : Mûmâ-ileyh Mora cezîresinde vâki' Trabliçe kasabası sükkânından İsmail Efendi nâm kimesnenin oğlu olup bin yüz otuzbeş târihindede meşîme-çâk-i şuhûd ve giderek fenn-i kitâbeti tahsîl ile fârik-i miyân-ı bûd ü nebûd olup ba'de mine'z-zemân Küçük Mustafa Paşa merhûma kâtib-i divân ve iltimâsına mebnî dâhil-i zümre-i hâcegân olmuşidi. Sadr-i esbak Mustafa Paşa sadâretinde küçük tezkereci ve ba'dehû kethûdâ kâtibi olup müşârûn-ileyh mağzûben sadâretden muhfasıl oldunda mûmâ-ileyhe taraf-girlik töhmeti isnâd olunmakdan nâşî kitâbetden ma'zûl ve Yedikule'de üç gün mahbûs ve mahzûl oldudan sonra Magosa kal'asına tağrîb ve dokuz mâh mürûrunda Bursa'ya nakl olunmaña Asitâne'ye takrîb olunmuşidi. Bursa'da dahi dokuz mâh ikâmet ve bundan sonra itlâk ile nâîl-i meserret olup bir müddet mürûrunda mâliyye (284-a) tezkereciliği ile makziyyü'l-âmâl ve o esnâda sefer vukû' bulup Ordu-yi hümâyûn'a ırsâl olunmuşidi. İki sene sipâh kâtibi ve üç sene ale't-tevâlî baş muhâsebeci olup bu hâl ile Asitâne-i sa'âdet'e vürûd ve iki def'a şehremâneti ve suvâri mukâbelesi ve iki def'a Anadolu muhâsebeciliği ile isbât-ı vücûd edüp bu tevcîhâtda muvakkaten tekrâr Anadolu muhâsebecisi olmuşiken defter-i ömrü dest-i muhâsebe-i ecel ile tayy olundu. Mûmâ-ileyh tarîk-i sâdât-ı sûfiyyeye mâil ve ba'zı meşâyihdan telâkkî-i ezkâr ile murâkabât ve teveccûhâta müştegil olup Arabî ve Türkî mukaffâ ve mevzûn eşârı ve Yûnus Dede'ye mu'âriz ilâhiyyât tarzında âsârı olup kâffe-i ahvâlinden muktâsid ve bir pîr-i müsta'id idi.

**İhsân-ı rütbe-i mîrimîrânî
be-kethûdâ-yi Vâli-i Bağdâd**

Müşârûn-ileyhin kethûdâlığı hizmetinden olan Ahmed Ağa'nın kâbiliyet ve isti'dâdi hasebiyle zümre-i mîrimîrâna ilhâk olunmasını müşârûn-ileyh niyâz eylediğine binâen evâsît-i Zilka'dede ağa-yi mûmâ-ileyhe Rumeli beylerbeyliği pâyesiyle mîrimîrânîlîk ihsân olundu. (285-a)

Keyfiyyet-i Mansûr

Dağıstan havâlisinde bir müddetden berû şöhret-yâb-ı zuhûr olan Mansûr'un hakîkat-i hâline gereği gibi ittilâ' mümkün olmayup mahsûs erbâb-ı vukûfdan bir âdem varup merkûmu re'ye'l-ayn müşâhede ve ahvâlini gelüp ifâde etmek irâde olunduguna binâen Sohum muhâfîzi olan Keleş Bey'e bu hizmet ihâle olunup mûmâ-ileyh dahi Hasan Efendi nâmında bir âdemi he-diyye ile ol tarafa sevk ve isrâ etmişidi. Merkûm Hasan Efendi bir-takrib zîr olunan Mansûra mülâkî olup ahvâline gereği gibi dikkat etdikden sonra Asitâne'ye gelüp muttali' olduğu keyfiyyâtı bu vechile takrîr eder ki Mansûr'un aslı Çeçen kazâsi kurâsından (285-b) Aldani nâm karyeden olup sabâveti hâlinde ra'y-i ganem ile iştigâl ve ba'dehû hars u zirâ'at ile imrâr-ı eyyâm ve leyâl eylediğinden gayri neccârlîk san'atına dahi vukûfu olup bin yüz doksandokuz senesi hilâlinde sâlâr-ı gürûh-ı enbiyâ ve kâid-i ceyş-i asfiyâ aleyi efdalü't-tehâyâ hazretlerini âlem-i menâmda müşâhede edüp erbâb-ı gavâyet ve dalâleti tarîk-i mûstakîme da'vet eyle hitâb-ı müstetâbiyle şeref-mend oldunda adem-i ilm ü ehliyyetinden bahs ile bu emr-i sa'bîm uh-desinden gelemeyeceğini beyân ve tekrâr sen da'vete meşgûl ol sende husûl-i kudret-i ilm nûmâyân olur kelâm-ı dürriyyü'n-nizâmını kart-ı binâ-gûş-i im'ân edüp bu hâl ile bîdâr ve garîk-i bahr-i efkâr olduğundan gayri bir müddet bu keyfiyyeti izhâra cesâret edemeyüp encâm-ı kâr bir def'a dahi cenâb-ı risâlet-penâhîyi müşâhede edüp teblîg-i evâmir ve nevâhiye müker-reren me'mûr oldunda derhâl abdest alup namâza şurû' ve ümmî ve dehkâ-nî iken icrâ-yi usûl ve fürû' eylediği hâlde savt-ı cevhûrî ile nâsi da'vet ve ulemâyi haberdâr eden *Kitâbulâh* iktizâsı üzere (286-a) fî-mâ-ba'd emr bi'l-mâ'rûf ve nehy-i ani'l-münker ile meşgûl olsunlar dedikde halka hayret târî ve bâ-husûs bu haber Dağıstan ulemâsına sârî olup kimi bi'n-nefs kâdim ve kimi etrâfa kâğıtlar tahrîriyle haberde vârid olan Mansûr budur deyü mu'tekid ve câzim oldular. Ba'dehû Kumuk beyleriyle yek-sâk-ı ittifâk olup Moskovlu'nun Kızlar kal'ası üzerine azîmet ile bir palankasını feth ü teshîr ve derûnunda mevcûd zükûr ü inâsi der-zencîr eylediğinden gayri palankayı tahrîb ve Kızlar kal'ası kılâ'i menî'adan olup Mansûr'un askeri gayr-i mü-tekessir ve bu mülâbese ile fethi müte'assir olduğundan zîr olunan ganâime kanâ'at ile avdet ve ba'dehû Kumuk tâifesi tekrâr merkûmu iğrâ ve tahrîz edüp kal'a-i mezkûre üzerine azîmet eylediklerinde Moskovlu Kumuk bey-lerini akçe ile itmâ' ve himmet ve ikdâmların intizâ' edüp muhârebeden teb-ri'd ve bâkî asker feth-i kal'adan nevmîd olarak tahrîb-i bâgât ve ihrâk-ı mezzû'ât ile iktifâ etmişleridi. Ol vakitden berû merkûmun muhârebe zîm-

nında azîmet-i cedîdesi mesmû' olmayup şimdilik emr bi'l-ma'rûf ve nehy-i ani'l-münker ile meşgül olduğundan gayri Kumuk ve ol havâlide mütemekkin milel-i muhtelifeden katı çok nüfûs şeref-i islâm ile müşerref eylediğini ve Büyük Kabartay'ın sâkin oldukları mahal her ne kadar Rusyalı hükümdünde ise dahi ehl-i islâmdan olduklarına binâen pâdişâh-ı islâm halled-Allah hilâfetihû ilâ yevmi'l-kiyâm hazretlerine münkâd ve râm olmalarıyla Kuban suyunun berû keçesinde sâkin Abaza ve sâir tavâifden (286-b) ba'zi kimesneler aralık Aralık tâhâşşûd ve Rusyalı tarafına geçüp gäret ile takayyûd eyledikleri ve Kabartay ulemâsı pâdişâh-ı islâm ile el-yevm Moskovlu musâlahâ üzere olup bilâ-izn ü ruhsat muhârebe gayr-i sâhîh ve iğtinâm olunan emvâl helâl olmadığını tasrîh eylediklerini ve id-i adhâdan sonra mezâbûr Mansûr Kabartay'a geçüp anları dahi cenge teşvîk fîkrinde olduğunu yanında olan ulemâsı tefevvûh ve merkûm ben Mansûr'um deyû da'vâda olmayup gäyeten mâ-fi'l-bâb cenge teveccûh edelim diyenlere «sabır ve ta-hammûl edin benim elimde bir şey yokdur, benden sonra gelecek bir zât vardır, işi o görecekdir» dediğini merkûm Hasan Efendi takrîr eder.

**Fevt-i muhâfiz-i Eğriboz
Vezîr Esseyyid Halil Paşa**

Müşârûn-ileyh mansıbı olan Eğriboz'a dâhil oldukdan sonra marîz olup evâhir-i Zilka'dede fevti haberi Asitâne-i sa'âdet'e vâsil oldukda münhal olan Eğriboz muhâfîzliği Ohri sancağı mutasarrîfi Vezîr Çerkes Hasan Paşa'ya tevcîh olundu.

**Ref-i vezâret ve nefy-i
Abdullah Paşa ve Nasuh Paşa**

Sâbikâ Şam vâlisi Azm-zâde Vezîr Mehmed Paşa merhûmun imtidâd-i vakt-i emâreti hasebiyle ba'de'l-vefât mîriye olan deynini edâ edecek derecelerden efzûn mâl terk edeceğî agleb-i ihtimâl iken muhallefâti me'mûlden dûn ve ba'zi kimesnelerin sanduka-i kitmânında mahzûn olduğu melhûz ve maznûn olduğundan oğlu Abdullah Paşa ve akreb-i akrabâsından Nasuh Bey ve mukarreb etbâ'ından birkaç kimse Âsitâne'ye ihzâr ve keyfiyyet kemâl-i teşdîd ve tazyîk ile istifsa olundukda (287-a) vâkîf-ı hâl olmadıklarını bi'l-ittifâk beyân ve kelâmlarını egerçi mi'ekkid bi'l-eymân etmişler idi. Ancak mûmâ-ileyhimâ süllem-i vezârete i'tilâ etdikleri hâlde akall-i müddetde cânib-i mîriye üçer bin kise edâ edeceklerini ta'ahhûd eylediklerine bi-

nâen be-vâsîtatü's-şufa'â niyâzları müsâ'ade-i seniyyeye makrûn veyâ rütbe-i vâlâ-yi vezâret birer eyâlet ile memnûn olmuşlar idi. Nâil-i vezâret olalıdan berû geş ü güzâr etdikleri mahallerde fukarâyı ızrâr ve tecrîm ve müte'ahhid oldukları mâldan ancak Nasuh Paşa meblağ-ı kalîl teslîm edüp bundan sonra dahi müte'ahhid oldukları mâli edâ edemeyeceklerinden gayri mutasarrif oldukları memâlikî tahrîb ve zu'afâ ve re'âyâşını ta'zîb edecekleri zâhir olduğundan tuğları ref[“] ve Abdullah Paşa Rodos'da ve Nasuh Paşa İstanköy'de ikâmet etmek bâbında emr-i âlî şeref-sudûr ve kabz-ı mâllarına kapucu başılar me'mûr oldu.

Helâk-şüden-i Kral-i Prusya

Mekr ü şeytanetde bî-adîl ve iğvâ ve ifsâd-ı nâsda sâni-i Azâzil olup Prusya kralı Ağustos'un onbesinde hâlik ve krallığına hemşîre-zâdesi mâlik olup hâlik-i mesfûrun Devlet-i aliyye'ye zâhir hâlde sadâkatî nümâyân olup cânişini olan şahsın dahi taraf-ı devlete istimâle ve incizâbında vücûd-ı fai-de melhûz olmağla binâberîn haber-i mezkûr vusûl buldukda Âsitâne-i sa'âdet'de mukîm olan maslahat-güzârı tarafına su'âl-i hâtür zemîninde dîvân tercûmâni ırsâl ve ol vechile lâzîme-i tatyîb ikmâl ve ba'dehû maslahat-güzâr-ı mersûm (287-b) resm üzere Bâbiâlî'ye gelüp bu husûsu mübeyyin tarafına vârid olan tahrîrâtı taraf-ı sadri'i-s-sudûra ıslâ eyledi. Hâlik-i mesfûr derece-i semânîne vâsil bir dâll u mudill olup Moskovlu ve Nemçelü ile birkaç def'a harb ü kıtâle mübâşeret ve ekser evkâtda nâil-i maksad-ı gâlibiyet olup memleketini tevsî' ve beyne'd-düvel sîtini terffî eylediğinden gayri fûnûn-ı riyâziyede mahâreti ve sanâyi'-i harbiyyede kemâl-i şöhreti olup bu fûnûna dâir vâfir te'lîfâtı olduğunu dahi nakl ve rivâyet ederler.

Tehniyet-i id-i adhâ

İşbu Zilhiccenin onuncu salı günü tebrîk-i id-i adhâ zîmnînda ricâlî devlet ve erkân-ı sultanat bilcümle Sarây-ı hümâyûnda müctemi[“] olup âs-tîn-bûs-i şehriyârî ile kesb-i şeref ve iftihâr eylediler.

Tevcîh-i eyâlet-i Mısır ve vukû'-ı tevcîhât-ı vûzerâ

Ümerâ-i bed-ârâ taraflarından ahâlî-i Mısır'a nev be-nev tahmîl olunan tekâlîf-i şâkkanın tâhfîfiyle hadd-i i'tidâle tenzîli matlûb-i hümâyûn olup

hattâ ahâlî-i Mısır bu inâyet-i mülûkiyye ile tebşîr olunmuşlar idi. Mısır vâlisi sadr-i esbak Yeğen Mehmed Paşa'nın bu esnâda tama'a dâir ba'zı hareketi zâhir olup aks-i ümîdlerini intâc ve müşârûn-ileyhin her hâlde azlini muhtâc olduklarını ahâlî-i mezkûre arz ve mahzarlarıyle ifâde etmeleriyle derhâl vezîr-i müşârûn-ileyh azl olunup eyâlet-i Mısır ile el-yevm ol havâlide bulunan Vezîr Gügeği Abdi Paşa ber-murâd ve münhal olan Diyarbekir eyâletiyle hîtta-i Mısır'dan selefi ib'âd kılınup Arabistan taraflarının da-hi bu esnâda vüzerâ-yi izâmdan hulûvvi münâsib olmayup (288-a) bâ-husûs Milli Timur tuğyânı derkâr olduğundan vüzerâ-yi izâm meyânında kuvvet-i askeriyye ile benâm olan Vezîr Battal Hüseyin Paşa'ya Haleb Eyâleti ve selefi Vezîr Elhac Mustafa Paşa'ya Erzurum Eyâleti tevcîh olundu.

Azli-i vâli-i Adana

Azm-zâde Vezîr Yusuf Paşa Adana ahâlisi ile imtizâc edemeyüp câbe-câ zuhûr eden muhâvereleri müşâcereye mübeddel olduğu mütehakkik olmağla işbu evâhir-i Zilhiccede Maraş Eyâleti vezîr-i müşârûn-ileyhe ve Adana Eyâleti sâbıkâ Maraş beylerbeyisi Dulkadir zâde Ömer Paşa'ya tevcîh olundu.

Âmeden-i elçi-i hükümrân-ı memleket-i Paten

Kampaya memâlikinden Paten vilâyetinin hükümrânı olan Tipu Sultan bu esnâda ba'zı hedâyâ tertîb ve Seyyid Gulam Ali Hân ile Şâh Nurullah Hân'ı alâ-tarîkü's-sefâre atabe-i felek-kîbâb-ı cihân-bâniye tesrîb edüp yedi kit'a gurâb ile Şevvâlin yirmisekizinci günü bender-i Basra'ya vusûl bulduklarını ve Basra'ya üç menzil mesâfede vâki" Devâser mukâta'ası mukâbilinde âdetleri üzere istinâre ve istizâ'a kasdiyle eczâ-i kibrîtiyyeden masnû' mehtâb ta'bîr etdikleri âleti iş'âl ve bâd-i muhâlif şerâresini suvâr oldukları sefâinin birine îsâl ile derûnunda bulunan emvâl ve ricâli ihrâk etdiğini Bağdad vâlisi Vezîr Süleyman Paşa tahrîr ve muhterik olan sefînede üç kit'a mücevher çelenk ve üç kit'a mücevher ser-piç ve üç kit'a incü kıladelî mücevher tilsim ve üç kit'a mücevher bazubend egerçi zâyi' olup ancak sefirân-ı mûmâ-ileyhimânın melbûsât-ı dîvâniyyelerinde olmak üzere işbu zâyi' olan mücevherâtın (288-b) a'yâni indlerinde mevcûd olup Devlet-i aliyye tarafından kabûl olunduğu sûretde arz u takdîm edeceklerini ve bir kit'a sîm ve işleme kaleki ve bir kit'a takımıyle mükemmel fil tahtı ve yüz doksansekiz taka ecnâs-ı emti'a ve iki kit'a sandal örtülü sandal-i çâr-pâye ve bir sandık

yelpâze ve piş-tahta ve devât ve sâir hirdavât ve elli vakiyye revgan-ı itr-ı sandal ve cedid sikke olarak ma'lumi'l-mikdâr altun ve taraf-ı âsaffîye el-lidört taka emti'a-i mütenevvi'adân başka Devlet-i aliyye'de vüzerâ-yi selâse olmak müşârûn-ileyhime dahi yüz altmışiki tâka ve bunlara ve sâir ricâl-ı devlete elli vakiyye revgan-ı itr ve besyüz tâka emti'a-i muhtelife ve bir sandık yelpâze ve piştahta ve devât ve sâir hirdavât hediyeleri olduğu ve sultân-ı müşârûn-ileyhin murâdi taraf-ı hilâfet-penâhîye rabt-ı rişte-i ihtisâs olup te'kiden li'l-hâl Paten Eyâleti benderlerinden Menkrur nâm benderi cümle mahsûlât ve emvâli ile pâye-i serîr-i a'lâya ihdâ ve taraf-ı hümâyûndan zabit ve tasarrufuna bir vâli isrâ olunmasını istid'â eylediğinden gayri amede-i tüccâr-ı Hind'den Sâlih Çelebi nâmında bir şahsi bender-i Basra'ya gönderilmek üzere olup tavâif-i efrenc misillû yüzde üç gümrük vermesi iltimâs ve numûne için nev-zuhûr frengkârî tûfeng ve piştov ve oniki sâ'at suda kaldıkdan sonra yâbis hükmünde müste'il olur barut getürmeleriyle iktitâ eder ise bu edevâtın ırsâl olunacağını ve Bağdad etrâfında olan merâkid-ı ebniyâ ve zarâih-i evliyâ mücâvirlerine ba'zi tasaddukât ve nûzûrât gönderdiğinden (289-a) gayri Hille kasabası ittisâlinde nehr-i Fîrat'dan cârî nehr-i Şâhî'den Necef-i Eşref kasabasına su icrâsiyün elli bin kebîr rubiyye gönderiliüp bundan başka Haremeyn-i şerîfeyn ve sâir âstânelerin ta'mîr ve termîmine ve rabt-ı vezâif misillû hidemâta mücâz ve me'zûn olmak bâbinde dest-bâz-ı niyâz olduğunu ve sefirân-ı mûmâileyhimânın müstashablari olan yirmi cenâh-ı mürg-i tâvusun onbeşi ve üç cenâh tütü-i sefid ve mürg-i sîrh-i nûrînin üçü ve yirmi siyâh maymunun onbeşi ve iki re's sefid ve siyâh fil esnâ-yi râhda mürde olup fillerin mislini celb için iki mâh mukaddem Maskat'dan âdem ihrâc ve üç mâh zarfında vûrfûd edeceğini sefirân-ı mûmâileyhimâ Bağdad vâlisine olan tahrîrâtlarında beyân eylediklerini dahi vâlî-i müşârûn-ileyh tahrîr eder. Mülük-ı etrâfdan kudûm eden süferâya i'zâz u ikrâm âdet-i devlet-i ebed-kîyâm olduğuna binâen lâzîme-i mihmân-nûvâziye ri'âyet der-i devlet-medârdan mihmândar ta'yîn olunması enseb ve sefirlerin ma'iyyetlerinde vâfir âdemler olup yalnız üç yüz mikdârı âdem ile Âsitâne'ye gelmeleri müstasvab olduğu Bağdad vâlisi vezîr-i müşârûn-ileyh tarafına tahrîr olunup hilâl-i râhda lâzım gelen devâbb ve zehâir ve sâir levâzîmm nizâmi dahi defterdâr efendi tarafına tenbîh olundu. Mülük-ı sâlife miyânelerde tuhaf ve turaf ile resm-i muhâdât icrâsi egerci kâr-ı dîrîn olup ancak bu makûle memleket ihdâsi ve ricâl ve emvâliyle vilâyet i'tâsi nâdirü'l-vukû' ve belki târîh-şinâsân-ı enâm beyninde bir emr-i gayr-i mesmû' olup (289-b) bî-ceng ü cedel ve bilâ-şugl ü amel böyle bir bender-i azîmi zabit u tasarruf mevhîbe-i bârî ve muktezâ-yi kuvvet-i baht-ı cihândârı

idüğü ke's-şems fi'l-hevâcir celî ve zâhirdir. Takâvîm-i büldân ve sâir esmâ memâlikde Menkrur ismiyle müsemmâ memleket bulunmayup galibâ Menklur'dan muharrefdir. Menklur kenâr-i bahirde bir bender-i şehirdir. Bundan Sumnat bir merhale şarka düşer *Habîbü's-siyer*'de Menklur ve Bicanger ser-haddinde bir bender olmak üzere muharrer olup bu şehrde iki fersâh karîb murabba' bir puthâne vardır ki her dil'i onar zirâ' ve irtifâ'ı beş zirâ' cümle divarı tuc sofalarla kapludur. İçinde dört sofaşı vardır. Kapı önünde olan sofada sûret-i âdemîde altundan bir sûret resm olunup gözleri yâkutdan ter-kîb olunmuşdur, üstâdi gäyet dikkatle izhâr-i mahâret eylemişdir deyû rî-vâyet ederler.

Vakâyi'-i sene ihdâ mieteyn ve elîf

Nakl-i hümâyûn

Âsitâne-i sa'âdet-âşiyâneye nakl-i hümâyûn mevsimi hulûl etmekden nâşî işbu Muhamremül-harâmın ikinci çarşamba günü halîfe-i rûy-i zemîn medd Allah zillehû ale'l-âlemîn hazretleri sarây-i dil-ârâ-yi mülükâneyi reş-gendâz-i huld-i berîn buyurdular:

Tevcîh-i eyâlet-i Rakka be-Firuz Bey

Bu sene-i mübâreke tevcîhâtında Rakka Eyâleti Ereğlili Vezîr Halîl Paşa'ya ihsân olunup bir-iki günden sonra müşârûn-ileyhin fevti haberi vârid ve bu âna dek eyâlet-i merkûme bir kimseye tevcîh olunmamıştı. Urfa'da eşref-i a'yândan olup vezârete istihkâkî nûmâyân olan Firuz Bey hak-kmda inâyet-i mülükâne erzânî kilmup işbu Muhamremül-harâmm gurresinde mîr-i mûmâ-ileyh dâhil-i (290-a) silk-i vüzerâ ve eyâlet-i merkûme ile hâiz-i rehîne izz ü alâ oldu.

Azl-i serbostaniyân ve fevt-i sercebeciyân

Bostancı-başı Ahmed Ağa'nın evzâ' ve etvârı hilâf-i rızâ-yi cihândârî olduğuna binâen evâil-i Muhamremül-harâmda azl olunup haseki ağa bostancı-başı nasb olundu. Cebeci-başı Kurd Ağa dahi bir müddetden berû hasta ve şehr-i mezkûrun onbeşinci günü câm-ı hayatı şikeste olup sâbıkâ sad-rıazam kethûdâsı olan Abdi Bey-efendi mansîb-i mezkûr ile taltîf olundu.

**Fevt-i vezir Silâhdâr Emin Paşa
ve tevcih-i livâ-i Niğde**

İbkā-yi vezâretle Niğde Sancağı tevcîh olunan Vezîr Silâhdâr Emin Paşa rehrev-i vâdi-i bakâ olup mahlûl olan mansıbu bu âna dek tevcîh kabûl etmemişiidi. Deli başı Memiş Ağa beyne'l-verâ şecâ'atle şöhret-nümâ olduğuna binâen Sofya seraskeri Vezîr Bekir Paşa'nın ma'iyyetinde olmak şartıyla mûmâ-ileyhin mîrimîrânlık ile kadri terfi' ve Niğde sancağı tevcîhiyle dâire-i ma'işeti tevsî olundu.

**Azl-i tevcih-i eyâlet-i Şam ve
emâret-i hac ve vukû'-i tevcîhât**

Mîsr-ı mahrûsenin henüz nizâmî ber-vech-i matlûb müyesser olmayup kapudan paşa hazretlerinin dahi şâyed avdetleri muktaزî olup mülâhazala-riyle o havâlide keyfiyyât-ı Mîsr'a vâkif ve bir vezîr-i kaviîş-şekîmenin tehyî'esi vâcibât-ı umûrdan olduğuna binâen Mîsr'a semt olan eyâlet-i Sayda işbu Muharremül-harâmin evâsitînâda Şam vâlisi Vezîr Cezzâr Ahmed Paşa'ya tevcîh olunup eyâlet-i Şam ve emâret-i hac dahi birkaç gün mukad-dem Haleb (290-b) üş-şehbâ tevcîh olunan Vezîr Battal Hüseyin Paşa'ya ve Haleb Eyâleti İbrâîl muhâfizi olup mîrimîrân-ı kirâmin şuc'ânından Osman Paşa'ya ve Maraş eyâleti Adana nizâmîna me'mûr olan Dulkadir-zâde Ömer Paşa'ya ber-vech-i ilhak tevcîh olunup Azm-zâde Vezîr Yusuf Paşa'ya dahi Karahisâr-ı sâhib Sancağı ber-vech-i arpalık ihsân olundu.

Akd ve tezvîc-i Hadice Sultan

Hüdâvendigâr-ı sâbık cennet-mekân Sultan Mustafa Hân hazretlerinin kerîmesi Hadîce Sultan bundan akdem Anadolu vâlisi Vezîr Esseyyid Ahmed Paşa'ya nâmzed kilinmişidi. Bu esnâda dâ'iye-i akd ü tezvîc hâtır-ı mürûvvet-me'âsir-i pâdişâhîyi tehyîc eylediğine binâen vezîr-i müşârûn-ileyh tarafına da'vetci gönderilüp hasbe'l-emrû'l-âlî müşârûn-ileyh Kütahya'dan hareket ve şitâb ve sur'at ile Âsitâne-i sa'âdet'e vâsil ve sarây-i dil-küşâ-yi sultân-ı müşârûn-ileyhâya nâzil olmuşdı. Vezîr-i müşârûn-ileyhin Âsitâne'-ye vusûlünün dördüncü günü ki Muharremül-harâmin onuncu günüdür, sultân-ı müşârûn-ileyhâ ve vezîr-i müşârûn-ileyhe akd olunup merkûmun onaltinci çarşamba günü nakl-i cihâz irâde olunmağla erkân-ı devletden âlâya âmâde olmaları âdet olan ricâl-i bâ-vekâr esvâb-ı dîvânî ile suvâr olup atiy-

ye-i mülükâne olan tuhaf-i azîzü'l-menâl ve nütef-i adîmü'l-misâli sarây-ı müşârûn-ileyhâya nakl ve ferdâsı perşembe günü sadriazam-ı vâlâ-makâm ve şeyhüislâm ve sudârı-ı kirâm ve ocaklı ve ricâl-i devlet bi'l-cümle suvâr olup tertîb-i acîb vâlâ-yi dil-firîb ile sultân-ı müşârûn-ileyhâyi sarây-ı pür-behcetlerine îsâl eylediler. Cum'a günü (291-a) sarây-ı müşârûn-ileyhâya teşrif-i hümâyûn âdet olduğuna binâen yevm-i mezkûrda pâdişâh-ı kerem-kâr ve şehriyâr-ı şefekat-âsâr salât-ı cum'ayı ba'de'l-edâ kudûm-ı mülükâneleriyle sarây-ı müşârûn-ileyhâyi matla'-i ehille-i fevz ü sa'âdet ve mecmâ'-ı vüfûd-i hayr u bereket buyurup ba'dehû sarây-ı dil-küsâ-yi cihândârîlerine avdet buyurdular.

İhrâc-ı mevâcîb

İşbu Muharremül-harâmin yirmisekizinci salı günü tertîb-i dîvân ve tavâif-i askeriyenin müstahak oldukları bir kışt mevâcîbleri i'tâ ve ihsân ve Saferül-hayrin üçüncü sebt günü mu'tâd üzere devr olup akabinde teşrifât-ı seniyye-i mülükâne ile sadriazam hazretleri mübtehic ve cezlân oldu.

Tevcîh-i Trablus-Şam ve Kars ve zîkr-i ba'zı vukû'ât

Mîrimîrân-ı kirâmdan İbrâhim Paşa tevâlî-i iyâb ü zihâb ile umûr-ı Hicâz'a âşinâ olduğuna binâen bu esnâda cerdeci nasb olunması savâb-dîd-i ukalâ olmağla işbu Saferül-hayrin ikinci günü paşa-yi mûmâ-ileyhe Trablus-Şam eyâleti tevcîh ve ihsân ve cerde başbuğluğu ünvâniyle fâikü'l-akrân kılınup Kars muhâfazası dahi bâ-rütbe-i mîrimîrânî tezkereci İbrâhim Efendi-zâde kapucu-başı Numan Ağa'ya inâyet buyurulup İsmail cânibi seraskeri sadr-ı sâbık Ali Paşa dahi Silistre'de ikâmet ile Özi muhâfizi olan Aydoslu Vezîr Mehmed Paşa İsmail mühimmât muhâfazasma me'mûr ve Vezîr Mahmûd Paşa Özi muhâfizi olmak üzere ısdâr-ı menşûr kılınup karîbü'l-ahde Diyârbekir Eyâleti tevcîh olunan sadr-ı esbak Yeğen Mehmed Paşa sâl-hurde ve pîr olduğundan bahs ile Rumeli cânibinde (291-b) bir mansib temennî eylediğine binâen eyâlet-i mezkûre Hanya muhâfizi olan Vezîr İzzet Mehmed Paşa'ya tevcîh ve müşârûn-ileyhe dahi berû tarafa vusûlü haberi şâyi' oldunda bir mansib ihsân olunacağı va'd buyuruldu.

Vilâdet-i Sâliha Sultân

İşbu Saferül-hayrin beşinci selâsâ günü oniki sâ'at onbeş dakîkada

sulb-i pâkize-i pâdişâh-ı kaviyyü'l-idrâkden bir duhter-i hurşid-peyker per-tev-pâş-i zuhûr olup Sâliha Sultân ismiyle tesmiye kılındı.

**Azl-i Defterdâr-ı şikk-ı evvel Hasan
Efendi ve nasb-ı Ahmed Nazîf Efendi ve
emîn-i Tersâne şûden-i ser-kassâbân**

Defterdâr-ı vakt bulunan Hasan Efendi bir müddet umûr-ı defterîyi idâre edüp bu esnâda ba'zı avâriz ile azli iktizâ eylediğine binâen işbu Saferül-hayrın onikinci isneyin günü mûmâ-ileyh câh-ı mezkûrdan ma'zûl ve hâne-sinde ikâmet ile du'â-yi devlete meşgûl oldu. Tersâne-i âmire emîni olan Ahmed Nazîf Efendi mukaddemâ defterdâr iken mîrîyi siyânet ve mizâc-ı vakte göre hareket edüp bundan böyle dahi mûmâ-ileyhden irâde-i devlete muvâfîk hizmet bürûzu meczûm olmakdan nâşî «el-avd-i Ahmed» mefhûmu üzere câh-ı mezkûr kemâ-sebak zâtına elyak görülüp yevm-i mezkûrda defterdâr-ı şikk-ı evvel nasb ve ta'yîn ve huzûr-ı sadrü's-südûrda düş-i istihkâkî hil'at-i seniyye ile tezyîn olunup münhâl olan Tersâne emâneti dahi er-bâb-ı servet-iktidârdan kassâb-başı Elhac İsmâîl Ağa'ya ber-vech-i ilhâk tevcîh olundu.

Azl-i voyvoda-i Boğdan

Bir müddetden berû Boğdan voyvodası olan Aleksandra'nın iktizâ-yi vakt ü hâl (292-a) hasebiyle azli lâzım ve bu esnâda Boğdan'da mücerrebü'l-etvâr bir voyvodanın vücûdu emr-i mühimm olduğuna binâen işbu Saferül-hayrın yirmiikinci salı günü sâbıkâ Eflâk voyvodası diğer Aleksandra Boğdan voyvodası nasb olunup selefinin dahi Âsitâne-i sa'âdet'e rû-mâl-i azîmet olması bâbında ısdâr-ı emr-i celîlü'l-âsâr kılındı.

Ta'yîn-i sefirân ez-cânib-i ebed-bünyân

Devlet-i aliyye-i ebediyyü'l-karâr ile müceddededen akd-i sulh eden İspanya kralı bundan akdem der-i devlet-medâra hedâyâ ile gönderüp devlet-i ebed-müddet tarafından dahi bir sefir ırsâl olunması Âsitâne'de mu-kîm olan elçisi birkaç def'a takrîriyle istid'â ve bu vesile ile ebnâ-yi cins-leri beyinde kesb-i mübâhât ve iftihâr edecekleri inhâ eylediğinden gayri bu makûle musâlahâ akabinde beyne'd-düvel ahad-i hümâ ahare sefir ve hediye ırsâl etmek kâide-i kadîmeden olduğuna binâen zikr olunan İspanya

kralına mutavassiti'l-hâl bir sefir gönderilmesi bir zamândan berû musam-mem ve Fas hâkimi Mevlây Mehmed cenâblarının dahi Devlet-i aliye'ye temahhuz ve ihlâsi ber-vechi-i etemm olup birkaç def'a hedâyâ ve süferâ ir-sâliyle ifâ-yi lâzîme-i ihtisâs etmişidi. Müşârûn-ileyh cenâbları tarafına hedâyâ-yi mülükâne ile elçi gönderilmesi istihsân olunduğuna binâen bu abd-i fakîr-i kesîrî't-taksîr İspanya'ya ve hâcegân-ı Dîvân-ı hümâyûndan Azmî Ahmed Efendi Fas'a elçi nasb olunup inşâ-Allahü te'âlâ evvel-bahâr-ı hu-ceste-âsârda Âsitâne'den fekk-i lenger-i ikâmet etmek üzere işbu şehr-i Rebi'ül-evvelin yedinci perşembe günü huzûr-ı sadr (292-b) ü's-südûrda dûş-i âcîzânemize ilbâs-ı hil'at buyurulup yevm-i harekete dek kemâkân vakâyi'-i Devlet-i aliye'yi bu abd-i âciz zabit edüp hareket akabinde vekâlet ile hizmet-i mezkûrenin idâresi irâde buyuruldu.

Hânden-i mevlid-i şerîf

Mâh-ı mezkûrun onikinci çarşamba günü pâdişâh-ı mu'allâ-câh hîre-sâz-ı çeşm-i a'dâ olur âlây-i mülükâne ve debdebe-i şâhâne ile Sultân Ahmed câmi'ine kudûm buyurup mevlid-i şerîf istimâ'iyle kesb-i feyz ü şeref cylediler.

Fevt-i ser-cebeciyân

Cebeci-başı Devâtdar Paşa-zâde Abdi Bey şehr-i mezkûrun onbirinci salı günü mat'ûnen dâr-ı bakâya irtihâl edüp münhal olan mansıbı muvak-katen sipâhiler ağası olan Hamza Paşa kethûdâsı Mehmed Ağa'ya ve sipâ-hiler ağalığı ser-bostâniyân-ı sâbik Hüseyin Ağa'ya tevcîh olundu.

Husûf-ı külli

Şehr-i mezkûrun ondördüncü hamîs gecesi gurûb-ı âfitâbdan altı sâ'at ellaltı dakika mürûrunda kamer-i müñîr burc-ı seretânda ukde-i zenebde inhisâfa aгаз ve sekiz sâ'at bir dakika mürûrunda bilkülliyye münhasif olup dokuz sâ'at kırkbir dakika mürûrunda incilâya başlayup on sâ'at kırkbeş dakika mürûrunda bilkülliyye münceli oldu.

Âmeden-i berîd-i kâfile-i hüccâc

Sâbıkâ mîr-hac ve vâli-i Şam olan Vezîr Cezzâr Ahmed Paşa'nın der-i

devlet-medâra tahrîrâtı gelüp hüccâc-ı Şam bi-fazli'l-lahi'l-meliki'l-allâm bu sâl-i meyâmin-îstimâlde mashûben bi's-selâma hacc-ı Beytullahü'l-harâm ve ziyâret-i Ravza-i seyyidiü'l-enâm edüp cânib-i Şam'a atf-ı zimâm ve kat'-ı menâzil ve merâhil ile Ma'ân nâm makâmda darb-ı hiyâm (293-a) eylediklerini iş'âr ve ifhâm edüp hâs u amm bu peyâm-ı meseret-encâmdan nâil-i sürûr-ı tâm oldular.

Ahvâl-i hüccâc-ı Mısır

Mâ-beyne'l-haremeyn mütemekkin olan urbânım cânib-i Mısır'dan mu'tâd olan surreleri birkaç seneden berû tama'a mebnî verilmediğinden mîr-hacc-ı Mısır olanlar beher sene mürûr u ubûrda azîm zahmet çeküp hattâ bir-iki def'a Medine-i münevvere'ye uğramaksızın turuk-ı mechûleden cânib-i Mısır'a azîmet etmişler idi. Bu sâl dahi ne hâl ise Mekke-i mükerreme'ye geldiklerinde ihtiyâten tarîk-i şarkiden peyrev-i hüccâc-ı Şam olarak avdetleri tenbîh olunmuşken adem-i ısgâ ile tarîk-i fûrû'dan azîmeti ihtiyâr ve Medine-i münevvere'ye üç merhale kaldıkda leyl ü nehâr vukû'-ı fîrsata intizâr üzere olan urbân yemîn ü yesârlarmdan nûmâyân olup güzeşte surelerini mutâlebe ve giderek ağâz-ı muhârebe etmeleriyle urbânın kesreti ve mîr-hacc-ı Mısır'ın adem-i kuvveti mülâbesiyle urbân galebe edüp mahmil-i Mîsrîyi ahz ve hüccâcî gâret ve bu hâl ile Medine'ye avdetlerinde Şam vâlisî âdem ta'yîn edüp livâ ve mahmil-i Mîsrîyi tahlîs ve mîr-hacc-ı Mısır'a eğerci teslîm edüp ancak Mısır hüccâcî bu kazâ-i nâgeh-zuhûr hasebiyle Medine'den bir hatve ileri ve harekete kudret-yâb olmadıklarını ve mîr-hacc-ı Mısır dahi bundan sonra emâret-i hacc idâre edemeyeceğini beyân akabinde Cezzâr Paşa tarafından levâzîmât-ı zarûriyyeleri görülüp Beyâdülganem nâm mahalle dek istishâb olunmuşlar idi. Kesret-i nüfûs ve hayvanât sebebiyle me'kûlât ve meşrûbâta killet tareyânını Mısır hüccâcî müşâhede ile menzil-i mezkûrdan (293-b) mufârakate hâhişger olduklarına binâen Mısır yeniçeri ocağı'ndan Yusuf Ağa nâm şâhîsî vâfir asker ile Cezzâr Paşa kâfileye serdâr edüp lâzım gelen mühimmât ve zahirelerin tertîb ve cânib-i Mısır'a tesrîb eylediğini vezîr-i müşârûn-ileyh bu def'a vârid olan tahrîrâtında eğerci dere ü tastîr etmiş ancak birkaç gün mürûrunda kapudan paşa hazretlerinin bu husûsa dâir cânib-i Mısır'dan mufassal tahrîrâtı gelüp hüccâc-ı Mısır'a isâbet eden hasâret Şam vâlisinin iğmâzından neş'et eylediğini beyân ve işaret etmiş.

Tevcîhât-ı ilmiyye

İşbu şehr-i Rebiül-evvelin onikinci günü Mekke-i mükerrem'e kazâsı surût-ı ma'lûmesiyle sâbıkâ Edirne kâdısı Halîl Cevdet Efendi'ye ve Medina-i münevveren kazâsı yine surûtiyle sâbıkâ Şam kadısı İmâm Bekir Efendi-zâde Mehmed Emin Efendi'ye ve Edirne kazâsı Şaban gurresinden zabt etmek üzere sâbıkâ Üsküdâr kadısı Mustafa Isâmeddin Efendi'ye ve Bursa kazâsı Cumâdel-ulâ gurresinden zabt etmek üzere kudüs pâyesi olup sâbıkâ Yenişehir-i Fener kadısı Fevzi-zâde Mustafa Şükrullah Efendi'ye egerçi tevcîh olunup ancak birkaç gün sonra vefât etmekle kazâ-i mezbûr bi-hasebi't-tarîk Konevî Hamza Efendi'ye tevcîh ve hâric mevleviyetleriyle dahi ba'zı mevâlı-i devriyyenin hâlleri terfîh olundu.

Tevcîh-i livâ-i İçil ve eyâlet-i Diyârbekir

Bundan akdem Diyârbekir Eyâleti tevcîh olunan Vezir İzzet Mehmed Paşa'ya işbu şehr-i Rebiül-evvelin onbeinci sebt günü avâtif-ı aliye-i mülükâñeden İçil Sancağı ber-vech-i (294-a) arpalık tevcîh ve Diyârbekir Eyâleti ile sâbıkâ İçil mutasarrîfi olup mîrimîrân-ı kirâmdan Mehmed Paşa'nın kadr ü i'tibârı terfi' ve tenvîh kılındı.

Tahsîl-i cebelu ez-ashâb-ı mukâta'ât

Devlet-i aliye'nin masârifî irâdına gâlib olup bu hîlâlde zuhûr eden masârifât-ı zarûriyyeye sarf olunacak akçenin fîkdâni dahi zâhir olduğundan bir nev'i tasarrufa ihtiyâc mess edüp binâberîn gayri ez-eshâm mukâta'ât-ı atîkadan binde yüzelli ve gayr-i atîkadan binde yüz guruş ashâb-ı mukâta'âtdan cebelu cem' ve tahsîl olunmak savâb-dîd-i erbâb-ı şûrâ olduğu mübârek-rikâb-ı kâmyâb-ı hüsrevânneye arz olunup mûcibince cem' ve tahsîline irâde-i hümâyûn cereyân ve taraf taraf ta'yîn-i mübâşirân kılındı.

Havâdisât-ı Misriyye

Cerce'ye karîb mahalde bundan akdem asâkir-i sultânî ile usâtin muhârebeleri vâki' olup bi-hikmetillahi te'âlâ tarafeyn perîşân ve gâlib ve mağlûb ma'lûm olmayarak muhâlifin Cerce'ye ve asâkir-i pâdişâhî Misir'a şitâbân olmuş idi. Bir müddetden sonra bugât-ı mezkûre var kuvvetlerini

bâzuya getirüp iddihâr etdikleri emvâl-i firâvânî eclâf-ı a'râba ve sâir serseri geş ü güzâr eden cündî ve mağribîlere tevzî' edüp Mîsîr üzerine hareket etdikleri ma'lûm oldukda kapudan paşa hazretleri derhâl mevcûd olan kalyoncuları kırlangıç sefînelerine teşhîn ve riyâle kapudanîyle Çalpâkî-zâde Ali Bey'i üzerlerine başbuğ ta'yîn edüp tarîk-i nehri (294-b) sedd aka-binde Mîsîr defterdârı Ali Bey'i dahi ba'zı ümerâ ve aşâkir-i Mîsîriyye ile cânib-i şarkdan ihrâc ve hafr olunan meterislere ta'bye ve idrâc ve vezîr-i müşârûn-ileyh dahi Mîsîr'a üç sâ'at mesâfe olan mahalde darb-ı hiyâm ve mukâbilinde vâki' Çize karyesine imrâr-ı asker-i zafer-encâm edüp dâiren-mâdâr meterisler ile emr-i takviye ve istihkâm itmâm olundukadan sonra bi'n-nefs kendüleri dahi Cerce'ye mürûr etmişler idi. Saferül-hayrın onüçüncü günü ale's-seher zümre-i usât zuhûr ve Çize meterislerine hûcûm eylediklerinde meterislerde mevcûd olan asker-i zafer-rehber mukâbele ve dört-beş sâ'at merdâne mukâtele etmeleriyle avn-i Hak ile gürûh-ı a'dâ münhezim ve asker-i sultânî zâfir ve gânîm olup geldikleri semte firâr eylediklerini ve bundan sonra beş-altı bin kadar asker ile vezîr-i müşârûn-ileyh ta'kîblerini irâde edüp kutr-ı Mîsîr'dan ihrâclarımı tasmîm ve kendüleri bi'n-nefs azîmet ve hareket edeceklerini bu def'a vûrûd eden tahrîrâtlarında bast u takdîm etmeleriyle bir müddetden berû enfüs-i nâsda te'ehhür-i ahbâr-ı Mîsîriyyeden terettüb eden helecân ve ıztırâb bu vesîle ile zâil ve kulûb-ı hayr-hâhân-ı devletde ferâh ve meserret hâsil oldu.

Fevt-i Behcet-zâde

Suvâri mukâbelecisi olan Behcet-zâde Mustafa Efendi'nin mürg-i rûhu illet-i seretân ile sûy-i ukbâya tayerân edüp münhâl olan mansibi ile hâce-gân-ı Dîvân-ı hümâyûndan Hanım Sultan kethûdâsı Mustafa Bey şâdân ol-du. (295-a)

Vukû'-ı mükâleme bi-elçi-i Moskov ve şurû'-ı Devlet-i aliyye be-tertibât-ı berriyye ve bahriyye

İşbu şehr-i Rebiülevvelin yirmi üçüncü günü Moskov tercümânı Bâbiâlî'ye gelüp elçisine devleti tarafından tahrîrât geldiğini iş'âr ve reisülküttâb efendiyle mülâkâta hâst-gâr olduğunu ihbâr etmekle keyfiyyet arz-ı pâye-i cihân-bânî kılındıkda izn ü ruhsat-ı mülükâne erzânî kılınmışlığı. İşbu gurre-i Rebiül-âhirde elçi-i mesfûr reisülküttâb efendinin konağına vârid olup «ma'rûzâtimiza Devlet-i aîlyye'nin adem-i müsâ'adesi mülâkâta bâ-

dî ve istikşâf-i ma-fi'z-zamîre sebeb-i âdî olup hattâ hudûddan emniyyet münselib olduğuna binâen feld mareşal olan Potemkin'i imparatoriçemiz hudûdun nizâmına ve mevâddı-âtiyenin tesviyesine asker ile ta'yîn edüp mevâddı mezkûre sûret-pezîr-i husûl olur ise dostluk bâkîdir» deyû jâjhâ-yi güftâr ve «müsâ'ade olunmayan mevâdd ne makûle mevâddır» deyû reisül-küttâb efendi tarafından istihbâr olundukda Tiflis hânı mâddesi ve üserânım istirdâdiyle fî-mâ-ba'd bey' ü şirâ olunmaması ve Varna konsolosunun nasbı ve Özi ahâlisinin tuz maddesinde olan münâzâ'alarının kat'ı ve Kuban tarafında olan gâretin indifâ'ı ve Eflâk ve Boğdan memleketlerine dâir şurûtun icrâsı ve masdâriye ve resm-i mîzân ve bid'at ve duhân maddeleri ve Cezâyirlünün aldığı sefînenin istirdâdi ve tercümânlık şerâitinin ikmâli hu-sûsâtı olduğunu ferden ferdâ beyân etmekle îrâd etdiği mevâdd hâkipâyi evliyâyi ni'amâya lede'l-arz meclis-i diğere ecvibesi verilmek üzere meclise hitâm verilecek hengâmda elçi-i mesfûr Rusya imparatoriçesinin Mayısda Giresun'a geleceğini ve kendüsü dahi varup mülâkât edeceğini işrâb etdi. İşbu vukû' bulan mükâleme erbâb-ı şûrâ ile müzâkere ve karâr-gîr olan ecvibesi reis efendi tarafından Moskov elçisine verilmek lâzım geldiğine binâen şehr-i Rebiül-âhirin dördüncü günü hâne-i hazret-i fetvâ-penâhîde sadriazam hazretleri ve sudûr-ı kirâm ve kethüdâ bey ve defterdâr efendi (295-b) ve reisülküttâb efendi ve Tevkî'i Süleyman Feyzi Efendi ve saîr erbâb-ı meşveret akd-i cem'iyyet edüp mükâlemede Moskov elçisinin îrâd etdiği mevâdd ta'dâd olundukda huzzâr-ı meclis mâ-beyninde vâfir ebhaş güzerân edüp bilâhire Moskovlu'nun şurût-ı muhâdenede Devlet-i aliye'ye isnâd-ı taksîr etdikleri maglata ile merâmlarını tahsîl etmek veyâhud hudûd-ı İslâmiyyeye tecâvüz endişeleri var ise düvel-i âhardan îrâd olunacak takrîzâtı sedd etmek ağrâzına mebnî olup bu bâbda Devlet-i aliye'ye kavlen ve fi'len izhâr-ı sebât ve tecellüd lâzım gelüp meselâ Bahr-i siyâh'a mükemmel donanma ihrâc ve serhadlere kadr-i kifâye asker tertîb ve idrâc ve İsmail seraskeri dahi mahallinde kiyâm edüp ma'iyyetine asker ta'yîn ve mü-kâbele bi'l-misl sûretinde şân ü şükûh-ı devlet izhâr ve tebyîn olunmak ve beher hâl elçi-i mesfûre cevâb verilmesi dahi lâzım gelmekle Eregli madde-sine mukaddemâ tahrîren cevâb-ı kat'ı veriliip Varna konsolosluğu için dahi Devlet-i aliye tarafından tahrîrât gönderilmekle cevâbı geldikde iktizâsı ne ise icrâ olunacağı ve Eflâk ve Boğdan beylerinin tebdilleri dahi birer illete mebnî olup memleketeyn-i mezkûreyn Devlet-i aliye'nin memâlikinden nizâmi ve re'âyâsînm himâyet ve siyâneti kendi vazîfesi olduğundan gayri Özi ve Kuban hudûdlarında vâki' olan tecâvüz hem-hudûd olan devletler meyânında cereyân ede-gelmekle müdâhale kangî tarafından ise lede't-

tahkîk def'iyle takayyûd ve Özi'de vâki' olan tuz nizâ'i dahi derdest olan hudûdnâme iktizâsı üzere fasl olunup masdariyye ve sâir maddeler dahi şurûta tatbîk olunarak tanzîm olunur cevâbları verildikden sonra elçi-i mesfûr mülzem olmayup kemâkân maglata eder ise düvel elçilerinden her kimî isterse miyâneye idhâl ve mevadd üşurûta nazar ile tarafeyni irzâ etsün cevâbi verilmek ittifâk-ı cümle ile tasvîb olundu.

Tevcîh-i eyâlet-i Rumeli

Eyâlet-i mezkûrede bir vezîr-i kaviyyü't-tedbîrin bu esnâda vücûdu hemm mülâhaza olunduguna binâen Aydoslu Vezîr Mehmed Paşa'ya (296-a) Rumeli Eyâleti tevcîh olunup selefi Vezîr Bekir Paşa Sîlistre muhâfazasına ta'yîn olundu.

Azл-i emîn-i Darbhâhe ve tevcîh-i emânet-i Matbah

Hâcegân-ı Dîvân-ı hümâyûn'dan olup bir müddetden berû darbhâne emânetiyle dem-güzâr olan Mehmed Efendi evâil-i şehr-i mezkûrda azl olunup mansıbı ile sultân-ı aliyyeti's-şân kethûdâsı ve Matbah-ı âmire emîni olan Yusuf Ağa ber-murâd ve Matbah emâneti ile Elhac Selim Ağa dil-şâd oldu.

Azл-i Reisülküttâb Atâullah Bey-efendi ve nasb-ı Feyzi Süleyman Efendi ve tevkî'i Şüden-i Defterdâr-ı sâbık Hasan Efendi

Reisülküttâb olan Bekir Paşa-zâde Atâullah Bey-efendi muktezâ-yi cereyân-ı hükm-i kazâ vü kader ile işbu şehr-i Rebiüllâhirin onikinci hamîs günü mesned-i riyâsetden dûr ve ibtidâ-yi emirde Mısır'a ve ba'dehû Edirne sarâyını ta'mîre me'mûr olup eşref-i hidemât-ı devlet ve gencine-i esrâr-ı saltanat olan umûr-ı riyâset ki hasretü'l-küttâb ve matmahü'l-enzâr erbâb-ı ma'ârif ve elbâbdır. Bu hilâlde meşkûrü'l-âsâr ve mücerrebü'l-ettâr bir sâhib-i vak' u i'tibâra ihâle olunmak hasr-ı külli ve lüzûm-ı tabi'i ile lâzım gelüp binâberin Devlet-i aliyye-i ebediyyü'l-istîmrârda iki def'a sadriazam kethûdâsı ve bir def'a defterdâr-ı şîkk-ı evvel ve reisülküttâb ve el-hâletü-hâzîhi tevkî'i olan Süleyman Feyzi Efendi sinîn-i mütetâvileden berû me'mûr olduğu hidemât-ı cesîmede izhâr-ı lâzîme-i istikâmét ve vukû' bulan meşve-

retlerde ba'zen re'yi isâbet eylediğine binâen mahzâ sevk ü tergîb-i âsaf-ı kadr-şinâs ile yevm-i mezkûrda (296-b) câh-ı riyâset ile tefrîh ve tatrîb ve münhal olan mansîb-ı tevkî'ile defterdâr-ı sâbık Hasan Efendi tâltîf ve tat-yîb olundu.

**Tevcîh-i rütbe-i vezâret be-emîn-i
Tersâne ve vukû'-ı tevcîhât**

Kassâb başlıklı İlhâkiyle Tersâne-i âmire emîni olan Elhac İsmail Ağa'nın şimdîye dek me'mûr olduğu hidemât-ı Devlet-i aliye'de hüsн-i idâresi mücerreb olmakdan nâşî bahr-i âtfet-i pâdişâhî mevc-rîz-i zuhûr olup şehr-i mezkûrun ondördüncü sebt günü Bâbiâl'ye da'vet ve dûş-i istihkâk ve istihâline ilbâs-ı hil'at-i vezâret olduğundan gayri hasretü'l-vüzerâ olan Anadolu Eyâleti ile dahi menşûr-ı i'tibârı tezyîn ve şimdilik İsmail seraskeri sadr-ı sâbık Ali Paşa ma'iyyetine ta'yîn olundu. Münhal olan Tersâne-i âmire emâneti hazırlı kethüdâsı esbak Râîf Ali Efendi'ye ve kassâb başlıklı Tophâne nâzırı Mehmed Emin Ağa'ya tevcîh olunup yevm-i mezkûrda Karaman Eyâleti dahi Vezîr Esseyyid Ahmed Paşa'ya ve Sivas Eyâleti Sinop muhâfazası şartıyla Vezîr Mikdâd Ahmed Paşa'ya ve Adana Eyâleti İbrâîl muhâfazası şartıyla Vezîr Mahmud Paşa'ya ve Bender Sancağı kal'ası muhâfazası şartıyla İçel mutasarrîfi Vezîr İzzet Mehmed Paşa'ya tevcîh olundu.

Ahvâl-i Şâhin Giray

Dîn ü devlete adû olan Moskovlu iklîm-i Kırım'a müstevlî olduklarında Şâhin Giray'ın nakş ber-âb kabîlinden olan hânlık ünvânını izâle ve imhâ ve bir mikdâr vezâif ta'yîni ile bir mahalde müşârûn-ileyhi ivâ ve iskân etmişler idi. Müşârûn-ileyhin bu hilâlde Ahmed Efendi nâm âdemisiyle der-devlet-medâra tahrîrâtı gelüp me'âli memâlik-i mahrûse-i Devlet-i aliye'den Deş-i Kıpçak'a mürûr isticâzesinden ibâret (297-a) ve âdemisi merkûmun takrîrine dahi ba'zi keyfiyyet ihâle etmiş bulunduğuundan istintâk ile keşf-i serîre-i hâle mübâderet olundukda Kırım generalı devletinin ta'lîmi ve tarâfına müte'allik ba'zi devâ'înin husûlü ümidiyle hân-ı müşârûn-ileyhin tekdîr ve tahkîrine hasr-ı vakt hattâ bu hilâlde memâlik-i Rusya'dan fekk-i râbîta-i ârâm ve memâlik-i Devlet-i aliye'ye atf-ı zimâr eder isen Rusyalı taraflandan sana ruhsat vardır mu'âmelelerini îhâm ile müşârûn-ileyhe kâğıt tâhîr ve istiskâl olduğunu hiss ile hân-ı müşârûn-ileyh beni bu tarafa tâ-

rîrâtiyle tesyîr edüp kendüsü cevâb-ı tahrîrâta intizâren âheste-reftâr ile Leh memleketine doğru müteveccih olduğunu takrîr etmekle husûs-ı mezkûr zîmînâda erkân-ı devlet birkaç def'a akd-i encümen-i meşveret edüp herkes netîce-i hevâtırını tasrîh ve bilâhire memâlik-i mahrûse-i pâdişâhiye da'vet ile ebnâ-yi cinsi gibi bir mahalde ikâmet etdirilmesi husûsunu tercîh eylediklerine binâen derhâl da'veti mutazammin hân-ı müşârûn-ileyhe der-i devlet-medârdan tahrîrât ırsâl ve te'lîf ve istimâlesini mûcîb olur mukaddemât bas-tîyle ifâ-yi lâzîme-i vakt ü hâl kılındığından gayri dergâh-ı âlî kapucu başılarından sâbıkâ baş bâkî kulu İsmail Ağa mihmândâr nasb u ta'yîn ve Hotin'den hân-ı müşârûn-ileyhi alup Bükreş'e ve andan Edirne'ye ısâl husûsu ağa-yi mûmâ-ileyhe tavsiye ve telkîn olunup yollarda emr-i muhâfazasına kiyâm ve ikrâm ve ihtirâmına ihtimâm etmek sûretinde mîrimîrân-ı kıramdan Kavşan muhâfizi İsmail Paşa dahi me'mûr olup güzergâhda vâki' olan menzâîl ve merâhilde (297-b) iktizâ eden zâd u zahîresi tehyî'e ve tanzîm ve lâzım gelen bahâalarının bir mikdârı havâle ve bir mikdârı nakden teslîm olunmuş idi. Bu esnâda müşârûn-ileyhin tekrâr der-i devlet-medâra tahrîrâtı gelüp mukaddem ve muahhar hakkında ba'zı kelâm zebân-güzâr-ı enâm olduğuna binâen havf u haşyeti telmîh ve taraf-ı pür-şeref-i mülûkâ-neden te'mîne muhtâc olduğunu îrâd ve tasrîh etmekle bu niyâzı dahi hüsn-i müsâ'afeye karîn ve münâsib olduğu vech üzere emr-i te'mîn dahi vücûda geldiği tarafına îmâ ve tenbîh olunup o esnâda mihmândâr dahi Hotin'e vusûl bulmuş olmağla hân-ı müşârûn-ileyhe emniyyet hâsil ve Hotin câni-bine ubûr ile P[r]ut başında âmâde kılınan konağa nâzil olduğunu Hotin muhâfizi ve sâirleri tahrîr ve işâret etmişler.

Ihrâc-ı mevâcib

İşbu Cumâdel-ulânın dokuzuncu salı günü kul tâifesinin bir kîst mevâcibleri ber-mu'tâd-ı kadîm ihrâc ve teslîm olundu.

Fîrâr-ı Voyvoda-i Boğdan

Bundan akdem Boğdan voyvodası olan Aleksandra maktûl Lîgor ile sefereden evvel Boğdan'da bulunup sefer vukû'unda ma'an Rusyalu'ya esîr olmuş idi. Suh akabînde Lîgor ile Boğdan'a ve ba'dehû bi'n-nefs Asitâne'ye revâne olup bir müddetden sonra Dîvân-ı hümâyûn'da tercümân bulunan Nikola'ya dâmâd ve o hilâlde Eflâk voyvodâlığı ile tercümân-ı mezbûr ber-murâd oldunda dâmâdının kâbiliyyet ve isti'dâdını îrâd ile tercümânlığı sevk

u tergib ve fi'l-asl Rusyalu'da ikāmeti kayd-ı isr ile otup beyzâdeliği dahi ma'lûm olduğundan (298-a) ihtimâl-i hiyânet verilmeyerek miyâneye tahallül eden Mihal'den sonra Dîvân-ı hümâyûn tercümânlığıyle tatrîb olunmuş idi. Mesfûr tercümânlık ile mesrûr oldukda matlab-ı aksası olan beyliği tahsîl zîmnâda hass u âma ızhâr-ı temellük ve mesekenet ve o hilâlde Boğdan voyvodâlığının münhal olacağını hiss edüp nihâni amele mübâşeret ile voyvodâlığın destres olup Boğdan'a vardıkda tediîci zulm ü udvâna ağâz ve refte refte derîce-i hiyâneti bâz edüp tamamca re'âyâyi izrâr ve ta'zîb ve Devlet-i aliyye'nin kilârı makâmında olan memleket-i Boğdan'ı ifsâd ve tahrîb etdikden sonra an-asıl müncezib olduğu Rusyalu diyârına firâr fikriyle Rusyalu'nun Boğdan'da mukîm olan konsolosuna keşf-i serîre-i zamîr ve sûret-i mümâşât müşâhedesinden sonra bir müddet dahi celb-i emvâl devâ'iyle emr-i firârı te'hîr etmişidi. Hâin-i mesfûrun etvâr-ı nâ-hemvârından âsâr-ı hiyânet mahsûs olduğuna binâen celiyye-i hâline ittilâ' için taraf târaf tecessüse ibtidâr olundukda fesâd-ı derûnu ta'ayyün etmekle derhâl azl ü tenkîl ve Asitâne'ye gelmesiçün tarafına ırsâl-i emr-i celîl olunup azlini tâhkîk etdiği gibi iddihâr etdiği emvâl ve eşyâyi istishâb ve Moskov konsolosu delâletiyle Moskov'a gitmek üzere Leh'e firâr ü şîtâb eylediğini vulât-ı serhad ve Boğdan boyarları lede't-tâhkîk der-i devlet-medâra tahrîr ve temmîk etmişler.

Tertîb-i asker berâ-yi kahr u tedmîr-i mutasarrif-ı İskenderiye

Bir müddetden berû ref-i livâ-i tuğyân eden İskenderiye mutasarrifi Mahmud Paşa'nm zulm ü ta'addisi (298-b) ma'lûm-ı enâm olduğuna binâen birkaç def'a izâle-i vücûd-ı habâset âlûdiyle ibadullahı irâhe matlûb-ı pâdişâh-ı mu'âdelet-penâh olup üzerine asker tertîb olunacağını hiss etdiği gibi makhûr-ı dest-i tasallutu olan kazalardan hüsн-i hâlini müş'ir tahrîrât ahz ve der-i devlet-medâra ırsâl eylediğinden gayri hakkında şayı' olan ahvâl ü etvâr makûle-i erâcîfden olduğunu iş'âr ile tebriye-i zimmet ve iffeti tahsîl akabinde kemâfi's-sâbik tahrîb-i bilâd ve enhâ ve tecrîm-i re'âyâ ve fukârâya mücâseret ede-geldiği merreten-ba'de uhrâ tecrübe olunup hattâ bu se-ne-i mübârekede Üsküb sancağı kazalarına ve Manastır'a karîb nevâhiye ve Bosna'da vâki' Niksik ve Prepol semtlerine böyükbaşilar ta'yîn ve Karadağ ve İskenderiye havâlisinde mutavattın usât keferesinden ma'iyyetlerine vâfir kâfir koşup emvâl-i mîrîye tahsîldârlarını tard u tezîl ve beytü'l-mâl-i müslîmîni nefsiyçün cem' ve tahsîl eylediğinden fazla her bir kazâya mebâ-

liğ-i bî-nihâye tevzî' ve kabz edüp irâde-i fâsidesine mümâşât etmeyen bey ve beyzâdeleri kati ve hânelerini ihrâk ve bu zerî'a-i şeni'a ile vedi'atullah olan zu'afâ'-yi nâsi mukayyed-i visâk-ı meşakk eylediğine kanâ'at etmeyüp Devlet-i aliyye-i ebediyü'l-karârin bu hilâlde serhadlere asâkir ta'byesile iş-tigâlini fırsat add ve dest-i tecâvüz ve ta'addisini her tarafa bast u medd edüp şakk-ı asâ-yi müslimîn ve hetk-î nâmûs-ı dîn eylediği müte'ayyin ve fi-mâ-ba'd İslâhi gayr-i mümkün olmaıyla hakkında i'tâ olunan fetvâ-yi şerîfe mûcibince izâle-i vücûd-ı nâ-sûduna hasr-ı sâ'id-i ihtimâm (299-a) ve Rumeli vâlisi başbuğ nasb olunup üzerine berren ve bahren sevk-i ketâib-i zafer-encâm kılınup mansıbı hâlâ Yanya mutasarrîfi mîrimîrândan Çavuş-zâdeye tevcîh olundu.

Tevcîh-i emânet-i surre

İşbu Cumâdel-âhirenin üçüncü cum'a günü sâbıkâ İstanbul ağası Hacı İsmail Ağa'ya kapucu başılık inzimâmiyle surre emâneti tevcîh olundu.

Zikr-i tevcîh ve tebdîl-i sadreyn ve İtlâk-ı Dervîş Mehmed Efendi Kâdi-i İstanbul-ı sâbık ve ihsân-ı pâye-i Anadolu be-Veli Efendi-zâde

Rumeli kazaskeri Mehmed Mekkî Efendi ve Anadolu kazaskeri Birâder-zâde Yakûb Efendi müddet-i örfiyelerini tekmîl eylediklerine binâen işbu Cumâdel-âhirenin ondördüncü salı günü sadâret-i Rumeli Anadolu pâyesi olan Esseyiid Yahya Tevfîk Efendi'ye tevcîh olunup illet-i bedeniyyesi tahallîf-i nevbetine vesîle olan sâlifü'z-zikr Yakûb Efendi'ye Rumeli sadâreti pâyesi ihsân ve sadâret-i Anadolu ile hâlâ nakibü'l-eşrâf olan kâmilü's-Seyyid Mehmed Efendi cezîlân kılındığından gayri sâbıkâ İstanbul kadısı olup bundan akdem Gelibolu'ya iclâ olunan Dervîş Mehmed Efendi'nin bir müddetden berû mübtelâ olduğu kurbet ve gurbetden vâreste olmasına irâde-i aliye ta'alluk etmekle yevm-i mezkûrda müşârûn-ileyh dahi kayd-ı nefyden rehyâb ve İstanbul pâyesi olan Veli Efendi-zâde Anadolu sadâreti pâyesiyle kâmyâb oldu.

Nusret-yâften-i asker-i sultânî der-diyâr-ı Mısır

Bundan akdem vukû' bulan muhârebe akabinde ta'kîb ve tedmîr-i mu-

hâlifîn (299-b) irâdesiyle Kapudan-ı deryâ Vezîr Gazi Hasan Paşa Mîsîr vâlisi Vezîr Abdi Paşa'yı ta'yîn edüp ma'iyyetine kalyoncuyân neferâtiyle kethüdâsını ve asâkir-i Mîsriyye ile itâ'at ve hizmetinde olan ümerâyı me'mûr ve iktizâ eden top ve cebe-hânelerin ikmâlinde sarf-ı makdûr eylediğinden gayri hengâm-ı muhârebeye fâidesi meşhûd olan çarh-ı felek insâsını dahi re'y edüp fî-akrebi'l-vakt anı dahi itmâm ile tekmîl-i esbâb-ı zâhirîyye etmişidi. Asâkir-i mansûrenin Mîsîr'dan yirmiç konak ba'îd olan Cerce'ye vusûl bulduklarını usât-ı Mîsriyye tâhkîk ve şehr-i Rebiül-âhirin yirmiseki-zinci günü cem' etdikleri evbâş-ı nâsî ceng ü cidâle iğrâ ve teşvîk etmeleriy-le asâkir-i tarafeyn muhârebeye kiyâm ve ibtidâ-yi emirde asâkir-i zafer-encâm çarhacıları sûret-i kerr ü ferr kâidesi üzere izhâr-ı şîve-i inhizâm ve bu hâlet sebeb-i gurûr-ı usât-ı li'âm olup piyâde askeri üzerine hücûm ve iftihâm eylediklerinde verâ-yi çarh-ı felekde fitîl-i derdest olan asâkir-i man-sûre nevâir-i gayreti iş'âl etmeleriyle sevâd-ı muhâlîfin bâ-avn-i müste'ân müteferrik ve perîşân ve kuvvetü'z-zahrârları olan Lâçin Mustafa Bey ile ağa-yi sâbık Ali Ağa'nın ve sâir usâtdan üç yüz mikdârı eşhâsim ru'u's-ı men-hûseleri meydân-ı mezellete galtân olduğundan gayri zîkr olunan muhâlîfin ile Dârünnevde-i şîkâkda tevsîk-i uhûd eden urbânım ekserisi maktûl ve bâ-husûs asâkir-i mansûrenin çarhacıları tazyîk eden firka-i bâgiyenin (300-a) her tarafları mesdûd olduğundan bi-tarîkî'l-istîmân ordu-yi zafer-pûye mülhak ve mevsûl oldukları ve muhârebe-i merkûmede asâkir-i pâdişâhînin erbâb-ı ta'ayyününden ancak Ali Bey ayağından zahm-nâk ve Zülfikâr-ı Kâşif birkaç zahm ile nühüfte-i zîr-i hâk olup bundan sonra nihâyet-i hudûd olan Asvan ve İbrim'e dek ta'kîb-i muhâlîfin tasvîb olunmuş idi. Bi-nâberîn asker-i nusret-karîn mahall-i mu'arekeden hareket ve ümerâyı bed-kirdârin ba'de'l-muhârebe firâr etdikleri bender-i İsnâ semtine sevk-i ketâib-i pür-celâdet etdikleri usât-ı mezbûrenin lûmları oldukda mukâvemete adem-i kudretleri derk ile Asvan'a doğru inân-tâb-ı hezîmet olmuşlar idi. Asker-i zafer-rehber verâlarını boşlamayarak zîkr olunan mahalle dek geldiklerinde bugât-ı merkûme mürg-i nîm-bismil gibi tekrâr hareket ve ıztırâba başlayıp kasd-ı ızrâr da'iyyeleriyle iki tarafдан asker-i pâdişâhî üzerlerine gelmek tasavvurlarında oldukları tahkîk olunmayla derhâl kapudan paşa hazretlerinin kethüdâsı Elhac İsmail Ağa mevcûd ma'iyyeti olan kalyoncu askeriyle nehren sedd-i râh-ı a'dâya mûsâra'at ve irâde-i ubûr-ı nehr ile fîkr-i zarar ve cevr eden bagîleri nişâne-i top ve tûfeng eylediklerine binâen ekserinin siyâb-ı bezle-i hayâtları hark ve bâ-husûs kasd-ı ubûr ile i'dâd olunan zevrâkları gark olunup bu hengâmda Murad Bey bî-zîn ve efsâr bir esbe suvâr ve hevâdârı olan İbrâhim Bey'e kafadâr olarak beş-altı yüz kadar bakiy-

yetü's-seyf ile İbrim ve Karalar tarafına firâr eylediler. Bundan sonra Asvan kal'asının zabti ve termîmi tabi'atı maslahatdan add olunduğuna binâen zikr olunan kal'a dahi zabit ve her çend fi-mâ-bâ'd usâtı mezkûrenin avdetleri müstehîl ise dahi henüz hayatıda oldukları hasebiyle güzergâhlarında vâki' kal'a-i mezkûrenin tâhkîm ve tarsîni ve li-ecli'l-muhâfaza bir mikdâr asker ile cerî ve cesûr bir şahsim ta'yîni emr-i mühimm mülâhaza olunduğuna binâen ümerâ-i Mîsriyyenin şüce'ânından mîr-hacc Cedâvî Hasan Bey'in bu hizmete me'mûriyyetini rü'esâ-yi asker münâsib gördüklerini ve bundan sonra fazl-ı nâ-mütenâhî-i ilâhî ile bir gâile-i hâile kalmayup bâkî askerin avdeti lâzım geldiğini kapudan paşa hazretlerine tahrîr ve inhâ etmeleriyle tahrîrâtları nefşü'l-emre mutâbık olduğuna binâen husûsâtı mezkûre müşârûn-ileyh hazretleri tarafından dahi tasvîb ve sunûf-ı askeriyyeden bin altı yüz nefer asker mîr-i mûmâ-ileyhin ma'iyyetine tertîb olunup masârif ve ma'âşına medâr olmak mülâhazalarıyla ol tarafa semt olan Cerce beyliği dahi mîr-i mûmâ-ileyhe tefvîz ve el-yevm Cerce beyi olan Kâsim Bey'e bir şey-i âhar ta'vîz olunup bu sâl-i meyâmin iştîmâlde Mîsir mîr haclığı Rîdvân Bey'e ihâle olunacağı rü'esâ-yi askeriyyeye müşârûn-ileyh hazretleri tarafından işâret ve bi-avnihi-te'âlâ usâtın izmihâlleri ta'ayyün edüp medâr-ı kibr ü nahvetleri olan ümerâ ve keşşâfin ba'zısı iştîmânille dâhil-i mecmâ'-i asker-i devlet ve ba'zısı küste-i şemşîr-i kahr u mezelleter oldugundan gayri bakiyyetü's-süyûf olan bagîlerin adedleri ancak beş-altı yüze müntehî ve geş ü güzâr etdikleri mahallerde ve me'kûlâtın gâyet kîleti takrîbi ile hevâperestleri mübtelâ-yi maraz-ı cû' ve mahrûm-ı râhat ve hûcû' olup ve meyl-i necât ile i'tirâf-ı hatî'at edenleri Cedâvî Hasan Bey'e ilticâ ve teba'iyyet edecekleri hüveydâ olduğunu kapudan paşa hazretlerinin müte'âkib vürûd eden tahrîrâtı te'yîd etmişdir. Cenâb-ı Hakk bed-hâhân-ı dîn ü devleti dâimâ mak'hûr ve hâmî-i beyza-i islâm olan pâdişâh-ı zafer-encâmi her hâlde muzaffer ve mansûr ede, âmîn.

Tertîb-i Divân ve rû-mâl-i elçi-i Prusya be-südde-i senîyye

Bundan akdem hâlik olan Prusya kralına câ-nişîn olan kral-ı cedîd pâye-i serîr-i a'lâya nâme ve hedâyâ gönderüp Âsitâne-i sa'âdet'de mukademâ maslahat-güzâr iken bu def'a orta elçi nasb etdiği şahis vâsîtasıyla takdimini irâde eylediğine binâen birkaç gün mukaddem elçi-i mersûm Bâbiâl'ye gelüp huzûr-ı sadrü's-südûrda ilbâs-ı ferve-i semmûr ile mesrûr olmuş idi. İşbu Cumâdel-âhirenin ondördüncü salı günü tertîb olunan dîvân-ı

şâmihü'l-erkânda elçi-i mersûm pâye-i serîr-i a'lâya vaz'-ı cebîn-i meskenet ve kralın nâme ve hedâyâsını ba'de't-takdîm ilbâs-ı hil'at ile hâiz-i rehîne-i mefharet oldu.

**Zikr-i mülâkât ve mükâleme-i hazret-i
sadâret-penâhî bâ-elçi-i İngiliz**

Şurût-ı musâlahaya müte'allik ba'zı umûr-ı cüz'iyyeyi a'dâ-yi li'âm-ı i'zâm ve kuvve-i istidrâciyyelerine iğtirâren günde bir vaz'-ı nâ-ma'kul irâeti ile tasdî-i ser-i devleti iltizâm eyledikleri ne makûle garaz-ı fâside mübtenî idüğü Devlet-i aliyye'ye hayır-hâh geçenen ba'zı düvel elçilerinden tefahhus ve tashîhde fâide der-kâr olduğunu (300-b) sadriazam-ı sütûde-şiyem tefekkür ve te'emmûl buyurup binâberîn şehr-i Rebiü'l-âhirin onyedinci günü taraf-ı âsafânelerinden İngiliz elçisi Aynalı-kavak'a ihmâr olunup vâki' olan mükâlemeleri bi-aynihâ işbu mecelleye sebt ü tastîr olundu. Yevm-i mez-kûrda İngiliz elçisi ile mülâkât olunup taraf-ı sadâret-penâhîden elçi-i mesfûra hitâb birle «elçi bey seninle sinîn-i adîdeden berû dostluk ve hukûkumuz var ben sadriazam ve siz elçi farz olunmayarak ve hâricden bî-garaz iki dost mesâbesinde olarak biraz sohbet edelim, evvelâ senden bunu su'âl ederim ki Rusya imparatoriçesinin Kırım ve Kerson'a geleceği tahakkuk eyledi ve isticlâb olunan havâdisâta dostlarımızın ihbârlarına göre hudûdu mukâbelesine elli altmış bin asâkir ile geliyor, böyle ağır asker ile gelen dostluk için gelmez bunların merâmları muhârebe olduğunu ben meczûm biliyorum, muhabbet ve ihlâs ana derler ki -kişi dostunu melhûz olan muhataradan âgâh eyleye- doğrucasını bana ifâde ile ana göre hareket edelim» dedikde elçi-i merkûm cevâba ibtidâr edüp «aklîmin muhît olduğu ve tahâkîk edebildiğim husûsları sizden ketm etmek ihtimâlim yokdur». Rusya çarıçesi nâ'il olduğu galebeye bir derecelerde iğtirâr üzeredir ki ta'bîr olunmaz ve kendüsüne ve ricâline gürûr âriz olup rûy-i arzda cümle milel-i nasârâyi kılıcı ile lerzân eden Devlet-i aliyye-i Osmaniyyeye gâlib gelüp Kırım'ı yedlerinden aldık fî-mâ-ba'd her ne teklîf eder isek husûle gelür ve tereddüt edemezler i'tikâdını cezm eylediklerinden gayri cemî-i düvel-i Avrupa'ya bu hâleti (301-a) vaz'en ve kavlen ifşâ eylediler. Devlet-i ebed-müddet bir mâddede muhâlefet gösterse hudûdlarda bir mikdâr asker irâeti ve elçilerine ihâfeyi mûcib telkîni ile maksûdlarımı ber-vech-i suhûlet husûle getürmeği âdet ittihâz etdiler. Bundan akdemce Rusya elçisine verilen takrîr metânet ve celâdet-i Devlet-i aliyye'yi mutazammin olmağla Rusya çarıçesi me'mûlümün hilâfi kelâmi mûlâhaza ve ben cihângirlik dâ'vâsında iken bir-

den bire bu kaziyyede sözüm ısgā olunmayup Osmanlı Devleti salâbetinde izhâr-ı sebât eylediği hâlde bu kadar devletler indlerinde etdiğim da'vâ bâ-tıl olup hakâret ve rezâleti mü'eddî olacağı bî-iştibâhdır. Bi'n-nefs kendim Kırım ve Kerson'a varup külliyyetlü asâkir istishâbiyle icrâ etdireceğim me-vâddî Devlet-i aliyye'ye teklîf ve mümâşât olunmadığı takdirde ceng hâzır-dır vâdisini irâet ederim. Anlar asâkir-i külliyyeyi hudûdları mukâbilinde gördüklerinde elbette havfa düşüp istedığım şeyleri istihşâl ve mutasaddî ol-duğum iddi'âyı cümleye tasdîk etdiririm fikriyle Kerson'a berû teveccühe karâr verdi. Devlet-i aliyye bi-inâyetillâhi te'âlâ evvel baharda mükemmeli ve müretteb donanmasını Karadeniz'e ihrâc ve Özi ve Bender ve Hotin ser-hadlerini asâkir ile teşhîn ve bir serasker-i kavîyyü'l-iktidâr ve ma'iyyetine kirk-elli bin asker cem' ve bahren ve berren hâzır ve müheyeyâ bulunur ise Rusya çariçesi edebini takınup ser-rişte-i musâlahanın kırılmamasına ken-düsü tâlib olacağı muhakkakdır. Zîrâ Moskovlu'nun nakidleri olmayup şu etdikleri tedârükâti duyûn ile tanzîm etmiş olmalarıyla zâhirde (301-b) her ne kadar muhârebeye kiyâm reftârını gösterirler ise dahi bâtinен cengi istemezler garazları maglata ile maslahat bitirmektedir, çariçe-i mesfûre kendü oğlu ve veliahı Pavlo'dan dâima havf u endîse üzere olmağla oğlunun iki nefer sabî çocuklarını ve Petersburg'da işe yarar Rusya ricâlinin cümlesi berâber tasahhub eyledi ki oğlu ittifâk edecek kimesne bulmaya, bununla bile yine emîn değildir. Câizdir ki illetini bahâne edüp etibbâ cevâz vermedi ler kelâmina ibtinâ ile berülere gelmeği terk eyleye ve hâlâ Leh kralı Rusya çariçesinin sevgilisi olmağla istikbâline vardıkda Kerson'a berâber götü-recekdir. Rusyalu'nun asıl maksûdları memâlik-i İran'a istilâdîr. Ba'zi Acem hânlarıyle şurût akd eylemişlerdir. Lâkin aralıkda Dağıstan halkı ve Lezkî asâkiri irâde-i mezâkürelerini infâza mâni' olmalarıyla hudûd-i Devlet-i aliyye karşularında külli asker gösterecekleri ve Devlet-i ebed-müddet evvelki gibi tedârukden gafil ve Rusyalu'dan havf ve irâd edecekleri tekâlîf-i fâ-sidelerine müsâ'ade gösterir ise berû tarafdan emniyyet iktisâb ve var kuv-vetlerini Lezkî üzerine havâle ve işte sizi himâye edecek Osmanlı Devleti bizden korkusundan nefes alamayup matâlibimizin cümlesine râzi oldu. Fi-mâ-ba'd beyhûde ırz ve canınızı itlâf eylemek lâyik değil hâzırca bize ittibâ' ve tahsîl-i selâmet edin deyüp Lezkîler dahi Devlet-i aliyye'nin derece-i inhibitâtını mutâla'a ve kalblerine ye's urfûziyle cengden el çeküp Moskov'a teba'iyyet etdikden sonra İran üzerine yürüyeceklerdir ve mekâsid-i mezâküreleri (302-a) husûlünden çok geçmeyüp elbette Devlet-i aliyye ile ceng kapularını açıp zamîrlerde kurdukları fesâdî âsânlıkla kuvvetden fi'le getüreceklerdir. Eğer Devlet-i aliyye Nemçelü dahi üzerimize hûcûm eder

i'tikâdında ise bu fikri derûnundan çıkarsın. Nemçe çasarının memâlikinde ve Macarlıkda taraf taraf ihtilâl derkâr ve Hersekler kendüsünden mütenef-fir olmalarıyla bu esnâda Devlet-i aliye ile muhâseme eylemek ihtimâli yokdur. Cîvarda bulunan Venedüklü'den endîse olunur ise bunların hareket etmeleri ihtimâli vârid değildir. Venedüklü bir vakitde Nemçelü'den emîn olmayup kuvve-i askeriyyeleri dahi mefkûd olmağla Nemçelü'nün sözlerine uyup Devlet-i aliye ile muhârebe eylese netice-i kârda Leh memleketi gibi Venedik arazisini mukâsemeye getürecekleri Doj Cumhûriyeti'nin ra'nâ ma'lûmlarıdır. Devlet-i ebed-müddet ile bozuşmayacağı güneş gibi zâhirdir. Hâsil-ı kelâm Devlet-i aliye bu sene-i mübârekede masârifre bakmayup ve geceyi gündüze katup evvel bahara dek bâlîgan-mâ-belag Donanma-î hümâyûn sefâinini birkaç kat olarak tertîb ve derûnlarını asâkir ve mühimmât ile teşhîn ve Hotin ve Bender ve Özi kal'alarını dahi asâkir ve mühimmât ile tâhkîm ve ma'iyyet-i seraskerîye dahi otuz-kırk bin cengâver piyâde ve suvâriyi isticlâb eyledikden sonra metânet ile dursun ve Moskovlu münâffî-i şurût teklîfî îrâdında isrâr eyledikde biz ahdimiz hilâfi hareket etmiş değiliz şimdîye dek mugâyir-i sulh sizden sudûr eden evzâ'in hadd ü hasrı bu kadar galebenize mağrûren olmayacak teklifleri ediyorsuz, ahdinizde sâbit iseniz (302-b) bunlar iktizâ eylemez, merâmınız başka ise ne mâni' beyân edin makâlini serd eylesün, alim-Allahü te'âlâ ol vakit ceng etmek şöyle dursun vesâit tedârüküne başlayup sulhun bekâsını sizden iltimâsa mecbûr olur, ancak kendülerine mukâbele olunacağını akılları kesecek tedârukât lâzımdır. İnşâ-Allah bu işe ben ve Fransa elçisi tavassut edüp ba'd-ezîn Devlet-i aliye gâilelerinden emîn olacak bir nizâma konulmak mümkündür. Hemen gayret günüdür, Dağıstan halkına ve hânlarına Devlet-i aliye bir mikdâr masârif ihtiyâriyle fermânlar ve atiyeler ve hedîyyeler gönderüp celb-i kulûb eylediği Avrupa'da işidildi. Devlet-i ebed-müddet kırk bin kise akçe etmiş kadar iş gördü, Moskovlu elli bin kise masraf etseler bunu husûle getüremezler idi. Bu hareket Rusyalı'nun bellerini kırmışdır. Devlet-i kavîşevketin işbu tedbîrini cümle devletler tahsîn eylemişlerdir deyû takrîr eyledi.

**Mükâleme-i Reisülküttâb Feyzi Süleyman Efendi
ve zikr-i ba'zı umûr ez-müteferri'ât-ı mükâleme**

Reisülküttâb Atâullah Bey-efendiyle muahhareن vâki' olan mükâlemede Rusya elçisi onbir madde serd edüp mükâleme mazbatasında tasrîh olunduğu üzere miyânelerinde ba'zı ebhâs güzerân ve bilâhire mevâdd-ı mezkûre

taraf-ı evliyâ-yi ni'amâya beyân olunup meclis-i diğerde lâzım gelen cevâb-ları verilmek üzere tayy-i bisât-i meclis kilinmiş idi. Mîr-i mûmâ-ileyh o hilâlde hizmet-i riyâsetden munfasil ve Feyzi Süleyman Efendi yerine muttasıl olup elçi-i mesfûr dahi câ-be-câ taleb-i cevâb ile (303-a) ta'cîzden hâli olmayup beher hâl efkâr-ı sakibe ile cevâbı tehyî'e olunmak muktezî olduğuna binâen îrâdât-ı mezkûrenin sûret-i mülâyemetde cevâbları re'isülküt-tâb efendi tarafından sebt-i sahîfe-i dikkat ve ibtidâ Bâbiâl'de müctemi' olan ricâl-i Devlet-i aliye'ye irâ'et ve ba'dehû semâhatlû şeyhüislââm ve sudûr-ı kirâm hazerâtına arz olunup ecvibe-i mezkûreyi cümlesi tâhsîn ve tasvîb eyledikleri taraf-ı sadrû's-sudûrdan pâye-i serîr-i a'lâya arz ve akd-i meclis-i mükâleme istîzân olunmağla mûcibince ruhsat-ı hümâyûn sudûr ve işbu şehr-i Rebiü'l-âhirin yirmiyedinci günü reisülküt-tâb efendi konağında elçi-i mesfûr ile akd-i meclis kilinup meclis-i mezkûrda güzerân eden ebhâsm taf-sili mükâleme mazbatasında mukayyed olmağla verilen ecvibenin icmâli bu mahalle kayd olundu. Özi'nin tuz maddesi bu tarafda kat' olunur mevaddan olmamağla mübâşirimiz hâlâ Özi'dedir ve Özi muhâfizi dahi pâ-der-rikâbdır. Muhâfiz-ı müşârün-ileyh bu tarafda şifâhen ifâde ve mübâşirimiz dahi tek-râr bir fermân-ı âlî ısdâr ederiz. Siz dahi me'mûrunuza tahrîr edin hudûdda muhâbère edin ve Özi ahâlisini ve sizin hudûdda olanları dinlemeyerek maddenin vasatını bulup ta'yîn mikdâr ile mi olur? Yohsa Öziliye göller tahsîsi ile mi olur? her ne sûretle olur ise beynlerinde kat' ve fi-mâ-ba'd tarafeinden nizâ' zuhûrunu mûcib olmayarak müceddeden bir senede rabt eyleşünler ve bu vechile bu madde ber-taraf olsun, kaldı ki sârikler ve Potkali Kazaklarıycin dahi ekid ü şedîd bir fermân ısdâr edelim, Kazakları (303-b) ber-mûcib-i şurût Tuna'nın berû tarafına nakl etsünler ve sârikleri taharrî ve ahz etsünler ve firârîlerinizi şurût mûcibince size redd etsünler, kezâlik Kuban'a ekid fermân ile mahsûs bir mübâşir gönderelim, siz dahi hudûduzu yazın ol tarafda Soğucak muhâfizi ve mübâşir ile sizin me'mûrunuz bi'l-muhâbère tarafeının haklarını ihmâl ve fasl-ı müdde'â ve ba'de'l-yevm hudûd-ı mezkûrede hilâf-ı dostî ve hem-civârî hâlet vukû' bulmamasına sa'y-i evfâ eylesünler, masdariyye maddesine dahi Nemçeli ve İngiltereli'ye kiyâsen nizâm verelim Eflâk ve Boğdan maddesinde dahi fi-mâ-ba'd Devlet-i aliye şurûta ri'âyet edeceğine ve Eflâk voyvodasının ahvâli taharrî olunmakda olmağla ba'de't-tahkîk iktizâsına göre hareket olunacağına ve Cezâ-yirlü'den alınan sefineniz maddesinin cevâbı geldikde derhâl ber-mûcib-i şurût nizâmina ve ba'd-ezîn ocaklar taraflarından mugâyir-i şurût sefineleri-nize ta'arruz vâki' olmamak için Cezâyir ve Tunus ve Trablus ocaklarına mü'ekked ve müshedded evâmir-i aliye ısdâr olunur ve Varna konsolosluğun-

da dahi devletinizden cevâb vürûduna intizârdayuz ve işbu şurûta muvâfîk maddelerin cevâbları bunlardır. Tiflis hânı maddesi mugâyir-i şurût olmağla ana başkaca bu tarz üzere cevâb verilür ki hân-ı mersûmun ta'arruz-ı ecâ-nibden mahmî olması mukaddemâ dostâne tarafınızdan iltimâs olunup Çıl-dır vâlisine ol vechile fermân-ı âlî gönderilmişidi. Fermân-ı sâbıkı mü'ekked olarak diğer emr-i âlî ısdâr olunur, denildikde Ereğli hâna dâir olan fermân-ı âlînin bir sûreti bize dahi verilsün dediğinden gayri şu verdığınız cevâbları (304-a) ve bâ-husûs Devlet-i aliye'nin merâmî safvet olduğunu bir kâğıda tahrîr ve yedime i'tâ etseniz devletime ırsâl eder idim bana ziyâde kuvvet ve devletime mûcib-i itmi'nân ve emniyyet olarak şayed âhar sened talebine hacet kalmazdı, dedikde tabî'at-i maslahat mülâyemeti iktizâ etdiğinden reisülküttâb efendi kavl-i leyyin ile çünkü siz îrâdâtımızı tahrîren ver-meyüp şifâhen ifâde etdiğiniz kavâid muktezâsi üzere biz dahi şifâhen ifâde etdik tahrîren ifâde menût-ı irâde-i evliyâ-yi na'mâdir deyû kat'-ı kelâm etmişidi. Çünkü Devlet-i aliye tarafından gerek kavlen ve gerek tahrîren verilen ecvibe müsâvî olup tahallîf ve televvün ber-tarafdır. Tahrîren ecvibe verilmekde ve zikr olunan fermânın sûreti i'tâsında be's ve mahzûr olmadığını birkaç gün sonra hâne-i hazret-i fetvâ-penâhîde ictimâ' eden erbâb-ı meşveret tefevvüh etmeleriyle ittifâklarla binâen elçi-i mesfûrun îrâd etdiği maddelere şarten ecvibe yazlıup tehyî'e olunmuş idi. Bir-iki gün sonra elçi-i mesfûrun tercümâni gelüp Ereğli Hân maddesini mutazammin olan emr-i âlînin sûretini su'âl etdikde mesfûrların an-asıl meşrepleri mazbût olup el-fâza istedikleri ma'ânî vermek ve şu lafzdan mûrâd şudur deyû merâmalarını tervîc etmek âdetleri olduğuna binâen reisülküttâb efendi gäyet dikkat ile iddi'âya mahal koymayarak bir fermân tesvîd etdirüp bir sûreti mesfûr ile elçi tarafına gönderildikde bir-iki gün sonra tercümân sûret-i emri reis efendiyeye getürüp fermân-ı âlîde zîkr olunan mahmî lafzına elçinin i'tirâz etdiğini ve Devlet-i aliye himâyeti ancak re'âyâsına sarf u ıtlak eder. Ereğli Hân seferlerde Rusyalı ile müttehid ve tarafında bulunduğu ma'lûmdur dediğini beyân eyledikde (304-b) reis efendi tarafmdan güzelce mukâbele olunup işbu îrâdınız bir vechile delîl olamaz zîrâ hengâm-ı seferde Eflâk ve Boğdan ve adalar re'âyâsı Moskovlu tarafında bulunmuşlar idi. Ba'dehû kemâkân cânibdârı devlet-i ebed-müddet olup kabûl-i ra'iyyet eylediler. Bu sûretde bunlar dahi ıtlâk-ı lafz-ı mahmî sahîh olmamak lâzım gelür. Ereğli Hân ise bâlâda zîkr olunanlar gibi Devlet-i aliye'ye ilticâ edüp teşrifât-ı kabûliyle ubûdiyyet-i Devlet-i aliye'yi medâr-ı iftihâr add etdiği sahâif-i ez-hân-ı enâmda mukayyeddir dedikde دُبَتُ النَّى كَدْرَ mefhûmunca mesfûr mebhût ve ric'at-i kahkarîye ile avdet etmişidi. Bundan sonra mesfûr gelüp tah-

rîren verilecek ecvibeyi su'âl ve bundan dahi garazları şayed Ereğli madde-sine dâir ihticâca sâlih bir lafz istirâk olunur ümîdi olduğu ma'lûm olduğu-na binâen reis efendi tarafından itmâm-i şân-i devlet ve keşf-i zamîr-i hasm-i yed-i tiynet irâdeleriyle çünkü elçi bey dostumuz ecvibenin hulâsatü'l-hülâ-sasını medâr-i kuvvet-i kalb ve itmi'nân olur dâ'iyyeleriyle tahrîren taleb et-mışdı. İşte ecvibe hâzırdır, ancak elçi bey tarafından dahi ecvibenin tahrî-ren taleb olunduğunu müş'ir iki satır bir kağıt verilse mukâbele bi'l-misl hâ-letleri nümûdâr olur idi denildikde tercümân-i mesfûr elçiyeye varup bu key-fiyiyeti ifâdeden sonra ric'at ve bir memhûr kâğıd getürüp mutâla'a olun-dukda tenâkuz ve tegâyürü mü'eddî olmağla mükâlemede güzerân eden eb-hâs bunlarm gayri olup an-asıl maksûd dahi ecvibenin tahrîren taleb olun-duğunu müş'ir kâğıd idi deyû mesfûrun ağrâz ile memlû olan kâğıdı kabûl olunmayup i'âde olundukda elçi bey Devlet-i aliyye'den ecvibenin tahrîren ahzine me'mûr olmayup bu bâbda isrâr dahi etmez gäyeten mâ-fi'l-bâb meclis-i mükâlemede güzerân eden ebhâsı (305-a) devletine yazup safveti iktizâsiyle te'lîf tarafına sa'y eyleyecekdir cevâbını verdiği re'is efendi dahi nihâyet-i emrde kendilere bir söz söyleyecek mahal kalmamak ve cevâb al-tında kalmış gibi olmak ma'nâlarını iş'âr için çünkü elçi bey istid'âsında nükûl ve tahrîren cevâb talebine rağbet etmemiş, mâni' değildir. Meclisde her ne ki söylendi ise Devlet-i aliyye cümlesini icrâ ve şurûta muvâfık olan-ları ifâ etse gerekdir deyû tercümânı i'âde eyledi.

**Serasker şüden-i sadr-i esbak
Ali Paşa be-cânib-i İsmail**

Cünkü Moskov askeri hudûda karîb mahallere vaz'-i akdâm-i nuhû-set-encâm edüp imparatorîçelerine dahi Kırım cânibine geleceği tahakkuk ve Asitâne'de mukîm elçileri hilâf-i şurût zu'miyle ba'zı mevâd îrâd eyledi. Mesfûrların bu hareket ve mukaddemâtdan bir garazları olduğu zâhir ve mukâbele bi'l-misl sûretinden i'râz ve gafletde ezhâne envâ'-i hatar müte-bâdir olup binâberîn Devlet-i aliyye fî-mâ-ba'd bir tarafdan şurût-i ahidnâ-meye temessük ile izhâr-i sebât ve temkin ve bir tarafdan serhadlerini asâkir ve mühimmât ile imlâ ve teşhîn etmek lüzümunda bilcümle ulemâ ve ri-câl yeksâk-ı ittifâk ve sadr-i esbak Ali Paşa hazretlerinin seraskerliğinde fîkr-i liyâkât ve istihkâk eyledikleri hasebiyle derhâl vezîr-i müşârüün-ileyhe İsmail seraskerliği ünvâniyle ibcâl olunup ol havâlinin ezimme-i umûru yed-i kifâyetine tefvîz olunduğundan gayri esmâ ve kemiyyetler dîvân kalemi ce-rîdesinde mukayyed ve musarrah olan rü'esâ ve asâkir ma'iyyetine ta'yîn

olunup Karadeniz'e dahi mükemmel donanma ihrâc ve serhadlere Rumeli ve Anadolu'dan mikdâr-ı vâfi neferât tertîb ve idrâc olundu.

Fevt-i Kurd Ahmed Paşa

Mîrimîrân-ı kirâmdan derbendât başbuğu (305-b) Ahmed Paşa bu es-nâda âzim-i dâr-ı bekâ olup münhal olan derbendât başbuğluğu Tîrhala ve Ohri sancakları mutasarrîfi Tepedelenli Ali Paşa'ya evâsit-ı Cumâdel-âhirede tevcîh olundu.

Fevt-i Birâder-zâde Yakub Efendi

Kazasker-i Anadolu-yi sâbık Rumeli sadâreti pâyesi olan Birâder-zâde Yakûb Efendi bir müddetden berû maraz-ı sill ile marîz ve hasta ve işbu şehr-i Recebül-ferdin ikinci cum'a günü dağdağa-i âlem-i fânîden reste oldu. Müşârûn-ileyh nesl-i âl-i Hasan-Can'dan Birâder-zâde Mustafa Efendi'nin mahdûmu olup bin yüz yirmibeş târîhinde tevellüd ve kırkaltı târîhinde hâric ile evvelîn pâye-i merâtib-i ilmiyyeye tesâ'ûd edüp yetmişsekizde Diyârbekir'e ve seksenaltıda Edirne'ye ve doksanbirde Medine'ye kadı olup doksandokuzda İstanbul pâyesiyle is'âd ve ikiyüz senesi Rebi'ül-âhirinin onikisinde Anadolu pâyesiyle dil-şâd ve sene-i mezkûre Cumâdel-âhiresinin onbeşinci günü bilfi'il Anadolu sadâretine is'âd kîlmup tekîl-i müddet akabinde Rumeli pâyesiyle nâil-i meserret olmuşken vech-i muharrer üzere Recebin ikinci cum'a günü fevt oldu. Müşârûn-ileyh sûfî-nihâd vâlâ-nijâd arîk ve hasîb ve asîl ve edîb bir zât olup aded-i sinîn-i ömrü yetmişaltıya mütekârib idi.

Tevcîh-i Cidde ve İçel

Cidde vâlisi Vezîr Elhac Ahmed Paşa hulûl-i ecel müsemâsiyle vefât eylediği haberi vârid olduğuna binâen işbu Recebül-ferdin üçüncü sebt günü mansîb-ı mezkûr İçel mutasarrîfi Vezîr İzzet Mehmed Paşa'ya ve İçel Sancağı Azm-zâde Vezîr Yusuf Paşa'ya tevcîh olundu.

Nefy-i Numan Bey

Medine-i münevvere lâ zâlet bi-envâri'l-ilâhiyyeti müsevvereteu de ba'zi emâkin-i müteberrikenin muhtâc-ı termîm ve ta'mîr olduğunu bundan ak-

dem şerîf hazretleri ve şeyhülharem ve sâirleri arz u tahrîr eylediklerine bînâen zevât-ı (306-a) müteşâhhîsadan hüsn-i siyreti müte'ayyin ve hulûs-ı tâviyyeti mütebeyyin bir şahsin hizmet-i mezkûreye me'mûr olması matlûb-ı şehriyâr-ı hayr-endîş olmuş idi. Dergâh-ı âlî kapucu başalarından Numan Bey'in salâh u takvâsı ve cânib-i Hicâz'a meyl ü hevâsı beyne'n-nâs müştehir olduğundan geçen sene hizmet-i mezkûreye ta'yîn ve müteveccih-i sûy-i Ravza-i seyyidi'l-mûrselîn olup Medine-i münevvere'ye lede'l-vusûl emr-i ta'mîre meşgûl olup beş-on günlük maslahat kâldıkda tekâmilini ba'zı kimesnelere tavsiyeden sonra Bağdad cânibinden Âsitâne'ye avdet eyledi. Mîr-i mûmâ-ileyhîn avdeti izn ü ruhsata mütevakkif olup ba'de'l-izn şârah'dan azîmeti lâzım iken hod be-hod Medine-i münevvere'den fekk-i râbita-i me'mûriyyet ve tarîk-i cebelden Meşhed'e ve ba'dehû Bağdad ve Âsitâne'ye avdeti hilâf-ı rizâ-yi evliyâ-yi na'ma olduğundan fazla mîr-i merkûmun Bağdad'a vürûdu bir müddetden berû hâric-i Bağdad'da ref-i livâ-i is-yân eden Şâvi-zâde Süleyman Bey'in mu'ârekesi hengâmâna tesadüf etdiğinden Bağdad'a ba'zı erâcîfîn hudûsuna illet olduğu müheyîc-i gazab-ı mülükâne olmağla binâen alâ-zâlik işbu şehr-i Recepbül-ferdin yirmibirinci günü mîr-i mûmâ-ileyh li-ecli't-te'dîb Soğucak kal'asına nefy ü tağrib olundu.

Azl ü nasb-ı ağa-yi silâhdârân-ı Dergâh-ı âlî

Şâvi-zâde Süleyman Bey'in isyâni hasebiyle hâric ve dâhil Bağdad'da ba'zı güft-gû hâdis ve bu hâlet Bağdad vâlisinin fütûr-ı himmetine bâis olup Devlet-i âliyye'den bir nev'i iltifât ve bir müte'ayyin kapucu-başı ile ırsâl-i teşrifât müşârûn-ileyhîn himmet-i sâlifesini tecdîd ve beyne'l-ahâli vak' u i'tibârını mezîd eyleyeceği zâhir olduğuna binâen hâlâ silâhdar ağası olup bir müddetden berû rikâb-ı hümâyûnda hidemât-ı cesîmede müstahdem olan Şehsuvar-zâde Hamdullah Bey-efendi teşrifât-ı seniyye (306-b) ve iltifât-ı mülükîyye ile Bağdad cânibine egerçi ta'yîn olunup mansibi olan silâhdar ağılığı Vâlide Kethüdâsı-zâde Kapucu-başı Ahmed Ağa'ya şehr-i mezkûrun yirmialtinci salı günü tevcih olunmuş idi. Ancak mîr-i mûmâ-ileyh hasta bulunup harekete mecâli olmadığı mütehakkik olduğundan me'mûriyyeti sarf ve Dârendeli hafîdi kapucu-başı Ahmed Bey mîr-i mûmâ-ileyhîne be-del cânib-i Bağdad'a me'mûr kılındı.

Ihsân-ı vezâret be-ağa-yi sipâhiyân-ı sâbık

Eğribozlu vezîr İbrâhim Paşa merhûmun ferzend-i ercümendi olup

Devlet-i aliye'de baş-bâkî kulu ve sipâhiler ağası olan Bekir Bey-efendi'nin evzâ' ve etvârı müsellem-i ebnâ-yi zamân ve rüsd ü dirâyeti reşk-âver-i hûş-mendân-ı deverân olduğundan gayri nakd-i ömrü tahsil-i ma'ârifre masrûf ve inân-ı himmeti savb-ı tekмil-i kemâlâtâ ma'tûf olup vera' ve takvâ âdet ve pişesi ve safvet-i kalb ile Devlet-i aliye'ye hizmet dâimâ fikr ü endişesi olduğu vâkif-ı ahvâl-i enâm olan pâdişâh-ı Dârâ-gulâma ma'lûm olmağla hakkında mahâil-i mekârim-i pâdişâhî nûmâyân ve işbu Şabânül-mu'azzamîn ikinci ahad günü aksâ-yi merâtib-i beşerîye olan rütbe-i vâlâ-yi vezâretle mahsûdü'l-akrân buyurulduğundan fazla Mora mansibi gibi kesirü'l-intifâ' bir mansib ile dâire-i ma'işeti tevsi' ve fi'l-asl tersâneli ile imtizâc ve ihtilâti ve ricâliyle i'tilâf ve irtibâti olduğundan gayri pederinin kapudanlığı ve birâderinin Karadeniz başbuğluğu müşârûn-ileyhi tezekküre sebeb olmağla binâberîn yevm-i mezkûrda Karadeniz donanması seraskerliğiyle dahi derece-i câhî terffî olundu.

Nüzûl-i kalyon be-deryâ

Françe mi'mârlarından nâm mi'mâr ma'rifiyle iki-uç sene den berû i'mâl olunan ellidokuz zirâ' sefine itmâm olunduguna binâen işbu Şaban-ı şerîfin onüçüncü çarşamba günü pâdişâh-ı deryâ-nevâl enâlehû Allah el-zafere ve'l-iclâl hazretleri Tersâne-i âmire'ye şeref-endâz-ı kudûm olup sadriazam-ı bülend-makâm ve şeyhîlislâm ve sâir huzûrları mu'tâd olan ricâl-i (307-a) devlet hâzır oldukları hâlde sefîne-i mezkûre alâ-vechi's-suhûlet deryâya nüzûl etdiriliüp mi'mâr-ı mesfûr düvel-i uhrâdan olduğu hasebiyle kakum kürk ilbâsiyle mesrûr kılındı. Müceddeden inşâ olunan kalyonlara tefe'ül bi'l-hayr ma'razında birer isim vaz'ı mu'tâd olmağla karîha-i sabîha-i cihândârîden zîr olunan kalyon «Mukaddime-i zafer» ismiyle tesiye olundu.

Azî ü nasb-ı kethüdâ-yi sadr-ı âlî ve tevcîh-i câh-ı refî'i tevkî'i

Müddet-i yek-sâleden berû sadriazam kethüdâsı olan Esseyiid Mehmed Hayri Efendi bu def'a dahi kudreti yetişdiği kadar hizmet-i mezkûrede izhâr-ı lâzîme-i sadâkat edüp bu esnâda muktezâ-yi surûf-i ezmân ile hiz-

met-i mûrisü'l-behcet-i âsafiden dûr ve hânesinde ikâmet ile meşgûl-i du'â-yi şehriyâr-ı mekârim-nûşûr oldu. Devlet-i ebed-müddetde üç def'a defterdâr-ı şikk-ı evvel ve hâlâ nişâncılık mansib-ı celîli ile mübeccel olan Hasan Efendi öteden berû umûr-ı Devlet-i aliyye'de hâiz-i kasabû's-sebk-i mahâret ve yekke-süvâr-ı meydân-ı sadâkat olup husûsât-ı dakîka ve celîle-i devletde ikdâm ve himmeti bâlig-i nisâb-ı nihâyet ve rü'yet-i masâlih-i ibâdda sa'û û gayreti tasrîh ve kinâyet olunduguna binâen mahzâ sevk-i hazret-i sadîri's-sudûr ile şehr-i mezkûrun onaltinci sebt günü efendi-i mûmâ-ileyh sadârazam kethûdâsı nasb olunup münhal olan nişâncılık mansibi dahi Lâleliili Mustafa Efendi'ye tevcîh olundu.

Fevt-i Saliha Sultan

Müşârûn-ileyhânin altı mâh on üç gün kadar bu dünyâ-yi bî-bekâdan temettü'ü ve işbu şehr-i Şa'banın onyedinci isneyn gecesi nefis-i mutma'innesi mümtesil-i nidâ-yi irci'i olup cesed-i şerîfi ahavâtı kurbinde defîn-i hâk-i itir-nâk kılındı.

Ihrâc-ı mevâcîb

Mâh-ı mezkûrun on dokuzuncu salı günü mu'tâd üzere tertîb-i dîvân olunup kul tâifesinin iki kıst (307-b) mevâcîbleri ihrâc ve teslîm olundu.

Azîz ve nasb-ı Kâdi-i İstanbul ve ihsân-ı pâyehâ be-mevâli-i izâm

Anadolu pâyesiyle İstanbul kadısı olan Âşır Mustafa Efendi müddet-i örfiyyesini ahsen-i vech üzere teknil eylediğine binâen şehr-i mezkûrun yirminci çarşamba günü ma'zûl ve Mekke-i mükerreme pâyesi olup şeyhülislâm-ı esbak Mehmed Sâlih Efendi merhûmun necl-i emced ve es'adi Ahmed Esad Efendi müşârûn-ileyhin yerine mevsûl olup radde-i mezkûrede takad-düm-i zamânîsı zâhir olan Gümülcineli Esseyyid Mehmed Efendi'ye ve fetvâ emîni İbrâhim Efendi'ye İstanbul pâyesi ihsân ve mûmâ-ileyhimâ bu vec-hile mesrûr ve ferhân kılındı.